הקוראן

תרגם מערבית אורי רובין

הקוראן

תרגם מערבית והוסיף הערות, נספחים ומפתח:

אורי רובין

אוניברסיטת תל אביב, ההוצאה לאור

תוכן העניינים

תוכן העניינים

פתח דבר

תרגומיו העבריים של הקוראן

תרגומים ראשונים של הקוראן לעברית השתמרו בכמה כתבי יד שלא פורסמו מעולם. האחד מצוי באוקספורד,[1] והוא מן המאה ה־17, והשני מצוי בספריה הבריטית בלונדון,[2] ונכתב כנראה בהודו במאה ה־18. בכתבי היד הללו מצוי תרגום עברי של הקוראן שנעשה במאה ה־17 בידי רבי יעקב בן ישראל הלוי, שהשתמש בנוסח איטלקי של הקוראן שפורסם בוונציה בשנת 1547. הנוסח האיטלקי עצמו נעשה על־פי נוסח לטיני של הקוראן.[3]

כתב יד שלישי מצוי בספריית הקונגרס בוושינגטון, והוא מתואר כפרפרזה יותר מאשר תרגום ממש, ונעשה על־פי נוסח הולנדי של הקוראן.[4]

התרגום העברי הראשון של הקוראן שהופיע בדפוס נעשה בידי צבי חיים הרמן רקנדורף (1825-1875), ושמו "אלקוראן או המקרא". תרגום זה נדפס בלייפציג בשנת 1857. יחסית לזמנו מצטיין תרגום זה בסגנון קולח ובהיר.

התרגום השני שהופיע בדפוס הוכן בידי יוסף יואל ריבלין (1890-1971). הוא פורסם לראשונה בהוצאת דביר בשנת 1937, ומאז נדפס מחדש פעמים רבות. למרות דיוקו יש בו שימושי לשון המקשים על הבנתו ללא עזרת המקור הערבי.

תרגומו של אהרן בן שמש שהופיע לראשונה בהוצאת מסדה בשנת 1971 הוא ברור וקולח, אבל חופשי עד מאוד.

בתרגום המוצע בזה שמרתי ככל האפשר על המבנה הטקסטואלי של המקור, אבל בשל נטייתו של הקוראן לדבר במרומז ובמעומעם, נאלצתי פה ושם להוסיף מילים בין סוגריים, ובעיקר הוספתי דברי הסבר בהערות השוליים. הערות אלה נועדו לא

1 Bodleian, MS Michael 113 [Ol. 50].

2 MS Br. Lib. Or. 6636.

3 הפרטים על כתבי יד אלה הם על־פי Myron M. Weinstein, "A Hebrew Qur'ān Manuscript", in Thomas A. Timberg, Jews in India (Sahibabad, 1986), 205-47.

4 נדון בהרחבה בWeinstein, שם, 209 ואילך.

רק להסביר את רצף העניינים אלא גם להאיר בעיות מרכזיות שפרשני הקוראן התחבטו בהן בבואם להסביר את הקוראן למאמיני האסלאם.

פירושי הקוראן

הקוראן זכה לשלל פירושים שחוברו על־ידי המוסלמים לאורך הדורות, והבא לתרגמו נאלץ לבחור בין מגוון אפשרויות פרשניות. בחירתי הודרכה בעיקר על־ידי השאיפה ליצור נוסח עברי שישקף את הפירוש המקובל ביותר בעיני מפרשי הקוראן המוסלמים.

תרגומי אינו שואף אפוא להיות "אותנטי", כלומר למסור את משמעותו "המקורית" של הקוראן. כל מטרתי היא למסור את תמונתו של הקוראן בעיני המאמינים. תמונה זו משתקפת בקבצי פרשנות הקוראן (תַּפְסִיר) שחוברו במהלך המאות הראשונות לאסלאם, ובחרתי להשתמש בעיקר בקבצי הפרשנות האלה: התפסיר של אַבּוּ אללַיְת' אלסַמַרְקַנְדִי (מת 985/375); זָאד אלמַסִיר מאת עַבְּד אלרַחְמָאן אבן אלגַ'וְזִי (מת 1200/597); התפסיר של אלבַּיְצָ'אוִי (מת 1286/685); תפסיר אלגַ'לָאלַיְן, מאת גַ'לָאל אלדִין אלמַחַלִּי (מת 1459/864) וג'לאל אלדין אלסֻיוּטִי (מת 1505/911). קבצים אלה מסכמים את שלל הפירושים שהוצעו לפסוקי הקוראן השונים במהלך הדורות מאז מות מוחמד, ושילבתי מבחר מהם בהערות השוליים. בדרך־כלל נטיתי לכלול את הפירושים שיש להם השלכה ישירה על הבנת הנקרא.

פסוקים ופסקאות

תרגומי מבוסס על גרסת הקוראן המקובלת במהדורות המודפסות בנות ימינו, זו הקרויה גרסת חַפְץ (מת 796) מפי עָאצִם (מת 744). חלוקת הפסוקים בגרסה זו נשמרה בקפידה, ואולם הרשיתי לעצמי לחלק את הטקסט לפסקאות שאינן קיימות במקור, וזאת כדי להקל על הקורא להבין את השתלשלות העניינים. לעיתים נכלל בפסקה פסוק אחד בלבד, ולעתים יותר, ולעתים מתחילה פסקה חדשה באמצע הפסוק – הכל על פי הבנתי את רצף הדברים, הבנה הנסמכת על פרשנותו האסלאמית של הטקסט.

מונחים ערביים

כמה שמות עצם ערביים שהפכו להיות מונחים שגורים הושארו כצורתם (כגון, זַכָּאת, חַנִיף), ואולם כל מונח ערבי שניתן היה לתרגמו, תורגם. אסלאם תורגם כ"התמסרות", ומוסלמים הם "מתמסרים"; ג'יהאד תורגם כ"מאבק". בכל המקרים הללו ניתנה צורת המקור הערבי בהערת שוליים.

השמות הפרטיים

שמותיהם של גיבורים מקראיים ניתנו כצורתם העברית, כלומר משה ולא מוּסָא, אברהם ולא אִבְּרָאהִים. ואולם שמות ערביים שאין להם מקבילה במקרא, כגון ד'ו אלכִּפְל, ד'ו אלנון, הושארו כצורתם.

ההערות

מספור הערות השוליים תואם את מספרי הפסוקים שאליהם הן מתייחסות. כל הערה מופיעה בדרך כלל בתחתית העמוד שבו מסתיים הפסוק הנדון, גם אם הפסוק מתחיל בעמוד הקודם. בכמה מקרים שבהם רובו של הפסוק כלול בעמוד הקודם, תופיע גם ההערה באותו עמוד.

ההפניות

בהערות השוליים נמנעתי מהפניות מלומדות למקורות ומחקרים, ואולם לא נמנעתי מהפניות למקרא, ופה ושם גם לברית החדשה. בכל הנוגע למקבילות במדרש, הסתפקתי בהפנייה לחיבורם של ביאליק ורבניצקי, ספר האגדה (תל אביב, 1955), תוך ציון מקורותיהם. כל הרוצה לדייק ולהעמיק חקר, מוזמן לבדוק את המקורות עצמם, שמתוכם דלו ביאליק ורבניצקי את החומר.

כתיב וניקוד

נקטתי בכתיב המלא חסר הניקוד בתוספת ניקוד מסייע במקומות שבהם הוא נחוץ כדי למנוע אי הבנה. ואולם שמות הפרקים ניתנו תמיד בכתיב חסר ובניקוד מלא.

תעתיק

שמות ומונחים המופיעים בגוף הטקסט ניתנו בתעתיק מדויק (כגון קֻרְאָן, מֻחַמַּד, קֻרַיְשׁ או רַמַצָ'אן), אבל בהופיעם בהערות השוליים הם ניתנו בכתיב מלא (קוראן, מוחמד, קוריש), או בכתיב המקובל (רמדאן).

הנספחים

בנספח א ימצא הקורא פרטים על סדר התגלותם של פרקי הקוראן השונים, בהתבסס על המסורות האסלאמיות העוסקות ב"נסיבות ההתגלות" (אַסְבָּאב אלנֻזוּל). בנספח ב יוכל הקורא לעמוד על היקף ההערצה שהקוראן זכה לה בקרב המאמינים, וזאת לפי מסורות המספרות בשבחם של פרקי הקוראן השונים.

מפתח העניינים

בניגוד למקרא ולברית החדשה, הקוראן נחשב ליצירתו של אדם אחד ויחיד – הנביא מוחמד שזכה לשמוע את דבר אלוהים בעיר מֶכּה החל בשנת 612 בקירוב. זוהי אכן יצירה הומוגנית מבחינת המבנה הספרותי שלה: פרוזה מחורזת בסגנון ערבי קצבי שאין דומה לו בשום טקסט ערבי אחר המוכר לנו.

ואולם ההומוגניות הלשונית־סגנונית עומדת בסתירה חדה לרב גוניות המסחררת של הנושאים הנדונים בכתב קודש זה. נושאים אלה משתרעים על־פני מגוון רחב של תחומי החיים, והקורא נפעם מגודש העניינים המעיד אולי על גאוניותו של מי שיצר את כתב הקודש הזה. המכנה המשותף לכל העניינים הוא המאבק להשלטת האמונה באלוהים ובמוחמד נביאו. אין שיטתיות במעבר מנושא לנושא, ולפנינו מכלול של עניינים שצורפו זה לזה כמו ערבסקות נפתלות, והם חוזרים ונשנים באין ספור צורות משתנות. מפתח העניינים המופיע בסוף התרגום יסייע לקורא למצוא את דרכו במבוכי הקוראן.

תודות

ישראל שרנצל עבר על התרגום מתחילתו ועד סופו והאיר את עיני בתחום העריכה הלשונית והציע הצעות שאת רובן קיבלתי ללא עוררין. ד״ר עליזה שניצר השוותה את התרגום עם המקור הערבי, וכך סייעה לי רבות בביעורם של אי דיוקים ואף שגיאות של ממש. פרופ׳ מאיר בר אשר קרא את תרגומן של כמה מן הסורות הקצרות והשיא לי עצות מועילות. ד״ר נאסר בסל מסר לי פרטים חשובים בנוגע לכתבי היד של תרגומי הקוראן הקדומים לעברית. תודתי נתונה לאהרן אמיר על הערותיו על תרגומה של סורה 12 (יוסף) שפורסם לראשונה ברבעון ׳קשת החדשה׳ שבעריכתו (גיליון 7, 2004). נסיונה העשיר של אשתי רעיה בהגהה ובעריכה היה לי לעזר רב בתרגום זה, כשם שהיה לי לעזר בכל שאר עבודותי עד הנה. תודתי שלוחה לאנשי הוצאת מפה שהביאו את הספר לדפוס, ובייחוד למולי מלצר שסייע לי רבות בשיפור העימוד ועבר בקפידה על הטקסט כולו וליטש והִגיה את הערות השוליים ומפתח העניינים. חוב אישי מיוחד חב אני לפרופ׳ אביעד קליינברג, מנהל ההוצאה לאור של אוניברסיטת תל אביב. הוא שנטע בי את הרעיון לתרגם את הקוראן וקיבל עליו לפרסמו בהוצאת הספרים שהוא מנהלה. אלמלא הוא, תרגום זה לא היה בא לעולם. הוא אף העיר את הערותיו מאירות העיניים על התרגום עצמו, ולא חסך בדברי ביקורת שתרמו תרומה מכרעת להפיכת התרגום לקריא ומובן.

תל־אביב, ינואר 2005

סוּרָה 1 פָּתִיחָה

1 בשם אלוהים הרחמן והרחום.
2 התהילה לאלוהים ריבון העולמים,
3 הרחמן והרחום,
4 המולֵך ביום הדין.
5 אותךָ נעבוד ולישועתךָ נקווה.
6 נְחֵנו באורח מישרים,
7 אורחָם של אלה אשר נטיתָ להם חסד,
לא של אלה אשר ניתכה החֵמה עליהם,
ולא של התועים.

1 **בשם אלוהים הרחמן והרחום:** נוסחה זו (בערבית: בַּסְמַלָה) מופיעה בראש כל הסורות בקוראן פרט לסורה 9. רק בסורה שלפנינו היא נחשבת לפסוק בפני עצמו, וזאת בהתאם לשיטת החלוקה לפסוקים הנהוגה במהדורה שעליה מבוסס תרגום זה. חלוקתה של כל סורת הפתיחה לשבעה פסוקים מקובלת גם בשיטות חלוקה אחרות, וכוונתה לשוות לסורה זו גוון של קדושה יתרה.

2 **העולמים:** כינוי ליקום וליצורים המאכלסים אותו.

4 **המולך:** בערבית: מָאלִכּ, שהוראתו המילולית: "אדון". תרגום "מולך" אפשרי על יסוד נוסחי קוראן שבהם רשום מַלִכּ (= מלך), ופסוקי קוראן המדברים על מלכות אלוהים ביום הדין (למשל, סורה 73:6).

7 **אשר ניתכה החמה עליהם:** הפרשנים המוסלמים מוצאים כאן רמז ליהודים שאלוהים שפך חמתו עליהם בשל חטאיהם. **התועים:** מפרשים שהכוונה לנוצרים, שסטו מדרך הישר. מכאן שדרך המוסלמים שונה מדרך היהודים והנוצרים, ורק הם נהנים מחסדו של אלוהים.

סוּרָה 2 הַפָּרָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 ספר זה – אין ספק בו – מקור הדרכה הוא ליראים, 3 המאמינים
בנסתר והמקיימים את התפילה והמוציאים ממון מאשר שָׁלַחנו לפרנסתם,
4 והמאמינים באשר הוּרַד אליךָ ממרומים, ובאשר הוּרַד ממרומים לפניךָ,
והמשוכנעים בקיום העולם הבא. 5 כל אלה הולכים בדרך הישר שניתנה
מעִם ריבונם, ואנשי חיל הם.

6 הכופרים, אחת היא להם אם תזהירם ואם לאו; לא יאמינו. 7 אלוהים
אטם את לבם ואת אוזניהם, וכסות עוטפת את עיניהם. צפוי להם עונש
כָּבד.

8 ישנם אנשים האומרים, אנו מאמינים באלוהים וביום האחרון, אך אינם
מאמינים. 9 הם מבקשים להוליך שולל את אלוהים ואת המאמינים,
ואולם רק את עצמם יוליכו שולל ולא יחושו. 10 הנֶגע פָּשֹׂה בלבם,
ואלוהים הוסיף להם נֶגע, וצפוי להם עונש כבד כי שיקרו. 11 בהיאמר

1 **א.ל.מ.:** אלו אחדות מן האותיות המסתוריות המופיעות בראש כמה מפרקי הקוראן. כמה פרשני קוראן מוסלמים שיערו כי הן מייצגות ראשי תיבות של תוארי האל, או שאין להן פשר וכל תפקידן להגביר את סקרנות השומעים.

3 **המאמינים בנסתר:** יש המפרשים: באלוהים, או בגורל שהוא גוזר, או בעולם הבא, או במוחמד הנעלם מעיני המאמינים שאינם במחיצתו. **המוציאים ממון:** לצדקה ולמימון מלחמת המצווה. **שלחנו לפרנסתם:** הדובר הוא אלוהים.

4 **אשר הורד אליך:** הקוראן שנגלה לך, מוחמד, בהתגלות נבואית. **אשר הורד ממרומים לפניך:** ספרי הקודש שנגלו לנביאים לפני הקוראן.

8 **ישנם אנשים:** הפרשנים מזהים אותם עם המתחסדים (מכונים בערבית: מֻנָאפִקוּן), כלומר אנשים שקיבלו על עצמם את האסלאם למראית עין בלבד. **ביום האחרון:** ביום הדין.

10 **הנגע פשה בלבם:** תיאור מקובל למתחסדים.

להם, אַל תחמסו את הארץ, יגידו, דואגים אנו רק לשלום יושביה.
12 ואולם חומסים הם, ולא יחושו. 13 בהיאמר להם, הַאמינו כשם שהֶאמינו
האנשים, יגידו, הנאמין כשם שהֶאמינו השוטים? אלא שהם עצמם השוטים,
אך אינם יודעים. 14 בפוגשם את המאמינים, יגידו, מאמינים אנו. ואולם
בהתייחדם עִם מֵרֵעֵיהם בני השׂטן, יגידו, עִמכם אנו, ורק מתקלסים אנו.
15 אלוהים יתקלס בהם ויניחם לעמוד במְרָיָם ולהתחבט אובדי עצות.
16 הם אלה אשר הֵמירו את דרך הישר בתעייה, ואולם העִסקה אשר עשׂו
לא הניבה כל רווח, ודרכם לא יָשרה.

17 הם נמשלו למדליק אש אשר אך תאיר על סביבותיו, ייטול אלוהים
את אורם וישאירם באפֵלה ולא יִראו. 18 הם חירשים, אילמים ועיוורים,
ולא ישובו. 19 או כמו ניתך מָטָר משמים, מעננֵי אופל רושפֵי רעמים
וברקים, והם אוטמים את אוזניהם באצבעותיהם מעוצם סופת הברקים
ומפַּחַד המוות – אלוהים חולש על הכופרים – 20 עוד רגע יַכֵּם הברק
בסנוורים, וכאשר יאיר, ילכו לאורו, וברדת החשכה עליהם, יעמדו
מלֶכת. אילו חפץ אלוהים היה נוטל מהם את שמיעתם ואת ראייתם, כי
אלוהים כל־יכול.

21 הוי האנשים, עִבדו את ריבונכם אשר ברא אתכם ואת אלה אשר היו
לפניכם, למען תהיה בכם יִראָה. 22 הוא אשר פרשׂ לכם את הארץ וקֵירה
את השמים והוריד מן השמים מים אשר בהם הצמיח כל פרי לכלכלתכם.
על כן ביודעכם זאת, אַל תצרפו לאלוהים מתחרים.

13 **הַאמינו כשם שהֶאמינו:** יש המפרשים שהפנייה היא אל היהודים. **האנשים:** יהודים שהתאסלמו (הידוע שבהם היה עבדאללה אבן סַלָאם), או חבריו הערבים של הנביא.

14 **בני השטן:** יש המפרשים שהכוונה למנהיגי הכופרים, או לכָּאהִנים המתנבאים.

17 **ייטול אלוהים את אורם:** משל ליכולתו של אלוהים ליטול מן המתחסדים את מראית האמונה ולחשוף את כפירתם.

18 **לא ישובו:** מנכותם.

19 **או כמו ניתך מטר:** משל נוסף למתחסדים. **אוטמים את אוזניהם:** משל לסירובם להאזין לאזהרות הקוראן.

20 **כאשר יאיר:** פרשני הקוראן נוהגים להסביר שזהו משל לקוראן המאיר את דרכם של המתחסדים. **ברדת החשכה עליהם:** יש מסבירים שזהו משל להסתלקות המתחסדים מאמונתם בקוראן.

22 **ביודעכם זאת:** את היותו אל יחיד, או את אפסות האלילים. **מתחרים:** אלילים שותפים לאלוהים.

23 אם יש בכם ספק באשר לדברים שהורדנו ממרומים אל עבדנו, הָביאו
ולוּ סורה אחת כמותם וקראו לעזרתכם את העֵדים שלקחתם מבַּלעדי
אלוהים, אם אמת בפיכם. 24 ואם לא תעשׂו כן – ואומנם לא תעשׂו –
הישָמרו לכם מפני אש אשר הֻדלק לה הם האנשים והאבנים. לכופרים
הוכנה היא.

25 בַּשֵר למאמינים ולעושֵׂי הטוב כי מזומנים להם גנים אשר נהרות
זורמים למרגלותיהם. כל אימת שיוגש להם מזון מפֵּריָים, יגידו, הנה
אשר הוגש לנו לפָנים. הם יקבלוהו תואם, ומזומנות להם שָם נשים
טהורות, ולנֶצח יהיו שם.

26 אלוהים אינו בּוֹש במושלו מָשָל כלשהו, גם על יתוש ועל גדולים
ממנו. אשר למאמינים, הם יודעים כי דבָר אמת הוא מעִם ריבונם, ואולם
הכופרים אומרים, מה רצה אלוהים לומר בסִפרו את המשל הזה? בזאת
יַתעה רבים, ויַנחה בזאת רבים, ואולם רק את המופקרים יַתעה,
27 המפֵרים את התחייבותם לאלוהים לאחר שנחתמה בברית ומנתקים כל
קשר אשר ציווה אלוהים לחזק וחומסים את הארץ. אלה לאבדון ילכו.

28 כיצד זה תכפרו באלוהים? הן הייתם מתים והוא הֶחיה אתכם, ואַחַר
ימיתכם, ושוב יְחַיֶה אתכם, ואליו תוחזרו. 29 הוא אשר בָרא לכם את כל

23 **אם יש בכם ספק:** אם חושדים אתם כי מוחמד בדה את הקוראן מלבו. **סורה:** כינוי לפרקי הקוראן. היו ששיערו שמוצא המילה העברית שורה. אחרים קישרו זאת עם הצורה הסורית צורתא או סורתא, טקסט כתוב. **העדים שלקחתם:** האלילים שבדיתם מלבכם, למען יעידו על צדקתכם.

24 **האבנים:** הפסילים.

25 **בשר:** פנייה אל הנביא מוחמד. **יקבלוהו תואם:** יש המפרשים שפירות גן עדן דומים בצורתם לפירות העולם הזה, אך עולים עליהם בטעמם. או שהכוונה לכך שפירות גן עדן דומים בצורתם זה לזה, אך שונים בטעמם.

26 **גם על יתוש:** המסורת מספרת שהפסוק נגלה בתגובה לביקורת שהשמיעו היהודים על היזקקות הקוראן לנושאים מעולם היצורים המאוסים, כגון זבוב (סורה 73:22) או עכביש (סורה 41:29). הפסוק עונה להם בנימוק שכל נושא, ולו הפחות ביותר, ראוי לשמש נושא למשל, אם יש בו כדי להבהיר את האמת. **בזאת יתעה:** במשליו.

27 **התחייבותם לאלוהים:** לקיים את כל מצוותיו. ויש המפרשים שהכוונה בעיקר לחובה שהטיל אלוהים בכתבי הקודש, אשר לפיה על כל בני האדם להאמין במוחמד.

28 **הייתם מתים והוא החיה אתכם:** ברא אתכם מחומר דומם, כלומר מתוך הזרע. **יחיה אתכם:** ביום תחיית המתים. **ואליו תוחזרו:** למשפט ביום הדין.

אשר בארץ ואז הִרקיע אל השמים ועיצבם בשבעה רקיעים. כל דבר הוא
יודע.

30 ריבּונךָ אמר למלאכים, הנני שׂם בארץ מחליף. אמרו, התשׂים בה את
אשר ימַלאנה חמס וישפוך דם, בעוד אנו משבחים ומהללים אותךָ
ומפארים את קודשךָ? אמר, יודע אני את אשר לא תדעו. 31 הוא לימד
לאדם את השמות כולם, אַחַר העבירם לפני המלאכים ואמר, הודיעוני
את שמם של כל אלה, אם אמת בפיכם 32 אמרו, ישתבַּח שמךָ! לא נדע
דבר מלבד כל אשר לימדתָנו. אתה היודע והחכם. 33 אמר (אלוהים), הוי
אדם, הודַע להם את שמותיהם. וכאשר הודיע להם את שמותיהם, אמר
(אלוהים), האם לא אמרתי לכם כי יודע אני את נסתרות השמים והארץ,
וכי יודע אני את כל אשר תגַלו ואת כל אשר נהגתם להסתיר? 34 אמרנו
למלאכים, השתחוו לאדם. הם השתחוו, ורק אִבְּלִיס סירב ונמלא שחץ
והיה בכופרים.

35 אמרנו, הוי אדם, שְכוֹן אתה ואשתךָ בגן, ואִכלו שניכם מפֵּריו בשֶפע
מכל אשר תִרצו, אך אַל לכם לִקרב אל העץ הזה פן תהיו בבני העוולה.
36 ואולם השָטן הסיט את שניהם מעליו והוציאם מכל אשר היו שרויים
בו. אמרנו, רְדו והֱיו אויבים זה לזה, ובארץ תֵשבו ותתענגו זמן־מה.
37 אדם קיבֵּל מילים מעִם ריבּונו, והוא שב מכעסו עליו, כי רוצה הוא

30 **מחליף:** ממלא מקום אלוהים (בערבית: ח'ליפה, כלומר חַליף). הכוונה לכך שאלוהים עומד לברוא אדם בצלם אלוהים.

31 **השמות:** שמות היצורים. ר' ספר האגדה, יא (מתוך פסיקתא רבתי, יד, ומדרשים נוספים). **העבירם:** את היצורים שנקראו בשמות. **אם אמת בפיכם:** אם צודקים אתם כי אדם נופל מכם במעלתו.

33 **הודע להם את שמותיהם:** את שמות היצורים, או את שמות המלאכים.

34 **אמרנו:** הדובר הוא אלוהים. **אבליס:** ראש השטנים. שמו הוא שיבוש הצורה היוונית דיאבּוֹלוֹס. יש אומרים שהוא מגזע השדים, ואולם אחרים גורסים שהוא מלאך שאלוהים הפך אותו לשטן.

35 **העץ הזה:** עץ הדעת. ר' בראשית ב 17. הפרשנים המוסלמים גורסים כי מדובר בשיבולי חיטה, או מין אחר, כגון ענבים, אתרוגים או תאנים. ר' גם ספר האגדה, טז–יז (מתוך בראשית רבה, טו).

36 **הסיט את שניהם מעליו:** מעל הגן, כלומר גרם להם להיות מגורשים מתוכו. **היו אויבים זה לזה:** כלומר צאצאיהם של אדם וחווה יילחמו זה בזה. ויש המפרשים שהפנייה היא גם אל אבליס, כלומר האיבה תשרור בין השטן לבין בני האדם, כנאמר בבראשית ג 15 על היחסים בין האדם לנחש. **זמן־מה:** עד יום מותכם.

בתשובת עבדיו ורחום. 38 אמרנו, רְדוּ מכאן יחדיו, ואולם אם תְזכּו
לקבל מאִתי הדרכה אל דרך הישר, הן כל ההולך בדרכי הישָרה, לא
ייפּול עליו פחד ולא יצטער. 39 אשר לכופרים ולמכחישים את אותותינו,
יורשי האש הם, ולנֶצח יהיו בה.

40 הוי בני ישׂראל, זִכרו את החסד אשר נטיתי לכם ושִמרו על אשר
התחייבתם לי בשבועה, למען אשמור על אשר התחייבתי לכם בשבועה,
ורק אותי הֱיו יִרֵאים, 41 וְהַאמינו באשר הורדתי ממרומים למען יאשר
את אשר עִמכם, ואַל תהיו ראשונים לכפירה בו, ואַל תִמכרו את אותותי
באפס מחיר, ורק אותי הֱיו יִרֵאים, 42 ואַל תערבו את האמת בהבל ואַל
תסתירו את האמת ביודעין, 43 וקַיימו את התפילה ותְנו זַכָּאת וכִרעו עִם
הכורעים.

44 התצַוּו על האנשים לעשׂות מעשׂים טובים ובעצמכם תשכחו, אף כי
תקראו בספר? האם לא תשׂכילו להבין? 45 בעוז הרוח ובתפילה בַּקשו
לכם ישועה. אומנם קשה הדבר, אך לא לענווים, 46 המבינים כי עתידים
הם לפגוש את ריבּונם, וכי אליו עתידים הם לשוב.

37 **מילים:** מפרשים כי הכוונה לדברי חרטה שאדם קיבל על עצמו לומר, ויש המזהים אותם עם הנוסח המופיע בסורה 23:7.

38 **לא ייפול עליו פחד:** ביום הדין.

39 **אותותינו:** האותות המעידים על אלוהים וכוחו, כפי שהם משתקפים בפלאי הבריאה. כך מכונים גם פסוקי הקוראן, כיוון שנועדו לשמש אות לבני האדם כי עליהם להאמין באלוהים.

40 **בני ישראל:** הפסוקים שלהלן פונים אל היהודים בני זמנו של הנביא מוחמד.

41 **באשר הורדתי ממרומים:** בקוראן שגיליתי למוחמד. **יאשר את אשר עמכם:** את התורה. הקוראן נתפס כמאשר את דברי התורה והברית החדשה, ובעיקר את הנבואות שנכללו בהן על הופעתו הצפויה של מוחמד. **אל תמכרו את אותותי:** אל תעדיפו טובות הנאה נפסדות על פני ציות לצו אלוהים כפי שהוא מופיע בתורה. יש המפרשים כי הפסוק אוסר על הרבנים ללמד את התורה תמורת שכר. יש הגורסים כי הרבנים היהודים קיבלו שוחד תמורת סילוף פסוקי התורה המדברים בשבח מוחמד. אחרים סבורים כי זו הוראה כללית האוסרת ללמד את הקוראן תמורת שכר.

42 **אל תערבו את האמת בהבל:** נהוג לפרש את הפסוק כגינוי ליהודים על שסילפו את נוסח התורה והסתירו את הנאמר בה בשבחו של הנביא מוחמד.

43 **זכאת:** סוג צדקה הנהוג גם כמצוות יסוד באסלאם (בארמית: זְכוּתָא).

44 **תקראו בספר:** בספר התורה. ויש המפרשים שהפסוק פונה אל המוסלמים ולא אל היהודים, ובמקרה זה מדובר בקוראן.

46 **לפגוש את ריבונם:** בעולם הבא.

47 הוי בני ישׂראל, זִכרו את החסד אשר נטיתי לכם ברוממִי אתכם מכל
שוכני העולמים. 48 הישָמרו מפני יום אשר בו לא תועיל שום נפש
לזולתה במאום, ולא תתקבל השתדלותה, ודמֵי כופֶר לא יילקחו מידיה,
והם לא ייוושעו. 49 הצלנו אתכם מבנֵי משפחת פַּרְעֹה אשר היו לוחצים
ומענים אתכם ושוחטים את בניכם ומחַיים את בנותיכם. כך הֻתנסיתם
בניסיון כביר מִעם ריבּונכם. 50 קרענו את הים לפניכם ומילטנו אתכם
והטבענו את בני משפחת פרעה לנגד עיניכם.

51 נועדנו עם משׂה ארבעים יום, ואז עשׂיתם את העגל בהיעדרו והייתם
בני עוולה. 52 אַחַר מחלנו לכם למען תכירו טובה. 53 נָתַנו למשׂה את
הספר ואת הפֻרְקָאן למען תישירו לכת.

54 משׂה אמר לבני עמו, בני עמי, גרמתם עוול לעצמכם בעשׂותכם את
העגל, על כן חִזרו בתשובה אל בוראכם והִרגו איש את אחיו. בזאת ייטַב
לכם אצל בוראכם וישוב מכעסו עליכם, כי רוצה הוא בתשובת עבדיו
ורחום. 55 אמרתם, משׂה, לא נאמין לךָ עד אשר נִראה את אלוהים גָלוי
לעינינו. אז הִכּתה בכם סופת ברקים בעודכם לוטשים עיניכם. 56 לאחר
מותכם עוררנו אתכם לחיים למען תכירו טובה.

57 הֱצלנו עליכם בענן והורדנו אליכם ממרומים את המָן והשׂלָו – אִכלו
מן הדברים הטובים אשר שלחנו לפרנסתכם. – לא לנו גרמו הם עוול,
רק לעצמם גרמו עוול. 58 אמרנו, היכָּנסו אל העיר הזאת ואִכלו מפּריה
בשפע מכל אשר תִרצו, והיכָּנסו משתחווים בשער ואִמרו, חִטָּה, למען
נסלח לכם על חטאיכם ונַרבּה את שׂכר המיטיבים. 59 ואולם בני העוולה

48 **יום אשר בו לא תועיל שום נפש:** יום הדין.

51 **ארבעים יום:** לשם מתן תורה. **עשיתם את העגל:** ר' שמות לב 1 ואילך.

53 **פֻרקאן:** אחד מכינויי הקוראן המשמש כאן כתואר לתורה שניתנה למשה. ר' סורה 4:3. ויש המפרשים בהוראת "ישועה", המרמזת לקריעת הים למען בני ישראל.

54 **הרגו איש את אחיו:** מילולית: הרגו את עצמכם; וזאת למען יכופר חטא העגל. ר' שמות לב 26 ואילך.

55 **נראה את אלוהים:** אולי ניתן להשוות עם שמות יט 21.

57 **בענן:** ככל הנראה רמז לעמוד הענן המקראי (למשל, שמות יג 22). **המן והשלו:** ר' שמות טז 11 ואילך.

58 **העיר:** הפרשנים נוהגים לזהותה עם ירושלים. ויש אומרים, יריחו. **חטה:** מילה זו מופיעה בערבית כצורתה העברית. ואולי נרמז כאן הסיפור המקראי על בני אפרים המצטווים

אמרו דבר אחר מאשר נצטוו להגיד, על כן הורדנו על בני העוולה מַגֵּפה
מן השמים, כי היו מופקרים.

60 משה ביקש להשקות את עַמו מַים, ואנו אמרנו לו, הַכֵּה בסלע במטך.
אז פרצו מתוכו שנים־עשׂר מעיינות, וכל שבט ידע מאַין ישתה – אִכלו
ושְתו מאשר שלח אלוהים לפרנסתכם, ואַל תמַלאו את הארץ חמס.
61 אמרתם, הוי משה, קָצה נפשנו במאכל אחד, על כן קְרָא אל ריבונך
למען ימציא לנו מאשר תצמיח הארץ: ירקות וקישואים ושום ועדשים
ובצל. אמר, התבקשו להחליף את הטוב בגרוע? רְדו מצרימה, כי שָׁם
לכם כל אשר תבקשו! – מוכֵּי השפָלה ודַלות הם, וניתכה עליהם חמת
אלוהים. זאת כי כפרו באותות אלוהים והרגו את הנביאים בלא צדק. זה
גמולם על כי הִמרו ועָברו את גבול המותר.

62 המאמינים והיהודים והנוצרים והצָאבִּאִים – כל המאמין באלוהים
וביום האחרון ועושׂה את הטוב – שׂכרם שמור להם אצל ריבונם, ולא
ייפול עליהם פחד ולא יצטערו.

להגיד "שיבולת" בטרם יורשו לעבור את הירדן: באומרם "סיבולת", הם מזהים עצמם כבני אפרים ומוצאים להורג (ר' שופטים יב 5–6). כמה פרשני קוראן מוסלמים, לעומת זאת, תופסים את הצורה "חטה" כמילה ערבית שהוראתה בקשה למחילת חטאים. **משתחווים בשער:** מצווה להיכנס בהכנעה אל ארץ הקודש. יש אומרים שנצטוו להיכנס לירושלים מבעד לשער הקרוי "חִטָּה", ואילו אחרים גורסים שנדרשו לבוא משתחווים בשערו של אוהל מועד.

59 **דבר אחר:** הפרשנים גורסים שהם אמרו שעורה במקום חיטה, ונכנסו בשער העיר בעודם מחליקים על אחוריהם ולא משתחווים. **מגפה:** בערבית: רִגְ'ז, שפירושו עונש ששולח אלוהים ושכרוכה בו טומאה.

60 **הכה בסלע:** ר' שמות יז 6.

61 **קצה נפשנו:** ר' במדבר יא 4 ואילך. **להחליף את הטוב בגרוע:** הפרשנים גורסים כי המאכל הטוב הם המן והשלו, והגרוע הם שאר המינים שביקשו בני ישראל.

62 **המאמינים...והצאבאים:** יש המפרשים כי מדובר בארבע קבוצות של לא מוסלמים שמובטח להם שכר בתנאי שאמונתם היא אמיתית. הקבוצה הראשונה ("המאמינים") מזוהה עם כל מי שהאמין בנביאים לאורך הדורות. "היהודים" הם בני דתו של משה, ו"הנוצרים" הם בני דתו של ישוע. אשר לצאבאים, מלומדים בני זמננו נוטים לזהותם עם המַנדעים, כלומר בני זרם נוצרי־טבלני ששכנו במסופוטמיה, שילבו בתורתם יסודות יהודיים ופרסיים והעריצו את יוחנן המטביל. שמם הוסבר על־פי השורש העברי־ארמי צ.ב.ע. שפירושו לטבול. כמה מפרשני האסלאם גרסו שהצאבאים ראו עצמם בני דתו של נח והכירו בקדושת הכעבה. ויש המפרשים כי פסוק זה בוטל בתוקף סורה 85:3, הקובע כי רק דת האסלאם תתקבל ברצון אצל אלוהים. אחרים גורסים כי פסוק זה מעולם לא בוטל, כיוון

63 כרתנו ברית עִמכם והרמנו את ההר מעליכם – אֶחֱזו היטב באשר
נָתַנו לכם וזִכרו את כל אשר בו למען תהיה בכם יִראָה. 64 לאחר כל זאת
פניתם עורף, ואלמלא הרעיף אלוהים עליכם את בִרכתו ואת רחמיו
הייתם הולכים לאבדון.

65 הן ידועים לכם אלה מביניכם אשר שלחו יד (לדוג) ביום השבת:
אמרנו להם, הֱיו קופים מאוסים. 66 זאת עשׂינו כעונש וכלקח לבני דורם
ולבאים אחריהם, וכמוסר השׂכל ליראים.

67 משה אמר לבני עַמו, אלוהים מצַווה כי תזבחו פרה. אמרו, האם לועג
אתה לנו? אמר, ישמרני אלוהים פן אנהג כאחד הנבערים. 68 אמרו, קְרָא
אל ריבונך למען יבאר לנו מה היא. אמר (משה), הוא אומר כי היא פרה
אשר איננה שׂבֵעת ימים ולא רכּה בשנים, כי אם בת גיל ממוצע בין זה
לזה. עשׂו את אשר ציווּכם. 69 אמרו, קְרָא אל ריבונך למען יבאר לנו מה
צִבעה. אמר (משה), הוא אומר כי היא פרה זהובה, זוהרת בצִבעה ומרנינה
את עין המתבוננים. 70 אמרו, קְרָא אל ריבונך למען יבאר לנו מה היא,
כי כל הפרות דומות בעינינו, ואז, אם ירצה אלוהים, נישיר לכת.
71 אמר (משה), הוא אומר כי היא פרה אשר לא עלה עליה עוֹל למען
תחרוש האדמה, ולא הושקה בה השׂדה – תמימה אשר אין בה מום.
אמרו, עתה מסרתָ את האמת. אז זבחוה, וכמעט שלא עשׂו זאת.

72 אם תרצחו נפש ותאשימו זה את זה, יוציא אלוהים לאור את אשר
תסתירו, 73 על כן אמרנו, הַכּוּהו באחד מאבריה. כך יחַיה אלוהים את

שמלכתחילה מדובר בו רק באותם אנשים מבני הקבוצות הללו המאמינים במוחמד. **לא ייפול עליהם פחד:** ביום הדין.

63 **הרמנו את ההר:** רמז למדרש היהודי המספר כי בשעת מתן תורה כפה אלוהים על ישראל את ההר כגיגית, ועמד לקבור אותם תחתיו אם לא יקבלו את התורה. ר' ספר האגדה, ס (מתוך מסכת שבת, פח). **אחזו היטב:** בספר התורה.

65 **שלחו יד (לדוג):** רמז לפרשת האנשים שדגו ביום השבת והפכו לקופים, כמסופר בסורה 7:163 ואילך.

67 **תזבחו פרה:** הפרשנים המוסלמים גורסים כי זהו רמז לטקס שנועד לברר את זהותו של רוצח שהשליך את גופת הנרצח הרחק מן המקום שבו בוצע הרצח. בהתאם לזאת, לפנינו הד רחוק למנהג עֶגלה ערופה המוזכר בדברים כא 1–9.

69 **פרה זהובה:** אולי הד לדיני פרה אדומה המופיעים בבמדבר יט 1–10, ואשר כמה ממאפייניה דומים לאלה של העגלה הערופה.

המתים ויַראה לכם את אותותיו למען תשׂכילו להבין. 74 אחר־כך הִקשיתם
בכל זאת את לבכם והיה כאבן ואף קשה ממנה. הן יש וגם מן האבנים
יפרצו נהרות, ויש וגם אבנים ייבָּקעו ויגירו מים, ויש וגם אבנים יצנחו
מטה מיראת אלוהים! אלוהים לא יסיח דעתו מאשר תעשׂו.

75 התחפצו כי יאמינו לכם? הן יש וחבורה מהם תשמע את דבר אלוהים
ואז תטה אותו ביודעין לאַחַר שעמדה על פשרו. 76 בפוגשם את המאמינים,
הם אומרים, מאמינים אנו, ואולם בהתייחדם זה עִם זה, יגידו, התָעֵזו
לסַפֵּר להם את אשר גילה אלוהים בפניכם? הן כך יוכלו לנגח אתכם
בפני ריבונכם! וכי לא תשׂכילו להבין? 77 האינם יודעים כי אלוהים יודע
את כל אשר יצפינו ואת אשר יגַלו? 78 יש בהם עמֵי ארצות אשר לא
יֵדעו ספר, ורק מהרהורי לבם הם רואים בו, והם רק משערים.

79 אבוי לכותבים במו ידיהם את הספר ואַחַר אומרים, זאת מעִם אלוהים,
למען ימכרוהו באפס מחיר. אוי להם על כל שכָּתבו ידיהם, ואוי להם על
פועלם. 80 אָמרו, לא תיגע בנו האש בלתי אם ימים ספורים. אֱמור, וכי
קיבלתם התחייבות מעִם אלוהים? הן אלוהים לא יָפר התחייבות. או שמא
אומרים אתם על אלוהים את אשר לא תדעו?

81 אכן, עושׂה הרע ואשר גָבַר חטאו עליו, כל אלה יורשי האש ולנֶצח
יהיו בה. 82 אשר למאמינים ולעושׂי הטוב, כל אלה בָּאֵי גן עדן הם,
ולנֶצח ישכנו בו.

73 **הכוהו באחד מאבריה:** מפרשים שמגע הפרה עם גופת הנרצח או עם קברו יקים אותו לתחייה והוא יעיד על רוצחו.

75 **תשמע את דבר אלוהים ואז תטה אותו:** נהוג לפרש שהכוונה ליהודים שסילפו את דברי התורה שנתן להם משה, וזאת כדי להסוות את דברי השבח לנביא מוחמד שהיו כלולים בנוסח התורה המקורי.

76 **מאמינים אנו:** דברי התחזות של היהודים בפני המוסלמים. **אשר גילה אלוהים:** דברים בשבחו של מוחמד שנכללו בתורה. **לנגח אתכם:** את היהודים, ביום הדין. המוסלמים עלולים לנגח את היהודים על יסוד הטענה שאלוהים דיבר בתורה בשבח מוחמד.

78 **עמי ארצות:** יהודים נבערים אשר אינם מכירים על בוריו את נוסח התורה המדבר בשבח מוחמד.

79 **כותבים במו ידיהם:** מזייפים את התורה, כדי להסתיר את הדברים שהיו בה בשבח מוחמד. **באפס מחיר:** ר' לעיל פס' 41.

80 **ימים ספורים:** היהודים מאמינים בזכותם היתרה אצל אלוהים שתציל אותם מכל חטא שיעשו. **אמור:** פנייה אל הנביא מוחמד.

83 כָּרתנו ברית עִם בני ישׂראל: לא תעבדו אלא את אלוהים, וגִמלו חסד
עִם אביכם ואמכם ועם קרובי משפחתכם ועִם היתומים והנזקקים, ואִמרו
דִברֵי נועם לבריות, וקַיימו את התפילה ותְנו זַכָּאת. לאחר מכן פניתם
עורף, חוץ ממתֵי מעַט, ונותרתם קשֵי עורף.

84 כרתנו ברית עמכם: לא תשפכו איש את דם אחיו, ולא תגרשו איש
את אחיו ממושבותיכם. התחייבתם והעידותם על כך. 85 אף־על־פי־כן,
אתם ההורגים איש את אחיו ומגרשים קבוצות מתוככם מתוך מושבותיהם,
בעשותכם יד אחת כנגדם בפשע ובהתנכלות. אומנם כן, כאשר ייפלו
שבויים בידיכם, תמהרו לפדותם, אך גם לגרשם נאסר עליכם! וכי
תאמינו רק בחלק מן הספר ותכפרו בחלקו? מי בכם העושׂה כזאת, אין
שׂכרו בעולם הזה אלא קלון, ובעולם הבא ישוב וייענש בעונש הקשה
מכל, כי לא יסיח אלוהים דעתו מאשר תעשׂו. 86 הקונים את חיי העולם
הזה תמורת העולם הבא – לא יוקל מעליהם העונש ולא ייושעו.

87 נָתַנו למשה את הספר והקימונו אחריו שליחים בזה אחר זה, ונָתַנו
לִישוּעַ בן מִרְיָם אותות נהירים וסייענו בידיו ברוח הקודש. וכי כל אימת
שיביא לכם אחד השליחים את אשר לא תאבה נפשכם, תימָלאו שַחַץ ואת
אזהרות כמה מהם תכחישו ואת האחרים תהרגו?

88 הם אמרו, לְבותינו ערלים, אבל אלוהים קיללם כי כפרו. כה ממעטים
הם להאמין! 89 כאשר הוצג להם ספר מעִם אלוהים המאשר את אשר
בידיהם – ולפָנים נהגו לקַוות כי יִזכו להכריע את הכופרים – כאשר
הוצג להם הדבר אשר הִכּירו, כפרו בו. קללת אלוהים על ראש הכופרים!

85 **הורגים איש את אחיו:** הפרשנים גורסים שהפסוק פונה אל שני שבטֵי היהודים הַגדולים במדינה, נַצִ'יר וקורַיטַ'ה, שמאז התקופה הקדם־אסלאמית היו בעלי בריתם של השבטים הערבים המקומיים (אַוְס ותַ'זְרַג'). אלה האחרונים לחמו זה בזה, וכל אחד מִשבטי היהודים נאלץ לצאת לעזרת בעלי בריתו הערבים, וכך נקלעו היהודים למלחמה זה בזה ולקחו זה את זה בשבי. **ייפלו שבויים בידיכם:** שבטי היהודים ייקחו בשבי אלה את אלה. **תאמינו רק בחלק מן הספר:** תקיימו רק את מצוות התורה בנוגע לפדיון שבויים אבל לא בנוגע לאיסור להילחם זה בזה. **אין שכרו בעולם הזה אלא קלון:** מפרשים שהכוונה לגורל המר שפקד לבסוף את שני השבטים היהודים: בני נצ'יר הוגלו בידי מוחמד, ובני קוריט'ה נטבחו.

87 **אותות נהירים:** ניסים כגון אלה המתוארים בסורה 110:5.

89 **ספר מעם אלוהים המאשר את אשר בידיהם:** ר' פס' 41 לעיל. בהמשך הפסוק נאמר

90 מה נורא הדבר אשר בגינוֹ מָכרו את נפשם: הם כפרו באשר הוריד
אלוהים ממרומים רק משום שצרה עינם בברכה אשר שלח אלוהים
ממרומים אל אשר יחפוץ מבין עבדיו! על כן ניתכה עליהם חֵמה על גבי
חֵמה, ולכופרים צפוי עונש מחפיר. 91 בהיאמר להם, הַאמינו באשר
הוריד אלוהים ממרומים, יגידו, נאמין באשר הורד אלינו ממרומים. הם
כופרים באשר מֵעֵבר לזאת, ואולם הוא האמת, והוא ניתַּן למען יאשר
את אשר עִמם.

אֱמוֹר, מדוע הרגתם את נביאי אלוהים לפָנים, אם מאמינים הנכם?
92 משה הציג לכם אותות נהירים, ואתם עשיתם את העגל בהיעדרו
והייתם בני עוולה. 93 כרתנו ברית עִמכם והרמנו את ההר מעליכם –
אֶחֱזו היטב באשר נָתַנו לכם ושִׁמעו לנו. אָמרו, נשמע ונִמרה. העגל
חִלחל בנשמתם כי כפרו. אֱמוֹר, מה נורא המעשׂה אשר אמונתכם מצַווה
עליכם, אם אכן מאמינים אתם!

94 אֱמוֹר, אם אמת בפיכם כי רק לכם מכל האנשים נועדה נחלת העולם
הבא אצל אלוהים, כי אז קַוּוּ למות! 95 ואולם הם לעולם לא יקַוּוּ למות,
בשל כל שהקדימו ידיהם לעולל, ואלוהים יודע מי הם בני העוולה.
96 אין ספק כי תמצאם להוטים יותר לִחיות מכל האנשים ומכל המשתפים.
כל אחד בהם משתוקק לחיות אלף שנה, ואולם גם אם יאריך ימים, לא
יחלץ עצמו מן העונש. אלוהים מבחין באשר יעשׂו.

97 אֱמוֹר, כל השָׂם עצמו אויב לגבריאל – הן הוא זה אשר הוריד אותו

שהיהודים ציפו בשמחה להופעת מוחמד, בקוותם כי הנביא יביא להם ניצחון על הכופרים. ואולם כאשר הופיע, סירבו היהודים לקבלו, אף כי כבר הכירוהו מתוך התורה.

90 **הדבר אשר בגינו מכרו את נפשם:** האמונה בנביא, שהיהודים ויתרו עליה כי עינם היתה צרה בברכה שהרעיף עליו אלוהים.

91 **באשר הורד אלינו:** התורה. **אשר מעבר לזאת:** הקוראן.

93 **הרמנו את ההר:** ר' לעיל פס' 63. **נשמע ונמרה:** במקום: נשמע ונעשה (או בלשון המקרא: "ושמענו ועשינו", ר' דברים ה 28). המילה העברית "ועשינו" מזכירה בצלצולה את הצורה הערבית של המילה "נִמרה" (עַצַיְנַא), ואולי משום כך מאשים הקוראן את היהודים בהיפוך מכוון של המשמעות.

95 **לא יקוו:** היהודים מודעים לחטאיהם, ולפיכך אינם ממהרים למות, פן יוכנסו לגיהינום.

96 **המשתפים:** עובדי אלילים המצרפים את אליליהם לאלוהים כשותפיו לאלוהות. אלוהים עצמו נחשב בעיניהם אל עליון ולא אל יחיד, והשותפים נחשבים צאצאיו.

ממרומים אל לבךָ ברשות אלוהים, למען יאשר את אשר לפניו, ויהיה
מקור הדרכה ובשורה למאמינים. 98 כל השָׂם עצמו אויב לאלוהים
ולמלאכיו ולשליחיו ולגבריאל ולמיכאל – הן אלוהים הוא אויב הכופרים.

99 הורדנו אליךָ ממרומים אותות נהירים. רק המופקרים יִכפרו בהם.
100 וכי כל אֵימת שיתחייבו על חוזה, תשליכנו חבורה אחת מביניהם?
אכן מרביתם לא יאמינו.

101 כאשר בא אליהם שליח מעִם אלוהים המאשר את אשר בידיהם,
השליכה חבורה מבין אלה אשר ניתַּן להם הספר את ספר אלוהים מאחורי
גווה, כמו לא ידעו, 102 ונהו אחר הדברים שקראו השׂטנים בימי מלכות
שלֹמה. שלֹמה לא כפר מעולם, ורק השׂטנים הם שכפרו. הם לימדו את
האנשים כשפים וכן את כל אשר הורד ממרומים אל שני המלאכים
בבָבֶל, הָארות ומָארות. ואולם שניהם לא לימדו איש בלא שאָמרו לו, לא
באנו כי אם לנסותךָ, על כן אַל תהיה כופר. כך לָמדו משניהם כיצד
להפריד בין בעל לאִשתו, ואולם לא יוכלו להזיק בזאת לאיש, אם לא
ירשה זאת אלוהים. הם לָמדו את אשר יזיק להם ולא יועיל, והם יודעים
כי כל הרוכש זאת אין לו חלק בעולם הבא. מה נורא הדבר אשר בעבורו
מָכרו את נשמתם! לוּ רק ידעו.

97 **אויב לגבריאל:** על־פי המסורת האסלאמית, היהודים ראו בגבריאל מלאך של מלחמה וקללה והחשיבוהו כאויב להם. הם טענו שגבריאל גילה למוחמד את הקוראן מתוך איבתו להם, ומתוך כוונה להסגיר לידיו את סודותיהם. **הוא זה אשר הוריד אותו:** גבריאל הוריד את הקוראן אל הנביא. **יאשר:** ר' פס' 41 לעיל.

98 **מיכאל:** המסורת המוסלמית גורסת כי היהודים ראו בו את ניגודו של גבריאל, כלומר מלאך של רחמים וברכה. הוא ושאר המלאכים נזכרים כאן כדי להראות כי כל הרואה עצמו אויב למלאך אחד (גבריאל) כמוהו כאויב לכולם.

100 **חוזה:** מפרשים שהיהודים הפרו את בריתם עם מוחמד וסייעו ביד אויביו הכופרים.

101 **את ספר אלוהים:** את התורה, כלומר סירבה להכיר במוחמד שהתורה ציוותה להאמין בו. או: השליכו את הקוראן, ודבקו רק בתורה.

102 **בימי מלכות שלמה:** המסורת גורסת שמדובר בסודות הכישוף שהשדים רשמו וטמנו תחת כס מלכותו של שלמה המלך, ולאחר מותו הוציאום וטענו ששלמה כתב אותם והשתמש בהם. **שלמה לא כפר:** לא עסק בכשפים. **הארות ומארות:** חוקרים בני זמננו מקשרים שמות אלה עם שמות מלאכים במסורת הזורואסטרית (הפרסית). הפרשנים המוסלמים נוהגים לזהותם כשני מלאכים שגורשו מן השמים כי מרדו באלוהים, ואז גילו לבני האדם את סודות הכישוף. פירוש זה משקף את אגדת הנפילים המסופרת בהקשר לפרשת המבול (בראשית 1 2–4). בספרים החיצוניים מסופר על שני המלאכים שמחְזי

103 אילו האמינו והיו יְרֵאִים, כי אז טוב היה שְׂכָרם מאת אלוהים, לוּ רק ידעו.

104 הוי המאמינים, אַל תגידו, רְעֵנוּ; הַגידו, רְאֵנוּ, ושִׁמעו לנו. לכופרים צפוי עונש כבד.

105 הכופרים מבין בעלי הספר והמשתפים אינם רוצים כי תוּרַד אליכם ממרומים כל טובה מעִם ריבונכם, ואולם אלוהים מייחד ברחמיו את אשר יחפוץ, ואלוהים הוא מרעיף הברכה הכבירה.

106 כל אות אשר נְמחֶה או נשכיח, ניתֵן טוב ממנו או שָׁקוּל לו. האם לא תדע כי אלוהים כל־יכול? 107 האם לא תדע כי אלוהים, לוֹ מלכות השמים והארץ, וכי לא יקום לכם מגן ומושיע זולתו?

108 התִרצו לבקש מן השליח אשר נשלח אליכם את אשר לְפָנים ביקשו ממֹשה? כל הממיר את האמונה בכפירה תועה מעל הנתיב הראוי.

109 רבים מבין בעלי הספר היו רוצים להחזירכם להיות כופרים לאחר שכבר האמנתם, מתוך קנאה המקננת בנפשם, אף כי התבררה להם האמת. מַחֲלו וחוסו עד אשר יקים אלוהים את דְבָרו, כי אלוהים כל־יכול.

ועֲזָאֵל שירדו לדור עם בנות האדם וקלקלו מידותיהם עמן וגילו להן סודות. ר' ספר חנוך, ז–ח. **כך למדו משניהם כיצד להפריד בין בעל ואשתו:** היהודים למדו משני המלאכים כיצד לשלול מן הבעל כוח גברא.

104 **רענו:** כלומר הקשב, שים לבך אלינו. בערבית: רָאעִנָא. המסורת גורסת שהיהודים השתמשו לרעה בצורה ערבית זו כדי לפגוע בנביא, כי היא דומה בצלצולה למילת גנאי בלשונם, או למילת גנאי ערבית הנגזרת מן השורש ר.ע.ג. שהוראתו טיפשות.

105 **בעלי הספר:** היהודים והנוצרים שקיבלו את ספרי הקודש, ואשר גם הקוראן מכיר בקדושתם העקרונית. **כל טובה:** התגלות נבואית.

106 **כל אות אשר נמחה או נשכיח:** נראה לפרש: יש שאלוהים מוחה או משכיח אותות פסולים, כגון אלה שמקורם בשטן, כנאמר בסורה 52:22, או: שמורה לאלוהים החירות להסיר מתוך הספר דברים כרצונו, כנאמר בסורה 39:13, או להחליף את אותותיו באותות אחרים, כנאמר בסורה 101:16. ואולם הפירוש הרווח קובע כי מדובר בביטול דינים והחלפתם בדינים אחרים (כגון שינוי כיוון התפילה מירושלים למַכה). הפרשנים קובעים עוד כי רבים מן הפסוקים שפג תוקפם נותרו כתובים בקוראן.

108 **את אשר לפנים ביקשו ממשה:** להראות לעמו את אלוהים, כמסופר לעיל בפס' 55.

109 **התבררה להם האמת:** שמוחמד הוא נביא אמת, וזאת על־פי מה שקראו בספר התורה. **מחלו וחוסו:** יש המפרשים שהפסוק בוטל בתוקף הצו המצוי בסורה 29:9, המורה להילחם בבעלי הספר עד אשר ישלמו את מס הגולגולת. אחרים גורסים שהצו למחול לא בוטל מעולם. כיוון שתוקפו פג ממילא לאחר שעם התחזקות האסלאם השתנו התנאים שחייבו

110 קַיימו את התפילה ותְנו זַכָּאת, כי כל טובה שתקדימו לעשות למען עצמכם, תמצאוה אצל אלוהים, כי אלוהים מבחין באשר תעשׂו.

111 הם אָמרו, לא ייכָּנס לגן עדן בלתי אם היהודי או הנוצרי. לזאת הם נכספים. אֱמור, הַציגו את המופת אשר בידכם, אם אמת בפיכם. 112 כן! אשר יישׂא פניו אל אלוהים בהתמסרות ויהיה מיטיב, יבוא על שׂכרו אצל אלוהים ולא ייפול עליו פחד ולא יצטער.

113 היהודים אומרים, אמונת הנוצרים אין בה ממש, והנוצרים אומרים, אמונת היהודים אין בה ממש – בעודם קוראים את הספר. כדברים האלה יגידו גם אלה אשר דבר לא יָדעו, וביום תחיית המתים ישפוט אלוהים ביניהם בכל אשר נחלקו בו.

114 מנוּוָלים מכל הם החוסמים את מסגדי אלוהים ומונעים את הזכרת שמו בהם, ואצים להחריבם. אלה, לא יותר להם להיכנס אליהם בלא חשש. בעולם הזה יעטו קלון, ובעולם הבא צפוי להם עונש כבד.

115 לאלוהים המזרח והמערב, ובכל אשר תִפנו, שָׁם פְּנֵי אלוהים. אלוהים מקיף כל מרחב ויודע.

116 הם אומרים, אלוהים הוליד בן. ישתבַּח שמו! נהפוך הוא: לו כל אשר בשמים ובארץ, והכל דְבֵקים בו באדיקות. 117 הוא מחולל השמים והארץ, ובהחליטו לחולל דָבָר, רק יאמר לו, הֱיה! והָיָה.

סובלנות זמנית. **יקים אלוהים את דברו:** יביס את היהודים, אויבי הנביא. לפי הפרשנים, נענשו היהודים כאשר בני נצ'יר הוגלו ממַדינה ובני קוריט'ה נטבחו.

112 **בהתמסרות:** בערבית: אַסְלַםַ, כלומר בקבלו עליו את האסלאם. האסלאם כ"התמסרות" לאל פירושו עבודה לאלוהים לבדו, בלא לצרף לו אלילים כשותפיו לאלוהות.

113 **בעודם קוראים את הספר:** את כתבי הקודש, וכל צד מחפש בהם צידוק לטענותיו. **אלה אשר דבר לא ידעו:** יש המפרשים שהכוונה לבני קוריש הכופרים.

114 **החוסמים את מסגדי אלוהים:** יש גורסים כי מדובר בבני קוריש הכופרים שמנעו ממוחמד גישה אל הכעבה במֶכּה. **ואצים להחריבם:** יש המפרשים כי זוהי רמיזה לחורבן בית המקדש בירושלים ביד הרומאים. ואולם אם מדובר בבני קוריש, החרבת המסגדים פירושה השבתתם מפולחן אלוהים. **לא יותר להם להיכנס:** קביעה זו שימשה בסיס לאיסור על כניסתם של לא־מוסלמים למסגדים. **יעטו קלון:** יש המפרשים שזהו רמז לחובה שהוטלה על יהודים ונוצרים לשלם את מס הגולגולת, כנאמר בסורה 29:9.

116 **הוליד בן:** יש המפרשים שהכוונה לטענת הנוצרים כי ישוע הוא בן אלוהים, או לטענת היהודים כי עוזיר הוא בנו (ר' סורה 30:9). ויש הגורסים כי הכוונה לאמונת עובדי האלילים כי המלאכים הם בני אלוהים.

118 אָמרו חסרי הדעת, מדוע לא ידבר אלוהים עִמנו, או ייִנָתן לנו אות? כדברים האלה אמרו גם אלה אשר היו לפניהם. לבותיהם דומים זה לזה, ואולם אנו כבר ביארנו את האותות לאנשים הנכונים להשתכנע.

119 שלחנוךָ לגַלות את האמת ולהיות מבשׂר ומזהיר, ולא תישָאל על יורשי שְאול.

120 לא תנוח דעתם של היהודים, וגם לא של הנוצרים, עד אם תֵלֵךְ בדתם. אֱמור, רק דרך הישר הניתנת מעִם אלוהים היא דרך הישר. אם תנהה אחר משוגות לבם לאַחַר שהוענקה לךָ הדעת, לא יקום לךָ מגן ומושיע מפני אלוהים. 121 אלה אשר נָתַנו להם את הספר, ואשר קוראים בו כראוי לו, כל אלה יאמינו בו. ואולם כל הכופר בו – אלה ילכו לאבדון.

122 הוי בני ישׂראל, זִכרו את החסד אשר נטיתי לכם ברוממִי אתכם מכל שוכני העולמים. 123 הישָמרו מפני יום אשר בו לא תוכל נפש להועיל לזולתה במאום, ודמֵי כופֶר לא יילָקחו מידיה, ולא תועיל לה כל השתדלות, והם לא ייוושעו.

124 ריבּונו של אברהם ניסהו בדברים, והוא עמד בהם במלואם. אמר, הנני שָׂמךָ מופת לאנשים. אמר (אברהם), ואת זַרעִי אחרַי. אמר, לא תחול בריתי על בני העוולה. 125 שַׂמנו את הבית מחוז חפץ לאנשים ומקום מבטחים. קחו לכם את מקום אברהם למקום תפילה. ציווינו על אברהם ועל ישמעאל לאמור, טַהֲרו את ביתי למען המקיפים אותו ולמען הפורשים אליו ולמען הכורעים והמשתחווים. 126 אברהם אמר, ריבּוני,

119 **שלחנוך:** פנייה אל מוחמד. **לא תישאל:** לא תתבקש לתת את הדין.
121 **קוראים בו כראוי:** יש המזהים אותם עם יהודים או נוצרים (= בעלי הספר) שלא סילפו את כתבי הקודש שלהם. ויש המזהים אותם עם מוסלמים שקיבלו את הקוראן וקוראים בו בדבקות.
124 **ניסהו בדברים:** הפרשנים גורסים שמדובר במצוות שונות שהטיל אלוהים על אברהם והוא קיימן במלואן, כגון ברית המילה, העקדה וטקסי החג'. מופת: בערבית: אִמאם, שפירושו גם "מנהיג". **לא תחול בריתי:** יש המפרשים שברית אלוהים כאן פירושה רחמיו. אחרים גורסים שהכוונה לסמכות שאלוהים מעניק למנהיגים לשלוט בשם אלוהים. **בני העוולה:** היו שהסיקו מכאן כי בני עוולה אינם ראויים לשלוט והצדיקו מרידות נגד חליפים עושקים.
125 **הבית:** הכעבה אשר במֶכּה, הנחשבת לבית אלוהים. מקום אברהם: בערבית: מַקאם

עֲשֵׂה את העיר הזאת מקום מבטחים ושְׁלַח לתושביה פרנסה מפרי הארץ, לאלה אשר יאמינו באלוהים וביום האחרון. אמר, אשר לכופר, אניח לו להתענג קמעא, ואַחַר אביאנו על כורחו אֱלַי עונש האש. שם יהיה סופו המר. 127 אברהם הגביה את יסודות הבית ועִמו ישמעאל – ריבּוננו, קַבֵּל מאִתנו, הן אתה קשוב ויודע. 128 ריבּוננו, עֲשֵׂה את שנינו מתמַסרים לךָ, ואת זרעֵנו אומה מתמַסרת לךָ, והורֵה לנו את טקסינו ושוב מכעסךָ עלינו, הן רוצה אתה בתשובת עבדיךָ ורחום. 129 ריבּוננו, שְׁלַח אליהם שליח מקִרבם למען יקרא בפניהם את אותותיךָ וילמדם את הספר ואת החוכמה ויזַכּכם, הן אתה אדיר וחכם.

130 מי ימאס בדת אברהם מלבד האיש אשר מילא את לבו סִכלות? הן בחרנו אותו בעולם הזה, ובעולם הבא הוא נִמנֶה עִם הישרים. 131 ריבּונו אמר לו, התמסר! אמר, מתמסר אני לריבּון העולמים. 132 אברהם ציווה זאת לבניו, וגם יעקב: בנַי, אלוהים בחר למענכם את הדת, והֱיו מִתמסרים בטרם מותכם.

133 האם נכחתם בנטות יעקב למות, כאשר אמר לבניו, למי תַעבדו לאחר מותי? אָמרו, נעבוד לאלוהיךָ ולאלוהי אבותיךָ, אברהם וישמעאל ויצחק. נעבוד לאל אחד ונהיה מִתמסרים לו. 134 האנשים הללו הם אומה שכבר עברה מן העולם. גמולה שמור לה על פועלה, ואתם, לכם שמור גמולכם על פועלכם, ואיש לא ישאלכם על מעשׂיהם.

אִבְּרָאהִים. מרבית הפרשנים מזהים מונח זה עם אבן קדושה הנושאת שם זה ואשר מצויה באזור הכעבה. הם מסבירים כי האבן קרויה כך כי שימשה את אברהם כשעמד עליה לצורך בניית הכעבה, או כשבא להתארח אצל ישמעאל והניח את רגליו על האבן כדי שאשת ישמעאל תרחץ אותן. עקבות רגליו נותרו טבועות באבן. **מקום תפילה:** מקובל להתפלל אצל האבן במהלך העלייה לרגל לכעבה. **המקיפים:** המקיימים את טקס שבע ההקפות (טַוָאף) סביב הכעבה. **הפורשים אליו:** השוהים בו ברציפות בלא לשוב אל ביתם במשך מספר ימים.
127 **הגביה את יסודות הבית:** בנה את הכעבה.
128 **מתמסרים:** ר' לעיל פס' 112.
129 **שלח אליהם:** אל תושבי מֶכּה. **שליח:** הנביא מוחמד. **אותותיך:** ר' לעיל פס' 39.
133 **האם נכחתם:** הפרשנים מסבירים שהפסוק פונה אל היהודים ומפריך את טענתם שיעקב ציווה על בניו להיות יהודים. כנגד זאת טוען הפסוק שיעקב ציווה עליהם להיות מוסלמים.
134 **האנשים הללו:** אברהם ובניו הנביאים. **אומה שכבר עברה:** הפסוק קובע שאין זיקה עוכית בין אברהם ובניו הנביאים לבין היהודים והנוצרים בני זמנו של מוחמד, וכך מפריך

135 הם אָמרו, הֱיו יהודים או נוצרים למען תישירו לכת! אֱמור, לא, כי נלך רק בדרך דת אברהם אשר נהג כחֲנִיף, ולא היה במשתפים. 136 אִמרו, מאמינים אנו באלוהים ובאשר הורד אלינו ממרומים, ובכל אשר הורד ממרומים אל אברהם וישמעאל ויצחק ויעקב והשבטים, ובאשר ניתַן למשה ולישוע ובאשר ניתַן לנביאים מעִם ריבונם. לא נַפלֶה איש מהם, ומתמסרים אנו לו. 137 אם יאמינו באשר תאמינו אתם, תִישַר דרכם, ואולם אם יפנו עורף, ייקָלעו למחלוקת. אז יפטור אותךָ אלוהים מהם, כי הוא קשוב ויודע. 138 (דתנו היא) הטבילה אשר לאלוהים, ומי טבילתו נָאה משֶל אלוהים? לו עובדים אנו.

139 אֱמור, וכי תתפלמסו עִמנו על אודות אלוהים, אף־כי הוא ריבוננו וריבונכם, ואף־כי לנו מעשׂינו ולכם מעשׂיכם, ואף־כי אנו מייחדים לו את דתנו? 140 או אולי תגידו כי אברהם וישמעאל ויצחק ויעקב והשבטים היו יהודים או נוצרים? אֱמור, מי מיטיב לדעת, אתם או אלוהים?

את טענת היהודים והנוצרים כאילו תעמוד להם זכותם של הנביאים הללו. **לכם שמור גמולכם:** פנייה אל היהודים והנוצרים.

135 **היו יהודים:** פניית היהודים אל המוסלמים. **אמור:** פנייה אל הנביא מוחמד. **חניף:** תואר לכל מונותיאיסט בן דת אברהם, כולל אברהם עצמו. המונח מוסבר בדרך כלל בהוראת מי שנוטה מעל האלילות ומאמין בייחוד האל. פסוק זה מכתיר את אברהם עצמו בתואר זה. **משתפים:** ר' פס' 96 לעיל.

136 **באשר הורד אלינו:** בקוראן. **השבטים:** בערבית: אַסְבָּאט, והכוונה לשנים־עשר בניו של יעקב. גם הם נחשבים לנביאים (אולי בהשפעת תרי־עשר הנביאים במקרא). ואולם כמה חוקרים משערים כי הצורה אַסְבָּאט הפכה בקוראן להיות שם פרטי של אדם יחיד, הנמנה עם שאר הנביאים. **מתמסרים:** ר' לעיל פס' 112.

137 **אם יאמינו באשר תאמינו אתם:** אם אמונתם של היהודים והנוצרים תהא כאמונתכם, המוסלמים.

138 **הטבילה:** הפרשנים גורסים כי פסוק זה מגנה את טקס הטבילה הנוצרי המחליף את טקס המילה, ולדעתם קובע הפסוק שקבלת האסלאם, כולל טקס המילה שנוסד על־ידי אברהם, מייצגים את הטבילה הנאותה ביותר.

139 **תתפלמסו עמנו:** פנייה אל היהודים המכחישים כי אלוהים בחר באדם מבין הערבים כנביא. **לנו מעשינו ולכם מעשיכם:** היו שהבינו זאת במשמעות היתר ליהודים ולנוצרים להחזיק בדתם, וציינו כי היתר זה בוטל עם התגלות סורה 5:9, 29 המכריזים מלחמה כוללת על הכופרים. ואולם היו פרשנים שקבעו כי מעולם לא היה צורך לבטל הכרזה זו ודומותיה (כגון סורה 15:42), כי מלכתחילה היתה משמעותה הנצחת הפער בין מאמינים וכופרים: כל צד ממשיך בדרכו ללא פשרות. או: כל צד יבוא על גמולו לפי מעשיו.

מנוּוָלים מכל הם המעלימים את העדות אשר קיבלו לידיהם מאת אלוהים. אלוהים לא יסיח דעתו ממעשׂיכם.

141 האנשים הללו הם אומה שכבר עברה מן העולם. שמור לה גמולה על פועלה, ואתם, שמור לכם גמולכם על פועלכם ואיש לא ישאלכם על מעשׂיהם.

142 השוטים שבאנשים יגידו, מה הִטה אותם מכיוון התפילה אשר החזיקו בו? אֱמור, לאלוהים המזרח והמערב והוא ינחה את אשר יחפוץ אל אורח מישרים. 143 כך עשׂינו אתכם אומה מן המיטב, למען תעידו על מעשׂי האנשים ולמען יעיד השליח על מעשׂיכם. קבענו את כיוון התפילה אשר החזקתָ בו לפָנים, רק למען נדע מי הולך בעקבות השליח ומי שָב על עקבותיו. אומנם קשה היה הדבר, אך לא לאלה אשר הִנחה אותם אלוהים. לעולם לא יגרע אלוהים משׂכר אמונתכם, כי אלוהים נוהג באנשים בחמלה וברחמים.

144 אנו רואים כיצד נושׂא אתה את פניךָ השמימה והופכם כה וכה, והנה עתה ניתֵן לךָ כיוון תפילה אשר ישׂביע את רצונךָ: הַטֵה פניךָ לעֵבר המסגד הקדוש. באשר תהיו, שָם הַטו את פניכם לעברו. אלה אשר ניתַן

140 **העדות אשר קיבלו:** תורתו של אלוהים המצויה בידי היהודים והנוצרים, ובה עדות לכך שאברהם ושאר הנביאים לא היו יהודים ולא נוצרים.

141 **אומה שכבר עברה:** ר' לעיל פס' 134.

142 **כיוון התפילה:** נהוג לפרש שהפסוק עוסק בשינוי כיוון התפילה האסלאמי מירושלים לכעבה אשר במֶכּה. המסורת האסלאמית גורסת כי השינוי עורר את פליאת אויבי מוחמד היהודים (= "השוטים"), שטענו כי הפסקת התפילה לכיוון ירושלים כמוה כסטייה מדתו הנכונה של אברהם. **לאלוהים המזרח והמערב:** לכן ניתן להתפלל אליו בכל כיוון.

143 **מן המיטב:** מילולית: "ממוצעת" (וַסַט), ומפרשים שהדבר המשובח ביותר הוא הממוצע שבהם, מאחר שאינו לוקה בקיצוניות לכאן או לכאן. הפרשנים קובעים כי אומת מוחמד לא הגזימה בהערצת הנביאים, כדרך שנהגו הנוצרים בישוע, ולא רדפה אותם, כדרך שנהגו היהודים בנביאיהם. **תעידו על מעשי האנשים:** ביום הדין. זהו רמז למעלתה היתרה של אומת המוסלמים אשר תעיד בפני אלוהים על מעשי שאר הברואים. **כיוון התפילה אשר החזקת בו לפנים:** נהוג לפרש שהכוונה לירושלים, שהמוסלמים נהגו לפנות לעברה בתפילתם לפני שציווה אלוהים להסיט את כיוון התפילה לעבר הכעבה. הפסוק קובע שמצוות התפילה לכיוון ירושלים נועדה לבחון את דבקות המאמינים, שמאז ומתמיד העדיפו להתפלל בכיוון הכעבה. **קשה היה הדבר:** להתפלל בכיוון ירושלים. ויש המפרשים שהכוונה להסטת כיוון התפילה מירושלים למֶכּה.

להם הספר יודעים כי זוהי האמת מעִם ריבונם, ואלוהים לא יסיח דעתו
מאשר יעשׂו.

145 גם אם תציג לאלה אשר ניתַן להם הספר את כל האותות, לא יקַבלו
עליהם את כיוון תפילתךָ, ואף אתה לא תקבל עליךָ את כיוון תפילתם,
ואף הם לא יקַבלו עליהם זה את כיוון תפילתו של זה. אם תנהה אַחַר
משוגות לבם לאחר שהוענקה לךָ הדעת, תהיה בבני העוולה.

146 אלה אשר העַנקנו להם את הספר מכירים אותו כהכירם את בניהם,
ואולם חבורה אחת בהם מסתירה את האמת ביודעין. 147 האמת היא מעִם
ריבונךָ, על כן אַל תהיה במפקפקים.

148 לכל אחד ניתַן כיוון אשר אליו יִפנה. בַּקשו, אֵפוא, להיות ראשונים
במעשים טובים. בכל אשר תהיו, משם יביאכם אלוהים יחדיו. אלוהים
הוא כל־יכול.

149 בכל מקום אשר ממנו תצא, הַטֵה פניךָ לעבר המסגד הקדוש. זו
האמת מעִם ריבונךָ, ואלוהים לא יסיח דעתו מאשר תעשׂו. 150 בכל מקום
אשר ממנו תצא, הַטֵה פניךָ לעבר המסגד הקדוש, ובכל אשר תהיו, הַטו
את פניכם לעֶברו, למען לא תהיה לאנשים טענה כנגדכם, חוץ מאשר
לבני העוולה אשר בהם. אַל תיראו מפניהם, כי אם אותי הֱיו יְרֵאים,
למען אשלים את חסדי עליכם ולמען תישירו לכת.

151 כשם ששלחנו אליכם שליח מקרבכם למען יקרא בפניכם את אותותינו
ויזַכֵּך אתכם וילמדכם את הספר ואת החוכמה, וילמדכם את אשר לא
ידעתם, 152 כן עליכם לזכור אותי למען אזכור אתכם. הַכירו לי טובה
ואַל תְכפרו בי.

144 **הופכם כה וכה:** בחיפוש אחר כיוון תפילה נאות. **המסגד הקדוש:** המבנה המקיף את הכעבה שבמַכה. **אלה אשר ניתַן להם הספר:** התורה. ר' לעיל פס' 105.

145 **לא יקבלו עליהם זה את כיוון תפילתו של זה:** גם היהודים והנוצרים אינם מסכימים ביניהם על כיוון התפילה.

146 **מכירים אותו:** את הנביא, על־פי תיאוריו בתורה שבידיהם. ויש המפרשים: מכירים את כיוון התפילה הנכון (הכעבה).

148 **אשר אליו יפנה:** אלוהים את המתפלל. ויש המפרשים: אשר אליו יפנה המתפלל את פניו. **יביאכם אלוהים:** למשפט ביום הדין.

150 **למען לא תהא לאנשים טענה כנגדכם:** על שאינכם מתפללים בכיוון הראוי.

153 הוי המאמינים, בעוז הרוח ובתפילה בַּקשו לכם ישועה, כי אלוהים
עִם עַזֵי הרוח. 154 אַל תגידו כי הנהרגים למען אלוהים מתים המה. לא,
כי חיים הם, ואולם אתם לא תוכלו לשַׁעֵר זאת. 155 עוד נעמידכם
במִבחנם של סכנות ורעב ואבֵדות ברכוש ובנפש וביבול. בַּשֵׂר טובות
לעומדים בעוז רוח, 156 אשר בפקוד אותם אסון, יגידו, אנו ביד אלוהים
ואליו סופנו לשוב. 157 כל אלה, יישׂא ריבונם את תפילותיו עליהם ואת
רחמיו, והם המישירים לכת.

158 אלצַּפָא ואלמַרְוָה הן מטִקסֵי אלוהים, על כן כל העולה לרגל אל
הבית בחַג׳ או בעֻמְרָה, לא יהיה עליו עוון אם יקיף את שתיהן. וכל
המתנדב לעשות טוב, הנה אלוהים מכיר טובה ויודע.

159 המסתירים את האותות הנהירים ואת דרך הישר אשר הורדנו ממרומים,
לאחר שביארנום לאנשים בספר, אותם יקלל אלוהים ויקַללוּ המקללים.
160 לא כן החוזרים בתשובה והמתקנים את דרכם והמַראים ברורות. כל
אלה, אשוב מכעסי עליהם, כי רוצה אני בתשובת עבדַי ורחום.

161 הכופרים אשר מתו בעודם כופרים, תחול על ראשם קללת אלוהים
והמלאכים והאנשים כולם. 162 לנֶצח יהיו שרויים בה, ולא יוקל מעליהם
העונש ולא תינתן להם ארכה.

163 אלוהיכם אֱלוה אחד הוא, אין אלוה מבַּלעדיו, הרחמן והרחום.
164 בבריאת השמים והארץ ובחילוף היום והלילה ובספינות השטות בים,
המובילות את כל המועיל לבריות, ובמים אשר יוריד אלוהים מן השמים
ואשר יחַיה בהם ארץ שנָשַׁמה, ובִיצורים מכל מין שהפיץ על פניה,

158 **אלצפא ואלמרוה:** שמותיהן של שתי גבעות בסביבות הכעבה שעולי הרגל נוהגים להקיפן שבע פעמים במסגרת טקסי החג׳, לציון ריצתה של הגר בין הגבעות הללו בחיפוש מים להשקות את ישמעאל בנה. **הבית:** הכעבה שבמַכה. **או בעֻמְרָה:** בא לקיים את טקסי העלייה לרגל "הקטנה", הכוללת מספר מצומצם של טקסים באזור הכעבה, שניתן לקיימם גם שלא בעונת החג׳. **לא יהיה עליו עוון אם יקיף:** המסורת גורסת כי בימי מוחמד היו מוסלמים שלא קיימו את טקס ההקפות סביב גבעות אלצפא ואלמרוה, וזאת בשל היותן אתר עבודת אלילים בתקופה הקדם־אסלאמית. הפסוק נועד לסלק את החשש מִפני ביצוע הטקס. **כל המתנדב:** כלומר טקס ההקפות הוא בחזקת רשות ולא חובה.

159 **המסתירים:** נהוג לפרש שהכוונה ליהודים שהסתירו את הפרקים בתורה המדברים בשבח הנביא מוחמד. **האותות הנהירים:** דברי התורה שגילה אלוהים ואשר נחשבים לאותות המעידים על גדולתו.

ובכיוון משב הרוחות ובעננים הכפופים לדבָרו בין שמים וארץ – בכל
אלה צפונים אותות למשׂכילים להבין.

165 יש העושׂים להם מתחרים לצד אלוהים, ואותם יאהבו כאֱהוֹב את
אלוהים. ואולם המאמינים עולים עליהם באהבתם לאלוהים. לוּ רק יִראו
בני העוולה, כאשר יוכלו לראות את העונש, כי הכוח כולו ביד אלוהים,
וכי אלוהים מעניש קשות. 166 אז יְנָערו המנהיגים את חוצנם מן המונהגים
ויֶחזו בעונש וינותקו קשריהם אלה עם אלה. 167 המונהגים יגידו, לוּ רק
ניתַן לנו לשוב, כי אז היינו מנערים את חוצננו מהם כשם שהתנערו
מאתנו. כך יַראה להם אלוהים את מעשׂיהם למען יתחרטו עליהם,
ולעולם לא יֵצאו מן האש.

168 הוי האנשים, אִכלו מפרי הארץ, את הכָּשר והטוב, ואַל תלכו בעקבות
השׂטן, כי הוא אויבכם המושבע. 169 רק את הרע ואת התועֵבה יצַווה
עליכם לעשׂות, ולהגיד על אלוהים את אשר לא תדעו.

170 בהיאמר להם, לכו בעקבות כל אשר הוריד אלוהים ממרומים, יגידו,
לא, הלוך נלך בדרך אשר מצאנו את אבותינו הולכים בה. – אף כי
אבותיהם לא השׂכילו להבין דבר ולא הישירו לכת?

171 הכופרים נמשלו לבהֵמות אשר דברי גערה באוזניהן אינם אלא
קריאות וצעקות. הם חירשים, אילמים ועיוורים, ודבר לא ישׂכילו להבין.

172 הוי המאמינים, אִכלו מן הדברים הטובים אשר שלחנו לפרנסתכם
והודו לאלוהים, אם עובדים אתם לו. 173 הוא אסר עליכם רק נבֵלות ודם
ובשׂר חזיר וכל אשר הוקרב לכבוד אחרים זולת אלוהים, רק הנאלץ,
האוכל בלא חֶמדה ובלא להפריז, לא יֶאשַם, כי אלוהים סולח ורחום.

165 **מתחרים:** אלילים הנחשבים לשותפי אלוהים.
166 **ינערו המנהיגים את חוצנם:** יכחישו ביום הדין כי כפו על עושי דברם את הכפירה.
167 **לשוב:** אל החיים. **היינו מנערים את חוצננו:** לא היינו כופרים כפי שציוו המנהיגים.
169 **להגיד על אלוהים את אשר לא תדעו:** לייחס לו מצוות שלא ציווה, ולייחס לו שותפים החולקים עמו את האלוהות.
173 **דם:** הכוונה לדם הניגר מתוך כלי הדם. נמסר כי עובדי האלילים נהגו לאסוף את הדם בכלי קיבול ולבשלו. אבל אין האיסור חל על דם המעורב עם האיברים הפנימיים, כגון הכבד או הטחול. ובדומה לכך החובה המקראית לשפוך ארצה את דם הקורבנות ולא לאוכלו (למשל דברים יב 16, 23–25). **בלא חמדה:** כלומר, רק למען לא ימות ברעב.

174 המסתירים את הספר אשר הוריד אלוהים ממרומים ומוֹכרים אותו
באפס מחיר, כל אלה, רק האש תבוא אל בטנם, וביום תחיית המתים לא
ידבֵּר אליהם אלוהים ולא יזַכם. עונש כבד צפוי להם. 175 הם אלה אשר
הֵמירו את דרך הישר בתעייה, ואת המחילה בעונש. מה רב הוא עוז הרוח
אשר בו יוצרכו לשׂאת את האש! 176 זאת כי אלוהים הוריד ממרומים את
הספר למען תתגלה האמת. אכן אלה אשר נחלקו על אודות הספר
מפליגים במחלוקת.

177 לא יהיו מעשׂיכם טובים אם רק תַטו את פניכם לעבר המזרח או
המערב. המעשׂים הטובים הם נחלת המאמין באלוהים וביום האחרון
ובמלאכים ובספר ובנביאים, והמעניק מרכושו על־אף היותו אהוב עליו,
לקרובי המשפחה והיתומים והנזקקים ולהֵלך בדרכים ולקבצן, ולשחרור
עבדים; והמקיימים את התפילה והנותנים זַכָּאת, והמקיימים חוזים אשר
התחייבו לקיימם, והעומדים בעוז רוח באסון ובצרה ולעת מלחמה – כל
אלה, אמת בפיהם והם היראים.

178 הוי המאמינים, נכתב בספר כי מִצווה עליכם לנקום את דם הנרצחים:
בן חורין תחת בן חורין ועבד תחת עבד ונקֵבה תחת נקבה. ואולם אם
מוחל (גואל הדם לרוצח) על מקצת דמו של אחיו, יסתפק בתביעה כדת
וכדין, ועל (הרוצח) לשַלם לו בתום לב. זוהי הֲקלה הניתנת לכם מעִם
ריבונכם, ואלה רחמיו. וכל השולח יד לאחר זאת, צפוי לו עונש כבד.
179 צוויתם בנקמת הדם למען תבטיחו חיים, אתם נבונֵי הלב, ולמען
תהיה בכם יִראָה.

180 נכתב בספר כי מִצווה עליכם – בנטות אֵי מי מכם למות ובהניחו
נכסים אחריו – לצַוות את הרכוש להורים ולקרובי המשפחה כדת וכדין.

174 **המסתירים:** ר' לעיל פס' 159. **באפס מחיר:** ר' לעיל פס' 41.
176 **נחלקו על אודות הספר:** יש המפרשים שמדובר בתורה, שהיהודים והנוצרים חלקו זה על זה באשר לפרשנותה. אחרים גורסים שמדובר בקוראן, שהכופרים כפרו בהיותו דבר אלוהים.
177 **לעבר המזרח או המערב:** כלומר כיוון התפילה אינו מעלה ואינו מוריד. המסורת גורסת שזוהי תגובה ליהודים ולנוצרים שטענו כי כיוון התפילה של מוחמד אינו הכיוון הנכון.
178 **נכתב בספר:** בקוראן. **מוחל...על מקצת דמו:** מסתפק בכופר־נפש. **הקלה:** נהוג להדגיש שמצוות נקמת הדם שרירה וקיימת למרות ההיתר שניתן לנוקם הדם להמירה בכופר־נפש.

זוהי חובת היראים. 181 כל המשַנה זאת לאחר ששמע, תחול האשמה על
המשַנים לבדם, כי אלוהים קשוב ויודע. 182 אם יהיה חשש בלב איש כי
נהג המצַווה במשׂוא פנים או חָטא, ויפעל לתקן את המעוות ביניהם, לא
יֶאשַם, כי אלוהים סולח ורחום.

183 הוי המאמינים, נכתב בספר כי מִצווה עליכם לצום כשם שנכתב על
אלה שהיו לפניכם, למען תהיה בכם יִראָה. 184 צומו ימים ספורים. אשר
לחולה אשר בכם או לנוסע בדרך, יצום ימים אחרים כמספר הזה. על
המסוגלים לצום (ואינם צמים) לתת כופר־נפש – להאכיל נזקק אחד.
ואולם ככל שיתנדב האדם לעשׂות טוב עוד ועוד, כן ייטַב לו. ייטַב לכם
אם תצומו, לוּ רק ידעתם.

185 חודש רַמַצ'אן הוא אשר הורַד בו הקֻראָן ממרומים למען יביא לאנשים
הדרכה ואותות נהירים המעידים על דרך הישר ועל הישועה. על כל אחד
מכם הנוכח בביתו בחודש זה לצום בו, ועל החולה או הנוסע בדרך לצום
מספר ימים אחרים. אלוהים חפץ להקל עליכם ואינו חפץ להקשות
עליכם, למען תוכלו להשלים את המספר ולמען תפארו את אלוהים על
כי הִנחה אתכם, ולמען תכירו טובה.

180 **להורים ולקרובי המשפחה:** יש המפרשים כי ילדיו של הנפטר יורשים גם ללא צוואה (כמפורט בסורה 7:4). ויש הקובעים כי הוראה זו בוטלה עם התגלותו של פסוק 11 בסורה 4, הקובע כי גם ההורים וקרובי המשפחה זכאים לרשת אף שלא בכפוף לצוואת הנפטר.

181 **כל המשנה זאת:** את תנאי הצוואה.

182 **לתקן את המעוות ביניהם:** בין היורשים.

183 **כשם שנכתב על אלה שהיו לפניכם:** יש המסבירים כי המצווה לקיים חודש צום הוטלה כבר על בני עמם של משה וישוע, והם לא קיימוה כהלכתה. ויש המפרשים כי הכוונה לימי צום ספורים הנזכרים בפסוק הבא.

184 **צומו ימים ספורים:** יש המפרשים שהכוונה לצום ביום עאשוראא' (10 בחודש מוחרם), וכן לשלושה ימי צום בכל חודש. מדגישים כי צו זה בוטל בתוקף המצווה לקיים את הצום בחודש רמדאן. פירוש זה מרמז לכך שביטול הצו מציין הינתקות ממנהגי צום שהיו מקובלים על היהודים והנוצרים. אחרים גורסים כי "הימים הספורים" הם ימי רמדאן עצמו, כך שלא חל כאן כל תהליך של ביטול. **המסוגלים לצום (ואינם צמים):** יש המפרשים כי מדובר בנשים בהיריון ובמיניקות.**לעשות טוב עוד ועוד:** להאכיל יותר מנזקק אחד.

185 **אשר הורד בו הקֻראָן:** המסורת גורסת כי בחודש זה החל תהליך התגלותו של הקוראן למוחמד פרקים פרקים. התהליך הושלם תוך עשרים שנה בקירוב. **הישועה:** בערבית: פֻרְקַאן, אשר ככל הנראה הוראתו כאן זהה להוראתו הארמית (פוּרְקָנָא). פרשני האסלאם

186 אם ישאלוך עבדַי על אודותַי, הנה קרוב אני ואיענה לפניית הקוראים
אלַי. על כן גם עליהם להיענות לי ולהאמין בי, למען ילכו מֵישרים.

187 בזאת מותרת לכם הביאה אל נשותיכם בלילות הצום, כי הן כמלבוש
לכם ואתם כמלבוש להן. אלוהים יודע כי לא שמרתם אמונים לעצמכם,
ועתה שב מכעסו עליכם ומחל לכם. מעתה בואו במגע עִמן והשתמשו
בהיתר שכתב לכם אלוהים בספר. אִכלו ושְתו עד השעה אשר בה תוכלו
להבחין בין חוט לבן וחוט שחור, לעת שחרית, ואַחַר הַמשיכו בצום עד
רדת הלילה. אל תבואו במגע עִמן בימי פרישתכם אל המסגדים. אלה
החוקים אשר ציווה אלוהים, ואל תגיעו לידי עבֵרה עליהם. כך יבאר
אלוהים את אותותיו לאנשים למען תהיה בהם יִראָה.

188 אל תאכלו איש את ממון אחיו בלא צדק ואל תשלשלוהו אל כיס
השופטים למען תנגסו נתח מרכוש האנשים בפשע וביודעין.

189 ישאלוך על מחזורי מולד הירח. אֱמור, הם למען יקבעו האנשים את
מועדיהם על־פיהם, ואת החַג'.

לא יהיו מעשׂיכם טובים אם תיכנסו אל הבתים מאחור; ואולם המעשׂים
הטובים הם נחלתו של הירא. על כן בואו אל הבתים מבעד לדלת, והֱיו
יראים את אלוהים למען תעשׂו חיל.

190 הילחמו למען אלוהים באלה אשר יילחמו בכם, ואַל תשלחו יד.

מסבירים זאת כאחד מכינויי הקוראן. ר' סורה 4:3.**על כל אחד מכם הנוכח בביתו בחודש זה:** ויש גורסים: "על כל הרואה את מולד הירח של חודש זה" (בערבית: שַהִדַ אלשַהְרַ), ומסיקים מכאן שאין להתחיל בצום לפני ראיית הירח.**מספר ימים אחרים:** בחודש אחר, כמספר ימי הצום שהוחמצו ברמדאן.

187 **כמלבוש:** דימוי להתכרבלותם של איש ואשתו על משכבם. **לא שמרתם אמונים לעצמכם:** הפרתם את האיסור לבוא אל נשותיכם בלילות חודש הצום. **המשיכו בצום עד רדת הלילה:** הצום נפסק מיד עם שקיעת השמש. הפרשנים קובעים כי הפסקת הצום מדי לילה היא ההבדל המכריע שבין המוסלמים לבין היהודים שלא זכו לקבל היתר מעין זה. **ימי פרישתכם אל המסגדים:** ימים ידועים בחודש הרמדאן (בדרך־כלל עשרת הימים האחרונים), שבהם שוהה המאמין במסגד בלא לשוב אל ביתו עד תום התקופה. השהות במסגד מוקדשת לקריאת הקוראן.

188 **תאכלו איש את ממון אחיו בלא צדק:** בדרכי רמייה ושוד.

189 **תיכנסו אל הבתים מאחור:** רמז למנהג פולחני קדם־אסלאמי שעל־פיו נמנעו האנשים מלהיכנס לבתיהם בתקופת החודשים הקדושים, ובמקרה שנאלצו להיכנס, לא עברו בדלת כי אם מבעד לפתח שנפרץ מאחור.

אלוהים אינו אוהב את השולחים יד. 191 הֲרגום באשר תִמצאום וגָרשום
מן המקום אשר ממנו גירשוכם, כי הִתאנותם לכם חמורה מהריגתכם
אותם. ואולם אַל תילחמו בהם אצל המסגד הקדוש, אלא אם כן יילחמו
הם בכם בו, אם יילחמו בכם, הִרגום, כי זה גמולם של הכופרים.
192 ואולם אם יחדלו, הנה אלוהים סולח ורחום. 193 הילחמו בהם עד
אשר לא יִתאַנו לכם עוד, ודת הכל תהיה לאלוהים. ואם יחדלו, כי אז
אין לשלוח יד אלא בבני העוולה. 194 חודש קדוש תחת חודש קדוש, כי
חילול הקוּדָשים דורש נקמה. כל השולח יד בכם, שִלחו בו יד כפי ששלח
הוא את ידו בכם, והֱיו יִראים את אלוהים ודעו כי אלוהים עִם היראים.

195 הוציאו ממון למען אלוהים ואל תורידו לטמיון את מעשֹה ידיכם,
ועשׂו טוב כי אלוהים אוהב את המיטיבים.

196 קַיימו עד תומם את החַג׳ ואת העֻמְרָה לשם אלוהים. ואם נמנע מכם

190 **באלה אשר יילחמו בכם:** יש הסבורים כי פסוק זה (כמו גם סורה 39:22) הוא הראשון בפסוקי הקוראן שנגלו לנביא ובו הוראה לצאת למלחמה בכופרים, לאחר שקודם לכן נגלו אך ורק פסוקים המצווים על מתינות. מקובל לפרש כי מדובר כאן רק במלחמה נגד אויבים בפועל, ובמקרה זה נחשב הפסוק למבוטל בתוקף פסוקים גורפים יותר (כגון סורה 5:9) המצווים על מלחמה כוללת בכופרים באשר הם. ואולם יש הגורסים כי הפסוק מעולם לא בוטל, ומפרשים שהכוונה למלחמה רק במי שמסוגל להילחם ולא במי שאינו מסוגל, כגון נזירים, קשישים, חולים ומשוגעים. **אל תשלחו יד:** במי שאינו לוחם בכם.

191 **מן המקום אשר ממנו גירשוכם:** מן העיר מֶכה, אשר ממנה גורשו המוסלמים. עתה הם מצטווים לגרש משם את מגרשיהם לאחר שיכבשוה. **המסגד הקדוש:** ר׳ לעיל פס׳ 144. כלומר, חל איסור לחלל את קדושת אדמתה של מֶכה על־ידי שפיכות דמים. יש הגורסים כי סייג זה בוטל בתוקף הפסוקים המצווים על מלחמה כוללת בכופרים בכל מקום שהוא, ואולם אחרים קובעים שהסייג לגבי מֶכה תקף תמיד.

192 **אם יחדלו:** מכפירתם, או ממלחמה בכם – במקרה זה נחשב הפסוק בטל בתוקף הצו הניתן בסורה 5:9 להילחם בכל כופר באשר הוא.

194 **חודש קדוש תחת חודש קדוש:** תחת כל חודש קדוש שתופר קדושתו בידי הכופרים התוקפים את המאמינים במהלכו, יפרו המאמינים את קדושתו של חודש קדוש אחר אשר בו יתנקמו בכופרים. בלוח השנה הערבי ישנם ארבעה חודשים קדושים אשר במהלכם חל איסור על שפיכות דמים וציד (רַג׳ב, ד׳וּ אלקַעְדָה, ד׳וּ אלחִגָ׳ה ומוּחַרַם). המסורת גורסת שבני קוריש הפרו את קדושת החודש הקדוש ד׳וּ אלקִעדה בשנת 6 להיג׳רה (ינואר 628), בכך שעצרו בכוח בעד המוסלמים מלעלות לרגל למֶכה בחודש זה, ובלמו אותם בחודיביה. בשנה שלאחריה עלה בידי המוסלמים לעלות לרגל, ובכך השיבו לכופרים כגמולם, על שמנעו מהם את העלייה לרגל בשנה הקודמת.

195 **הוציאו ממון למען אלוהים:** לצדקה ולמימון מלחמת הקודש. **תורידו לטמיון:** בכך שלא תפרישו מהונכם למען אלוהים.

להשלימם, הַקריבו בהמת זבח ככל אשר תשׂיג ידכם, ואל תגלחו את
ראשיכם עד שיגיעו בהמות הזבח אל מקום שחיטתן. ואולם אם יהיה
ביניכם חולה או מתייסר בנֶגע בראשו – יכַפר בצום או בצדקה או
בהעלאת קורבן. אם תעשׂו דרככם בבִטחה, כי אז כל המתענג על העֻמְרָה
עד מועד החַג׳ יביא בהמת זבח ככל אשר תשׂיג ידו. ואשר אין ידו
משׂגת, יצום שלושה ימים בחַג׳, ושבעה בשובכם. אלה עשׂרה מלאים. כך
ינהגו אלה אשר בני ביתם אינם מתגוררים סמוך למסגד הקדוש. הֱיו
יראים את אלוהים ודעו כי אלוהים מעניש קשות.

197 החַג׳ הוא בחודשים ידועים. כל הנוטל על עצמו לקיים בהם את החַג׳
– אין בִּיאה והתפַּקרות והתנצחות בתקופת החַג׳. כל טוב אשר תעשׂו,
אלוהים יֵדעהו. הָכינו צידה לדרך, ואולם הצֵידה הטובה ביותר היא
היִראָה, והֱיו יִרְאים אותי, אתם נבונֵי הלב. 198 לא יהיה עוון עליכם אם
תבקשו לכם פרנסה מעִם ריבּוֹנכם. בצאתכם שועטים בהמוניכם מעַרַפָאת,
הַזכּירו את שם אלוהים באתר הקדוש. הַזכירו את שמו כדרך שהִנחה

196 **העֻמרה:** ר׳ לעיל פסוק 158. **נמנע בעדכם מלהשלימם:** נחסמה דרככם אל תוך מֶכה. או: לא השלמתם מפאת מחלה וכדומה. **בהמת זבח:** יש להקריבה כדי לכפר על הפסקת הטקסים ושבירת ההתקדשות. **אל תגלחו את ראשיכם:** גילוח הראש הוא אחד מאותות סיום מצב הקדושה שבו שרוי המאמין במהלך טקסי העלייה לרגל, ואשר מתאפיין באיסורים שונים, כגון על יחסי מין ותגלחת. **מקום שחיטתן:** בתוך מֶכה, או במקום שבו נחסמה הדרך אליה. **יכפר בצום או בצדקה:** כדי לכפר על חילול הקדושה בטרם מולאו הטקסים עד תומם. **מתענג על העמרה עד מועד החג׳:** מנצל את בואו לחג׳ כדי לקיים גם את מצוות העומרה, אשר בדרך כלל נערכת שלא בחודשי החג׳. כך הוא זוכה לקיים שתי מצוות במסע אחד. "ההתענגות" מוסברת בכך שהאדם מקיים תחילה את טקסי העומרה, ועם סיומם יוצא מקודש לחול ומתענג על כל שנאסר עליו בתוקף קדושת העומרה, ואחר שב ומתקדש לצורך קיום טקסי החג׳. **יביא בהמת זבח:** כדי לכפר על יציאתו מקודש לחול מאז שסיים את העומרה ועד שהחל בחג׳. ואולם ההלכה קובעת כי ניתן לקיים את העומרה והחג׳ ברצף אחד, ללא יציאת ביניים מקודש לחול, ואז אין חובה להביא את בהמת הזבח. **כך ינהגו:** יצרפו את העומרה לחג׳. **אינם מתגוררים סמוך למסגד הקדוש:** אינם תושבי מֶכה, כך שהעלייה לרגל היא מפרכת יותר עבורם. ויש המפרשים כי הפסוק קובע כי רק על תושבי מֶכה חלה חובת בהמת הזבח, אם הם מצרפים את העומרה לחג׳.

197 **חודשים ידועים:** החודשים הקדושים המוקצים לקיום החג׳ הם שַוָּאל, ד׳וּ אלקִעְדָה וד׳וּ אלחִגָ׳ה. בשאר החודשים ניתן לקיים עומרה בלבד. **הכינו צידה לדרך:** נהוג לפרש שהפסוק יוצא כנגד מנהג שהיה מקובל על חלק מעולי הרגל בתקופה הקדם־אסלאמית, שיצאו לחג׳ ללא אמצעי מחיה והטילו יהבם על אלוהים, וכך היו לנטל על זולתם.

אתכם, כי לפני כן הייתם בתועים. 199 מעתה צְאו בהמוניכם מן המקום
אשר ממנו יֵצאו האנשים, ובַקשו את מחילת אלוהים, כי אלוהים סולח
ורחום. 200 ובתום טקסיכם, הַזכירו את שם אלוהים כשם שנהגתם
להזכיר את שם אבותיכם, ואף יותר מכך.

יש אנשים האומרים, ריבוננו, תֵן לנו את חפצנו בעולם הזה. לאלה לא
יהיה חלק בעולם הבא. 201 ויש בהם האומרים, ריבוננו, תֵן לנו רוב
טובה בעולם הזה ורוב טובה בעולם הבא, ושְמור עלינו מפני עונשה של
האש. 202 אלה, יינתן להם חלקם כפי פועלם, ואלוהים מהיר חשבון.

203 הַזכירו את שם אלוהים במשך הימים שננקב מספרם, וכל החש
לסיים ביומיים, לא יֶאשַם, וכל המשתהה, לא יֶאשַם, אם ירא הוא. הֱיו
יראים את אלוהים, ודעו כי אליו סופכם להיאסף.

204 יש אשר יקסימךָ אדם בדיבורו בעולם הזה, בהעידו את אלוהים כי
פיו ולבו שווים, ואולם הוא המַר שביריבים. 205 בפנותו עורף יחוש
לחמוס את הארץ ולהשחית כל יבול ופרי בטן. אלוהים אינו אוהב חמס.

198 **תבקשו לכם פרנסה:** מקובל לפרש כי פסוק זה מתיר למאמינים לעסוק במסחר בשווקים הסמוכים למקומות שבהם נערכים טקסי החג'. **ערפאת:** שמו של הר שמולו נערכים עולי הרגל בתשעה בד'ו אלחִגָ'ה. עם ערוב היום נהוג לצאת לתחנה הבאה הנמצאת במקום בשם מוזדַלִפָה, הלוא היא "האתר הקדוש" הנזכר בהמשכו של הפסוק. **הזכירו את שמו כדרך שהִנחה אתכם:** התפללו אליו לבדו.

199 **מעתה צאו בהמוניכם:** קיימו את הטקסים בערפאת, ומשם צאו בהמוניכם לעבר מוזדַלִפָה. **מן המקום אשר ממנו יצאו האנשים:** מערפאת. מקובל לפרש שהפסוק יוצא כנגד מנהגם של בני קוריש, שהחרימו את ערפאת בתקופה הקדם־אסלאמית. המקום הוחרם על שום שהיה מצוי מחוץ לתחום המקודש (חַרַם) של מֶכה, ועל כן רק שבטים שלא חרדו לקדושתה של העיר קיימו שם את טקסי החג'. הפסוק מצווה על בני קוריש לחדול ממנהגם ולנהוג כמנהג שאר האנשים, ולבוא גם הם לערפאת טרם יציאתם למוזדַלִפָה.

200 **שם אבותיכם:** מפרשים כי בתקופה הקדם־אסלאמית נהגו הערבים להתפאר במעללי אבותיהם במהלך טקסי העלייה לרגל. אחרים גורסים שמדובר במנהגם להישבע בשם אבותיהם. ויש הסבורים כי הפסוק דורש ששם אלוהים יהא שגור על לשונם כשם ששמו של האב שגור על לשון האדם מנעוריו.

203 **הימים שננקב מספרם:** מקובל לזהותם עם שלושת ימי חג הקורבן המתחילים בעשרה בד'ו אלחִגָ'ה. **לסיים ביומיים:** זוהי רשות לעולים לרגל להקדים את שובם לבתיהם. סופכם להיאסף: למשפט ביום הדין.

204 **יקסימך אדם בדיבורו:** רמז למתחסדים המעמידים פני מאמינים ומנסים להוליך את הנביא שולל בחלקת לשונם. **בעולם הזה:** בניגוד לעולם הבא, שבו ייחשפו צפונותיו. ויש המפרשים: דיבורו על אודות ענייני העולם הזה.

206 בהיאמר לו, הֱיה יְרֵא את אלוהים, יימָלא רהב נפשו. מנת חלקו
גיהינום, ומה נורא שָם היצוע.

207 יש אשר ישליך האדם את נפשו מנגד בבקשו להפיק רצון מלפני
אלוהים. אלוהים נוהג בברואים בחמלה. 208 הוי המאמינים, קַבלו כולכם
על עצמכם להתמסר, ואל תלכו בעקבות השטן, כי הוא אויבכם המושבע.
209 ואם תִמעדו לאחר הינָתֵן לכם האותות הנהירים, דעו כי אלוהים
אדיר וחכם.

210 לא נותַר להם אלא לצַפות כי יבוא אלוהים עליהם בשכבת עננים,
והמלאכים. אז ייחרץ הדין, ואל אלוהים יושבו הדברים.

211 שְאַל את בני ישראל, כמה אותות נהירים הצגנו להם. כל הממיר את
חסד אלוהים לאַחַר שהוענק לו – הנה אלוהים מעניש קשות.
212 הכופרים משתבחים בהנאות העולם הזה ובזים למאמינים, ואולם
ביום תחיית המתים יהיו היראים מעליהם; אלוהים שולח פרנסה לאשר
יחפוץ בלא חשבון.

213 האנשים היו כולם בני אומה אחת, ואז שלח אלוהים את הנביאים
להיות מבשרים ומזהירים, והוריד ממרומים את הספר למען תתגלה
האמת, ולמען ישפטו בין האנשים בכל אשר נחלקו בו. אלה אשר
קיבלוהו שָבו ונחלקו לאחר שניתנו להם האותות הנהירים, וזאת בשל
רִשעה שנפלה בינותם. אַחַר הִנחה אלוהים את המאמינים אל האמת אשר
נחלקו בה, (והם מצאוה) כאשר הִרשה. אלוהים מַנחה את אשר יחפוץ אל
אורח מישרים.

208 **להתמסר:** ר' לעיל פס' 112. יש המפרשים כי הפסוק מצווה על המוסלמים להתמסר בכל מאודם לאלוהים ולדתו. ויש הגורסים כי הפסוק פונה ליהודים שהאמינו במוחמד, כגון עבדאללה אבן סַלָאם, וקורא להם לקבל את כל מצוות האסלאם.

210 **יבוא אלוהים:** ביום הדין, או לעת מותו של האדם. יושבו הדברים: למשפט ביום הדין.

211 **שאל:** פנייה אל הנביא מוחמד על אודות היהודים בני דורו. **הממיר את חסד אלוהים:** יש המפרשים כי זהו רמז לכך שהיהודים שינו את נוסח התורה שהוענקה להם, כדי להסתיר את דברי השבח למוחמד שהיו כלולים בה.

213 **בני אומה אחת:** מאוגדים כולם בדת אחת (האסלאם). ויש גורסים שמלכתחילה היו כולם כופרים. המסורת גורסת כי מדובר בתקופה שלפני המבול, או בתקופה שבין אדם ועד אברהם. **והוריד ממרומים את הספר:** כינוי קיבוצי לכלל כתבי הקודש שניתנו לכל נביא ונביא. **אלה אשר קיבלוהו:** ר' לעיל פס' 105. **אחר הנחה אלוהים:** עם בוא מוחמד.

214 האומנם חשבתם כי תיכנסו לגן עדן ולא יפקוד אתכם כל אשר פקד
את אשר היו לפניכם? אסון וצרה התרגשו עליהם והם טולטלו, עד אשר
אמרו השליח והמאמינים אשר אתו, מתי יבוא הניצחון מעִם אלוהים?
אכן הניצחון מעִם אלוהים קָרֵב ובא.

215 ישאלוך על מה יוציאו ממון. אֱמור, כל הטוב אשר תוציאו, יינתן
להורים ולקרובי המשפחה וליתומים ולנזקקים ולהֵלך בדרכים. כל טוב
אשר תעשו, אלוהים יֵדעהו.

216 נכתב בספר כי מְצווה עליכם להילחם, אף כי מאוס עליכם הדבר.
ואולם יש אשר תִמאסו בדבר־מה אף כי טוב הוא לכם, ויש אשר תאהבו
דבר־מה, אף כי רע הוא לכם. אלוהים יודע את אשר לא תדעו.

217 ישאלוך על אודות החודש הקדוש, על המלחמה בו. אֱמור, מלחמה בו
היא מעשה חמור, ואולם להרחיק אנשים מעל נתיב אלוהים ולכפור בו
– ומעל המסגד הקדוש – ולגרש את יושביו מתוכו, כל אלה חמורים
יותר אצל אלוהים, כי הִתאנותם לכם חמורה מהריגתכם אותם. הם לא
יחדלו להילחם בכם עד אשר יחזירוכם מדתכם, אם יעלה בידם. אלה
בכם אשר יחזרו בהם מדתם וימותו ככופרים, מפעלותיהם לא יניבו פרי
בעולם הזה ובעולם הבא. אלה יורשי האש, ולנֶצח יהיו בה.

218 המאמינים והמהגרים והקמים להיאבק למען אלוהים, כל אלה מייחלים
לרחמי אלוהים, ואלוהים סולח ורחום.

219 ישאלוך על אודות היין ומשחקי המזל. אֱמור, בשניהם טמון אָשָׁם

214 **השליח:** שליח כלשהו מבני אחת האומות ההן.

217 **ישאלוך על אודות החודש הקדוש:** נהוג לפרש כי מדובר בהפרת איסור שפיכות הדמים בתקופת החודשים הקדושים, שהמוסלמים נכשלו בה בשוגג כאשר נלחמו בכופרים באחד מהם. הפסוק קובע כי עבֵרות הכופרים כנגד המוסלמים הן חמורות פי כמה. **להרחיק אנשים מעל נתיב אלוהים:** למנוע בעדם מלהתאסלם. ויש הגורסים כי הכוונה לכך שבני קורייש הכופרים מנעו בעד המוסלמים במְדינה מלעלות לרגל למַכּה. **המסגד הקדוש:** ר' לעיל פס' 144. גירוש תושביו הוא רמז להגירת מוחמד ומאמיניו למְדינה.

218 **המהגרים:** הלוא הם בני שבטו של הנביא (קורייש) אשר היגרו עמו ממַכָּה למְדינה. **הקמים להיאבק:** בערבית גְ'אהַדו, כלומר מקיימים ג'יהאד, אך לאו דווקא במשמעות הצבאית, אלא בהוראה כללית של הקדשת כל הכוחות לשם קיום רצון האל.

גדול וגם תועלת לאנשים, ואולם האָשָׁם אשר בהם גדול מתועלתם.
וישאלוך ממה יוציאו (לצדקה). אֱמור, הוציאו מכל שתוכלו לוותר עליו.
כך יבאר לכם אלוהים את האותות למען תימָלכו בדעתכם 220 בדבר
העולם הזה והעולם הבא.

ישאלוך על אודות היתומים. אֱמור, ראוי לכם לדאוג לשלומם, ואולם
אם תתערבו בהם – כאחיכם יהיו. אלוהים יודע להבחין בין החומסים
לבין הדואגים לשלום הזולת. אילו חפץ אלוהים, היה מחמיר עמכם.
אלוהים אדיר וחכם.

221 אל תינשׂאו למשתפות עד אשר תהיינה מאמינות. אָמָה מאמינה טובה
היא ממשתפת, אף אם זו תקסום לכם. ואל תינשׂאו למשתפים עד אשר
יהיו מאמינים, ועבד מאמין טוב ממשתף, אף אם זה יקסום לכם. אלה
קוראים לבוא אל האש, ואילו אלוהים קורא לבוא אל גן עדן ולזכות
במחילה כאשר ירשֶׁה. הוא מבאר את אותותיו לאנשים למען יזכרו.

222 ישאלוך על אודות הנידה. אֱמור, מטרֵד הדבר. פּרשו מן הנשים לעת
הנידה ואל תִקרבו אליהן עד אשר יִיטַהרו, וכאשר יִיטַהרו, בואו אליהן
כדרך שציווה אתכם אלוהים. אלוהים אוהב את החוזרים בתשובה, ואוהב
את המִיטַהרים.

223 נשיכם הן שׂדה לכם; בואו אל שׂדכם כדרך שתִרצו. הַקדימו לעשות

219 **משחקי המזל:** בערבית: מַיְסִר, מונח המציין משחקי מזל באמצעות חיצים שהיו מקובלים בערב לפני הופעת מוחמד. נהוג לפרש שהפסוק מתייחס במיוחד לאכילת בהמה שבשרה חולק למשתתפים ולנזקקים על־פי הגורל שהופל בחיצים. **תועלת לאנשים:** התועלת שביין הוסברה על־ידי הפרשנים בהיותו מקור רווח לסוחרים ובתרומתו לבריאות הגוף. יש הסבורים כי פסוק זה בוטל בתוקף סורה 90:5 האוסר על שתיית יין באופן מוחלט, ואולם אחרים סבורים כי מעולם לא היה צורך לבטל את הפסוק הנוכחי, מאחר שהוא עצמו קובע בהמשכו כי נזקו של היין גדול מתועלתו.

220 **תתערבו בהם:** תיקחו חלק בנכסיהם. מפרשים כי הפסוק נועד למתן את איסור הנגיעה ברכוש היתום המופיע בסורה 10:4, ובסורה 34:17.

221 **משתפות:** ר' לעיל פס' 96. ויש המוציאים את הנשים היהודיות והנוצריות מכלל איסור הנישואין עם מוסלמים, וזאת על סמך סורה 5:5.

222 **פרשו מן הנשים:** מקובל לפרש שבניגוד למנהגי היהודים, פסוק זה אינו אוסר כל מגע עם נשים בנידתן אלא רק את הביאה. **כדרך שציווה אתכם אלוהים:** רק כדרך הטבע, ורק בפרק הזמן המותר, ולא במצבי קדושה (בעת עלייה לרגל, צום וכדומה).

למען נפשותיכם, והֱיו יראים את אלוהים, ודְעו כי עתידים אתם לפגוש בו. בַּשֵׂר טובות למאמינים.

224 אַל תישבעו מעשׂה שגרה בשם אלוהים, למען לא תחדלו להיות בָּרֵי לבב ויראים ומשכיני שלום בין הבריות. אלוהים שומע ויודע. 225 לא ידונכם אלוהים לכף חובה אם תישבעו בהיסח הדעת בעת שׂיחה בטֵלה, אבל ידונכם לכף חובה על כל אשר תהגו בלבכם, ואלוהים סולח ושקול דעת.

226 לאשר יתחייבו בשבועה לפרוש מנשותיהם, ניתנת שהות של ארבעה חודשים, ואולם אם ישובו, הנה אלוהים סולח ורחום. 227 ואם יחליטו על גירושין, הנה אלוהים שומע ויודע. 228 נשים אשר הוכרזו מגורשות ימתינו שלושה מחזורי נידה, ואינן רשאיות להסתיר את אשר ברא אלוהים ברחמן, אם מאמינות הן באלוהים וביום האחרון. לבעליהן שמורה הזכות להשיבן תוך כדי פרק הזמן הזה, אם ירצו בשלום בית. הן זכאיות לדרך ארץ כשם שהן חייבות בה, ואולם הגברים עולים עליהן בדרגה, ואלוהים אדיר וחכם.

229 פעמיים יוכרז על אישה כמגורשת, ואז יוחלט אם להחזיק בה כדת וכדין, או לשלחה בתום לב. לא ניתנה לכם רשות ליטול מהן דבר מכל אשר נתתם להן, אלא אם כן יחששו השניים כי לא יוכלו לעמוד בחוקים אשר ציווה אלוהים. ואם חוששים אתם פן לא יוכלו השניים לעמוד

223 **כדרך שתרצו:** מקובל להדגיש שההיתר מותנה בכך שהביאה תהא כדרך הטבע. **הקדימו לעשות למען נפשותיכם:** יש המפרשים שיש להקדים לביאה את אמירת הנוסחה: "בשם אלוהים הרחמן והרחום". **עתידים אתם לפגוש בו:** ביום הדין.

224 **אל תישבעו מעשה ששגרה:** כלומר, ריבוי שבועות גורע מערכן. ויש הגורסים שהפסוק אוסר על שבועות למטרות נפסדות, ולפי זה ניתן לתרגם: "אל תישבעו...פן לא תהיו ברי לבב". אחרים סבורים שהפסוק אוסר על שבועת שקר, ואז יתורגם: "אל תישבעו (לשווא)...להיות ברי לבב".

226 **לפרוש:** כי קצה נפשם בהן, אך ללא הכרזה על כוונת גירושין. **ארבעה חודשים:** פרק הזמן המרבי לפרישה ללא גירושין.

226 **שלושה מחזורי נידה:** זהו פרק הזמן שבו על האישה המיועדת לגירוש להימנע מיחסי מין עם הבעל המגרש, כדי שאם תתחתן ותלד לאחר גירושיה, לא יהיה ספק מי הוא האב המוליד. עם תום פרק הזמן, נכנסים הגירושין לתוקף, אם הכריז כבר הבעל שלוש פעמים כי אשתו מגורשת. **להסתיר את אשר ברא אלוהים ברחמן:** את עובדת היותן במחזור או בהיריון.

בחוקים אשר ציווה אלוהים, לא יהיה על שניהם עוון אם תִפדה האישה את עצמה. אלה החוקים אשר ציווה אלוהים, ואַל לכם לעבור עליהם, כי כל העובר על החוקים אשר ציווה אלוהים – אלה הם בני העוולה. 230 ואם יגרשה, לא תהיה עוד מותרת לו, עד אשר תינשׂא לבן זוג זולתו. ואם יגרשה, לא יהיה עווֹן על השניים אם ישובו זה אל זו, אם סבורים הם כי יעמדו בחוקים אשר ציווה אלוהים. אלה החוקים אשר ציווה אלוהים ואשר אותם יבאר לאנשים בני דעת.

231 ובהכריזכם על נשים כמגורשות, והן עומדות למלא את פרק זמנן, הַחליטו האם להחזיק בהן כדת וכדין או לשַלחן כדת וכדין, ואולם אל לכם להוסיף ולהחזיק בהן לשֵם התעמרות והתנכלות. כל העושׂה זאת, לעצמו יגרום עוול. אל תשׂימו את אותות אלוהים ללעג, וזִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים ואת הספר והחוכמה אשר הוריד אליכם ממרומים, בדורשו מכם לנהוג על־פיהם. הֱיו יראים את אלוהים, ודעו כי אלוהים יודע כל דבר. 232 ובהכריזכם על נשים כמגורשות, בתום פרק זמנן, אל תמנעו בעדן מלהינשׂא לבעליהן, אם הִסכימו על כך כדת וכדין. כך נִדרָש לנהוג כל אחד מכם המאמין באלוהים וביום האחרון, ובזאת תִרבה זַכותכם וטוהרתכם. אלוהים יודע אך אתם לא תדעו.

233 אימהות (מגורשות) ייניקו את ילדיהן שנתיים תמימות, אם יחפצו לקיים במלואה את תקופת ההנקה. על האב המוליד לכלכלן ולדאוג לכסותן כדת וכדין. לא יוטל על נפש לשׂאת יותר מכפי יכולתה: אין להתעמר באֵם בשל ילדה, ואין להתעמר באב בשל ילדו. על היורש

229 **פעמיים:** בלבד, עם אפשרות חרטה. ויש המפרשים כי בכל מקרה על הבעל להכריז פעמיים לפני מימוש הגירושין. **כדת וכדין:** תוך שמירה על זכויותיה. **בחוקים אשר ציווה אלוהים:** בחובה שלא לגרום עוול זה לזה, כגון במקרה שיפרוש מאשתו בלא לגרשה. **אם תפדה האישה את עצמה:** מן הבעל, וכך יסכים לגרשה.

230 **לא יהיה עוון על השניים אם ישובו:** האישה ובעלה השני, כל עוד הכריז זה על גירושיה פעמיים בלבד. ויש המפרשים שהכוונה לאישה ולבעלה הראשון, אשר אליו רשאית היא לשוב אם כבר הכריז בעלה השני שלוש פעמים על גירושה.

231 **עומדות למלא את פרק זמנן:** עומדים לפוג שלושת חודשי הנידה. **להחזיק בהן לשם התעמרות:** לא לשחררן וכך לאלצן לפדות עצמן.

232 **בתום פרק זמנן:** תמו שלושת חודשי הנידה והן רשאיות להינשא מחדש. **אל תמנעו בעדן:** פנייה אל פטרוניהן של הנשים. **לבעליהן:** המגרשים.

לעמוד באותם תנאים. ואם ירצו שניהם לגומלו בהסכמה ביניהם ובהיוועצות זה עם זה, *לא יהיה עוון עליהם*. אם תרצו לשכור מיניקת לילדיכם, *לא יהיה עוון עליכם* אם תשלמו את שכרה כדת וכדין. היו יראים את אלוהים, ודעו כי אלוהים מבחין באשר תעשו.

234 אלה בכם אשר ייאספו אל אבותיהם ויניחו נשים, יהיה עליהן לשמור עצמן למשך ארבעה חודשים ועשרה ימים. עם תום פרק זמנן, *לא יהיה עוון עליכם* על כל מעשה שיעשו בעצמן בדרך ארץ. אלוהים מכיר את מעשיכם לפני ולפנים.

235 *לא יהיה עוון עליכם* אם תשמיעו דברי חיזור באוזני הנשים, או תהגו זאת בלבכם. אלוהים יודע כי תהגו בהן. ואולם אל תאמרו להן דברים שהצנעה יפה להם, כי אם רק דברים של דרך ארץ. ואל לכם להחליט לבוא בברית הנישואין בטרם יפוג פרק הזמן כמצוות הספר, ודעו כי אלוהים יודע את הצפון בנפשותיכם, על כן הישמרו מפניו ודעו כי אלוהים סולח ושקול דעת.

236 *לא יהיה עוון עליכם* אם תגרשו נשים בטרם תקרבו אליהן ובטרם תפסקו להן (מוהר). ואולם העניקו להן כדי צורכיהן – בעל האמצעים כמידת יכולתו, ודל האמצעים כמידת יכולתו – כדי צורכיהן כדת וכדין, כי זו חובת המיטיבים. 237 ואם תגרשון בטרם תקרבו אליהן, לאחר שכבר פסקתם להן (מוהר), שלמו להן מחצית מאשר פסקתם להן,

233 **אין להתעמר באם בשל ילדה:** מצווה לאב ולאם ליטול אחריות משותפת על התינוק, ולא לכפות זה על זה את רצונם. **על היורש לעמוד באותם תנאים:** במקרה של מות האב תוך כדי תקופת ההנקה, ימשיך היורש לקיים את התחייבות המת כלפי האם המיניקה. אשר לזהות היורש, יש המפרשים כי מדובר ביורשי האב, או ביורשי התינוק (קרוביו), או בתינוק עצמו (כלומר פטרוניו).

234 **ארבעה חודשים ועשרה ימים:** יש הגורסים כי זה פרק הזמן המרבי שבו מתברר אם האישה בהיריון או לא. אם האישה בהיריון, יימשך פרק זמנה עד שתלד את ולדה, כנאמר בסורה 4:65. **לא יהיה עוון עליכם:** פנייה אל פטרוני הנשים (קרוביהן). **כל מעשה שיעשו:** כגון שיתקשטו ויחפשו בעל חדש.

235 **כמצוות הספר:** כפי שהקוראן מצווה.

236 **בטרם תקרבו אליהן:** בטרם מומשו הנישואין. כלומר, הפסוק מבטיח את זכויות המגורשת שלא מומשו נישואיה. במקום אחר (סורה 49:33) נאמר שלא תחול עליה חובת ההמתנה בטרם תוכל להינשא מחדש. **ואולם העניקו להן:** דמי שילוחין.

אלא אם יוותרו הן, או יוותר אשר בידיו ברית הנישואין. אם תוותרו, תהיו קרובים מכל ליראת שמים, ואל תשכחו כי עליכם לנהוג זה בזה בגודל נפש. אלוהים מבחין באשר תעשו.

238 שמרו על התפילות ועל התפילה התיכונה, וקומו להתפלל אל אלוהים בדבקות. 239 ולעת סכנה, הרשות בידכם להתפלל עומדים על רגליכם או רכובים. ולעת בטחה הזכירו את שם אלוהים כדרך שלימדכם את אשר לא ידעתם.

240 אלה בכם אשר ייאספו אל אבותיהם ויניחו נשים – יש לצוות לנשים חלק בעיזבון לסיפוק צורכיהן עד תום שנה, בלא להוציאן. ואם יצאו, *לא יהיה עליכם עוון* על כל מעשה שיעשו בעצמן בדרך ארץ. אלוהים אדיר וחכם.

241 לנשים המגורשות יינתן כדי סיפוק צורכיהן כדת וכדין. זו חובת היראים. 242 כך יבאר לכם אלוהים את אותותיו למען תשכילו להבין.

243 הלא ראית את אלה אשר נמלטו באלפיהם ממושבותיהם למען יינצלו ממוות. אלוהים אמר להם, מותו! ואחר החיה אותם. הן אלוהים מרעיף ברכה על האנשים, ואולם מרבית האנשים לא יכירו טובה.

237 **אשר בידיו ברית הנישואין:** הבעל, אשר יוותר על הגירושין וישלם את מלוא המוהר. או הפטרון, אשר יוותר על זכויות האישה.

238 **התפילה התיכונה:** בערבית: אלצלאת אלווסטא. זהותה סתומה, ואולם מרבית הפרשנים בדעה שהכוונה לתפילת אלעצר (מנחה) הנמצאת בתווך, בין שתי תפילות היום (שחרית וצהריים) לבין תפילת ערבית ותפילת הלילה. היא זכתה לציון מיוחד כי סכנת החמצתה גדולה במיוחד. ויש המפרשים את המונח "תיכונה" בהוראת "חשובה מכל", ומסבירים שהכוונה לאחת מחמש התפילות היומיות, או לתפילת יום השישי.

239 **ולעת סכנה:** בשדה הקרב.

240 **עד תום שנה:** יש המפרשים שהוראה זו בוטלה עם התגלות פסוק 234 לעיל הקובע כי על האלמנות להמתין רק ארבעה חודשים ועשרה ימים בטרם תהיינה חופשיות להינשא מחדש. ויש הגורסים כי פסוק 234 אינו מבטל את ההוראה הנוכחית אלא רק קובע את זמן ההמתנה המינימלי שהאלמנה חייבת בו. **בלא להוציאן:** מבית הבעל המת.

243 **אלה אשר נמלטו באלפיהם:** לצורך פירושו של פסוק זה, מאזכרים הפרשנים המוסלמים את חזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל (ר' יחזקאל לז 1–14), ומסבירים שתפקידו של הסיפור בקוראן להמחיש את רעיון תחיית המתים. בגרסתו האסלאמית של הסיפור, בני ישראל נמלטים ממושבותיהם פן ייפגעו במגפה. אלוהים ממיתם ואחר מקים לתחייה את עצמותיהם לפי בקשת יחזקאל, הטוען כי הקמים לתחייה עתידים לחזור בתשובה.

244 הילחמו למען אלוהים ודעו כי אלוהים קשוב ויודע.

245 מי יַלווה לאלוהים בעין יפה למען יכפיל לו כפל כפליים? אלוהים
מכלכל פעם בצמצום ופעם בשפע, ואליו תוחזרו.

246 הלא ראיתָ את נכבדי בני ישראל לאחר משה? הם אמרו אל אחד
מנביאיהם, שְׁלַח לנו מֶלֶך ונילחם למען אלוהים. אמר, האם לאחר
שייכָּתב בספר כי מִצווה עליכם להילחם, לא תמָאנו להילחם? אמרו, מה
לנו כי לא נילחם למען אלוהים, לאחר שגורשנו ממושבותינו ואיבדנו
את בָּנֵינו? ואולם כאשר נכתב בספר כי מִצווה עליהם להילחם, פָּנו
עורף, פרט למתי מעַט, ואלוהים יודע מי הם בני העוולה. 247 אמר להם
נביאם, הִנה אלוהים שולח את שָׁאוּל להיות לכם למלך. אָמרו, כיצד
ימלוך הוא עלינו, ואנו ראויים ממנו למלוך? הן לא זָכה ברוב נכסים!
אמר, אלוהים בחר להפקידו עליכם והִרבה לו דעת והִגביה את קומתו.
אלוהים מעניק את מלכותו לאשר יחפוץ, ואלוהים רב אמצעים ויודע.
248 אמר להם נביאם, האות למלכותו יינתן לכם בבוא ארון הברית
אליכם, ובו השכינה מִעם ריבּונכם ושרידים שהשאירו בני ביתו של משה
ובני בית אַהֲרֹן, והמלאכים יישׂאוהו. בזאת צפון לכם אות, אם מאמינים
הנכם.

249 כאשר יָצא שָׁאול בראש הגדודים, אמר, אלוהים עומד לבחון אתכם
בנהר: אשר ישתה ממימיו לא יהיה עִמדי, ואשר לא יטעם ממנו, עִמי
יהיה, אבל גם כל האוסף בידו אל פיו. הם שָׁתו פרט למתי מעַט. כאשר
המשיך בדרכו, הוא והמאמינים אשר אִתו, אָמרו (השותים), אין בכוחנו
להילחם היום בגָלְיָת ובגדודיו. ואולם (האחרים) אשר שיערו כי עומדים
הם לפגוש את אלוהים, אמרו, מה רבים המחנות הקטנים אשר גָברו על

245 **מי ילווה לאלוהים:** ייתן למטרות הכלל, כגון למימון הג'יהאד ולצדקה.
246 **אחד מנביאיהם:** שמואל הנביא. ר' שמואל א, ח 4–20.
247 **שאול:** בערבית: טָאלוּת, משורש "ט.ו.ל." שהוראתו גובה. על שאול שהיה "משכמו ומעלה" ר' שמואל א, ט 2.
248 **שרידים שהשאירו:** הפרשנים מונים חפצים קדושים, כגון שברי הלוחות, מטה אהרן וצנצנת של מן. על הדברים שהונחו למשמרת לדורות הבאים ליד ארון הברית באוהל מועד, ר' גם שמות טז 33–34 (מן); במדבר יז 25 (מטה אהרן); דברים לא 26 (ספר התורה).

מחנות גדולים מהם, כאשר הִרשה אלוהים. אלוהים עִם עַזֵּי הרוח.
250 וכאשר יצאו להיערך למלחמה מול גָּלְיָת וגדודיו, אָמרו, ריבוננו,
הַשפַּע עלינו עוז רוח והַצֵּב אֵיתָן את רגלינו, ועזור לנו לגבור על
האנשים הכופרים. 251 הם הביסום ברשות אלוהים, ודָוִד הרג את גָּלְיָת,
ואלוהים נתן לו את המלוכה ואת החוכמה, ולימדוֹ את אשר חפֵץ.

אלמלא הָדַף אלוהים אנשים, אלה בידי אלה, היתה הארץ נשחתת, ואולם
אלוהים מרעיף בְּרָכה על שוכני העולמים.

252 אלה אותות אלוהים אשר נקרא בפניךָ למען תתגלה האמת, ואתה
הנךָ בשליחים.

253 השליחים הללו, רוממנו כמה מהם על זולתם: יש בהם אחד אשר
דיבר אלוהים עִמו, ואת האחר רומם במעלות, ונָתַנו לְיֵשוּעַ בן מִרְיָם
אותות נהירים, וסייענו בידיו ברוח הקודש.

אילו חפֵץ אלוהים, לא היו האנשים אשר חָיו אחריהם נלחמים זה בזה
לאַחר שניתנו להם האותות הנהירים, ואולם הם נחלקו ביניהם: חלקם
האמינו וחלקם כפרו. אילו חפֵץ אלוהים, לא היו נלחמים ביניהם, ואולם
אלוהים יעשׂה את אשר יחפוץ.

254 הוי המאמינים, הוציאו ממון מכל אשר פִּרנסנו אתכם, בטרם יבוא
יום אשר לא יֵיעָשׂו בו עסקות חליפין ולא ייכּוֹנו קשרי ידידות, ולא
תתקבל כל השתדלות. הכופרים הם בני העוולה.

255 אלוהים – אין אֱלוה מִבַּלעדיו, חי וקיים. תנומה לא תאחז בו ולא
שֵׁינה. לו כל אשר בשמים וכל אשר בארץ. מי ישתדל בפניו בלא
שֵׁירְשֶׁה? הוא יֵדע את אשר לפניהם ואת אשר מעבר להם, והם לא יוכלו

249 **עומד לבחון אתכם בנהר:** לקבוע מי ראוי לצאת עם שאול למלחמה. הסיפור משקף את פרשת גדעון והמלקקים. ר' שופטים ז 2–7. **לפגוש את אלוהים:** בעולם הבא.
250 **יצאו להיערך למלחמה:** ר' שמואל א יז 1 ואילך.
251 **אלה על ידי אלה:** הדף את הכופרים על ידי המאמינים.
253 **אשר דיבר אלוהים עמו:** הפרשנים תמימי דעים כי מדובר במשה (על יסוד סורה 164:4). **ואת האחר רומם במעלות:** את הנביא מוחמד.
254 **הוציאו ממון:** ר' לעיל פס' 195. **יום אשר לא ייעשו בו עסקות:** יום הדין; האדם יישאר לבדו עם גורלו, ולא יוכל להמירו, ולא יעזרו לו קשריו.

להכיל את מלוא הדעת על אודותיו, כי אם רק את אשר ירצה. כיסאו חובק שמים וארץ, ועל נקלה יגונן עליהם. הוא העליון והנשגב.

256 אין מקנים דת בכפייה, וכבר התברר ההבדל בין הבינה לבין המדוחים. כל הכופר בשיקוצים ומאמין באלוהים יזכה להיאחז ביתד איתנה אשר לא תיעקר. אלוהים קשוב ויודע. 257 אלוהים הוא מגן המאמינים. הוא יוציאם מחושך לאור, ואילו הכופרים, השיקוצים הם מגיניהם, ויוציאום מן האור אל החושך. כל אלה יורשי האש ולנצח יהיו בה.

258 הלא ראית את האיש אשר התפלמס עם אברהם על אודות ריבונו וטען כי אלוהים העניק לו מלכות? אברהם אמר לו, ריבוני הוא המחיה והממית! אמר, אני מחיה וממית! אמר אברהם, אלוהים מעלה את השמש ממזרח – העלה אתה אותה מן המערב! אז נדהם הכופר. אלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה.

259 או כאותו האיש אשר עבר על פני עיר אשר היתה לעיי חורבות ואמר, כיצד יחיה אלוהים את זאת לאחר מותה? אז המיתו אלוהים למשך מאה שנים, ואחר עוררו לחיים. אמר, כמה זמן עבר עליך? אמר, עבר עלי יום אחד או מקצתו. אמר (אלוהים), לא, כי מאה שנים עברו עליך! הבט אל המזון והמשקה אשר לך – הם לא התיישנו, והבט אל חמורך. כך ניתן אותך לאות לאנשים; עתה הבט אל העצמות, כיצד נקימן ואחר

255 **אשר לפניהם...מעבר להם**: מעשיהם בעולם הזה והגורל הצפוי להם בעולם הבא. **יגונן עליהם**: אלוהים יגונן על השמים והארץ. **כיסאו**: מילה זו העניקה לפסוק את הכינוי: "פסוק הכיסא".

256 **אין מקנים דת בכפייה**: מכאן שעל האדם להכיר בעצמו ביתרון האמונה על הכפירה. היו שהבינו את הפסוק לא כחיווי כי אם כאיסור לכפות את הדת, ופירשו שאיסור זה בוטל בעת שהתגלו פסוקים המצווים על המוסלמים לכפות את האסלאם בכח הזרוע, ולהרוג בכופרים שאינם מתאסלמים (כגון סורה 5:9). אחרים סבורים כי הפסוק נותר על כנו, אלא שהוא מתייחס לתקופה שבה כבר הופץ האסלאם בכל ערב, וממילא לא היה עוד צורך לכפות את הדת. ויש שפירשו את הפסוק כאילו הוא עוסק רק ביהודים ובנוצרים, ומקנה להם זכות לבחור בין התאסלמות לבין חיים כבני חסות המשלמים מס גולגולת. **שיקוצים**: בערבית: טאגות, קרוב לוודאי בהשפעת "טעות" המופיעה במדרשים בהוראת "אלילים". פרשני האסלאם הסבירו את המונח בהוראת "שטן", והוא הושאל גם ככינוי למנהיג היהודים במדינה, כעב אבן אלאשרף.

258 **אשר התפלמס עם אברהם**: נמרוד. ר' ספר האגדה, כד-כה (מתוך תנא דבי אליהו ובראשית רבה).

נכסה אותן בשר. לאחר שנתברר לו הדבר, אמר, יודע אני כי אלוהים כל־יכול.

260 אברהם אמר, ריבוני, הראה לי כיצד תחיה את המתים. אמר (אלוהים), וכי לא תאמין? אמר, אומנם כן, אבל (עשה זאת) למען יבטח לבבי. אמר, קח ארבעה מיני עופות והטה אותם אליך והנח כל בתר מבתריהם על הר. אחר קרא אליהם ויבואו רצים אליך, ודע כי אלוהים אדיר והכם.

261 המוציאים מרכושם למען אלוהים נמשלו לגרעין שהצמיח שבע שיבולים, ובכל שיבולת מאה גרעינים. אלוהים יכפיל לאשר יחפוץ, ואלוהים רב אמצעים ויודע. 262 המוציאים מרכושם למען אלוהים ואינם בהולים להתפאר או לפגוע, שכרם שמור להם אצל ריבונם, ולא ייפול עליהם פחד ולא יצטערו. 263 אמירת דברים של דרך ארץ ומחילה טובות מצדקה המלווה בפגיעה, ואלוהים הוא בלתי תלוי ושקול דעת. 264 הוי המאמינים, אל תשחיתו את הצדקה שתתנו על ידי התפארות ופגיעה – כאותו איש המוציא מרכושו רק למען הראות לאנשים, ואינו מאמין באלוהים וביום האחרון. הוא משול לצוק סלע מכוסה עפר: אך יפגע בו המטר, ייוותר עירום וקשה. כך גם הם לא יפיקו דבר מכל מפעלותיהם, ואלוהים לא ינחה את קהל הכופרים. 265 המוציאים מרכושם למען יפיקו רצון מלפני אלוהים, ויש בנפשם נכונות, נמשלו לגן עלי גבעה אשר בפקוד אותו המטר, יכפיל פריו, ואם לא ירד המטר, יספיק לו הטל. אלוהים מבחין באשר תעשו.

266 היש בכם אחד הרוצה להיות בעליו של גן עצי תמר וגפנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם, ואשר יש בו מכל הפירות – והנה, בהזדקנו

259 **האיש אשר עבר על פני עיר**: סיפור דומה בקוויו הכלליים מסופר במדרש היהודי על אודות חוני המעגל. ר' ספר האגדה, קנו-קנז (מתוך מסכת תענית כג). ואולם הפרשנים המוסלמים גורסים כי מדובר בעזרא (עוזיר), או בירמיהו, שחזה בחורבן בית המקדש בירושלים ואחר נפלה עליו תרדמה עד שהקיץ וראה בבניית בית המקדש מחדש. **העצמות**: עצמות החמור. ויש אומרים: עצמותיו שלו.

260 **ארבעה מיני עופות**: יש המפרשים כי הכוונה לטווס, תרנגול, עורב ויונה. ור' פרשת ברית בין הבתרים, בראשית טו 8–21.

264 **למען הראות לאנשים**: מפרשים כי זהו רמז למתחסדים.

ובהיות לו בנים נחשלים, יישׂרף הגן לפתע בלהט רוח שׂרב? כך יבאר לכם אלוהים את האותות למען תימָלכו בדעתכם.

267 הוי המאמינים, הוציאו ממון מתוך כל הטוב אשר הִפקתם מפועלכם ומתוך כל אשר הצמחנו לכם מן הארץ, ואל תבקשו לתת את הפחות שבו, אשר לא הייתם לוקחים לעצמכם בעיניים פקוחות. דעו כי אלוהים בלתי תלוי ומהולל.

268 השׂטן מאַיים כי תרדו מנכסיכם, ומצַוֶה עליכם תועבה, ואילו אלוהים מבטיח לכם מחילה מאִתו וּברָכה. אלוהים רב אמצעים ויודע. 269 הוא יעניק חוכמה לאשר יחפוץ, וכל אשר תוענק לו חוכמה יזכה ברוב טובה. רק נבונֵי הלב יזכרו.

270 כל הוצאה שתוציאו וכל נדר שתִדרו, אלוהים ידעם. לבני העוולה לא יקומו תומכים. 271 אם תִתנו צדָקה בגלוי – טוב ויפה, ואולם אם תסתירוה ותִתנוה לעניים, ייטב לכם, ואלוהים יכפר לכם על עוונותיכם. אלוהים מכיר את מעשיכם לִפנֵי ולִפנים. – 272 לא עליךָ להנחותם; אלוהים הוא שינחה את אשר יחפוץ. כל הטוב אשר תוציאו, לטובת עצמכם הוא; לא תוציאוהו כי אם למען חַלוֹת את פני אלוהים. כל הטוב שתוציאו, תושב לכם תמורתו במלואה, ולא תקופחו. 273 תוציאוהו בעבור העניים הפרושים מתענוגות החיים למען אלוהים, ואשר אינם יכולים לנסוע בארץ. הנִבעָר חושבם לעשירים, כי נמנעים הם מלבקש חסדים, ואולם אתה תכירם על־פי קלסתרם; אין הם דורשים את חסדי האנשים במפגיע. כל הטוב אשר תוציאו, אלוהים יֵדעהו. 274 אשר יוציאו את ממונם בלילה וביום ובסתר ובגלוי, שׂכרם שמור להם אצל ריבונם, ולא ייפול עליהם פחד ולא יצטערו.

275 האוכלים ריבית לא יקומו לתחייה בלתי אם כנִכפֵי השׂטן הקמים

266 **יישרף הגן לפתע:** משל לאכזבה שעתיד לנחול כל מי שאינו נותן צדקה בלב שלם: הוא עלול לרדת מנכסיו דווקא בזמן שהוא זקוק להם ביותר.

268 **מאיים כי תרדו מנכסיכם:** אם תתנו צדקה.

272 **לא עליך:** פנייה אל הנביא מוחמד.

273 **העניים הפרושים:** הפרשנים מזהים אותם עם קבוצה מחברי הנביא שהיגרו למַדינה והקדישו עצמם ללימוד הקוראן ולמלחמת המצווה, ולא התפנו למציאת פרנסה. ואולם אחרים גורסים כי מדובר בחולים שנפצעו בקרב, ואינם יכולים לדאוג לעצמם.

ונופלים. זאת על כי אָמרו, דין ריבית כדין כל מיקח וּממכר. ואולם אלוהים התיר את המיקח והמִמכר ואסר את הריבית. כל השומע את מוסר אלוהים והחָדֵל ממנה, ישמור לעצמו את אשר כבר קיבל, ואלוהים יפסוק בעניינו. ואולם כל השָב (לגבות ריבית), אלה יורשי האש ולנֶצח יהיו בה. 276 אלוהים יִמחה את תשואת הריבית ויַרבּה את תשואת הצדָקה. אלוהים אינו אוהב שום כופֵר מושבע ופושע. 277 המאמינים ועושֵׂי הטוב ומקיימי התפילה ונותנֵי הזַכָּאת, שׂכרם שמור להם אצל ריבונם, ולא ייפול עליהם פחד ולא יצטערו.

278 הוי המאמינים, הֱיו יראים את אלוהים והַניחו לכל אשר נותר לכם מן הריבית, אם מאמינים הנכם. 279 ואם לא תעשׂו כן, הנה אלוהים ושליחו מכריזים מלחמה עליכם. ואולם אם תחזרו בכם, תהיה הקרן לכם. לא תקַפחו (את הלווה) ולא תקופחו. 280 ואם במצוקה הוא, תינתן לו אַרכּה עד שיִרווח לו, ואם תעשׂו עִמו צדָקה, ייִטַב לכם, אם יודעים אתם. 281 הישָמרו לכם מפנֵי יום אשר בו תוחזרו אל אלוהים. אז ישולם לכל נפש כפי פועלה, והם לא יקופחו.

282 הוי המאמינים, בעשותכם זה עם זה עסקאות באשראי לזמן קָצוּב, כִתבו זאת, ויכתוב זאת לכם הסופר ללא רמייה. אל יְמָאן הסופר לכתוב כדרך שלימדוֹ אלוהים. עליו לכתוב, ויכתיב לו בעל החוב, וייִרָא את אלוהים ריבונו, ולא יפחית מחובו מאומה. אם בעל החוב הוא שוטה או נחשל או שאינו יכול להכתיב בעצמו, יכתיב פטרונו ללא רמייה.

הָקימו שני עדים מבין הגברים, ואם לא יימָצאו שני גברים, כי אז גֶבֶר אחד ושתי נשים אשר יניחו דעתכם כעדוֹת – אם תשכח האחת, תזכיר לה רעותה. אַל לעֵדים לסרב אם יוזמנו, ואַל תתרשלו בכתיבת (שטר החוב), בין אם קטן הוא או גדול, ואת זמן פירעונו. דרך זו ראויה לכם יותר בעיני אלוהים וטובה יותר לשמירת העדות, והיא תיטיב להבטיחכם מפני הספק. ואולם אם סחורה זמינה היא אשר תעבירוה ביניכם, לא יהיה עליכם עוון אם לא תכתבוה.

275 **האוכלים ריבית:** הגובים אותה ונהנים מפירותיה. **נכפי השטן:** רמז למחלת הנפילה הנחשבת לפגיעת השטן. הם ייפלו כך מכובד הריבית שזללו בכל פה.

הָקימו עֵדים לכל עסקה שתעשׂו, ואולם אין להתעמר בסופר ולא בעֵד.
אם כך תעשׂו, תהיה זו הפקרות מצדכם. הֱיו יראים את אלוהים, ואלוהים
ילמדכם, ואלוהים יודע כל דבר.

283 ואם נוסעים אתם בדרך ולא יִימָצא לכם סופר, הַפקידו עירבון. ואם
תִתנו אֵמוּן איש ברעהו, יִפְרע מקבל האשראי את חובו (כמוסכם), ויירָא
את אלוהים ריבּונו. אל תעלימו את העדות, כי אשר יעלימנה, לֵב נפשע
לו, ואלוהים יודע את אשר תעשׂו.

284 לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ. בין אם תגַלו את אשר
בנפשכם ובין אם תסתירו – על הכל ייפָּרע מכם אלוהים, ואַחַר יסלח
לאשר יחפוץ ויעניש את אשר יחפוץ, כי אלוהים כל־יכול.

285 השליח מאמין באשר הוּרַד אליו ממרומים מעִם ריבּונו, וכן גם
המאמינים. הכל מאמינים באלוהים ובמלאכיו ובספריו ובשליחיו ואומרים,
לא נַפלֶה איש משליחיו. הם אומרים, נשמע ונעשׂה; מייחלים אנו למחילתךָ,
ריבּוננו, וסוף כולם לשוב אליךָ.

286 אלוהים לא יטיל על נפש לשׂאת יותר מכפי יכולתה, ושׂכרה שמור
לה כפי פועלה, ועונשה שמור לה כפי מעלליה.

ריבּוננו, אַל תדוננו לכף חובה אם נשכח או נִטעה. ריבּוננו, אל תטיל
עלינו נטל כפי שהיטלתָ על אשר היו לפנינו. ריבּוננו, אל תטיל עלינו
לשׂאת את אשר נבצר מכותנו. מְחַל לנו, סְלַח לנו ורַחֵם עלינו. מגיננו
אתה, על כן עֲזור לנו לגבור על האנשים הכופרים.

282 **אין להתעמר בסופר ולא בעד:** אין להאשימם אם לא תמומש העסקה.
285 **אשר הורד אליו ממרומים:** הקוראן שנגלה לו. **לא נפלה:** הפרשנים מדגישים שזוהי התרסה כנגד היהודים והנוצרים שפסלו אלה את נביאיהם של אלה.
286 **אשר היו לפנינו:** בני ישראל אשר הוטלו עליהם מצוות חמורות יותר מאלה שהוטלו על אומתו של מוחמד. מציינים בין השאר את המצווה שנצטוו בני ישראל להרוג איש את אחיו כאות לחזרה בתשובה בעקבות חטא העגל, כמסופר בפסוק 54 לעיל.

סוּרָה 3 בֵּית עַמְרָם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 אלוהים, אין אֱלוה מִבַּלעדיו, החי והקיים. 3 הוא הוריד אליךָ ממרומים
את הספר למען יגַלה את האמת ויאשר את אשר לפניו. את התורה ואת
האֶוונגֶליון הוריד 4 לפָנים, למען הָביא הדרכה לאנשים, ואַחַר הוריד את
הפֻרְקָאן. הכופרים באותות אלוהים, להם צפוי עונש קשה, ואלוהים
אדיר ואֵל נקמות.

5 אלוהים, דבר לא ייסתר ממנו בארץ ולא בשמים. 6 הוא הצָר אתכם
ברֶחם בצֶלם כחפצו, ואין אֱלוה מִבַּלעדיו, האדיר והחכם.

7 הוא אשר הוריד אליךָ ממרומים את הספר. ישנם בו אותות מוּבָּעים
במפורש, והם יסוד הספר, ואחרים סתומים. אלה אשר סטייה בלבם
נוטים אַחַר הסתום אשר בו, בבקשם להכשיל ובבקשם להתחקות אַחַר
פִשרו, ואולם רק אלוהים יַדע את פִשרו. תלמידי חכמים יגידו, אנו
מאמינים בו – הכל מעִם ריבּוננו. רק נבוני הלב ייזָכרו.

1 **א.ל.מ.:** ר' סורה 1:2.
3 **הספר:** הקוראן. **ויאשר:** ר' סורה 41:2. **האוונגליון:** בערבית: אִנְגִ'יל. כך מכנה הקוראן את מכלול הבשורות (האוונגליונים) של הברית החדשה. הברית החדשה כולה נתפסת כאילו נגלתה לישוע כשם שהתורה כולה נגלתה למשה, והקוראן למוחמד.
4 **פֻרקאן:** אחד מכינויי הקוראן. הפרשנים המוסלמים נוטים לאמץ את ההסבר שלפיו השם נגזר מן השורש הערבי פ.ר.ק., בהוראת "המבדיל" (בין אמת ושקר), או "המפורק" (לפרקים). וייתכן שיש להבין השם על־פי הוראתו הארמית (פּוּרְקָנָא), כלומר, "ישועה". ויש המפרשים ש"פורקאן" משמש כאן ככינוי לכלל כתבי הקודש המבדילים בין אמת ושקר. **אותות אלוהים:** ר' סורה 39:2.
7 **ישנם בו אותות:** קטעי קוראן, או פסוקים. **יסוד הספר:** מילולית "אֵם הספר", ויש הגורסים כי מדובר בעיקר בפסוקים המכילים את חובות היסוד המוטלות על המאמין (כגון סורה

8 ריבוננו, אל תַסטה את לבֵנו לאחַר שהנחיתָ אותנו, ותֵן לנו רחמים
מאתךָ, כי אתה הוא הנותן. 9 ריבוננו, אתה תכַנס את האנשים לקראת
יום אשר אין ספק בו. אלוהים לא יָפֵר הבטחה.

10 הכופרים, לא יועילו להם נכסיהם ובניהם במאום אצל אלוהים, וכל
אלה יהיו דלק לאש. 11 דינם יהיה כדין בני משפחת פַּרעֹה ואלה אשר היו
לפניהם: הם כפרו באותותינו ואלוהים הִכּה בהם כי חָטאו, ואלוהים
עונֵש קשות. 12 אֱמור לכופרים, עוד תובסו ותיאספו אל גיהינום. מה
נורא הוא יצוע האש.

13 שני מחנות אשר נפגשו הם אות לכם: מחנה אחד לָחם למען אלוהים
והאחר כפר. כל מחנה נִדמה בעיני האחר כמונה כפליים ממנו, ואלוהים
מושיט עזרתו לאשר יחפוץ. בזאת צפון לֶקח לאשר עיניהם בראשם.

14 האנשים משתבחים באהבת הדברים הנחשקים: נשים ובָנים ומצבורי
זהב וכסף, וסוסים אצילים ומקנה ויבול. כל זה תענוג חולף הוא של חיי
העולם הזה, וטוב מכל לשוב אל אלוהים.

15 אֱמור, הבה ואודיעכם מה טוב לכם יותר מכל זה: ליראים שמורים
אצל ריבונם גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם – לָנֶצח ישכנו בהם
– ונשים טהורות, ויפיקו רצון מלפני אלוהים. אלוהים מבחין בברואים
16 האומרים, ריבוננו, מאמינים אנו, על כן סְלַח לנו על חטאינו ושמור
עלינו מפני עונשה של האש, 17 עַזֵי הרוח, ואנשי האמת והאדוקים

151:6 ואילך). **סתומים:** בערבית: מֻתַשָׁאבִּה. הפרשנים הרבו להתחבט בשאלה מה הם הקטעים "הסתומים" בקוראן, והוצעו פתרונות מגוונים, כגון שהכוונה לאותיות המסתוריות הפותחות כמה מפרקי הקוראן, או הפסוקים שבוטלו על־ידי פסוקים שנגלו אחריהם (נָאסִח' ומַנְסוּח'). אחרים הבינו מֻתַשָׁאבִּה בהוראת "תואמים", והסבירו שמדובר בסיפורים ומשלים החוזרים ונשנים בקוראן בצורות דומות, ועוד. **אשר סטייה בלבם:** יש המזהים אותם עם המתחסדים, או עם הנוצרים, או עם היהודים. **להתחקות אחר פשרו:** כמה מסורות מספרות שהיהודים ביקשו לחשב את הקץ על־פי האותיות המסתוריות אשר בקוראן. **תלמידי חכמים:** מקרב היהודים או הנוצרים. ויש נוקבים במיוחד בשמו של היהודי עבדאללה אבן סַלָאם שהאמין בקוראן ובמוחמד.

9 **יום אשר אין ספק בו:** יום הדין.

13 **שני מחנות:** נהוג לפרש שהכוונה למחנה המוסלמים ולמחנה הכופרים שלחמו זה בזה בקרב בַּדְר (שנת 624). **לאשר יחפוץ:** גם למעטים, אם הם מאמינים.

והמוציאים ממון והמשכימים עִם שחר לבקש מחילה.

18 אלוהים עֵד כי אין אֱלוה מִבַּלעדיו, וכן (יעידו) המלאכים ואנשי
הדעת, ומְנהגו צֶדק. אין אֱלוה מִבַּלעדיו, האדיר והחכם.

19 הדת הראויה בעיני אלוהים היא האסלאם. אלה אשר ניתַן להם הספר
לא נחלקו לגביה כי אם לאַחַר שהוענקה להם הדעת, עקב רִשעה שנפלה
בינותם. כל הכופר באותות אלוהים, הנה אלוהים מהיר חשבון. 20 אם
יתפלמסו עִמךָ, אֱמור, אשׂא פנַי אל אלוהים בהתמסרות, אני וההולכים
בעקבותי. אֱמור לאלה אשר ניתַן להם הספר ולבני אומות העולם, האם
מתמסרים הנכם? אם יתמסרו, תישַר דרכם, ואם יפנו עורף, דע כי עליךָ
רק למסור (את דבָרו), ואלוהים מבחין בברואים.

21 הכופרים באותות אלוהים וההורגים את הנביאים בלא צדק וההורגים
את האנשים המצַווים על הצדק, להם בַשֵׂר על עונש כבד. 22 אלה,
מפעלותיהם לא יניבו פרי בעולם הזה ובעולם הבא, ולא יקום להם עוזר.

23 הלא ראיתָ את אלה אשר קיבלו חלק מן הספר? עתה הם נקראים
לבוא אל ספר אלוהים למען ישפוט בינותם, ואולם חבורה אחת בהם
פונה עורף וסרה מעליו. 24 זאת כי אמרו, לא תיגע בנו האש כי אם ימים
ספורים, וכך הדיחו אותם רעיונות הדת שבדו מלבם. 25 כיצד ירגישו

17 **והמוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.

18 **אנשי הדעת:** יש המפרשים שהכוונה לנביאים, או למלומדים מאמינים באשר הם. ויש המוצאים בפסוק זה עדות למעלתם של המלומדים.

19 **האסלאם:** ר' סורה 112:2. **אשר ניתַן להם הספר:** ר' סורה 105:2.

20 **בהתמסרות:** ר' סורה 112:2. **בני אומות העולם:** הערבים. הם מכונים כך כדי להבדילם מן היהודים והנוצרים, "בעלי הספר", בלומר מי שנשלחו אליהם נביאים עוד לפני שבא מוחמד כנביא אל הערבים. הצורה הערבית של המונח "אומות העולם" היא אוּמִיּוּן, שהוסברה על ידי הפרשנים המוסלמים בהוראת מי שאינו יודע ספר, או קרוא וכתוב.

21 **ההורגים את הנביאים:** הפרשנים מזהים אותם עם היהודים והנוצרים.

23 **קיבלו חלק מן הספר:** יש המזהים אותם עם היהודים אשר ניתנה להם התורה אבל קיימו רק שמץ ממנה. **ספר אלוהים:** הקוראן. ויש גורסים כי הכוונה לתורה. **למען ישפוט בינותם:** יש המקשרים זאת לפרשת הנואף והנואפת היהודים שמוחמד קבע כי דינם סקילה, אך היהודים סירבו לקיים את פסק הדין, למרות שעלה בקנה אחד עם החוק היהודי. על כך ר' גם סורה 41:5.

24 **ימים ספורים:** היהודים מאמינים כי זכותם היתרה אצל אלוהים תציל אותם מכל חטא. **רעיונות הדת:** אמונת היהודים שהם העם הנבחר.

כאשר נכַנס אותם ביום אשר אין ספק בו, ובו ישולם לכל נפש כפי
פועלה, ואיש לא יקופח?

26 אֱמור, אֱלוהַי, אדון המלוכה. בכוחך לתת את המלוכה לאשר תחפוץ
וליטול את המלוכה מאשר תחפוץ ולהאדיר את אשר תחפוץ ולהשפיל
את אשר תחפוץ. בידך כל הטוב, ואתה כל־יכול. 27 אתה מבליע את
הלילה בתוך היום ומבליע את היום בתוך הלילה, ומוציא את החי מן
המת ואת המת מן החי, ומכלכל בלא חשבון את כל אשר תחפוץ.

28 אַל ייקחו המאמינים את הכופרים למגינים להם במקום המאמינים. כל
העושׂה זאת, דבר אין לו עִם אלוהים. ואולם (רשאים אתם לעשׂות כן)
רק לשם זהירות מפניהם. אלוהים מזהירכם מפני עצמו, וסוף כולם לשוב
אל אלוהים.

29 אֱמור, בין אם תסתירו את אשר בלבבכם ובין אם תגַלו, אלוהים יֵדעֵנו,
והוא יודע את כל אשר בשמים ואשר בארץ. אלוהים הוא כל־יכול. 30
ביום אשר בו תעמוד כל נפש מול כל הטוב אשר עשׂתה ומול כל הרע
אשר עשׂתה, אז תִרצה להיות הרחק משם. אלוהים מזהירכם מפני עצמו,
ואלוהים נוהג בברואים בחמלה. 31 אֱמור, אם אוהבים אתם את אלוהים,
לְכוּ אחרַי, ואלוהים יאהבכם ויִסלח לכם על חטאיכם. אלוהים סולח
ורחום. 32 אֱמור, שִמעו בקול אלוהים והשליח, ואם יפנו עורף, הנה
אלוהים אינו אוהב את הכופרים.

33 אלוהים בחר את אָדָם ואת נֹחַ ואת בית אַבְרָהָם ואת בית עִמְרָם להיות

27 **מוציא את החי מן המת ואת המת מן החי:** מנהל את מחזור החיים והמוות, החל בזרע דומם ההופך לאדם חי, וכלה באדם חי המוציא זרע דומם, וחוזר חלילה.

28 **אל יקחו המאמינים את הכופרים למגינים:** יש המפרשים שמדובר ביהודים שתושבי מדינה כרתו עמם בריתות לפני האסלאם. **לשם זהירות:** הפרשנים גורסים כי היתר זה לקשור קשרים עם כופרים מטעמי זהירות (המכונה בערבית: תַקִיַה) ניתן בעת שהעדה המוסלמית היתה עדיין חלשה. על יסוד סורה 106:16, הם מדגישים כי על המאמין לרַצות את הכופרים בלשונו אבל לא בלבו.

33 **בית עמרם:** בית משה ואהרן, או בית מרים אמו של ישוע. הקוראן חושב אותה לבתו של עמרם, זאת אולי כתוצאה מעירוב בינה לבין מרים המקראית, אחות משה בן עמרם.

מעל שוכני העולמים, 34 ולהיות אֱלֶה מזורעם של אֱלֶה. אלוהים קשוב
ויודע.

35 אשת עמרם אמרה, ריבוני, נדרתי להקדיש לך את אשר בבטני, אנא
קַבֵּל ממני, כי אתה קשוב ויודע. 36 כאשר ילדה את בתה, אמרה, ריבוני,
יָלַדתי נקֵבה – אלוהים מיטיב לדעת מה ילדה – ואין הזָכר כנקֵבה,
וקראתי לה מִרְיָם; הֱיֵה לה ולפרי בטנה מחסה מפני השׂטן הארור.
37 אלוהים קיבל את בִּתה בברכה והצמיח את יופיה והפקיד את זְכַרְיָה
להיות אומֵן לה. כל אֵימת שזכריה ביקר אותה בהיכל, מצא מזון לידה.
אמר, מרים, מִנַיִין לָך זה? אמרה, מעִם אלוהים הוא. אלוהים מכלכל בלא
חשבון את כל אשר יחפוץ. 38 מיד פנה זכריה אל ריבונו בתפילה, ואמר,
ריבוני, הַעֲנֵק לי זרע טוב מאִתךָ, הן אתה שומע התפילה. 39 בעודו עומד
בתפילה בהיכל, קראו אליו המלאכים ואמרו, אלוהים מבַשֵׂר לך על
יוחנן: הוא יאשר את המילה אשר תבוא מעִם אלוהים, ויהיה אדון ופָרוּש
ונביא מן הישרים. 40 אמר (זכריה), ריבוני, כיצד יהיה לי בן ואני בא
בימים ואשתי עקרה? אמר, כך יהיה. אלוהים יעשׂה את אשר יחפוץ.
41 אמר, ריבוני, תֵן לי אות. אמר, זה יהיה לך האות: שלושה ימים
תיאלם, ורק בסימנים תדבר עִם האנשים. הַרבֵה להזכיר את שֵם ריבונך
ושַבּחהו ערב ובוקר. 42 אמרו המלאכים, מִרְיָם, אלוהים בחר בָּך וטיהֲרך
ובחר בָּך להיות מעל נשות שוכני העולמים. 43 מרים, דִבקי בריבונֵך
באדיקות, והשתחווי וכִרעי עִם הכורעים.

44 סיפור זה הוא מן המאורעות שלא נכחתָ בהם, ואנו מגלים אותו לך.

34 **אלה מזרעם של אלה:** שושלת רצופה.

35 **אשת עמרם:** הכוונה לאם מרים שילדה את ישוע. סיפור הולדתה של מרים מצוי במקורות נוצרים שלא נכללו בברית החדשה. שם אמה הוא חנה.

36 **אין הזכר כנקבה:** היולדת חוששת כי אלוהים מקבל רק זכרים שהוקדשו לו.

37 **זכריה:** אביו של יוחנן המטביל. לפי המסורת הנוצרית, אשתו (אלישבע) היתה קרובתה של מרים.

38 **מיד:** מאחר שנוכח לדעת כי אלוהים נוטה חסד למרים, קיווה לזכות גם הוא בחסדו.

39 **יוחנן:** ר' סיפור תפילת זכריה ולידת יוחנן המטביל בברית החדשה, לוקס א 5–25. **המילה אשר תבוא מעם אלוהים:** ישוע שנברא במאמר אלוהים, כנאמר להלן בפסוק 47. וזהו רמז לתפיסת הלוגוס (Logos) הנוצרית, המילה האלוהית שהיא היסוד השני בשילוש הקדוש (הבן).

לא הייתָ עִמם בעת הַשליכם את קולמוסיהם למען יֵדעו מי יהיה אוֹמֵן
לִמְריָם, ולא הייתָ עִמם כאשר התדיינו.

45 המלאכים אמרו, מרים, אלוהים מבשׂר לָךְ על בואה של מילה מֵאתו
– שמו ישוע המשיח בן מרים. הוא יהיה נשׂוא פנים בעולם הזה ובעולם
הבא, ויהיה במקורבים, 46 ויְדַבֵּר אל האנשים בהיותו בעריסה וכבוגר,
ויהיה בישרים. 47 אמרה, ריבוני, כיצד יהיה לי בן ואיש לא נגע בי?
אמר, כך יהיה. אלוהים בורא את אשר יחפוֹץ, ואם יחליט לחולל דָבָר,
רק יאמר לו הֱיֵה! – והָיָה. 48 הוא ילַמדהו את הספר ואת החוכמה ואת
התורה ואת האֶוונגֶליון, 49 ויעשׂהו שליח אל בני ישׂראל – הֵבאתי לכם
אות מעִם ריבונכם: אברא לכם מִטִין דמות עוף, ואֶפָּח בו רוח והוא יהיה
לעוֹף כאשר יַרשֶׁה אלוהים. ואני אֲרַפֵּא את העיוור מלידה ואת המצורע,
ואֲחַיֶּה את המתים ברשות אלוהים, ואוּכַל להודיעכם מה אכלתם ומה
אגרתם בבתיכם. בזאת יהיה לכם אות, אם מאמינים אתם. 50 באתי
לאשר את התורה שנגלתה לפנַי ולהתיר לכם מקצת אשר נאסר עליכם.
הבאתי לכם אות מעִם ריבונכם, על כן הֱיו יראים את אלוהים ושִׁמעו
בקולי. 51 אלוהים הוא ריבוני וריבונכם, על כן עִבדוהו. זהו אורח
מישרים. 52 כאשר הבחין ישוע כי כופרים הם, אמר, מי יהיו תומכַי
לאלוהים? אמרו התלמידים, אנו תומכֵי אלוהים. אנו מאמינים באלוהים
והֱיה לנו עֵד כי מתמסרים אנו. 53 ריבוננו, אנו מאמינים באשר הורדתָ

44 **לא נכחת בהם:** פנייה אל הנביא מוחמד. בקיאותו בפרטי המאורע שבו לא נכח בעצמו מוכיחה שהוא נביא אמת. **בעת השליכם את קולמוסיהם:** רמז לאגדה הנוצרית שלא נכללה בברית החדשה, ואשר מסופרת גם על־ידי פרשני הקוראן המוסלמים, ולפיה המתחרים על הזכות לקבל את מרים השליכו את מטותיהם למי הירדן, והזוכה היה בעל המטה שצף על פני המים.

45 **מילה מאתו:** ישוע. ר' לעיל פס' 39. על הבשורה למרים ולידת ישוע ר' לוקס א 26–56. **המשיח:** בערבית: מַסִיח. זהו כינויו המקובל של ישוע, ואולם משמעותו המשיחית הנוצרית לא השתמרה בקוראן, והפרשנים מסתפקים בהסברו הלשוני של הכינוי. **ויהיה במקורבים:** לאלוהים.

48 **הוא ילמדהו:** אלוהים את ישוע. **הספר:** יש המפרשים "ספר" (כִּתַאב) – מלאכת הכתיבה.

49 **הבאתי לכם:** דברי ישוע אל בני ישראל. **דמות עוף:** רמז לאגדות נוצריות על ילדותו ונעוריו של ישוע שלא נכללו בברית החדשה.

50 **לאשר את התורה:** הופעתו של ישוע מאשרת את דברי התורה שבישרה על הופעתו. **ולהתיר לכם:** מאכלים שנאסרו עליכם בתורה.

52 **התלמידים:** שליחי ישוע. בערבית: חַוַארִיוּן, מילה ממקור חבשי (חַוַארְיַא) שפירושה

ממרומים והולכים בעקבות השליח, על כן כתוֹב לנו את חֶלקנו עִם
המעידים.

54 הם חָרשו מזימה, ואלוהים חָרש אף הוא מזימה, ואלוהים הוא הטוב
שבזוממים.

55 אלוהים אמר לישוע, עתה אאסוף אותךָ ואַעלה אותךָ אלַי ואֲטהר
אותךָ מטומאת הכופרים ואשׂים את ההולכים בעקבותיךָ מעל הכופרים
עד יום תחיית המתים. לבסוף תוחזרו אלַי ואשפוט ביניכם בכל אשר
נחלקתם בו. 56 אשר לכופרים, אותם אעניש עונש קשה בעולם הזה
ובעולם הבא, ולא יקום להם עוזר. 57 אשר למאמינים ולעושׂים את
הטוב, הוא ישַׁלם להם את מלוא שׂכרם. אלוהים אינו אוהב את בני
העוולה. 58 אלה האותות ודבר־התוכחה מְלֵא החוכמה אשר נקרא בפניךָ.

59 ישוע נמשל אצל אלוהים לאדם: הוא בראוֹ מעפר ואַחַר אמר לו, הֱיֵה!
– והָיָה. 60 זו האמת מעִם ריבונךָ, על כן אַל תהיה במפקפקים. 61 אם
יתפלמסו עִמךָ על אודותיו לאחר הדעת אשר הוענקה לךָ, אֱמור להם,
הבה ונקרא לבנינו ולבניכם ולנשינו ולנשיכם ולנו עצמנו ולכם עצמכם,
ונפיל בתום לב את תחינתנו ונתפלל כי על המכזבים תחול קללת
אלוהים.

62 זהו סיפור האמת, ואין אֱלוה מִבַּלעדי אלוהים, ואלוהים הוא האדיר

"שליחים". הפרשנים המוסלמים קושרים את המילה עם השורש הערבי ח.ו.ר. ומסבירים שהשם מעיד על הצבע הלבן של בגדי השליחים. **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

53 **השליח:** ישוע. **המעידים:** על אמיתות נבואתו של ישוע.

54 **חרשו מזימה:** היהודים זממו להרוג את ישוע. **אלוהים חרש אף הוא מזימה:** מפרשים שהכוונה לכך שדמותו של ישוע הועתקה אל אדם אחר, כמסופר בסורה 157:4, והיהודים צלבו אותו במקום ישוע, שניצל ממוות ועלה השמימה.

55 **כל אשר נחלקתם בו:** מחלוקות נחשבות לסטייה מדת האמת.

58 **האותות:** ר' סורה 39:2.

59 **נמשל אצל אלוהים לאדם:** שניהם נבראו מעפר, ואינם בני אלוהים, למרות שלא נולדו לאב בשר ודם.

61 **נקרא לבנינו ולבניכם:** זו השבעה הדדית שנועדה להכריע מחלוקות בין שני צדדים יריבים. המסורת מספרת כי מנהיגיהם הדתיים של הנוצרים תושבי נג'ראן (דרום ערב) באו להתנצח עם הנביא על אודות ישוע, ואולם כאשר הציע להם מוחמד להכריע את המחלוקת בטקס השבעה, נרתעו הנוצרים כי חששו שמוחמד יגבר עליהם. הם נכנעו לו והעלו לו את מס הגולגולת המושת על יהודים ונוצרים.

והחכם. 63 אם יפנו עורף, הנה אלוהים יודע את מעשי החומסים.

64 אֱמור, הוי בעלי הספר, בואו ונאמר דָבר בינינו אשר עליו נשתווה:
רק את אלוהים נעבוד, ולא נִצָרף לו כל שותף, ולא ניקח אנשים
מקִרבנו כאדונים לנו זולת אלוהים. אם יפנו עורף, אִמרו, אתם עֵדים כי
מתמסרים אנו.

65 הוי בעלי הספר, מדוע תתפלמסו על אודות אברהם? הן רק אחריו
הורדו ממרומים התורה והאֶוונגֶליון! האם לא תשׂכילו להבין? 66 אתם
אלה אשר עד כה התפלמסתם רק על אשר תדעו, ומה לכם כי תתפלמסו
עתה על אשר לא תדעו? אלוהים יודע, ואתם אינכם יודעים: 67 אברהם
לא היה יהודי ולא נוצרי, כי אם חֲנִיף ומִתמסר, ולא היה במשתפים.
68 הראויים מכל להיות יורשֵׁי אברהם הם אשר הלכו בדרכו, והנביא הזה
והמאמינים. אלוהים הוא מגן המאמינים.

69 בני עֵדה אחת מבעלי הספר היו רוצים להתעותכם, ואולם רק את
עצמם יַתעו בלא שיחושו.

70 הוי בעלי הספר, מדוע תִכפרו באותות אלוהים חֵרף היותכם עֵדים
להם? 71 הוי בעלי הספר, מדוע תעָרבו את האמת בהבל ותסתירו את
האמת ביודעין?

72 בני עֵדה אחת מבעלי הספר אמרו, הַכריזו בבוקר כי מאמינים אתם
באשר הורַד אל המאמינים ממרומים, וכִפרו בו עִם עֶרב, למען יחזרו

62 **סיפור האמת:** על אודות ישוע.
64 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2. **אנשים מקרבנו כאדונים לנו:** יש המפרשים שהכוונה לכך שהיהודים והנוצרים העלו את החכמים והנזירים, וכן את ישוע, לדרגת אלוהים, כנאמר בסורה 31:9.
65 **תתפלמסו על אודות אברהם:** מפרשים כי הפולמוס בין המוסלמים לבין היהודים והנוצרים נסב סביב השאלה מי מהם מיטיב לשמר נאמנה את מורשתו של אברהם.
66 **על אשר תדעו:** על נביאיכם שלכם, כגון משה וישוע. **על אשר לא תדעו:** על אברהם.
67 **חניף:** ר' סורה 135:2. **מתמסר:** ר' סורה 112:2. **משתפים:** ר' סורה 96:2.
68 **הנביא הזה:** מוחמד.
69 **היו רוצים להתעותכם:** יש המסבירים כי היהודים ביקשו לשכנע מספר מוסלמים להתגייר.
70 **אותות אלוהים:** ר' סורה 39:2.
71 **תערבו את האמת בהבל:** נהוג לפרש שמדובר בשיבוש נוסח התורה ובהסתרת הפסוקים המדברים בשבחו של מוחמד.

בהם. 73 אבל אַל תאמינו לאיש כי אם להולכים בדתכם שלכם.
אֱמור, ההדרכה מעִם אלוהים היא דרך הישר, ואולם אתם אינכם רוצים
כי אחרים יקבלו את אשר קיבלתם, או כי ינַגחו אתכם בפני ריבונכם.
אֱמור, הברכה ביד אלוהים היא, ואותה ירעיף על אשר יחפוץ, ואלוהים
רב אמצעים ויודע. 74 הוא מייחֵד ברחמיו את אשר יחפוץ, ואלוהים הוא
מרעיף הברכה הכבירה.

75 יש בין בעלי הספר אנשים אשר אם תפקיד בידם הון תועפות,
יחזירוהו לךָ, ויש בהם אנשים אשר אם תפקיד בידם רק דינר אחד, לא
יחזירוהו אם לא תתמיד לדחוק בהם. זאת כי אָמרו, אין דרך להאשימנו
אם לא נכַבד את הגויים. ביודעין טופלים הם שקר על אלוהים. 76 נהפוך
הוא: כל המכבד את התחייבותו ונוהג בירְאָה, הנה אלוהים אוהב את
היראים.

77 המוכרים את התחייבותם לאלוהים ואת שבועותיהם באפס מחיר, אלה
אין להם חלק בעולם הבא, וביום תחיית המתים לא ידבר אליהם אלוהים
ולא יחונן אותם במבט ולא יזַכה אותם. עונש כבד צפוי להם. 78 יש בהם
חבורת אנשים ההופכים בלשונם את מילות הספר למען תחשבו כי
גִרסתם היא מן הספר, ואולם אין היא מן הספר. יגידו, זאת מעִם
אלוהים, ואולם אין היא מעִם אלוהים. ביודעין טופלים הם שקר על
אלוהים.

79 אַל יאמַר אדם אשר נתן לו אלוהים את הספר ואת חוכמת המשפט
והנבואה לאנשים, הֱיו עבדים לי ולא רק לאלוהים. ואולם ראוי לו כי

72 **באשר הורד אל המאמינים:** בקוראן. **למען יחזרו בהם:** המוסלמים, מאמונתם בקוראן.
73 **ואולם אתם אינכם רוצים כי אחרים יקבלו את אשר קיבלתם:** המשך הפנייה אל בעלי הספר. ויש המפרשים כי כאן מתחדש ציטוט דברי בעלי הספר בינם לבין עצמם. לפי זה יש לתרגם: "פן יקבלו אחרים את אשר קיבלתם אתם" ויש הגורסים כי הכל מופנה אל המוסלמים, ובהתאם לזאת יש לתרגם: "ההדרכה מעִם אלוהים היא דרך הישר, ואיש לא יקבל את אשר קיבלתם אתם"
75 **הגויים:** בערבית: אומִיִין, שניתן לתרגמו גם: "בני אומות העולם". כך מכנים היהודים את הערבים. ר' לעיל פס' 20.
78 **יש בהם:** ביהודים. **הופכים בלשונם:** משבשים את נוסח התורה כדי להסוות את הפסוקים המספרים בשבח מוחמד.

יאמר, הֱיוּ יְרֵאִים את הריבון בכך שתקיימו את כל אשר תִלְמדו מן הספר ואת כל אשר תְלמדו. 80 ואַל לו לצווֹת עליכם לקחת את המלאכים ואת הנביאים כאדונים לכם. היְצַווה עליכם לְכפור לאַחַר שכבר התמסרתם?

81 אלוהים כרת ברית עִם הנביאים ואמר, כאשר אתן לכם את הספר ואת החוכמה, ואַחַר יבוא אליכם שליח המאשר את אשר עִמכם, הַאֲמינו בו והושיטו לו עזרה. אמר (אלוהים), התתחייבו לזאת ותקבלו את אשר הטלתי עליכם? אָמרו, מתחייבים אנו. אמר, הָעידו, וגם אני אעיד עִמכם. 82 הפונים עורף לאַחַר כל זאת, אלה מופקרים הם.

83 היבקשו להחליף את דת אלוהים? הן לו התמסרו כל שוכני השמים והארץ, אם מרצון ואם מאונס, ואליו יוחזרו.

84 אֱמור, מאמינים אנו באלוהים ובאשר הורד אלינו ממרומים ובכל אשר הורד ממרומים אל אברהם וישמעאל ויצחק ויעקב והשבטים, ובאשר ניתַן למשה ולישוע ולנביאים מעִם ריבונם. לא נַפלֶה איש מהם, ומתמסרים אנו לו.

85 כל המבקש לו דת אחרת מלבד האִסלאם, לא יקבלוה ממנו, ובעולם הבא ילך לאבדון. 86 כיצד ינחה אלוהים אנשים אשר כפרו לאחר שהֶאמינו ולאחר שהעידו כי השליח אמת הוא, ולאחר שניתנו להם האותות הנהירים? אלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה. 87 כל אלה יבואו על עונשם ותחול עליהם קללת אלוהים והמלאכים והאנשים כולם.

79 **אדם אשר נתן לו אלוהים:** נהוג לפרש שהכוונה לישוע, שהנוצרים עבדו לו כאלוהים. **יראים את הריבון:** בערבית: רַבָּאנִיִּין, כלומר רבנים. אבל נראה שכאן קושרה מילה זו, שאינה ערבית במקורה, עם המילה רַב ("ריבון") המתארת את אלוהים.

81 **ברית עם הנביאים:** יש המפרשים שהכוונה לברית עם עמיהם של הנביאים. **שליח המאשר:** יש הגורסים כי הכוונה לנביא מוחמד – הופעתו תאשר את הנבואות עליו שנכללו בכתבי הקודש שניתנו לנביאים שקדמו לו. בהתאם לכך, מצווה הפסוק על כל נביא, או על בני עמו של כל נביא, להאמין במוחמד אם יופיע בזמנו. ויש הסבורים כי הכוונה לכל נביא הממשיך את קודמו בשורת הנביאים, כך שהפסוק מצווה על הנביאים להאמין זה בזה.

83 **התמסרו:** ר' סורה 112:2. יש המפרשים שהדבר היה בעת שנכרתה הברית הנזכרת לעיל בפס' 81. ויש הגורסים שההתאסלמות כאן פירושה הכרה בסיסית בייחוד האל. **אליו יוחזרו:** למשפט ביום הדין.

84 **באשר הורד אלינו:** בקוראן. **השבטים:** ר' סורה 136:2. **לא נפלה:** הפרשנים מדגישים שזוהי התרסה כנגד היהודים והנוצרים שפסלו אלה את נביאיהם של אלה.

88 לנצח יהיו שרויים בה, ולא יוקל מעליהם העונש ולא תינתן להם אַרכה. 89 אך לא כן החוזרים בתשובה לאחר מכן והמתַקנים את דרכם. זאת כי אלוהים סולח ורחום.

90 אשר יִכפרו לאַחַר שהאמינו, ואַחַר תִרבה כפירתם, לא תתקבל תשובתם, וכל אלה תועים הם. 91 אשר יכפרו וימותו בעודם כופרים – דבר לא יתקבל מאיש מהם, גם אם יציעו את מלוא כל הארץ זהב ובלבד שיפדו עצמם. לכל אלה צפוי עונש כבד, ולא יקום להם עוזר.

92 לא יהיו מעשׂיכם טובים עד אם תוציאו ממון מאשר תאהבו. כל אשר תוציאו, אלוהים יֵדעֵנו.

93 כל המאכלות היו מותרים לבני ישׂראל פרט לאשר אסר ישׂראל על עצמו לפני שהורדה התורה ממרומים. אֱמור, הָביאו את התורה וקִראוה אם אמת בפיכם.

94 הטופלים שקרים על אלוהים לאַחַר כל זאת, אלה הם בני העוולה.

95 אֱמור, אמת דיבר אלוהים, על כן לכו בדרך דת אברהם אשר נהג כחַנִיף, ולא היה במשתפים. 96 הבַּיִת הראשון אשר יוּסַד לאנשים הוא זה אשר בבַכָּה, ובו בְּרָכה והדרכה לשוכני העולמים. 97 מצויים בו אותות נהירים – מקום אברהם. כל הנכנס אל (סביבות הבית) יהיה שרוי בבִטחה. האנשים מחויבים בפני אלוהים לעלות לרֶגל אל הבַּית – כל

90 **אחר תרבה כפירתם:** יש המזהים אותם עם היהודים שכפרו במשה ואחר שבו וכפרו בישוע, ולבסוף הגיעה כפירתם לשיאה עם הופעת מוחמד.

93 **אסר ישראל על עצמו:** יעקב אסר על עצמו את גיד הנשה, ר' בראשית לב 33. **לפני שהורדה התורה:** רק עם נתינת התורה נאסרו עליהם מאכלות שונים, וזאת כעונש על חטאיהם, כנאמר בסורה 160:4. **אם אמת בפיכם:** מפרשים שהיהודים טענו כי המאכלות שנאסרו עליהם בתורה היו אסורים גם על נביאים שקדמו למשה, כגון אברהם, שהאסלאם עצמו ביקש להמשיך את מורשתו. הקוראן משיב בטענה שהאיסורים לא הוטלו לפני משה, כך שממשיכי מורשת אברהם אינם מחויבים בהם.

96 **הבית הראשון:** הפרשנים תמימי דעים שהכוונה למקדש הכעבה במֶכה. חלקם מסבירים את היותו "ראשון" בכך שהוא היה המקדש הראשון שאלוהים הקים עלי אדמות, וזאת בעת שברא את העולם. המסורות מדגישות במיוחד את עובדת היותו קודם לבית המקדש בירושלים. **בַּכָּה:** כינוי לעיר מֶכּה, ומשמעותו סתומה.

היכול לצאת לדרך. ואולם כל הכופר, הנה אלוהים אינו נזקק לשוכני
העולמים.

98 אֱמור, הוי בעלי הספר, מדוע תכפרו באותות אלוהים, ואלוהים עֵד
לאשר תעשׂו? 99 אֱמור, הוי בעלי הספר, מדוע תרחיקו את אשר יאמין
מעל נתיב אלוהים, בבקשכם לשבשו, בעודכם עֵדים לאמיתותו? אלוהים
לא יסיח דעתו מאשר תעשׂו.

100 הוי המאמינים, אם תשמעו בקולה של חבורה מבין אלה אשר ניתַן
להם הספר, יחזירוכם להיות כופרים לאחר שכבר האמנתם. 101 כיצד
תוכלו לִכפור בעודכם שומעים את אותות אלוהים נקראים בפניכם,
ושליחו שרוי ביניכם? כל המבקש מָעוז באלוהים, יונחה אל אורח
מישרים. 102 הוי המאמינים, הֱיו יְראים את אלוהים כראוי ליראיו והֱיו
מתמסרים בטרם מותכם. 103 בַּקשו כולכם מָעוז בחֶבל אשר הושיט
אלוהים ואַל תתפלגו, וזִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים כאשר קֵירַב
את לִבותיכם בהיותכם אויבים, והפכתם בחסדו לאחים, וכאשר הייתם
על סף תהומה של האש, הצילכם ממנה. כך יבאר לכם אלוהים את
אותותיו למען תישירו לכת.

104 הלוואי שהייתם אומה הקוראת לעשׂות את הטוב והמצַווה לנהוג
בדרך ארץ והאוסרת את המגונה. הנוהגים כך אנשי חיל הם.

105 אל תהיו כמו אלה אשר התפלגו ונחלקו לאחר שניתנו להם האותות
הנהירים. שמור להם עונש כבד, 106 ביום אשר בו יאירו פנים וישחירו
פנים. אשר ישחירו פניהם – האם שַבתם לִכפור לאחר שהאמנתם? טַעֲמו

97 **מקום אברהם:** ר' סורה 125:2.
99 **תרחיקו את אשר יאמין:** יש המפרשים שהכוונה לכך שהיהודים ביקשו לגרום למוסלמים לזנות את אמונתם במוחמד.
100 **חבורה מבין אלה אשר ניתַן להם הספר:** קבוצה של יהודים שלפי המסורת ביקשו לזרוע פירוד בין המאמינים במְדינה ולגרום להם לזנות את מוחמד.
103 **בהיותכם אויבים:** נהוג לפרש שמדובר בשבטי הערבים במדינה (אַוְס וחַ'זְרַג') שניהלו זה עם זה מלחמות עקובות מדם, עד שבא מוחמד והשכין שלום ביניהם במסגרת האסלאם.
105 **אלה אשר התפלגו:** נהוג לזהותם עם היהודים והנוצרים.

אֱפוא את העונש, כי כפרתם. 107 אשר יאירו פניהם, עליהם יִשרו רחמֵי
אלוהים, ויהיו שרויים בהם לנצח.

108 אלה אותות אלוהים אשר נקרא בפניךָ למען תתגלה האמת, ואלוהים
אינו חפץ לגרום עוול לשוכני העולמים. 109 לאלוהים כל אשר בשמים
ואשר בארץ, ואל אלוהים יושבו הדברים.

110 אתם הטובה שבאומות שניתנה לאנשים מעולם: אתם מצַווים לנהוג
בדרך ארץ ואוסרים את המגונה ומאמינים באלוהים.

מוטב היה לבעלי הספר לו האמינו. יש מאמינים ביניהם, ואולם מרביתם
מופקרים. 111 רק בפיהם יוכלו לפגוע בכם, ואם ינַסו להילחם בכם, מיד
ייסוגו אחור מפניכם ואז לא ייוושעו. 112 ההשפָּלה תרדפם באשר יימָצאו,
אלא אם יֵיאחזו בחֶבל שיושיט להם אלוהים ובחבל שיושיטו להם האנשים,
וחֲמת אלוהים ניתכה עליהם, והם מוכֵּי דַלות. זאת כי כָּפרו באותות
אלוהים והרגו את הנביאים בלא צדק. זה גמולם על כי הִמרו ועָברו את
גבול המותר. 113 ואולם לא כולם יִשוו זה לזה: בין בעלי הספר ישנה
אומה של תמימֵי דרך הקוראים את אותות אלוהים במשך הלילה ומשתחווים.
114 הם מאמינים באלוהים וביום האחרון ומצַווים לנהוג בדרך ארץ
ואוסרים את המגונה וזריזים במעשׂים טובים. כל אלה בישָרים הם.
115 כל טוב אשר יעשׂו, לא יוכחַש כי עשׂוהו, ואלוהים יודע מי הם
היראים.

116 הכופרים, נכסיהם ובניהם לא יועילו להם במאום בפני אלוהים. הם
יורשי האש, ולנצח יהיו בה. 117 הממון אשר יוציאו בחיי העולם הזה
משול לרוח כפור הפוגעת בשׂדה אנשים אשר גרמו עוול לעצמם, ומכַלה

106 **אשר ישחירו פניהם:** הרשעים. **כלום שבתם לכפור:** דברי המלאכים אליהם. **טעמו אפוא את העונש:** בגיהינום.
107 **אלה אשר יאירו פניהם:** הצדיקים. **רחמי אלוהים:** בגן עדן.
109 **יושבו הדברים:** ביום תחיית המתים.
110 **ניתנה לאנשים:** יש המפרשים שקיומה של אומת המאמינים הוא חסד שגמל אלוהים עם בני האדם בכך שאומה זו הראתה להם את דרך האסלאם. **יש מאמינים ביניהם:** מבין בעלי הספר שהאמינו במוחמד. ר' פס' 7 לעיל.
112 **ייאחזו בחבל:** יתאסלמו, או יקבלו על עצמם מעמד של בני חסות תחת ריבונות האסלאם.
113 **תמימי דרך:** מאמינים במוחמד, כגון אלה הנזכרים בפס' 110 לעיל. **במשך הלילה:** בנוסף

אותו. לא אלוהים יגרום להם עוול, כי הם לעצמם גורמים עוול.

118 הוי המאמינים, אל תיקחו לכם ידידי נפש שלא מביניכם, כי לא
יחסכו כל מאמץ לחַבֵּל בכם. הם שׂמחים במצוקתכם והשׂנאה רושפת
בפיהם, אך אשר יסתירו בלבם חמוּר עוד יותר. בזאת ביארנו לכם את
האותות, אם תשׂכילו להבין.

119 הנה אוהבים אתם אותם, ואילו הם אינם רוחשים לכם אהבה, ואתם
מאמינים בספרים כולם, ואילו הם, בפוגשם אתכם, יגידו, מאמינים אנו,
ואולם בהיותם לבדם, יישכו את אצבעותיהם מזעם עליכם. אֱמור להם,
מותו בזעמכם. אלוהים יודע חַקרֵי לב.

120 כל טובה אשר תִפקדכם, בעיניהם רעה היא, וכל רעה אשר תפגע
בכם, יעלצו בה. אם תעמדו בעוז רוח ותהיה בכם יִראָה, לא תזיק לכם
תחבולתם כמלוא נימה. אלוהים חולש על מעשׂיהם.

121 השכמתָ לצאת מביתךָ כדי להקצות למאמינים עמדות לקרב, ואלוהים
שומע ויודע. 122 שתי סיעות מביניכם עמדו להיכנע למוֹרֶךְ לִבָּן, ואולם
אלוהים הוא מגינן, על כן על אלוהים ייסָמכו המאמינים. 123 אלוהים
כבר חש לעזרתכם בבֶּדר כאשר הייתם נחותים, על כן הֱיו יראים את

לתפילותיהם ביום. גם למוסלמים יש תפילה הנערכת באשמורת הראשונה של הלילה.

117 **גרמו עוול לעצמם:** חטאו וכך הביאו על עצמם את עונש אלוהים.

118 **ידידי נפש שלא מביניכם:** מפרשים שהכוונה לאנשים מבין המתחסדים או היהודים שהמוסלמים במַדינה קיימו עמם קשרי ידידות וברית.

119 **בספרים כולם:** ספרי הקודש של היהודים, הנוצרים והמוסלמים. ובמקור: "הספר", שהוראתו קיבוצית.

121 **השכמת לצאת מביתך:** פנייה אל הנביא. מרבית הפרשנים מקשרים את הכתוב עם קרב אוחוד שנערך בחודש מרס 625 ליד הר הנושא שם זה צפונית למַדינה, בין צבא מוחמד לבין בני קוריש תושבי מַכּה שיצאו לנקום את נקמת מפלתם בקרב בַּדְר (שנת 624). הכופרים נהנו מיתרון מספרי, אך ידם של המוסלמים היתה על העליונה. ואולם בשלב מסוים הכוח שהופקד על הגנת עורפם של הלוחמים נטש את עמדותיו כדי לקחת חלק בביזה, ואז תקף אותם האויב מאחור והנחיל למוסלמים אבדות כבדות, וגם הנביא עצמו נפצע ואף נפוצה שמועה שהוא נהרג.

122 **שתי סיעות מקרבכם:** הפרשנים נוהגים לזהותן עם שני שבטים מבני מַדינה (מבני האַוְס והחַ'זְרַג') אשר כמעט והתפתו לערוק משדה הקרב באוחוד מפחד האויב, אך לבסוף התעשתו. **אלוהים הוא מגינן:** אלוהים הגן עליהן מפני כניעה לפחד.

סורה 3: בית עמרם

אלוהים למען תכירו טובה. 124 אמרתָ למאמינים, האם לא די בכך
שריבונכם זימן לכם שלושת אלפים מלאכים שהורדו ממרומים?
125 אומנם כן! ואם תעמדו בעוז רוח ותהיה בכם יִראָה, ולו גם יבואו
עליכם כהרף עין, יזַמֵּן לכם אלוהים חמשת אלפים מלאכים מסומנים.
126 אלוהים עשׂה זאת רק למען תתבשׂרו ולמען יבטח לבכם בו, כי אין
ניצחון ניתָן בלתי אם מאלוהים האדיר והחכם. 127 כך יגדע את זרוע
הכופרים או יפילם אפיים ארצה וישובו בפחי נפש.

128 דבר אינו נתון בידיךָ: הברֵרה ביד אלוהים לשוב מכעסו עליהם או
למגרם, כי בני עוולה הם. 129 לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ,
והוא סולח לאשר יחפוץ ומעניש את אשר יחפוץ, ואלוהים סולח ורחום.

130 הוי המאמינים, אל לכם לזלול ריבית כפולה ומכופלת, והֱיו יראים
את אלוהים למען תעשׂו חיל, 131 והֱיו יראים את האש שהוכנה לכופרים,
132 ושִמעו בקול אלוהים והשליח למען תרוחמו. 133 חושו לִזכּות במחילה
מריבונכם ובגן עדן שרוחבו כמלוא השמים והארץ. ליראים הוכן הוא,
134 המוציאים ממון הן ברווחה והן במצוקה, והמבליגים על זעמם והמוחלים

123 בדר: קרב בַּדְר התרחש בחודש מרס 624, בין צבא קוריש שיצא ממַכָּה אל אזור בַּדְר (באר בדרך שבין מַכָּה ומַדינה), כדי להגן על שיירת מסחר שלהם שעשתה דרכה מסוריה למַכּה זאת לאחר שנודע להם כי מוחמד יצא עם כוחותיו ממדינה כדי לתקוף את השיירה. השיירה עצמה חמקה ממוחמד לאחר שפנתה אל חוף הים, אבל בכל זאת התפתח קרב בין צבאות מוחמד וקוריש, ויד מוחמד היתה על העליונה. היה זה הניצחון המשמעותי הראשון של מוחמד על בני קוריש הכופרים.

124 **אמרת למאמינים:** פנייה אל הנביא מוחמד. מפרשים כי מוחמד הזכיר למאמינים המלאים חשש לקראת הקרב באוחוד את הסיוע שהושיטו להם המלאכים בקרב בְּדֶר. אחרים גורסים שהפסוק עוסק בקרב אוחוד ומבטיח שהמלאכים יבואו לסייע למאמינים הלוחמים. המסורות חלוקות ביניהן בשאלה האם ההבטחה קוימה אם לאו.

125 **כהרף עין:** או: "בחמת זעם". פירוש זה הוסבר בכך שבני קוריש יצאו אל הקרב באוחוד בתאוות נקם על תבוסתם בקרב בדר. **יזמן לכם אלוהים חמשת אלפים מלאכים:** יש המפרשים כי זו הבטחה לשלוח מלאכים לסייע ביד הלוחמים באוחוד, ואילו אחרים גורסים שפסוק זה, כקודמו, אינו עוסק באוחוד כי אם בסיוע שהושיטו המלאכים בקרב בדר. **מסומנים:** יש מסבירים כי הכוונה לסוסיהם שהיו מסומנים בסימני מלחמה מיוחדים: פיסות צמר לבן שנקשרו לרעמה ולזנב. ויש מסבירים כי המלאכים עצמם היו "מסומנים" במצנפותיהם הלבנות.

126 **עשה זאת:** שלח מלאכים לעזרתכם.

127 **יגדע את זרוע הכופרים:** נהוג לפרש כי מדובר בתבוסה שהונחלה להם בקרב בְּדר.

לאנשים – אלוהים אוהב את המיטיבים – 135 ואשר בעשׂותם תועבה או
בגורמם עוול לעצמם, ייזָכרו באלוהים ויבקשו את מחילתו על חטאיהם
– ומי מלבד אלוהים יסלח על חטאים – ולא יתמידו במעשׂיהם, ביודעם
(כי רעים הם). 136 כל אלה, גמולם מחילה מעִם ריבונם וגנים אשר
נהרות זורמים למרגלותיהם ואשר לנֶצח ישכנו בהם. מה טוב הוא שׂכר
העמלים.

137 כבר לפָנים נודעו הדרכים, על כן קומו והתהלכו בארץ ורְאו מה היה
סופם של המכחישים. 138 זוהי הבהרה לאנשים והדרכה ומוסר השׂכל
ליראים.

139 אל תרפינה ידיכם ואל תצטערו, כי תהיה ידכם על העליונה, אם
מאמינים הנכם. 140 ואם נפצעתם – גם הם נפצעו כמותכם. הן נוהגים
אנו לחלק את ימי הניצחון הללו בין האנשים, פעם לאלה ופעם לאלה,
זאת למען יֵדע אלוהים מי הם המאמינים, ולמען ייקח מכם עֵדים –
אלוהים אינו אוהב את בני העוולה – 141 ולמען יְמָרק אלוהים את
עוונות המאמינים ויִמחה את זֵכר הכופרים.

142 האומנם חשבתם כי תיכָּנסו לגן עדן בלא שֶׁיֵדע אלוהים מי בכם קם
להיאבק ומי היה עַז רוח? 143 הן ייחלתם למוות עוד בטרם פגשתם בו,
ואומנם ראיתם אותו ונשׂאתם מבטכם.

144 מֻחַמַּד אינו אלא שליח אשר היו כבר שליחים לפניו. האם תחזרו בכם

134 **המוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.
135 **בגורמם עוול לעצמם:** חוטאים וממיטים על עצמם את זעם אלוהים.
137 **הדרכים:** בערבית: סוּנַן (יחיד: סוּנָּה, "נוהג"). הכוונה כאן לאופן שבו נהג אלוהים להעניש את בני הדורות הקדומים. **קומו והתהלכו:** וראו את שרידי הערים שחטאו, כגון סדום.
139 **אל תצטערו:** יש המפרשים כי אלה דברי נחמה למוסלמים על אבדותיהם בקרב אוחוד.
140 **עדים:** בערבית: שֻׁהַדָאא', מונח שהוסבר כאן ככינויים של החללים הקדושים שנפלו במלחמת אוחוד. יש אומרים שהם כונו "עדים" על שום שבמותם העידו על דבקותם בדת האמת, או על שום שהם עדים לשכרם בגן עדן.
142 **קם להיאבק:** ר' סורה 218:2.
143 **הן ייחלתם למוות עוד בטרם פגשתם בו:** מפרשים שלפני מלחמת אוחוד הביעו המוסלמים נכונות למות מות קדושים, ואולם בקרב עצמו גילו כמה מהם מורך לב. **ואומנם ראיתם אותו:** את המוות, ואז פניתם לנוס.

אם ימות או ייהרג? כל החוזר בו, לא יוכל להזיק לאלוהים כמלוא נימה,
ואלוהים יגמול למכירי הטובה.

145 לא תמות נפש בטרם יַרשֶׁה אלוהים, כי נכתב המועד בספר.
כל הרוצה לבוא על שׂכרו בעולם הזה, בו ניתֵן לו אותו, וכל הרוצה
לבוא על שׂכרו בעולם הבא, בו ניתֵן לו אותו, ונגמול למכירי הטובה.

146 מה רבים הנביאים אשר רבבות נלחמו לצדם, ולא רפו ידיהם חרף כל
אשר פגע בהם במלחמתם למען אלוהים, ולא נחלשו ולא נכנעו. אלוהים
אוהב את עזי הרוח. 147 דָבר לא אָמרו, זולת זאת, ריבוננו, סְלַח לנו על
חטאינו ועל כי התהוללנו, והַצֵּב אֵיתן את רגלינו ועזור לנו לגבור על
האנשים הכופרים. 148 אלוהים נתן להם את שׂכר מעשיהם בעולם הזה,
ואף את שׂכרו הנָאֶה של העולם הבא, ואלוהים אוהב את המיטיבים.

149 הוי המאמינים, אם תשמעו בקול הכופרים, ישיבוכם אחוֹר ולאבדון
תלכו. 150 רק אלוהים הוא מגינכם, והוא הטוב שבעוזרים. 151 נטיל
אימה בלב הכופרים כי צירפו לאלוהים שותפים אשר הוא לא הוריד
ממרומים כל אסמכתא לאמיתותם. באש ידורו, ומה נורא יהיה מעון בני
העוולה.

152 אלוהים קִיים נאמנה את אשר הבטיח לכם, ועשיתם בהם שפטים
ברשותו. ואולם לאחר שהֶראה לכם את אשר אהבתם, נכנעתם למורך
לבכם ונחלקתם בדבר, והמריתם: היו בכם אשר חשקו בעולם הזה,
ואחרים חשקו בעולם הבא. אַחַר הִטה אתכם אלוהים מעליהם למען
נסותכם, ולבסוף מחל לכם. אלוהים מרעיף ברכה על המאמינים.

144 **ימות או ייהרג:** גם אז לא תהא סיבה לזנוח את האסלאם, כי סופו של כל נביא למות כאחד האדם. המסורת גורסת שבמהלך קרב אוחוד נפוצה שמועה כי מוחמד נהרג. אז ניסו המתחסדים (ר' עליהם פס' 167 להלן) להסית את המאמינים לחזור בהם מן האסלאם.
145 **בספר:** בספר הגורלות הנצחי אשר בשמים. ספר זה הוא גם המקור שממנו נשאבו כל כתבי הקודש, כולל הקוראן.
146 **נלחמו:** ויש גורסים: "נהרגו" (בקריאת קֻתִלַ במקום קָאתַל), כך שהפסוק יתורגם: "מה רבים הנביאים אשר רבבות נהרגו עמם", או: "מה רבים הנביאים שנהרגו, ועמם רבבות."
152 **נכנעתם למורך לבכם:** הפרשנים גורסים שמדובר בקרב אוחוד, שבתחילה גברו בו המוסלמים על בני קוריש, ואולם לאחר שנפל בידם השלל, נטשו כמה מן הלוחמים את עמדותיהם בניגוד לפקודת מוחמד ועטו על השלל, וכך אפשרו לאויב לשוב ולתקוף אותם. **חשקו**

153 הרחקתם לנוס ולא הפכתם פניכם אל איש, בעוד השליח קורא לכם
מאחור. על כן גמל לכם (אלוהים) בייסורים תחת ייסורים, למען לא
תצטערו עוד על אשר החמצתם ולא על אשר פגע בכם. אלוהים מכיר
את מעשיכם לְפָנַי ולִפְנִים. 154 לאחר הייסורים הפיל עליכם תנומת
רוֹגַע; היא עטפה קבוצה אחת מכם, ואילו קבוצה אחרת, נפשם מלאה
דאגה וחשבו על אלוהים מחשבות שלא היתה בהן אמת, מחשבות של
גָ'אהִלִיָּה. אָמרו, דבר לא ניתַּן לנו. אֱמור, הדברים כולם ביד אלוהים. הם
מסתירים בלבם את אשר לא יגַלו לךָ: הם אומרים, לוּ רק היה הדבר
בידינו, לא היינו באים להיהרג כאן. אֱמור, גם אם הייתם נשארים
בבתיכם, אלה אשר נכתב בספר כי ימותו היו יוצאים אל מקום נפילתם.
כך יבחן אלוהים את נפשכם ויְמָרֵק את אשר בלבבכם, כי אלוהים יודע
חקְרֵי לב. 155 אלה בכם אשר פנו עורף ביום שנפגשו שני המחנות, רק
השׂטן הכשילם לעשׂות את אשר עשׂו. ואולם אלוהים מחל להם, כי
אלוהים סולח ושקול דעת.

156 הוי המאמינים, אַל תהיו כאותם כופרים האומרים על אחֵיהם הנוסעים
בדרכים או הנתונים במסע מלחמה, אילו נשארו עִמנו לא היו מתים ולא
היו נהרגים. סופם שיהפוך אלוהים את דבָרם למקור דאבה בלבם.
אלוהים הוא אשר יְחַיֶה וימית, ואלוהים מבחין באשר תעשׂו.

157 אם תיהרגו במלחמה למען אלוהים, או תמותו, המחילה והרחמים
מעִם אלוהים טובים מכל אשר יאגרו הם. 158 בין אם תמותו ובין אם
תיהרגו, סופכם להיאסף אל אלוהים.

בעולם הזה: העדיפו לחטוף שלל על פני עמידה על המשמר.

153 **הרחקתם לנוס:** נהוג לפרש שהכוונה למנוסת המוסלמים באוחוד בעקבות התקפת הנגד של הכופרים, שהתאפשרה לאחר שהמוסלמים נטשו את משמרתם ועטו על השלל. **בייסורים תחת ייסורים:** אשר גרמתם לנביא. או: הוסיף לכם ייסורים על הייסורים (שכבר התייסרתם). המפרשים גורסים שמדובר בשלשלת תלאות שבאו כעונש על המאמינים, ואשר החלה עם התקפת הנגד של האויבים. **למען לא תצטערו עוד:** הצער הקודם היה כאין וכאפס לעומת התלאות שבאו אחריו. **על אשר החמצתם:** השלל.

154 **קבוצה אחרת:** המתחסדים במחנה מוחמד. ר' להלן פס' 167. **ג'אהליה:** מונח ערבי המתאר את מצב העדר המעצור המוסרי והדתי אצל כל ערבי שטרם התאסלם. הוא משמש בעיקר לתאור הברבריות והפגאניות הערבית בתקופה הקדם־אסלאמית. בפסוק זה מתאר המונח את העדר האמונה ואת הספקות שקיננו בלב המתחסדים שחששו למות בקרב.

155 **ביום אשר נפגשו שני המחנות:** המאמינים והכופרים, בקרב אוחוד.

159 בזכות רחמֵי ריבונךָ הנךָ רַךְ כלפיהם. אילו היית גס וקשה־לב, היו
נפוצים מעליךָ. על כן מְחַל להם ובַקֵש למענם מחילה והיוועץ בהם
בדבר, וכאשר תגיע לכלל החלטה, היסָמך על אלוהים, כי אלוהים אוהב
את הנסמכים עליו.

160 אם יושיט אלוהים עזרתו לכם, לא יגבַּר איש עליכם, ואם ייטוש
אתכם, מי יקום ויעזור לכם אחריו? על אלוהים ייסָמכו המאמינים.

161 לא ייתכן כי יִמעַל הנביא, ואשר ימעל יבוא ומעילתו בידו ביום
תחיית המתים, ואז ישולם לכל נפש כפי פועלה, ואיש לא יקופח.

162 כלום יִשווה האיש המבקש להפיק רצון מלפני ריבונו לאיש אשר
ניתַךְ עליו זעם אלוהים? בגיהינום ידור, ושם יהיה סופו המר. 163 שונים
הם במעלתם בפני אלוהים, ואלוהים מבחין באשר יעשׂו.

164 אלוהים חונֵן את המאמינים בחסדו, בשולחו אליהם נביא בשׂר
מבשׂרם למען יקרא בפניהם את אותותיו ויזככם וילמדם את הספר ואת
החוכמה, שהרי לפָנים היו בתעייה גמורה.

165 האם בפקוד אתכם האסון אשר גרמתם להם כפליים כמותו, תגידו,
מנַיין בא זה עלינו? אֱמור, אתם עצמכם גרמתם לו, ואלוהים הוא
כל־יכול. 166 האסון אשר פקד אתכם ביום אשר נפגשו שני המחנות
התחולל ברשות אלוהים, ולמען יֵדע מי הם המאמינים, 167 ולמען יֵדע מי
הם המתחסדים. אָמרו, בואו והילחמו למען אלוהים, או הִדפו את התוקפים.
אמרו (המתחסדים), אילו ידענו כי תהיה מלחמה היינו באים אחריכם.
ביום ההוא הָיו קרובים לכפירה יותר מאשר לאמונה. בפיהם אמרו את

159 **הנך רך כלפיהם:** כלפי המאמינים שלא קיימו את הוראותיך, הנביא.

161 **לא ייתכן כי ימעל הנביא:** מפרשים שמדובר בחלוקת השלל שנפל בידי המאמינים בקרב אוחוד, ובחששות שהביעו מספר אנשים פן יקפח הנביא את חלקם בו, או יקח מן השלל לעצמו בסתר.

164 **אותותיו:** ר' סורה 39:2.

165 **האם בפקוד אתכם האסון:** מפרשים כי מדובר באבדות הכבדות שספגו המוסלמים באוחוד, ואשר הדהימו אותם מאוד. הפסוק מזכיר להם כי בקרב בדר גרמו המוסלמים לכופרים אבדות כבדות פי כמה.

166 **ביום אשר נפגשו שני המחנות:** בקרב אוחוד.

אשר לא היה בלבם, ואלוהים מיטיב לדעת את אשר יסתירו. 168 הם אשר לא קמו להילחם ואמרו על אחֵיהם, אילו היו שומעים בקולנו לא היו נהרגים. אֱמור להם, הִדפו אֵפוא את המוות מעליכם, אם אמת בפיכם.

169 אַל תחשוב כי הנהרגים לשֵם אלוהים מתים המה. לא, כי חיים הם, ואצל אלוהים פרנסתם. 170 הם שׂמחים בברכה אשר הרעיף אלוהים עליהם, ויגילו באלה אשר טרם חָברו להם ונותרו מאחור, ביודעם כי לא ייפול פחד עליהם ולא יצטערו. 171 הם שׂמחים בחסד אלוהים ובבִרכתו, ובכך שאלוהים לא יגרע משׂכר המאמינים, 172 אשר נענו לקריאת אלוהים ושליחו, לאחר שכבר נפצעו. שׂכר כביר שמור לעושׂי הטוב וליראים אשר בהם, 173 אשר אָמרו להם האנשים, הנה נִקבצו האנשים להילחם בכם, על כן גורו מפניהם. ואולם הדבר רק הוסיף להם אמונה, ואָמרו, דַיֵינו באלוהים, ומה טוב להיסָמך עליו. 174 לבסוף שָבו בחסד אלוהים ובִרכתו, ולא אונה להם כל רע. הם ביקשו להפיק רצון מלפני ריבונם, ואלוהים הוא מרעיף הברכה הכבירה. 175 רק השׂטן הוא המבקש להטיל אימה עליכם מפנֵי בעלי בריתו, על כן אַל תחרדו מפניהם, כי אם מפנַי הֱיו חרדים, אם מאמינים הנכם.

176 אל יעציבוך המזדרזים לכפור. הם לא יזיקו לאלוהים כמלוא נימה. אלוהים לא יֹאבה לתת להם חלק בעולם הבא, וצפוי להם עונש כבד.

167 **המתחסדים:** בערבית: מוּנָאפִקוּן. הפרשנים מזהים אותם עם קבוצה מתושביה הערביים של מְדִינָה שהונהגה בידי עַבְדאללה אבן אוּבַי. אנשיה קיבלו את האסלאם למראית עין בלבד, ומטעמי תועלת. מסופר שהתנגדותם למוחמד ולקבוצת המהגרים שבאה עמו ממֶכָּה נבעה מהתרעמותם על כך שהנביא והמהגרים התבססו במְדינה על חשבון מארחיהם המקומיים. הפרשנים מסבירים כי המתחסדים יצאו יחד עם המאמינים למלחמת אוחוד אך נטשו את המערכה במורך לב.

168 **אילו היו שומעים בקולנו:** ולא יוצאים לקרב.

169 **הנהרגים לשם אלוהים:** הנופלים במלחמת קודש ("שהידים"), כגון אלה שנפלו באוחוד. **אצל אלוהים:** בגן עדן.

170 **אלה אשר טרם חברו להם:** אחיהם המוסלמים. **לא יצטערו:** בעולם הבא.

172 **לאחר שכבר נפצעו:** נהוג לפרש שמדובר בהסכמת המאמינים להוסיף ולצאת למלחמה נגד קוריש לאחר שנפצעו באוחוד. הקרב החוזר נועד להתקיים בבַּדְר שנה לאחר קרב אוחוד, אך לא התקיים כי בני קוריש לא הופיעו למפגש.

173 **אמרו להם האנשים:** ערבים שדיווחו למוסלמים דיווח כוזב על עוצמת בני קוריש.

176 **אל יעציבוך:** פנייה אל הנביא.

177 הממירים אמונתם בכפירה לא יזיקו לאלוהים כמלוא נימה, וצפוי להם עונש כבד.

178 אַל יחשבו הכופרים כי השהִיַּת אשר נִיתֵן להם טובה לנפשותיהם. אנו נותנים להם שהות רק למען תִרבה אשמתם, וצפוי להם עונש מחפיר.

179 אלוהים לעולם לא יניח למאמינים להישאר במצבכם, בלא שיברור את הרע מן הטוב. אלוהים לעולם לא יְגַלה לכם את הנסתר, אבל אלוהים בוחר לו שליחים כאשר יחפוץ. על כן הַאמינו באלוהים ובשליחיו, ואם תאמינו ותהיה בכם יִראָה, יינָתן לכם שׂכר כביר.

180 בל יחשבו המקמצים לתת מן הברכה שהרעיף עליהם אלוהים, כי בזאת ייטב להם. לא, כי בזאת יירע להם. ביום תחיית המתים יונח כל אשר קימצו בו כלולאה על צווארם. רק לאלוהים ירושת השמים והארץ, ואלוהים מכיר את מעשׂיכם לְפנֵי וּלְפנים.

181 אלוהים שָמע את דברי האומרים, אלוהים עָני ואנו עשירים. נרשום את דבריהם, ונרשום כי הָרגו את הנביאים בלא צדק, ונגיד, טַעֲמו את עונש השׂרֵפה, 182 כגמול על אשר עוללו ידיכם זה כבר. אלוהים לא יגרום עוול לברואים. 183 האומרים, אלוהים ציווה עלינו כי לא נאמין לשום שליח עד אם יציג לנו קורבן אשר יֵיאָכל באש – אֱמור, נביאים אשר היו לפנַי כבר הציגו לכם אותות נהירים ואת (הקורבן) אשר אמרתם, ומדוע הרגתם אותם, אם אמת דיברתם? 184 אם יכחישו את

179 **במצבכם:** יש המפרשים שהפסוק פונה אל הכופרים או המתחסדים ובו מודיע להם אלוהים כי יפלה לטובה את המאמינים וינפה את הכופרים מתוכם. ויש המפרשים שהפסוק פונה אל המאמינים עצמם ומודיע להם כי אלוהים לא ישאירם במצבם הנוכחי שבו שרויים ביניהם מתחסדים. **בוחר לו שליחים:** אשר להם יגלה את הנסתר.

180 **המקמצים:** שאינם נותנים מרכושם לצדקה.

181 **אלוהים עני ואנו עשירים:** הפרשנים מסבירים כי אלה הם דברי לעג שמשמיעים היהודים בתגובה לדרישה (המופיעה למשל בסורה 245:2) שהמאמינים ילוו מרכושם לאלוהים, כלומר לצדקה ולמימון מלחמת הקודש. **עונש השרפה:** בגיהינום.

182 **זה כבר:** בעולם הזה.

183 **יאכל באש:** לאות כי התקבל אצל אלוהים. **נביאים אשר היו לפני:** ר' סיפור אליהו וכוהני הבעל, מלכים א, יח 20 ואילך. **אם אמת דיברתם:** כי תאמינו לאותות.

דבריך, הנה כבר לפניך הוכחשו דברי השליחים אשר הביאו אותות נהירים וכתבים וספרים זורעי אור.

185 סוף כל נפש לטעום את המוות, וביום הדין ישולם לכם שכרכם במלואו, ואשר יוסט מעל האש ויוכנס לגן עדן, הוא הזוכה. חיי העולם הזה אינם אלא תענוג של הבל.

186 עוד תתנסו ברכושכם ובנפשותיכם, ותשמעו דברי בלע רבים מפי אלה אשר ניתן להם הספר לפניכם ומפי המשתפים. אם תעמדו בעוז רוח ותהיה בכם יראה, תהיה זו נחישות ראויה.

187 אלוהים כרת ברית עם אלה אשר ניתן להם הספר – עליכם לבארו לאנשים ולא להסתירו. ואולם הם השליכוהו מאחורי גוום ומכרוהו באפס מחיר, מה נוראה העסקה שעשו.

188 אל תחשוב כי העולצים במעלליהם והרוצים כי יהללום על מעשים לא להם – אל תחשוב כי זכו להימלט מן העונש. צפוי להם עונש כבד.

189 לאלוהים מלכות השמים והארץ ואלוהים כל־יכול. 190 בבריאת השמים והארץ ובחילוף הלילה והיום צפונים אותות לנבוני הלב, 191 המזכירים את שם אלוהים בעומדם ובשבתם ובשוכבם על צדם, והנותנים דעתם לבריאת השמים והארץ – ריבוננו, לא בראת זאת לבטלה; ישתבח שמך! ושמור עלינו מפני עונשה של האש.

192 ריבוננו, כל אשר תכניסהו אל האש, עליו תמיט קלון, ולבני העוולה לא יקומו תומכים. 193 ריבוננו, שמענו כרוז קורא לבוא אל האמונה ואומר, האמינו בריבונכם – והאמנו. ריבוננו, סלח לנו על חטאינו וכפר

184 **כתבים:** כתבי קודש שניתנו לשליחים לפני משה (כגון אברהם). **ספרים זורעי אור:** התורה והברית החדשה. ובמקור: "ספר", שהוראתו קיבוצית.
186 **תתנסו:** יבואו עליכם פגעים שיאיימו על רכושכם ונפשותיכם. **אלה אשר ניתן להם הספר:** ר' סורה 105:2. **משתפים:** ר' סורה 96:2.
187 **עליכם לבארו:** יש המפרשים כי זוהי הנחיה למלומדים באשר הם ללמד את התורה. אחרים גורסים כי מדובר בעיקר בצורך ללמד את פסוקי התורה המדברים בשבח הנביא מוחמד. **השליכוהו:** או: השליכוה (את הברית). **מכרוהו באפס מחיר:** ר' סורה 41:2.
188 **העולצים במעלליהם:** מקובל לזהותם עם היהודים, שחתרו תחת הנביא ובלבם שמחו על כי הצליחו במזימותיהם, והתפארו באוזני מוחמד במעשים טובים שלא עשו.
193 **כרוז:** הנביא מוחמד.

לנו על עוונותינו ואוספנו אליך עם ברי הלבב. 194 ריבוננו, תן לנו את אשר הבטחת לנו בפי שליחיך, ואל תמיט קלון עלינו ביום תחיית המתים, כי אתה לא תפר הבטחה. 195 ריבונם נענה להם ואמר, לא אגרע משכרו של שום עמל אשר בכם, זכר או נקבה, כי קורצתם זה מזה. אלה אשר היגרו וגורשו ממושבותיהם ואשר פגעו בהם בשל אמונתם בי, ונלחמו ונהרגו, כפר אכפר להם על עוונותיהם ואכניסם אל גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם, וזה שכרם מעם אלוהים. השכר הנאה שמור אצל אלוהים.

196 בל תשלה אותך החירות אשר ניתנה לכופרים לשוטט בארץ: 197 תענוגם קצר מועד הוא, ואחר בגיהינום ידורו, ומה נורא שם היצוע. 198 ואולם היראים את ריבונם, להם שמורים גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם. לנצח ישכנו בהם, ושם להם תקרובת מעם אלוהים. כל אשר אצל אלוהים, טוב הוא מכל לברי הלבב.

199 בין בעלי הספר ישנם המאמינים באלוהים ובאשר הורד אליכם ממרומים, ובאשר הורד אליהם, בעודם ענווים לפני אלוהים. הם אינם מוכרים את אותות אלוהים באפס מחיר. כל אלה, שמור להם שכרם אצל ריבונם, ואלוהים מהיר חשבון.

200 הוי המאמינים, עמדו והתנגדו בעוז רוח, ועמדו על המשמר, והיו יראים את אלוהים, למען תעשו חיל.

195 **קורצתם זה מזה:** כלומר, קורצתם מאותו חומר. מפרשים שהמאמינים שווים זה לזה מכות אמונתם, ללא הבדל גזע ומין. ויש המפרשים: כולכם בנים לאדם.
199 **ישנם המאמינים באלוהים ובאשר הורד אליכם:** נהוג לזהותם עם יהודים שהאמינו במוחמד (לעיל, פס' 7) ועם נוצרים כמו הקיסר החבשי, שנתן מקלט לפליטים מוסלמים שברחו ממכה עוד לפני שמוחמד יצא למדינה. **אינם מוכרים את אותות אלוהים:** ר' סורה 41:2.

סוּרָה 4 הַנָּשִׁים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי האנשים, הֱיוּ יראים את ריבונכם אשר ברא אתכם מתוך נפש
יחידה, וברא מתוכה בת־זוג, והפיץ משניהם אנשים ונשים לרוב. הֱיוּ
יראים את אלוהים אשר בשמו תבקשו זה מזה, ושִׁמרו על חובתכם
לקרובי משפחה, כי אלוהים צופה בכם.

2 תנו ליתומים את רכושם, ואַל תמירו את הטוב ברע, ואַל תאכלו את
רכושם עִם רכושכם, כי פשע חמור הוא. 3 ואם חוששים אתם פן לא
תעשׂו צדק עם היתומים – הינשׂאו לנשים הטובות בעיניכם, לשתיים,
ולשלוש, ולארבע. ואם חוששים אתם פן לא תוכלו לעשׂות צדק, הינשׂאו
לאחת, או הסתפקו בשפחות אשר בבעלותכם. כך יֵקַל עליכם שלא
להִפָּלוֹת.

4 תנו לנשים את המוהר כחֻקָּה, ואולם אם טוב בעיניהן להשאיר בידכם
את מקצתו, אִכלוהו ויערב וִיבֻשַּׂם לכם.

1 **נפש יחידה:** אדם הראשון.
2 **תנו ליתומים:** ככל הנראה, נועד פסוק זה להגן על נכסי יתומים שאִמם נישאת בשנית. הפסוק דורש מן הבעל החדש לא לפגוע בנכסי היתומים שירשו את אביהם המת. **אל תמירו את הטוב ברע:** אל תתנו להם תהליך גרוע לרכושם.
3 **חוששים אתם פן לא תעשו צדק:** יש המפרשים שהפסוק מגביל את מספר הנשים שניתן לשאתן כדי שלא יהפכו לנטל כלכלי ולא יתעורר צורך לגזול את רכוש היתומים. אחרים גורסים שהפסוק עוסק ביתומות, וקורא לפטרוניהן שלא לשאתן אם יש חשש שלא יעמדו בחובותיהם כבעלים כלפיהן, וממליץ לשאת אחרות במקומן. אחרים סבורים כי הפסוק כולו עוסק ביתומות, והוא קובע שיש לשאת ארבע יתומות לכל היותר כדי לא לקפחן. **לשתיים, ולשלוש, ולארבע:** וכך יקטנו הוצאותיכם. **שפחות:** זכויותיהן מעטות, ואינן כרוכות בהוצאה גדולה.
4 **תנו לנשים:** פנייה אל החתן הנדרש למלא את חובת תשלום המוהר לכלה. אך יש המפרשים כי זו פנייה אל מי שמוסר את הכלה לחתן, והלה נדרש שלא לשמור לעצמו את

5 אל תפקידו ביד השוטים את רכושכם אשר נתן לכם אלוהים לקיומכם,
ואולם כלכלו אותם מתוכו והַלבישום, ודַברו עִמם בדרך ארץ.

6 הַעמידו את היתומים למבחן, וכאשר יהיו בוגרים דַּיָּם להינשׂא ותִראו
כי בָשלה בינתם, מִסרו להם את רכושם, ואל תזדרזו לאוכלו בהוללות
בטרם יגיעו לפִרקם. העשיר אשר בכם יַדִּיר עצמו, והעני יאכל בדרך
ארץ. ובמוֹסרכם להם את רכושם, הָקימו עדים עליהם, ואין כאלוהים
לעשׂיית החשבון.

7 לַבָּנִים חלק בעיזבון ההורים וקרובי המשפחה, ולַבָּנות חלק בעיזבון
ההורים וקרובי המשפחה, אם מעט הוא ואם רב – חלק שייפסק כדין.
8 אם נוכחים בחלוקה קרובי משפחה ויתומים ונזקקים, כַּלכלו אותם (מן
העיזבון) ודַברו עִמם בדרך ארץ. 9 עליהם לחשוש כשם שהיו חוששים
אילו הניחו גם הם שאֵרים חסרי ישע. על כן יהיו יראים את אלוהים
וידברו דברים נכוחים. 10 האוכלים בעוול את רכוש היתום, רק האש
תבוא אל בטנם, ובאש תבערה יִצָּלוּ.

11 אלוהים מצַווה כי כך תנהגו בילדיכם: לַבֵּן חֵלק כחלקן של שתי
בנות, ואם רק בנות הן – יותר משתיים – להן שְׁנֵי שלישים בעיזבון.
ואם יחידה היא, לה המחצית. אשר להורים, לכל אחד מהם שִׁשית
בעיזבון – אם יש לו ילד. ואם אין לו ילד, והוריו הם יורשיו, כי אז
שליש לאמו. ואם יש לו אחים, שישית לאמו. – כך תחלקו לאחר קיום
צוואתו וסילוק חובותיו. אבותיכם ובניכם – לא תדעו מי מהם עשׂוי
להועיל לכם יותר. לכן קבע כל זאת אלוהים. אלוהים יודע וחכם.

המוהר ששילם החתן.
5 **השוטים:** יש המפרשים שהכוונה לנשים וילדים. ויש הגורסים כי הכוונה לכל סכל באשר הוא.
6 **העמידו:** פנייה אל מי שהיתומים נתונים לחסותם או השגחתם.
7 **לבנות חלק:** הפרשנים גורסים כי פסוק זה נועד לשים קץ לנוהג הקדם־אסלאמי שעל־פיו לא ניתן לבנות חלק בירושת אביהן. שיעור החלק שנועד להן מפורט בפסוקים דלהלן.
9 **עליהם לחשוש:** יש המפרשים שהכוונה למחלקי העיזבון הנדרשים לדאוג לגורל השארים. אחרים גורסים שמדובר בפטרוני היתומים הנדרשים שלא להזניחם.
11 **חלק כחלקן של שתי בנות:** אם היורשים הם בן ובת, לבן – שני שליש, ולבת – שליש, וכדומה. **להן שני שלישים:** והיתר לשאר הקרובים, כגון הורים ואחים כמפורט בהמשך. **יחידה:** אין הכתוב מפרט מה חלקן של שתי בנות. יש הגורסים שדינן כדין הבת היחידה.

12 לכם מחצית עיזבונן של נשיכם – אם אין להן ילד. ואם יש להן ילד,
לכם רבע עיזבונן. – כך תחלקו לאחר קיום צוואותיהן וסילוק חובותיהן.
להן רבע עיזבונכם – אם אין לכם ילד. ואם יש לכם ילד, להן שמינית
עיזבונכם. – כך יחלקו לאחר קיום צוואתכם וסילוק חובותיכם.

ואם יורשי האיש או האישה הם רק סובביו, ולו אח או אחות, לכל אחד
מהם שִישית. אם רבים הם מזה, יַחלקו את השליש ביניהם. – כך יחלקו
לאחר קיום צוואתו וסילוק חובותיו, ללא גרימת נזק. זהו צו אלוהים,
ואלוהים יודע ושקול דעת.

13 אלה החוקים אשר ציווה אלוהים. כל הנשמע לאלוהים ולשליחו, הוא
יכניסוֹ אל גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם, ולנצח יהיו בהם. זוהי
הזכייה הכבירה. 14 כל הממרה את פי אלוהים ושליחו ועובר על החוקים
אשר ציווה, הוא יכניסוֹ אל האש, ובה לנצח ישהה, וצפוי לו עונש
מחפיר.

15 נשותיכם העושׂות תועבה, הָקימו עליהן ארבעה עדים מביניכם. אם
יעידו, הַחזיקו אותן בבית עד שיִפקדן המוות, או עד אשר ייתן להן
אלוהים מוצא. 16 אם יעשׂוה שניים מביניכם, העֱנישו אותם, ואם יחזרו
בתשובה ויתקנו את דרכם, הניחו להם. אלוהים רוצה בתשובת עבדיו
ורחום. 17 רק העושׂים רעה בשוגג והחוזרים בתשובה לאלתר ראויים כי

אחרים גורסים שדינן כדין שלוש ומעלה. **שליש לאמו:** והשאר לאב. **עשוי להועיל לכם יותר:** בעולם הבא, בכך שילמד זכות עליכם, או בעולם הזה, בכך שתזדקקו לעזרתו לעת צרה.

12 **סובביו:** בערבית: כַּלָאלָה, מלשון כיתור או הקפה. מדובר במת שאין לו יורשים מן הדור הקודם לו (הורים) ולא מן הדור הבא אחריו (ילדים), אלא רק מן הסובבים אותו (אחים ואחיות). **אח או אחות:** הפרשנים מאוחדים בדעה כי מדובר באחיו לאם בלבד (שגם חלקה שישית בלבד, כנאמר בפסוק הקודם). דין אחיו לאב נדון להלן בפסוק 176. **ללא גרימת נזק:** בלא לקפח את יורשיו.

15 **העושות תועבה:** נואפות. **החזיקו אותן:** מפרשים כי הוראה זו בוטלה בעת שניתן הצו המופיע בסורה 2:24, הקובע שדין ניאוף הוא מאה מלקות. מסבירים כי דין המלקות חל על רווקים בלבד, ואילו כל השאר דינם סקילה, וזאת בתוקף צו הנביא. **מוצא:** הפרשנים גורסים שהכוונה היא לשחרורן בעקבות עונש אשר יושת עליהן (כגון מלקות, אם מדובר ברווקות), או נישואין אשר יכשירו אותן.

16 **שניים:** על־פי הפרשנים: רווק ורווקה או גרוש וגרושה המחללים את תומתם. ויש הכוללים כאן גם בני זוג הומוסקסואלים. **הניחו להם:** מפרשים כי הוראה זו בוטלה בעת שניתן

ישוב אלוהים מכעסו עליהם. אלוהים יודע וחכם. 18 ואילו העושׂים רעה,
אשר רק בבוא המוות אל אחד מהם, יגיד, עתה חוזר אני בתשובה,
והמתים בעודם כופרים, אינם ראויים כי אלוהים ישוב מכעסו עליהם.
לאלה הכינונו עונש כבד.

19 הוי המאמינים, לא הוּתַר לכם לרשת נשים בעל כורחן. אַל לכם
למנוע בעדן מלהינשׂא וכך ליטול מהן מקצת מאשר נתתם להן, אלא אם
כן יעשׂו תועבה שאין ספק בה. חֱיוּ עִמן כדין, ואם תמאסו בהן – יש
אשר תמאסו בדבר־מה ואלוהים יהפכנו לטובה גדולה.

20 אם תרצו לקחת אישה תחת אישה – גם אם נתתם לראשונה סכום
עתק, אל לכם להחזיר לעצמכם ולוּ שמץ ממנו. התִרצו לקחתו בכחש
ובפשע ברור? 21 כיצד זה תיקחוהו לאחר בואכם במגע זה עם זו, ולאחר
בואכם עִמן בברית חמורה?

22 אַל לכם לשׂאת את הנשים אשר נשׂאו אבותיכם, אלא אם כבר נעשׂה
הדבר. נתעב הדבר ומאוס, ואין דרך רעה מזו. 23 אסורות עליכם אימהותיכם
ובנותיכם ואחיותיכם ודודותיכם מצד אביכם ודודותיכם מצד אמכם
ובנות האח ובנות האחות ואימהותיכם אשר היניקוכם ואחיותיכם ליניקה
ואימהות נשיכם ובנותיכם החורגות מנשיכם אשר מימשתם את נישׂואיכם
עִמן – אם לא מימשתם, אין עווֹן עליכם – ונשות בניכם יוצאי

הצו המופיע בסורה 2:24, הקובע שדין ניאוף הוא מאה מלקות (למי שאינם נשואים).

19 **לרשת נשים:** מפרשים שמדובר בנוהג קדם־אסלאמי שאִפשר ליורשיו של המת לקבל בירושה גם את אשתו, ולשאתה לאשה ללא תשלום מוהר, או להשיאה לאחר וליטול ממנה את המוהר שקיבלה. **למנוע בעדן מלהינשא:** יש המפרשים שזו פנייה אל בעלים שמאסו בנשיהם, אך במקום לגרשן כליל מתעמרים בהן כדי לאלצן להחזיר את המוהר בטרם יגורשו. אחרים גורסים שזו פנייה ליורשי אביהם שקיבלו את אשתו בירושה, ומונעים בעדה מלהינשא, וזאת כדי לרשת את נכסיה לאחר מותה, או לאלצה לפדות עצמה תמורת הנכסים שירשה מבעלה. **מאשר נתתם להן:** המוהר שניתן בעת הנישואין. **יעשו תועבה:** ימרדו בבעל או יזנו תחתיו. **אלוהים יהפכנו לטובה:** הפרשנים מעירים כי גם אישה מאוסה יכולה להביא אושר, אם תלד בנים, למשל.

20 **סכום עתק:** כמוהר. **אל לכם להחזיר לעצמכם:** אל תאלצו אותה לוותר על המוהר שקיבלה, וזאת על־ידי מזימות כגון הכפשת שמה.

22 **הנשים אשר נשאו אבותיכם:** ר' פס' 19 לעיל.

23 **אם לא מימשתם:** ביטלתם את הנישואין בטרם מומשו ביחסי מין. **יוצאי חלציכם:** אבל מותרות לכם נשות בניכם המאומצים.

חלציכם, ועִם שתי אחיות יחדיו – מלבד אשר כבר נעשׂה. אלוהים סולח ורחום.

24 (ואסורות עליכם) הנשים הנשׂואות, אבל לא השפחות אשר בבעלותכם.
זאת המצווה אשר כתב לכם אלוהים בספר. הותר לכם לבקש נשים זולת
אלה שנִמנו בפניכם, וזאת בתמורה לרכושכם ובתוקף קידושי נישׂואין
ולא בזימה ובאהבהבים. שַׁלמו לנשים אשר תתענגו עליהן את אשר
תִּפסקו להן, ולא יהיה עליכם עוון בכל אשר תסכימו ביניכם לאחר
שתִפסקו. אלוהים יודע וחכם.

25 ואשר קצרה ידו מלשׂאת את המאמינות בנות החורין – כי אז את
השפחות אשר בבעלותכם, את נערותיכם המאמינות. אלוהים מיטיב
לדעת מי מאמין, וקורצתם זה מזה. שׂאו אותן ברשות אדוניהן, ושַׁלמו
להן את המגיע להן כדת וכדין, ובתוקף קידושי נישׂואין ולא בזימה
ובאהבהבי מִסתרים. אם יעשׂו תועבה כאשר יהיו נשׂואות, תושת עליהן
מחצית עונשן של בנות החורין. זו הדרך לכל אחד בכם החושש פן ייכשל
בפריצות, ואולם אם תעמדו בעוז רוח, יִיטַב לכם, ואלוהים סולח ורחום.

26 אלוהים חפץ לבאר לכם ולהנחותכם בדרכֵי אלה אשר היו לפניכם
ולשוב מכעסו עליכם, ואלוהים יודע וחכם. 27 אלוהים חפץ לשוב מכעסו
עליכם, ואולם ההולכים אחר תאוותם רוצים כי תרחיקו לסטות.

24 **הנשׂואות:** בערבית: מוּחְצַנַאת. בהקשרים אחרים תורגם מונח זה: "בנות חורין". ר' פס' 25 להלן. **אבל לא השפחות:** יש המפרשים שבתוקף היותן שבויות מלחמה, ניתן לשׂאתן גם אם הן נשׂואות, וללא הגבלה על מספרן. ואולם בפס' 25 להלן מדובר על אפשרות נישׂואין רק עם שפחות שהתאסלמו. **בתמורה לרכושכם:** תמורת מוהר. **תתענגו עליהן:** היו שפירשו שזהו היתר לקשרי תענוגות (בערבית: מוּתְעָה) מוגבלים בזמן ומותנים במוהר. המסורת קובעת כי הנביא הכריז על ביטולו של היתר זה. ואולם מרבית הפרשנים סבורים כי מלכתחילה לא היה בפסוק כל היתר מעין זה, וכי הוא נועד לקבוע את חובת המוהר בכל מקרה שהנישׂואין מומשו כדת וכדין. **בכל שתסכימו ביניכם:** למשל, שהאישה תוותר על חלק מהמוהר, או שיסכימו להיפרד כאשר ירצו.

25 **בנות החורין:** בערבית: מוּחְצַנַאת. ר' פס' 24 לעיל. **נערותיכם המאמינות:** השפחות שהתאסלמו. היו שהסיקו מכאן כי שפחות לא מוסלמיות (יהודיות או נוצריות) אסורות לנישׂואין עם המוסלמים. **קורצתם זה מזה:** ר' סורה 195:3. **יעשׂו תועבה:** ינאפו. **מחצית עונשן של בנות החורין:** כלומר חמישים מלקות, לעומת מאה (כדין בנות החורין אשר נקבע בסורה 2:24). **זו הדרך:** נישׂואין עם שפחות.

27 **ההולכים אחר תאוותם:** הפרשנים מזהים אותם עם היהודים והנוצרים, הנחשבים

28 אלוהים חפץ להקל עליכם, והאדם נברא חסר אונים.

29 הוי המאמינים, אַל תאכלו איש את ממון אחיו בלא צדק – אלא אם
תהא זו עִסקה אשר תסכימו עליה, ואַל תהרגו איש את אחיו. אלוהים
רחום עמכם תמיד. 30 כל העושׂה את כל אלה לשֵׁם התנכלות ועוולה,
נִצלה אותו באש, ואין קל מזה לאלוהים. 31 אם תִרחקו מִן החטאים
הכבדים אשר נאסר עליכם לעשׂותם, נכַפר לכם על עוונותיכם, ונכניסכם
אל מקום אשר בו יכבדוכם. 32 אַל תחמדו את אשר רומם בו אלוהים
כמה מכם מעל זולתם. לכל איש חֵלק כפי מעשׂיו ולכל אישה חֵלק כפי
מעשׂיה, ובַקשו כי ירעיף אלוהים מבִרכתו עליכם. אלוהים יודע כל דבר.

33 לכל איש נָתַנו יורשים לעיזבונו – הורים וקרובי משפחה. אשר לאלה
אשר התחייבתם להם בשבועה, תנו להם את חלקם, כי אלוהים עֵד לכל
דבר.

34 הגברים מופקדים על הנשים בתוקף כל אשר רומם בו אלוהים את
אלה על אלה, ובתוקף הממון שיוציאו. הטובות הן האדוקות השומרות

למחמירים פחות בהגבלות הנישׂואין.

28 **חפץ להקל:** מפרשים שהכוונה להיתר נישׂואין עם שפחות הניתן בפסוקים דלעיל.

29 **תאכלו איש את ממון אחיו בלא צדק:** בדרכי רמייה ושוד. **אל תהרגו איש את אחיו:** מילולית: "אל תהרגו את עצמכם", ויש מבינים כפשוטו, כלומר "אל תתאבדו". ויש המפרשים: "אל תענו את נפשותיכם למוות".

31 **החטאים הכבדים:** הפרשנים מתחבטים בשאלה מה נחשב חטא כבד. יש הסבורים שמדובר בחטאים הנמנים בפסוקים הקודמים, ויש הסבורים כי מדובר בחטאים אחרים, ומציעים רשימה של שבעה חטאים (עבודת אלילים, כשפים, רצח, וכדומה) או יותר, עד כדי שבע מאות. **מקום אשר בו יכבדוכם:** גן עדן.

32 **לכל איש...ולכל אישה:** יש המפרשים כי הפסוק נועד להדוף האשמות כאילו אלוהים מעדיף את הגבר על פני האישה, כפי שעולה, למשל, מזכויות היתר של הגברים בירושה (לעיל פס' 11).

33 **יורשים לעיזבונו:** או: יורשים לעיזבון ההורים וקרובי המשפחה. יש המפרשים שהפסוק מבטל את הנוהג שאומץ בשנים הראשונות לאסלאם, ולפיו ירשו המוסלמים זה את זה ללא התחשבות בזכויות קרובי המשפחה שלא התאסלמו. מסבירים שהפסוק מבטל את הנוהג ומחדש את עקרון הירושה על־פי קרבת הדם. **התחייבתם להם בשבועה:** יש המפרשים שהכוונה לבעלי ברית מן התקופה הקדם־אסלאמית שהוסכם על העברת הירושה אליהם ולא אל קרובי המשפחה. מסבירים שהפסוק מורה למאמינים לכבד את חובת הנאמנות לבעלי הברית, אבל מבטל את הסדר הירושה עמם. לדעת אחרים הפסוק משאיר על כנו גם את הסדר הירושה בין בעלי הברית, ובמקרה זה קובעים שהפסוק בוטל בתוקף הצו המקנה עדיפות בירושה לקרובי משפחה (סורה 75:8).

על הנסתר כדרך שישמור אלוהים. אשר לנשים אשר תחששו פן תמרודנה,
הַטיפו להן מוסר ופִרשו מהן במשכב, והַכּו אותן. ואם תישָמַענה לכם,
אל תבקשו דרך לצאת כנגדן, ואלוהים עליון וכביר. 35 ואם חוששים
אתם כי פרֶץ סכסוך בין השניים, שִלחו בורר ממשפחתו ובורר ממשפחתה,
ואם יִרצו שניהם ליישב את הסכסוך, אלוהים יצליח את הדבר בידם.
אלוהים יודע ומכיר כל דבר לִפנַי ולִפנים.

36 עִבדו את אלוהים ואל תצרפו לו כל שותף, וגִמלו חסד עם אביכם
ועם אמכם ועם קרובי משפחתכם ועם היתומים והנזקקים ועם השכן
קרוב המשפחה ועם השכן הזר ועם הרֵעַ אשר לצדכם ועם ההֵלך בדרכים
ועם העבדים אשר בבעלותכם.

אלוהים אינו אוהב את היהיר והרברבן, 37 – את המקמצים והמצווים על
אנשים לקמֵץ והמסתירים את הברכה אשר הרעיף עליהם אלוהים –
לכופרים הכינונו עונש מחפיר – 38 ואת המוציאים את ממונם רק למען
הראוֹת לאנשים, ואינם מאמינים באלוהים וביום האחרון. כל איש אשר
השׂטן הוא בן לווייתו – אין רַע ממנו כבן לוויה. 39 וכי איזו צרה תבוא
עליהם אם יאמינו באלוהים וביום האחרון ויוציאו ממון מאשר פִּרנס
אותם אלוהים? 40 אלוהים לא יקפח, ולוּ
כמשקל פירור אבק, ואם תיעשׂה טובה, הוא יכפילנה, ויעניק שׂכר כביר
מאִתו.

41 שווה בנפשך מה יהיה כאשר נקים עֵד מכל אומה, ונביא אותךָ להעיד

34 **כל אשר דומם בו את אלה על אלה:** יתרון הגבר על האישה הוסבר בכך שהוא עולה עליה בשכלו ומיטיב ממנה לשלוט, לנהל, ללחום, וכו', ובכך שאלוהים העניק לו חלק גדול יותר בירושה (ר' פס' 11 לעיל), ועוד. **הטובות:** יש מסבירים: טובות כלפי הבעל. **אדוקות:** מפרשים: שומרות את מצוות אלוהים בצייתנותן לבעל. **השומרות על הנסתר:** על כל שנסתר מעיני הבעל בהיעדרו: הן עצמן ורכושו. **פרשו מהן במשכב:** יש מסבירים כי מדובר רק בהימנעות מדיבור עמן, אבל לא מיחסי מין. **הכו אותן:** כמה פרשנים סבורים כי יש להכותן רק אם לא הועילו האמצעים המילוליים הנזכרים לעיל.

35 **ירצו שניהם:** הבעל ואשתו, או: שני הבוררים.

37 **המקמצים:** נהוג לזהותם עם היהודים. **המסתירים את הברכה:** יש המפרשים שזהו רמז ליהודים המסתירים את פרקי התורה המדברים בשבח מוחמד.

38 **מוציאים את ממונם רק למען הראות לאנשים:** יש המזהים אותם עם המתחסדים (ר' סורה 167:3) או עם היהודים.

39 **יוציאו ממון:** ר' סורה 195:2.

על אלה! 42 ביום ההוא יִרצו הכופרים וכל אשר הֵמרו את פי השליח כי
תבלעם האדמה. ואולם לא יוכלו להסתיר דבר מאלוהים.

43 הוי המאמינים, אַל תִקרבו לתפילה בעודכם שיכורים, עד אשר תדעו
את אשר תגידו, ולא בעודכם טמאים – אלא אם עוברים אתם בדרך –
עד אשר תתרחצו. ואם חולים אתם, או נוסעים בדרך, או שבים מעשׂיית
הצרכים, או ממגע עִם אישה, ואינכם מוצאים מים, בַּקשו לכם חול נקי,
והעבירוהו על פניכם ועל ידיכם. אלוהים נעתר וסולח.

44 הלא ראיתָ את אלה אשר קיבלו חלק מן הספר? הם קונים תעייה
ורוצים כי תִתעו גם אתם מעל הנתיב. 45 אלוהים מיטיב להכיר את
אויביכם, ואין מגן כאלוהים, ואין מושיע כאלוהים. 46 ישנם יהודים
המַטים את המילים ומוציאים אותן מהקשרן, ואומרים, נשמע ונַמרה;
שְׁמַע והֵיחָרֵש; רָעֵנוּ. כך יהפכו בלשונם למען יטילו דופי בדת. אילו היו
אומרים, נשמע ונעשׂה; שְׁמַע; רְאֵנוּ, כי אז היה זה טוב ונכון יותר.
ואולם אלוהים קיללם כי כָּפרו, ורק מתֵי מעַט בהם יאמינו.

47 הוי אלה אשר קיבלו את הספר, הַאמינו באשר הורדנו ממרומים למען
יאשר את אשר עִמכם, בטרם נִמחה תווי פרצופים ונסובבם לאחור, או
נקללם כשם שקיללנו את מחללי השבת. דבַר אלוהים קוּם יקום.

41 **עד מכל אומה:** נביא שיעיד כיצד קיבלוהו בני עמו. **ונביא אותך:** פנייה אל הנביא מוחמד אשר יבוא להעיד על בני אומתו שלו.

43 **בעודכם שיכורים:** יש המפרשים שמשתמע מכאן היתר לשכרות שלא בזמן התפילה, וקובעים כי היתר זה בוטל בתוקף סורה 90:5 האוסר לחלוטין על שתיית יין. **טמאים:** טומאה המחייבת את רחיצת הגוף כולו, כגון לאחר יחסי מין. ואולם דעת הרוב היא שיש להיטהר רק לאחר קרי לילה. **חולים:** אשר הרחצה במים עלולה לפגוע בבריאותם. **מגע עם אישה:** יש הגורסים כי גם מגע יד עמה מחייב היטהרות.

44 **אלה אשר קיבלו חלק מן הספר:** יש המזהים אותם עם היהודים שקיבלו את התורה אבל מקיימים רק שמץ ממנה. **קונים תעייה:** תמורת דרך הישר.

46 **יהודים המטים את המילים:** משנים את צורתן, או את משמעותן, כמפורט להלן. ואולם רווחת יותר הדעה שהכוונה לכך שהיהודים סילפו את הנוסח המקורי של התורה. ר' סורה 75:2. **נשמע ונַמרה:** ר' סורה 93:2. **שמע והיחרש:** מילולית: שְׁמַע ואַל תִשמע. ואולי זה משחק מילים סביב השורש "חרש", כך שהם הופכים את "הַחֲרֵש" (= הקשב לנו ואל תדחה את דברנו. ר' למשל במדבר ל 5, 12, 15; ישעיה מא 1) ל"הֵיחָרֵש" (= הֱיה חירש). **רענו:** ר' סורה 104:2. **מתי מעט:** מציינים במיוחד את עבדאללה אִבן סַלָאם, היהודי שהתאסלם. וניתן גם לתרגם: הם ממעטים להאמין.

47 **אלה אשר קיבלו את הספר:** ר' סורה 105:2. **האמינו באשר הורדנו:** בקוראן. **יאשר:** ר'

48 אלוהים לא יסלח אם יצָרפו לו שותף, אך על דברים קלים מזה יסלח
לאשר יחפוץ. כל המצָרף שותף לאלוהים בודה שֶקֶר נפשע עד מאוד.

49 האם לא ראיתָ את אלה אשר יזַכו את עצמם? רק אלוהים יזַכה את
אשר יחפוץ, והם לא יקופחו כמלוא נימה. 50 רְאֵה כיצד יִטפלו שקרים
על אלוהים! אין פֶשע ברור מזה.

51 האם לא ראיתָ את אלה אשר קיבלו חלק מן הספר? הם מאמינים
בגילולים ובשיקוצים ואומרים על הכופרים, הללו דרכם ישרה מדרך
המאמינים. 52 ואולם הם אלה אשר קילל אלוהים, ואשר יקללהו אלוהים,
לא תמצא לו מושיע. 53 היש להם שמץ מלכות? לוּ היה להם, לא היו
נותנים אגורה שחוקה לאנשים. 54 או האם צרה עינם באנשים על שפע
הברכה שהרעיף אלוהים עליהם? הן גם לבית אַבְרָהָם נָתַנו את הספר
ואת החוכמה, וגם מַלכות אדירה נָתַנו להם. 55 כמה מהם האמינו בו
וכמה הרחיקו אנשים מעליו, ואין אש תבערה כגיהינום.

56 הכופרים באותותינו, אותם נַצלה באש, וכל אימת שיִכלה עורם
בשׂריפה, נחליפנו בעור חדש, למען יטעמו את העונש. אלוהים הוא

סורה 41:2. **נסובבם לאחור**: נעוות את צורתם וניתן את פרצופיהם בעורפם. ויש המפרשים: נַגלה אותם ממושבותיהם ונחזירם לארץ ישראל. **מחללי השבת**: ר' סורה 166:7. אלוהים הפכם לקופים.

48 **יצרפו לו שותף**: יטענו כי ישנם אלילים החולקים עמו את האלוהות.

49 **אלה אשר יזכו את עצמם**: נהוג לזהותם עם היהודים המתיימרים להיות נבחרי אלוהים הזוכים אצלו לכפרת עוונות.

51 **קיבלו חלק מן הספר**: ר' לעיל פס' 44. **גילולים**: בערבית: גִ'בְּת, מילה יחידאית, אולי ממקור חבשי. יש המפרשים כי המאמינים בגִ'בְת הם מנהיגי היהודים במַדינה (בעיקר כַּעְבּ אבן אלאַשְרַף) שהביעו את הזדהותם עם אלילי אויביו של מוחמד משבט קוריש (במַכּה), והכריזו כי דת בני קוריש טובה מדת המוסלמים. היהודים עשו זאת כדי לפתות את בני קוריש לבוא ולהילחם עמם נגד מוחמד. **שיקוצים**: ר' סורה 256:2.

53 **היש להם שמץ מלכות**: ליהודים.

54 **צרה עינם באנשים**: הם מטילים דופי במוחמד ומאמיניו על כי זכו לשפע ברכה. הפרשנים מציינים במיוחד את ריבוי נשיו של מוחמד שהיה לצנינים בעיני היהודים. **בית אברהם**: בניו הנביאים. כלומר, לא רק מוחמד כי אם גם נביאים לפניו נהנו משפע של מלכות, והפרשנים מציינים את ריבוי נשיו של שלמה, וקובעים כי ריבוי נשים יפה לנפשו ולגופו של כל נביא, כולל מוחמד.

55 **כמה מהם**: יש המפרשים כי מדובר בעבדאללה אבן סלאם שהתאסלם. ואולם אחרים גורסים שהכוונה לבני אברהם שהאמינו בספר שקיבלו.

אדיר וחכם. 57 המאמינים ועושׂי הטוב, אותם נכניס אל גנים שנהרות
זורמים למרגלותיהם, ובהם יהיו לנֶצח נצחים. שָם מזומנות להם נשים
טהורות, ונַטה להם צללי עַד.

58 אלוהים מצַווה עליכם להשיב כל פיקדון לבעליו ולשפוט בין האנשים
משפט צדק. מה נאים הדברים שאלוהים דורש מכם, ואלוהים שומע
ומבחין.

59 הוי המאמינים, שִמעו בקול אלוהים ושִמעו בקול השליח ובקול בעלי
השׂררה אשר בכם, ואם תיפול ביניכם מחלוקת על דבר־מה, הָביאוהו
בפני אלוהים ובפני השליח, אם מאמינים אתם באלוהים וביום האחרון.
כך טוב ונאה יותר ליַישב כל דָבר.

60 הלא ראיתָ את הטוענים כי מאמינים הם באשר הוּרד אליךָ ממרומים
ובאשר הוּרד לפניךָ? הם פונים אל משפט השיקוצים אף כי צוּוּ לכפור
בהם. השׂטן מבקש להתעותם הרחק מן הדרך. 61 כאשר אומרים להם,
בואו אל אשר הוריד אלוהים ממרומים, ואל השליח, רואה אתה כי
המתחסדים הולכים ומתרחקים מעליךָ.

62 כיצד ירגישו כאשר יִפקדם אסון בעוון כל אשר עוללו ידיהם זה כבר,
ואז יבואו אליךָ ויישבעו באלוהים לאמור, הִתכַּוַנו רק להיטיב וליישב
הדורים? 63 אלוהים יודע את אשר בלבם של כל אלה, על כן סור
מעליהם והטף להם מוּסר ואֱמור להם דברים כדורבנות על עצמם.

64 מעולם לא שלחנו שליח אלא למען יישָמעו לו ברשות אלוהים. אילו
היו באים אליךָ לאחר שגרמו עוול לעצמם ומבקשים את מחילת אלוהים,

59 **בעלי השׂררה**: מפרשים שהכוונה לאנשי הדת המלומדים. אחרים גורסים שהכוונה לאבו בַּכְּר ולעומר, חברי הנביא שמונו לחליפים אחריו.

60 **אשר הורד אליך**: הקוראן שנגלה לך. **אשר הורד לפניך**: ספרי הקודש שנגלו לנביאים שקדמו לך. **משפט השיקוצים**: ר' סורה 256:2. יש המפרשים כי הפסוק מגנה מוסלמים שנדרשו למשפטם של "כָּאהִנים" (מתנבאים ומכשפים מאחזי עיניים) במקום לפנות אל הנביא. אחרים גורסים שמדובר באנשים שפנו אל מנהיגי היהודים, כגון כעב אבן אלאשרף.

61 **מתחסדים**: ר' סורה 167:3. **מתרחקים מעליך**: מעדיפים את משפט השיקוצים על פני הקוראן.

62 **התכוונו רק להיטיב**: דברי התנצלות בפני מוחמד מפי האנשים שלא פנו למשפטו אלא למשפט השיקוצים.

והשליח היה מבקש את מחילת אלוהים למענם, היו מוצאים כי אלוהים
רוצה בתשובת עבדיו ורחום. 65 לא, חַי ריבונךָ, הם לא יאמינו עד אשר
ישׂימוךָ שופט עליהם בריבם, ולא תעיק עוד על לבם כל הסתייגות
ממשפטךָ, וישלימו עִמו.

66 אילו היינו כותבים להם בספר את המִצווה, הִרגו איש את אחיו, או
צְאו ממוֹשבותיכם, היו רק מתֵי מעַט עושׂים כן. ואולם אילו היו עושׂים
את הנדרש מהם, היה הדבר מיטיב עמם ומְיַיצבם. 67 אז היינו נותנים
להם שׂכר כביר מאִתנו, 68 ומַנחים אותם באורח מישרים. 69 הנשמעים
לאלוהים ולשליחו – אלה יהיו עִם הנביאים והצדיקים והעֵדים והישרים
אשר אלוהים נטה להם חסד. מה טובה חֶברָתם של אלה. 70 זו הברָכה
שמרעיף אלוהים, ואין יודע כאלוהים.

71 הוי המאמינים, עִמדו הָכֵן וצאו פלוגות פלוגות לקרב, או כולכם
כאחד. 72 ואולם יש אשר יתמהמה אחד מכם, ואם יפקדכם אסון, יגיד,
אלוהים נָטה לי חסד בכך שלא נכחתי עִמם. 73 ואם תפקוד אתכם בְרָכה
מעִם אלוהים, יגיד – אף כי מעולם לא שׂררה ביניכם אהבה – הלוואי
שהייתי עִמם, והיתה נופלת בחלקי זכייה כבירה. 74 על כן מוטב היה
אילו היו המוֹכרים את חיי העולם הזה תמורת העולם הבא נלחמים למען
אלוהים. וכל הנלחם למען אלוהים – ייהרג או ינצח – ניתַן לו שׂכר
כביר. 75 מה לכם כי לא תילָחמו למען אלוהים ולשם האנשים והנשים
והילדים הנרדפים, האומרים, ריבוננו, הוציאֵנו מן העיר הזאת אשר בנֵי
עוולה הם יושביה, ותֵן לנו מאתךָ מגן, והָקֵם לנו מאתךָ מושיע.

64 **לאחר שגרמו עוול לעצמם:** יש המפרשים כי הכוונה לכך שלא פנו אל משפט הנביא והסתפקו בשופטיהם משכבר.
66 **כותבים:** גוזרים עליהם בקוראן. **הרגו איש את אחיו:** הפרשנים מסבירים שהפסוק מגיב על התרברבותם של כמה מחברי הנביא או כמה מהמתחסדים, שטענו כי גם הם היו מוכנים להרוג איש את אחיו, אילו ציווה זאת אלוהים כשם שציווה על בני ישראל (סורה 54:2). הפסוק קובע שמוטב שהמאמינים יקיימו לפחות את כל שאר המצוות שהוטלו עליהם.
69 **אלה יהיו:** בגן עדן. **העדים:** בערבית: שֻהַדָאא', מונח שהוסבר כאן ככינויים של החללים הקדושים שנפלו במלחמת המצווה. ר' סורה 140:3.
72 **אחד מכם:** מפרשים שמדובר במתחסדים.
73 **מעולם לא שררה ביניכם אהבה:** יגיד זאת רק למען תועלתו העצמית.
75 **העיר הזאת:** מזהים אותה עם מַכה, שם נרדפו המוסלמים שעדיין לא היגרו למדינה

76 המאמינים נלחמים למען אלוהים, ואילו הכופרים נלחמים למען
השיקוצים, על כן הילחמו במגינֵי השׂטן, כי תחבולת השׂטן היא כושלת.

77 הלא ראיתָ את אלה אשר נֶאמַר להם, מִשכו ידיכם ותַחַת זאת קַיימו
את התפילה ותְנו זַכָּאת? ואולם כאשר נכתב בספר כי מְצווה עליהם
להילחם, חבורה אחת בהם נמלאה פחד מפני האנשים כפחד אלוהים ואף
יותר מכך, ואמרה, ריבוננו, מדוע כתבתָ בספר כי מְצווה עלינו להילחם
ולא דחיתָ לנו זאת לזמן־מה?

אֱמור, תענוגות העולם הזה קצרי מועד הם, והעולם הבא טוב מזה
ליראים, ולא תקופחו כמלוא נימה. 78 המוות ישׂיגכם בכל מקום אשר בו
תהיו, ולוּ גם במגדלים נישׂאים. בפקוד אותם טובה, יגידו, זאת מעִם
אלוהים, ובפקוד אותם רעה, יגידו, זאת מעִמךָ. אֱמור, הכל מעִם אלוהים,
ומה להם לאנשים הללו כי לא יבינו דבר מן האֲמָרים? 79 כל טובה אשר
תִפקודךָ, מעִם אלוהים היא, וכל רעה אשר תִפקודךָ, מעִם עצמךָ היא.
שלחנוךָ כשליח אל האנשים, ואין עֵד כאלוהים. 80 כל הנשמע לשליח,
נשמע לאלוהים, וכל הפונה עורף – לא שלחנוךָ לשמור צעדיהם. 81 הם
אומרים, נִשמעים אנו, אבל בצאתם מעליךָ, קבוצה אחת מהם תאמר
באישון לילה דברים שונים מאשר אמרה לךָ, ואולם אלוהים רושם את
אשר יגידו באישון לילה. אתה, סור מעליהם, והיסָמך על אלוהים, כי אין
סומך כאלוהים.

82 האם לא יתבוננו בקֻרְאָן? אלמלא בא מעִם אלוהים, היו מוצאים בו
ניגודים למכביר.

83 אם יגיע לידיעתם דבר המַשרה ביטחון או פחד, ימהרו להפיצו, אך

ונמנעה מהם האפשרות לצאת ולהצטרף אל מוחמד.
77 **משכו ידיכם:** יש המפרשים כי מלכתחילה ציווה אלוהים על המוסלמים להימנע ממלחמה בכופרים, חאת כי טרם היו חזקים דים. **זכאת:** ר' סורה 43:2. **חבורה אחת בהם נמלאה פחד:** המתחסדים. ואולם יש המפרשים כי העניין כולו הוא בבני ישראל שנצטוו להילחם, לאחר שקודם לכן לא נדרשו לעשות כן, אך לא קיימו את הצו. ר' סורה 246:2.
78 **זאת מעמך:** דברי אויבי מוחמד התולים בו את אסונם.
81 **הם אומרים:** נהוג לזהותם עם המתחסדים. **אמרה לך:** או: אמרתְ לה.
82 **ניגודים:** יש הגורסים כי הכוונה לכך שאין בקוראן סתירות פנימיות. אחרים סבורים שהכוונה לכך שאין בו דרגות שונות של רהיטות, או שאין בו כזבים.

אילו היו מביאים אותו בפני השליח ובפני בעלי השׂררה אשר בהם, היו
המבררים אותו מביניהם יודעים את פשרו. אלמלא הרעיף אלוהים עליכם
את ברכתו ואת רחמיו, הייתם נוהים אחר השטן, פרט למתַי מעַט.

84 הילחם למען אלוהים, ואין אתה אחראי אלא לעצמך, אך דַרבֵּן את
המאמינים. אולי יואיל אלוהים לדכא את תעוזת הכופרים, כי תעוזת
אלוהים גדולה יותר, ותגמולו קשה יותר.

85 כל המשתדל לטובה, יהיה לו חלק בה, וכל המשתדל לרעה, ינחל
כמותה, ואלוהים על הכל משגיח. 86 ובעת שיברכוכם, בָּרכו בברָכה נאה
ממנה או הָשיבו בשכמותה. אלוהים מביא כל דבר בחשבון.

87 אלוהים, אין אֱלוה מבַּלעדיו, והוא כַּנס יכַנס אתכם (מתוך קבריכם)
לקראת יום תחיית המתים. אין ספק בו, ואין דובר אמת כאלוהים.

88 מה לכם כי נחלקתם לשני מחנות על אודות המתחסדים? הן אלוהים
הֵשיבם אחוֹר בעוון פועלם. התִרצו להנחות את אשר הִתעהו אלוהים? כל
אשר יתעהו אלוהים, לעולם לא תמצא דרך להנחותו. 89 הם היו רוצים
כי תשובו ותִכפרו כשם שכפרו הם, ותהיו כמותם. אַל תיקחום למגינים
לכם עד אשר יהגרו למען אלוהים. ואם יפנו עורף, תִפסום והִרגום
באשר תִמצאום, ואל תיקחו מהם מגן או מושיע לכם. 90 אך (אַל תהרגו)
את אלה אשר יגיעו אל אנשים אשר ברית לכם ולהם, ולא את אלה אשר
יבואו אליכם ואין את נפשם להילחם בכם או להילחם בבני עמם. אילו
רצה אלוהים, היה משליטם עליכם והיו נלחמים בכם. ואם יניחו לכם
ולא יילחמו בכם ויבקשו להשלים עמכם, כי אז לא ימציא לכם אלוהים
דרך לפגוע בהם.

83 **דבר המשרה ביטחון או פחד:** כגון ידיעה משדה הקרב בדבר ניצחון או תבוסה.
84 **אלא לעצמך:** לכן, גם אם תהא בגפך, קום להילחם, ותנצח.
88 **המתחסדים:** הפרשנים גורסים כי כאן מדובר במוּנָאפִקוּן, שפרשו מכלל המאמינים ועזבו את מְדינה. הפסוק שלפנינו מרמז כי המוסלמים אינם תמימי דעים האם יש להתייחס אליהם כאל כופרים גמורים, או שמא יש דרך להשיבם למוטב. **השיבם אחור:** גרם להם לפרוש מכלל המאמינים.
89 **יהגרו למען אלוהים:** יצטרפו אל המאמינים כדי להילחם יחדיו מלחמת קודש.
90 **אך (אַל תהרגו):** הסייגים המפורטים להלן נחשבים למבוטלים בתוקף סורה 5:9 הקובע כי יש להילחם בכל כופר באשר הוא, ללא התחשבות בבריתות קודמות. ואולם היו

91 עתידים אתם למצוא אחרים הרוצים להיות בטוחים מפני פגיעתכם
ואף מפני פגיעת בני עַמם. ואולם כל אימת שיבקשו לפתותם לשוב
לכפירה, ישובו ויתפתו. אם לא יניחו לכם ולא יבקשו להשלים עמכם
ולא ישיבו ידם מעליכם, כי אז תִפסום והִרגום באשר תמצאום. נָתַנו
לכם סמכות ברורה עליהם.

92 לא יהרוג המאמין את המאמין, בלתי אם בשגגה. ההורג את המאמין
בשגגה ישחרר עבד מאמין אחד וייתן כופר־נפש למשפחתו, אלא אם
יעשׂו צדקה. ואם מקרב אויביכם הוא (ההרוג), והוא עצמו מאמין, יש
לשחרר עבד מאמין אחד. ואם הוא מבני עַם אשר ברית לכם ולהם, ייִנתן
כופר־נפש למשפחתו, וישוחרר עבד מאמין אחד. ואשר ידו אינה משׂגת
(לשחרר עבד), יצום חודשיים רצופים, למען ישוב אלוהים מכעסו עליו.
אלוהים יודע וחכם. 93 כל ההורג את המאמין בכוונה תחילה, יבוא על
גמולו בגיהינום, ובו לנצח ישהה. אלוהים ישפוך חמתו עליו ויקללו
ויכין לו עונש כבד.

94 הוי המאמינים, בנוסעכם בדרך למלחמה למען אלוהים, בָּררו היטב,
ואַל תגידו לכל המברך אתכם לשלום, אינך מאמין, בבקשכם להפיק
רווח בעולם הזה. השלל הרב שָׁמור לכם אצל אלוהים. כך הייתם גם אתם
לפָנים, ואלוהים חונֵן אתכם בחסדו, על כן בָּררו היטב, כי אלוהים מכיר
את מעשׂיכם לִפנַי ולִפנים.

שסברו כי יש כאן תקדים לעריכת חוזים עם כופרים במידה שיש בחוזים אלה כדי להועיל למוסלמים (כמו חוזה חודיביה). **ברית לכם ולהם:** ברית המעניקה הגנה גם לצד שלישי המבקש מקלט אצל אחד משני הצדדים.
91 **אחרים הרוצים להיות בטוחים:** מזהים אותם עם כמה מבני שבט זה או אחר שביקשו לקבל ברית הגנה ממוחמד ומבני שבטם הכופרים כאחד.
92 **עבד מאמין:** ולא יהודי או נוצרי. מכאן שהקוראן מבדיל בין עבד מוסלמי לעבד כופר, כשם שהמקרא מבדיל בין עבד עברי ועבד שאינו מבני ישראל. **יעשו צדקה:** יוותרו על כופר הנפש. מקרב אויביכם: במקרה זה, קרובי ההרוג אינם זכאים לכופר־נפש. **ברית לכם ולהם:** הפרשנים גורסים שמדובר ביהודים או נוצרים שזכו למעמד של "בני חסות" תחת כנפי האסלאם. **יצום חודשיים:** ככל הנראה במתכונת הנהוגה בחודש רמדאן, כמפורט בסורה 2:183–187.
94 **בררו היטב:** וזאת כי עלולים אתם לפגוש מאמינים בלתי מוכרים לכם ותחשבום לאויביכם המתחזים למוסלמים. **בבקשכם להפיק רווח:** משללו. **כך הייתם גם אתם:** חדשים באמונה ובלתי מוכרים למאמינים הוותיקים.

95 המאמינים הנשארים לשבת בבתיהם, פרט לאשר יש בהם נכות, לא
יִשווּ לקמים להיאבק למען אלוהים בהקריבם את רכושם ואת נפשותיהם.
אלוהים רומם את מעלת הקמים להיאבק בהקריבם את רכושם ואת
נפשותיהם, ונתנם מעל הנשארים לשבת. לכל אלה הבטיח אלוהים
לגמול טובה, ואולם אלוהים רומם את הקמים להיאבק מעל היושבים,
בנותנו להם שׂכר בביר: 96 מעלות מלפניו ומחילה ורחמים. אלוהים
סולח ורחום.

97 כאשר יאספו המלאכים את נשמת האנשים אשר עדיין גורמים עוול
לעצמם, יגידו, במה עסקתם? יגידו, היינו נרדפים עלי אדמות. יגידו,
האם לא היתה אדמת אלוהים רחבה דיה למען תהגרו ממקום למקום? –
כל אלה בגיהינום ידורו, ושם יהיה סופם המר. 98 אך לא כן האנשים
והנשים והילדים הנרדפים אשר היו חסרי אונים ולא יכלו למצוא מוצא.
99 כל אלה, אולי יואיל אלוהים למחול להם, כי אלוהים נעתר וסולח.

100 כל המהגר למען אלוהים ימצא באָרֶץ מרחב להיבדל ורווחה, וכל
היוצא מביתו כדי להגר אל אלוהים ושליחו, והמוות ישיגנו, יהיה שׂכרו
על אלוהים. אלוהים סולח ורחום.

101 ובנוסעכם בארץ, לא יהיה עוון עליכם אם תקצרו בתפילה, אם
תחששו פן יפתיעוכם הכופרים. הכופרים אויב מושבע הם לכם.
102 בהיותךָ בינותם ובקיימךָ להם את התפילה, תעמוד הקבוצה האחת
עִמךָ, ויאחזו בנשקם. כאשר ישתחוו, יהיו (האחרים) מאחוריכם. אַחַר
תיגש הקבוצה השנייה אשר טרם התפללה, ותתפלל עִמךָ, ויעמדו הָכֵן
ויאחזו בנשקם.

הכופרים רוצים היו כי תסיחו דעתכם מנשקכם ומכליכם, ואז יתקפוכם
באחת.

95 **פרט לאשר יש בהם נכות:** כלומר רק הנכים הנשארים מאחור שווים במעלתם ללוחמים. וניתן לתרגם: "אשר אין בהם נכות", כלומר הנשארים שאינם נכים אינם שווים במעלתם ללוחמים. **לקמים להיאבק:** ר' סורה 218:2.

96 **מעלות:** בגן עדן.

97 **עדיין גורמים עוול לעצמם:** חוטאים ומונעים מעצמם שכר מאת אלוהים. הכוונה כאן למאמינים השוהים מתוך בחירה בקרב הכופרים, ואינם מהגרים אל מושבות המוסלמים. הפרשנים מזהים אותם עם מוסלמים שנותרו במַכה ולא הצטרפו אל מוחמד במְדינה.

אין עוון עליכם אם בפגוע בכם המָטר, או לעת מחלה, תניחו את
נשקכם, ואולם עִמדו הָכֵן. אלוהים הכין לכופרים עונש מחפיר.
103 בסיום התפילה הַזכירו את שֵׁם אלוהים בעומדכם ובשבתכם ובשוכבכם
על צדכם. ובהיותכם במקום מבטחים, קַיימו את התפילה (כסדרה).
התפילה היא מצווה אשר נקבעו זמניה למאמינים ונכתבה בספר.

104 אל תִרפינה ידיכם מרדוף את הכופרים, וגם אם נפצעתם, הנה
פצעיהם כואבים כפצעיכם, ואולם אתם מקווים לקבל מאלוהים את אשר
להם אין תקווה לקבל. אלוהים יודע וחכם.

105 הורדנו אליךָ את הספר ממרומים למען יגַלה את האמת ותשפוט בין
האנשים כאשר יורךָ אלוהים. אל תהיה סָנֵיגור למועלים. 106 בַּקש את
מחילת אלוהים, כי אלוהים סולח ורחום.

107 אַל תלַמד זכות על אשר עשו שקר בנפשם, כי אלוהים אינו אוהב
את המועל הנפשע. 108 הם מבקשים להיסתר מן האנשים, ואולם לא
ייסָתרו מאלוהים, והוא שרוי עִמם כאשר יאמרו באישון לילה דברים
אשר לא יפיקו רצון מלפניו. אלוהים חולש על מעשיהם. 109 אתם הייתם
אלה אשר לימדתם זכות עליהם בעולם הזה, אך ביום תחיית המתים, מי
ילמד זכות עליהם בפני אלוהים, ומי ישגיח עליהם?

110 העושׂה רעה או גורם עוול לעצמו ואַחַר יבקש את מחילת אלוהים,
ימצא את אלוהים סולח ורחום. 111 החוטא הנפשע, רק לעצמו הוא חוטא,
ואלוהים יודע וחכם. 112 הנכשל בחטא או בפשע, ואַחַר ישליכהו על
זולתו הזכאי, יואשם בכַחש ובפשע ברור.

102 **בהיותךָ:** פנייה אל הנביא. **ויאחזו בנשקם:** שאר האנשים שיעמדו מאחורי המתפללים. או: המתפללים עצמם יאחזו בנשקם במהלך התפילה.

103 **נקבעו זמניה:** זמני התפילה היומית נרמזים במספר פסוקים, כגון סורה 17:30–18.

105 **אל תהיה סניגור:** אל תמהר לחרוץ דין בטרם ידריכך אלוהים. הפרשנים מסבירים כי מדובר במוסלמי שנתפס בגנבה או מעילה, והוא וקרוביו ניסו לטפול את האשמה על יהודי, בתקווה שהיהודי יורשע במקומו.

109 **אלה אשר לימדתם זכות עליהם:** הפרשנים מזהים אותם עם קרוביו של המוסלמי שנתפס בגנבה, אשר ניסו לסנגר עליו בפני הנביא.

110 **עוול לעצמו:** חטא כלשהו שיביא עונש על עצמו.

112 **ישליכהו על זולתו הזכאי:** הפרשנים מקשרים זאת לפרשת המוסלמי שנתפס בגנבה וניסה לטפול את האשמה על אחד היהודים.

113 אלמלא הרעיף אלוהים עליך את ברכתו ואת רחמיו, היתה קבוצה
מהם זוממת להתעותך. ואולם רק את עצמם יַתעו, ולא יזיקו לך כמלוא
נימה. אלוהים הוריד אליך ממרומים את הספר ואת החוכמה ולימדך את
אשר לא ידעתָ. כַּבירה היא ברכת אלוהים השורה עליך.

114 על־פי רוב לא תצמח כל טובה מסוד־שיחם – זולת אם יקראו לתת
צדקה או לנהוג בדרך ארץ או להשכין שלום בין הבריות. כל העושה זאת
בבקשו להפיק רצון מלפני אלוהים, ניתַן לו שׂכר כביר.

115 כל החולק על השליח לאחר שנתבררה לו דרך הישר ואינו הולך
בנתיב המאמינים, נכַוונו אל אשר יִפנה, ונִצלהו בגיהינום. שָׁם יהיה
סופו המר.

116 אלוהים לא יסלח על כי יצָרפו לו שותף, אך על דברים קלים מזה
יסלח לאשר יחפוץ. כל המצָרף שותף לאלוהים מרחיק לתעות. 117 אלה
אשר אליהם יתפללו מבַּלעדי אלוהים אינם אלא נקֵבות, ולא יתפללו
בלתי אם אל שׂטן מתמרד, 118 אשר קיללהו אלוהים. אמר (השׂטן), אקח
לעצמי חלק שתפסוק לי מעבדיך, 119 ואַתעה אותם ואפתה אותם בשגיונות,
ואצַוום לשסוע את אוזנֵי המִקנה, ואצַוום לשַׁנות את בריאת אלוהים. כל
הלוקח לו את השׂטן למגן במקום אלוהים, מנת חלקו אבדון מוחלט.
120 הוא מפזר להם הבטחות ומפתה אותם בשגיונות, ואולם השׂטן לא
יבטיח דבר מלבד תעתוע. 121 כל אלה בגיהינום ידורו ולא ימצאו מנוס
מפניו.

122 המאמינים ועושׂי הטוב, אותם נכניס אל גנים שנהרות זורמים
למרגלותיהם, ושָׁם יישארו לנֶצח נצחים. זו הבטחת אמת מלפני אלוהים,
ואין דובר אמת כאלוהים. 123 אין היא תלויה בשגיונותיכם ולא בשגיונות
בעלי הספר. לגומל הרעה יוּשב כגמולו, ולא ימצא לו מגן או מושיע

113 **קבוצה מהם:** יש המזהים אותם עם בני משפחתו של המוסלמי שנתפס בגנבה, אשר ניסו לטשטש את הראיות כנגדו. אחרים מזהים אותם עם בני שבט ת'קיף (שכנו בעיר טאיף) שביקשו מן הנביא לוותר להם בענייני פולחן וממון בתמורה להתאסלמותם.
117 **נקבות:** רמז לאמונת הכופרים כי אלוהים הוליד בנות וכי הן משמשות כאלילות לצדו.
119 **לשסוע את אוזני המקנה:** רמז למנהג קדם־אסלאמי להקדיש את המקנה לאלילים. **לשנות את בריאת אלוהים:** להטיל מום בגוף הברואים. יש הכוללים כאן סוגי קעקוע, ויש המפרשים שמדובר בשינוי הדת שהיתה טבועה באדם מטבע בריאתו, כלומר האסלאם.

זולת אלוהים. 124 עושׂי הטוב, זָכר או נקֵבה, ובלבם אמונה, כל אלה
ייכנסו אל גן עדן, ולא יקופחו כמלוא נימה.

125 וכי יש דת נאה מדתו של האיש הנושׂא פניו אל אלוהים בהתמסרות
והמיטיב וההולך בדרך דת אברהם אשר נהג כחַניף? אלוהים לקח לו את
אברהם לידיד נפש. 126 לאלוהים כל אשר בשמים ובארץ, ואלוהים חולש
על הכל.

127 יבקשוך לפסוק בעניין הנשים. אֱמור, אלוהים יפסוק לכם בעניינן,
וכן הספר אשר קוראים בפניכם, בעניין הנשים היתומות אשר לא תִתנו
להן את אשר נפסק לזכותן בספר, ותַחשקו לשׂאתן. – ובעניין הילדים
חסרי המגן; עליכם לנהוג עִם היתומים בצדק. כל טוֹב אשר תעשׂו, יֵדענו
אלוהים. 128 אם תחוש האישה כי בעלה מואס בה או פונה מעליה, אין
עוון על שניהם אם יגיעו להסכמה ביניהם, כי ההסכמה טובה יותר. בכל
נפש טבועה צרות־עין, ואולם אם תיטיבו ותהיו יראים, הנה אלוהים
מכיר את מעשׂיכם לִפנֵי ולִפנים. 129 לעולם לא תוכלו לעשׂות צדק בין
הנשים, אף אם תשתדלו. ואולם אל תרחיקו לכת בפנייתכם (אל האחת),
פן תשאירו (את האחרת) תלויה ועומדת. אם תשלימו ותהיו יראים, הנה
אלוהים סולח ורחום. 130 אם ייפָּרדו השניים, כי אז ישלים אלוהים לכל
אחד את מחסורו מתוך שפע אמצעיו. אלוהים רב אמצעים וחכם.
131 לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ.

123 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2.
125 **בהתמסרות:** ר' סורה 112:2. **חניף:** ר' סורה 135:2.
127 **עניין הנשים:** יש המפרשים שהכוונה לבקשת הבהרה בנוגע למעמדן בדיני הירושה. **הספר אשר קוראים בפניכם:** הקוראן. **בעניין הנשים היתומות:** יש המפרשים שהכוונה לדינים אשר נקבעו לעיל בפסוק 2 ואילך. **אשר נפסק לזכותן:** חלקן בירושת אביהן המת, או המוהר. **תחשקו לשאתן:** פנייה אל פטרוניהן של יתומות הרוצים לשאתן כדי לזכות בירושתן. ויש הגורסים במקום "תחשקו", "לא תרצו", ומסבירים שמדובר ביתומות כעורות שפטרוניהן בוחלים בהן אך מונעים בעדן מלהינשא לאחר, פן יפסידו את ירושתן. **הילדים חסרי המגן:** מפרשים שהקוראן מצווה כאן שלא לקפחם בירושה.
פונה מעליה: מעדיף עליה את נשותיו האחרות. **הסכמה:** על המשך הנישואין בתנאים של הבלגה הדדית (כגון שהוא יבליג על מיאוסו בה והיא תבליג על קנאתה בצרותיה). **צרות עין:** מפרשים שמדובר בצרות העין שבה נוהגים זה בזה הבעל ואשתו.
תלויה ועומדת: לא אלמנה ולא אשת איש.
ישלים: ימציא לשניהם בני זוג חדשים.

ציווינו על אלה אשר ניתן להם הספר לפניכם, ועליכם, לאמור, היו יראים את אלוהים. אם תכפרו, הנה לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ, ואלוהים בלתי תלוי ומהולל. 132 לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ, ואין סומך כאלוהים. 133 אם רק ירצה, יסלקכם, אתם האנשים, ויביא אחרים. אלוהים יכול יוכל לעשות כן. 134 הרוצה לבוא על שכרו בעולם הזה – אצל אלוהים שמור שכר העולם הזה והעולם הבא גם יחד. אלוהים שומע ומבחין.

135 הוי המאמינים, היו נוהגים בצדק והעידו בפני אלוהים, ולו גם נגד עצמכם או נגד ההורים וקרובי המשפחה. גם העשיר וגם העני, אלוהים קרוב מכם אל שניהם. אל תנהו אחר משוגות הלב, פן תיטו. אם תסלפו או תימנעו מלהעיד, הנה אלוהים מכיר את מעשיכם לפני ולפנים.

136 הוי המאמינים, האמינו באלוהים ובשליחו ובספר אשר הוריד אל שליחו ממרומים, ובספרים אשר הוריד לפנים. כל הכופר באלוהים ובמלאכיו ובספריו ובשליחיו וביום האחרון, מרחיק לתעות. 137 אשר יאמינו ואחר יכפרו ואחר יאמינו ואחר יכפרו ואחר תרבה כפירתם, לעולם לא יסלח להם אלוהים ולא ינחה אותם אל הנתיב.

138 בשר למתחסדים כי צפוי להם עונש כבד. 139 הם אלה הלוקחים להם את הכופרים למגינים במקום המאמינים. האם אצלם יבקשו את הכוח האדיר? הן הכוח האדיר כולו לאלוהים. 140 הוא הוריד אליכם ממרומים את דברו בספר לאמור, אם תשמעו אנשים אומרים דברי כפירה באותות אלוהים ומלעיגים עליהם, אל תשבו עמם עד אשר ישנו את נושא שיחתם. אם תשבו עמם תהיו כמותם. אלוהים עומד לכנס בגיהינום את המתחסדים ואת הכופרים גם יחד. 141 הם אשר ימתינו לראות מה יעלה

131 **אשר ניתן להם הספר לפניכם:** ר' סורה 105:2.
135 **גם העשיר וגם העני:** יש להעיד על כל אחד מבלי להתחשב בעושרו או בעוניו.
136 **בספרים אשר הוריד לפנים:** ספרי הקודש שניתנו לנביאים שקדמו למוחמד. ובמקור: "ספר" שהוראתו קיבוצית.
137 **אשר יאמינו ואחר יכפרו:** יש המפרשים כי מדובר ביהודים שהאמינו תחילה במשה ואחר חטאו ושבו וכפרו, עד שהגיעה כפירתם לשיאה בימי מוחמד. אחרים מזהים אותם עם המתחסדים הנזכרים להלן.
140 **את דברו בספר:** בקוראן. מפרשים כי מדובר בדבר אלוהים למאמינים בסורה 68:6.

בגורלכם: אם יכריע אלוהים למענכם, יגידו, האם לא היינו עמכם? ואם ישחק המזל לכופרים, יגידו (להם), האם לא התייצבנו בראשכם והגנו עליכם מפני המאמינים? אלוהים ישפוט ביניהם ביום תחיית המתים, ואלוהים לעולם לא יפתח בפני הכופרים דרך לגבור על המאמינים.

142 המתחסדים מבקשים להוליך שולל את אלוהים, ואולם הוא זה אשר יוליכם שולל. בקומם להתפלל, יקומו נרפים, וזאת רק כדי להיראות בעיני האנשים, וימעטו להזכיר את שם אלוהים. 143 בתוך כך מתנודדים הם, ולא ישתייכו לאלה או לאלה. כל אשר יתעהו אלוהים, לא תמצא לו מוצא. 144 הוי המאמינים, אל תיקחו כופרים למגינים לכם במקום מאמינים. התרצו לתת לאלוהים אסמכתא ברורה נגדכם?

145 המתחסדים יהיו במדור התחתון של האש, ולא תמצא להם מושיע. 146 ואולם לא כן החוזרים בתשובה והמתקנים את דרכם והמבקשים מעוז באלוהים והמייחדים את דתם לאלוהים. כל אלה עם המאמינים הם, ואלוהים עתיד לתת שכר כביר למאמינים. 147 מה טעם יעגישכם אלוהים אם תכירו טובה ותאמינו? אלוהים מכיר טובה ויודע.

148 אין אלוהים אוהב את הנושאים קולם בדברי גנאי, אלא אם כן נגרם להם עוול. אלוהים שומע ויודע. 149 בין אם תעשו טוב בגלוי ובין אם תסתירו או תמחלו על רעה, הנה אלוהים נעתר וכל־יכול.

150 הכופרים באלוהים ובשליחיו והרוצים להפריד בין אלוהים לבין שליחיו, והאומרים, נאמין בכמה ונכפור בכמה, והרוצים לנקוט בדרך ביניים, 151 כל אלה כופרים לאמיתם הם. עונש מחפיר הכינונו לכופרים. 152 המאמינים באלוהים ובשליחיו ואינם מפלים איש מהם, הוא ייתן להם את שכרם. אלוהים סולח ורחום.

153 בעלי הספר מבקשים כי תוריד אליהם ספר מן השמים. ממשה שאלו

141 **הם אשר ימתינו:** המתחסדים.
142 **יוליכם שולל:** ישיב להם מידה כנגד מידה.
148 **נגרם להם עוול:** מפרשים שמדובר באורחים שלא זכו להכנסת אורחים נאותה ממארחיהם. הפסוק מתיר להם להתלונן ולדרוש את המגיע להם.
150 **להפריד...:** להאמין רק באלוהים ולא בנביאים. **נאמין בכמה ונכפור בכמה:** רמז ליהודים ולנוצרים הכופרים אלה בנביאיהם של אלה. **דרך ביניים:** בין כפירה ואמונה.

דבר גדול מזה, באומרם, הַרְאֵה לנו את אלוהים גָלוּי לעינינו. אז הִכּתה
בהם סופת ברקים על כי היו בני עוולה. אַחַר עשׂו את העגל, אף כי כבר
ניתנו להם המופתים הנהירים, ומחלנו על כך, ונָתַנו למשה סמכות
ברורה. 154 הרמנו את ההר מעליהם למען יקדשו את בריתם, ואמרנו
להם, היכָּנסו משתחווים בשער, ואמרנו להם, אַל תחללו את השבת,
וכרתנו עִמם ברית חמורה. 155 כֵּיוון שהֵפרו את בריתם וכָפרו באותות
אלוהים והָרגו את הנביאים בלא צדק, ואָמרו, לִבֵּנו עָרֵל – אלוהים הוא
אשר אטם אותו בכפירתם, ועל כן רק מתֵי מעַט בהם יאמינו. 156 –
וכֵיוון שכפרו וכיחשו כַּחַש איום על אודות מִרְיָם, 157 וכֵיוון שאָמרו, אנו
הרגנו את שליח אלוהים, יֵשוּעַ המשיח בן מִרְיָם. ואולם לא הרגוהו ולא
צלבוהו, ורק נִדמָה בעיניהם. אלה אשר נחלקו על אודותיו מטילים בו
ספק, ואולם אין הם יודעים עליו דבר, ורק אַחַר דמיון שווא נוטים הם,
ולא הֲרגוהו אל־נכון, 158 כי אלוהים הֶעלהו אליו. אלוהים אדיר וחכם.
159 ואין בבעלי הספר אחד אשר לא יאמין בו לפני מותו, וביום תחיית
המתים יעיד הוא עליהם.

153 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2. **ספר מן השמים:** ספר כתוב כדוגמת התורה שקיבל משה, בניגוד לקוראן שנגלה בעל־פה. **הראה לנו את אלוהים:** אולי ניתן להשוות עם שמות יט 21. **סמכות ברורה:** בערבית: סֻלְטָאן, ומסבירים שהכוונה לצו שנתן משה לבני ישראל להרוג איש את אחיו למען יכפרו על חטא העגל (סורה 54:2). ויש המפרשים שמדובר בניסים שחולל משה בפניהם, ואז יש לתרגם: "אסמכתא ברורה".

154 **הרמנו את ההר:** ר' סורה 63:2. **משתחווים בשער:** מצווה להיכנס בהכנעה אל ארץ הקודש. **אל תחללו את השבת:** רמז לפרשת האנשים שדגו ביום השבת והפכו לקופים, כמסופר בסורה 163:7 ואילך.

155 **מתי מעט:** ר' לעיל פס' 46. וניתן גם לתרגם: הם ממעטים להאמין.

156 **כחש איום:** על כך שמרים לא ילדה את ישוע מרוח הקודש.

157 **אנו הרגנו:** לפי פסוק זה, היהודים עצמם מתפארים בכך שהצליחו להרוג את ישוע. הקוראן משיב להם שלא עלה בידם להורגו. **המשיח:** ר' סורה 45:3. **נדמה בעיניהם:** כלומר, האיש שמת על הצלב לא היה ישוע עצמו (שעלה השמימה), אלא פלוני בן דמותו. טענה זו של הקוראן, שעל־פיה לא ישוע מת על הצלב, משקפת דעות של זרמים נוצריים שוליים שלא זכו להכרה בנצרות הממוסדת. אשר לאדם שמת על הצלב, כמה מסורות מוסלמיות גורסות שהוא היה אחד מתלמידי ישוע שהתנדב למות במקומו, כדי להציל את ישוע מן היהודים. **נחלקו על אודותיו:** יש המפרשים על אודות מותו של ישוע, או על טבעו האלוהי. **מטילים בו ספק:** במותו, או בטבעו האלוהי. החלוקים בדעותיהם הם היהודים או הנוצרים.

159 **יאמין בו לפני מותו:** יש המפרשים: יאמין בישוע לפני מותו של ישוע. מסבירים שהיהודים

160 כֵּיוון שעשׂו היהודים עוולות, אסרנו עליהם את המאכלות הטובים
אשר היו מותרים להם, וכֵיוון שהִרחיקו רבים מעל נתיב אלוהים,
161 ולקחו ריבית אף כי זו נאסרה עליהם, ואָכלו את ממון האנשים בלא
צדק, לכופרים אשר בהם הכינונו עונש כבד. 162 ואולם תלמידי חכמים
אשר בהם, והמאמינים אשר יאמינו באשר הוּרד אליךָ ממרומים ובאשר
הוּרד ממרומים לפניךָ, ומקַיימי התפילה ונותנֵי הזַכָּאת והמאמינים באלוהים
וביום האחרון, לכל אלה ניתֵן שׂכר כביר.

163 גילינו לךָ (דברי נבואה) כשם שגילינו לנֹחַ ולנביאים אחריו. וגילינו
לאברהם ולישמעאל וליצחק וליעקב ולשבטים ולישוּע ולאִיּוֹב וליונה
ולאַהֲרֹן ולשלֹמה. לדָוִד נָתַנו את הזַבּוּר. 164 מלבדם שלחנו שליחים אשר
כבר סיפרנו לךָ עליהם ושליחים אשר לא סיפרנו לךָ עליהם. ועִם משה
דיבר אלוהים פנים אל פנים. 165 אלה שליחים אשר נשלחו להיות
מבשׂרים ומזהירים, למען לא תהיה לאנשים טענה כנגד אלוהים לאַחַר
בוא השליחים. אלוהים אדיר וחכם. 166 ואולם אלוהים מעיד על אשר
הוריד אליךָ ממרומים. הוא הוריד אותו על דעתו, וגם המלאכים יעידו,
אך אין עֵד כאלוהים.

167 הכופרים והמרחיקים אנשים מעל נתיב אלוהים מרחיקים לתעות.
168 הכופרים ובני העוולה, לעולם לא יסלח להם אלוהים ולא ינחה אותם
אל דרך, 169 זולת דרך גיהינום. נֶצח נצחים יהיו בו, כי אין קל מזה
לאלוהים.

וכל שאר בני האדם עתידים להאמין בישוע כאשר יופיע באחרית הימים ויכניע את משיח השקר, האנטיכריסט (דַג'אל). ויש הגורסים: "יאמינו בישוע לפני מותם". ויש הקובעים כי הכוונה לאמונתם במוחמד.

160 **אסרנו עליהם:** מפרשים שהכוונה לאיסורים המפורטים בסורה 146:6.

161 **אכלו את ממון האנשים:** בלקיחת שוחד. **לכופרים אשר בהם:** להבדיל מן המעטים שבין היהודים, שהאמינו בנביאים ובמוחמד.

162 **תלמידי חכמים:** מפרשים שמדובר במלומדים יהודים שהכירו במוחמד כנביא אמת. ר' סורה 7:3. **המאמינים:** חברי הנביא המוסלמים.

163 **גילינו לך:** פנייה אל מוחמד. **לשבטים:** ר' סורה 136:2. **זבור:** גלגול של המילה העברית "מזמור", המשמש בקוראן כינוי למזמורי תהילים.

164 **עם משה דיבר אלוהים:** ר' שמות לג 11.

166 **על דעתו:** בידיעתו שאתה, מוחמד, ראוי לקבלו.

167 **המרחיקים:** הפרשנים מזהים אותם עם היהודים שניסו למנוע מן האנשים להאמין במוחמד.

170 הוי האנשים, הנה הביא לכם השליח את האמת מעִם ריבּונכם, על כן
הַאמינו, ובזאת ייטב לכם. ואולם אם תְכפרו, הנה לאלוהים כל אשר
בשמים ובארץ. אלוהים יודע וחכם.

171 הוי בעלי הספר, אל תפריזו בדתכם ואל תגידו דָבָר על אלוהים
מלבד אמת. ישוע המשיח בן מִרְיָם אינו אלא שליח אלוהים ומילה מאִתו
אשר אותה הטיל אל מִרְיָם, ורוח מלפניו. על כן הַאמינו באלוהים
ובשליחיו, ואַל תגידו, שלושה הם. חִדלו מזה למען ייטב לכם. אלוהים
הוא רק אֱלוה אחד. ישתבַּח שמו וחלילה מהיות לו בן. לו כל אשר
בשמים וכל אשר בארץ, ואין סומך כאלוהים. 172 המשיח לא יסלוד
מלהיות עֶבד לאלוהים, ואף לא המלאכים המקורבים. כל הסולד מלעבוד
אותו ושַחַץ בלבו – את כולם עוד יאסוף אליו יחדיו. 173 אשר למאמינים
ולעושים את הטוב, הוא ישַלם להם את מלוא שׂכרם וירַבּה את ברכתו
להם. אשר לסולדים ולאנשי השחץ, אותם יעניש עונש כָּבד, ולא ימצאו
להם מגן או מושיע זולת אלוהים.

174 הוי האנשים, ניתַן לכם מופת מעִם ריבּונכם, והורדנו אליכם אור
נגוהות ממרומים. 175 אשר למאמינים באלוהים ולמבקשים בו מָעוז, הוא
יפרוֹשׂ את רחמיו עליהם ואת ברכתו, וינחה אותם אליו באורח מישרים.

176 יבקשוךָ לפסוק להם. אֱמור, אלוהים יפסוק לכם בעניין סובביו של
האיש אשר מת באין לו ילד, ואחות לו אחת: מחצית עיזבונו לה היא,
ואילו הוא יירש את עיזבונה, אם אין לה ילד. ואם שתיים הן, לשתיהן
שנֵי שלישֵי עיזבונו. ואם אחים מספר לו, גברים ונשים – לגבר חֵלק
כחלקן של שתי נשים. אלוהים מבאר לכם זאת למען לא תִתעו, ואלוהים
יודע כל דבר.

171 **בעלי הספר:** כאן מדובר בנוצרים בעיקר, כלומר בעלי הברית החדשה. **אל תפריזו:** הנוצרים נדרשים כאן שלא להעלות את ישוע לדרגת בנו הממשי של אלוהים. **מילה:** ר' סורה 39:3. ויש המפרשים שהכוונה ב"מילה" לבשורה שהתבשרה מרים על הולדת ישוע. **רוח:** רוח הקודש שממנה נולד ישוע. **שלושה:** רמז לתורת השילוש הנוצרית. והפסוק מכוון לאלוהים, ישוע ומרים.

172 **המקורבים:** לאלוהים. מסבירים כי הם נושאי כס הכבוד. **יאסוף:** ביום תחיית המתים.

174 **אור נגוהות:** הקוראן.

176 **סובביו:** בערבית: כַּלָאלַה. ר' לעיל פסוק 12.

סוּרָה 5 הַשֻּׁלְחָן הָעָרוּךְ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי המאמינים, מַלאו את החובות המוטלות עליכם: בהמות המִקנה
הותרו לכם למאכל, זולת אלה אשר יקראו בשמָן בפניכם, ובלבד שלא
תחללו את איסור הציד בעודכם מתקדשים. אלוהים מחוקק את אשר
יחפוץ. 2 הוי המאמינים, אַל תחללו את טקסי אלוהים ולא את החודש
הקדוש, ולא את בהמות הזבח, ואף לא את הזֵרים על צווארן, ולא את
(קדושת) השׂמים פעמיהם אל הבית הקדוש, בבקשם להם פרנסה מעִם
ריבּונם, ובבקשם להפיק רצון מלפניו. וכאשר תצאו מקודש לחול,
הרשות בידכם לצוד ציד. בל תגרום לכם טינתכם לאנשים אשר מנעו
אתכם מלבוא אל המסגד הקדוש, לשלוח יד בהם. עִזרו זה לזה במעשׂים
טובים וביראת שמים, ואל תעזרו זה לזה לפשוע ולהתנכל, והֱיו יראים
את אלוהים, כי אלוהים עונש קשות.

1 **הוי המאמינים:** פנייה אל המוסלמים, אך יש המפרשים כפנייה אל היהודים והנוצרים הנקראים להאמין במוחמד. **החובות:** הדינים המפורטים להלן. ויש הגורסים כי מדובר בהתחייבויות בכלל, כגון חוזים והסכמים בין אדם לחברו, או בין קבוצות שונות, כולל כאלה שנחתמו כבר בתקופה הקדם־אסלאמית. **אלה אשר יקראו בשמן:** ר' להלן פס' 3. **איסור הציד:** ציד ושפיכות דמים בכלל אסורים במהלך החודשים הקדושים. **בעודכם מתקדשים:** כגון בזמן העלייה לרגל אשר במהלכה שרוי האדם במצב התקדשות לאלוהים המותנית בשמירה על כללי טוהרה מוגדרים. ר' סורה 196:2.

2 **החודש הקדוש:** שנאסרו בו שפיכות הדמים והציד. ר' סורה 194:2. **הזֵרים:** או כל דבר אחר, כגון סנדל ישן, שנתלו על צוואר בהמות הזבח לציון היותן קודש לאלוהים. גם עולי הרגל נהגו לתלות על צווארם זרים מעין אלה (בין השאר, עשויים שער גמלים, לאות היותם במצב התקדשות לאלוהים. **הבית הקדוש:** מקדש הכעבה אשר במֶכּה. **המסגד הקדוש:** ר' סורה 144:2. מפרשים שהפסוק מאזכר את התנכלות בני קוריש למוחמד בעת שחסמו את דרכו כאשר ניסה לעלות לרגל לכעבה בשנת 628 ונבלם במבואות מֶכּה (בחודיביה). הפסוק קורא למוחמד ולמאמינין לא לנהוג בנקמנות ולא למנוע מאיש

3 נאסרו עליכם נְבֵלָה ודם ובשׂר חזיר, וכל אשר הוקרב לכבוד אחרים
זולת אלוהים, והבהמה אשר מתה בחנק, או במכות, או בנפילה אל
התהום, או בנגיחה, ואשר טרפוה חיות טרף – אך לא אשר שחטתם –
– וכל אשר הועלה קורבן על במת אלילים, ולהפיל גורל בחיצים.
מעשׂה הפקרות הוא לכם. היום אמרו הכופרים נואש מדתכם, על כן אל
תִּיראו מפניהם, כי אם אותי הֱיו יראים. היום סיימתי לכונן לכם את
דתכם והשלמתי את חסדי עליכם, ושָׂבֵע רצון אני כי האִסלאם היה לכם
לדת.– ואולם כל הנאלץ לעת רעב, אך לא עד כדי אָשָׁם, הנה אלוהים
סולח ורחום.

4 ישאלוּךָ מה הותַּר להם. אֱמור, הותרו לכם המאכלות הטובים (והבשׂר
אשר צָדו) חיות הציד אשר אילפתם ואשר לימדתם אותן את אשר לימד
אתכם אלוהים. אִכלו מכל אשר לָכדו למענכם, והַזכירו את שם אלוהים
עליו, והֱיו יראים את אלוהים. אלוהים מהיר חשבון. 5 היום הותרו לכם
המאכלות הטובים, ומותרים לכם מאכלותיהם של אלה אשר ניתַּן להם
הספר לפניכם, ומאכלותיכם מותרים להם, והנשׂואות לכם מקרב
המאמינות, וגם הנשׂואות לכם מקרב אלה אשר ניתַּן להם הספר לפניכם,
ובלבד שתשלמו להן את המגיע להן, ובתוקף קידושי נישׂואין ולא בזימה
ובאהבהבים. כל הכופֵר באמונה, מפעלותיו לא יניבו פרי, ובעולם הבא
ילך לאבדון.

לעלות לרגל, וזאת בהנחה שהמוסלמים כבר שולטים במֶכה.

3 **דם:** ר' סורה 173:2. **להפיל גורל בחיצים:** עובדי האלילים נהגו להפיל גורלות באמצעות הטלת חצים שסומנו בסימנים מיוחדים לצורך הכרעה בכל עניין שהיה בו ספק. ר' גם יחזקאל כא 26. **אמרו הכופרים נואש מדתכם:** איבדו תקווה להביסה. **היום סיימתי:** הדובר הוא אלוהים. המסורת גורסת שהצהרה זו ניתנה במהלך העלייה לרגל האחרונה של מוחמד למֶכה, שהתקיימה זמן קצר לפני מותו (שנת 632).**האסלאם:** ר' סורה 112:2. **הנאלץ לעת רעב:** לאכול מאכלות אסורים. **עד כדי אשם:** יותר מן המידה החיונית להישארות בחיים.

4 **ישאלוך:** פנייה אל הנביא על אודות המאמינים בני זמנו. **הזכירו את שם אלוהים עליו:** בעת שילוח חיית הציד. הדבר נחשב כשחיטה כשרה של הבהמה הניצודה. ויש גורסים כי יש להזכיר את שם אלוהים בעת האכילה עצמה.

5 **היום:** גם הצהרה זו פורשה כאילו ניתנה במהלך העלייה לרגל האחרונה של מוחמד. ואולם יש הגורסים כי אין מדובר ביום מוגדר. מאכלותיהם: הפרשנים גורסים כי מדובר בעיקר בבשר משחיטתם. **אלה אשר ניתַּן להם הספר:** ר' סורה 105:2.**מאכלותיכם מותרים להם:** הרשות בידכם למוכרם להם. **הנשׂואות:** בערבית: מוּחְצָנָאת. ר' סורה 24:4. **מקרב**

6 הוי המאמינים, בקומכם להתפלל, רַחֲצו את פניכם ואת ידיכם עד
המרפקים, ונַגבו את ראשיכם (ורחצו) את רגליכם עד הקרסוליים. ואם
נטמאתם, היטַהרו. ואם חולים אתם, או נוסעים בדרך, או שבים מעשיית
הצרכים, או ממגע עִם אישה, ואינכם מוצאים מים, בַּקשו לכם חול נקי
והעבירוהו על פניכם ועל ידיכם. אין אלוהים רוצה להעיק עליכם, רק
לטהר אתכם יחפוץ, ולהשלים חסדו עליכם, למען תכירו טובה.

7 זִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים, ואת הברית אשר כרת עִמכם כאשר
אמרתם, נשמע ונעשׂה. הֱיו יראים את אלוהים, כי אלוהים יודע חִקְרֵי
לב. 8 הוי המאמינים, קַיימו את חובתכם לאלוהים והָעידו עדות אמת,
ואַל תגרום לכם טינתכם לאנשים לנהוג באי־צדק. נַהֲגו בצדק, כי אין
קרוב מזה ליראת שמים, והֱיו יראים את אלוהים, כי אלוהים מכיר את
מעשׂיכם לְפָנַי ולִפנים. 9 אלוהים הבטיח למאמינים ולעושׂי הטוב כי
שמורים להם מחילה ושׂכר כביר. 10 הכופרים ומכחישי אותותינו הם
יורשי שאוֹל. 11 הוי המאמינים, זִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים כאשר
השיב את יד האנשים מעליכם, באומרם להרים ידם עליכם. על כן הֱיו
יראים את אלוהים, ועל אלוהים ייסָמכו המאמינים.

12 אלוהים כרת ברית עִם בני ישׂראל, והקמנו מתוכם שנים־עשׂר נשׂיאים.
אמר אלוהים, עִמכם אני. אם תקיימו את התפילה ותִתנו זַכָּאת ותאמינו
בשליחַי ותסייעו בידם ותַלוו לאלוהים בעַין יפה, אכפר לכם על עוונותיכם

אלה אשר ניתַּן להם הספר: נשים יהודיות או נוצריות. ההיתר שניתן כאן למוסלמים לשאתן פורש לעיתים כמוגבל רק לנשים שאינן באות מקהילה שהמוסלמים לוחמים נגדה. והיו שהדגישו כי שפחות יהודיות או נוצריות אינן זכאיות כלל להינשא למוסלמים.

6 **בקומכם להתפלל:** הפסוק מפרט את כללי ההיטהרות לפני כל אחת מחמש התפילות היומיות. ויש הגורסים כי די בהיטהרות אחת עם בוקר, בתנאי שלא אירעה היטמאות לאחר מכן. **(ורחצו) את רגליכם:** כך על־פי הנוסח הערבי המקובל. ואולם קיים גם נוסח קריאה שונה שממנו עולה כי על הרגליים חל צו הניגוב ולא הרחצה. **נטמאתם:** ר' סורה 43:4.

7 **כאשר אמרתם:** בעת התאסלמות כל איש ואיש. ויש הגורסים שמדובר בשבועת אמונים קולקטיבית שניתנה לנביא באלעַקַבה, מקום בסביבות מֶכה, ערב בואו למדינה, או בזמן פרשת חודיביה (שנת 628), ואשר נרמזת בסורה 18:48. אחרים גורסים כי הכוונה להתחייבותו של כל המין האנושי להאמין, כפי שהיא נרמזת בסורה 172:7.

11 **להרים ידם עליכם:** לפי המסורת, הפסוק מרמז לאירוע כלשהו בו ניסו עובדי האלילים – או לפי גרסאות אחרות, היהודים – להתנקש בחיי מוחמד.

ואכניסכם אל גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם. מי בכם אשר יכפור
לאחר כל זאת, יִתעה מעל הנתיב הראוי. 13 כֵּיוון שהֵפרו את בריתם,
קיללנו אותם והקשינו את לבם. הם מַטים את המילים ומוציאים אותן
מהקשרן, ושכחו מקצת הדברים אשר הזכירו להם, ולעולם לא תחדל
להיווכח כי בוגדים הם, חוץ ממתֵי מעַט. מְחַל וחוס עליהם, כי אלוהים
אוהב את המיטיבים.

14 גם עִם האומרים, נוצרים אנו, כרתנו ברית, ואולם הם שכחו מקצת
הדברים אשר הזכירו להם, ואז זרענו איבה ושנאה ביניהם עד יום תחיית
המתים. אז יודיע להם אלוהים את אשר עשׂו.

15 הוי בעלי הספר, כבר בא אליכם שליחנו למען יבאר לכם רבים מדברי
הספר אשר נהגתם להסתירם, ולמחול על רבים. הנה ניתַּן לכם אור מעִם
אלוהים וספר ברור, 16 אשר בו ינחה אלוהים אל נתיבות שלום את כל
המבקש להפיק רצון מלפניו, ויוציאם מחושך לאור כאשר יִרצֶה, וינחה
אותם אל אורח מישרים.

17 האומרים כי אלוהים הוא המשיח בן מִרְיַם, כופרים הם. אֱמור, למי
תעמוד זכות אצל אלוהים, אם יִרצה להכחיד את המשיח בן מרים ואת
אמו ואת כל אשר בארץ גם יחד? לאלוהים מלכות השמים והארץ ואשר
ביניהם. הוא בורא את אשר יחפוץ ואלוהים הוא כל־יכול.

12 **נשיאים:** נשיאי השבטים, ר' במדבר ז 2. **זכאת:** ר' סורה 43:2. **תלוו לאלוהים:** ר' סורה 245:2.

13 **מטים את המילים:** ר' סורה 75:2. **בוגדים:** כגון כַּעב אבן אלאַשרף, מנהיג היהודים שחתר נגד מוחמד. **מתי מעט:** כגון עבדאללה אבן סלאם שהאמין בנביא. **מחל וחוס עליהם:** מרבית הפרשנים גורסים כי המצווה למחול ליהודים בוטלה בפסוקים שנגלו מאוחר יותר לנביא, כגון סורה 29:9, או סורה 58:8. אחרים גורסים שהמצווה לא בוטלה, בהנחה שהיהודים קיבלו עליהם להיות בני חסות ולהעלות למוסלמים מס גולגולת (גִ'זיה).

14 **שנאה ביניהם:** בין כנסיותיהם השונות, או בינם לבין היהודים.

15 **שליחנו:** הנביא מוחמד. **אשר נהגתם להסתירם:** מפרשים שמדובר בעיקר בפסוקים בתורה ובברית החדשה המדברים בשבחו של מוחמד ומבשרים על הופעתו הצפויה. **למחול על רבים:** מן הדברים אשר הסתרתם. **ספר ברור:** הקוראן.

17 **אלוהים הוא המשיח:** גינוי לנוצרים המזהים את ישוע עם אלוהים. בעיני הקוראן ישוע אינו אלא שליח בשר ודם. ויש אומרים שהקוראן מתנצח בעיקר עם דעותיהם של הנוצרים תושבי נַגְ'רַאן (דרום חצי האי ערב). על הכינוי "משיח" ר' סורה 45:3. **אמור:** פנייה אל הנביא.

18 היהודים והנוצרים אמרו, אנו בנֵי אלוהים ואהוביו. אֱמור, אם כן,
מדוע העניש אתכם על חטאיכם? אינכם אלא בשׂר ודם מאשר בָּרא. הוא
סולח לאשר יחפוץ ומעניש את אשר יחפוץ, ולאלוהים מלכות השמים
והארץ ואשר ביניהם, וסוף כולם לשוב אליו.

19 הוי בעלי הספר, עתה בא אליכם שליח למען יבאר לכם לאחר שפסקה
הופעת השליחים, ולמען לא תגידו, לא בא אלינו כל מבשֵׂר או מזהיר.
עתה בא אליכם מבשׂר ומזהיר, ואלוהים הוא כל־יכול.

20 משה אמר לבני עַמו, בני עמי, זִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים,
בהקימו בכם נביאים ובעשׂותו אתכם למלכים, ובנותנו לכם את אשר לא
נתן לאיש משוכני העולמים. 21 בני עמי, היכָּנסו אל הארץ הקדושה אשר
כתב לכם אלוהים, ואַל תיסוגו אחור פן תלכו לאבדון. 22 אָמרו, משׁה,
אנשיה נפילים, ולעולם לא ניכנס אליה עַד אם יֵצאו ממנה. אם יֵצאו
ממנה, כי אז ניכנס. 23 שנֵי אנשים אשר היו חרדים, ואשר נטה להם
אלוהים חסד, אמרו, היכָּנסו עליהם בשַׁעַר, וכאשר תיכנסו בו, תהיו
הגוברים, והיסָמכו על אלוהים, אם מאמינים אתם. 24 אמרו, משׁה,
לעולם לא ניכנס אליה, כל עוד הם בה. לֵך אתה וריבּונךָ והילחמו לכם
שניכם, ואילו אנו כאן נישאר יושבים. 25 אמר (משׁה), ריבּוני, איני אדוֹן
אלא לעצמי ולאחִי, פסוֹק אפוא בינינו לבין קהל המופקרים. 26 אמר
(אלוהים), ארבעים שנה תהיה (הארץ) אסורה עליהם, ובהן ינדדו בארץ
המִדבָּר. אַל תצטער על קהל המופקרים.

27 קְרָא בפניהם את קורות שני בניו של אדם, דברים לאמיתם: הם
הִקריבו קורבן, והוא התקבל מן האחד, ואולם מן האחר לא התקבל. הוא

19 **שליח:** הנביא מוחמד. **פסקה הופעת השליחים:** לפי כמה מסורות, מאז ישוע לא שלח אלוהים כל שליח עד שבא מוחמד. אך יש הטוענים שנשלחו ארבעה שליחים לאחר ישוע ולפני מוחמד, והם השלושה הנזכרים בסורה 14:36, וכן נביא ערבי (בן שבט עבְּס) בשם ח'אלד אבן סִנָאן. המסורת גורסת כי מוחמד אישר באוזני בתו של האיש כי אביה היה נביא אמת.

21 **היכנסו אל הארץ הקדושה:** כאן מתחילה גרסת הקוראן לסיפור המרגלים. ר' במדבר יג–יד. **כתב:** בתורה, כלומר זו הארץ המובטחת להם.

23 **שני אנשים:** יהושע בן נון וכלב בן יפונה. **בשער:** מפרשים שזהו שערה של יריחו או של ירושלים, או של ארץ ישראל כולה.

אמר (לאחיו), הנני להורגך. אמר (אחיו), רק מן היראים יקבל אלוהים,
28 וגם אם תרים עלַי את ידך להורגני, לא ארים עליך את ידי להורגך,
כי פוחד אני מאלוהים ריבון העולמים. 29 חפץ אני כי תחול עליך
אשמָתי ואשמתך ותהיה ביורשי האש. זה גמולם של בני העוולה. 30 אז
מלְאוֹ לבו להרוג את אחיו, והיא הרגוֹ, על כן הלך לאבדון. 31 אַחַר שלח
אלוהים עורב לחפור באדמה, למען יַראה לו כיצד יכַסה את נבלת אחִיו.
אז אמר, אוי לי, וכי לא אוכל לעשׂות כמעשׂה עורב זה, ואכסה אף אני
את נבלת אחִי? הוא היה במתחרטים. 32 לפיכך כתבנו בספר לבני
ישׂראל, כי כל המאבד נפש אחת - בלא שאיבדה נפש או ביקשה למלא
את הארץ חמס - כאילו איבד עולם מלא, וכל המקַיימה כאילו קִיים
עולם מלא. שליחינו הביאו להם את האותות הנהירים, ועִם כל זאת,
רבּים בהם המתהוללים.

33 הלוחמים באלוהים ושליחו והמבקשים למלא את הארץ חמס, יומתו
לפי חרב, או ייצָלבו, או ייכָּרתו יד ימינם ורגל שׂמאלם, או יגורשו מן
הארץ, זה גמולם, ולקָלון יהיה להם בעולם הזה. בעולם הבא צפוי להם
עונש כבד, 34 אך לא לחוזרים בתשובה בטרם נופלם בידיכם. דעו כי
אלוהים סולח ורחום. 35 הוי המאמינים, הֱיו יראים את אלוהים ובַקשו
נתיב אליו וקומו להיאבק למענו, למען תעשׂו חיל. 36 הכופרים, גם אם
יציעו ארץ ומלואה ואף כפליים למען יפדו עצמם מן העונש ביום תחיית
המתים, לא יקֻבלו זאת מהם, ונועד להם עונש כבד. 37 יִרצו לצאת מן
האש, אך ממנה לעולם לא יֵצאו, ונועד להם עונש לעולמי עולמים.

38 הגונב והגונבת, כְּרתו את ידיהם כגמול פועלם וכעונש לדוגמה מעִם
אלוהים, ואלוהים אדיר וחכם.

27 **הקריבו קורבן:** ר' הסיפור על קין והבל, בראשית ד 3–16.

29 **אשמתי ואשמתך:** פשע הריגתי והפשע שבגללו לא התקבל קורבנך. או: הפשע שלא ביצעתי כנגדך והפשע שלך נגדי.

31 **עורב:** ר' ספר האגדה, יט (מתוך פרקי דרבי אליעזר, כא). **אכסה אף אני:** המסורת גורסת שקין נשא במשך שנים את גופת הבל על שכמו, עד שלבסוף למד את מעשה הקבורה מעורב שקבר את חברו המת. **היה במתחרטים:** כי לא קבר את אחיו מיד לאחר שמת.

32 **כתבנו:** בתורה שניתנה להם. אלא שכאן מרמז הכתוב למשנה (סנהדרין ד, ה). **כל המאבד נפש אחת:** גם במשנה מופיעה קביעה זו בקשר עם פרשת קין והבל.

39 החוזר בתשובה לאחר היותו בן עוולה והמתקן את דרכיו, אלוהים
ישוב מכעסו עליו. אלוהים סולח ורחום. 40 הלא תדע כי לאלוהים מלכות
השמים והארץ. הוא מעניש את אשר יחפוץ וסולח לאשר יחפוץ, ואלוהים
כל־יכול.

41 הוי השליח, אל יעציבוּך הזריזים בכפירה, האומרים בפיהם, מאמינים
אנו, אך לא יאמינו בלבם, והיהודים. הם מַטים אוזן לכָּזָב ומַטים אוזן
לאנשים אחרים אשר לא באו אליך. הם מַטים את המילים ומוציאים אותן
מהקשרן ואומרים, אם יינתן לכם הדבר, קַבלוהו, ואם לא יינתן לכם,
הישָׁמרו לכם. כל אשר יִרצה אלוהים להמעידו, לא תעמוד לך כל זכות
למַענו אצל אלוהים. הם אלה אשר אלוהים אינו חפץ לטהר את לבם.
יעטו קלון בעולם הזה, ובעולם הבא צפוי להם עונש כבד. 42 הם מַטים
אוזן לכָּזָב ומפיקים רווח אסור, אך אם יִפנו אליך, הרשות בידך לשפוט
ביניהם אי לסור מעליהם. אם תסור מעליהם, לא יוכלו לפגוע בך
במאום, ואם תשפוט, שפוט ביניהם בצדק. אלוהים אוהב את עושׂי
הצדק. 43 איך יכולים הם לשׂימך שופט עליהם בעוד אצלם התורה, ובה
משפט אלוהים, ומיד אחר כך לפנות עוֹרף? אלה אינם מאמינים.

41 **האומרים בפיהם:** הפרשנים מזהים אותם עם "המתחסדים" (ר' סורה 167:3). **מטים אוזן לכזב:** או: מטים (לך) אוזן כדי להפיץ כזב על אודותיך. **מטים אוזן לאנשים אחרים:** או: מטים (לך) אוזן כדי לספר (עליך כזב) לאנשים אחרים. מקובל לזהות את המטים אוזן לכזב עם היהודים (משבט קוריט'ה), ואת "האנשים האחרים" עם מנהיגיהם הדתיים שסילפו את דיני התורה. **אשר לא באו אליך:** כי סירבו להכיר בך. ויש הגורסים שהכוונה ליהודים שאינם תושבי מדינה, כגון יהודי ח'יבר (צפון ערב), או פַדַכ (צפון ערב) אשר השיאו עצות כזב ליהודי מדינה. **מטים את המילים:** יש המפרשים: מסלפים את הדברים שהם שומעים ממך, הנביא. ואולם מקובל יותר הפירוש שלפיו מדובר ביהודים המסלפים את דיני התורה. הפרשנים מצטטים מסורות הגורסות שפסוק זה מאשים את היהודים בהתכחשות לדין התורה הקובע כי יש להמית את הנואף והנואפת (ויקרא כ 10; חז"ל קבעו כי יש לסקול אותם). חכמי היהודים בני זמנו של מוחמד קבעו כי אין להרוג אותם אלא רק להלקותם. **אם יינתן לכם:** אם הנביא מוחמד יפסוק כדעתנו שאין לסקול את הנואף והנואפת. **אם לא יינתן לכם:** אם יפסוק מוחמד שיש לסקול אותם (כמו שגורסת גם התורה הבלתי מסולפת). המסורת גורסת שמוחמד אכן פסק כי יש לסקול את הנואפים, אך היהודים התכחשו לזאת וביקשו להסתיר את פסוקי התורה המאשרים את דברי מוחמד.

42 **רווח אסור:** יש המפרשים שמדובר בדיינים היהודים הנוהגים להטות משפט תמורת שוחד.

43 **לפנות עורף:** יש הרואים כאן המשך לפרשת הנואפים, ומסבירים כי היהודים דחו את דין

44 הורדנו את התורה ממרומים, ובה הדרכה ואור. על־פיה היו הנביאים אשר התמסרו חורצים משפט ליהודים, וגם הרבנים והחכמים שפטו על־פי ספר אלוהים שהופקד בידיהם למשמרת, ואשר עליו העידו. אַל תִּירָאוּ מפני האנשים, ורק אותי הֱיוּ יראים, ואל תִּמְכְּרוּ את אותוֹתַי באפס מחיר. אשר לא ישפטו על־פי כל אשר הוריד אלוהים ממרומים, אלה הם הכופרים. 45 וכתבנו בה להם כי נפש תחת נפש, עין תחת עין, אף תחת אף, אוזן תחת אוזן, שן תחת שן, וכי גם על הפצעים יש לנקום ואולם כל העֹשׂה צדקה, יכופר לו. אשר לא ישפטו על־פי כל אשר הוריד אלוהים ממרומים, בני עוולה הם.

46 אחריהם הקימונו את יֵשׁוּעַ בן מִרְיָם למען יאשר את התורה אשר נִגלתה לפניו, ונָתַנו לו את האֶוונגֶליון, ובו הדרכה ואור, למען יאשר את התורה אשר היתה לפניו, ובו אור ומוסר השֵׂכל ליראים. 47 ישפטו בעלי האֶוונגֶליון על־פי כל אשר הוריד בו אלוהים ממרומים, ואשר לא ישפוט על־פי כל אשר הוריד אלוהים ממרומים, אלה הם המופקרים.

48 הורדנו אליךָ ממרומים את הספר למען יגַלה את האמת, ויאשר את הספרים אשר נִגלו לפניו ויהיה נאמן לשומרם. על כן שפוט ביניהם על־פי כל אשר הוריד אלוהים ממרומים, ואַל תיטה אַחַר משוגות לבם לסור מן האמת אשר נגלתה בפניךָ. לכל אחד בכם נָתַנו חוק ומנהג. ואילו חפֵץ אלוהים היה עושׂה את כולכם אומה אחת, ואולם חָפֵץ הוא לבחון כיצד תנהגו בכל אשר נתן לכם. על כן שְׁאֲפו להיות ראשונים במעשׂים טובים, כי אֶל אלוהים תשובו כולכם, ואז יודיעכם את כל הדברים אשר נחלקתם בהם.

אלוהים שנקבע בתורה (סקילה), וגם את דין מוחמד שעלה בקנה אחד עמה.

44 **התמסרו:** ר' סורה 112:2. התפיסה היא שנביאי ישראל היו נביאי אמת, וזאת על שום שדגלו בדת שגם מוחמד נשלח להפיץ בבוא זמנו. **אל תיראו:** קריאה ליהודים לא לחשוש להודות בכל מה שכתוב בתורה, כולל הדברים בשבח מוחמד. ויש המפרשים שהפנייה היא אל המוסלמים. **אל תמכרו את אותותי:** ר' סורה 41:2.

45 **כתבנו בה:** בתורה. ר' דברים יט 21 ושמות כא 23–24. **העושה צדקה:** מוותר לאשר פגע בו. **יכופר לו:** לנפגע, ויזכה במחילה על כל חטאיו. ויש המפרשים כי מדובר בפוגע שיזכה לחנינה אם הנפגע יוותר לו.

46 **למען יאשר:** ר' סורה 50:3. **האוונגליון:** ר' סורה 3:3.

48 **הורדנו אליך:** פנייה אל הנביא מוחמד. **הספר:** הקוראן. **הספרים אשר נגלו:** במקור

49 שפוט ביניהם על־פי כל אשר הוריד אלוהים ממרומים ואַל תיטה אחר משוגות לבם, והִשָּׁמֵר פן יְפַתּוּךָ לסטות ממקצת הדברים שהוריד אלוהים ממרומים. ואם יפנו עורף, דע כי אלוהים חפֵץ לפגוע בהם בשל חטאיהם, וכי מרבית האנשים מופקרים הם. 50 האם יבקשו לעצמם את משפט הגָ'אהִלִיָּה? אין שופט טוב מאלוהים לאנשים הנכונים להשתכנע.

51 הוי המאמינים, אל תיקחו את היהודים ואת הנוצרים למגינים לכם, כי מגינים הם זה לזה, ומי בכם אשר ייקחם למגינים, כמוהו כאחד מהם. אלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה. 52 הן רואה אתה כי אלה אשר פָּשָׂה הנגע בלבם חשים אליהם ואומרים, חוששים אנו פן תשוב ותיסוב עלינו הרעה. ואולם אלוהים עשׂוי להביא הכרעה מעִמו או להקים את דְּבָרו, ואז יתחרטו על אשר זממו בלבם. 53 יגידו המאמינים, האם אלה האנשים אשר נשבעו באלוהים בהן צדק כי עִמכם יהיו תמיד? מפעלותיהם לא יניבו פרי וילכו לאבדון.

54 הוי המאמינים, כל אשר יחזור בו מדתו מביניכם, יביא אלוהים אנשים אשר יאהבם והם יאהבוהו; ינהגו במאמינים ביד רכה, ובכופרים ביד קשה, ויקומו להיאבק למען אלוהים ולא יחששו מפני כל מגַנֶּה. זו ברכת אלוהים, ואותה ירעיף על אשר יחפוץ, ואלוהים רב אמצעים ויודע.

"הספר", שהוראתו קיבוצית. **נאמן לשומרם:** הקוראן נחשב למשמר הנוסח האמיתי והבלתי מסולף של כלל כתבי הקודש. ואולם על יסוד העובדה שבמקור נקטה גם כאן לשון יחיד ("נאמן לשומרו"), יש המפרשים שמדובר בנביא שהופקד לשמור על הקוראן. **על־פי כל אשר הוריד אלוהים:** בקוראן. **לכל אחד בכם:** ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים. **הדברים אשר נחלקתם בהם:** המחלוקות נתפסות כסטייה מדת האמת.

49 **שפוט ביניהם:** מפורש כצו למוחמד לשפוט בין היהודים, ומסבירים כי הם פנו אליו למשפט כדי להכשילו. **אם יפנו עורף:** למשפטך.

50 **ג'אהליה:** ר' סורה 154:3.

52 **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** המתחסדים. ר' סורה 10:2. **חשים אליהם:** אל היהודים, לעשות איתם יד אחת נגד המוסלמים. **תיסוב עלינו הרעה:** יש המפרשים שהמתחסדים חששו בעיקר מפני ירידה מנכסיהם אם יחוסלו יהודי מְדינה (בעיקר בני נַצִ'יר וקוּרַיט'ה) שבזכותם שגשגה כלכלתם. **הכרעה:** בערבית: פַּתְח. ויש המפרשים כי הכוונה לנצחון המוסלמים על היהודים או על הערבים עובדי האלילים. בסופו של דבר השתרש השימוש במונח פַּתְח בהוראת "כיבוש", כמו כיבוש מֶכּה והכיבושים מחוץ לערב. **להקים את דברו:** יש המפרשים כי הכוונה לתבוסת היהודים בפני מוחמד.

54 **יחזור בו:** בערבית: יַרְתַדּ, ועל כן נטו הפרשנים לראות בפסוק זה רמז נבואי למה שברבות הימים נודע כ"מלחמות הרִדָּה", כלומר המלחמות שהתעוררו מיד לאחר מות מוחמד

55 מגיניכם הם רק אלוהים ושליחו והמאמינים המקיימים את התפילה
והנותנים זַכָּאת והכורעים. 56 הלוקחים להם למגינים את אלוהים ואת
שליחו ואת המאמינים, הם מחנה אלוהים והם הגוברים. 57 הוי המאמינים,
אַל תיקחו לכם למגינים את אלה אשר ניתַן להם הספר זה כבר, אשר
שׂמו את דתכם ללעג ולקֶלס, ולא את הכופרים. הֶיו יראים את אלוהים,
אם מאמינים אתם. 58 ובקוראכם לתפילה, ישׂימוה ללעג ולקלס, כי הם
עַם אשר לא ישׂכּיל להבין.

59 אֱמור, הוי בעלי הספר, האם תִּיטרו לנו רק על שום שהאמַנו באלוהים
ובאשר הוּרַד אלינו ממרומים, ובאשר הורד זה כבר, או רק על שום
שמרביתכם מופקרים? 60 אֱמור, הבה ואודיעכם למי השׂכר הרע מכל
אצל אלוהים: לאלה אשר קיללם אלוהים ושפך חמתו עליהם ועשׂה אותם
קופים וחזירים, ואשר עָבדו לשיקוצים. רע מכל מקומם, וגדולה מכל
תעייתם מן הנתיב הראוי.

61 בבואם אליכם יגידו, מאמינים אנו. ואולם בבואם ובצאתם שקועים
הם בכפירה, ואלוהים מיטיב לדעת את אשר יסתירו. 62 הן רואה אתה כי
רבים בהם מזדרזים לפשוע ולהתנכל ולהפיק רווח אסור. מה נורא הדבר
אשר יעשׂו. 63 מדוע אין הרבנים והחכמים מונעים בעדם מלחטוא בדבריהם
ומלהפיק רווח אסור? מה נורא הדבר אשר יעוללו.

64 היהודים אמרו, יד אלוהים כבולה. – ידיהם תיכבלנה ויקוללו על
אשר אמרו! נהפוך הוא: שתי ידיו מוּשטות, והיא מכלכל כדרך שיחפוץ.
כל אשר הוּרַד אליךָ מעִם ריבונךָ מוסיף לרבים מהם מֶרי וכפירה. זָרַענו
אֵיבה ושׂנאה ביניהם עד יום תחיית המתים. כל אֵימת שילַבּוּ את אש

(שנת 632) נגד שבטים רבים שפרשו מן האסלאם. **יקומו להיאבק:** ר' סורה 218:2.

57 **אלה אשר ניתַן להם הספר:** ר' סורה 105:2.

58 **ישימוה ללעג:** מפרשים כי מדובר ביהודים שלעגו לטקסי המוסלמים, ובמיוחד למנהגם לקרוא בקול לתפילה (על־ידי המואזין).

60 **עשה אותם קופים וחזירים:** את היהודים הפך אלוהים לקופים כי חיללו את השבת (סורה 65:2, סורה 166:7). אשר לנוצרים, הפרשנים גורסים כי אלוהים הפכם לקופים וחזירים כי כפרו בנס השולחן הערוך של ישוע (הנרמז להלן פס' 115). **שיקוצים:** ר' סורה 256:2.

61 **בבואם אליכם:** מפרשים כי הבאים הם היהודים והמתחסדים.

62 **רווח אסור:** ר' לעיל פס' 42.

המלחמה, יכבנה אלוהים. הם מבקשים למלא את הארץ חמס, ואולם
אלוהים אינו אוהב את החומסים. 65 אילו היו בעלי הספר מאמינים
ויראים, היינו מכפרים להם על עוונותיהם ומכניסים אותם אל גני
מנעמים. 66 ואילו קיימו את התורה ואת האֶוונגֶליון ואת כל אשר הוּרַד
אליהם מעִם ריבונם, כי אז היו אוכלים בשפע מכל אשר מעליהם
ולמרגלותיהם. יש קבוצה מתפשרת ביניהם, ואולם מרביתם יָרעו לעשׂות.

67 הוי הנביא, מסוֹר את אשר הוּרַד אליךָ ממרומים מאת ריבונךָ. אם לא
תעשׂה כן, לא מילאתָ את שליחותו. הן אלוהים מגונן עליךָ מפני האנשים.
אלוהים לא ינחה את קהל הכופרים.

68 אֱמור, הוי בעלי הספר, לא יהיה ממש באמונתכם עד אשר לא תקיימו
את התורה ואת האֶוונגֶליון ואת כל אשר הוּרַד אליכם מעִם ריבונכם.
ואולם אשר הוּרַד אליךָ מעִם ריבונךָ מוסיף לרבים מהם מֶרי וכפירה, אך
אַל לךָ להצטער על קהל הכופרים.

69 המאמינים והיהודים והצָּאבִּאִים והנוצרים – כל המאמין באלוהים
וביום האחרון ועושׂה את הטוב – לא ייפול עליהם פחד ולא יצטערו.

70 כרתנו ברית עִם בני ישׂראל ושלחנו אליהם שליחים, ואולם כל אֵימת
שהביא להם אחד השליחים את אשר לא איוותה נפשם, הִכחישו את דברי
אחדים, ואחדים הרגו. 71 הם חשבו כי לא ייפרעו מהם, ואולם טחו
עיניהם מֵראוֹת ואוזניהם כָּבדו משמוע. לאחר מכן שב אלוהים מכעסו
עליהם, ואז טחו עינֵי רבים מהם מֵראוֹת ואוזניהם כבדו משמוע, ואלוהים
מבחין באשר יעשׂו.

64 **יד אלוהים כבולה:** מפרשים כי היהודים האשימו את אלוהים על שאינו מושיט להם עזרה כנגד אויביהם. ויש המפרשים "כבולה" בהוראת "קפוצה", כלומר, הוא מקמץ בפרנסה שהוא שולח. **איבה ושנאה ביניהם:** יש המפרשים שהכוונה לשנאה שבין היהודים והנוצרים. **יכבנה:** ויביס אותם.

66 **קבוצה מתפשרת:** שלא התנגדה נמרצות לאסלאם. ויש המזהים אותם עם קבוצה מיהודי מְדינה שהאמינו במוחמד. אחרים זיהו אותם עם נוצרים שלא הרחיקו לכת עד כדי אמונה באלוהותו של ישוע.

67 **אם לא תעשה כן:** מפחד פן ידחו אותך ויתנכלו לך.

69 **המאמינים והיהודים והצאבאים והנוצרים:** ר' סורה 62:2.

71 **ואז טחו עיני רבים מהם מראות:** מפרשים שהפעם היה זה בעת שמוחמד נשלח כנביא, והיהודים כפרו בו.

72 האומרים כי אלוהים הוא המשיח בן מִרְיָם, כופרים הם. אמר המשיח,
הוי בני ישׂראל, עִבדו את אלוהים ריבוני וריבונכם. כל המְצָרֵף שותפים
לאלוהים, יאסור אלוהים עליו את גן עדן, ובאש ידור. לבני העוולה לא
יקומו תומכים. 73 האומרים כי אלוהים הוא שלישי משלושה, כופרים
הם. אין אֱלוה בלתי אם אלוה אחד, ואם לא יחדלו מדבריהם, יפגע עונש
כבד בכופרים אשר בהם. 74 האין בדעתם לחזור בתשובה אל אלוהים
ולבקש את מחילתו? הן אלוהים סולח ורחום. 75 המשיח בן מִרְיָם אינו
אלא שליח אשר היו כבר שליחים לפניו, ואמו היתה צדקת, ושניהם
אָכלו מזון. רְאֵה כיצד נבאר את האותות, ורְאֵה כיצד יִשׂגו בשקרים.
76 אֱמור, התעבדו אחרים זולת אלוהים אשר אין לאֵל ידם להעביר צרה
מעליכם ולא להביא לכם תועלת? אלוהים שומע ויודע. 77 אֱמור, הוי
בעלי הספר, אל תפריזו בדתכם מעֵבר לראוי, ואל תיטו אַחַר משוגות
לבם של אנשים אשר תעו זה כבר, והִתעו רבים ותָעו מעל הנתיב הראוי.

78 בני ישׂראל הכופרים קיללו בפי דָוִד וישוע בן מרים, על כי הִמרו
ועברו את גבול המותר. 79 הם לא אסרו זה על זה את המעשׂה המגונה
אשר עשׂו. מה נורא הדבר אשר עוללו.

80 הן רואה אתה כי רבים מביניהם לוקחים את הכופרים למגינים להם.
נורא הוא השׂכר שהקדימו להכין לעצמם, כי אלוהים יזעם עליהם, ולנֶצח
יחול העונש עליהם. 81 אילו היו מאמינים באלוהים ובנביא ובאשר הוּרַד
אליו ממרומים, לא היו לוקחים אותם למגינים, ואולם רבים בהם המופקרים.

82 מָצוא תמצא כי היהודים והמצרפים שותפים לאלוהים, אֵיבתם למאמינים
גדולה מכל, ומָצוא תמצא כי האומרים, נוצרים אנו, אהבתם למאמינים

72 **אלוהים הוא המשיח:** ר' לעיל פס' 17.

73 **שלישי משלושה:** ר' סורה 171:4.

75 **אכלו מזון:** כאחד האדם. **האותות:** המעידים כי ישוע הוא בשר ודם, וכי אלוהים הוא אחד. **ישגו בשקרים:** יאמינו כי ישוע הוא אלוהים.

77 **אל תפריזו:** ר' סורה 171:4.

78 **קוללו בפי דוד וישוע:** מקובל לפרש שקללתם היא שגרמה ליהודים להפוך לקופים, ולנוצרים להפוך לחזירים (ר' פס' 60 לעיל).

80 **רואה אתה:** פנייה אל הנביא. **רבים בהם:** מפרשים כי מדובר ביהודי מדינה הקושרים קשר נגד הנביא עם הכופרים בני קוריש, היושבים במכה. אחרים גורסים שמדובר במתחסדים העושים יד אחת עם היהודים במדינה. **הקדימו להכין:** בעולם הזה, לפני יום הדין.

גדולה מכל. זאת כי יש כֹּמרים ונזירים ביניהם, ואין שַׁחַץ בלבם.
83 ובשומעם את אשר הוּרַד אל השליח ממרומים, אתה רואה את עיניהם
זולגות דמעה, כי יכירו באמת. יגידו, ריבוננו, מאמינים אנו, על כן
כְּתוב לנו את חֶלקנו עִם המעידים. 84 מה לנו כי לא נאמין באלוהים
ובאמת אשר נגלתה בפנינו, ולא נשאף כי יכניסנו ריבוננו בקהל הישרים?
85 אלוהים ייתן להם בשכר הדברים שאמרו גַנים אשר נהרות זורמים
למרגלותיהם. לנֶצח ישכנו בהם, וזהו גמול המיטיבים. 86 הכופרים ומכחישי
אותותינו, יורשי שאול הם.

87 הוי המאמינים, אַל תאסרו את הדברים הטובים אשר התיר לכם
אלוהים, אך אַל תעברו את גבול המותר. אלוהים אינו אוהב את העוברים
את גבול המותר. 88 אִכלו מאשר שלח אלוהים לפרנסתכם, מן הכָּשר
והטוב, והֱיו יראים את אלוהים אשר בו תאמינו.

89 לא יגַנה אתכם אלוהים אם תישבעו בהיסח הדעת, אבל יגנה אתכם
אם תישבעו בכוונה תחילה, למען יכופר לאדם, עליו להאכיל עשׂרה
נזקקים מן הרגיל אשר תאכילו בו את בני ביתכם, או לדאוג לכסותם,
או לשחרר עֶבד. ואשר אין ידו משׂגת, יצום שלושה ימים. זו כַּפָּרת
שבועותיכם אם תישבעו, על כן קַיימו שבועותיכם. כך יבאר לכם
אלוהים את אותותיו למען תכירו טובה.

90 הוי המאמינים, היין ומשׂחקי המזל ובָמות האלילים והחִיצים, טומאה
הם ומעשׂה שׂטן, על כן רַחֲקו מעליהם למען תעשׂו חיל. 91 כל שחָפֵץ

82 **האומרים, נוצרים אנו:** יש המזהים אותם עם הנוצרים הקופטים בחבש אשר האזינו לדברי המוסלמים שנמלטו ממכה לחבש ומצאו שם מקלט בחצר הקיסר (מספר שנים לפני הגירת מוחמד למדינה).

83 **ובשומעם:** מקובל לפרש כי הכוונה לאנשי הדת הנוצרים בחצר הקיסר החבשי. ויש הגורסים כי שמעו את הקוראן מפי מוחמד עצמו בעת שערכו אצלו ביקור. **המעידים:** על האמת, כלומר מאמינים בשליח.

84 **יכניסנו:** לגן עדן.

87 **אל תאסרו:** הפרשנים רואים בפסוק זה גינוי לסגפנות, כגון הינזרות מאכילת בשר, מבגדי פאר ומנשים.

89 **יגנה אתכם אם תישבעו בכוונה תחילה:** שבועות שלא תוכלו לעמוד בהן. ויש מקשרים שבועות אלה עם האיסורים הנרמזים בפס' 87 לעיל, שלא היו לרצון אלוהים.

90 **משחקי המזל:** בערבית: מַיְסִר. ר' סורה 219:2. **במות האלילים והחיצים:** ר' לעיל פס' 3.

השָׂטן הוא לזרוע ביניכם איבה ושנאה בשל היין ומשׂחקי המזל, ולהרחיקכם מעל זֵכר אלוהים ומעל התפילה. הלא תחדלו? 92 שִׁמעו בקול אלוהים ושִׁמעו בקול השליח והיִשָּׁמרו לכם, כי אם תִפנו עורף, דעו כי על שליחנו רק למסור ברורות.

93 אין עווֹן על המאמינים ועל עושׂי הטוב על אוכלם את אשר אָכלו, ובלבד שהוסיפו לירוא ולהאמין ולעשׂות את הטוב, ואַחַר יוסיפו לירוא ולהאמין, ואַחַר יוסיפו לירוא ולהיטיב, כי אלוהים אוהב את המיטיבים.

94 הוי המאמינים, אלוהים ינסה אתכם במקצת הצַיִד אשר תצודו בידיכם וברומחיכם. זאת למען יֵדַע אלוהים מי עובד לו בסתר. כל השולח יד לאַחַר כל זאת, צפוי לו עונש כבד. 95 הוי המאמינים, אל תהרגו צַיִד בעודכם מתקדשים, וכל ההורג בכוונה תחילה, יפַצה בבהמה כעין החי שהמית, ואותה יקבעו שני אנשי צדק מקרבכם. – בהמת זבח אשר תוקרב בהגיעה אל הכַּעְבָּה, או בכופֶר: האכלת נזקקים, או ימי צום כמספרם. זאת למען יטעם את פרי מעלליו. אלוהים ימחל על אשר נעשׂה לפָנים, ואולם השָׁב לסורו, ינקום בו אלוהים, ואלוהים אדיר ואֵל נקמות. 96 הותרו לכם דגי הים ופירותיו, לסיפוק צורכיכם וכצידה לדרך, אך נאסר עליכם לצוד צַיִד ביבשה כל עוד מתקדשים אתם. הֱיו יראים את אלוהים אשר אליו תיאספו.

97 אלוהים עשׂה לאנשים, למען קיומם, את הכַּעְבָּה, הבית הקדוש, ואת החודש הקדוש, ואת בהמות הזבח ואת הזֵרים. זאת למען תדעו כי יודע

93 **אשר אכלו:** מרבית הפרשנים גורסים שמדובר בשתיית יין ואכילת בשר המַיְסִר לפני שאלוהים אסר אותם. **יוסיפו לירוא ולהאמין:** לאחר שנודע דבר איסור היין והמַיְסִר. **ואחר יוסיפו לירוא ולהיטיב:** ולא ישובו לשתות יין.

94 **ינסה אתכם:** יעמידכם במבחן, לראות מי נזהר שלא להפר את איסור הציד בתקופת החודשים הקדושים. **מקצת הציד:** יש המפרשים שהכוונה לציד בחודשים הקדושים בלבד. **בסתר:** כלומר, ביחידות ולא רק בפומבי. ר' תפילת שחרית: "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי". יש המפרשים: "עובד לאלוהים הנסתר מעיניו".

95 **בעודכם מתקדשים:** כגון בזמן העלייה לרגל. ר' סורה 196:2. **האכלת נזקקים:** מפרשים כי עליו לספק להם מזון כערך הבהמה שהמית. **כמספרם:** מספר ימים כמספר הנזקקים שהיה עליו להאכיל, או כמספר מנות המזון שהיה עליו לספק.

96 **תיאספו:** למשפט ביום הדין.

אלוהים את אשר בשמים ובארץ, וכי אלוהים יודע כל דבר.

98 דעו כי אלוהים מעניש קשות וכי אלוהים סולח ורחום. 99 על השליח רק למסור, ואלוהים יודע את אשר תגַלו ואת אשר תסתירו. 100 אֱמוֹר, הרַע והטוב לא יִשווּ זה לזה, ולוּ גם יפליאךָ כוחו הרב של הרע. על כן הֱיו יראים את אלוהים, אתם נבונֵי הלב, למען תעשׂו חיל.

101 הוי המאמינים, אל תשאלו על דברים אשר אם יתוורו לכם, יַקשו עליכם, ואולם אם תִשאלו עליהם, יתוורו לכם כאשר יֵרדו דברי קֻרְאָן ממרומים. אלוהים פטר אתכם מהם, כי אלוהים סולח ושקול דעת. 102 אנשים אשר היו לפניכם כבר ביקשו לדעת דברים מעין אלה, ואז כפרו בהם.

103 אלוהים מעולם לא הנהיג כל חובה של בַּחִירָה או סָאאִ'בָּה ואף לא של וַצִילָה או חָאמִי, ואולם הכופרים טופלים שקרים על אלוהים, ורובם לא ישׂכילו להבין. 104 בהיאמר להם, בואו אל אשר הוריד אלוהים ממרומים, ואל השליח, יגידו, דַיֵינו בדת אשר מצאנו את אבותינו מחזיקים בה. – אף כי לא יָדעו אבותיהם דבר ולא הישירו לכת? 105 הוי המאמינים, היִשָּׁמרו לנפשותיכם, כי אם תִישַׁר דרככם לא יפגעו בכם התועים. אל אלוהים תשובו כולכם, ואז יודיעכם את אשר עשׂיתם.

106 הוי המאמינים, העדים אשר תעמידו לכם בנטותכם למות, לעת עריכת הצוואה, יהיו שני אנשי צדק מתוככם, או, אם יקרה ותיטו למות בנוסעכם בדרך, שניים שאינם משלכם. ואם יֵיעור בכם פקפוק, עַכּבו את שניהם לאחר התפילה, למען יישבעו באלוהים, ויגידו, לא נמיר זאת

97 **החודש הקדוש...הזרים:** ר' לעיל פס' 2.

101 **יקשו עליכם:** בכך שיוטלו עליכם חובות נוספים, אם לא תחדלו לדרוש לדעת פרטים שלא היתה כוונה להטילם עליכם בקוראן. **יתוורו לכם כאשר ירדו דברי קֻרְאָן:** כלומר, החובות הנוספים ייכללו בפסוקי הקוראן. התרגום מבוסס על שינוי סדר המילים, המקובל על מספר פרשנים. וניתן להבין גם בסדר המילים המקורי: "ואם תשאלו עליהם כאשר יֵרדו דברי קֻרְאָן ממרומים, כי אז יתוורו לכם".

102 **אנשים אשר היו לפניכם:** עם זה או אחר שביקש אותות נוספים כדי להשתכנע באמיתות דברי הנביאים, או תוספות לדינים.

103 **בחירה...סאא'בה...וצילה...חאמי:** פשר המילים סתום. סבורים כי מדובר בכינויים לסוגי בהמות שהוקדשו לאלילים בערב הקדם־אסלאמית.

בכל מחיר, גם אם יהיה זה למען קרוב משפחתנו, ולא נעלים את העדות שהתחייבנו בפני אלוהים לשומרה, ואם כך נעשׂה, נישׂא באשמה. 107 ואם יימצא דבר אשר יעיד כי השניים נושׂאים באשמה, יקומו שניים אחרים להעיד במקומם, השניים הקרובים ביותר מבֵּין הזכאים לירושה, ויישבעו באלוהים, לאמור, עדותנו נכונה מעדותם של השניים ולא נפר אמונים, כי אם כך נעשׂה, נהיה בבני העוולה. 108 כך יובטח כי יעידו עדות אמת, כי אם לא כן, יחששו פן תופרך שבועתם לאחר הישָּׁבעם. הֱיו יראים את אלוהים ושִׁמעו, כי לא ינחה אלוהים את קהל המופקרים.

109 ביום אשר יכַנס אלוהים את השליחים, יגיד, כיצד נַעֲנו לכם? יגידו, איננו יודעים. אתה הוא היודע נסתרות.

110 אלוהים אמר, הוי ישוּעַ בן מִרְיָם, זְכֹור את החסד שנטיתי לךָ ולאמךָ כאשר סייעתי לךָ ברוח הקודש, ודיברתָ אל האנשים בהיותךָ בעריסה וכאשר בגרתָ, וכאשר לימדתיךָ את הספר ואת החוכמה ואת התורה ואת האֶוונגֶליון, וכאשר בראתָ ברשותי דמות עוף מטין, ונפחתָ בו רוח והיה לעוף ברשותי, וריפאתָ ברשותי את העיוור מלידה ואת המצורע, וכאשר הוצאתָ ברשותי את המתים (חיים מקברם), וכאשר הדפתי את בני ישׂראל מעליךָ בהביאךָ להם את האותות הנהירים, ואמרו הכופרים שבהם, אלה כשפים בעליל. 111 הוריתי לתלמידיו, הַאמינו בי ובשליחִי. אָמרו, מאמינים אנו, ואתה עֵד כי מתמסרים אנו. 112 אמרו התלמידים, ישוע בן מרים, האם יוכל ריבונךָ להוריד אלינו שולחן ערוך מן השמים? אמר, הֱיו יראים את אלוהים, אם מאמינים אתם. 113 אמרו, רוצים אנו

106 **שאינם משלכם:** זרים, שלא מבני משפחתכם, או עמכם, כי אתם מצויים הרחק מבתיכם. **ייעזר בכם פקפוק:** פנייה אל יורשי המת, החושדים כי העדים לצוואה עלולים לסלף את תוכנה כדי להפיק טובת הנאה לעצמם.

107 **נושׂאים באשמה:** סילפו את הצוואה, או לקחו לעצמם חלק מן העיזבון שלא כדין.

108 **כך יובטח כי יעידו עדות אמת:** העדים לצוואה יחששו לשקר פן תופרך עדותם.

109 **ביום אשר יכנס:** ביום הדין. **כיצד נענו לכם:** בני עמכם.

110 **הספר:** יש המפרשים "ספר" (כתָאב) בהוראת "מלאכת הכתיבה". **דמות עוף:** ר' סורה 49:3.

111 **הוריתי:** הדובר הוא אלוהים. **תלמידיו:** ר' סורה 52:3. **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

112 **שולחן:** יש הסבורים כי יש בסיפור זה הד (מעוות) למסופר בברית החדשה (מעשי השליחים י 10–16).

לאכול ממנו למען יבטח לִבֵּנו, ונדע כי אמת דיברתָ אלינו, ונעיד על כך. 114 אמר ישוע בן מרים, אלוהים ריבוננו, הוֹרֵד אלינו שולחן ערוך מן השמים ויהיה זה יום חג לנו מִדּוֹר ראשון ועד אחרון, ואות מֵאִתךָ, וכַלכל אותנו, כי אתה הטוב שבמכלכלים. 115 אמר אלוהים, הנני מוריד אותו אליכם, ומי בכם אשר יכפור לאחר כל זאת, אענישנו בעונש אשר לא אעניש בו איש משוכני העולמים. 116 כאשר יאמר אלוהים, ישוע בן מרים, האתה הוא שאמרתָ לאנשים, קחו אותי ואת אמי ונהיה לכם שני אֵלים מִבַּלעדי אלוהים? יגיד (ישוע), ישתבַּח שמךָ! מעולם לא אמרתי דבר אשר לא הייתי זכאי לאומרו, ולוּ אמרתיו, היִיתָ יודע. אתה יודע את אשר בלבי, ואני לא אדע את אשר בלבךָ, ואתה הוא היודע נסתרות, 117 אמרתי להם רק את אשר ציוויתָ עלי להגיד, לאמור, עִבדו את אלוהים ריבוני וריבונכם. כל עוד הייתי ביניהם הייתי עֵד למעשיהם, וכאשר אספתָני אליךָ נותרתָ אתה הצופה עליהם, ואתה עֵד לכל דבר. 118 אם תעניש אותם – הנה הם עבדיךָ, ואם תסלח להם – הנה אתה האדיר והחכם.

119 יגיד אלוהים, זה היום אשר בו תעמוד לאנשי האמת האמת אשר בפיהם, ויינתנו להם גַנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם, ונצח נצחים שם ישכנו. אלוהים הפיק רצון מהם והם יפיקו רצון ממנו, וזוהי הזכייה הכבירה.

120 לאלוהים מלכות השמים והארץ וכל אשר בהם, והוא כל־יכול.

114 **יום חג:** יש המפרשים כי המזון הורד ביום ראשון, שהפך להיות מאז היום הקדוש לנוצרים.

115 **אענישנו בעונש:** המסורת גורסת שכמה מן התלמידים כפרו, ולפיכך הפך אותם אלוהים לקופים וחזירים. ואולם אחרים גורסים שהתלמידים ויתרו מלכתחילה על האות, והשולחן לא ירד מעולם.

116 **כאשר יאמר אלוהים:** ביום הדין.

סוּרָה 6 הַמִּקְנֶה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 התהילה לאלוהים אשר ברא את השמים ואת הארץ ועשׂה את החושך
והאור. אף־על־פי־כן יטענו הכופרים כי יש שווים לריבונם. 2 הוא אשר
ברא אתכם מטין ואַחַר קָצב זמן, ועוד עִמו זמן קצוב, ואף־על־פי־כן
תפקפקו. 3 הוא האלוהים בשמים ובארץ; הוא יודע את אשר תסתירו ואת
אשר תגַלו, והוא יודע את כל פועלכם.

4 כל אימת שיינתן להם אות מאותות ריבונם, יִפנו לו עורף, 5 כי כבר
הִכחישו את האמת שנגלתה בפניהם, ואולם לבסוף יתוודעו אל כל אשר
בזו לו. 6 הלא יִראו מה רבים הדורות אשר הכחדנו לפניהם, אשר
הושבנום על מכונם בארץ כפי שמעולם לא הושבנו אתכם, ואשר שלחנו
להם גשמי ברכה מן השמים, ונָתַנו להם נהרות זורמים למרגלותיהם,
ואף־על־פי־כן השמדנום כי חטאו, והקמנו דורות אחרים תחתיהם?

7 אילו היינו מורידים אליךָ ממרומים ספר כתוב על גבי מגילה, והיו
ממששים אותה בידיהם, גם אז היו הכופרים אומרים, אלה כשפים
בעליל. 8 ועוד היו אומרים, מדוע לא הוּרַד אליו מלאך ממרומים? אילו
היינו מורידים מלאך, היה דינם נחרץ ולא היתה ניתנת להם אַרכה. 9 ולוּ
גם היינו עושׂים אותו מלאך, היינו משַווים לו דמות אדם, וכך היינו

2 **קצב זמן:** לחייכם, או לבוא יום הדין. **זמן קצוב:** למותכם, או לתחייתכם.
4 **להם:** לכופרים בני זמנו של מוחמד במֶכה (קוריש).
5 **יתוודעו:** לעונשם ביום הדין, או לניצחון האסלאם כבר בעולם הזה.
6 **הלוא יראו:** הפרשנים גורסים כי בני שבט קוריש שיצאו למסעי מסחר בארצות שונות, עברו בדרכם על פני חורבות ערים שנכחדו (כמו סדום), לכן יכלו לדעת כיצד נוהג אלוהים להעניש את החוטאים.
8 **מדוע לא הורד אליו:** אל מוחמד.

מוסיפים להם בלבול על בלבול. 10 כבר לפניךָ הושׂמו השליחים ללעג,
ואז ניחת על המבַזים כל אשר בזו לו. 11 אֱמור, קומו והתהלכו בארץ
וּרְאו מה היה סופם של המכחישים.

12 אֱמור, למי כל אשר בשמים ובארץ? אֱמור, לאלוהים. הוא כתב בספר
כי עליו לרַחֵם, והוא כַּנֵס יכַנס אתכם לקראת יום תחיית המתים. אין
ספק בו. ואולם כל אשר המיטו אבדון על עצמם לא יאמינו. 13 לוֹ כל
יצורי הלילה והיום, והוא השומע והיודע. 14 אֱמור, האקח לי מָגֵן זולת
אלוהים אשר יצר את השמים ואת הארץ? הן הוא המאכיל ולא המואכל.
אֱמור, צוּויתי להיות ראשון המתמסרים, ואַל תהיה במשַתפים. 15 אֱמור,
חושש אני כי אם אַמרֶה את פי ריבוני, יבוא עלַי עונש ביום הרה גורל.
16 כל אשר יוּטֶה העונש מעליו ביום ההוא, ריחם עליו אלוהים, וזוהי
הזכייה הגדולה.

17 אם יביא עליךָ אלוהים צרה, לא יוכל איש מלבדו להסירה, ואם יביא
עליךָ טובה, הנה הוא כל־יכול. 18 הוא המושל בכיפה מעל עבדיו, והוא
החכם והמכיר כל דבר לִפנַי ולִפנים.

19 אֱמור, מהו הדָבר אשר עדותו נכבדה מכל? אֱמור, אלוהים עֵד ביני
וביניכם. הן נִגלה לי הקֻרְאָן הזה למען אזהירכם בו, ואת כל אשר יגיע
שִׁמעוֹ אליו. האם מעידים אתם כי יש אֵלים אחרים זולת אלוהים? אֱמור,
אני לא אעיד. אֱמור, אֱלוה אחד הוא, ואין אני מחויב לשותפים אשר
תצָרפו לו.

20 אלה אשר נָתַנו להם את הספר מכירים אותו כשם שהם מכירים את
בניהם, ואולם אלה אשר המיטו אבדון על עצמם לא יאמינו.

9 **היינו עושים אותו מלאך:** את הנביא.
12 **כתב:** בספר הנצחי השמימי שהוא מקור כל ספרי הקודש.
14 **המתמסדים:** ר' סורה 112:2. **משתפים:** ר' סורה 96:2.
19 **את כל אשר יגיע שמעו אליו:** ואשר לא ראה את הנביא פנים אל פנים. יש המפרשים כי הכוונה למלכי ביזנטיון ופרס אשר אותם הזהיר הנביא במכתביו אליהם.
20 **אלה אשר נתנו להם את הספר:** היהודים והנוצרים. ר' סורה 105:2. אחרים גורסים כי מדובר במוסלמים אשר קיבלו את הקוראן. **מכירים אותו:** מקובל לפרש כי הכוונה לכך ש"בעלי הספר" מכירים את הנביא מוחמד על־פי תיאוריו הרשומים בספרי הקודש שלהם, ומכאן שהם יודעים כי עליהם להאמין בו. ואולם אם מדובר במוסלמים, כי אז הכוונה

21 מגוֹלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים והמכחישים את אותותיו.
בני העוולה לא יעשׂו חיל. 22 ביום אשר נאסוף את כולם יחדיו, נגיד
למשַׁתפים, היכן השותפים אשר טענתם לקיומם? 23 אז תִרבּה מצוקתם,
ולא ימצאו דבר להשיב זולת זאת, חֵי אלוהים ריבּוננו, לא היינו משתפים!
24 רְאֵה כיצד ישקרו באשר לעצמם, וכיצד זנחו אותם אלה אשר בָּדוּ
מלבּם.

25 יש בהם מאזינים לךָ, ואולם אנו שׂמנו עורלה על לבבם, על כן לא
ישׂכּילו להבינו, והִכבדנו את אוזניהם. גם אם יִראו את כל האותות
כולם, לא יאמינו בהם. כאשר יבואו להתנצח עמךָ, יגידו הכופרים, אין
הוא אלא סיפורי מעשׂיות של קדמונים. 26 הם אוסרים להקשיב לו,
ומרחיקים עצמם מעליו. ואולם רק על עצמם ימיטו כלָיה, ולא יחושו.

27 לוּ רק יכולתָ לראותם עומדים בסך אל מול האש ואומרים, לוּ רק
יחזירונו, שוב לא נכחיש את אותות ריבּוננו ונהיה במאמינים. 28 (יגידו
זאת) רק מכיוון שניכר יהיה בהם כל אשר הסתירו לפָנים, ואילו היו
מוחזרים, היו שבים ועושׂים את אשר נאסר עליהם. כזב בפיהם. 29 הם
נהגו לומר, אין חיים מעֵבר לחיינו בעולם הזה, ולא עוד יעוררונו לחיים.
30 לוּ רק יכולתָ לראותם עומדים בסך אל מול ריבּונם, והוא יגיד, האין
זו אמת? יגידו, אמנם כן, חֵי ריבּוננו. יגיד, עתה תטעמו את העונש, כי
כפרתם. 31 המכחישים כי ייפָּגשו עם אלוהים ילכו לאבדון. כאשר תבוא
עליהם שעת הדין כחתף, יגידו, מה צר לנו על כל אשר הזנחנו. הם
יעמסו את משׂאם על גבם, ומה נורא יהיה המשׂא. 32 חיי העולם הזה
אינם אלא משׂחק ושעשוע, ונחלת העולם הבא טובה מזה ליראים. האם
לא ישׂכּילו להבין?

לכך שהם מכירים את הקוראן ויודעים את חובתם כמאמינים.
21 **הטופלים שקרים:** מפרשים שמדובר בעובדי האלילים הטוענים כי האלים הם שותפיו של אלוהים, וכי יש ביכולתם להשתדל בפניו למען העובדים להם.
22 **ביום אשר נאסוף:** ביום תחיית המתים.
25 **לא ישכילו להבינו:** את הקוראן.
27 **יחזירונו:** אל חיינו הקודמים.
28 **כל אשר הסתירו לפנים;** כפירתם בעולם הזה. ויש המפרשים שהכוונה למתחסדים.
30 **כלום אין זו אמת?:** תחיית המתים.
31 **ייפגשו עם אלוהים;** ביום הדין. **משאם:** חטאיהם.

33 אנו יודעים כי יעציבוּךָ דבריהם, ואולם לא את דבריךָ יכחישו, כי אם
לאותות אלוהים יתכחשו בני העוולה. 34 כבר לפניךָ הוכחשו אזהרות
השליחים, והם נשׂאו בעוז רוח את ההכחשות והפגיעות, עד אשר ניתַּן
להם הניצחון מאִתנו. אין לשַׁנות את דברי אלוהים, וכבר הִגיעוךָ קורות
השליחים. 35 ואם התרחקותם מכבידה עליךָ, מְצָא לךָ, אם תוכל, מחילה
אל מעמקי האדמה או סולם השמימה, והָבֵא להם אות. אם יחפוץ אלוהים,
יוכל לכנס את כולם אל דרך הישר, ואַל תהיה בנבערים. 36 רק בעלי
אוזן שומעת יוכלו להיענות, ואילו המתים, אותם יעורר אלוהים, ואליו
יוחזרו.

37 אָמרו, מדוע לא הורד אליו ממרומים אות מעִם ריבּונו? אֱמור, אלוהים
יכול יוכל להוריד אות ממרומים, ואולם מרביתם אינם יודעים. 38 כל
היצורים עלי אדמות ועופות הכנף אינם אלא אומות כמותכם. דבר לא
השמטנו מן הספר, ולבסוף ייאספו הכל אל ריבּונם. 39 מכחישי אותותינו
הם חירשים ואילמים, ובחושך יהלכו. אלוהים יַתעה את אשר יחפוץ, ואת
אשר יחפוץ יציב על אורח מישרים.

40 אֱמור, תְנו דעתכם: אם יבוא עליכם עונש מעִם אלוהים או תבוא
עליכם שעת הדין, העוד תִפנו בתפילה אל אחרים זולת אלוהים, אם
אמת בפיכם? 41 ואולם רק אליו תִפנו בתפילה, ואז, אם יִרצה, ירחיק
מעליכם את אשר תבקשוהו, ותשכחו את השותפים אשר צירפתם לו,

42 כבר לפניךָ שלחנו שליחים אל בני האומות, והִכּינו אותם באסון
ובצרה למען ישטחו תחינה. 43 ואולם עִם בוא חרון אפנו עליהם, מדוע
לֹא שטחו תחינתם? אדרבא: הם הקשו את לבבם והשׂטן השׂיאם להשתבח
במעלליהם. 44 כאשר שכחו את אשר הִזכירו להם, פתחנו להם שער אל
כל דבר, ואולם אך שׂמחו באשר קיבלו, הִכּינו בהם כחתף, ואז אמרו

34 **אין לשנות את דברי אלוהים:** אין למנוע את קיום הדברים שהבטיח או גזר. ויש המפרשים: אין לשנות את נוסח דבריו כפי שהוא מופיע בספר הקוראן.
36 **המתים:** משל לכופרים.
37 **אות:** מופת פלאי שיוכיח את אמיתות נבואתו.
38 **אומות כמותכם:** אשר גם אותן ברא אלוהים והן תלויות בו. **דבר לא השמטנו:** רשמנו את כל המוצאות אותן. **הספר:** ר' סורה 145:3.
40 **אם אמת בפיכם:** שהאלים האחרים יכולים להושיעכם.

נואש. 45 כך הוכרת קהל בני העוולה, והתהילה לאלוהים ריבון העולמים.

46 אֱמור, תנו דעתכם: אם ייטול מכם אלוהים את אוזניכם ועיניכם
ויאטום את לבבכם, מי אֱלוה זולת אלוהים אשר ישיבם לכם? רְאֵה כיצד
נביא שלל אותות, ואף־על־פי־כן יפנו לדרכם. 47 אֱמור, תנו דעתכם:
אם יבוא עליכם כחתף העונש מעִם אלוהים או לאור היום, האם ייסָפֶה
גם אחד זולת קהל בני העוולה?

48 אנו שולחים את השליחים רק למען יהיו מבשׂרים ומזהירים. המאמינים
והמתקנים את דרכם, לא ייפול עליהם פחד ולא יצטערו. 49 ואילו
מכחישי אותותינו, בהם יפגע העונש, כי היו מופקרים. 50 אֱמור, איני
טוען בפניכם כי בידַי אוצרות אלוהים, ולא כי יודע אני את הנסתר,
ואיני טוען בפניכם כי מלאך אני. דָבק אני רק באשר נִגלה לי. אֱמור,
כלום יִשוו זה לזה העיוור והפיקח? האם לא תִימָלכו בדעתכם?

51 הַזהֵר בו את החוששים כי יֵיאספו אל ריבונם: לא יקום להם מגן ולא
מליץ יושר זולתו – למען תִרבה יראתם. 52 אל תסלק מעליך את הפונים
בוקר וערב בתפילה אל ריבונם בבקשם לחלות את פניו. לא עליך
חשבון מעשיהם, ולא עליהם חשבון מעשיך. אל תסלקם פן תהיה בבני
העוולה. 53 כך נעמיד את האנשים בניסיון זה מול זה: יגידו, האִם רק את
אלה מבין כולנו חונֵן אלוהים בחסדו? – אך האין אלוהים מיטיב לדעת
מי הֵם מכירי הטובה?

50 **אוצרות אלוהים:** מפרשים שמדובר באוצרות הידע האלוהי הנשגב מבינת האדם, או במקורות הפרנסה שהוא שולח לבני האדם. **מלאך אני:** רמז לטענת הכופרים שרק מלאך יכול להיות שליח אלוהים.

51 **הזהר בו:** בקוראן. **חוששים:** כלומר מכירים בעובדת יום הדין. מפרשים שהכוונה ליהודים שטענו כי ביום הדין לא יאונה להם כל רע בזכות אהבת אלוהים להם. ויש הגורסים שהכוונה לעובדי האלילים שסמכו על השתדלות האלילים למענם.

52 **אל תסלק מעליך:** מפרשים שהאצילים מקרב תושבי מֶכה הכופרים (קוריש) ניסו לפתות את הנביא לסלק מעליו את המאמינים בני המעמדות החלשים שהצטרפו אליו, כתנאי להצטרפותם שלהם. **לא עליך חשבון מעשיהם:** אינך אחראי להם, וזאת אם חושש אתה כי אין תוכם כברם.

53 **נעמיד את האנשים בניסיון זה מול זה:** מפרשים שהכוונה לנכבדי קוריש ולחלשים שבהם. **האם רק את אלה מבין כולנו:** דברי נכבדי קוריש על אודות החלשים שבהם, הם תוהים כיצד העדיף אלוהים להנחות את החלשים ולא אותם.

54 כאשר יבואו אליך המאמינים באותותינו, אֱמור, שלום עליכם. ריבונכם
כתב בספר כי מִצווה עליו לרַחֵם, וכי כל העושׂה רעה בשוגג ואַחַר חוזר
בתשובה ומתקן את דרכו, הנה סולח הוא ורחום. 55 כך נציג את האותות
אחד אחד, ולמען יֵיחשׂף נתיב החוטאים.

56 אֱמור, נִאסר עלַי לעבוד את אשר תִפנו אליהם בתפילה מִבַּלעדי
אלוהים. אֱמור, לא אלך אַחַר משוגות לבבכם, כי אֶתעה אם אעשׂה כזאת,
ודרכִּי לא תִישַר. 57 אֱמור, ברשותי רְאָיה מעִם ריבוני, ואולם אתם
התכחשתם לו. לא בידַי הדבר אשר תבקשו להחישו, והמשפט הוא ביד
אלוהים לבדו. הוא שָׂח אמת והוא הטוב שבפוסקים. 58 אֱמור, לוּ בידי
היה הדבר אשר תבקשו להחישו, כבר היה נחרץ הדין ביני וביניכם.
אלוהים מיטיב לדעת מי הם בני העוולה. 59 אצלו מפתחות הנסתר, ורק
הוא יֵדעם, והוא היודע את כל אשר ביבשה ובים. לא ייפול גם עָלֶה אחד
והוא לא יֵדע, וכל גרגיר במחשכי האדמה, וכל דבר, בין אם לַח ובין אם
יבש, נרשם בספר ברור. 60 הוא אשר יאסוף את נשמתכם בשנת הלילה,
ביודעו מה עשׂיתם ביום, ואַחַר יעורר אתכם ביום, עד הימלא הזמן
הקצוב, ואַחַר תשובו אליו, ואז יודיעכם את אשר עשׂיתם. 61 הוא המושל
בכיפה מעל עבדיו. הוא שולח שומרים לשמור את צעדיכם, ובבוא
המוות אל אחד מכם, יאספו שליחינו את נשמתו, ולא יזניחו זאת. 62 כך
יוחזרו אל אלוהים, מגינם באמת. אכן, בידו המשפט, והוא מהיר חשבון
מכולם.

63 אֱמור, מי יצילכם ממחשכי היבשה והים בעת פנותכם אליו בתפילה,
בתחנונים או בלחש, ובאומרכם, אם יצילנו מזאת, נהיה במודים?
64 אֱמור, אלוהים יצילכם מהם ומכל מצוקה, אך לאחר מכן תצָרפו לו

54 **כתב:** ר' לעיל פס' 12.

57 **ראיה:** יש המפרשים שהכוונה לקוראן. **הדבר אשר תבקשו:** העונש המובטח לכם, אשר לא תאמינו בו אם לא יבוא מיד, כדרישתכם. **שח אמת:** נוסח אחר: שופט בצדק (יַקְצ'י במקום יַקֻצ).

58 **היה נחרץ הדין:** הייתם מושמדים בעונש שהייתי מביא עליכם.

59 **מפתחות הנסתר:** יש המפרשים שהכוונה לסודות הנסתר הידועים לאלוהים לבדו, או אוצרות העולם שהם מקור מחייתו של האדם. **ספר ברור:** ר' סורה 145:3.

60 **הזמן הקצוב:** לחייכם.

61 **שומרים:** מלאכים.

שותפים. 65 אמור, הוא היכול לשלח בכם עונש ממעל לכם או מתחת
לרגליכם או לעשותכם ערב־רב של סיעות ולשסותכם זה בזה. ראה כיצד
נביא שלל אותות למען יבינו. 66 בני עמך התכחשו לו, ואולם הוא
האמת. אמור, לא עלי להשגיח עליכם. 67 כל מאורע יתחולל בעתו,
ולבסוף תדעו.

68 כאשר תראה אנשים מתעסקים באותותינו, סור מעליהם עד אשר
יעסקו בעניין אחר. ואם ישכיחך השטן, ואז תיזכר, אל תוסיף לשבת
בחברת בני העוולה. 69 לא ייזקף חשבונם לחובת היראים. עליהם רק
להזכיר להם, למען תהיה בהם יראה.

70 הנח לנפשם את האנשים אשר עשו את דתם משחק ושעשוע ואשר
הדיחום חיי העולם הזה, והוכח (אותם בקראן), פן תוסגר הנפש בעוון
פועלה. אז לא יקום לה מגן ולא מליץ יושר זולת אלוהים, וכל כופר
שתציע לא יתקבל ממנה. כל אלה הוסגרו בעוון פועלם. מזומן להם
משקה של רותחין ועונש כבד, כי כפרו.

71 אמור, האם עלינו לפנות בתפילה אל אחרים זולת אלוהים אשר לא
יוכלו להועיל לנו ולא להזיק? הן ניסוג אחור לאחר שכבר הנחנו
אלוהים, כמו איש אשר פיתוהו השטנים והוא סובב נבוך בארץ אף כי יש
לו ידידים הקוראים לו אל דרך הישר, ואומרים לו, בוא! אמור, דרך
הישר הניתנת מעם אלוהים היא דרך הישר הנכונה, וצווינו להתמסר
לריבון העולמים, 72 ואמרו לנו, קיימו את התפילה, ואותו היו יראים, כי
הוא אשר אליו תיאספו, 73 והוא אשר ברא את השמים ואת הארץ למען
תתגלה האמת. ביום אשר יגיד, היה – והיה, אז יהיה דברו דבר אמת. לו
תהיה המלכות ביום אשר בו תישמע תרועת השופר. הוא יודע הנסתר
והנגלה, והוא החכם והמכיר כל דבר לפני ולפנים.

64 **תצרפו לו שותפים:** ותשכחו כי רק הוא הצילכם.

68 **מתעסקים באותותינו:** מבזים אותם.

70 **תוסגר:** לגיהינום. **משקה של רותחין:** בגיהינום.

73 **ביום אשר יגיד, היה – והיה:** כאשר יקים לתחייה ביום תחיית המתים. **תרועת השופר:** כאות לתחיית המתים. ויש המפרשים שתרועה זו היא רק הראשונה בשתי תרועות, והיא זו אשר תכה את היוצאים מן הקברים בעילפון או במוות מוחלט (ר' סורה 68:39). אחריה תבוא התרועה השנייה שתעורר את כולם.

74 אברהם אמר לאזר אביו, התעשה לך פסילים כאלים? רואה אני כי
אתה ובני עמך שרויים בתעייה גמורה. 75 כך הראינו לאברהם את
ממלכת השמים והארץ, ולמען ישתכנע: 76 כאשר ירד עליו הלילה, ראה
כוכב, ואמר, זה ריבוני. כאשר שקע, אמר, לא אוהב את השוקעים.
77 וכאשר ראה את הירח עולה, אמר, זה ריבוני. ואולם כאשר שקע,
אמר, אם לא ינחני ריבוני אהיה בקהל התועים. 78 כאשר ראה את השמש
עולה, אמר, זה ריבוני, זה הגדול מכולם. ואולם כאשר שקעה, אמר, הוי
בני עמי, אינני מחויב לשותפים אשר צירפתם לאלוהים. 79 אשא פני
כחניף אל מי שיצר את השמים ואת הארץ, ואין אני במשתפים. 80 אז
התפלמסו בני עמו עמו, והוא אמר, האם תתפלמסו עמי על אודות
אלוהים אשר כבר הנחני? לא אירא את השותפים אשר צירפתם לו, ודבר
לא יקרה אלא אם ירצה אלוהים. דעת ריבוני חובקת כל. האם לא
תיזכרו? 81 כיצד זה אירא את השותפים אשר צירפתם? הן אתם אינכם
חוששים לצרף לאלוהים שותפים אשר הוא לא הוריד אליכם ממרומים
כל אסמכתא לאמיתותם. איזה משני המחנות זכאי לביטחון, אם יודעים
אתם? 82 המאמינים אשר לא עירבו את אמונתם בעוולה, להם הביטחון
והם המישירים לכת. 83 זו טענתנו הניצחת, ואותה נתנו לאברהם כנגד
בני עמו. אנו מרוממים במעלות את כל אשר נחפוץ. ריבונך חכם ויודע.

84 הענקנו לו את יצחק ויעקב והנחינו כל אחד מהם, ואת נח הנחינו
לפני כן. ומזרעו – את דוד ושלמה ואיוב ויוסף ומשה ואהרן – כך
נגמול למיטיבים – 85 ואת זכריה ויוחנן וישוע ואליהו – כל אחד נמנה
עם הישרים – 86 ואת ישמעאל ואלישע ויונה ולוט. כל אחד מהם
רוממנו מכל שוכני העולמים, 87 – וגם כמה מאבותיהם וצאצאיהם
ואחיהם. ובחרנו אותם והנחינו אותם אל אורח מישרים.

74 **אאזר:** הפרשנים גורסים כי זהו כינויו של תרח, אבי אברהם. ויש הגורסים כי זה שמו האמיתי, ולא תרח, כנאמר בתורה. כמה חוקרים בני ימינו שיערו כי הצורה אאזר היא שיבוש שמו של אליעזר, בן משק ביתו של אברהם (בראשית טו 2). **התעשה לך פסילים:** אבל ר' סורה 47:19.

76 **ראה כוכב:** ר' הסיפור על אברהם וגרמי השמים, ספר האגדה, כד (מתוך יעלינק, בית המדרש, ב).

79 **חניף:** ר' סורה 135:2. **משתפים:** ר' סורה 96:2.

84 **מזרעו:** מזרע אברהם. ויש גורסים: מזרעו של נח.

88 זוהי ההדרכה הבאה מעם אלוהים, אשר בה ינחה את אשר יחפוץ מבין
עבדיו. אם יצרפו לו שותפים, לא יניבו מפעלותיהם פרי. 89 הם אשר
נתנו להם את הספר ואת חוכמת המשפט והנבואה. אם אלה יכפרו בזאת,
הנה הפקדנו על זאת אנשים אשר לא יכפרו. 90 הם אשר הנחה אלוהים,
על כן תהיה לך דרכם למופת. אמור, איני מבקש מכם שכר על זאת, כי
אין זה אלא אות הזכרה לשוכני העולמים. 91 הם לא שיערו אל־נכון את
מידות אלוהים, ואמרו, לא הוריד אלוהים מאומה ממרומים אל בשר ודם.
אמור, מי הוריד את הספר אשר הביא משה למען יזרע אור ויביא הדרכה
לאנשים? אתם עושים אותו מגילות ואותן תציגו, אך רבות מהן
תסתירו. – הן לימדוכם את אשר לא ידעתם אתם, ולא אבותיכם! אמור,
אלוהים (הוא אשר הוריד את הספר). אחר הנח להם להיסחף בהבליהם.
92 זהו ספר אשר הורדנוהו ממרומים – מבורך ומאשר את אשר לפניו –
למען תזהיר בו את אם הערים ואת השוכנים סביב לה. המאמינים בעולם
הבא מאמינים בו ומקפידים על תפילתם.

93 מנוול מכל הוא הטופל שקרים על אלוהים או הטוען, נגלו לי דברי
נבואה, אם כי לא נגלה לו דבר, והאומר, הורד אוריד ממרומים את אשר
הוריד אלוהים. לו רק יכולת לראות את בני העוולה מתייסרים בגסיסתם,
ואת המלאכים מושיטים ידיהם ואומרים, הוציאו את נשמתכם! היום
תיענשו בעונש מחפיר כגמולכם, כי לא נהגתם להגיד את האמת על
אלוהים, ודחיתם בשחץ את אותותיו.

89 **הספר:** כינוי קיבוצי לכתבי הקודש שניתנו לכל נביא ונביא. **אם אלה יכפרו:** הכופרים בני זמנו של הנביא מוחמד. **אנשים אשר לא יכפרו:** הנביאים עצמם. ויש המפרשים שהכוונה למאמינים מקרב בני זמנו של מוחמד.

90 **שכר על זאת:** על הקוראן.

91 **הם לא שיערו:** נהוג לפרש שמדובר ביהודים בני זמנו של מוחמד אשר הכחישו את טענתו כי הוא נביא אלוהים. ויש הגורסים שמדובר בכופרים בני שבט קוריש בעיר מכה. **בשר ודם:** רמז לטענת אויבי מוחמד כי מאחר שהוא רק בשר ודם, לא ייתכן שהוא שליח אלוהים. **אתם עושים אותו מגילות:** היהודים את הקוראן. **רבות מהן תסתירו:** כאן מאשים הקוראן את היהודים בהסתרת חלקים בתורה, והמסורת גורסת שהיהודים הסתירו במיוחד את הקטעים בתורה שבהם נזכר מוחמד כנביא אמת.

92 **מאשר:** ר' סורה 41:2. **תזהיר:** פנייה אל הנביא מוחמד. **אם הערים:** הפרשנים מאוחדים בדעתם שזהו כינוי לעיר מכה, והוא מציין את מעמדה הבכיר בערב.

93 **הטוען, נגלו לי דברי נבואה:** כמה פרשנים גורסים כי זוהי רמיזה לנביא השקר מוסילמה,

94 – הנה באתם אלינו, כל אחד יחידי, כדרך שבראנו אתכם לראשונה,
והשארתם מאחורי גווכם את כל אשר הענקנו לכם. אין אנו רואים עמכם
את מליצי היושר שלכם, אשר טענתם כי הם שותפים לאלוהים כאדוניכם.
נותק הקשר ביניכם, וזנחו אתכם אלה אשר טענתם לקיומם.

95 אלוהים מבקע את גרעיני הדגן והדקל, ומוציא את החי מן המת
ומוציא את המת מן החי. זה לכם אלוהים, וכיצד זה תשגו בשקרים?
96 הוא המעלה את עמוד השחר, והוא עשה את הלילה למנוחה, ואת
השמש והירח לחשבון העיתים. כך תיכן האדיר והיודע. 97 הוא אשר עשה
לכם את הכוכבים למען תישר דרככם לאורם בחשכת היבשה והים. כך
נציג את האותות אחד אחד בפני אנשים בני דעת. 98 הוא אשר יצר
אתכם מתוך נפש יחידה, ואז תושכנו ואחר תופקדו. כך נציג את
האותות אחד אחד בפני אנשים מבינים. 99 הוא אשר הוריד מן השמים
מים, ובהם הנבטנו צמחים מכל מין, והצמחנו עלווה ירוקה אשר מתוכה
יעלו שיבולי גרעינים, ומעץ התמר, מפקעיו, הצמחנו אשכולות תמרים
בהישג יד. והצמחנו כרמי ענבים וזיתים ורימונים, לעיתים דומים ולעיתים
שונים. הביטו כיצד יצמח ויבשיל פריים! בזאת צפונים אותות לאנשים
מאמינים.

100 הם צירפו שותפים לאלוהים – את השדים – אף כי הוא בראם. הם
בדו לו בנים ובנות מבלי דעת דבר. ישתבח שמו ויתרומם מעל התארים
אשר בהם יתארוהו. 101 הוא מחולל השמים והארץ. כיצד יהיה לו בן באין
לו בת־זוג? הוא ברא כל דבר, והוא יודע כל דבר. 102 זהו אלוהים
ריבונכם, אין אלוה מבלעדיו; הוא בורא כל דבר, על כן עבדוהו. על כל
דבר הוא משגיח. 103 עין לא תשיגנו, אך הוא ישיג כל עין, והוא אבין
דעת ומכיר כל דבר לפני ולפנים.

שניסה להתחרות בנביא מוחמד. **אוריד ממרומים:** רמז למתקלסים במוחמד שטענו כי הנביא בדה את נבואותיו מלבו ולא קיבלן ממרומים.

94 **באתם:** פניית אלוהים אל הקמים לתחייה. **מליצי היושר:** האלילים.

95 **מבקע:** מנביט. **מוציא את החי מן המת ומוציא את המת מן החי:** ר' סורה 27:3.

98 **נפש יחידה:** אדם הראשון. **תושכנו ואחר תופקדו:** תושכנו כזרע בחלציים ואחר כעובר ברחם. או: תושכנו עלי אדמות ואחר באדמה.

100 **בנים ובנות:** על הבנים ר' סורה 116:2. על הבנות ר' סורה 19:53.

104 כבר ניתנו לכם אותות מאירֵי עיניים מעִם ריבונכם. כל המבחין,
לטובת עצמו הדבר, ואשר טָחו עיניו, לרעתו הדבר. לא עלַי לשמור את
צעדיכם. 105 כך נביא שלל אותות, ואולם הם יאמרו, לָמדתָ זאת. אך
אנו נבאר זאת לאנשים בני דעת.

106 דְבַק באשר נִגלה לךָ מעִם ריבונךָ. אין אֱלוה מבַּלעדיו, וסור מעל
המשַתפים. 107 אילו חפֵץ אלוהים, לא היו מצרפים לו שותפים, ואולם
לא שׂמנוךָ לשמור את צעדיהם, ולא עליךָ להשגיח עליהם. 108 אַל
תקללו את אלה אשר אליהם יתפללו הם מבַּלעדי אלוהים, פן יקללו הם
את אלוהים בצדייה ובבלי דעת דבר. כך הִשֵאנו כל אומה להשתבח
במעלליה, ואַחַר ישובו אל ריבונם, והוא יודיע להם את אשר עשׂו.

109 הם נשבעו באלוהים בהן צדק כי אם יוצג להם אות, האמֵן יאמינו בו.
אֱמור, האותות הם אצל אלוהים לבדו. אתם אולי אינכם יודעים – אבל
גם אם יבוא האות אליהם, לא יאמינו. 110 הן אז נהפוך להם את לבם
ואת עיניהם ויהיו כמו מעולם לא האמינו בו, ונניח להם לעמוד במְריִים
ולהתחבט אובדי עצות. 111 גם אם נוריד אליהם את המלאכים ממרומים,
והמתים ידברו אליהם, ונציג הכל לנגד עיניהם, גם אז לא ייאותו
להאמין אלא אם יִרצה אלוהים. ואולם מרביתם נבערים מדעת. 112 כך
הקמנו אויב לכל נביא – את השׂטנים מקרב בני האֱנוש והשדים. הם
מלחשים זה לזה במתק שׂפתיים ומתעתעים. אילו רצה אלוהים, לא היו
עושׂים כן. הַנַח להם ולכל אשר בָּדו מלבם, 113 ויִיטו אליהם לִבות אלה
אשר לא יאמינו בעולם הבא וישׂבעו רצון מהם, ויעוללו את מעלליהם.

114 האבקש לי בורֵר זולת אלוהים? הן הוא אשר הוריד אליכם ממרומים
את הספר אשר אותותיו מוצגים אחד אחד. אלה אשר נָתַנו להם את
הספר יודעים כי גם זה הורַד ממרומים מעִם ריבונךָ למען יגַלה את
האמת, על כן אַל תהיה במפקפקים.

105 **למדת זאת:** ולא קיבלת מאלוהים.

109 **אות:** נס שיוכיח את אמיתות נבואת מוחמד. **אתם אולי אינכם יודעים:** פנייה אל המאמינים על אודות הכופרים.

114 **בורר:** במחלוקת ביני וביניכם לגבי אמיתות נבואתי. **אלה אשר נתנו להם את הספר:** ר' סורה 105:2. **יודעים כי גם זה הורד ממרומים:** הקוראן. מפרשים שהפסוק מרמז ליהודים שקיבלו על עצמם את האסלאם, כגון עבדאללה אבן סַלָאם. **אל תהיה במפקפקים:** יש

115 דבַר ריבונךָ יתקיים במלואו באמת ובצדק, ואין לשַנות את דבריו,
והוא השומע והיודע. 116 אם תשמע בקול ההמון אשר בארץ, יַתעוךָ מעל
נתיב אלוהים. רק אַחַר דמיון שווא נוטים הם, ורק דיבה הם מוציאים.
117 ריבונךָ מיטיב לדעת מי מַתעה מעל נתיבו, והוא מיטיב לדעת מי הם
ישרי הדרך.

118 אִכלו מאשר הוזכר עליו שֵם אלוהים, אם מאמינים אתם באותותיו.
119 וכי מה לכם כי לא תאכלו מאשר הוזכר עליו שֵם אלוהים? הן כבר
הציג לָכם אחד אחד את כל אשר אסר עליכם לאכול, חוץ מאשר תיאלצו
לאוכלו. רבים הם הנוהגים להתעות במשוגות לבם, מבלי דעת דָבר.
אלוהים מיטיב לדעת מי הם העוברים את גבול המותר. 120 הַרפו מן
הפשע בגלוי ובסתר. לפושעים יושֵב כגמולם על אשר עוללו. 121 אל
תאכלו מאשר לא הוזכר עליו שֵם אלוהים, כי זה מעשׂה המופקרים.
השׂטנים מלחשים לבעלי בריתם למען יתנצחו עִמכם, אך אם תשמעו
בקולם, תהיו משתפים.

122 כלום יִשווה אדם שכבר מת ואז הקמנוהו לתחייה ונָתַנו לו אור להַלֵך
בו בינות לאנשים – היִשווה להולך בחושך מבלי יכולת לצאת מתוכו?
כך הושאו הכופרים להשתבח במעשׂיהם. 123 כך גרמנו לנכבדים בכל
עיר להיות חוטאיה, למען יחרשו בה מזימות. ואולם לא יחרשו כי אם
נגד עצמם, ולא יחושו. 124 כאשר יוצג להם אות, יגידו, לא נאמין עד
אם נקבל את אשר יקבלו שליחי אלוהים, ואולם אלוהים מיטיב לדעת

הגורסים שהפנייה היא לא אל הנביא לבדו, אלא אל כלל השומעים.

115 **אין לשנות את דבריו:** ר' פס' 34 לעיל.

118 **מאשר הוזכר עליו שם אלוהים:** בשר בהמה שנשחטה לשם אלוהים ולא לשמו של אליל כלשהו. כמו כן פורש הפסוק כאוסר על אכילת בשר נבלות, כלומר בעלי חיים שלא התקיימה בהם כל שחיטה.

119 **כבר הציג לכם:** מפרשים שהכוונה לרשימת המאכלות האסורים הניתנת בסורה 3:5. ר' גם סורה 115:16.

121 **יתנצחו עמכם:** על המאכלות האסורים, ויטענו כי בשר נבלות מותר באכילה. **משתפים:** מצרפים שותפים לאלוהים, וזאת אם תצייתו לשטנים במקום לאלוהים, בכך שתאכלו את אשר אסר עליכם.

122 **אדם שכבר מת:** משל לכופר. **הקמנוהו לתחייה:** פקחנו את עיניו לראות את האמת ולחזור בתשובה.

123 **לנכבדים:** הם קרובים יותר לחטא בשל עוצמתם.

היכן יפקיד את שליחותו. החוטאים יושפלו בפני אלוהים וייענשו קשות
כי חרשו מזימות.

125 כל אשר יחפוץ אלוהים להנחותו, יפתח את לבו לאִסלאם, וכל אשר
יחפוץ להתעותו, יעשה את לבו צר ודחוק, כמו לו ביקשוהו לטפס
השמימה. כך ייַסֵר אלוהים בעונש את אשר לא יאמינו. 126 זהו אורח
המישרים של ריבונך, וכבר הִצגנו את האותות אחד אחד לאנשים אשר
יזכרו. 127 להם נחלת שלום במחיצת ריבונם, ובזכות מעשיהם יהיה הוא
מגינם.

128 ביום אשר יאסוף את כולם יחדיו – הוי חֶבֶר השֵׁדים, הִדחתם רבים
מבנֵי האֱנוֹש. אז יגידו בעלי בריתם בנֵי האנוש, ריבוננו, התענגנו אלה
על אלה, ועתה נִמלא הזמן שקצבתָ לנו. יגיד, גיהינום יהיה מעונכם,
ולנֶצח תהיו בו, אלא אם יִרצה אלוהים אחרת. ריבונכם חכם ויודע.
129 כך עושים אנו את בני העוולה בעלי ברית זה לזה בשל פועלם.

130 הוי חֶבֶר השדים ובני האנוש, האם לא באו אליכם שליחים מקרבכם,
למען יביאו לכם את סיפור אותותַי ויזהירוכם כי יומכם זה עומד להגיע?
יגידו, מעידים אנו על עצמנו. חיי העולם הזה הִדיחום, ועתה יעידו על
עצמם כי כפרו. 131 כך יהיה, כי ריבונך לעולם לא ישמיד ערים בגורמו
להן עוול, בעוד יושביהן אינם מעלים דבר על דעתם.

132 איש איש ידורג על־פי מעשיו, וריבונך לא יסיח דעתו מאשר יעשו.
133 ריבונך בלתי תלוי ובעל רחמים. אם יחפוץ, יסלקכם, וכדרך שיצר
אתכם מזרעם של אחרים, כן יקים תחתיכם את אשר יחפוץ. 134 אשר
הובטח לכם בוא יבוא ולא תוכלו לחמוק,

124 **כאשר יוצג להם אות:** בראותם מופת המעיד על קיום אלוהים ועל אמיתות נבואת מוחמד. **עד אם נקבל את אשר יקבלו שליחי אלוהים:** הכופרים מביעים רצונם להיות בעצמם נביאים, בטרם ייאותו להאמין במוחמד.

125 **לאסלאם:** ר' סורה 112:2.

127 **נחלת שלום:** גן עדן.

128 **ביום אשר יאסוף את כולם:** את בני האנוש והשדים, ביום הדין. **התענגנו אלה על אלה:** בני האדם והשדים.

130 **סיפור אותותי:** ר' סורה 39:2. **יומכם זה:** יום הדין.

132 **ידורג:** לכל מעשה טוב או רע דרגת שכר משלו אצל אלוהים.

135 אֱמור, בני עמי, המשיכו בשלכם, גם אני אמשיך בשלי, ולבסוף
תדעו מי יגיע אל הנחלה. בני העוולה לא יעשו חיל.

136 הם מקדישים לאלוהים מיבול השדה ומן המקנה אשר הִרבָּה את זרעו,
ואומרים, זאת לאלוהים – על־פי טענתם – וזאת לשותפים אשר
צירפנו לו. (הם סבורים כי) כל אשר הועידו לשותפים לא יגיע אל
אלוהים, ואשר הועידו לאלוהים – הוא אל השותפים יגיע. זהו שיפוט
מעוות. 137 כך גם השיאו השותפים שצירפו לאלוהים את מרבית המשתפים
להשתבח בהריגת ילדיהם, למען יביאו כליה עליהם ויבלבלו עליהם את
דתם. אילו רצה אלוהים, לא היו עושים כן. הַנַח להם ולאשר בָּדו מלבם.
138 הם אומרים, המִקנה ויבול השדה הזה, קודש הם. יאכל מהם רק זה
אשר נחפוץ – על־פי טענתם. ויש להם מִקנה אסור ברכיבה, ומִקנה
אשר לא יזכירו את שם אלוהים לעת שחיטתו, בטופלם שקר עליו. הוא
ישיב להם כגמולם על כזביהם. 139 הם אומרים, רק לגברים אשר בינינו
שמור פרי בטנו של המִקנה הזה, אך אסור הוא על נשותינו. ואם מתים
הוולָדות, הכל ישתתפו בהם. – הוא ישיב להם כגמולם על דמיונותיהם
הכוזבים. הוא חכם ויודע. 140 ילכו לאבדון ההורגים את ילדיהם מסכלות
ומבלי דעת דבר, והאוסרים את אשר שלח להם אלוהים לפרנסתם,
בטופלם שקרים על אלוהים. הם תועים ודרכם לא תֵישַר.

141 הוא אשר הצמיח גנים, בין אם מטופחים ובין אם גדלים פרא, ועצי
תמר וזֶרע הארץ לסוגיו וזיתים ורימונים, לעיתים דומים ולעיתים שונים.
אִכלו מִפּרְיָם בהבשילו, וביום הקציר הַפרישו את החלק הראוי, ואַל

135 **הנחלה:** גן עדן.

136 **מקדישים לאלוהים:** כמנחה וכקורבן. כאן מתחילה התקפת הקוראן על מנהגי הפולחן של הערבים עובדי האלילים. **לא יגיע אל אלוהים:** לא נהגו להפריש לאלוהים חלק מן היבול שהוקדש לאלילים, אבל הפרישו לאלילים מכל מה שהוקדש לאלוהים.

137 **השותפים:** יש המזהים אותם עם השטנים. **הריגת ילדיהם:** יש המפרשים שמדובר במנהג להקריב את אחד הבנים לאלילים. אחרים מזהים זאת עם מנהג המתת הבנות (נהגו לקבור אותן בעודן חיות), שנבע משיקולים כלכליים.

138 **קודש הם:** מדובר בסוגי מקנה שונים שעובדי האלילים הקדישו לאלילים. נהוג לזהותם עם הסוגים הנמנים בסורה 103:5. לא יזכירו את שם אלוהים: אבל יזכירו את אליליהם. **בטופלם שקר עליו:** על אלוהים, ביתסם לו את הצו לקדש את הבהמות לאלילים.

139 **רק לגברים:** המנהג למנוע מנשים מאכלים מסוימים ידוע בחברות שונות. **פרי בטנו:** הוולדות. ויש הכוללים כאן גם את החלב.

תתהוללו. אין הוא אוהב את המתהוללים. 142 הוא יצר לכם את המִקנה
בהמות משׂא וצאן למרעה. אִכלו מאשר שלח אלוהים לפרנסתכם, ואַ
תלכו בעקבות השׂטן, כי הוא אויבכם המושבע. 143 ויָצר שמונה בני זוג
מן הכבשׂים את שני המינים, ומן העיזים את שני המינים; אֱמור, כלו
אסר (אלוהים) את הזכָרים השנַיים או את הנקבות השתיים, או את אשו
ברחמן של הנקבות השתיים? הודיעו לי דברים לאשורם, אם אמו
בפיכם! 144 ויָצר מן הגמלים את שני המינים, ומן הבָקר את שני המינים
אֱמור, כלום אסר (אלוהים) את הזכָרים השנַיים או את הנקבות השתיים
או את אשר ברחמן של הנקבות השתיים? או שמא נכחתם בצַוּוֹת זאו
אלוהים עליכם? מנוּוָלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים למע
יַתעו את האנשים מבלי דעת דבר. אלוהים לא ינחה את קהל העושקים.

145 אֱמור, בכל אשר נִגלה לי לא אמצא דבר אשר נאסר על האוכֵי
לאוכלו, אלא אם נבֵלה היא או דם ניגָר או בשׂר חזיר – כל זה טמא הוז
– או דבר הפקרות אשר הוקרב לכבוד אחרים מבלעדי אלוהים. ואולנ
כל הנאלץ, האוכֵל בלא חמדה ובלא להפריז, הנה אלוהים סולח ורחום
146 ועל היהודים אסרנו כל בעל טוֹפֶר, ומן הבקר והצאן אסרנו עליהנ
את החֵלֶב, חוץ מן הנישׂא על גבם, או על הקרביים או הדָבק בעצם. כן
גמלנו להם על רִשעתם, ואמת בפינו.

141 **הפרישו:** לצדקה.
142 **צאן למרעה:** בערבית: פַּרְשׁ. ויש המפרשים שהכוונה לבעלי חיים הראויים לשחיטה (כן שאולי זהו שוב רמז לצאן, בניגוד לבקר ששימש יותר למשא מאשר לשחיטה).
143 **שמונה בני זוג:** זכר ונקבה מארבעת סוגי המקנה הנזכרים להלן. כלום אסר (אלוהים) בזאת מפריך הקוראן את האיסורים השרירותיים שהערבים עובדי האלילים בדו מלבב ביחס לכמה סוגי מקנה, ואשר נזכרים בפסוקים הקודמים. **הזכרים השניים:** מן הכבשים והעיזים.
144 **הזכרים השניים:** מן הגמלים והבקר.
145 **דם ניגר...בלא חמדה:** ר' סורה 173:2.
146 **בעל טופר:** בעל ציפורניים ואצבעות, שאינו מפריס פרסה ושוסע שסע. ר' ויקרא יא 1–38; דברים יד 3–20. **החֵלב:** ר' ויקרא ג 3–4, 9–11, 14–17; ז 23–25. **חוץ מן הנישא על גבם:** קשה להצביע על מקבילה במקורות היהודיים לסייג זה. **או על הקרביים:** כך בהתאם למרבית הפירושים התופסים זאת כהמשך רשימת המוצאים מכלל האיסור. ואולם לפי פירושים אחרים, ניתן לתרגם: "או את הקרביים". כלומר גם זה כלול באיסור, כנאמר גב במקרא. **בעצם:** עצם העצה. ר' ויקרא ג 9. **גמלנו להם על רשעתם:** חוקי הכשרות של היהודים נתפסים כאן כעונש חמור שהוטל עליהם.

147 אם יכחישו את דבריךָ, אֱמור, ריבּונכם הוא בעל רחמים חובקי כל,
ולא יוּשַב חרון אפו מעל האנשים החוטאים.

148 המשתפים יגידו, אילו חפֵץ אלוהים, לא היינו מצרפים לו שותפים,
וגם אבותינו לא היו עושׂים כן, ומאומה לא היינו אוסרים. כמותם
הכחישו גם אלה שהיו לפניהם, עד אשר טעמו את חרון אפנו. אֱמור,
האם יש דַעַת כלשהי בידכם אשר תוכלו להוציא אלינו? רק אַחַר דמיון
שווא נוטים אתם, ורק דיבה תוציאו. 149 אֱמור, לאלוהים הטענה הניצחת,
ואילו חפֵץ היה מַנחֶה את כולכם. 150 אֱמור, הָביאו את עדֵיכם אשר יעידו
כי אסר אלוהים את כל זה. אם יעידו, אַל תעיד עִמם, ואַל תיטה אַחַר
מִשוגות לבם של מכחישי אותותינו, ושל אלה אשר לא יאמינו בעולם
הבא ויטענו כי יש שווים לריבּונם.

151 אֱמור, הבה אקרא בפניכם את אשר אסר עליכם ריבּונכם: הוא ציווה
כי לא תצרפו לו כל שותף, וכי תגמלו חסד עם אביכם ואמכם, וכי לא
תהרגו את ילדיכם מפחד העוני. אנו נכלכל אתכם ואותם. ואַל תִקרבו
אל התועֵבות, בין גלויות ובין נסתרות, ואל תהרגו את הנפש אשר אסר
אלוהים, בלתי אם במשפט צדק. אלה הדברים אשר ציווה אתכם למען
תשׂכילו להבין.

152 אל תִקרבו אל רכוש היתום כי אם בהגינות, עד שיגיע לפרקו. מִדדו
את מלוא המידה ושִמרו על מֹאזני צדק. לא נטיל על נפש לשׂאת יותר
מכפי יכולתה. וכחורצכם דין, עשׂו צדק, גם אם יהיה זה נגד קרוב
משפחה. הֱיו נאמנים לאשר התחייבתם לאלוהים. אלה הדברים שציווה
אתכם למען תיזָכרו. 153 זהו אורח המישרים אשר לי, על כן לכו בו ואַל
תלכו בנתיבות עקלקלות, פן ינתקוכם מנתיבו. אלה הדברים שציווה
אתכם למען תהיה בכם יִראָה.

154 זאת ואף זאת: נָתַנו למשה את הספר למען יביא את מלוא חסדנו על

147 **דבריך:** פנייה אל מוחמד.
151 **לא תהרגו את ילדיכם:** ר' לעיל פס' 137. **במשפט צדק:** כעונש על רצח, כפירה או ניאוף.
152 **בהגינות:** להשתמש בו כדי להשביחו במסחר וכדומה ולתת את הרווח לבעליו, או לשמור עליו שלא יאבד, ולהשתמש בו רק בשעת הדחק. **אשר התחייבתם לאלוהים:** מפרשים שהכוונה לחובה לקיים נדרים.

עושׂי הטוב, ולמען יציג דָּבָר דָּבוּר על אופניו, ויביא הדרכה ורחמים למען יאמינו כי ייפָּגשו עם ריבונם. 155 ואף זה ספר אשר הורדנוהו ממרומים, מבורך. נַהֲגוּ אפוא על־פיו וֶהְיוּ יראים, למען תרוחמו, 156 לבל תגידו, הספר הורד ממרומים רק אל שתי עֵדוֹת לפנינו, ואנו לא נָתַנּוּ דעתנו לתלמודם; 157 ולבל תגידו, אילו היו מורידים אלינו את הספר ממרומים, היתה דרכנו יְשָׁרָה מדרכם. הנה זכיתם לקבל רְאָיָה מֵעִם ריבונכם, והדרכה ורחמים.

מנוּוָלים מכל הם המכחישים את אותות אלוהים והפונים מעליהם. לפונים מעל אותותינו נשיב כגמולם בעונש אכזרי, כי פנו לדרכם. 158 לא נותר להם אלא לצַפּות כי יבואו המלאכים, או כי יבוא ריבונך, או כי יבואו כמה מאותות ריבונך. ביום אשר בו יבואו כמה מאותות ריבונך, לא תועיל לשום נפש אמונתה, אם לא האמינה זה כבר, ואם לא עשׂתה באמונתה כל טובה. אֱמוֹר, הַמתינו, ונמתין גם אנו.

159 אלה אשר פילגו את דתם והיו סיעות סיעות, דָּבָר אין לך עִמָּם, אלוהים יפסוק בעניינם ויודיע להם את אשר עשׂו. 160 לגומל הטובה יושבו עשׂרת מונים, ולגומל הרעה תושב רעה כרעתו, ואיש לא יקופח.

161 אֱמור, אותי הִנחה ריבוני אל אורח מישרים אשר הוא דת נכוחה, דתו של אברהם אשר נהג כחֲנִיף, ולא היה במשתפים. 162 אֱמור, תפילתי וקורבָּני וחיי ומותי הם לאלוהים ריבון העולמים. 163 אין לו שותף, ועל כך ציווני, ואני ראשון המתמסרים.

154 **הספר:** התורה. **ייפגשו עם ריבונם:** ביום הדין.
155 **ואף זה:** הקוראן.
156 **לבל תגידו:** פנייה אל בני דורו הערבים של מוחמד. **הספר:** משמש כאן ככינוי קיבוצי לכלל כתבי הקודש. **שתי עדות:** היהודים והנוצרים.
158 **יבואו המלאכים:** לאסוף את נשמתם. **כמה מאותות ריבונך:** האותות המבשרים על קץ העולם ועל יום הדין. **המתינו, ונמתין גם אנו:** היו שגרסו שמדובר בהפקדת גורלם של הכופרים בידי אלוהים, והסבירו שהפסוק בוטל בתוקף סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. ואולם היו שפירשו זאת כאזהרה לכופרים, וזו לא בוטלה מעולם.
159 **היו סיעות סיעות:** היהודים והנוצרים, או כלל הכופרים. **יפסוק:** ביום הדין.
161 **חניף:** ר' סורה 135:2.
163 **המתמסרים:** ר' סורה 112:2.

164 אֱמור, האם עלַי לבקש לי ריבון זולת אלוהים? הן הוא ריבון כל דָּבָר.

לא תעולל נפש דבר בלא שיחול עליה, ונפש עמוסה לא תעמוס את מַשָּׂא זולתה. סופכם לשוב אל ריבונכם, ואז יודיעכם את דבר כל אשר נחלקתם בו.

165 הוא אשר הקימכם כמחליפים בארץ, ורומם כמה מכם במעלות על זולתם, למען יבחן כיצד תנהגו בכל אשר נתן לכם. ריבונך מהיר בעונש, והוא אף סולח ורחום.

164 **לא תעמוס:** לא תישא בנטל. כלומר, אין האדם נענש על חטאי זולתו.
165 **מחליפים:** דורות הבאים בזה אחר זה. או: אדונים (בערבית חַ'לָאאִ'ף, שהיא צורת הריבוי של חַ'לִיפָה, כלומר, ממלא מקום, או חָלִיף).

סוּרָה 7 מִמְּרוֹם הַחוֹמָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.צ.

2 זהו ספר אשר הורד אליךָ ממרומים – אַל יעיק על לבךָ דבר בעטיו – למען תזהיר בו ויהיה אות הזכרה למאמינים. 3 נַהֲגו על־פי הדבר אשר הורד אליכם מעִם ריבונכם ואַל תלכו אַחַר מגינים זולתו. מה מעט נִזכרים אתם.

4 מה רבות הערים אשר השמדנו. חרון אפנו פקד אותן באישון לילה או בעת נוחם בצהריים. 5 וכפקוד אותם חרון אפנו, כל שקָראו היה, אכן היינו בני עוולה. 6 נחקור את כל אשר נשלחו שליחים אליהם, ונחקור את השליחים, 7 ויָדוֹע נדע לספר הכל עליהם, כי מעולם לא רחקנו מהם. 8 ביום ההוא בצדק יישָקלו, ואשר יהיו מאזניהם כבֵדים, אלה אנשי חיל, 9 ואשר יהיו מאזניהם קלים, אלה המיטו אבדון על עצמם בפושעם באותותינו.

10 הושבנו אתכם על מכונכם בארץ, ונָתַנו לכם בה מקורות מִחְיה, ואתם מה מעט תכירו טובה. 11 בראנו אתכם ואַחַר צַרנו אתכם בצֶלם, ואחר אמרנו למלאכים, השתחוו לאדם. הם השתחוו, ורק אִבְּלִיס לא היה במשתחווים, 12 אמר (אלוהים), מה מנע בעדךָ מלהשתחוות כאשר ציוויתיךָ? אמר, טוב אני ממנו: בראתָ אותי מאֵש ואילו אותו בראתָ מטין. 13 אמר,

1 **א.ל.מ.צ.:** ר' סורה 1:2.

2 **זהו ספר:** הקוראן. **הורד:** נגלה בהתגלות נבואית. **אל יעיק:** אל יכרסם בךָ הספק שמא אין אלה דברי אלוהים אלא חזיון תעתועים.

3 **הדבר אשר הורד:** הקוראן. **מגינים:** אלילים.

6 **נחקור:** ביום הדין.

11 **אבליס:** ר' סורה 34:2.

אם כך, רד מכאן, כי לא הותר לךָ להיות כאן בן שחץ. צא, כי במושפלים הנךָ! 14 אמר (אִבְּלִיס), תן לי אַרְכָּה עד היום אשר בו ייעוֹרו המתים. 15 אמר (אלוהים), בזאת ניתנת לךָ ארכה. 16 אמר, כשם שגרמתָ לי להיות בסוטים, כך אשב אני לארוב להם על אורח המישרים המוליך אליךָ, 17 ואז אבוא עליהם מלפנים ומאחור ומימין ומשמאל, ואתה תמצא כי מרביתם לא יכירו טובה. 18 אמר (אלוהים), צא מכאן ארור ומנודה, ואני אמלא את גיהינום בנוהים אחריךָ, אתה והם יחדיו.

19 הוי אדם, שכוֹן בגן עדן, אתה ואשתךָ, ואִכלו מכל אשר תִרצו, אךְ אל לכם לִקרב אל העץ הזה, פן תהיו בבני העוולה. 20 השטן לחש להם למען יֵראו את מערומיהם אשר נסתרו מהם, ואמר, רק לבל תהיו מלאכים אסר ריבונכם את העץ הזה על שניכם, או לבל תחיו לעולם. 21 הוא נשבע להם לאמור, רק את טובתכם אבקש. 22 הנה כי כן הדיח אותם בתעתועיו, וכאשר טעמו מן העץ נִגלו להם מערומיהם. אז קמו לתפור לעצמם כסות מעלֵי הגן. אז קרא אליהם ריבונם לאמור, האם לא אסרתי על שניכם לִקרב אל העץ הזה ולא אמרתי לכם כי השטן הוא אויבכם המושבע? 23 אמרו שניהם, ריבוננו, גרמנו עוול לעצמנו, ואם לא תסלח לנו ותרחם עלינו, נלך לאבדון. 24 אמר, רְדו וֶהֱיו אויבים זה לזה, ובארץ תשבו ותתענגו זמן־מה. 25 ואמר, בה תחיו ובה תמותו ומתוכה תוצאו.

26 הוי בני אדם, הורדנו לכם ממרומים לבוש אשר יכסה את מערומיכם, ובגדי חמודות, אך טוב מזה לבוש היִראה. כל זה מאותות אלוהים הוא, למען יזכרו. 27 הוי בני אדם, בל ידיח אתכם השטן כדרך שהוציא את אביכם ואמכם מגן עדן, בהפשיטו אותם מבגדיהם למען יַראה להם את מערומיהם. הוא וחבורתו יִראוכם ממקום אשר בו לא תִראום אתם. נָתַנו

14 **תן לי ארכה:** מפרשים שהוא חושש כי אלוהים עומד להמיתו לאלתר.

18 **אתה והם:** יש המפרשים שהכוונה לבני האדם ולצאצאיו של אבליס.

19 **העץ הזה:** עץ הדעת. ר' סורה 35:2.

24 **היו אויבים זה לזה:** ר' סורה 36:2.

25 **מתוכה תוצאו:** תוצאו מקבריכם ביום תחיית המתים.

26 **הורדנו לכם:** העניקנו לכם את כל הדרוש (לעשיית הלבוש). **לבוש היראה:** לשון סמלית בהוראת ההתמסרות ליראה.

את השטנים להיות מגינים לאלה אשר לא יאמינו. 28 ובעשותם תועבה
יגידו, כך מצאנו את אבותינו עושים, ואלוהים ציוונו עליה. אֱמור,
אלוהים לא יצווה על התועבה. התגידו על אלוהים את אשר לא תדעו?

29 אֱמור, ריבוני ציווה על הצדק, וכַוונו פניכם בכל מסגד, ופְנו אליו
בתפילה בייחדכם לו את הדת. כשם שברא אתכם לראשונה, כן תשובו,
30 ואז תהיה בכם חבורה אשר אותה הִנחה, וחבורה אשר בצדק נגזר
עליה לתעות. אלה לקחו להם את השטנים למגינים ולא את אלוהים,
בדַמותם כי יישירו לכת.

31 הוי בני אדם, לִבשו את בגדי חמודותיכם בכל מסגד, ואִכלו ושְתו, אך
אל תתהוללו. אין הוא אוהב את המתהוללים. 32 אֱמור, וכי מי אסר את
שכיות החמדה של אלוהים אשר זימן לברואיו, ואת פרנסתו הטובה?!
אֱמור, רק אלה אשר האמינו בחייהם בעולם הזה יהיו זכאים להן ביום
תחיית המתים. כך נציג את האותות אחד אחד בפני אנשים בני דעת.
33 אֱמור, כל שריבוני אסר הן התועבות, בין גלויות ובין נסתרות,
והפשע, והפגיעה בלא צדק, ולצרף לאלוהים שותפים אשר הוא לא
הוריד ממרומים כל אסמכתא לאמיתותם, ולהגיד על אלוהים דברים
אשר לא תדעו.

34 לכל אומה נקצב זמן, ובהגיע זמנה לא תוכל לדחותו אף לא בשעה,
ולא להקדימו. 35 הוי בני אדם, כל אימת שיבואו אליכם שליחים מתוככם
למען ימסרו לכם את סיפור אותותי, לא ייפול פחד על היראים ועל

27 **מבגדיהם:** יש המפרשים שאדם וחווה עטו בגד של אור, שהוסר מהם לאחר שחטאו. **ממקום אשר בו לא תראום:** מנבכי נפשו של האדם, שם מסתתר השטן הבלתי נראה.

28 **בעשותם תועבה:** יש המפרשים שהכוונה למנהגי פולחן אליליים שהיו מקובלים על בני דורו של מוחמד במֶכה, ובמיוחד הקפת הכעבה בעירום.

29 **כוונו פניכם:** יש הסבורים כי לפנינו הוראה לשמור על כיוון התפילה האסלאמי (מכה). **מסגד:** בערבית: מַסְגִ'ד, ויש התופסים זאת בהוראת שם פועל, כלומר "לעת התפילה". **תשובו:** ביום תחיית המתים.

31 **בגדי חמודותיכם:** יש המפרשים בהוראת בגדים בכלל, ומסבירים שהפסוק נועד לשים קץ למנהג האלילי של הקפת הכעבה בעירום. **אכלו ושתו:** יש המפרשים שצו זה נועד לשים קץ לאיסור סוגי מאכלים מסוימים שהיה מקובל על הערבים הקדם־אסלאמים.

32 **שכיות החמדה של אלוהים:** יש המפרשים שמדובר במרכיבים שונים של מזון ולבוש שעובדי האלילים הערבים אסרו על עצמם מטעמי פולחן, ואשר הקוראן קורא להתירם.

34 **נקצב זמן:** נקבע משך קיומה, או מועד בואה על עונשה.

המִתקנים את דרכם ולא יצטערו. 36 ואילו המכחישים את אותותינו
והדוחים אותם בשחץ, אלה יורשי האש ולנצח יהיו בה. 37 מנוּוָלים מכל
הם הטופלים שקרים על אלוהים והמכחישים את אותותיו. כל אלה יישאו
בחלקם הכתוב בספר. כאשר יבואו שליחינו אליהם למען יאספו את
נשמתם, יגידו, היכן אלה אשר נהגתם לפנות אליהם בתפילה מִבַּלעדי
אלוהים? יגידו, הם זנחו אותנו. אז יעידו על עצמם כי כפרו. 38 יגיד,
היכנסו אל האש יחד עם אומות של שדים ובני אנוש אשר עברו מן
העולם לפניכם. כל אומה תקלל את אחותה בהיכנסה, וכאשר יתקבצו
יחדיו בתוכה, תִפנה האחרונה שבהן אל הראשונה ותגיד, ריבוננו, הללו
הִתעונו, על כן הַכפֵל להם את עונשם באש. יגיד, לכולכם יוכפל, אבל
אינכם יודעים. 39 אז תגיד הראשונה שבהן לאחרונה, אין לכם כל מעלה
על פנינו, על כן טַעֲמו את העונש כגמול פועלכם.

40 המכחישים את אותותינו והדוחים אותם בשחץ, להם לא ייפתחו שערי
שמים ולא ייכנסו לגן עדן, עד אשר יעבור הגמל בקוף המחט. כך נגמול
לחוטאים. 41 גיהינום יהיה יצועם, ומעליהם כחוּפָּה. כך נגמול לבני
העוולה.

42 המאמינים והעושים את הטוב – לא נטיל על נפש לשאת יותר מכפי
יכולתה – באֵי גן עדן הם, ולנצח ישכנו בו. 43 נסלק כל תרעומת
מלבם, ונהרות יזרמו למרגלותיהם, ויגידו, התהילה לאלוהים אשר הִנחָנו
עד הלום. אלמלא הִנחָנו אלוהים, לא היינו מישירים לכת. שליחי ריבוננו
הביאו את האמת. אז יקראו להם לאמור, זהו לכם גן עדן אשר ירשתם
בזכות מעשיכם. 44 באֵי גן עדן יקראו אל יורשי האש, מצאנו כי כל אשר
הבטיחנו אלוהים אמת הוא. האם מצאתם גם אתם כי כל אשר הבטיחכם
אלוהים אמת הוא? יגידו, אמנם כן. אז יעמוד הכרוז בתוכם ויכריז,
קללת אלוהים על ראש בני העוולה, 45 אשר הרחיקו אנשים מעל נתיב
אלוהים וביקשו לשבשו וכפרו בעולם הבא! 46 בין שניהם מתנשאת

35 **סיפור אותותי:** ר' סורה 39:2.

37 **הטופלים שקרים על אלוהים:** ר' סורה 21:6. **יישאו בחלקם:** ייענשו. **הכתוב בספר:** ר' סורה 145:3. ויש המפרשים שהכוונה לספר הקוראן. **שליחינו:** המלאכים.

38 **יגיד:** אלוהים. **תקלל:** תאשים את האומות שקדמו לה בכך שחטאו וגרמו לה לחטוא כמותן.

חומה, וממרום החומה ניבטים אנשים המכירים את כולם על־פי קלסתרם.
הם יקראו אל באֵי גן עדן לאמור, שלום עליכם! – הם טרם נכנסו אליו
אף־כי נכספו. 47 וכאשר יטו מבטם לעבר יורשי גיהינום, יגידו, ריבוננו,
אל תשׂים חלקנו עִם קהל בני העוולה. 48 הניבטים ממרום החומה יקראו
אל אנשים אשר יכּירו על־פי קלסתרם, ויגידו, לא הועילו לכם כל אשר
צברתם וכל השחץ אשר מילא את לבבכם. 49 האם על אלה נשבעתם כי
לא יפרושׂ אלוהים רחמיו עליהם? – היכּנסו אל גן עדן! לא ייפול עליכם
פחד ולא תצטערו. 50 יורשי האש יקראו אל באֵי גן עדן לאמור, צְקו
עלינו מים או מאשר נתן אלוהים לפרנסתכם. יגידו, אלוהים אסר זאת
על הכופרים, 51 אשר עשׂו את דתם שעשוע ומשׂחק, ואשר הִדיחום חיי
העולם הזה. היום נשכּחם כשם ששכחו כי יומם זה עומד להגיע, וכשם
שהתכחשו לאותותינו.

52 כבר הבאנו להם ספר אשר ידענו להציג את אותותיו אחד אחד, למען
יביא הדרכה ורחמים לאנשים אשר יאמינו. 53 לא נותר להם אלא לצַפּות
כי יתגשם פשרו. ביום אשר יתגשם פשרו, יגידו אלה אשר שכחוהו זה
כבר, שליחי ריבוננו הֵביאו את האמת, ועתה היֵש לנו מליצי יושר אשר
ישתדלו בעדנו? או שמא נוחזר ונעשׂה מעשׂים שונים מאשר עשׂינו? הם

46 **בין שניהם:** בין גן עדן וגיהינום. **חומה:** מקובל לזהותה עם החומה הנזכרת בסורה 13:57, החוצצת בין גן עדן וגיהינום. **מרום החומה:** בערבית: אַעְרַאף, צורה שהשתרשה גם כשמה של החומה. **אנשים:** מפרשים שמדובר בבני אדם שמעשיהם הטובים והרעים שווים במשקלם, ולפיכך טרם הוכרע אם ייכנסו לגן עדן או לגיהינום, והם ממתינים לדינם על החומה. אחרים גורסים שמדובר בצדיקים או בנביאים או אפילו במלאכים, ושהותם על מרומי החומה מסמלת את עליונותם על שוכני גן עדן וגיהינום גם יחד, או את יכולתם לדעת מי באנשים לגן עדן ומי לגיהינום. **קלסתרם:** יש אומרים שפרצופם של הרשעים שחור ועיניהם כחולות, ואילו הצדיקים פרצופם מאיר. **הם טרם נכנסו אליו:** יושבי החומה, לגן עדן.

48 **יקראו אל אנשים:** יש המזהים אותם עם מנהיגי הכופרים בשבט קוריש שרדפו את המאמינים.

49 **האם על אלה נשבעתם:** המשך פניית יושבי מרום החומה אל הרשעים, על אודות המוסלמים הנדכאים שהרשעים התעמרו בהם בעולם הזה ונשבעו שלעולם לא ירוחמו. ויש המפרשים כי כאן מתחילים דברי אלוהים אל הרשעים על אודות אנשי החומה שהרשעים נשבעו כי לא ירוחמו. **היכנסו אל גן עדן:** פניית אלוהים אל יושבי החומה, או פניית יושבי החומה אל הצדיקים.

51 **היום נשכחם:** הדובר הוא אלוהים.

המיטו אבדון על עצמם, וזנחו אותם כל אשר בָּדו מלבם.

54 ריבּונכם הוא אלוהים אשר ברא את השמים ואת הארץ בשישה ימים
ואַחַר ישב בגאון על כס הכבוד. הוא עוטה על היום את כסות הלילה
החש לבוא בעקבותיו. וברא את השמש ואת הירח ואת הכוכבים, וכולם
כפופים לדבָרו. אכן, שלו היא הבריאה ובידיו כל דבר. יתבּרַך אלוהים
ריבון העולמים. 55 פְּנו בתפילה אל ריבּונכם בתחנונים ובלחש. אין הוא
אוהב את גודשי הסאה. 56 אל תחמסו את הארץ לאחר שנִתקנו דרכיה,
ופְנו אליו בתפילה בחשש ובכיסופים. רחמי אלוהים קרובים אל המיטיבים.
57 הוא השולח את הרוחות לבַשֵּׂר על בוא רחמיו, וכאשר ישׂאו על
כנפיהן עבים כבדי מים, נובילם אל ארץ שנָשַׁמה ונוריד עליה את המים
ובהם נצמיח כל פרי למינהו. כך נוציא גם את המתים (חיים מקברם),
אולי תיזָכרו. 58 האדמה הטובה, יצמחו צמָחיה כאשר ירשֶׁה ריבּונם,
ואילו הרעה, לא יצמח בה דבר כי אם ברוב עמל. כך נביא שלל אותות
לאנשים אשר יכירו טובה.

59 שלחנו את נֹחַ אל בני עַמו, והוא אמר, בני עמי, עִבדו את אלוהים כי
אין לכם אלוה מבַּלעדיו. חושש אני פן יבואכם עונשו של יום הרה גורל.
60 אמרו נכבדי בני עַמו, סבורים אנו כי אתה שרוי בתעייה גמורה.
61 אמר, בני עמי, אין בי תעייה, אפס כי שליח אני מעִם ריבון העולמים,
62 ומוסר אני לכם את שליחות ריבּוני, ואשׂיא לכם עצה נאמנה. מאלוהים
למדתי לדעת את אשר לא תדעו. 63 התמהים אתם על כי הגיע אליכם
דבר־תוכחה מעִם ריבונכם בידי בן אדם מקרבכם, למען יזהירכם ולמען
תהיה בכם יִראָה ולמען תרוחמו? 64 הם הכחישו את אזהרותיו, ואנו
מילטנו אותו ואת אשר עִמו בספינה, והטבענו את מכחישי אותותינו. הם
היו אנשים אשר טָחו עיניהם מֵראות.

53 **יתגשם פשרו:** יבוא העונש שהובטח בו. **נוחזר:** לחיי העולם הזה.

54 **ישב:** ישיבת האל על כיסאו הוסברה על־ידי הפרשנים במשמעות מופשטת, כסמל לכוחו הבלתי מעורער של אלוהים.

55 **גודשי הסאה:** מתפללים בקולי קולות.

56 **בחשש ובכיסופים:** מפחד עונשו ובתקווה לרחמיו.

58 **האדמה הטובה:** משל למאמין.

64 **בספינה:** תיבת נח.

65 אל בני עַאד שלחנו את הוּד אחִיהם. הוא אמר, בני עַמי, עִבדו את
אלוהים כי אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הלא תהיה בכם יִראָה? 66 אמרו
נכבדי בני עַמו הכופרים, סבורים אנו כי שרוי הִנךָ בטִפְּשות, ואנו
חוששים כי אתה במשקרים. 67 אמר, בני עמי, אין בי סכלות, אפס כי
שליח אני מעִם ריבון העולמים, 68 ומוסר אני לכם את שליחות ריבוני,
ואשׂיא לכם עצה נאמנה. 69 התמהים אתם על כי הגיע אליכם דבר־תוכחה
מעִם ריבונכם בידי בן אדם מקרבכם למען יזהירכם? זִכרו כיצד הקימכם
כמחליפים לאחר בני עַמו של נֹחַ, ועשׂה אתכם ענקים. זִכרו את מתנות
אלוהים למען תעשׂו חיל. 70 אמרו, האם באתָ אלינו למען נעבוד את
אלוהים לבדו ונעזוב את אשר להם עבדו אבותינו? הָבֵא את אשר הבטחתָ
לנו, אם אמת בפיךָ. 71 אמר, הנה כבר פוקדים אתכם עונש וחֵמה מעִם
ריבונכם. התאמרו להתנצח אתי על אודות שמות אשר נתתם, אתם
ואבותיכם, ואשר אלוהים לא הוריד ממרומים כל אסמכתא לאמיתותם?
הַמתינו, וגם אני אמתין עמכם. 72 אז מילטנו אותו ואת אשר אתו
ברחמינו, והִכרתנו את מכחישי אותותינו. הם לא האמינו.

73 אל בני תַ'מוּד שלחנו את צָאלִח אחִיהם. הוא אמר, בני עמי, עִבדו את
אלוהים כי אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הנה מוצגת לפניכם ראָיה מאת
ריבונכם: הנה נָאקה מאת אלוהים לאות לכם. הַניחו לה לרעות באדמת
אלוהים ואל תפגעו בה לרעה, פן יכּה בכם עונש כבד. 74 זִכרו כיצד
הקימכם כמחליפים לאחר בני עָאד והושיבכם בארץ, ואתם הקמתם
ארמונות על מישוריה וחצבתם בתים בהרים. זִכרו את מתנות אלוהים
ואל תמלאו את הארץ חמס. 75 אמרו נכבדי עַמו אנשי השחץ לנרדפים,
למאמינים אשר בהם, התדעו אל־נכון כי צָאלִח הוא שליח מאת ריבונו?

65 **עאד:** עם ערבי קדום אשר לפי הקוראן אלוהים השמידו בשל חטאיו, ובמיוחד על שהמרו את פי נביאם הוד. **אחיהם:** בן עמם.

69 **מחליפים:** ר' סורה 165:6. **ענקים:** אולי רמז לנפילים שהיו בארץ לאחר המבול, כמסופר בבראשית ו 4.

71 **שמות אשר נתתם:** לאלילים.

73 **בני ת'מוד:** בני עם ערבי קדום שלפי הקוראן אלוהים השמידם בשל חטאיהם, ובמיוחד על שהִמרו את פי נביאם צאלח, והרגו נאקה מקודשת. **נאקה:** המסורת גורסת שבני ת'מוד דרשו מצאלח ראיה לאמיתות נבואתו, ואז הוציא להם נאקה מן הסלע. ויש אומרים שנתנה חלב כמידת המים שהיתה שותה בכל פעם.

אמרו, מאמינים אנו בכל אשר נשלח למסור. 76 אמרו אנשי השחץ, אנו
כופרים בכל אשר בו תאמינו. 77 אז עיקרו את הנאקה והֵפֵרו ביוהרה את
מצוות ריבונם, ואמרו, הוי צָאלִח, הָבֵא עלינו את אשר הבטחתָ, אם
בשליחים הנךָ! 78 אז רעדה הארץ תחתיהם, ובן־רגע כרעו נפלו בבתיהם.
79 אז פנה מעליהם ואמר, בני עַמי, מסרתי לכם את שליחות ריבוני,
והשׂאתי לכם עצה נאמנה, אך אתם אינכם אוהבים את הרוצים בטובתכם.

80 וגם לוט. הוא אמר לבני עַמו, איכה תעזו לעשׂות תועבה אשר לא
עשׂה כמוה איש מבין שוכני העולמים לפניכם: 81 אתם באים אל הזכרים
בתאווה ולא אל הנשים, ואתם קהל מתהוללים. 82 בני עמו לא השיבו
דבר, ורק זאת אמרו, הוציאו אותם מעירכם, כי הם אנשים המתהדרים
בטוהרתם. 83 מילטנו אותו ואת בני ביתו חוץ מאשר את אשתו. היא
היתה בנותרים מאחור. 84 אז המטרנו עליהם מטר, ורְאֵה מה היה סופם
של החוטאים.

85 אל בני מִדְיָן שלחנו את שֻׁעַיְב אחִיהם. הוא אמר, בני עַמי, עִבדו את
אלוהים כי אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הנה מוצגת בפניכם ראָיה מאת
ריבונכם, על כן מִדדו את מלוא המידה ושִמרו על מאזני צדק ואל
תפחיתו לאנשים מן המגיע להם ואל תחמסו את הארץ לאחר שנִתקנו
דרכיה. בזאת ייטב לכם אם מאמינים הנכם. 86 ואל תשבו לארוב על כל
דרך בבקשכם להרתיע ולהרחיק מעל נתיב אלוהים את המאמינים בו,
ובבקשכם לשבשו. זִכרו כיצד הייתם מתֵי מעט והִרבּה אתכם, וראו מה
היה סופם של החומסים. 87 ואם יש עדה ביניכם אשר תאמין באשר
נשלחתי למסור, ועדה אשר לא תאמין – הַאריכו רוחכם עד אשר ישפוט
אלוהים בינינו, כי הוא הטוב שבשופטים. 88 אמרו נכבדי עַמו אנשי
השחץ, שֻׁעַיְב, נוציאךָ מעירנו, אותךָ ואת המאמינים אשר אתךָ, אלא אם
תשובו אל דתנו. אמר, אף אם נתָעֵב זאת? 89 הן אם נשוב אל דתכם
לאחר שחילצָנו אלוהים ממנה, נהא טופלים שקר על אלוהים. לא נוכל

75 **לנרדפים:** לתומכי צאלח.

77 **עיקרו:** קצצו את מיתרי רגליה ושחטוה.

84 **מטר:** של אבנים. ר' סורה 82:11.

85 **שֻׁעַיְב:** היו שזיהו אותו עם יתרו המקראי. מקור שמו סתום. **ראיה:** נס המוכיח את אמיתות נבואתו, ואולם אין הקוראן אומר מה היה הנס.

לשוב אליה, אלא אם יחפוץ אלוהים ריבוננו. דעת ריבוננו חובקת כל
היא, ועל אלוהים ניסמך. ריבוננו, הכרע בינינו לבין בני עמנו בצדק, כי
אתה הטוב שבמכריעים. 90 אמרו נכבדי בני עמו הכופרים, אם תלכו
בעקבות שעיב, תלכו לאבדון. 91 אז רעדה הארץ תחתיהם ובן־רגע כרעו
נפלו בבתיהם 92 המכחישים את אזהרות שעיב, ונכחדו כמו מעולם לא
חיו שם. המכחישים את אזהרות שעיב, הם אשר הלכו לאבדון. 93 אז פנה
מעליהם ואמר, בני עמי, מסרתי לכם את שליחות ריבוני, והשאתי לכם
עצה נאמנה. כיצד זה אצטער על קהל של כופרים?

94 מעולם לא שלחנו נביא אל אחת הערים מבלי שהכינו את יושביה
באסון וצרה למען ישטחו תחינה. 95 אחר החלפנו את הרעה בטובה,
וכאשר שגשגו, אמרו, גם אבותינו התנסו במצוקה וברווחה חליפות. על
כן הכינו בהם כחתף, ולא שיערו זאת. 96 אילו האמינו יושבי הערים
והיתה בהם יראה, היינו פותחים להם שערי ברכה מן השמים ומן הארץ,
ואולם הם הכחישו את האזהרות, על כן הכינו בהם כגמול פועלם.
97 האם בטוחים יושבי הערים כי לא יפקדם חרון אפנו באישון לילה
בעודם ישנים? 98 או האם בטוחים יושבי הערים כי לא יפקדם חרון אפנו
לאור היום בעודם משתעשעים? 99 או האם בטוחים הם כי לא תפקדם
מזימת אלוהים? הבטוחים כי לא תפקדם מזימת אלוהים ילכו לאבדון.
100 האם טרם התחוור לאנשים אשר ירשו את הארץ לאחר כלות יושביה,
כי אילו חפצנו היינו פוגעים גם בהם כי חטאו, והיינו אוטמים את לבם
ולא היו שומעים? 101 אלה קורות הערים אשר נספר לך עליהן. השליחים
אשר באו אליהן הביאו אותות נהירים, אך הם לא ניאותו להאמין באשר
הכחישו מאז ומתמיד. כך אוטם אלוהים את לב הכופרים. 102 מצאנו כי
מרביתם לא קיימו דבר מן הברית, ומצאנו כי מרביתם היו מופקרים.

103 אחריהם שלחנו את משה להביא את אותותינו אל פרעה ומועצת

96 **יושבי הערים:** שאלוהים השמידן בשל חטאיהן. ויש אומרים שהכוונה ליושבי העיר מכה (קוריש).

100 **אנשים אשר ירשו את הארץ:** מקובל לזהותם עם אנשי מכה (קוריש), שירשו את המקום מקודמיהם שנכחדו בשל חטאיהם. **היינו אוטמים:** או: אטמנו. **לא היו שומעים:** או: אינם שומעים.

101 **אשר נספר לך:** פניית אלוהים אל הנביא מוחמד.

נכבדיו, והם התקלסו בהם, ועתה ראה מה היה סופם של החומסים.
104 אמר משה, פרעה, אני שליח מעם ריבון העולמים, 105 וחזקה עלי
שלא אומר על אלוהים דבר זולת האמת. הבאתי לכם ראיה מאת ריבונכם,
על כן שלח עמי את בני ישראל. 106 אמר, אם אכן הבאת ראיה, הצג
אותה, אם אמת בפיך! 107 אז השליך את מטהו והנה נחש מושלם.
108 אחר הוציא את ידו לעין כל, והנה לבנה היא. 109 אמרו הנכבדים
מבני עם פרעה, זהו מכשף מעולה. 110 הוא מבקש לגרשכם מארצכם.
(אמר פרעה,) אם כן, מה עצתכם? 111 אמרו, דחה אותו ואת אחיו, ושלח
פוקדים אל גלילות הארץ, 112 למען יביאו אליך כל מכשף מעולה.
113 המכשפים באו אל פרעה ואמרו, האם נבוא על שכרנו אם נהיה אנו
הגוברים? 114 אמר, כן, וגם תהיו במקורבים. 115 אמרו, משה, התשליך
אתה את (מטך) או נשליך אנו? 116 אמר, השליכו! כאשר השליכו, איחזו
את עיני האנשים והפחידום וחוללו כישוף כביר. 117 הורינו למשה
לאמור, השלך את מטך ויבלע את להטיהם הכוזבים. 118 אז נגלתה
האמת והופר כל אשר עשו, 119 וכך נחלו שם תבוסה והושפלו. 120 אז
השתחוו המכשפים אפיים ארצה, 121 ואמרו, מאמינים אנו בריבון העולמים,
122 ריבונם של משה ואהרן. 123 אמר פרעה, התאמינו בו בלא רשותי?
מזימה היא אשר חרשתם בעיר לגרש מתוכה את יושביה, אך אתם עוד
תדעו: 124 אכרות את יד ימינכם ואת רגל שמאלכם ואצלוב את כולכם.
125 אמרו, בלאו הכי נשוב אל ריבוננו. 126 אתה נוטר לנו איבה רק על
כי האמנו באותות ריבוננו כאשר הוצגו לפנינו. ריבוננו, השפע עוז רוח
עלינו ואסוף את נשמתנו בעודנו מתמסרים. 127 אמרו הנכבדים בני עם
פרעה, האם תניח למשה ולעמו לחמוס את הארץ ולעזוב אותך ואת
אליך. אמר, נמית את בניהם ונחיה את בנותיהם, ונכניעם תחתינו.
128 אמר משה לבני עמו, בקשו לכם ישועה באלוהים ועמדו בעוז רוח,
כי לאלוהים הארץ, ואותה ינחיל לאשר יחפוץ מבין עבדיו, והיראים

107 **נחש:** ר' שמות ז 9 ואילך.

108 **הוציא את ידו:** ר' שמות ד 6–7. **לבנה:** ר' סורה 22:20.

117 **ויבלע:** בשמות ז 12, מטה אהרן בולע את מטות המכשפים.

123 **חרשתם בעיר:** בעירו של פרעה, יחד עם משה.

126 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

סופם לראות טובה. 129 אמרו, עוּנינו בטרם תבוא אלינו, ואף לאחר
בואך. אמר, אולי יואיל ריבונכם להכחיד את אויבכם ולהקימכם תחתיו
בארץ ויתבונן במעשיכם.

130 הִכינו את בני משפחת פרעה בשנות בצורת ובמחסור ביבול, למען
יזכרו. 131 ואולם בפקוד אותם הטובה, אמרו, בזכותנו אנו באה לנו זו.
ובפקוד אותם הרעה, תלו את מזלם במשה ובאשר עִמו. אבל מזלם תלוי
באלוהים, אף כי מרביתם אינם יודעים. 132 אמרו, כל אות אשר תביא
לנו למען תאחֵז בו את עֵינינו, לא נאמין לך. 133 אז שלחנו את המבול
עליהם ואת הארבה ואת הכינים ואת הצפרדע ואת הדם – אותות
מוצגים אחד אחד. אך הם מלאו שחץ והיו קהל חוטאים. 134 כאשר פקד
אותם הנגע, אמרו, משה, קְרָא למעננו אל ריבונך בשם בריתו אתך,
ואם תסיר את הנגע מעלינו, נאמין לך ונשלח אתך את בני ישׂראל.
135 אך כאשר הסרנו מעליהם את הנגע לזמן־מה, לא עמדו בדיבורם.
136 אז לקחנו נקמתנו מהם והטבענום בים, כי הכחישו את אותותינו ולא
הֶעֱלום בדעתם.

137 הנחלנו לבני העם שנרדפו את מזרחה ומערבה של הארץ אשר נָתַנו
ברכתנו בה, והתקיים במלואו דְבָרו הטוב של ריבונך על בני ישׂראל.
זאת כגמול על עומדם בעוז רוח. גם הכחדנו את מפעלות פרעה ובני
עמו, ואת כל אשר הקימו. 138 העברנו את בני ישׂראל את הים, ועד
מהרה עברו על פני בני עַם סוגדים לאליליהם בדבקות. אָמרו, משה,
עֲשֵׂה לנו אֵל כאֵלים אשר להם. אמר, אנשים נבערים אתם. 139 אלה,
ייחרב כל אשר להם, וכל אשר עשׂו יֵרד לטמיון. 140 עוד אמר, האבקש
לכם אֵל זולת אלוהים? הן הוא רומֵם אתכם מכל שוכני העולמים.

130 **הכינו:** הדובר הוא אלוהים.
133 **המבול:** בערבית: טוּפאן. ואולם יש המפרשים בהוראת מגפה (דֶבר או שחין), ומסבירים שהמגפה תקפה אותם כמבול.
134 **הנגע:** בערבית: רִג'ז, שפירושו עונש שאלוהים שולח ואשר כרוכה בו טומאה.
137 **מזרחה ומערבה של הארץ:** ארץ הקודש. ויש הגורסים שמזרח הארץ הן סוריה וא"י, ומערבה – מצרים. **דברו הטוב:** הפרשנים סבורים שזהו רמז להבטחת אלוהים שניתנה לבני ישראל בסורה 5:28‏–6, לתת בידם את נכסי אויביהם ולהושיבם על מכונם בארץ.
138 **בני עם סוגדים לאליליהם:** אולי רמז לסיפור על היצמדות בני ישראל לפולחן בעל פעור, כמתואר בבמדבר כה 1–5.

141 הִצלנו אתכם מבני משפחת פרעה בעודם לוחצים ומעַנים אתכם
וממיתים את בניכם ומחַיים את בנותיכם, ובזאת התנסיתם בניסיון כביר
מעִם ריבונכם.

142 נועדנו עם משה שלושים יום, והוספנו עשׂרה עליהם, וכך מלאו
ארבעים יום להיוועדותו עִם ריבונו. משה אמר לאהרן אחיו, מַלא את
מקומי בקרב בני עמי ודְאַג לשלומם, ואַל תלך בנתיב החומסים.
143 כאשר בא משה במועד שקבענו, וריבונו דיבר עִמו, אמר, ריבוני,
הַראני ואתבונן בך. אמר, לא תוכל לראותני, ואולם הַבֵּט אל ההר. אם
ייוותר שלם במקומו, כי אז תִראֵני. כאשר הופיע ריבונו לנגד ההר,
כתָשוֹ עד דק, ומשה נפל מתעלף. כאשר ניעור מעלפונו, אמר, ישתבַּח
שמך, חוזר אני בתשובה אליך, וראשון אני להאמין. 144 אמר, משה, אני
בחרתיך להיות מעל האנשים בשולחי אותך ובדַברי אליך. אֱחוז באשר
נתתי לך והֱיֵה במודים. 145 כתבנו לו בלוחות מוסר השׂכל מכל סוג, דבר
דבור על אופניו. – אֱחוז בהם היטב וצַווה על בני עמך כי ייטיבו לאחוז
בדבריהם הנאים. עוד אַראה לכם את נחלת המופקרים. 146 אַטֶה מעל
אותותַי את המתנשׂאים בארץ בלא צדק, ואף אם יִראו את כל האותות,
לא יאמינו בהם, ואף אם יִראו את נתיב הבינה, לא ילכו בו. אך אם יִראו
את נתיב המַדוחים, ילכו בו, זאת כי הכחישו את אותותינו ולא נתנו את
דעתם להם. 147 המכחישים את אותותינו ואת בואם אל העולם הבא,
מפעלותיהם לא יניבו פרי, וכמעלליהם ישולם להם.

142 **שלושים יום...והוספנו עשרה:** על־פי התורה, משה שהה על הר סיני ארבעים יום וארבעים לילה. ר' שמות כד 18 (קבלת הלוחות הראשונים), לד 28 (קבלת הלוחות האחרונים). יש המשערים (ש.ד. גויטין, האסלאם של מוחמד, ירושלים, תשל"ה, 176–177), כי הפסוק משקף מסורת יהודית שלפיה ניתנו הלוחות האחרונים ביום הכיפורים (עשרה בתשרי), ומכאן שמשה עלה להר סיני כדי לקבלם בראש חודש אלול. משה בילה אפוא בהר סיני שלושים יום ועוד עשרה, כנרמז בקוראן. המסורת האסלאמית גורסת שמשה צם בשלושים הימים הראשונים, ואלוהים הוסיף לו עשרה ימי צום, כי בתום השלושים שבר משה את הצום ללא רשות.
143 **הראני:** ר' שמות לג 18–23.
144 **בדברי אליך:** פנים אל פנים ולא באמצעות מלאך. **אחוז באשר נתתי לך:** למד ודבק בכך.
145 **נחלת המופקרים:** יש המפרשים כי הכוונה למושבות המצרים שאותן יחריב אלוהים.
146 **אטה מעל אותותי:** לא אניח ללמוד לקח מן האותות המעידים על קיומי, וכך לזכות במחילתי.

148 בני עַמו של משה עשׂו בהיעדרו תבנית עגל מעדייהם, ולוֹ קול
געייה. הלא ראו כי לא ענה אותם דבר ולא הנחה אל הנתיב; הם עשׂו
אותו והיו בני עוולה. 149 ואולם כאשר ניחמו על מעשׂיהם וראו כי תעו,
אמרו, אם לא ירחם עלינו ריבוננו ויסלח לנו, נלך לאבדון. 150 כאשר
חזר משה אל בני עמו כועס ומלא צער, אמר, הריעותם לעשׂות לאחר
לֶכתי. האם קצרה רוחכם מלעמוד במצוות ריבונכם? אז השליך את
הלוחות ואחז בראש אחִיו ומשכוֹ אליו. אמר (אחיו), בן אִמי, בני העם
רדפוני וכמעט שהרגוני. אל תיתן לאויבים לשׂמוח לאֵידי, ואל תשׂימני
עִם קהל בני העוולה. 151 אמר (משה), ריבוני, מְחַל לי ולאחִי ופרוֹשׂ
רחמיךָ עלינו, כי אתה הרחום שברחומים. 152 אלה אשר עשׂו את העגל,
תשׂיגם חמת ריבונם ויושפלו בחיי העולם הזה, כי כך נגמול לבודֵי
הבדיות. 153 העושׂים רעה ואחר חוזרים בתשובה ומאמינים – לאחר כל
זאת, ריבונךָ סולח ורחום. 154 כאשר שככה חמת משה, נטל את הלוחות,
ועליהם חרותים דברי הדרכה ורחמים ליראים את ריבונם.

155 אז בחר משה שבעים איש מבני עַמו לבוא במועד שקבענו, וכאשר
רעדה הארץ תחתיהם, אמר, ריבוני, אילו חפצתָ, היִיתָ משמיד אותם
ואותי זה כבר. התאמר להשמידנו בשל מעשׂי השוטים אשר בנו? אין זה
אלא ניסיון מאִתךָ אשר תַתעה בו את אשר תחפוץ ותנחה את אשר
תחפוץ. מגיננו אתה, על כן מְחַל לנו ורחם עלינו, כי אתה הטוב
שבמוחלים, 156 וכתוב טובה לזכותנו בעולם הזה ובעולם הבא, כי חזרנו
בתשובה אליךָ. אמר, עונשי, אַכֶּה בו את אשר אחפוץ ורחמַי חובקים כל
דבר. אכתוב אותם לזכות היראים ונותנֵי הזַכָּאת והמאמינים באותותינו,

148 **תבנית:** מילולית: "גוף". ויש המפרשים שגוף העגל היה בשר ודם ממש. על הפרשה ר' שמות לב 1 ואילך. **געייה:** יש המפרשים שגעייתו לא היתה אלא קול יללת הרוח שנשבה מבעד לנקבים שהיו בדמותו החלולה של העגל.

152 **יושפלו בחיי העולם הזה:** יש הגורסים כי כאן נרמז מעמדם הנחות של היהודים כבני חסות בתקופת האסלאם.

154 **נטל את הלוחות:** הפרשנים גורסים כי משה נטל את שברי הלוחות. הקוראן אינו מספר את סיפור נתינתם של הלוחות בשנית, כמתואר במקרא.

155 **במועד שקבענו:** הדובר הוא אלוהים. יש גורסים שהשבעים נבחרו כדי לחלות את פני אלוהים לאחר מעשה העגל. אחרים סבורים שזהו המפגש שנועד להתקיים לפני מתן תורה (ר' גם שמות כד 1–2).

156 **זכאת:** ר' סורה 43:2.

157 אשר ילכו עם השליח, הנביא איש אומות העולם, אשר אותו ימצאו
רשום אצלם בתורה ובאֶוונגֶליון. הוא יצווה עליהם לנהוג בדרך ארץ
ויאסור עליהם את המגונה, ויתיר להם את המאכלות הטובים ויאסור
עליהם את התועבות, ויסיר מעליהם את הנטל ואת הכבלים המכבידים
עליהם. אשר יאמינו בו ויסייעו בידו ויושיטו לו עזרה וילכו אחר האור
אשר יוּרַד עִמו ממרומים, אלה יעשׂו חיל.

158 אֱמור, הוי האנשים, הנני שליח אלוהים אל כולכם, אשר לו מלכות
השמים והארץ. אין אלוה מִבַּלעדיו, והוא מְחַיֶה וממית. על כן הַאמינו
באלוהים ובשליחו, בנביא איש אומות העולם, המאמין באלוהים ובדבריו.
לכו עִמו לְמען תישירו לכת.

159 יש בבני עַמו של משה אומה אשר בניה נוהגים על־פי האמת
ועל־פיה יעשׂו צדק. 160 הפרדנו אותם לשנים־עשׂר שבטים, אומות,
וכאשר ביקשו בני עמו של משה כי יַשקם, הורינו לו לאמור, הַכֵּה במטךָ
בסלע. אז בקעו מתוכו שנים־עשׂר מעיינות, וכל שבט ידע את המקום
אשר ממנו ישתה. הֵצַלנו עליהם בענן והורדנו אליהם ממרומים את המָן
והשְׂלָו – אִכלו מן הדברים הטובים אשר שלחנו לפרנסתכם. הם לא
גרמו לנו עוול, כי אם לעצמם גרמו עוול. 161 נֶאמר להם, שִׁכנו בעיר
הזאת ואִכלו בה באשר תרצו, ואִמרו, חִטָּה, והיכָּנסו משתחווים בשער

157 **איש אומות העולם:** כלומר, לא מבני עמו של משה. הכוונה היא למוחמד שעליו מתבשר משה בפסוק זה. איש אומות העולם קרוי בערבית: אוּמִי, מונח שהפרשנים המוסלמים תופסים בדרך־כלל בהוראת "מי שאינו יודע קרוא וכתוב". **רשום אצלם בתורה ובאוונגליון:** התפיסה היא ששמו של מוחמד מופיע במקרא ובברית החדשה, ומכאן שעל היהודים והנוצרים להאמין בו. **הנטל...הכבלים:** האיסורים החמורים בדתם של בני ישראל. **האור:** הקוראן.

158 **אמור:** פנייה אל הנביא מוחמד.

159 **אומה:** יש הגורסים שמדובר ביהודים שקיבלו על עצמם את האסלאם בימי הנביא מוחמד. אחרים גורסים כי הכוונה לאחד או שנים משבטי ישראל שפרשו מכלל בני עמם החוטאים והתיישבו מעבר לנהר חול פלאי (= סמבטיון), מעבר לארץ סין, ושם הם מנהלים חיי אמונה ויושר ברוח דת מוחמד.

160 **אומות:** נראה שמילה זו נועדה להסביר את המילה "שבטים" (בערבית: אַסְבָּאט), שאינה מקובלת בערבית. **הכה במטך:** ר' שמות יז 6. **בענן:** ככל הנראה רמז לעמוד הענן המקראי (למשל, שמות יג 22). **המן והשלו:** ר' שמות טז 11 ואילך.

161 **שכנו בעיר...והיכנסו משתחווים:** ר' סורה 58:2.

למען נסלח לכם על חטאיכם. נַרבה את שׂכר המיטיבים. 162 ואולם בני
העוולה אמרו דבר שונה מאשר נצטוו להגיד, על כן שלחנו עליהם מגפה
מן השמים, כי היו בני עוולה.

163 שְׁאַל אותם על אודות העיר אשר שכנה אל מול הים. הם חיללו את
השבת, כי דגי הים עלו על פני הים ביום השבת, ואילו בימים אשר לא
שָׁבתו ממלאכה לא עלו. כך ניסינו אותם, כי היו מופקרים. 164 אמרה
קבוצה בקרבם, מה לכם כי תטיפו מוסר לאנשים אשר אלוהים עומד
להכחידם או להעניש בעונש גדול? אָמרו, רק למען נצא נקיים מלפני
ריבונכם, ולמען תהיה בהם יִרְאָה. 165 כאשר שכחו את אשר הזכירו להם,
מילטנו את האנשים אשר אסרו את הרעה והִכינו את בני העוולה בעונש
איום, כי היו מופקרים: 166 כאשר הֵפֵרו ביוהרה את האיסור שהוטל
עליהם, אמרנו להם, הֱיו קופים מאוסים.

167 ריבונךָ הודיע כי עד יום תחיית המתים לא יחדל לשַׁלַּח בהם אנשים
אשר ילחצום ויענום. ריבונךָ מהיר בעונש, והוא אף סולח ורחום.
168 פיזרנו אותם עדות עדות על פני הארץ; יש ישרים ביניהם ויש
פחותים מזה, וניסינו אותם בטובות וברעות למען ישובו.

169 אחריהם קמו דורות אשר ירשו את הספר ורדפו בצע בן חלוף בעולם
הזה, ואמרו, ודאי יסולח לנו. ואולם במוצאם בצע בן חלוף כגון זה,
ייקחוהו. האם לא נדרשו בברית הספר להגיד על אלוהים את האמת
לבדה? הן למדו את אשר בו! נחלת העולם הבא טובה מזה ליראים. האב
לא תשׂכילו להבין?

162 **דבר שונה:** ר' סורה 59:2. **מגפה:** בערבית: רִגְ'ז, ור' הערה 134 לעיל.
163 **שאל אותם:** את היהודים. **העיר:** מזהים אותה עם אילת. ויש אומרים, מדיין, או טבריה.
164 **קבוצה בקרבם:** אנשים שלא חיללו את השבת. אלה פונים אל קבוצה אחרת שגינתה את מחללי השבת. **רק למען נצא נקיים:** תשובת המגִנים את מחללי השבת.
166 **אמרנו להם:** הדובר הוא אלוהים. **היו קופים:** סיפור הפיכתם של מחללי השבת לקופים אינו ידוע משום מקור פרט לקוראן. יש המפרשים שהצעירים הפכו לקופים והזקנים לחזירים (ר' סורה 60:5). ויש המפרשים באופן מטאפורי: הם הפכו לקופים בלבם בלבד.
167 **אנשים אשר ילחצום:** הפרשנים גורסים שמדובר בבני עמים שונים שדיכאו את היהודים לאורך הדורות. האחרונים הם המוסלמים אשר ישיתו על היהודים מיסים והגבלות למיניהן.
168 **פיזרנו אותם:** הדובר הוא אלוהים על אודות היהודים.
169 **ירשו את הספר:** את התורה. **להגיד על אלוהים את האמת לבדה:** ולא לטעון כי אלוהים

170 המחזיקים בספר ואינם מַרפים והמקיימים את התפילה – לא נגרע
משׂכר המתקנים את דרכם.

171 עקרנו את ההר ונשׂאנו אותו כסוכך מעליהם, והם דימו כי הנה הוא
נופל עליהם. – אֶחֱזו היטב באשר נָתַנו לכם וזִכרו את אשר בו למען
תהיה בכם יִרְאָה.

172 ריבונךָ נטל מבני האדם, מתוך גבם, את יוצאי חלציהם, והעמידם
להיות עדים על עצמם. – האין אני ריבונכם? אָמרו, עדים אנו כי כן
הדבר. – פן תאמרו ביום תחיית המתים, לא נָתַנו דעתנו לכך, 173 או פן
תאמרו, כבר לפנינו צירפו אבותינו שותפים לאלוהים, ואנו רק צאצאיהם
הבאים אחריהם. התאמר לכלותנו בעוון מעשיהם של השוגים בהבל?
174 כך נציג את האותות אחד אחד, למען ישובו.

175 קְרָא בפניהם את קורותיו של האיש אשר נָתַנו לו את אותותינו
ואולם הוא הִשׁילָם מעליו, והשׂיגו השׂטן והיה בסוטים. 176 אילו חפצנו,
היינו מרוממים אותו בזכותם, אך הוא בחר להיוותר על הקרקע ונהה
אחר משוגת לבו. הוא נמשל לכלב אשר אם תגער בו, ילעלע בלשונו,
וגם אם תניח לו, ילעלע בלשונו. לזאת נמשלו מכחישי אותותינו. על כן
סַפֵּר את סיפור המעשׂה למען ייִמלכו בדעתם.

177 מכחישי אותותינו נמשלו לאנשים שאין רעים מהם, ואולם רק

סולח למי שחוזר וחוטא.
171 **ההר:** הר סיני. **נשׂאנו אותו כסוכך:** ר' סורה 63:2.
172 **ריבונך נטל מבני האדם:** המסורת מספרת כי אלוהים הוציא מחלצי אדם הראשון, וכן מחלצי זרעו אחריו, את כל הצאצאים העתידים להיוולד עד יום תחיית המתים (ודמותם כדמות נמלים זעירות), הציג בפניהם אותות המוכיחים שהוא ריבונם היחיד, והכל התחייבו להאמין בו. הפרשנים גורסים שפסוק זה נועד להוכיח ליהודים בני זמנו של מוחמד שגם עליהם חלה ההתחייבות העתיקה להאמין באלוהי מוחמד.
175 **קרא בפניהם:** בפני היהודים בני זמנו של מוחמד. **האיש אשר נתנולו את אותותינו:** יש המזהים אותו עם בלעם בן בעור שנשלח על־ידי מלך מואב לקלל את ישראל, ואולם אלוהים שם בפיו דברי ברכה במקום הקללה שהכין (ר' במדבר כב-כד). בגרסתו האסלאמית של הסיפור, בלעם אמנם מקלל את בני ישראל, ובכך הופך את עורו ממאמין לכופר. פרשנים אחרים מזהים את האיש עם אדם מימי מוחמד שהיה בקי בכתבי הקודש וירא שמים, ואולם משהופיע מוחמד במְדינה, קינא בנביא והפך את עורו ממאמין לאויב (שמו אוּמַיָּה אבן אבי אלצַלְת). **אותותינו:** ספרי קודש שבהם קרא על אודות אלוהים.

לעצמם יגרמו עוול. 178 אשר יַנחם אלוהים, תִּישַר דרכם, ואשר יַתעם, ילכו לאבדון.

179 הִרבֵּינו את זרעם של בני אנוש ושדים למען גיהינום. לב להם ולא יבינו, עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו. לבהמות נִדמו, והם תועים אף יותר. הללו לא יעלו דבר בדעתם.

180 לאלוהים יאים השמות הנאים, על כן קִראו לו בהם, וסורו מעל המטילים דופי בשמותיו. כמעלליהם ישולם להם.

181 בין ברואינו יש אומה שבניה נוהגים על־פי האמת ועל־פיה יעשׂו צדק.

182 מכחישי אותותינו – נתגנב אט אט אליהם בלא שיֵדעו מֵאַין. 183 אתן להם שהות, ואולם מזימתי נחרצת היא. 184 האם לא יימלכו בדעתם ויבינו כי אין בחֲברם כל שיגעון, וכי כל תפקידו להזהיר ברורות? 185 האם לא יביטו אל מלכות השמים והארץ ואל כל אשר ברא אלוהים, ולא יעלה בדעתם כי אולי קרוב כבר זמנם? ולאחר כל זאת, לאיזה אומֶר עוד יאמינו? 186 כל אשר יַתעהו אלוהים, אין לו מַנחה, והוא יניח להם לעמוד במִרְיָם ולהתחבט אובדי עצות.

187 ישאלוךָ על שעת הדין, מתי תבוא. אֱמור, רק לריבוני הידע עליה, ורק הוא יגַלנה בבוא זמנה. כָּבֵד לחצה על השמים והארץ, והיא תבוא עליכם כחתף. הם שואלים אותךָ כאילו הִרבית חקור על אודותיה. אֱמור, רק לאלוהים הידע עליה, ומרבית האנשים לא יֵדעו. 188 אֱמור, אין לאֵל ידי להביא תועלת לעצמי או להעביר רעה מעלַי, ויקרה רק אשר ירצה אלוהים. אילו ידעתי את הנסתר, הייתי מרבה טובה לעצמי ונמנע מכל רע. אין אני אלא מזהיר ומבשׂר לאנשים אשר יאמינו.

189 הוא אשר ברא אתכם מתוך נפש יחידה, ואז עשׂה לה בת זוג מתוכה,

180 **השמות הנאים:** שמות התואר של אלוהים המופיעים בפרקי הקוראן השונים. מניינם, על־פי המסורת האסלאמית, הוא תשעים ותשעה. **מטילים דופי בשמותיו:** כופרים במידותיו כאל יחיד ומייחסים אותן גם לאלילים.

181 **אומה:** הפרשנים גורסים שמדובר באומתו של מוחמד. ויש גורסים כי מדובר בנביאים.

182 **נתגנב אט אט אליהם:** או: נכרסם בהם קמעא קמעא.

184 **חברם:** הנביא מוחמד שאויביו האשימוהו בשיגעון.

למען ידבק בה, וכאשר ידע אותה, התעברה, וקל היה משׂא הריונה, והתהלכה כה וכה. וכאשר כבד משׂאה, פָּנו שניהם בתפילה לאלוהים ריבונם, ואמרו, אם תיתן לנו יילוד מוצלח נהיה במודים. 190 ואולם כאשר נתן להם יילוד מוצלח, צירפו לו שניהם שותפים, וייחסו להם חלק באשר נתן להם. יתרומֵם אלוהים מעל השותפים שצירפו לו.

191 האם יצרפו לו שותפים אשר דבר לא יבראו, ואשר הם עצמם נבראו? 192 הם לא יוכלו להושיט עזרה ואף לא לעזור לעצמם. 193 אם תקראו להם לבוא אל דרך הישר, לא יבואו בעקבותיכם. אחת היא לכם אם תקראו להם או תחרישו. 194 אלה אשר תִּפנו אליהם בתפילה מִבַּלעדי אלוהים, עבדים הם כמותכם. קִראו להם, ונִראה אם יֵיענו לכם, אם אמת בפיכם. 195 כלום יש להם רגליים להלך עליהן, או ידיים ללפות בהן, או עיניים לראות בהן, או אוזניים לשמוע בהן? אֱמור, קִראו לשותפים שצירפתם, וחַבּלו תחבולה נגדי, ואל תתנו לי שהות. 196 מגיני הוא אלוהים אשר הוריד את הספר ממרומים, והוא מגן הישרים. 197 אלה אשר תִּפנו אליהם בתפילה מִבַּלעדי לא יוכלו להושיט לכם עזרה ואף לא לעזור לעצמם.198 אם תקראו להם לבוא אל דרך הישר, לא ישמעו, ואתה תראה כיצד הם לוטשים עיניהם אליךָ בלא שיִראוךָ.

199 נְהַג בחמלה וצַווה לנהוג כראוי וסור מעל הנבערים מדעת. 200 והיה אם יתקוף אותךָ פיתוי מן השטן, בקש מחסה באלוהים, כי הוא שומע ויודע. 201 היראים, כל אימת שהשטן סובב סביבם, נזכרים, ואז נפקחות עיניהם. 202 ואילו אחֵיהם מושכים אותם אל תוך המְדוּחים ולא יַרפו.

203 אם יִקרה ולא תביא להם אות, יגידו, מדוע לא תמציאהו בעצמךָ? אֱמור, אני דבק רק באשר נִגלה לי מעם ריבוני. אלה אותות אשר נִגלו מעִם ריבּונכם כדי להאיר עיניים, ולהביא הדרכה ורחמים לאנשים אשר יאמינו. 204 בהיקָרא הקֻרְאָן, הַאזינו לו והסכיתו למען תרוחמו.

189 **נפש יחידה:** אדם הראשון.

190 **שותפים:** לכאורה משתמעת כאן האשמה שמאשים הקוראן את אדם הראשון ואשתו בעבודת אלילים. ויש הגורסים שמדובר כאן בכלל המין האנושי ולא באדם וחווה עצמם.

202 **אחיהם:** הכופרים. או: בני השטן.

203 **לא תביא להם אות:** דברי קוראן. מדובר במקרים שבהם חלף זמן־מה בין התגלות אחת לשנייה.

205 הַזכֵּר בוקר וערב את שם ריבונךָ בלבךָ, בתחנונים ובחרדת קודש,
ואל תישא קולךָ ואל תהיה במסיחים את דעתם.

206 השוהים במחיצת ריבונךָ לא יתגאו מכדי לעבוד לו, והם מספרים
בשבחו ומשתחווים לו.

206 **השוהים במחיצת ריבונך:**המלאכים.

סוּרָה 8 הַמַּלְקוֹח

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ישאלוךָ על המלקוח. אֱמור, המלקוח לאלוהים ולשליח, על כן הֱיו
יראים את אלוהים והשלימו ביניכם, והישמעו לאלוהים ולשליחו, אם
מאמינים הנכם.

2 המאמינים הם רק אלה אשר אם יוזכר אלוהים, יימָּלא לבם חרדה,
ובהיקרא אותותיו לפניהם, תִּרבה אמונתם, ועל ריבונם ייסָּמכו,
3 והמקיימים את התפילה והמוציאים ממון מאשר שלחנו לפרנסתם. 4 כל
אלה מאמינים הם באמת ובתמים, ושמורות להם מעלות אצל ריבונם,
ויזכו במחילה ויפורנסו ביד רחבה.

5 הנה כך הוציאךָ אלוהים מביתךָ בצדק, אף כי חבורה מן המאמינים לא
רצתה בזאת. 6 הם התנצחו עִמךָ על הדבר המוצדק לאחר שהתברר

1 **המלקוח:** המסורת גורסת שפסוק זה עוסק בכלי נשקם, גמליהם ובגדיהם של אויבי מוחמד משבט קוריש, שנפלו כשלל בידי המאמינים במלחמת בַּדְר (מרס 624). נמסר כי צבא קוריש יצא ממֶּכָּה אל אזור בַּדְר (באר בדרך שבין מֶכָּה ומְדינה) כדי להגן על שיירת מסחר שלהם שעשתה דרכה מסוריה למכה. השיירה עצמה חמקה ממוחמד לאחר שפנתה אל חוף הים, ואולם צבא הלוחמים שנשלח להגן עליה לא ויתר על המלחמה, ולבסוף הובס בידי המוסלמים. מסופר כי לאחר הניצחון, פרץ סכסוך על המלקוח בין הלוחמים לבין אלה שנשארו בעורף המחנה, בחברת הנביא עצמו. פסוק זה קובע כי השלל כולו שייך לנביא, והוא יחלקו כרצונו. אולם בפסוק 41 להלן נקבע כי רק חמישית מהשלל תישאר בידי הנביא.

2 **חרדה:**מפני עונשו. **אותותיו:** ר' סורה 39:2.

3 **והמוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.

4 **מעלות:** בגן עדן.

5 **הוציאך אלוהים מביתך:** במְדינה, אל הקרב בבַּדְר. ויש המפרשים: אלוהים הוציא את הנביא ממֶּכָּה במסגרת ההִיגְ'רה שלו למְדינה. **לא רצתה בזאת:** לא רצתה לצאת לקרב בַּדְר.

לאשורו, ונִראו כמובלים אל המוות ועיניהם רואות.

7 אלוהים הבטיח לתת בידכם את אחת משתי העֵדוֹת. אתם רציתם שתהיה זו האחת אשר אין לה עוקץ, ואולם אלוהים רצה להקים את האמת בדבריו ולהכרית את הכופרים. 8 כך יָקים את האמת ויסכל את ההבל, אף אם יתעבו זאת החוטאים.

9 שיוועתם לעזרת ריבונכם, והוא נענה לכם. – הנני מְזַמֵּן לכם אלף מלאכים אשר יבואו בזה אחר זה. 10 אלוהים לא עשׂה זאת כי אם למען תתבשׂרו ולמען יבטח לבכם בו, כי אין ניצחון ניתן אלא מאלוהים. אלוהים אדיר וחכם. 11 הוא הפיל עליכם תנומה של רוגַע מאִתו, והוריד עליכם מים מן השמים למען יטהר אתכם בהם ולמען יעביר את נֶגַע השׂטן מעליכם, ולמען יחשל את לבכם ויציב אֵיתן את רגלכם. 12 ריבּונךָ גילה למלאכים לאמור, אני עִמכם, על כן אַמצו את ידֵי המאמינים. אני אטיל מורא בלב הכופרים, ואתם הַכּו על העורף והַכּו על כל איבר. 13 זאת כי חָלקו על אלוהים ושליחו. כל החולק על אלוהים ושליחו, הנה אלוהים עונֵש קשות. 14 הֵא לכם! טעמו זאת! לכופרים ממתין עונשה של האש.

15 הוי המאמינים, בפוגשכם את הכופרים עולים למלחמה עליכם, אַל תיסוגו אחור. 16 כל הנסוג אחור מפניהם ביום ההוא – זולת אם יִפנה לאחור למען ישוב ויילחם, או למען יחבור אל עדת לוחמים – ייָנַחֵת עליו זעם אלוהים ובגיהינום ידור. שם יהיה סופו המר.

6 **התנצחו עמך על הדבר המוצדק:** סירבו להסתכן במלחמה עם צבאות קוריש בבַּדְר ("הדבר המוצדק"), והעדיפו לפנות אל השיירה הבלתי מוגנת שחמקה אל חוף הים. **התברר לאשורו:** התחוור להם שפירושו הסתכנות במלחמה. **נראו כמובלים אל המוות:** מפחד המלחמה.

7 **אחת משתי העדות:** עדת לוחמי קוריש שיצאה להגן על השיירה, מחד, ועדת הסוחרים בשיירה אשר חמקה בינתיים אל חוף הים, מאידך. **האחת אשר אין לה עוקץ:** עדת הסוחרים חסרי הנשק.

9 **שיוועתם לעזרת ריבונכם:** המסורת מספרת שהנביא ביקש מאלוהים להושיט לו עזרה מול גייסות קוריש בבַּדְר.

11 **הוריד עליכם מים:** המסורת מספרת שהמוסלמים בבַּדר לא מצאו מים לשתייה ולשם היטהרות לתפילה, כי אנשי קוריש השתלטו על הבאר, ועל כן המטיר להם אלוהים גשם.

12 **הכו:** יש המפרשים שכאן פונה אלוהים אל המאמינים ולא אל המלאכים.

17 לא אתם הרגתם אותם, כי אם אלוהים הרגם, ולא אתה יָדִיתָ עֵת יָדִיתָ, כי אם אלוהים ידה, זאת למען יְתַנַּסו המאמינים בטובה מעִמו. אלוהים שומע ויודע. 18 זאת היתה לכם, ואלוהים יסכל את תחבולת הכופרים.

19 אם תבקשו הכרעה, הנה לכם ההכרעה, ואם תחדלו, ייטב לכם, ואם תשובו לסורכם, נשוב גם אנו, ועדתכם לא תועיל לכם במאום, תהיה גדולה ככל שתהיה. הן אלוהים עִם המאמינים.

20 הוי המאמינים, הישָמעו לאלוהים ולשליחו ואַל תפנו לו עורף כל עוד שומעים אתם, 21 ואַל תהיו כאנשים האומרים, שמענו, אף כי לא ישמעו. 22 היצורים הרעים ביותר אצל אלוהים הם החירשים והאילמים אשר לא ישׂכילו להבין. 23 אילו ידע אלוהים כי יש להם תקנה, היה נותן להם לשמוע, אך לו גם היה נותן להם לשמוע, היו פונים עורף וסרים לדרכם. 24 הוי המאמינים, הֵיענו לאלוהים ולשליח בקוראו לכם לדבוק בכל אשר ייתן לכם חיים, ודעו כי אלוהים מפריד בין האדם ללִבו, וכי אליו תיאספו. 25 והישמרו פן לא רק בני העוולה אשר בכם יועמדו בניסיון קשה, ודעו כי אלוהים עונֵש קשות. 26 זִכרו כיצד הייתם מתֵי מעַט ונרדפים בארץ, וחששתם פן יעקרוכם האנשים, והנה אספכם אלוהים והושיט לכם את עזרתו ופִרנסכם במיטב הדברים למען תכירו טובה.

27 הוי המאמינים, אַל תבגדו באלוהים ובשליח, ואַל תמעלו באשר הופקד בידכם למשמרת, בעשׂותכם זאת ביודעין, 28 ודעו כי נכסיכם

19 **אם תבקשו:** פנייה אל הכופרים. ויש גורסים כי זוהי פנייה למאמינים המבקשים הכרעה בינם לבין הכופרים. **ההכרעה:** קרב בַּדר.

22 **החירשים והאילמים:** כינוי לכופרים אטומים לאמונה.

24 **בכל אשר ייתן לכם חיים:** באמונה ובקוראן. **מפריד בין האדם ללבו:** לזאת הוצעו פירושים שונים, כגון שאלוהים שולט בלבו של האדם, ואין האדם יכול לכוון בעצמו את נטיותיו, לטוב או לרע. ויש המפרשים בהוראת "אלוהים שרוי בין האדם ללבו", כלומר יודע את כל צפונותיו. **תיאספו:** למשפט ביום הדין.

26 **בארץ:** מפרשים שהכוונה לעיר מַכָּה אשר בה נרדפו ראשוני המוסלמים. **אספכם אלוהים:** נתן לכם מקלט במדינה לאחר שעזבתם את מולדתכם. **פרנסכם:** העניק לכם את שלל אויביכם המובסים.

27 **אשר הופקד בידכם:** מצוות הדת.

ובניכם הוענקו לכם רק למען העמידכם בניסיון, וכי אצל אלוהים שמור
השכר הכביר. 29 הוי המאמינים, אם תהיה בכם יראת אלוהים, הוא ייתן
לכם ישועה ויכפר על עוונותיכם ויסלח לכם. אלוהים הוא מרעיף הברכה
הכבירה.

30 הכופרים חרשו מזימה נגדך, לאוסרך או להורגך או לגרשך. הם חרשו
מזימה, ואף אלוהים חרש מזימה, ואלוהים הוא הטוב שבזוממים.

31 בהיקרא בפניהם אותותינו, יגידו, כבר שמענו כזאת, ואם נִרצה נוכל
גם אנו לחבר כאלה, ואין אלה בלתי אם סיפורי מעשיות של קדמונים.
32 הם אמרו, הו אלוהים, אם אמנם דברי אמת הם מאִתך, הַמטֵר עלינו
ברד אבנים מן השמים או יַסֵר אותנו בעונש כבד. 33 ואולם אלוהים
לעולם לא יעניש אותם בעודך ביניהם, כשם שלעולם לא יעניש אותם
אלוהים בעודם מבקשים מחילה. 34 ואולם מה עומד לזכותם ומונע בעד
אלוהים מלהעניש אותם, בעודם מונעים אנשים מלבוא אל המסגד הקדוש?
אין הם ראויים להיות מגיניו. רק היראים יהיו מגיניו, אבל מרביתם
אינם יודעים. 35 תפילתם ליד הבית אינה אלא קול שריקה ומחיאת כף
אל כף, על כן טַעֲמו־נא את העונש, כי כפַרתֶם.

36 הכופרים מוציאים את ממונם למען ירחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים.
הם יוסיפו להוציאו ואולם לבסוף ייהפך להם למקור דאבה, ואחר יובסו,
והכופרים ייאספו אל גיהינום. 37 כך יבדיל אלוהים בין הרע והטוב,

28 **למען העמידכם בניסיון:** לראות אם לא יגבה לבכם בעושרכם ועוצמתכם.
29 **ישועה:** בערבית: פֻרְקָאן. ר' סורה 4:3.
30 **חרשו מזימה:** המסורת מספרת שמנהיגי קוריש התכנסו והחליטו להתנקש בחיי מוחמד. אלוהים גילה לנביא את התוכנית, ועל כן יצא מוחמד ממֶכָּה באישון לילה, וזאת היתה ההיג'רה שלו למַדִינָה. **אלוהים חרש מזימה:** המסורת מספרת שאלוהים ציווה על מוחמד להורות לעַלִי בן דורו לישון במיטתו במקומו, וכך להסוות את בריחת הנביא מן העיר.
31 **אותותינו:** ר' סורה 39:2.
33 **בעודך ביניהם:** בטרם תמצא מקלט במקום אחר.
34 **המסגד הקדוש:** ר' סורה 144:2. הפסוק מאשים את בני קוריש הכופרים, שהיו ממונים על אחזקת המקומות הקדושים במֶכּה מימים ימימה, בכך שמנעו ממוחמד ומאמיניו להיכנס לשם.
35 **הבית:** מקדש הכעבה. **קול שריקה:** זהו גנאי למנהגי הפולחן של בני קוריש שהיו נוהגים באיזור הכעבה. טעמו־נא את העונש: פנייה אל קוריש. יש אומרים שזוהי רמיזה לתבוסתם הצפויה במלחמת בַּדר.

ויערום את הרעים עֲרֵמות עֲרֵמות וישליך את כולן אל תוך גיהינום. כל
אלה ילכו לאבדון.

38 אֱמור לכופרים כי אם יחדלו, ייסָלח להם כל אשר עשׂו עד כה, אך אם
ישובו לסורם, הנה זה כבר נודעה הדרך אשר בה נענשו בני הדורות
הראשונים. 39 הילחמו בהם למען לא יִתאַנו לכם עוד, והדת כולה תהיה
לאלוהים. ואולם אם יחדלו, הנה מבחין אלוהים באשר יעשׂו. 40 ואם יפנו
עורף, דעו כי אלוהים הוא מגינכם. מה טוב הוא המגן ומה טוב הוא
המושיע!

41 דעו כי כל שלל אשר ייפול בידכם, החמישית תחולק לאלוהים
ולשליח ולקרובי המשפחה וליתומים ולנזקקים ולהֵלך בדרכים. (כך
תעשׂו) אם מאמינים הנכם באלוהים ובאשר הורדנו ממרומים אל עַבדֵנו
ביום הישועה, ביום אשר נפגשו שני המחנות. אלוהים הוא כל־יכול.

42 אתם הייתם במוצא העמק הקרוב והם היו במוצא העמק הרחוק,
ושיירת הרוכבים היתה למטה מכם. אילו הייתם קובעים מראש להיפגש
עמם למלחמה, לא הייתם באים למפגש, ואולם אלוהים גמר אומר לקיים
את הדבר אשר אין להשיבו, למען יאבד האובד מן הטעם הברור ולמען
יחיה החַי מן הטעם הברור. אלוהים שומע ויודע. 43 אלוהים הראָם לך
בשנתך והנה הם מתֵי מעַט, ואילו היה מראָם לך רבים, היה רַךְ לבבכם
והייתם נחלקים בעניין. ואולם אלוהים הִסדיר זאת. הוא יודע חַקרֵי לב.

38 **הדרך:** ר' סורה 137:3.
41 **החמישית תחולק:** זה הכלל הרווח לחלוקת שלל המלחמות, אשר על־פיו חמישית אחת מן השלל תחולק בין הקבוצות הנמנות כאן, והשאר יינתן ללוחמים. המסורת קובעת שעקרון החמישית נקבע במלחמת בַּדְר, או לאחר הניצחון על יהודי שבט קינוקאע, שלושה חודשים מאוחר יותר. במקום אחר (סורה 7:59) מצויה חריגה (זמנית) מן הכלל הזה, והשלל כולו ניתן לקבוצות הנזכרות כאן. **קרובי המשפחה:** בני משפחת הנביא. **הלך בדרכים:** המצוי הרחק ממקום מושבו הקבוע ללא אמצעי מחיה. **אשר הורדנו ממרומים:** פרקי הקוראן שנגלו לנביא. ויש גורסים שהכוונה למלאכים שנשלחו אל שדה הקרב בבַּדְר. **יום הישועה:** יום ניצחון המוסלמים בבדר (בערבית: פֻרְקָאן. ר' לעיל פס' 29). **שני המחנות:** המאמינים והכופרים.
42 **מוצא העמק:** מפרשים שהכוונה לעמק בַּדר, אשר המאמינים הגיעו אל קצהו הקרוב למַדינה, ואילו צבא קוריש הגיע אל קצהו הקרוב למֶכה. **שיירת הרוכבים:** שיירת המסחר של קוריש שחמקה אל שפלת החוף. **לא הייתם באים למפגש:** כי היה נופל עליכם פחד.
43 **בשנתך:** כלומר בחלום שחלם הנביא ערב הקרב.

44 כאשר נפגשתם עמם למלחמה, הראם (אלוהים) לכם והנה הם מתי
מעט בעיניכם, והמעיטכם בעיניהם, למען יקיים אלוהים את הדבר אשר
אין להשיבו. אל אלוהים יושבו הדברים.

45 הוי המאמינים, בפוגשכם קבוצת לוחמים, עמדו איתן והרבו להזכיר
את שם אלוהים למען תעשו חיל.

46 הוי המאמינים, הישמעו לאלוהים ולשליחו ואל תיפול ביניכם מחלוקת,
פן ירך לבבכם ולא תקום בכם רוח. עמדו בעוז רוח, כי אלוהים עם עזי
הרוח. 47 אל תהיו כמי שיצאו ממושבותיהם מדושני עונג בבקשם להתפאר
בפני האנשים, והרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים. אלוהים חולש על
מעשיהם. 48 השטן השיאם להשתבח במעשיהם ואמר, היום לא יגבר איש
עליכם, ואני הנני מגינכם. ואולם כאשר נגלו שני המחנות זה לזה, הזר
בו ואמר, אין אני מחויב לכם עוד, כי רואה אני את אשר לא תראו,
וחושש אני מפני אלוהים. אלוהים עונש קשות.

49 המתחסדים ואלה אשר פשה הנגע בלבם אמרו, דתם של אלה הדיחה
אותם. ואולם כל הנסמך על אלוהים, הנה אלוהים אדיר וחכם.

50 לו רק יכולת לראות כיצד יאספו המלאכים את נשמות הכופרים וילקו
אותם בפניהם ובאחוריהם – טעמו את עונש השרפה! 51 זאת כגמול על
אשר עוללו ידיכם זה כבר. אלוהים לא יגרום עוול לברואים.

52 דינם יהיה כדין בני משפחת פרעה ואלה אשר היו לפניהם: הם כפרו
באותות אלוהים ואלוהים הכה בהם כי חטאו. אלוהים חזק ועונש קשות.
53 זאת כי אלוהים לעולם לא ימיר חסד אשר נטה לאנשים, אלא אם

44 **מתי מעט:** כל צד נראה מועט בעיני אויבו, וכך אזרו עוז לתקוף זה את זה.
47 **מי שיצאו ממושבותיהם:** בני קוריש שיצאו לבדר כדי להגן על שיירתם. המסורת גורסת שהם הביאו עמם כלי נגינה ונערות מזמרות כדי להפגין את עושרם וכוחם.
48 **שני המחנות:** המאמינים והכופרים בבדר. **רואה אני את אשר לא תראו:** את המלאכים הלוחמים לצד המאמינים.
49 **המתחסדים:** ר' סורה 167:3. **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** ר' סורה 10:2. **הדיחה אותם:** פיתתה אותם לצאת לקרב אבוד מראש (בדר). כלומר, המתחסדים אינם מאמינים בעזרת אלוהים למאמיניו.
50 **עונש השרפה:** בגיהינום.
51 **זה כבר:** בעולם הזה.

ימירו הם את אשר בנפשם. אלוהים שומע ויודע. 54 דינם יהיה כדין בני
משפחת פרעה ואלה אשר היו לפניהם: הם הכחישו את אותות ריבונם,
ואנו השמדנום כי חטאו, והטבענו את בית פרעה, כי היו כולם בני
עוולה.

55 היצורים הרעים ביותר אצל אלוהים הם הכופרים, כי לא יאמינו.
56 הם אלה אשר ערכת עמם חוזים בשבועה, ובכל פעם יפרו אותם,
ואינם יראים. 57 אם תשיגם במלחמה, הפיצם לכל רוח למען יראו ויירָאו
העומדים אחריהם, ולמען יזכרו.

58 אם חושש אתה כי עומדים אנשים לבגוד בך, הטח זאת בפניהם בכל
תוקף. אלוהים אינו אוהב את הבוגדים. 59 אל תחשוב כי הכופרים
הספיקו להינצל. הם לא יחמקו.

60 הכינו כוח לקראתם ככל שתוכלו, וסוסים רתומים לקרב, אשר בהם
תזרעו מורא בלב אויב אלוהים ואויבכם, ובלב אחרים מלבדם אשר לא
תכירום, אך אלוהים יכירם. כל אשר תוציאו למען אלוהים, תושב לכם
תמורתו במלואה, ולא תקופחו.

61 אם ייטו לשלום, נטה לו גם אתה, והיסמך על אלוהים, כי הוא שומע
ויודע. 62 ואם ירצו לרמותך, דייך באלוהים – הוא אשר הושיט לך את
עזרתו ואת עזרת המאמינים, 63 וקירב בין לבותיהם. לו גם הוצאת את
כל הממון עלי אדמות לא היית מקרב בין לבותיהם, ואולם אלוהים קירב
ביניהם. הוא אדיר וחכם.

56 **אשר ערכת עמם חוזים:** מפרשים שמדובר ביהודי קוריט'ה שהפרו את חוזיהם עם הנביא, ועל כן תקף אותם וטבח בהם (שנת 627).
59 **הספיקו להינצל:** מפרשים כי הכוונה לבני קוריש שהצליחו להימלט משדה הקרב בבדר לאחר ניצחון מוחמד.
60 **אחרים מלבדם:** יש המפרשים שמדובר בשדים. ויש אומרים: יהודי שבט קוריט'ה. ויש אומרים: הפרסים.
61 **אם ייטו לשלום:** יש המפרשים שפסוק זה עוסק בעובדי האלילים, ושהוא בוטל עם התגלות סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. אחרים גורסים שמדובר ביהודים, ובמקרה זה, נותר הפסוק על כנו בכפוף להוראת תשלום מס הגולגולת (ג'זיה) הנזכר בסורה 29:9.
63 **קירב בין לבותיהם:** מקובל לפרש שהכוונה לשבטים הערביים במדינה (אוס וח'זרג') שלפני בואו של מוחמד לעירם ניהלו ביניהם מלחמות עקובות מדם, ובזכות אלוהים

64 הוי הנביא, דייך באלוהים ובמאמינים ההולכים עמך. 65 הוי הנביא,
דַרבֵן את המאמינים להילחם. אם יהיו בכם עשׂרים עזי רוח, יהיה עליהם
לגבור על מאתיים, ואם יהיו בכם מאה, יהיה עליהם לגבור על אלף
כופרים, כי הם עַם אשר לא יבין. 66 ואולם עתה הֵקל אלוהים עליכם,
ביודעו כי יש בכם רפיון: אם יהיו בכם מאה עזי רוח, עליהם לגבור על
מאתיים, ואם יהיו בכם אלף, עליהם לגבור על אלפיים, ברשות אלוהים.
אלוהים עִם עזי הרוח.

67 מעולם לא הוּתַר לנביא לקחת שבויים בטרם יכה לפי חרב בארץ.
אתם חפצים להפיק רווח בעולם הזה, ואילו אלוהים חפץ בעולם הבא,
ואלוהים אדיר וחכם. 68 אלמלא הִקדים אלוהים לקבוע זאת בספר, היה
פוקד אתכם עונש כבד בעוון כל אשר לקחתם.

69 אִכלו מן השלל אשר לקחתם, מן הכָּשר והטוב, והֱיו יראים את
אלוהים. אלוהים סולח ורחום.

70 הוי הנביא, אֱמור לשבויים אשר בידיכם, אם יֵדע אלוהים כי יש טובה
בלבבכם, יחזיר לכם טובה אשר תהיה גדולה מכל אשר נלקח מכם, ויסלח
לכם. אלוהים סולח ורחום. 71 אם יבקשו לבגוד בך, הלא כבר בגדו
באלוהים לפני כן, והוא נתן אותם בידכם. אלוהים יודע וחכם.

הושכן שלום ביניהם והם התאחדו לתמוך בנביא.

64 **ובמאמינים:** או: (ודי) למאמינים (באלוהים).

66 **הקל אלוהים:** עתה הוא דורש מכם להילחם מול כוח גדול מכם פי שניים בלבד ולא גדול מזה, כמפורט בפסוק הקודם.

67 **בטרם יכה לפי חרב:** מפרשים שהפסוק מגנה את המאמינים על שלקחו שבויים במטרה ליהנות מכופר הנפש שיקבלו תמורתם, וזאת במלחמת בדר (שנת 624). היתה זו מלחמתו הראשונה של הנביא, כאשר טרם הספיק לעשות שפטים בכופרים, ולפיכך מגנה אותו הפסוק על לקיחת השבויים בשלב כה מוקדם של מאבקו. ויש הגורסים כי פסוק זה בוטל בתוקף סורה 4:47 המתיר לקיחת שבויים לצורכי כופר. ואולם אחרים גורסים שהפסוק מעולם לא בוטל, מאחר שממילא היה מוגבל לראשית המאבק בכופרים. ההיתר לקחת שבויים ניתן רק לאחר שכוחם של המוסלמים הגיע לשיאו, וכבר הביסו את הכופרים. **להפיק רווח:** מכופר הנפש.

68 **לקבוע זאת:** כי השבויים מותרים לכם. **בספר:** ר' סורה 145:3.

70 **אמור לשבויים:** שנפלו בידי המאמינים במלחמת בדר. **טובה בלבבכם:** אמונה. **יחזיר לכם טובה:** בגן עדן. **מכל אשר נלקח מכם:** כופר הנפש ששילמתם.

71 **לבגוד בך:** לחזור בהם מאמונה לכפירה.

72 המאמינים והמהגרים והקמים להיאבק למען אלוהים בהקריבם את
רכושם ואת נפשותיהם, ואלה אשר נתנו מחסה והושיטו עזרה, כל אלה
מגינים זה לזה. אשר למאמינים שלא היגרו, אין לכם כל חלק בהגנתם
עד אשר יהגרו. ואולם אם יבקשו את עזרתכם בדת, עליכם לחוש
לעזרתם, אלא אם יהיה זה כנגד אנשים אשר יש ברית בינכם ובינם.
אלוהים מבחין באשר תעשׂו.

73 הכופרים מגינים זה לזה, ואם לא תנהגו גם אתם כך, יפקדוכם
רדיפות בארץ ורוב חמס.

74 המאמינים והמהגרים והקמים להיאבק למען אלוהים, ואלה אשר נתנו
מחסה והושיטו עזרה, כל אלה מאמינים הם באמת ובתמים, ויזכו במחילה
ויפורנסו ביד רחבה. 75 אשר האמינו לאחר מכן, ואשר היגרו וקמו עִמכם
להיאבק, מִשֶּׁלכם המה.
שארי בשׂר יהיו ראשונים לרשת זה את זה, על־פי הרשום בספר אלוהים.
אלוהים יודע כל דבר.

72 **המהגרים:** ר' סורה 218:2. **הקמים להיאבק:** ר' סורה 218:2. **אשר נתנו מחסה והושיטו עזרה:** תושבי מַדינה המוסלמים (האַנְצָאר) שקיבלו את המהגרים בעירם ותמכו בהם. **מגינים זה לזה:** ויש המפרשים בהוראת: "יורשים זה לזה", ומסבירים שבשלב מסוים נקבע כי קשרי ירושה יתקיימו רק בין המוסלמים במַדינה לבין עצמם, וינותקו הקשרים עם מוסלמים שלא היגרו לשם. זאת כדי להאיץ בכולם לבוא למַדינה ולחזק שם את כוחו של הנביא.

74 **נתנו מחסה והושיטו עזרה:** האנצאר, כלומר תושבי מדינה שנתנו מחסה לנביא ולמהגרים שבאו ממֶכה.

75 **לאחר מכן:** לאחר ראשוני המהגרים למדינה. **ראשונים לרשת:** מפרשים שפסוק זה מבטל את הכלל הקודם שעל־פיו שארי בשר שלא היגרו למַדינה היו מנועים מלקחת חלק בירושתו של קרובם המוסלמי, ונכסיו ניתנו כולם למוסלמים במַדינה שנחשבו כ"אחיו" לדת. **ספר אלוהים:** מפרשים שהכוונה לספר השמימי הנצחי שבו נרשם מראש כל מה שחרץ אלוהים לעתיד לבוא.

סוּרָה 9 הַהַצְהָרָה

1 זוהי הצהרה כי אלוהים ושליחו אינם מחויבים עוד כלפי המשתפים
אשר ערכתם עמם חוזים בשבועה. 2 חופשיים אתם אפוא לשוטט בארץ
בבִטחה ארבעה חודשים, ודעו כי לא תחמקו מאלוהים, וכי אלוהים ימיט
קלון על הכופרים.

3 וזוהי הודעה הניתנת לאנשים מעם אלוהים ושליחו ביום החַג' הגדול,
כי אלוהים אינו מחויב עוד כלפי המשתפים, ואף לא שליחו. אם תחזרו
בתשובה, ייטב לכם, ואולם אם תפנו עורף, דעו כי לא תחמקו מאלוהים.
בַּשֵּׂר לכופרים כי צפוי להם עונש כבד, 4 אבל לא למשתפים אשר

1 סורה 9 היא היחידה בקוראן שאינה פותחת בנוסחה: "בשם אלוהים הרחמן והרחום" היו ששיערו כי הדבר מעיד על כך שסורה זו היתה במקורו של דבר חלק מהסורה הקודמת לה. **הצהרה:** המסורת גורסת שמדובר בהצהרה שניתנה בשנה התשיעית לשהותו של הנביא במְדינה (שנת 631), בעת שהחליט לבטל את כל חוזי ההגנה שנערכו אי פעם בין המוסלמים לבין הכופרים. פירושו של דבר שהותר דמם של כל הערבים שעדיין לא התאסלמו. ההכרזה על הביטול נועדה להתקיים בעיר מַכּה בעונת החג'. המסורת מספרת שהנביא, אשר היה במְדינה, שלח את חותנו אבו בַּכְּר למַכּה כדי שיודיע על ביטול החוזים, ואולם עד מהרה החליט לשלוח בעקבותיו את עַלִי בן דודו, והורה לו להודיע על ההחלטה במקום אבו בכר. מוחמד נימק את החלפתו של אבו בכר בעַלִי בכך שרק קרוב משפחתו הקרוב ביותר מוסמך למסור בשמו הצהרה כה חמורה. משתפים: ר' סורה 96:2.

2 **חופשיים אתם:** פנייה אל הכופרים. **ארבעה חודשים:** זהו פרק הזמן שניתן לכופרים בטרם יפוג תוקף חוזיהם.

3 **הודעה:** מפרשים כי מדובר בהודעה שונה מזו הנמסרת בפסוק 1, ואשר נועדה לאסור על כל מי שאינו מוסלמי לקחת חלק בטקסי החג', שנערכו במַכּה ובאתרים סמוכים לה. **החג' הגדול:** העלייה לרגל שנערכה בעיר מַכּה בשנה התשיעית להיג'רה (מרס, שנת 631). ויש אומרים כי החג' הזה כונה "החג' הגדול" על שום שהוא חל סמוך לחג הפסח היהודי ותג הפסחא הנוצרי, ועל כן היה זה חגם של בני שלוש הדתות. אחרים גורסים שהכינוי "גדול" נועד להבדיל את החג' מטקסי העומרה, שהיא העלייה לרגל "הקטנה".

ערכתם עמם חוזים בשבועה, ואשר לא החסירו דבר מהתחייבותם כלפיכם
ולא סייעו ביד איש כנגדכם. לאלה הַשלימו את חוזיהם עד שתימָלא
תקופתם, כי אלוהים אוהב את היראים. 5 עם תום החודשים הקדושים,
הִרגו את המשתפים בכל מקום אשר בו תמצאום, ותִפסו אותם וכִתרו
אותם ואִרבו להם בכל אתר ואתר. ואולם אם יחזרו בתשובה ויקיימו את
התפילה וייתנו זַכָּאת, שַׁלחו אותם לחופשי, כי אלוהים סולח ורחום.

6 ואם יבקש אחד המשתפים כי תערוב לשלומו, הֱיה עָרֵב לו למען ישמע
את דבר אלוהים, ואַחַר הָבֵא אותו אל מקום מבטחים. זאת כי הם עַם
אשר דבר לא יֵדעו. 7 כיצד זה תינתן למשתפים התחייבות מטעם אלוהים
ומטעם שליחו? (היא תינתן) רק לאלה אשר ערכתם עמם חוזה בשבועה
ליד המסגד הקדוש. כל אימת שינהגו עמכם ביושר, נַהגו גם אתם ביושר
עמם, כי אלוהים אוהב את היראים. 8 הכיצד? הן אם יגברו עליכם, לא

4 **עד שתימלא תקופתם:** יש אומרים שפסוק זה קובע כי ההצהרה על ביטול חוזי ההגנה עם הכופרים לא חלה על מי שהיו להם חוזים שנחתמו לתקופה מוגבלת בלבד. חוזיהם אמורים היו להישמר עד תום תקופתם כל זמן שלא הופרו על־ידי הכופרים. אחרים גורסים כי "תקופתם" היא הארכה בת ארבעת החודשים שניתנה לכלל בעלי החוזים. במקרה זה נועד הפסוק לקבוע כי ארבעת החודשים יינתנו רק למי שלא הפרו חוזיהם עם הנביא. שאר בעלי החוזים הם בני מוות מרגע מסירת ההצהרה על ביטול החוזים.

5 **החודשים הקדושים:** שלושת חודשי החג', העשירי, האחד־עשר והראשון, בלוח השנה הערבי (ד'ו אלקִעְדָה, ד'ו אלחִגָ'ה ומוחַרַם). מסבירים כי פסוק זה קובע שעם תום החודשים הללו (שבמהלכם אסורה שפיכות דמים) יותר דמם של אותם כופרים שלא היו להם חוזי הגנה כלשהם עם המוסלמים. אחרים גורסים שמדובר בארבעת החודשים שניתנו כארכה לבעלי החוזים, ובמקרה זה מוסיפים למניין החודשים את החודש השביעי (רַגַ'ב) בלוח השנה, שאף הוא חודש קדוש. **הִרגו את המשתפים:** הוראה זו נחשבת כמבטלת כל פסוק אחר בקוראן שמשתמעת ממנו מתינות כלפי לא מוסלמים. מצווה זו העניקה לפסוק את הכינוי: "פסוק החרב". **תִפסו אותם:** קחו אותם בשבי. ויש המפרשים כי שבייתם היא לצורך הריגתם. אחרים גורסים שיש להשאירם בחיים בתוקף סורה 4:47. **זכאת:** ר' סורה 43:2.

6 **תערוב לשלומו:** למען יוכל ללמוד בבטחה את דיני האסלאם. **אל מקום מבטחים:** אל תחומי בני שבטו. ואולם יש המפרשים כי גם אם לא יתאסלם יש לשלחו בבטחה עד אשר יוחלט בעניינו.

7 **אלה אשר ערכתם עמם חוזה:** מפרשים כי מדובר במוצאים מן הכלל בפסוק 4 דלעיל. ויש הגורסים שמדובר בחוזה חודיביה שנחתם בשנת 628. במקרה זה הפסוק מגנה את בני שבט קוריש שהפרו את החוזה, ומאיץ במאמינים לכבד את התחייבותם כלפי שאר השבטים שנטלו חלק בחוזה אך לא הפרו אותו (בעיקר בני שבט ח'זָאעָה שנשארו בעלי בריתו הנאמנים של מוחמד, והותקפו על־ידי בעלי בריתם של בני קוריש). **המסגד הקדוש:**

יתחשבו בקרבת הדם אשר ביניכם ולא בערובות שנָתנו לכם. הם ירַצו אתכם בהבל פיהם, ואולם לבותיהם ימאנו. רובם מופקרים. 9 הם מכרו את אותות אלוהים באפס מחיר והרחיקו אנשים מנתיבו. אכן הֵרעו לעשות. 10 הם לא יתחשבו בקרבת הדם בינם לבין המאמינים ולא בערובות שנתנו להם. כל אלה עוברים את גבול המותר. 11 ואולם אם יחזרו בתשובה ויקיימו את התפילה וייתנו זַכָּאת, כי אז אחֵיכם לדת הם. כך נציג את האותות אחד אחד בפני אנשים בני דעת. 12 אם יָפֵרו את שבועותיהם לאחר שהתחייבו לקיימן ויטילו דופי בדתכם, כי אז הילחמו בראשי הכפירה, כי אין הם מכבדים שבועות, למען יחדלו.

13 האם לא תילחמו באנשים אשר הפרו את שבועותיהם וזממו לגרש את השליח? הן מלכתחילה היו הם הראשונים להתגרות בכם. האם יראים אתם מפניהם? הן ראוי לכם יותר לירוא את אלוהים, אם מאמינים הנכם. 14 הילחמו בהם, וכך יעניֵשם אלוהים בידיכם, וימיט קלון עליהם, ויושיע לכם עזרה כנגדם, ויביא מרפא ללבם של אנשים מאמינים, 15 ויסיר את מפח הנפש מלבם. אלוהים ישוב מכעסו על כל אשר יחפוץ, כי אלוהים יודע וחכם.

16 האומנם חשבתם כי יניחו לכם, וכי אלוהים מעולם לא הבחין באלה מביניכם אשר קמו להיאבק ולא לקחו להם ידידי נפש זולת אלוהים

נהוג לזהותו עם המסגד במַכה המקיף את מקדש הכעבה.

8 **קרבת הדם:** כך על־פי מרבית הפרשנים (בערבית: אִל), ויש המפרשים: "בברית".

9 **מכרו את אותות אלוהים:** העדיפו טובות הנאה נפסדות על פני ציות לצו אלוהים. **הרחיקו אנשים מנתיבו:** יש המפרשים כי מדובר בבני קוריש שמנעו מן המאמינים מלהיכנס למַכה ולבוא אל הכעבה, וחסמו אותם בחודיביה (שנת 628). אחרים גורסים שמדובר ביהודי העיר מַדינה שהתכחשו לקוראן והתנכלו למוחמד.

13 **זממו לגרש:** מקובלת הדעה שמדובר בבני שבט קוריש שביקשו לגרש את הנביא ממַכה. ויש גורסים שמדובר ביהודי העיר מַדינה שזממו לגרש את הנביא מעירם. **הראשונים להתגרות:** אם מדובר בבני קוריש, כי אז הכוונה לכך שהם תקפו באמצעות בעלי בריתם את שבט ח'וזאעָה, בעלי בריתו של הנביא, ובכך הפרו את חוזה חודיביה. הפרת החוזה היתה העילה לעליית מוחמד בראש צבאותיו על מַכה בשנת 630.

14 **אנשים מאמינים:** יש הגורסים כי מדובר בבני שבט ח'וזאעָה, בעלי בריתו של מוחמד. מוחמד חש לעזרתם לאחר שהותקפו על־ידי בעלי בריתם של קוריש, ובעשותו כן כבש את מַכה (בשנת 630).

ושליחו והמאמינים? אלוהים מכיר את מעשיכם לִפנַי ולִפנים.

17 המשתפים אינם ראויים לכונן ולשַמר את מסגדי אלוהים, בעודם מעידים על עצמם כי כופרים הם. אלה, מפעלותיהם לא יניבו פרי, ולנצח יהיו באש. 18 את מסגדי אלוהים יכונן וישַמר רק המאמין באלוהים וביום האחרון והמקיים את התפילה והנותן זַכָּאת והירא את אלוהים לבדו. רק אלה יוכלו להיות ישרי־דרך.

19 הסבורים אתם כי השקיית עולי הרגל ושימור המסגד הקדוש שקולים בערכם למעשיו של המאמין באלוהים וביום האחרון והקם להיאבק למען אלוהים? אין הם שווים בעיני אלוהים, ואלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה.

20 המאמינים והמהגרים והקמים להיאבק למען אלוהים בהקריבם את רכושם ואת נפשותיהם, מעלתם רמה מכל אצל אלוהים, והם יהיו הזוכים. 21 ריבונם מבשר להם כי יעניק להם מרחמיו ויפיקו רצון מלפניו, וייתן להם גנים אשר בהם יתענגו במנעמים קיימים לעולם. 22 נֶצח נצחים יהיו שם. אלוהים, שׂכר כביר שמור אצלו.

23 הוי המאמינים, אל תיקחו את אבותיכם ואחֵיכם למגינים לכם, אם מבכרים הם את הכפירה על פני האמונה. אלה מביניכם אשר ייקחום למגינים להם, בני עוולה הם. 24 אֱמור, אם אבותיכם ובניכם ואחֵיכם ונשיכם וקרובי משפחתכם, והנכסים אשר עשיתם לכם, ועסקאות המסחר אשר תחששו פן לא יֵצאו לפועל, והמשכנות הנעימים לכם – אם כל

16 **חשבתם כי יניחו:** פנייה אל מוסלמים רכי לבב, או אל המתחסדים. **קמו להיאבק:** ר' סורה 218:2.

17 **המשתפים אינם ראויים:** פסוק זה פורש כמכוון לבני קוריש אשר התגאו בהיותם מכונניה ומגיניה של הכעבה במַכה. הפסוק קובע שאין ערך למפעלותיהם כל עוד הם מתנכלים לנביא ואינם מקבלים על עצמם את האסלאם. **מסגדי אלוהים:** צורת הריבוי שימשה יסוד לפירוש הקובע שפסוק זה אוסר על לא־מוסלמים (כולל יהודים ונוצרים) לפקוד כל מסגד באשר הוא.

16 **ביום האחרון:** ביום הדין.

19 **השקיית עולי הרגל:** זה היה תפקידם של בני קוריש מימים ימימה, ובו התפארו.

20 **המהגרים:** ר' סורה 218:2. **הזוכים:** בגן עדן.

23 **אל תיקחו את אבותיכם:** הפרשנים גורסים כי הפסוק פונה אל המוסלמים תושבי מַכה אשר העדיפו להישאר בקרב בני משפחתם ולא היגרו למַדינה.

אלה אהובים עליכם יותר מאלוהים ומשליחו ומן המאבק למענו, כי אז
הַמתינו עד אשר יקים אלוהים את דברו. אלוהים לא ינחה את קהל
המופקרים.

25 אלוהים חש לעזרתכם במקומות רבים וביום חֻנַיְן. ביום ההוא התרברבתם
ברוב מספרכם, אך לא הועיל לכם הדבר במאום, והארץ על כל רוחבה
היתה צרה לכם, ואַחַר נסוגותם אחור. 26 אז הוריד אלוהים את שלוותו
ממרומים והשכינה על שליחו ועל המאמינים, והוריד ממרומים גדודים
שנסתרו מעיניכם, והעניש את הכופרים. זה גמולם של הכופרים, 27 אבל
אַחַר ישוב אלוהים מכעסו על כל שיחפוץ, כי אלוהים סולח ורחום.

28 הוי המאמינים, המשתפים טמאים המה, על כן אל יִקרבו עוד אל
המסגד הקדוש לאחר השנה הזאת. ואם חוששים אתם פן תיקָלעו למחסור,
עוד יעשירכם אלוהים בברכה אשר ירעיף עליכם, אם ירצה. אלוהים
יודע וחכם. 29 הילחמו באנשים אשר אינם מאמינים באלוהים ולא ביום
האחרון ואינם מקדשים את אשר קידשו אלוהים ושליחו, ואינם מחזיקים
בדת האמת – אלה בהם אשר ניתַן להם הספר – עד אשר ישלמו את
הגִ'זְיָה במו ידיהם, בעודם מושפלים.

24 **אמור:** פנייה אל הנביא מוחמד. **המאבק:** בערבית: ג'יהאד. ר' סורה 218:2. **יקים אלוהים את דברו:** יעשה את אשר יחליט לעשות. זוהי לשון איום.

25 **חֻנַיְן:** מקום בקרבת העיר טָאִיף, שם התנהל קרב בין המוסלמים לבין בני שבט הַוָאזִן ותַ'קִיף, זמן־מה לאחר כיבוש מכה (פברואר 630). **רוב מספרכם:** המסורת מספרת שהמוסלמים מנו שנים־עשר אלף לוחמים לעומת ארבעת אלפים במחנה האויב. **היתה צרה לכם:** מרוב פחדכם.

26 **שלוותו:** בערבית: סַכִּינָה, שהוראתה הראשונית נראית קרובה למילה העברית "שכינה". היא תורגמה כאן "שלווה" על יסוד הפרשנות האסלאמית, המבוססת על הוראתו של השורש הערבי ס.כ.נ. **גדודים שנסתרו מעיניכם:** צבאות מלאכים.

28 **אל יקרבו עוד:** מרבית חכמי האסלאם סבורים שהפסוק אוסר על לא־מוסלמים להיכנס אל תחומיה המקודשים של מַכה. **השנה הזאת:** השנה שבה ניתנה ההצהרה הפותחת את סורה 9, כלומר השנה התשיעית להיג'רה (631). ויש אומרים שהאיסור על כניסת לא־מוסלמים למַכּה הוטל רק בשנה העשירית (632), שנת מותו של הנביא, במהלך החג' האחרון שלו. **תיקלעו למחסור:** מחמת הפסקת בואן של שיירות אספקה נהוגות בידי לא מוסלמים.

29 **אשר ניתַן להם הספר:** ר' סורה 105:2. **ג'זיה:** מס גולגולת המוטל על לא־מוסלמים. **במו ידיהם:** בערבית: עַן יַד, ביטוי סתום כלשהו, אשר פורש בדרכים שונות. ככל הנראה הוא מציין השפלה. **מושפלים:** כמה מחכמי האסלאם מצאו כאן צו להצר את צעדיהם ולהגביל

30 היהודים אומרים, עֻזַיְר הוא בן אלוהים. הנוצרים אומרים, המשיח הוא
בן אלוהים. זהו הדבר אשר יביעו בהבל פיהם, בחקותם את דברי
הכופרים לפניהם. יאסור אלוהים מלחמה עליהם! כיצד זה ישגו בשקרים?
31 הם לקחו את חכמיהם ואת נזיריהם לאדונים להם מבַּלעדי אלוהים,
ואת המשיח בן מרים. ואולם לא צוּוּ לעבוד בלתי אם אלוה אחד. אין
אלוה מבַּלעדיו. ישתבַּח שמו ויינון מעל השותפים אשר יצרפו לו. 32 הם
רוצים לכבות את אור אלוהים בהבל פיהם, ואולם אלוהים לא יאבה
בלתי אם להפיץ את מלוא אורו, אף אם יתעבו זאת הכופרים. 33 הוא
אשר שלח את שליחו להביא את דרך הישר ואת דת האמת, כדי שישליטה
על הדתות כולן, אפילו יתעבו זאת המשתפים.

34 הוי המאמינים, רבים מחכמי היהודים והנזירים אוכלים את ממון
האנשים בלא צדק, ומרחיקים אותם מנתיב אלוהים. אשר לאוגרים את
הזהב והכסף ואינם מוציאים אותם למען אלוהים, בַּשֵּׂר להם על עונש
כבד, 35 ביום אשר ילהיטו את מטבעותיהם באש גיהינום ויצרבו בהן את
מצחם ואת צִדי גופם ואת גבם. – זה האוצר אשר אגרתם לעצמכם.
טַעֲמוּ אפוא את אשר אגרתם!

36 מספר החודשים אצל אלוהים הוא שנים־עשר על־פי ספר אלוהים
מיום אשר ברא את השמים ואת הארץ, וארבעה מהם קדושים. זוהי הדת
הנכוחה. על כן אַל תגרמו בהם עוול לעצמכם. הילחמו במשתפים כולם,
כשם שהם נלחמים בכם כולם, ודעו כי אלוהים הוא עִם היראים.

את זכויותיהם של בני החסות הלא־מוסלמים (אַהְל אלדִ'מַה).

30 **עֻזַיְר:** כמה מסורות מזהות אותו עם עזרא הסופר, וגורסות שהוא עורר את הערצת בני עמו על שום שזכר את כל התורה בעל־פה, לאחר שנשכחה מלב כולם. **המשיח:** ר' סורה 45:3.

31 **חכמיהם:** רבני היהודים.

34 **למען אלוהים:** לצדקה.

36 **שנים־עשר:** ללא חודש נוסף. בדרך זו אוסר הקוראן על עיבור השנים, מנהג יהודי שהיה רווח בערב עד ימי מוחמד. הקוראן דורש שלוח השנה יתבסס מעתה רק על מולד הירח. המסורת גורסת שהכרזה בעניין ביטול העיבור ניתנה על־ידי הנביא בחג' האחרון שלו, בשנת מותו (632). **ספר אלוהים:** הספר השמימי הנצחי. **ארבעה מהם קדושים:** ר' סורה 194:2. **אל תגרמו בהם עוול לעצמכם:** אל תחטאו, וכך תמנעו מעצמכם גמול טוב על מעשיכם. יש המפרשים שמדובר בשנים־עשר חודשי השנה, כך שהחטא הוא עיבור השנים. אחרים גורסים שהכוונה לארבעת החודשים הקדושים. במקרה זה, החטא הוא שפיכות

37 עיבור השנה אינו אלא הוספה בכפירה, ויותעו בו הכופרים: שנה אחת
יחללוהו ושנה אחרת יקדשוהו, וכך לא יחרגו מן המספר שקידש אלוהים,
אך יחללו את אשר קידש אלוהים. הם השתבחו במעשיהם הרעים, ואולם
אלוהים לא ינחה את קהל הכופרים.

38 הוי המאמינים, כאשר אומרים לכם, צאו למלחמה למען אלוהים,
מדוע זה תכרעו תחתיכם בכבדות? האם ישׂביעו חיי העולם הזה את
רצונכם במקום העולם הבא? הן תענוגות העולם הזה קצרי מועד הם
לעומת העולם הבא. 39 אם לא תצאו, יעניש אתכם עונש כבד, ויחליפכם
באנשים אחרים. לא תוכלו להזיק לו כמלוא נימה, כי אלוהים כל־יכול.

40 אם לא תושיטו לו עזרה, הנה אלוהים כבר עזר לו כאשר גירשוהו
הכופרים והוא שני מן השניים: שניהם היו במערה, והוא אמר לחברו, אל
תתעצב; אלוהים עמנו! אז הוריד אלוהים את שלוותו ממרומים והשכינה
עליו, וסייע לו בגדודים אשר נסתרו מעיניכם, והשפיל את אִמרת
הכופרים. אִמרת אלוהים היא העליונה, ואלוהים אדיר וחכם.

הדמים האסורה בחודשים אלה. **הילחמו במשתפים כולם:** או: הילחמו בהם מלחמה כוללת; ברוח זו יש המפרשים שהפסוק מתיר את דמם של הכופרים במהלך כל חודשי השנה, כולל הקדושים שבהם.

37 **יחללוהו:** את החודש הקדוש, בכך שלא יקיימו בו את החג', וידחוהו בחודש נוסף, וכך יעברו את השנה. **לא יחרגו מן המספר שקידש אלוהים:** גם בשנה מעוברת שמרו על קדושתם של ארבעה חודשים, אם כי דחו את זמנם מדי פעם לצורך העיבור.

38 **צאו למלחמה:** פנייה למאמינים במַדינה לצאת למלחמה בתַבוכ (צפון ערב) כנגד כוחות ביזנטים שעל־פי השמועה (הכוזבת) חנו שם (אוקטובר 630). היו שנטו להשתמט בשל החום והמסע הארוך, ומחשש פן יוזנחו יבוליהם במַדינה. הפרשנים מזהים את המשתמטים עם המתחסדים (מונָאפִקון). ר' סורה 167:3.

40 **תושיטו לו עזרה:** לנביא. **שני מן השניים:** המסורת גורסת שמדובר בנביא ובאבו בכְּר, ידידו הקרוב, שהסתתרו במערה ליד מַכה, לאחר שחמקו מרודפיהם במהלך ההיג'רה של הנביא למַדינה. **אל תתעצב:** המסורת מספרת שאבו בכר נמלא חרדה בעת שנוכח לדעת שרודפיהם מתקרבים אל פתח המערה. אלוהים סייע להם בכך שגרם לעכביש לטוות את קוריו על פתח המערה, וכך הוטעו הכופרים לחשוב שאין איש בתוכה, והלכו להם. ר' סיפור דומה על דוד, ספר האגדה, פט (מתוך אלף בית דבן סירא). **שלוותו:** ר' פסוק 26 לעיל. **השכינה עליו:** על חברו (אבו בכר). ויש המפרשים: על הנביא. **גדודים אשר נסתרו מעיניכם:** גדודי מלאכים. המסורת מספרת שהם היכו בסנוורים את רודפי מוחמד. אחרים גורסים שמדובר במלאכים שנשלחו להילחם בכופרים בקרב בַּדְר (שנת 624) ובקרב חוּנַין (שנת 630). **אמרת הכופרים:** האמונה באלילים. **אמרת אלוהים:** האמונה בייחודו.

41 צאו למלחמה, כל קל רגליים וכבד גוף, וקומו להיאבק בהקריבכם את
רכושכם ואת נפשותיכם למען אלוהים. בזאת ייטב לכם, לו רק ידעתם.
42 לו היה זה רווח קל להשׂגה ומסע נינוח, היו באים בעקבותיךָ, ואולם
ארוך מנשוא היה המרחק בעיניהם. יישבעו באלוהים, לו יכולנו היינו
יוצאים עמכם. בכך ימיטו כליה על עצמם, כי אלוהים יודע כי כזב
בפיהם. 43 ימחל לךָ אלוהים! מדוע הרשיתָ להם, ולא חיכיתָ עד שיתברר
לךָ מי הם דוברי האמת, ותדע מי הם המכזבים? 44 המאמינים באלוהים
וביום האחרון אינם מבקשים את רשותךָ שלא לקום ולהיאבק ולהקריב
את רכושם ואת נפשותיהם. אלוהים יודע מי הם היראים. 45 רק אלה
אשר אינם מאמינים באלוהים וביום האחרון ואשר לבותיהם מלאו פקפוק
מבקשים את רשותךָ. הם מתנודדים בספקותיהם. 46 אילו רצו לצאת
למסע, היו מצטיידים לשם כך, ואולם אלוהים לא רצה שיקומו לצאת,
על כן עצרם מלבוא, ונֶאמר להם, שְבו עם הנשארים לשבת. 47 אילו
יצאו עמכם, היו רק מחבלים בכם וממהרים לשסותכם זה בזה למען זרוע
פירוד ביניכם. ויש מאזינים להם ביניכם, ואלוהים יודע מי הם בני
העוולה. 48 כבר לפָנים ביקשו לזרוע פירוד והפכו בדעתם כיצד להכשילךָ,
עד אשר הופיעה האמת ודבַר אלוהים גָבר, על אפם ועל חמתם.

49 יש בהם האומר, הַרשה לי להיעדר ואַל תעמידני בניסיון. ואולם הם
כבר נכשלו בניסיון, וגיהינום יסגור על הכופרים מכל עבר. 50 אם תנחל
הצלחה, רע יהיה הדבר בעיניהם, ואם תנחל מפלה, יגידו, מה טוב כי
דאגנו מראש לעצמנו. אז יפנו עולצים לדרכם. 51 אֱמור, דבר לא יפגע
בנו זולת הדבר אשר כתב לנו אלוהים. הוא מגיננו, ועל אלוהים ייסָמכו

41 **קומו להיאבק:** ר' סורה 218:2.

42 **מסע נינוח:** לתַבוכ (ר' פסוק 38 לעיל). הפסוק מגנה את מי שהשתמטו ממנו בתואנות שווא.

43 **מדוע הרשית להם:** להישאר מאחור. הפרשנים גורסים שמדובר במספר אנשים שהנביא פטר אותם על דעת עצמו מחובת המסע לתבוכ.

44 **ביום האחרון:** ביום הדין. **אינם מבקשים את רשותך:** הם עצמם להוטים לצאת לקרב.

45 **מתנודדים בספקותיהם:** תכונה אופיינית למתחסדים.

48 **כבר לפנים:** המסורת מספרת שכבר במלחמת אוחוד (שנת 625) זממו המתחסדים לזרוע פירוד בשורות המאמינים.

49 **אל תעמידני בניסיון:** אל תקשה עלי בהתעקשותך כי אצא למלחמה.

המאמינים. 52 אֱמור, יכולים אתם לצַפות שתפקוד אותנו רק אחת משתי הטובות, ואילו אנו מצפים שיכּה אתכם אלוהים בעונש מאִתו או מאִתנו. צַפּו, כי גם אנו מצפים עמכם.

53 אֱמור, בין אם תוציאו ממון מרצון או מאונס – בין כך ובין כך, לא יתקבל מכם, כי קהל מופקרים אתם. 54 דבר לא ימנע מן הממון שהוציאו להתקבל, פרט להיותם כופרים באלוהים ובשליחו, ובאים לתפילה רק באי־רצון, ורק במיאוס יוציאו ממון. 55 אַל יפליאוּך הונם ובניהם. כל שאלוהים רוצה הוא לתתם להם כעונש בחיי העולם הזה, עד שתצא נשמתם בעודם כופרים. 56 הם נשבעים באלוהים כי עִמכם הם, ואולם אין הם עמכם, ואין הם אלא אנשים מפוחדים. 57 אילו היו מוצאים מסתור או מערה או מחילה, היו חומקים לשם בשעטה. 58 כמה מהם מדברים בךָ סרה בעניין חלוקת כספי הצדקה, אבל אם ייגתן להם חלק, ישׂבע רצונם, ואם לא ייגתן להם חלק, ירגזו. 59 לוּ רק היו מסתפקים באשר נותנים להם אלוהים ושליחו, ואומרים, דַּיֵּנו באלוהים. אלוהים ירעיף עלינו מברכתו, וגם שליחו. אל אלוהים נערוג.

60 כספי הצדקה נועדו רק לעניים ולנזקקים ולמופקדים עליהם, ולאשר יש לקָרֵב את לבו, ולשחרור עבדים, ולכורעים תחת נטל חובות, ולמען אלוהים, ולהֵלך בדרכים. כך ציווה אלוהים, ואלוהים יודע וחכם.

61 יש בהם פוגעים בנביא ואומרים, הוא נוהג להטות אוזן. אֱמור, אוזנו כרויה רק לטובות אשר תשמיעו. הוא מאמין באלוהים ומאמין למאמינים

51 **כתב:** בספר הנצחי השמימי שבו נקבעו הגורלות.

52 **אחת משתי הטובות:** ניצחון בקרב או מות קדושים.

53 **תוציאו ממון:** ר' סורה 195:2.

55 **כעונש:** על ידי האסונות שינחית על הונם ובניהם.

56 **מפוחדים:** פן יתגלה שהם כופרים ואז יותר דמם.

58 **כמה מהם מדברים בך סרה:** יש המפרשים כי מדובר בנרגנים שמחו על האופן שבו חילק מוחמד את השלל שנפל לידיו במלחמת חונַין (שנת 630).

60 **כספי הצדקה:** הכספים הנגבים במסגרת מס הזכאת. **למופקדים עליהם:** לגובים. **לאשר יש לקרב את לבו:** כל מי שיש עניין לעודדו להתאסלם או להזק את אמונתו. יש אומרים שמענקים לכגון אלה בוטלו עם התחזקות האסלאם. **שחרור עבדים:** במסגרת הסכם כתוב בין עבד לאדונו. ויש אומרים: לצורך פדיון שבויים. **למען אלוהים:** למימון הוצאות מלחמת המצווה. **להלך בדרכים:** מי שנותר בלא מזומנים הרחק מעירו.

והוא מביא רחמים למאמינים אשר בכם. לפוגעים בשליח צפוי עונש כבד. 62 הם נשבעים לכם באלוהים למען רְצותכם, ואולם אם מאמינים הנם, מוטב כי ירַצו את אלוהים ואת שליחו. 63 האם אינם יודעים כי כל המתנגד לאלוהים ולשליחו מזומנת לו אש גיהינום, ובה ישהה לנצח? זה הקלון הגדול.

64 המתחסדים חוששים פן תורד ממרומים סורה על אודותם אשר תודיע להם את הצפון בלבם. אֱמור, הַמשיכו להלעיג, אלוהים עוד יוציא לעין כל את אשר תחששו לגלות. 65 אם תשאל אותם, יגידו, רק שקענו בשׂיחה לפי תומנו והשתעשענו. אֱמור, וכי לא הלעגתם על אלוהים ועל אותותיו ועל שליחו? 66 אַל תצטדקו. כפרתם לאחר שכבר האמנתם, ואם נמחל לקבוצה אחת בכם, נעניש קבוצה אחרת על כי חטאה. 67 המתחסדים והמתחסדות, טֶבע אחד להם: הם מצַווים על עשׂיית המגונה ואוסרים לנהוג בדרך ארץ וקופצים את ידיהם. הם שכחו את אלוהים, על כן שכח הוא אותם. המתחסדים הם המופקרים. 68 אלוהים הבטיח למתחסדים ולמתחסדות ולכופרים את אש גיהינום. לנצח יהיו בה, והיא מנת חלקם. קללת אלוהים עליהם, וצפוי להם עונש לעולמי עולמים.

69 כמו אלה אשר היו לפניכם: הם היו חזקים מכם, והונם ובניהם היו רבים משלכם, והם כילו בתענוגות את חלקם; אתם כיליתם בתענוגות את חלקכם כשם שאלה שהיו לפניכם כילו את חלקם, ונסחפתם כמותם. כל אלה, לא יניבו מפעלותיהם פרי בעולם הזה ובעולם הבא, וכל אלה לאבדון ילכו. 70 האם לא שמעו את אשר אירע לאשר היו לפניהם – לבני עמו של נֹחַ ולבני עָאד ותַ'מוּד ולבני עמו של אברהם, ולאנשי מִדְיָן ולערים ההפוכות? השליחים שנשלחו אליהם הביאו להם אותות נהירים. אלוהים מעולם לא גרם להם עוול. הם גרמו עוול לעצמם.

61 **פוגעים בנביא:** יש המפרשים שמדובר במתחסדים שטענו כי ניתן להוליך שולל את הנביא. **נוהג להטות אוזן:** לכל שקרן.

62 **הם נשבעים:** המתחסדים.

64 **סורה:** ר' סורה 23:2.

65 **תשאל אותם:** על דבריהם כנגדך.

70 **עאד ות'מוד:** ר' סורה 65:7, 73. **לערים ההפוכות:** ר' סורה 53:53.

71 המאמינים והמאמינות הם מגינים זה לזה. הם מצֻווים לנהוג בדרך
ארץ ואוסרים את המגונה ומקיימים את התפילה ונותנים זַכָּאת, ונשמעים
לאלוהים ולשליחו. כל אלה, אלוהים ירחם עליהם. הן אלוהים אדיר
וחכם. 72 אלוהים הבטיח למאמינים ולמאמינות גנים אשר נהרות זורמים
למרגלותיהם ואשר לנצח יהיו בהם, ומשכנות נאווים בגני עדן. יתרה
מזו: הם יפיקו רצון מלפני אלוהים. זוהי הזכייה הכבירה.

73 הוי הנביא, קום להיאבק בכופרים ובמתחסדים והַקְשֵׁה את ידך עליהם.
בגיהינום ידורו, ושם יהיה סופם המר.

74 הם נשבעים באלוהים כי לא אמרו דבר. ואולם אָמור אמרו את אִמרת
הכפירה, וכפרו לאחר שכבר התמסרו, וזממו מזימה אשר לא צלחה. לא
נמצא להם דבר להלין עליו פרט לכך שאלוהים ושליחו העשירו אותם
בברכתו. אם יחזרו בתשובה, ייטב להם, ואם יפנו עורף, יעניש אותם
אלוהים עונש כבד בעולם הזה ובעולם הבא, ולא יקום להם בארץ כל
מגן או מושיע. 75 כמה מהם התחייבו בפני אלוהים לאמור, אם ירעיף
עלינו את ברכתו ניתן צדקה ונהיה בישרים. 76 ואולם כאשר הרעיף
עליהם מברכתו, מָלאו קמצנות ופנו עורף והסתלקו. 77 על כן שׂם
התחסדות בלבם, עד היום אשר יפגשוהו. זאת כי הפרו את התחייבותם
לאלוהים ושיקרו. 78 האם אינם יודעים כי אלוהים יודע את צפונותיהם
וסוד־שיחם, וכי אלוהים הוא היודע נסתרות?

79 אשר ידברו סרה במאמינים המתנדבים לתת צדקה, ובמביאים ככל
שתשׂיג ידם, ואשר ישׂימו אותם ללעג, ישׂימם אלוהים ללעג, וצפוי להם
עונש כבד. 80 יכול אתה לבקש למענם מחילה או לא לבקש למענם
מחילה – אפילו תבקש שבעים פעם מחילה למענם, לא יסלח להם

74 **זממו מזימה:** יש אומרים שמדובר במתחסדים שזממו להתנקש בחיי הנביא עם שובו מתַּבוּכ למְדינה. אחרים גורסים שהם זממו להכתיר את מנהיגם (עבדאללה אבן אוּבַּי) למלך במְדינה. **העשירו אותם בברכתו:** לשון סגי נהור, כלומר, לא היתה למתחסדים כל סיבה להלין על מוחמד, מאחר שהוא רק העשיר אותם (בזכות שלל המלחמות).

77 **היום אשר יפגשוהו:** יום הדין.

79 **המתנדבים לתת צדקה:** המסורת גורסת כי ערב היציאה לקרב בתַבוּכ (שנת 630) התבקשו המאמינים להעלות צדקה למימון המסע. המתחסדים הלעיגו על מביאי הצדקה.

אלוהים לעולם. זאת כי כפרו באלוהים ובשליחו, ואלוהים לא ינחה את
קהל המופקרים.

81 המושארים מאחור שׂמחו להישאר ולא להצטרף אל שליח אלוהים,
ולא אבו לקום להיאבק בהקריבם את רכושם ואת נפשותיהם למען
אלוהים, ואמרו, אַל תצאו בחום. אֱמור, אש גיהינום חמה יותר, לוּ רק
ישׂכילו להבין. 82 הם יצחקו מעט ויבכו הרבה, כגמול פועלם. 83 אם
יחזירךָ אלוהים אל אחת מקבוצותיהם, ואז יבקשו כי תתיר להם לצאת
עִמךָ, אֱמור, לעולם לא תצאו עוד עִמי, ולעולם לא תילחמו עִמי באויב.
בפעם הקודמת חפצתם להישאר יושבים, על כן שְׁבו לכם עם הנשארים
מאחור.

84 לעולם אל תתפלל לשלומו של איש מהם במותו, ואל תעמוד בתפילה
על קִברו. הם כפרו באלוהים ובשליחו ומתו בעודם מופקרים. 85 אל
יפליאוּךָ הונם ובניהם. כל שאלוהים רוצה הוא לתתם להם כעונש בחיי
העולם הזה, עד שתצא נשמתם בעודם כופרים.

86 עם רדת סורה ממרומים האומרת, הַאמינו באלוהים וקומו עם שליחו
להיאבק, מיד יבקשו בעלי האמצעים אשר בהם את רשותךָ להיעדר
ויגידו, הנח לנו להישאר עם היושבים. 87 רוצים הם רק להישאר עם
הנשים והזקנים הנשארים מאחור, ולבם נאטם, על כן לא ישׂכילו להבין
דבר. 88 ואולם השליח והמאמינים אשר אתו קמו להיאבק בהקריבם את
רכושם ואת נפשותיהם. להם שמורה רוב טובה, והם אנשי חיל.
89 אלוהים הכין להם גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם. לנצח יהיו
בהם, וזוהי הזכייה הכבירה.

90 הבדואים המצטדקים באו למען יותַר להם להיעדר, והמשקרים לאלוהים

81 **המושארים מאחור:** הפרשנים גורסים שמדובר במתחסדים תושבי מְדינה שהשתמטו מלצאת לתַבוּכ, והנביא הסכים להשאירם במדינה.

83 **יחזירךָ:** מתַּבוּכ למְדינה, אל הנשארים מאחור.

84 **אל תתפלל לשלומו של איש מהם:** מפרשים כי לאחר מותו של מנהיג המתחסדים (עבדאללה אבן אוּבַּי), התבקש הנביא להתפלל לעילוי נשמתו.

86 **סורה:** ר' סורה 23:2. **בעלי האמצעים:** כלומר, אלה שאין להם הצדקה כלכלית להיעדר מן המלחמה.

ולשליחו נשארו יושבים. עונש כבד יפגע בכופרים אשר בהם.

91 החלשים והחולים ואלה אשר אין לאֵל ידם לעמוד בהוצאות, לא יעברו עבֵרה כל עוד כנים הם עם אלוהים ושליחו. אין דרך להאשים את המיטיבים, ואלוהים סולח ורחום. 92 לא יעברו עבֵרה גם אלה אשר באו אליךָ למען תמציא להם אמצעים למסע, וכאשר אמרתָ להם, אין לאל ידי לתת לכם אמצעים למסע, פָּנו אחור בעיניים דומעות מצער, כי לא יכלו לעמוד בהוצאות. 93 אין להאשים אלא את המבקשים את רשותךָ להיעדר והם עשירים. הם רצו רק להישאר עם הנשים והזקנים הנשארים מאחור, ואלוהים אטם את לבם, על כן אינם יודעים.

94 הם מצטדקים בפניכם בשובכם אליהם. אֱמור, אל תצטדקו, כי לעולם לא נאמין לכם. אלוהים גילה לנו את אורחותיכם, ואלוהים יִראֶה את מעשׂיכם, וגם שליחו. לבסוף תוחזרו אל יודע הנסתר והנגלה, והוא יודיע לכם את אשר עשׂיתם. 95 כאשר תחזרו אליהם, יישבעו לכם באלוהים למען תניחום לנפשם. סורו מהם, כי טמאים הם! בגיהינום ידורו, כגמול פועלם. 96 הם יישבעו לכם למען רצותכם, ואולם אם תִרצו להם, הנה אלוהים לא יתרצה לקהל המופקרים. 97 כפירתם והתחסדותם של הבדואים קשות יותר, והם נוטים יותר שלא לדעת את החוקים שהוריד אלוהים על שליחו ממרומים. אלוהים יודע וחכם.

98 כמה מן הבדואים חושבים כי הוצאת הממון היא קנס, ומצפים שייסוב הגלגל לרעתכם. אלא שהרעה תשוב ותיסוב עליהם, ואלוהים שומע ויודע. 99 כמה מן הבדואים מאמינים באלוהים וביום האחרון וחושבים כי הוצאת הממון תקָרבם אל אלוהים ותבטיח להם את תפילות הנביא. אכן

90 **הבדואים המצטדקים:** שבטים אשר השיגו את רשות הנביא לא לצאת לתַבוּכ בתואנה שאינם יכולים לזנוח את משכנותיהם ללא הגנה, או שהם במצוקה כלכלית. הנביא נענה לבקשתם. **המשקרים:** שבטים אחרים שהמציאו תירוצי שווא כדי להישאר מאחור. ויש הגורסים שמדובר באותם מצטדקים הנזכרים קודם לכן.

91 **החלשים:** יש המפרשים שמדובר בחולים וזקנים, או במי שאינם שפויים.

92 **אלה אשר באו אליך:** הפרשנים מזהים אותם עם מספר מאמינים חסרי אמצעים שביקשו מן הנביא לספק להם בהמות רכיבה, או צידה, או נעליים.

94 **בשובכם אליהם:** אל המתחסדים, מתַבוּכ למַדינה. **לבסוף תוחזרו:** ביום הדין.

97 **קשות יותר:** מאלה של יושבי הקבע.

תקרבם: אלוהים יפרושׂ את רחמיו עליהם, כי אלוהים סולח ורחום.

100 המהגרים והתומכים הראשונים במעלה מבני הדור הראשון, ואלה אשר המשיכו במעשׂים טובים אחריהם, אלוהים הפיק רצון מהם והם יפיקו רצון ממנו. הוא הכין להם גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם. נצח נצחים ישכנו שם, וזוהי הזכייה הכבירה.

101 יש מתחסדים בין הבדואים אשר סביבכם ובין תושבי אלמַדִינָה. ההתחסדות היא להם דבר שבשגרה. אתה אינךָ מכיר אותם, ואולם אנו מכירים. נעניש אותם פעמיים, ואחר יוחזרו אל עונש כבד. 102 וישנם אחרים אשר התוודו על חטאם, וכך עירבו מעשׂה טוב במעשׂה רע. אולי יואיל אלוהים לשוב מכעסו עליהם, הן אלוהים סולח ורחום.

103 קח מרכושם צדקה אשר בה תטַהר ותזכך אותם, והתפלל לשלומם, כי תפילתךָ היא מרגוע להם. אלוהים שומע ויודע. 104 האם אינם יודעים כי אלוהים מקבל אליו את עבדיו החוזרים בתשובה ומקבל את הצדקה, וכי אלוהים רוצה בתשובת עבדיו ורחום? 105 אֱמור, עֲשׂו את מעשׂיכם, ואלוהים יִראֶה את אשר תעשׂו, וכן גם שליחו. לבסוף תוחזרו אל יודע הנסתר והנגלה, ויודיע לכם את אשר עשׂיתם.

106 וישנם אחרים שדינם נדחה עד אשר יקום דבר אלוהים: אז יעניש או ישוב מכעסו עליהם. אלוהים יודע וחכם. 107 ויש אשר הקימו מסגד

100 **המהגרים:** ר' סורה 218:2. **התומכים:** הם האַנְצָאר, תושבי מַדינה שהתאסלמו וקיבלו את הנביא בעירם והושיטו לו את עזרתם. **הראשונים במעלה מבני הדור הראשון:** יש המפרשים שמדובר במוהאג'רון ובאנצאר שנטלו חלק בקרב בַּדר (שנת 624), או שהתאסלמו לפני שינוי כיוון התפילה מירושלים למֶכה. אחרים מרחיבים וכוללים כאן את כל בני דורו של הנביא. ויש מצמצמים וקובעים שמדובר רק במוהאג'רון שהתאסלמו לפני ההיג'רה, ובאנצאר שנשבעו אמונים לנביא ערב ההיג'רה. **אשר המשיכו במעשׂים טובים:** התָאבִעון, כלומר בני הדורות שלאחר חברי הנביא.

101 **פעמיים:** יש המפרשים: בחייהם ובחיבוט הקבר. **יוחזרו:** אל אלוהים ביום הדין.

102 **התוודו על חטאם:** הודו כי השתמטו מן המלחמה ללא הצדקה. הפרשנים גורסים כי הכוונה לכמה מוסלמים, וביניהם אבו לוּבָּאבה, שקשרו עצמם לעמודי המסגד במַדינה ונשבעו שלא לזוז ממקומם עד שמוחמד ימחל להם על שנמנעו מלצאת עמו לקרב תבּוּכ.

103 **מרכושם:** יש הגורסים שהכוונה לרכושם של המתוודים על חטאם. אחרים גורסים שהכוונה לכלל המאמינים, ושהצדקה היא מס הזַכָּאת.

106 **אחרים שדינם נדחה:** הפרשנים גורסים שמדובר בשלושה מן הנשארים מאחור אשר נזכרים להלן (פס' 118). מלכתחילה ציווה מוחמד להחרימם, אבל אלוהים מחל להם

לעצמם לשם קלקלה וכפירה, ולמען פַּלֵג בין המאמינים, ובציפייה
לבואו של מי שהכריז זה כבר מלחמה על אלוהים ושליחו. הם נשבעים,
התכוונו רק לטובה, ואולם אלוהים יעיד כי כזב בפיהם. 108 לעולם אל
תעמוד בתפילה בו. המסגד אשר יוסד על יראת שמים למן היום הראשון
ראוי יותר כי תעמוד בתפילה בו, יש בו אנשים האוהבים להיטהר,
ואלוהים אוהב את המיטַהרים. 109 מי טוב יותר: מי שיִסֵּד את בניינו על
יראת אלוהים ועל הפקת רצון מלפניו, או שמא מי שיִסֵּד את בניינו על
קצה גדה נסחפת, ואז התמוטט עמה אל תוך אש גיהינום? אלוהים לא
ינחה את קהל בני העוולה. 110 בניינם אשר בנו לא יחדל לנטוע פקפוק
בלבם, עד אם ייקרע לבם. אלוהים יודע וחכם.

111 אלוהים קנה מן המאמינים את נפשם ואת רכושם ובתמורה יִזכו בגן
עדן. הם יילחמו למען אלוהים, ויַהרגו ויֵיהרגו. הוא קיבל עליו לקיים
את הבטחתו לאמיתה, בתורה ובאֶוונגֶליון ובקֻרְאָן. היש נאמן מאלוהים
להבטחתו? על כן שִׂמחו בעִסקה אשר עשיתם! זוהי הזכייה הכבירה.

לבסוף.

107 **הקימו מסגד לעצמם:** המסורת גורסת שקבוצה מתושבי מַדינה הקימו לעצמם מסגד שהתחרה במסגד הוותיק הסמוך לו, שהיה בשכונת קוּבָּאא' (פרוור מזרחי של מַדינה, בתחום מושב שבט עַמְרו אבן עַוְף). **הכריז זה כבר מלחמה:** המסורת מזהה אותו עם מסתגף ירא שמים המכונה אבו עָאמִר שזמם מזימות נגד מוחמד במדינה, אך לבסוף נאלץ לנוס לסוריה, שם ניסה לגייס כוח ביזנטי שיבוא למגר את מוחמד במַדינה. אנשי "מסגד הקלקלה" ציפו לבואו בקוצר רוח. ויש אומרים שהם בנו את המסגד על־פי הוראותיו, כדי שישמש בסיס לפעולותיו נגד הנביא. **התכוונו רק לטובה:** המסורת גורסת כי בוני מסגד הקלקלה טענו באוזני מוחמד שהם בנו את המסגד רק כדי להקל על המאמינים בשכונתם, ולחסוך להם הליכה למרחקים במזג אוויר סוער.

108 **אל תעמוד בתפילה בו:** מסופר שבוני מסגד הקלקלה הזמינו את מוחמד לבוא ולהתפלל במסגדם, והוא התכוון להיענות לבקשתם, אך אלוהים עצר בעדו וגילה לו את צפונותיהם. אז ציווה מוחמד להרוס את המסגד. **המסגד אשר יוסד על יראת שמים:** המסגד הוותיק בקוּבָּאא' שהיה קיים מאז בואו של מוחמד למַדינה. **אנשים האוהבים להיטהר:** המסורת גורסת שאנשי המסגד בקוּבָּאא' אימצו לעצמם מנהגי טוהרה חמורים, אותם למדו משכניהם היהודים.

110 **בניינם:** מסגד הקלקלה, אשר גם לאחר שייהרס לא יחדל לחזק בלב בוניו כפירה ופקפוק באלוהים. **ייקרע לבם:** מחרטה, אם זו תתקפם לפתע, או ייקרע כאשר ימותו.

111 **קנה מן המאמינים את נפשם ואת רכושם:** הם יילחמו למענו בהקריבם את רכושם ואת נפשותיהם. **בתורה ובאוונגליון:** בברית הישנה והחדשה. כלומר, אלוהים ציווה בכל כתבי הקודש להילחם למענו.

112 בעלי התשובה והעובדים והמהללים והמסתגפים והכורעים והמשתחווים
והמצווים לנהוג בדרך ארץ והאוסרים את המגונה והשומרים על החוקים
אשר ציווה אלוהים – בַּשֵּׂר טובות למאמינים.

113 מעולם לא הוּתַר לנביא ולמאמינים לבקש מחילה למען המשתפים –
גם אם הם קרובי משפחתם – לאחר שהתברר להם כי יורשי שְׁאוֹל המה.
114 המחילה שביקש אברהם לאביו לא היתה אלא בשל הבטחה שהבטיח
לו, ואולם כאשר התברר לו כי אויב הוא לאלוהים, הודיע כי אינו מחויב
לו עוד. אברהם היה מַכֵּה על חטא ושקול דעת. 115 אלוהים לעולם לא
יַתעה אנשים לאחר הנחותו אותם, בטרם יבאר להם את אשר עליהם
לירוא. אלוהים יודע כל דבר. 116 אלוהים, לו מלכות השמים והארץ,
והוא מחַיֶּה וממית, ולא יקום לכם מגן ומושיע זולתו.

117 אלוהים שב מכעסו על הנביא ועל המהגרים ועל התומכים אשר הלכו
עמו בשעה הקשה, לאחר שלֵּב חבורה אחת בהם חישב לסטות. אז שב
מכעסו עליהם, ונהג בהם בחמלה ורחמים. 118 וכן שב מכעסו על
השלושה שנשארו מאחור: כאשר הארץ על כל רוחבה היתה צרה להם
ונפלה רוחם והתחוור להם כי אין מפלט מאלוהים כי אם אצלו עצמו, אז
מחל להם למען יחזרו בתשובה. אלוהים רוצה בתשובת עבדיו ורחום.
119 הוי המאמינים, הֱיוּ יראים את אלוהים וֶהֱיוּ עִם אנשי האמת.

120 מעולם לא הוּתַר לתושבי אלמַדִינָה ולבדואים השוכנים סביבם להישאר
מאחור ולא להצטרף אל שליח אלוהים, ולהעדיף עליו את עצמם. זאת כי

112 **בַּשֵּׂר:** פנייה אל הנביא.

113 **גם אם הם קרובי משפחתם:** יש המפרשים שהפסוק אוסר על הנביא לבקש מחילה למען אבו טָאלִבּ דודו (ואביו של עלי) אשר מת בעודו כופר. אחרים גורסים שנאסר על הנביא לבקש מחילה למען אמו.

114 **הבטחה שהבטיח לו:** הבטחת אברהם לאביו מופיעה בסורה 47:19. **הודיע כי אינו מחויב לו:** כפי שמסופר בסורה 26:43.

117 **בשעה הקשה:** בזמן המסע המפרך לתַבּוּכּ. **חישב לסטות:** לפרוש מן המסע.

118 **השלושה שנשארו מאחור:** מפרשים כי אלה הם הנשארים מאחור אשר "דינם נדחה", הנזכרים לעיל בפסוק 106. **התחוור להם כי אין מפלט מאלוהים:** לאחר שהנביא ציווה על המאמינים להחרימם עד שייגזר דינם.

119 **היו עם אנשי האמת:** יש המפרשים שהפנייה היא אל שלושת הנשארים מאחור הנקראים לומר אמת לנביא. אחרים גורסים כי הפנייה היא אל היהודים הנקראים כאן להצטרף אל המוסלמים ולהאמין במוחמד.

כל אימת שיסבלו צמא או לאות או רעב במלחמה למען אלוהים, וכל
אימת שרגלם תדרוך במקום אשר ירגיז את הכופרים, וכל אימת שיפגעו
באויב, יירשם מיד לזכותם מעשׂה טוב. אלוהים לא יגרע משׂכר המיטיבים.
121 כל אימת שיוציאו הוצאה קטנה או גדולה, או יעברו כברת דרך
כלשהי, מיד יירשם הדבר לזכותם. אלוהים ייתן להם את שׂכרם על כל
הטוב שעשׂו.

122 אין הכרח כי יֵצאו המאמינים כולם, ודי אם תצא קבוצה אחת מכל
קהילה, וכך יִלמדו את הדת וירביצו תורה בבני קהילתם בשובם אליהם,
למען יֵדעו להישמר. 123 הוי המאמינים, הילחמו בכופרים הקרובים אל
גבולכם, והַקשו ידכם עליהם, ודעו כי אלוהים הוא עם היראים.

124 ברדת סורה ממרומים, אומרים כמה מהם, למי מכם תוסיף זו אמונה?
ואולם המאמינים, להם הוסיפה זו אמונה, והם מָלאו גיל. 125 אך אלה
אשר פשׂה הנֶגע בלבם, להם הוסיפה טומאה על טומאתם, ומתו בעודם
כופרים. 126 הלא יִראו כי מְנַסים אותם פעם או פעמיים בשנה? אף־על־פי־כן
לא יחזרו בתשובה ולא יזכרו. 127 ברדת סורה ממרומים, הם מציצים זה
בזה – האם רואה אתכם מישהו? ואז יסתלקו (באין רואה). אלוהים היטה
את לבם, כי הם עַם אשר לא יבין.

128 הופיע ביניכם נביא בשׂר מבשׂרכם, אשר אשמתכם מעיקה על נפשו,
והוא נחוש עִמכם ונוהג עם המאמינים בחמלה ורחמים. 129 אם יפנו
עורף, אֱמור, דַיֵּני באלוהים, ואין אלוה מִבַּלעדיו. עליו אֶסָמֵך והוא
ריבון הכס הכביר.

122 **די אם תצא קבוצה אחת:** יש האומרים כי פסוק זה מבטל את הפסוקים דלעיל המחייבים כל אדם ואדם לקחת חלק במלחמת הקודש. אחרים גורסים שהפסוק כלל אינו עוסק ביציאה לקרב, אלא בהצטרפות אנשים אל הנביא במְדינה עירו. בהתאם לזאת, נתפס הפסוק כמבטל את הצורך שכל אדם יבוא אל הנביא ממרחקים. **וכך ילמדו:** אם מדובר ביציאה למלחמה – הלומדים הם הנשארים. ואם הכוונה ליציאה אל הנביא – הלומדים הם היוצאים.

123 **בכופרים הקרובים:** כשלב ראשון במלחמה הכוללת. יש אומרים שהכוונה לשבטי היהודים במְדינה ובערב בכלל. אחרים גורסים שהכוונה לביזנטים.

124 **סורה:** ר' סורה 23:2.

125 **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** ר' סורה 10:2. **טומאה:** בשל היותם כופרים.

126 **מנסים אותם:** אלוהים מביא עליהם תלאה וחולי.

סוּרָה 10 יוֹנָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.ר.

אלה אותות הספר מלא החוכמה. 2 הנפלא הדבר בעיני האנשים, כי
גילינו לבן אדם מתוכם, לאמור, הַזהר את האנשים ובַשֵׂר למאמינים כי
זכות צדיקים שמורה להם אצל ריבונם? אמרו הכופרים, זהו מכשף
בעליל.

3 ריבונכם הוא אלוהים אשר ברא את השמים ואת הארץ בשישה ימים,
אַחַר ישב בגאון על הכס בכַוונו את מהלך הדברים. לא יקום מליץ יושר
בלא רשותו. זהו אלוהיכם וריבונכם, על כן עִבדוהו. האם לא תיזָכרו?
4 לבסוף תוחזרו אליו כולכם; זאת הבטחת האמת של אלוהים. הוא בורא
בראשית ואַחַר יברא בשנית, למען ישיב למאמינים ולעושׂי הטוב כגמולם
בצדק. לכופרים מזומן משקה של רותחין ועונש כבד כי כפרו. 5 הוא
אשר עשׂה את השמש לזורח ואת הלבנה להאיר וקבע לה שלבים, למען
תדעו את מניין השנים ואת החשבון. את כל אלה ברא אלוהים רק למען
תתגלה האמת, והוא מציג את האותות אחד אחד לאנשים בני דעת.
6 בחילוף הלילה והיום ובאשר ברא אלוהים בשמים ובארץ צפונים
אותות לאנשים יראים.

1 **א.ל.ר.:** ר' סורה 1:2. **אותות הספר:** ר' סורה 39:2.

2 **זכות צדיקים:** בערבית: קַדַם צִדְק (מילולית: "מקדמה של צדיקים"). כלומר מעשיהם בעולם הזה הם מקדמה לשכרם בעולם הבא. ויש המפרשים כי הכוונה לנביא מוחמד השומר למאמיניו את מקומם בעולם הבא, או שהשתדלותו למענם מובטחת להם.

3 **ישב:** ר' סורה 54:7.

4 **יברא בשנית:** יקים לתחייה ביום הדין.

5 **שלבים:** צורותיו המשתנות של הירח במהלך החודש.

7 אלה אשר אינם מצפים להיפגש עִמנו, ואשר חיי העולם הזה השׂביעו
את רצונם, והם בטחו בהם והסיחו דעתם מאותותינו, 8 אלה ידורו
בגיהינום בעוון פועלם. 9 המאמינים ועושׂי הטוב, ריבונם ינחה אותם
באמונתם. הנהרות יזרמו לרגליהם בגני המנעמים, 10 והקריאה אשר
ישׂאו בה קולם שָׁם תהיה, ישתבַּח שמךָ, אלוהינו! וברכתם זה לזה שם
תהיה, שלום! ובסיום קריאתם – התהילה לאלוהים ריבון העולמים.

11 אילו היה אלוהים מחיש את הרעה לאנשים כשם שהם מבקשים להחיש
את הטובה, היה בא כבר זמנם לתת את הדין. ואולם אנו מניחים לאלה
אשר אינם מצפים להיפגש עִמנו לעמוד במִריים ולהתחבט אובדי עצות.

12 בפגוע צרה באדם יפנה אלינו בתפילה, בין אם שׂרוע הוא על צדו או
רובץ או ניצב על רגליו, ואולם אך נסיר את צרתו מעליו, ימשיך בדרכו
כמו מעולם לא קרא לעזרתנו בצר לו. כך ישתבחו המתהוללים באשר
יעשׂו.

13 הכחדנו את הדורות אשר היו לפניכם בהיותם בני עוולה. שליחיהם
הביאו להם אותות נהירים, אך הם לא ניאותו להאמין בהם. כך נגמול
לעם החוטאים. 14 אַחַר הקמנו אתכם כמחליפיהם בארץ, למען נִראה
כיצד תנהגו.

15 כאשר קוראים בפניהם את אותותינו הנהירים, יגידו אלה אשר לא
יצַפּו להיפגש עִמנו, הָבֵא קֻרְאָן אַחֵר או שַׁנֵּה את זה! אֱמור, לא הורשיתי
לשנותו על דעת עצמי, ודָבֵק אני רק באשר נִגלה לי. חושש אני כי אם
אַמְרֶה את פי ריבּוני איענש ביום הרה גורל. 16 אֱמור, אילו רצה אלוהים,
לא הייתי קורא אותו בפניכם, והוא לא היה מביאו לידיעתכם. הן עוד
לפניו עברה עלי תקופת חיים ביניכם! האם לא תשׂכילו להבין?

17 מנוּוָלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים והמכחישים את אותותיו.

7 **להיפגש עמנו:** ביום הדין.
13 **לפניכם:** פנייה אל הכופרים בני דורו של מוחמד.
14 **מחליפיהם:** או: אדוני הארץ. ר' סורה 165:6.
15 **יום הרה גורל:** יום הדין.
16 **תקופת חיים:** המסורת גורסת שהנביא חי ארבעים שנה בקרב עמו בטרם נגלה לו הקוראן.

החוטאים לא יעשׂו חיל. 18 הם עובדים אחרים מבַּלעדי אלוהים אשר לא
יוכלו להזיק להם או להועיל להם, ואומרים, אלה מליצי היושר שלנו
אצל אלוהים. אֱמור, כלום תוכלו לספר לאלוהים על מישהו בשמים או
בארץ אשר אינו ידוע לו? ישתבַּח שמו ויתרומַם מעל השותפים אשר
יצרפו לו.

19 האנשים היו כולם בני אומה אחת, ואז נֶחלקו ביניהם, אלמלא גמר
ריבונךָ אומֶר, כבר היו שופטים ביניהם בכל אשר נחלקו בו.

20 הם אומרים, מדוע לא הורד אליו אות מעִם ריבונו? אֱמור, הנסתר הוא
רק ביד אלוהים, על כן הַמתינו, גם אני אמתין עמכם. 21 אם נַטעים את
האנשים רחמים ותחלוף הצרה אשר פגעה בהם, מיד יחרשו מזימה בדבר
אותותינו. אֱמור, אלוהים זריז מכם במזימותיו, ושליחינו רושמים את
מזימתכם.

22 הוא המסיע אתכם ביבשה ובים, ויש אשר ישוטו הספינות ברוח
הטובה לשׂמחת נוסעיהן, והנה תבוא עליהן רוח סערה והגלים יעלו
אליהם מכל עבר, והם יחשבו כי סגר אבדון עליהם. אז יִפנו בתפילה אל
אלוהים בייחדם לו את הדת, ויגידו, אם תמלטנו מן הצרה הזאת נהיה
במודים. 23 ואולם בהצילו אותם, הם פורעים בארץ בלא צדק. הוי
האנשים, רשעתכם תחול עליכם, בבקשכם להתענג על חיי העולם הזה.
הן לבסוף תוחזרו אלינו ואז נודיע לכם את אשר עשׂיתם.

24 חיי העולם הזה נמשלו למים אשר נוריד מן השמים, ויִרווה מהם צֶמח
הארץ אשר יהיה למאכל האדם והבהמה. אך בפרוח הארץ במלוא הדרה
ובהתכסותה בשלל צבעים, ויושביה יאמינו כי הם שולטים ביבוליה, אז
יפקוד אותה דבָרנו באישון לילה או לאור היום, ונהפכה לשדה שֶׁלֶף,
כמו מעולם לא נושבה. כך נציג את האותות אחד אחד לאנשים הנמלכים
בדעתם.

17 **טופלים שקרים:** ר' סורה 21:6.
19 **בני אומה אחת:** ר' סורה 213:2. **גמר ריבונך אומר:** להענישם בעולם הבא.
20 **אות:** נס שיוכיח את אמיתות נבואתו. **הנסתר:** יש המפרשים: סיבת מניעת הנס ידועה לאלוהים לבדו. או: מועד נתינת הנס ידוע רק לאלוהים.
21 **שליחינו:** המלאכים.

25 אלוהים קורא לבוא אל נחלת השלום ומַנחה את אשר יחפוץ אל אורח
מישרים. 26 לעושי הטוב תוחזר טובה ורב ממנה, ודָבר לא יאפיל על
פניהם וכלימה לא תכסם. כל אלה בָּאֵי גן עדן, ולנֶצח יהיו בו. 27 לבעלי
העוונות תוחזר רעה כרעתם וכלימה תכסם ולא יקום להם מגונן מפני
אלוהים, ופניהם יהיו כמו כוסו בקרעי אפֵלה שחורה כלילה. כל אלה
יורשי האש, ולנצח יהיו בה.

28 ביום אשר נאסוף את כולם יחדיו (מן הקברים), נגיד למשתפים, עִמדו
במקומכם, אתם והשותפים אשר צירפתם לאלוהים. אז נרחיקם זה מעל
זה, והשותפים יגידו, לא לנו עבדתם! 29 די באלוהים כעֵד בינינו
וביניכם – הוא יעיד כי מעולם לא שׂמנו לב כי עובדים אתם לנו. 30 אז
תתנסה כל נפש בתוצאות כל אשר עשׂתה לפָנים, והכל יוחזרו אל
אלוהים, אדון האמת אשר להם, ויזנחו אותם (האלילים) האחרים אשר
בדו מלבם.

31 אֱמור, מי הוא השולח לכם פרנסה מן השמים ומן הארץ, ובידי מי
לתת אוזניים ועיניים, ומי מוציא את החי מן המת ואת המת מן החי, ומי
מכוון את מהלך הדברים? הם יגידו, אלוהים. אֱמור, אם כן, מדוע לא
תהיה בכם יִראָה? 32 הן זהו אלוהים ריבּון האמת אשר לכם. היש דבר
מעֵבר לאמת זולת תעייה? כיצד זה תוטו? 33 לפיכך בצדק גזר ריבּונך
את דין המופקרים, כי לא יאמינו.

34 אֱמור, היש בין השותפים אשר צירפתם לאלוהים אחד שיוכל לברוא
בראשית ואַחַר לברוא בשֵנית? אֱמור, אלוהים בורא בראשית ואז יברא
בשנית. כיצד זה תשגו בשקרים? 35 אֱמור, היש בין השותפים אשר
צירפתם לאלוהים אחד שיוכל להנחות אל האמת? אֱמור, אלוהים הוא
המַנחה אל האמת. מי ראוי מכל שילכו בעקבותיו: המַנחה אל האמת, או
זה אשר אין בכוחו להנחות בלא שיַנחוהו? מה לכם, כיצד זה תשפטו?

25 **נחלת השלום:** גן עדן.
28 **משתפים:** ר' סורה 96:2.
31 **מוציא את החי מן המת ואת המת מן החי:** ר' סורה 27:3.
33 **כי לא יאמינו:** ניתן גם לתרגם: "(גזר שהמופקרים) לא יאמינו".
34 **לברוא בשנית:** להקים לתחייה.

36 מרביתם נוטים אחר דמיון שווא, ואולם דמיון השווא לעולם לא ימלא
את מקום האמת. אלוהים יודע את אשר יעשׂו.

37 לא ניתָן לבדות את הקֻראָן הזה ללא אלוהים, ואין הוא אלא מאַשר את
אשר לפניו, ומציג אחד אחד את דברי הספר. אין ספק בו; מעִם ריבון
העולמים הוא. 38 שמא יגידו, הוא בדה אותו מלבו! אֱמור, הָביאו סורה
אחת כמוהו, וקִראו לעזרת כל אשר תוכלו זולת אלוהים, אם אמת
בפיכם. 39 ואולם הם הכחישו את אשר לא היטיבו לדעת ואשר לא נודע
להם פשרו. כך גם הכחישו אלה אשר היו לפניהם, ורְאֵה מה היה סופם
של בני העוולה. 40 כמה מהם מאמינים בו וכמה אינם מאמינים בו,
וריבונך מיטיב להכיר את החומסים.

41 אם יכחישו את דבריך, אֱמור, לי מעשַׂי ולכם מעשׂיכם: אתם אינכם
מחויבים למעשַׂי ואני איני מחויב למעשׂיכם. 42 כמה מהם מאזינים לך,
אך כלום תוכל להשמיע קולך באוזני החירשים, מה גם שדבר לא ישׂכילו
להבין? 43 כמה מהם מתבוננים בך, אך כלום תוכל להנחות את העיוורים
אף כי לא יִראו?

44 אלוהים לא יגרום לאנשים כל עוול, כי רק לעצמם יגרמו האנשים
עוול. 45 ביום אשר יאספם (מן הקברים), ידַמו כי חלפה רק שעה אחת מן
היום, ועדיין יכירו זה את זה. הלכו לאבדון האנשים אשר הִכחישו כי
ייפגשו עִם אלוהים, ודרכם לא יָשרה! 46 בין אם נַראה לך את מקצת
העונש שהועדנו להם, ובין אם נאסוף את נשמתך – לבסוף יוחזרו
אלינו, ואלוהים עֵד לאשר יעשׂו.

36 **דמיון שווא:** האמונה באלילים.
37 **מאשר את אשר לפניו:** ר' סורה 41:2. ויש המפרשים: מאשר את העולם הבא. **דברי הספר:** המצוות שציווה אלוהים בספרו הנצחי. ר' סורה 145:3.
38 **סורה:** ר' סורה 23:2. **אחת כמוהו:** שאינה נופלת ממנו ליופי.
45 **חלפה:** מרגע מותם. **שעה אחת:** שעה אחת במונחי העולם הזה. כלומר, העונש בעולם הבא יגיע מהר מכפי ששיערו, ובהפתעה גמורה. **יכירו זה את זה:** מפרשים כי מיד עם קומם לתחייה עדיין יזהו איש את רעהו, אך לאחר מכן ישכחו זה את זה בשל מוראות יום הדין.
46 **נראה לך:** לפני מותך. **מקצת העונש:** יש המפרשים שנרמזת כאן תבוסת קוריש בקרב בַּדְר (שנת 624). **נאסוף את נשמתך:** לפני שנעניש אותם. **יוחזרו אלינו:** למשפט ביום הדין.

47 אל כל אומה בא שליח, ולאַחַר בוא שליחם, ישפטו ביניהם משפט
צדק ולא יקופחו. 48 הם אומרים, מתי יתגשם האִיום הזה, אם אמת
בפיכם? 49 אֱמור, אין לאֵל ידי להעביר צרה מעלַי או להביא תועלת
לעצמי, ויקרה רק אשר ירצה אלוהים. לבני כל אומה נִקצַב זמן, ובהגיע
זמנם לא יוכלו לדחותו אף בשעה ולא להקדימו. 50 אֱמור, תנו דעתכם:
כיצד תחושו אם יבוא עליכם עונשו באישון לילה או לאור היום? מה
מאלה יבקשו החוטאים להחיש? 51 האם רק כאשר יבוא תאמינו בו? רק
אז, לאחר שדרשתם להחישו? 52 אז ייאמר לבני העוולה, טעמו אפוא את
עונש העַד! כפועלכם ישולם לכם.

53 הם דורשים ממך לומר האם הוא אמת. אֱמור, כן, חַי ריבוני! הוא אמת
לאמיתה, ואתם לא תוכלו לחמוק. 54 אילו יכלה הנפש בת העוולה,
היתה מציעה ארץ ומלואה, ובלבד שתִפדה את עצמה. כאשר יִראו את
העונש, יסתירו את החרטה, ואז ישפטו ביניהם משפט צדק, ולא יקופחו.
55 אכן לאלוהים כל אשר בשמים ובארץ! אכן הַבטחַת אלוהים אמת היא,
ואולם מרביתם אינם יודעים. 56 הוא המחַיה והממית, ואליו תוחזרו.

57 הוי האנשים, הנה ניתנו לכם מעִם ריבונכם מוסר השׂכל ומַרפא
ללבבות והדרכה ורחמים למאמינים. 58 אֱמור, בברכת אלוהים וברחמיו,
בזאת ישמחו, כי טוב הדבר מכל אשר יאגרו. 59 אֱמור, תנו דעתכם על
הפרנסה אשר אלוהים שולח לכם, ואשר אתם קבעתם מה טָרֵף בה ומה
כשר. אֱמור, האם אלוהים הִרשה זאת לכם, או שמא טופלים אתם שקרים
על אלוהים? 60 ומה חושבים הטופלים שקרים על אלוהים כי יִקרֶה ביום
תחיית המתים? אלוהים מרעיף ברכה על האנשים, אך מרביתם לא יכירו
טובה.

61 לא תעסוק בדבר מן הדברים ולא תשמיע כל דבר קֻרְאָן, ולא תעבדו
כל עבודה, בלא שנִצפה בכם עושים זאת. דָבר לא ייחבא מריבונך ולו
כמשקל גרגיר, לא בארץ ולא בשמים, ולא דבר קטן מזה ולא גדול מזה;

48 **האיום הזה:** יום הדין.
50 **יבקשו החוטאים להחיש:** בלעג, מתוך חוסר אמונתם באמיתות העונש.
59 **טרף...כשר:** דיני שחיטה וכשרות פסולים במסגרת זבח קורבנות לאלילים.

הכל נרשם בספר ברור. 62 ידידֵי אלוהים, לא ייפול עליהם פחד ולא
יצטערו. 63 הם המאמינים והיראים, 64 ולהם הבשורה בחיי העולם הזה
ובעולם הבא. אין לשנות את דברי אלוהים, וזוהי הזכייה הכבירה.

65 אל יעציבוך דבריהם. הכוח האדיר כולו ביד אלוהים; הוא השומע
והיודע. 66 לאלוהים כל אשר בשמים ואשר בארץ. הפונים בתפילה אל
אחרים מבַּלעדי אלוהים, אינם נוטים אַחַר שותפים של ממש. הם נוטים
אחר דמיון שווא, ורק דיבה הם מוציאים. 67 הוא אשר עשׂה לכם את
הלילה למנוחתכם, ואת היום למען תִראו לאורו. בזאת צפונים אותות
לאנשים קשובים.

68 הם אומרים, אלוהים הוליד בן. ישתבח שמו! אין הוא תלוי בדבר, ולו
כל אשר בשמים ואשר בארץ, ולכם אין אסמכתא לזאת. התאמרו על
אלוהים את אשר לא תדעו? 69 אֱמור, הטופלים שקרים על אלוהים לא
יעשׂו חיל. 70 הם יתענגו בעולם הזה ואחר יוחזרו אלינו, ואז נטעימם את
העונש הקשה, כי כפרו.

71 קְרָא בפניהם את קורותיו של נֹחַ: הוא אמר לבני עמו, בני עמי, אם
מתקשים אתם לשׂאת את נוכחותי ביניכם ואת היותי מזכיר לכם את
אותות אלוהים, על אלוהים אֶסָמֵך. עוצו עצה, אתם והשותפים אשר
צירפתם לאלוהים, והֱיו נחרצים בעניינכם, ועשׂו בי את זממכם ואַל
תִתנו לי שהות. 72 ואם תפנו עורף – איני מבקש מכם שׂכר, כי כל
שׂכרי על אלוהים, וצוויתי להיות במתמסרים. 73 הם הִכחישו את אזהרותיו
ואנו מילטנו אותו ואת אשר עִמו בספינה, והקמנו אותם כמחליפים,
והטבענו את מכחישי אותותינו. רְאֵה מה היה סופם של המוזהרים.

61 **ספר ברור:** ר' סורה 145:3.
62 **ידידי אלוהים:** כלל המצייתים לאלוהים. ויש המפרשים כי מדובר בבעלי דרגת יראה גבוהה במיוחד, ובגן עדן הם מעל הנביאים ו"השהידים".
64 **הבשורה:** יש המפרשים כי בעולם הזה המאמין זוכה לבשורות מאלוהים בחלומו. **אין לשנות את דברי אלוהים:** ר' סורה 34:6.
66 **דיבה:** טענתם בדבר קיומם של שותפים לאלוהים.
68 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.
72 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.
73 **מחליפים:** ר' פס' 14 לעיל.

74 אחריו שלחנו שליחים, איש איש אל בני עמו, והם הביאו להם אותות
נהירים, ואולם הם לא ניאותו להאמין באשר הכחישו מאז ומתמיד. כך
אטמנו את לבם של העוברים את גבול המותר.

75 אחריהם שלחנו את משה ואת אהרן להביא את אותותינו אל פַּרעֹה
ומועצת נכבדיו, אך הם מָלאו שחץ והיו עם של חוטאים. 76 כאשר
נגלתה בפניהם האמת מאתנו, אמרו, אלה כשפים בעליל! 77 אמר משֶׁה,
הזאת תגידו על האמת בבוֹאה אליכם? וכי כישוף הוא זה? הן המכשפים
לא יעשׂו חיל! 78 אמרו, האם באתָ להטותנו מעל הדת אשר מצאנו את
אבותינו מחזיקים בה, והתִרצו שניכם להשׂתרר על הארץ? לא נאמין
לכם. 79 פרעה אמר, הָביאו אלַי כל מכשף מומחה! 80 בבוא המכשפים,
אמר להם משה, הַשליכו את אשר בדעתכם להשליך. 81 כאשר הִשליכו,
אמר משה, הדבר אשר חוללתם מעשׂה כשפים הוא, ואלוהים יסַכּלהו.
אלוהים לא יצליח את מעשׂי החומסים. 82 אלוהים מַקים את האמת
בדבריו, אף אם יתעבו זאת החוטאים. 83 איש לא האמין למשה זולת מתַי
מעט מבני עמו, מחשש פן יתאנו להם פרעה ומועצת נכבדיהם. פרעה
התנשׂא בארץ והיה במתהוללים. 84 אמר משה, בני עמי, אם תאמינו
באלוהים, היסָמכו עליו, אם במתמסרים אתם. 85 אמרו, על אלוהים
ניסָמך. ריבוננו, אל תיתן לקהל בני העוולה לרודפֵנו, 86 והַצילנו
ברחמיך מיד קהל הכופרים.

87 הורינו למשה ולאָחיו לאמור, קחו לבני עמכם בתים למושב להם
במִצרַיִם, ועשׂו את בתיכם לבתי תפילה, וקַיימו את התפילה. בַּשֵּׂר
טובות למאמינים. 88 אמר משה, ריבוננו, העַנקתָ לפרעה ולמועצת
נכבדיו שׂכיות חמדה ורכוש בחיי העולם הזה, ריבוננו, וכך הִתעו אנשים
מנתיבך. ריבוננו, מְחֵה את רכושם והַכבֵּד את לבם לבל יאמינו עד אשר
יחזו בעונש הכָּבד. 89 אמר, תפילתכם נענתה, על כן הַמשיכו שניכם

75 **אותותינו:** ר' סורה 7:103–127.

80 **השליכו:** את המטות. ר' שמות ז 11 ואילך.

83 **מתי מעט מבני עמו:** מבני עמו של משה. ויש המפרשים שהכוונה למאמינים ספורים מקרב בני עמו של פרעה. **יתאנו להם:** במקור: יתאנה (ביחיד).

87 **בתי תפילה:** בערבית: קִבְלָה, שפירושה המילולי כיוון התפילה. מפרשים שבני ישראל נאלצו להתפלל רק בבתיהם מפחד פרעה. **בשר טובות:** פנייה אל מוחמד.

להישיר לֶכת ואַל תלכו בדרך אלה אשר אינם יודעים.

90 העברנו את בני ישׂראל בים, ופַרעֹה וגדודיו הדביקום בּרִשעה ובצדייה,
אך כאשר עמד לטבוע, אמר, מאמין הנני: אין אלוה מבַּלעדי זה אשר בני
ישׂראל יאמינו בו, ובמתמסרים אני. 91 – רק עכשיו, לאחר שקודם לכן
המרית והיית בחומסים? 92 היום נציל רק את גווייתך למען תהיה אות
לבאים אחריך, כי רבים הם האנשים המסיחים דעתם מאותותינו.
93 הושבנו את בני ישׂראל במושב מכובד וכלכלנו אותם במיטב הדברים,
והם לא נחלקו עד אשר הוענקה להם הדעת. ריבונך ישפוט ביניהם ביום
תחיית המתים בכל אשר נחלקו בו.

94 אם מקנן בלבך סָפק בדבר כל אשר הורדנו אליך ממרומים, שְׁאַל את
אלה הקוראים את הספר שנגלה לפניך. נגלתה בפניך האמת מעִם
ריבונך, על כן אל תהיה במפקפקים, 95 ואל תהיה במכחישים את אותות
אלוהים, פן תלך לאבדון. 96 אלה אשר גזר ריבונך עליהם דין צדק, לא
יאמינו, 97 ולוּ גם יוצגו להם כל האותות כולם, עד אם יחזו בעונש
הכבד. 98 מדוע לא האמינה שום עיר ולא נושעה באמונתה, זולת בני
עמו של יוֹנָה? כאשר האמינו, הסרנו מעליהם את עונש הקלון בחיי
העולם הזה והִנחנו להם להתענג זמן־מה. 99 אילו חפֵץ ריבונך, היו
מאמינים כל שוכני הארץ גם יחד. וכי תוכל אתה לכפות על האנשים
להיות מאמינים? 100 מעולם לא האמינה שום נפש בלא שהִרשה אלוהים,
והוא מייסר בעונש את אשר לא ישׂכילו להבין דבר. 101 אֱמור, הַביטו אל
אשר בשמים ובארץ! אך מה יועילו האותות והמזהירים לאנשים אשר לא
יאמינו? 102 לא נותַר להם כי אם להמתין לימים כִּימים אשר באו על
אשר היו לפניהם. אֱמור, הַמתינו, גם אני אמתין עִמכם.

103 לאַחַר מכן מילטנו תמיד את שליחינו ואת המאמינים, כי על זאת

93 **מושב מכובד:** ארץ הקודש. ויש גורסים שהכוונה לשבטי היהודים בני זמנו של מוחמד היושבים בעיר מדינה. **הדעת:** תורת משה, שעל אודותיה נחלקו ביניהם.

94 **שאל את אלה הקוראים את הספר:** את היהודים קוראי התורה היודעים שהיא מעידה על אמיתות נבואת מוחמד.

95 **פן תלך לאבדון:** יש המפרשים שהפנייה היא לא אל הנביא לבדו, אלא אל כלל השומעים.

98 **בני עמו של יונה:** אנשי נינווה שחזרו בתשובה לאחר ששמעו את אזהרות הנביא. ר' יונה ג 5 ואילך. **זמן־מה:** עד יום הדין.

התחייבנו: להציל את המאמינים. 104 אֱמור, הוי האנשים, אם מקנן
בלבכם ספק בדבר דתי – איני עובד את אלה אשר תעבדו מבלעדי
אלוהים, כי אם לאלוהים אעבוד, אשר יאסוף את נשמתכם. צוויתי
להיות במאמינים, 105 ואָמרו לי, שׂא פניךָ אל הדת כחניף, ואל תהיה
במשתפים, 106 ואל תפנה בתפילה אל אחרים מבלעדי אלוהים אשר לא
יוכלו להועיל לךָ ולא להזיק לךָ. אם זאת תעשה, תהיה בבני העוולה.

107 אם יביא אלוהים עליךָ צרה, איש מלבדו לא יוכל לסלקה, ואם ירצה
להיטיב עמךָ, לא יוכל איש לעצור את ברכתו. הוא יעניקנה לאשר
יחפוץ מבין עבדיו, והוא הסולח והרחום.

108 אֱמור, הוי האנשים, נגלתה בפניכם האמת מעִם ריבונכם, וכל
המישיר לכת, רק לטובת עצמו יישיר לכת, וכל התועה, יתעה רק את
עצמו. לא עלי להשגיח עליכם. 109 דְבַק באשר נגלה לךָ ועמוד בעוז
רוח, עד אשר ישפוט אלוהים, כי הוא הטוב שבשופטים.

105 **חניף:** ר׳ סורה 135:2. **משתפים:** ר׳ סורה 96:2.

סורה 11 הוּד

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.ר.

– ספר אשר אותותיו נאמרים במפורש ומוצגים אחד אחד, מעִם החכם
והמכיר כל דבר לִפנֵי ולְפנים.

2 אַל תעבדו בלתי אם את אלוהים – אני לכם מזהיר ומבשר מאתו –
3 ובקשו מחילה מריבונכם ואחר חִזרו אליו בתשובה למען יענג אתכם
במנעמים לזמן קצוב, וירעיף ברכה על כל הראוי לברכה. אך אם תפנו
עורף, חושש אני פן יבוא עליכם עונשו של יום הרה גורל. 4 לבסוף
תוחזרו אל אלוהים, והוא כל־יכול. 5 הם כופפים את חזם למען ייסתרו
מפניו, ואולם אפילו יליטו עצמם בבגדם, הוא יֵדע את אשר יצפינו או
יגַלו. הוא יודע חקרי לב.

6 אלוהים דואג לכלכלתו של כל יצור עלי אדמות, והוא יודע מתי יונח
ומתי יופקד. הכל נרשם בספר ברור. 7 הוא אשר ברא את השמים ואת
הארץ בשישה ימים, וכס כבודו נישא על פני המים – למען יבחן אתכם
ויֵדע מי בכם מיטיב לעשׂות.

אם תגיד, עוד יעוררוכם לחיים לאחר מותכם, יאמרו הכופרים, אלה
כשפים בעליל. 8 אם נדחֶה את עונשם לזמן מדוד, יגידו, מדוע בושש

1 **א.ל.ר.:** ר׳ סורה 1:2. **ספר:** הקוראן. **אותותיו:** ר׳ סורה 39:2.

3 **לזמן קצוב:** עד יום מותכם, או עד יום תחיית המתים. **כל הראוי לברכה:** מצטיין בדבקותו הדתית. **יום הרה גורל:** יום הדין.

6 **יונח...יופקד:** כזרע בחלציים וכעובר ברחם. או: יונח עלי אדמות ויופקד באדמה. **בספר:** ר׳ סורה 145:3.

7 **נישא על פני המים:** לפני הבריאה. ר׳ בראשית א 2. **אם תגיד:** פנייה אל הנביא מוחמד.

הוא לבוא? ואולם ביום בואו עליהם, לא יוכלו להטותו מעליהם, וכך
ייָנחת עליהם העונש אשר בָזו לו. 9 אם נטעים את האדם מרחמינו ואַחַר
נסירם מעליו, תיפול רוחו ויתמכר לכפירה. 10 ואם נטעימו מחסדנו
ותחלוף הצרה אשר פגעה בו, מיד יגיד, סרו הרעות מעלַי, ויהיה עולץ
ומתרברב. 11 ואולם עזי הרוח והעושים את הטוב, להם שמורה מחילה
ושׂכר גדול.

12 התאמר לחדול מלמסור את מקצת הדברים הנגלים לךָ, והאם מעיקים
הם על לבךָ כי חושש אתה פן יגידו, מדוע לא הורַד אליו אוצר ממרומים,
או לא בא עִמו מלאך? – כל תפקידךָ להזהיר, ואלוהים משגיח על כל
דבר. 13 ואולי יגידו, הוא בדה אותו מלבו! אֱמור, הָביאו עשׂר סורות
בדויות כמוהו, וקִראו לעזרת כל אשר תוכלו זולת אלוהים, אם אמת
בפיכם. 14 אך אם כל אלה לא ייענו לקריאתכם, דעו כי הורד הוא
ממרומים בידיעת אלוהים, וכי אין אלוה מבַּלעדיו. האם לא תתמסרו?

15 המתאווים לחיי העולם הזה ולחמודותיו, נמַלא להם את שׂכר מעשׂיהם
בו, ולא ייגָרע מהם דבר כל עוד הם בו. 16 הם אלה אשר דבר לא יהיה
להם בעולם הבא זולת האש, וכל מפעלותיהם לא יניבו פרי, וכל אשר
עשׂו יֵרד לטמיון.

17 היש דומֶה למחזיק בראָיה מעִם ריבונו? מאחוריו עומד עֵד מאִתו,
ולפניו ספרו של משה אשר היה מופת ומקור רחמים. אלה מאמינים בו,
וכל הכופר בו מבֵּין אנשי המחנות, לו נועדה האש. על כן אַל תפקפק בו
כי הוא האמת מעִם ריבונךָ, ואולם מרבית האנשים לא יאמינו.

כשפים: רמז לטענת הכופרים כי מוחמד אינו נביא אמת אלא מכשף המאחז את עיני הבריות.

13 **בדה אותו:** את הקוראן. **סורות:** ר' סורה 23:2.

14 **תתמסרו:** ר' סורה 112:2.

17 **ראיה מעם ריבונו:** יש המפרשים שהכוונה לנביא מוחמד המחזיק בקוראן. אחרים גורסים שהכוונה לכלל המאמינים המחזיקים בדת האסלאם. **מאחוריו עומד:** בערבית: יתְלוּהֻ. ניתן להבין פועל זה גם בהוראת "קורא אותו (באוזני האנשים)". **עד:** יש המפרשים שמדובר במלאך גבריאל, המעיד על מוחמד שהוא נביא אמת. אחרים גורסים שמדובר בספר שנגלה לישוע (= הברית החדשה), הכולל הצהרות התומכות באמיתות נבואת מוחמד. **לפניו:** לפני הנביא, או לפני הקוראן, או לפני הברית החדשה, התגלה ספרו של משה, שגם הוא מעיד על אמיתות נבואת מוחמד. **ספרו של משה:** התורה. **אלה מאמינים**

18 מנוּוָלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים. כל אלה יוצגו נוכח
פני ריבונם, ואז יגידו העדים, אלה טָפלו שקר על ריבונם. אכן, קללת
אלוהים על ראש בני העוולה, 19 אשר הרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים
וביקשו לשבשו וכפרו בעולם הבא. 20 כל אלה לא יוכלו לחמוק ממנו
בארץ, ואין להם מגינים זולת אלוהים. הוא יכפיל את עונשם. הם לא
יָכלו לשמוע ולא יָכלו לראות. 21 הם אשר המיטו אבדון על עצמם, וזנחו
אותם (האלילים) אשר בדו מלבם. 22 אין ספק כי בעולם הבא יהיו הם
האבודים מכל. 23 המאמינים והעושׂים את הטוב והכנועים בפני ריבונם,
אלה בָּאֵי גן עדן, ולנֶצח יהיו בו. 24 שני הפלגים נמשלו לעיוור ולחירש
מזה, ולפיקח ולשומע מזה. היִדמה האחד לחברו? האם לא תיזָכרו?

25 שלחנו את נֹחַ אל בני עַמו – באתי להזהירכם ברורות, 26 כי לא
תעבדו אלא את אלוהים. חושש אני פן יבוא עליכם עונש ביום מר
ונמהר. 27 אמרו נכבדֵי בני עַמו הכופרים, אנו סבורים כי אינךָ אלא
בשׂר ודם כמותנו, ורואים אנו כי רק העלובים אשר בינינו הולכים עִמךָ,
וזאת רק למראית עין. איננו רואים כי יש לכם מעלה כלשהי על פנֵינו,
ואנו חושבים כי שקר בפיכם. 28 אמר, בני עַמי, תנו דעתכם: אם יש
בידַי ראָיה מעִם ריבוני, וגם השפיע עלַי מרחמיו אשר נסתרו מעיניכם –
הנוכל לכפותה עליכם אם לא תִרצו? 29 בני עַמי, איני מבקש מכם
תשלום על כך, וכל שׂכרי על אלוהים, ואין בדעתי לסלק מעלי את
המאמינים. הם עתידים לפגוש את ריבונם, ואולם אתם נראים לי אנשים
נבערים. 30 בני עַמי, מי ייחלץ לעזרתי מפני אלוהים אם אסלקם מעלי?
האם לא תיזָכרו? 31 אין אני טוען בפניכם כי בידַי אוצרות אלוהים, או
כי יודע אני את הנסתר, ואין אני אומר כי מלאך אני, ואיני אומר כי
אלוהים לא ישפיע כל טובה על אשר תבוזו להם. אלוהים מיטיב לדעת

בו: בספר התורה, או: בקוראן, או: במוחמד. **המחנות:** מחנות היהודים והנוצרים שחלקו אלה על אלה. או: מתנגדיו של מוחמד. **אל תפקפק בו:** בקוראן. ויש המפרשים: בכופר, ובכך שגורלו גיהינום.

18 **טופלים שקרים:** ר' סורה 21:6. **העדים:** המלאכים המעידים על מעשי הברואים ביום הדין.

24 **שני הפלגים:** של המאמינים והכופרים.

29 **לפגוש את ריבונם:** ביום הדין.

את אשר בלבם, ואם זאת אעשה, אהיה בבני העוולה. 32 אמרו, נֹחַ, רב
לך להתנצח עמנו! הָבֵא עלינו את אשר תאיים בו עלינו, אם אמת בפיך.
33 אמר, רק אלוהים יוכל להביאו עליכם אם ירצה, ואתם לא תוכלו
לחמוק. 34 ואם יחליט אלוהים להאבידכם, לא תועיל לכם עצתי, אף כי
ארצה בטובתכם. הוא ריבונכם ואליו תוחזרו. 35 ואולי יגידו, הוא בדה
זאת מלבו! אֱמור, אם אמנם בדיתי זאת, יחול חטאי עלַי, אך לא אהיה
מחויב לשאת בחטאכם. 36 נִגלָה לנֹחַ לאמור, איש מבני עמך לא יאמין,
חוץ מן המאמין זה כבר, ואל תתעצב על אשר עשו. 37 עֲשֵׂה את הספינה
לנגד עינינו ועל־פי השראתנו, ואַל תִפנה אלי בדבר בני העוולה. טָבוֹע
יטבעו.

38 הוא החל לעשות את הספינה, ונכבדֵי עַמו לעגו לו מדי חולפם על
פניו. אמר, אם תשימונו ללעג – גם אנו עוד נלעג לכם כאשר תלעגו,
39 ועוד תיווכחו לדעת על מי מאִתנו יבוא עונש הקלון ועל ראש מי
יחול עונש לעולמי עולמים. 40 כאשר קם דְבָרנו ורתח התנור, אמרנו,
הַעֲלֵה בה שניים שניים, זכר ונקבה מכל סוג, ואת בני משפחתך – אך
לא את אשר נחרץ דינם – ואת המאמינים. אלא שרק מתֵי מעַט האמינו
מבֵין האנשים אשר אִתו. 41 אמר, בואו אליה, והיא תפליג ותעגון בשם
אלוהים. ריבוני סולח ורחום. 42 היא נשאה אותם על פני גלים גבוהים
כהרים, ונֹחַ קרא לבנו – הוא לא הצטרף אליהם – בנִי, בוא עִמנו ואל
תיוותר עִם הכופרים! 43 אמר (הבן), אמצא מִקלט על הר שיגונן עלי
מפני המים. אמר (נֹח), היום לא יקום לאיש מגונן מפני דבר אלוהים,
זולת מי שירחם עליו. אז הפרידו הגלים ביניהם והבן היה בטובעים.
44 אז נשמע קול אומר, אדמה, בִּלעי את מימַיך, ושמים, חִדלו. אז פחתו
המים ונחרץ הדין, (והספינה) נחתה על הר אלג'וּדִי, וקול אמר, כן יאבד

31 **אוצרות אלוהים:** ר' סורה 50:6. **מלאך אני:** רמז לטענת הכופרים שרק מלאך יכול להיות שליח אלוהים.

40 **דברנו:** העונש שהבטחנו. **רתח התנור:** ר' ספר האגדה, כא (מתוך בראשית רבה כח): "כל טיפה וטיפה שהקדוש־ברוך־הוא היה מוריד עליהם היה מרתיחה בגיהנם ומוציאה ומורידה עליהם".

42 **קרא לבנו:** הפרשנים מזהים אותו עם כנען. על הקללה שקולל כנען על ידי נֹח, ר' בראשית ט 22 ואילך.

קהל בני העוולה! 45 נֹחַ קרא אל ריבונו ואמר, ריבוני, בנִי הוא מבנֵי
משפחתי, והבטחתך אמת היא, ואתה הגדול בשופטים. 46 אמר, נֹחַ, אין
הוא מבני משפחתך; הדברים אמורים במעשה לא נָאות, ואל תשאל על
אשר לא תדע. אני דורש ממך לא להיות בנבערים. 47 אמר, ישמרני
ריבוני פן אשאלך על אשר לא אדע. אם לא תסלח לי ותרחם עלי, אלך
לאבדון. 48 אז נשמע קול אומר, נֹחַ, רֵד בשלום ובברכה מאִתנו, אשר
יִשרו עליך ועל העמים אשר אִתך. עוד יבואו עמים אשר נענגם במנעמים,
ואז יפגע בהם עונש כבד מידינו.

49 סיפור זה הוא מן המאורעות שלא נכחתָ בהם, ואותו אנו מגַלים לך.
לא ידעתם עליו לפני כן, לא אתה ולא בני עמך. על כן עמוד בעוז רוח,
כי סוף היראים לראות טובה.

50 ואל בני עָאד שלחנו את הוּד אחִיהם. הוא אמר, בני עַמי, עִבדו
לאלוהים, כי אין לכם אלוה מבַּלעדיו, ואתם רק בודים מלבכם. 51 בני
עַמי, איני מבקש מכם שׂכר על כן, וכל שׂכרי על מי שיצר אותי. האם
לא תשׂכילו להבין? 52 בני עַמי, בקשו מחילה מריבּונכם ואַחַר חִזרו אליו
בתשובה למען ישלח לכם גשמי ברכה מן השמים ויוסיף לכם כוח על
כוחכם, ואל תשובו לחטוא. 53 אמרו, הוּד, לא הבאתָ לנו ראָיה, ואין
בדעתנו לעזוב את האֵלים אשר לנו עקב דבריך, ואין אנו מאמינים לך.
54 לא נגיד אלא זאת: חיבֵּל בך אחד מאֵלינו. אמר, אלוהים עֵדִי וגם אתם
עֵדַי כי אין אני מחויב לאלה אשר תצרפו לאלוהים כשותפים, 55 זולתו.

44 **אלג'ודי:** במקרא: אררט. הפרשנים גורסים כי מקומו של הר אלג'ודי באזור בין הנהרות (אלג'זירה), בסביבות מוצול.

45 **הבטחתך:** נֹח תוהה מדוע בנו טבע למרות הבטחת אלוהים להציל את בני משפחתו.

46 **אין הוא מבני משפחתך:** איננו בנך יוצא חלציך. מפרשים שמדובר בבנה הלא־חוקי של אשת נֹח שבגדה בבעלה. ר' גם סורה 10:66. גם בבראשית, כנען אינו בנו של נֹח (כי אם נכדו), והוא מקולל במקום הבן עצמו שחטא (חם). אבל מרבית הפרשנים נוטים לעקוף משמעות כאובה זו וטוענים כי "אין הוא מבני משפחתך" פירושו: איננו מחזיק בדתך. **מעשה לא נאות:** בגידת אשתו. אבל מרבית הפרשנים מחזיקים בדעה כי "מעשה לא נאות" מתאר את עצם פנייתו של נֹח אל ריבונו, או מרמז למעשה בלתי ראוי שביצע הבן עצמו.

49 **לא נכחת:** פנייה אל הנביא מוחמד. בקיאותו בפרטי המאורע שבו לא נכח בעצמו מוכיחה שהוא נביא אמת.

50 **עאד:** ר' סורה 65:7. **אחיהם:** בן עמס.

כולכם יכולים לחַבֵּל תחבולות כנגדי, ולא לתת לי שהות, 56 ואולם אני
אֶסָמֵךְ על אלוהים ריבוני וריבונכם. אין יצור שאין הוא אוחז בציצית
ראשו. ריבוני מוליך באורח מישרים. 57 אם תפנו עורף, הנה כבר מסרתי
לכם את אשר נשלחתי להביא, וריבוני יקים עַם אחר תחתיכם, ואתם לא
תוכלו להזיק לו כמלוא נימה. ריבוני שומר את צעדי כולם. 58 כאשר קם
דְבָרנו, מילטנו ברחמינו את הוד ואת המאמינים אשר עִמו; מילטנו אותם
מפני עונש אכזר. 59 כאלה היו בני עָאד: הם התכחשו לאותות ריבונם
והמרו את פי שליחיו, ומילאו את מצוותו של כל סורר וקשה עורף.
60 על כן הובאה על ראשם קללה בעולם הזה וביום תחיית המתים. אכן
כָּפרו בני עָאד בריבונם. כן יאבדו בני עָאד, עַם הוד!

61 ואל בני תַ'מוּד שלחנו את צָאלִח אחִיהם. הוא אמר, בני עַמי, עִבדו
לאלוהים, כי אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הוא יצר אתכם מעפר הארץ ונתן
לכם אותה למושב, על כן בקשו מחילה ממנו ואַחַר חִזרו אליו בתשובה.
ריבוני קרוב ונענה. 62 אמרו, צָאלִח, לפָנים תלינו בךָ תקוות, והִנה
עכשיו תבקש לאסור עלינו לעבוד את אשר עָבדו אבותינו. בלבנו ספק
וחשד בדָבר אשר אתה קורא לנו להאמין בו. 63 אמר, בני עַמי, תנו
דעתכם: אם יש בידַי ראָיה מעִם ריבוני, וגם השפיע עלַי מרחמיו – מי
ייחלץ לעזרתי מפני אלוהים, אם אַמְרֶה את פיו? אין אתם מוסיפים לי
דבר זולת אבדון. 64 בני עַמי, הנה נָאקה מעִם אלוהים לאות לכם. הניחו
לה לרעות באדמת אלוהים ואַל תפגעו בה לרעה, פן יכה בכם עונש קָרֵב
ובא. 65 ואולם הם עיקרוה, ואז אמר, רק עוד שלושה ימים תִתענגו
בבתיכם. זוהי הבטחה שלא תתבדה. 66 כאשר קם דבָרנו, מילטנו ברחמינו
את צָאלח ואת המאמינים אשר אתו מפני קלונו של אותו יום. ריבונךָ
הוא החזק והאדיר. 67 בבני העוולה הלם קול שאגה, ובן־רגע כרעו נפלו
בבתיהם, 68 ונכחדו כמו מעולם לא חיו שם. אכן כפרו בני תַ'מוּד
בריבונם. כן יאבדו בני תַ'מוּד!

58 **דברנו:** העונש שהבטחנו.

61 **ת'מוד:** ר' סורה 73:7.

64 **נאקה:** ר' סורה 73:7.

65 **עיקרוה:** קצצו את מיתרי רגליה ושחטוה.

67 **קול שאגה:** יש המפרשים שמדובר במלאך גבריאל שהשמידם בקולו.

69 שליחינו הביאו לאברהם את הבשורה. אמרו, שלום! אמר, שלום! וחש
להביא צלי בן־בקר דשן. 70 כאשר ראה כי ידיהם לא יגעו בו, היו
מוזרים בעיניו, ואחזה בו חרדה מפניהם. הם אמרו, אל תירא, כי נשלחנו
אל בני עמו של לוט. 71 אשתו ניצבה וצחקה; בישׂרנו לה על יצחק,
ואחרי יצחק – על יעקב. 72 אמרה, אבוי לי, האומנם אלד ואני זקנתי
ובעלי זה בא בימים? דבר מופלא הוא. 73 אמרו, הסבורה את כי ייִפָּלא
מאלוהים דבר? רחמי אלוהים וברכותיו עליכם, אתם בני הבית. מהולל
הוא ורב־תפארת. 74 כאשר סרה אימתו של אברהם מעליו וניתנה לו
הבשׂורה, החל להתנצח עִמנו על אודות בני עַמו של לוט. 75 אברהם היה
שקול דעת, מַכֶּה על חטא ובעל תשובה. 76 אברהם, הנח לזאת, כי הנה
כבר קם דבר אלוהים, ועומד לבוא עליהם עונש אשר אין להשיבו.

77 בבוא שליחינו אל לוט, נִמלא לבו חשש לגורלם וקָצרה ידו מלהגן
עליהם. אמר, זהו יום נורא. 78 בני עַמו חשו להיאסף אצלו. מאז ומתמיד
עשׂו רעות. אמר, בני עַמי, הִנה בנותַי, הן טהורות לכם יותר. הֱיו יראים
את אלוהים ואל תמיטו עלי קלון בשל אורחַי. האין בכם שום מתהלך
במֵישרים? 79 אמרו, הן ידעתָ כי לא לבנותיךָ זקוקים אנו, ויודע אתה
את אשר נבקש. 80 אמר, לוּ רק היה לי כוח מולכם, או משענת חזקה
להיסמך עליה. 81 אמרו, לוט, אנו שליחי ריבונךָ. הם לא יצליחו לגעת
בךָ. הוצֵא את בני ביתךָ באישון הלילה הזה, ובַל יביט איש מכם לאחור,
אך לא כן אשתךָ. היא תיסָפה באשר ייסָפו הם. שעתם תבוא עם עלות
השמש. האין הבוקר קרוב?

82 כאשר קם דבָרנו, הפכנוה והמטרנו עליה צרורות צרורות של אבני
גוויל, 83 אשר סומנו לנגד עיני ריבונךָ. אַיִן הן רחוקות משום בן עוולה.

69 **הבשורה:** על הולדת יצחק. ר' בראשית יח–יט.

70 **ידיהם לא יגעו בו:** הימנעותם מאכילה היא אות להיותם מלאכים.

71 **צחקה:** סיבת צחוקה זכתה למספר הסברים באסלאם. אחת המסורות מספרת שהמלאכים הקימו לתחייה את העגל שהוגש להם, ועל כן צחקה. **בישרנו:** הדובר הוא אלוהים.

74 **להתנצח עמנו:** הדובר הוא אלוהים. ר' בראשית יח 23 ואילך.

77 **בבוא שליחינו:** ר' בראשית יט 1 ואילך.

80 **משענת:** מפרשים שהכוונה כאן למשפחה או לשבט.

82 **הפכנוה:** ר' סורה 53:53. **גוויל:** בערבית סִגִ'יל, מילה סתומה המוסברת בין השאר כאבנים עשויות חימר שרוף. קרובה בצורתה למילה סִגִ'ל שפירושה גוויל (סורה 21 פסוק 104).

84 ואל בני מדין שלחנו את שֻׁעַיבּ אחיהם. הוא אמר, בני עמי, עבדו את אלוהים, כי אין לכם אלוה מבלעדיו, ואל תגרעו מן המידות והמשקלות. הן רואה אני כי בורכתם בכל טוב, אך חושש אני פן יבוא עליכם עונשו של יום אשר יסגור מכל עבר. 85 בני עמי, מדדו את מלוא המידה ושמרו על מאזני צדק, ואל תפחיתו לאנשים מן המגיע להם, ואל תחמסו את הארץ. 86 השארית שאלוהים משאיר בידכם ראויה לכם יותר, אם מאמינים אתם, ואולם לא תפקידי הוא לשמור צעדיכם. 87 אמרו, שֻׁעַיבּ, האם תפילותך גרמו לך לדרוש מאתנו שנעזוב את אשר עבדו אבותינו, וכי נחדל לעשות ברכושנו ככל העולה על רוחנו? הן אתה איש שקול דעת ומתהלך במישרים! 88 אמר, בני עמי, תנו דעתכם: אם יש בידי ראָיה מעם ריבוני, וגם שלח לי פרנסה נאה מאתו – לא אחפוץ להתיר לעצמי את כל אשר אאסור עליכם. כל רצוני לתקן ככל יכולתי. רק אלוהים יצליח את דרכי, עליו אסמך ואליו תשובתי. 89 בני עמי, אל תיכשלו במחלוקת אתי, פן תיפגעו באסון כאשר הכה בבני עמו של נוּח, או בבני עמו של הוּד, או בבני עמו של צָאלִח. גם בני עמו של לוט אינם כה רחוקים מכם. 90 בקשו מחילה מריבונכם ואחר חזרו אליו בתשובה. ריבוני רחום וחומל. 91 אמרו, שֻׁעַיבּ, לא נוכל להבין רבים מדבריך, ורואים אנו כי חסר אונים אתה בקרבנו. אלמלא בני משפחתך, היינו סוקלים אותך, ואין אתה כה אדיר־כוח בעינינו. 92 אמר, האם בני משפחתי אדירים בעיניכם מאלוהים, עד כי השלכתם אותו מאחורי גווכם? ריבוני חולש על מעשיכם. 93 בני עמי, המשיכו בשלכם, וגם אני אמשיך בשלי, ועוד תיווכחו לדעת על מי מאתנו יבוא עונש הקלון ומי מאתנו מפיח כזבים. פקחו עין, וגם אני אפקח עין עמכם.

94 כאשר קם דברנו, מילטנו את שֻׁעַיבּ ואת המאמינים אשר עמו, ברחמינו, ובבני העוולה הלם קול שאגה, ובן־רגע כרעו נפלו בבתיהם,

ולכן כך תורגמה כאן.

83 **סומנו:** יש אומרים שכל אבן סומנה בשמו של החוטא אשר לו נועדה.

84 **שעיב:** ר' סורה 85:7.

86 **השארית:** הרווח החוקי שנותר בידכם עם תום המסחר. ויש המפרשים שמדובר במצוות שנתן להם אלוהים, או בשכר המובטח להם בעולם הבא. כמו כן הוסברה ה"שארית" במשמעות החלק השייך לאלוהים, כלומר חובת הציות לו.

95 ונכחדו כמו מעולם לא חיו שם. כן יאבדו בני מדין, כאשר אבדו בני תַ'מוּד!

96 שלחנו את משה להביא את אותותינו ולהציג אסמכתא ברורה 97 בפני פרעה ומועצת נכבדיו, אשר מילאו את מצוות פרעה. ואולם מצוות פרעה לא הוליכה אותם מישרים. 98 ביום תחיית המתים ילך בראש עמו ויורידם אל האש. מה נורא המקום אשר אליו ירדו. 99 קללה הובאה על ראשם בעולם הזה וביום תחיית המתים. מה נורא השי אשר ניתן להם!

100 הדברים הללו הם מן המאורעות אשר אירעו לערים, ואשר אותם אנו מספרים לך. יש העומדות על תִלן, ואחרות הוכרתו. 101 לא גרמנו להם עוול, כי לעצמם גרמו עוול. כאשר קם דברו של ריבונך, האלים אשר אליהם התפללו מבלעדי אלוהים לא הועילו להם במאום, ולא הוסיפו להם דבר זולת חורבן. 102 כזו היא מכת ריבונך בהכותו את הערים בעודן מחזיקות בעוולתן; מכתו כבדה ועזה. 103 בכך צפון אות לכל החושש מפני עונש העולם הבא אשר יחול ביום אשר לקראתו יכונסו האנשים. הכל יהיו עדים ליום זה, 104 ואנו נדחה את בואו רק לזמן מדוד. 105 בבוא היום ההוא, לא יוכל איש לבקש על נפשו ללא רשותו, ויהיו בהם אומללים ומאושרים. 106 אשר לאומללים, הם יהיו באש גיהינום ובה ייאנקו וינשפו. 107 לנצח יהיו בה, כל עוד יתקיימו השמים והארץ, אלא אם ירצה ריבונך אחרת. ריבונך יעשה את אשר יחפוץ. 108 אשר למאושרים, אלה יהיו בגן עדן, ולנצח יהיו בו, כל עוד יתקיימו השמים והארץ, אלא אם ירצה ריבונך אחרת. תהיה זו מַתת ללא מצרים. 109 אל תפקפק בנוגע לכל אשר יעבדו הללו: הם עובדים אותם כדרך שעבדו אבותיהם לפנים, ואנו נשיב להם את מלוא חלקם ולא נגרע.

110 נתנו למשה את הספר, ואולם הם נחלקו בו, ואלמלא גמר ריבונך אומר, היו כבר שופטים ביניהם. הם מטילים בו ספק וחושדים. 111 לכל אחד ואחד ימלא ריבונך את שכרו על מעשיו, כי הוא מכיר את מעשיהם לפני ולפנים.

96 **אותותינו:** מכות מצרים.

101 **לעצמם גרמו עוול:** בכך שחטאו והביאו על עצמם את העונש.

110 **הספר:** התורה. **גמר ריבונך אומר:** להענישם בעולם הבא.

112 הישר לכת כאשר צווית, אתה ובעלי התשובה אשר אתך, ואל תפרקו עול, כי הוא מבחין באשר תעשו. 113 ואל תיטו לצד בני העוולה פן תפגע בכם האש. אז לא יקומו לכם מגינים זולת אלוהים, ולא תיוושעו. 114 קיים את התפילה בשני קצות היום ובראשית הלילה. המעשים הטובים ירחיקו את העוונות, וזהו אות הזכרה לנותנים לבם לזכור. 115 עמוד בעוז רוח, כי אלוהים לא יגרע משכר המיטיבים.

116 לו רק היו בקרב הדורות משכבר אנשים בעלי שאר רוח אשר היו מונעים את החמס בארץ! ואולם רק מתי מעט היו בין אלה אשר מילטנו, ובני העוולה נהו אחר כל אשר פונקו בו והיו חוטאים. 117 ריבונך לעולם לא ישמיד ערים בגורמו עוול, בעוד יושביהן מתקנים את דרכם.

118 אילו רצה ריבונך, היה עושה את כל האנשים בני אומה אחת, אך הם אינם חדלים לחלוק זה על זה, 119 זולת אלה אשר ריחם ריבונך עליהם, לשם כך ברא אותם. עוד יתקיים במלואו דבר ריבונך, לאמור, מלא אמלא את גיהינום בבני שדים ובבני אנוש גם יחד.

120 אנו מספרים לך הכל על קורות השליחים – כל אשר יש בו לחזק את לבך, ובזאת מוגשת לך האמת ומוסר השכל ואות הזכרה למאמינים. 121 אמור לאלה אשר לא יאמינו, המשיכו בשלכם, וגם אנו נמשיך בשלנו. 122 המתינו, גם אנו ממתינים. 123 נסתרות השמים והארץ ביד אלוהים, ואליו ישוב כל דבר. על כן עבוד אותו והיסמך עליו, וריבונך לא יסיח דעתו מאשר תעשו.

114 **קצות היום:** בוקר וערב.

118 **אומה אחת:** ר' סורה 213:2.

119 **לשם כך ברא אותם:** כדי לרחם על הצדיקים ולהעניש את בעלי המחלוקת. ויש המפרשים: "כך ברא אותם", כלומר במצב שבו יש ביניהם צדיקים ורשעים.

121 **המשיכו בשלכם:** יש המפרשים שזהו צו להניח לכופרים, אשר בוטל בתוקף סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. ואולם יש הטוענים כי הפסוק מעולם לא בוטל, מאחר שמלכתחילה משתמע ממנו איום בעונש על הכופרים.

סורה 12 יוסף

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.ר.

אלה אותותיו של הספר הברור. 2 הורדנוהו ממרומים כקראן ערבי למען תשכילו להבין. 3 בגלותנו לך את הקראן הזה, אנו מספרים לך את הנאה שבסיפורים; לפני כן לא נתת דעתך לכל זה.

4 יוסף אמר לאביו, אבא, ראיתי אחד־עשר כוכבים ואת השמש ואת הירח; ראיתים, והנה הם משתחווים לי. 5 אמר, בני, אל תספר את חלומך לאחיך פן יחרשו עליך רעה. הן השטן אויב מושבע הוא לאדם. 6 – כך יבחר בך ריבונך וילמדך את פשר סיפורי (החלומות), ויטה לך ולבית יעקב את מלוא חסדו, כשם שלפנים נטה אותו במלואו לאבותיך, לאברהם וליצחק. הן ריבונך יודע וחכם.

7 ביוסף ואחיו צפונים אותות לשואלים. 8 הם אמרו, הן יוסף ואחיו אהובים על אבינו יותר מאתנו, אף כי אנו הרבים והחזקים. אכן שרוי אבינו בתעייה גמורה. 9 הרגו את יוסף או השליכוהו אי־שם בארץ, למען

1 **א.ל.ר.:** ר' סורה 1:2. **אותותיו:** ר' סורה 39:2.

2 **כקראן ערבי:** הפרשנים גורסים כי כל ספרי הקודש, כלומר התורה, הברית החדשה והקוראן, מקורם בספר שמימי נצחי (בסורה 4:43 הוא מכונה "אם הספרים"), ואולם הקוראן שונה משאר הספרים בכך שהוא ניתן בלשון ערבית למען יהא מובן לבני זמנו של מוחמד.

3 **בגלותנו לך:** פנייה אל מוחמד. **הנאה שבסיפורים:** המסורת מספרת שאלוהים גילה לנביא מוחמד את סיפור יוסף לאחר שהמאמינים בעיר מכה ביקשו מן הנביא לבדר אותם בסיפור מצודד את הלב שיהיה שונה מפרקי הקוראן שנגלו לפניו, ואשר הוגיעו אותם. מסורת אחרת גורסת שהיהודים ביקשו לבחון את בקיאותו של מוחמד בתולדות יעקב ובניו, ועל כן נגלתה לנביא הסורה על יוסף.

4 **יוסף אמר לאביו:** ר' בראשית לז 9 ואילך.

8 **ואחיו:** בנימין.

יסב אביכם את פניו אליכם לבדכם. אחריו תצלח דרככם. 10 אז אמר
אחד מהם, אַל תהרגו את יוסף כי אם הַשליכוהו אל מחשכי הבור למען
תאספהו אחת השיירות, אם יש בדעתכם לעשׂות כן.

11 אָמרו, אבינו, מדוע לא תבטח בנו כי נשמור על יוסף? הן רק את
טובתו נבקש! 12 שלחהו עִמנו מחר למען ישתובב וישׂחק, ואנו נשמרהו
מכל משמר. 13 אמר, אם תיקחוהו איעצב אל לבי, וחושש אני פן יאכלהו
הזאב בעת שתסיחו דעתכם ממנו. 14 אמרו, אם יאכלהו הזאב בעוד אנו
הרבים והחזקים, כי אז נלך לאבדון. 15 כאשר הלכו עִמו, וכבר נִמנו
וגמרו להניחו במחשכי הבור, גילינו לו לאמור, עוד תזכיר להם את
המעשׂה הזה. אך הם דבר לא שיערו. 16 עם ערב באו בוכים אל אביהם,
17 ואמרו, אבינו, יצאנו לערוך מירוץ בינינו והשארנו את יוסף על
כֵּלינו, ואז אכלוֹ הזאב, אבל אתה לא תאמין לנו, אף כי אמת בפינו.
18 הם הביאו את כותנתו ועליה דם כוזב. אמר, אין זאת כי לבכם
השיאכם לעולל דבר־מה, ואולם עלי לעמוד בעוז רוח, ואלוהים יִשעִי
מפני הדברים אשר תתארו. 19 והנה הגיעה שיירה, והם שלחו אדם
לשאוב מים. הוא שלשל את הדלי ולפתע קרא, הפְּלא ופלא, הנה עלם!
הם הסתירו את סודו והעמידו פנים כאילו נועד להימכר, ואלוהים יודע
את אשר עשׂו. 20 לבסוף מכרו אותו באפס מחיר, בעבור מטבעות
ספורות, כי הקלו בערכו.

21 האיש אשר קנהו, מבני מצרים, אמר לאִשתו, שַׂכּני אותו בכבוד,
ואולי יועיל לנו או ניקחהו כבן לנו. כך הושבנו את יוסף על מכונו
בארץ, למען נלמדהו את פשר סיפורי (החלומות). אלוהים אדון לדבָרו,

10 **אחד מהם:** בבראשית לז 22–27, ראובן מציע להשליכו לבור ויהודה מציע למוכרו. **הבור:** יש אומרים שהיה בעבר הירדן, או בירושלים. **לעשות כן:** להרחיק את יוסף מאביו.

15 **גילינו:** הדובר הוא אלוהים. **עוד תזכיר להם:** בעת שיבואו אליך מצרימה. ר' להלן, פסוקים 89–90. **לא שיערו:** או: לא יָדעו (כי אתה הוא יוסף).

18 **דם כוזב:** דם חיה ששחטו במקום יוסף. ר' בראשית לז 31.

19 **הסתירו את סודו:** הסוחרים לא גילו שמצאוהו בבור. ויש המפרשים שמדובר באחים שחזרו אל הבור לאחר שיוסף הוצא מתוכו, והעמידו פנים שיוסף הוא עבד שברח ומכרו אותו לסוחרים (ברוח המסופר בבראשית לז 28–29 על מכירת יוסף למדינים בעשרים כסף).

20 **מכרו אותו:** הסוחרים לפוטיפר. ויש המפרשים שמדובר באחים שמכרו את יוסף לסוחרים.

ואולם מרבית האנשים אינם יודעים. 22 כאשר הגיע לפִרקו נְתַנּו לו
חוכמת משפט ודעת. כך נגמול למיטיבים. 23 האישה אשר הוא בביתה
שידלה אותו בדברים, והגיפה את הדלתות, ואמרה, בוא אלַי. אמר,
ישמרני אלוהים! הן אדונִי היטיב לשַׁכּן אותי. בני העוולה לא יעשׂו חיל.
24 היא חשקה בו וגם הוא היה חושק בה אלמלא ראה את מופת ריבונו.
כזאת עשׂינו למען נַטֶּה מעליו את הרעה ואת התועבה. הוא היה בעבדינו
ברי הלבב. 25 שניהם כאחד מיהרו אל הדלת, והיא קרעה את כותנתו
מאחור, ואז מצאו השניים את בעלה אצל הדלת. אמרה, מה דינו של
המבקש לעולל רעה לאִשתךָ, אם לא מאסר או עונש כבד? 26 אמר, היא
שידלה אותי בדברים. עֵד מאנשי ביתה העיד ואמר, אם כותנתו קרועה
מלפנים כי אז אמת בפיה והוא במשקרים, 27 ואולם אם קרועה כותנתו
מאחור כי אז היא המשקרת ובפיו האמת. 28 כאשר ראה (בעלה) כי
כותנתו קרועה מאחור, אמר, זוהי תחבולתכן. אכן תחבולותיכן נפתלות
הן. 29 אתה יוסף, הנח לכל זה, ואת, בַּקשי מחילה על חטאֵךְ, כי
בחוטאים הָיִיתְ.

30 אמרו נשים בעיר, אשת הגביר משדלת את עַבדה בדברים. הוא הצית
בה את אש האהבה, ואנו סבורות כי היא שרויה בתעייה גמורה. 31 כאשר
שמעה את לעז דבריהן, הזמינה אותן וערכה להן מסיבה ונתנה סכין ביד
כל אחת. אז אמרה, צא אליהן! בראותן אותו נפעמו מיפי מראהו עד כי
חתכו את ידיהן, ואמרו, ישמרנו אלוהים! אין זה בשׂר ודם. אין זה אלא
מלאך נפלא! 32 אמרה, הִנה לפניכן זה אשר גיניתן אותי בעטיו. אכן
שידלתי אותו בדברים והוא כבש את יצרו. אם לא יעשׂה כדברַי, יושלך

21 **האיש אשר קנהו:** פוטיפר. ר' בראשית לט 1 ואילך. **לאשתו:** המסורת האסלאמית גורסת כי שמה היה זוליח'ה.

22 **חוכמת משפט:** בערבית: חֻכְם. ויש המפרשים כאן בהוראת "נבואה".

24 **ראה את מופת ריבונו:** זכר שעליו להימנע מחטא. ויש גורסים שהמלאך גבריאל נגלה לו, או יעקב אביו.

26 **עד מאנשי ביתה:** יש המפרשים שהעצה הושמעה מפיו של תינוק בעריסה שניחן בכוח הדיבור.

31 **סכין:** ר' ספר האגדה, מ (מתוך מדרש תנחומא). שם מסופר כי אשת פוטיפר כיבדה את אורחותיה באתרוגים ונתנה להן סכינים לקלפם, וכאשר הופיע יוסף הן חתכו את ידיהן כי לא יכלו לגרוע את מבטן ממנו.

אל בית האסורים ויהיה במושפלים. 33 אמר, ריבוני, טוב לי בית האסורים
מלעשׂות את אשר תבקשנה. אם לא תַטה את תחבולתן מעלַי, אכּנע להן
ואהיה בפרוצים. 34 ריבונו נענה לו והִטה את תחבולתן מעליו. הן הוא
השומע והיודע.

35 אחר הדברים האלה, כשראו (המצרים) את האותות, עלה על דעתם
לאוסרו לזמן־מה. 36 שני עבדים נכנסו עִמו אל בית האסורים. אמר
האחד, ראיתי בחלומי והנה אני סוחט ענבֵי יין. אמר השני, ראיתי והנה
אני נושׂא על ראשי לחם, והעופות אוכלים ממנו. פָּרש לנו את הדבר, כי
אנו סבורים שאתה במיטיבים. 37 אמר, כל מזון שיוגש לכם לכלכלתכם,
יש ביכולתי לפרש לכם את טיבו עוד בטרם יוגש לכם. זה הדבר
שלימדני ריבוני. אני עזבתי את דת האנשים אשר לא יאמינו באלוהים
ויכפרו בעולם הבא, 38 והלכתי בדרך דת אבותי, אברהם, יצחק ויעקב;
אֵל לנו לצרף לאלוהים שותף כלשהו. זוהי ברכת אלוהים עלינו ועל
האנשים, ואולם מרבית האנשים לא יכירו טובה. 39 חברי האסורים, מה
טוב יותר: ריבונים מספר או אלוהים האחד והמכניע תחתיו? 40 האחרים
אשר תעבדו מִבלעדיו אינם אלא שמות שנתתם אתם ואבותיכם, ואלוהים
לא הוריד ממרומים כל אסמכתא לאמיתותם. המשפט נתון ביד אלוהים
לבדו. הוא ציווה כי לא תעבדו אלא אותו, כי זאת היא הדת הנכוחה,
ואולם מרבית האנשים אינם יודעים. 41 חברֵי האסורים, אחד משניכם
עתיד להשקות את אדונו יין, והשני ייצלב והעוף ינקר את ראשו. כבר
נחרץ הדבר אשר שאלתם עליו. 42 אז אמר לאחד מן השניים אשר חשב
כי ייָנצל, הַזכֵּר את שמי בפני אדוניך. אלא שהשׂטן גרם לו שישכח
להזכירו בפני אדוניו, והוא נשאר בבית האסורים שנים מספר.

43 אמר המלך, בחלומי ראיתי שבע פרות בריאות בשׂר, והנה שבע דקות
בשׂר אוכלות אותן, ושבע שיבּולים ירוקות ואחרות שדופות. מיועצת

35 **האותות:** המעידים על חפותו של יוסף. **עלה על דעתם לאוסרו:** מפרשים שהוא נאסר כדי להציל את כבודה של אשת אדונו.

36 **שני עבדים:** ר' בראשית מ 1 ואילך.

42 **בפני אדוניך:** בפני פרעה. **השטן גרם לו שישכח להזכירו בפני אדוניו:** כלומר העבד שכח להזכיר את יוסף בפני פרעה. ואולם ניתן גם לתרגם: "גרם לו שישכח את זכר ריבונו". בהתאם לזאת יש המפרשים כי מדובר בשטן שהשכיח מיוסף את זכר אלוהים.

הנכבדים, הָאירו את עיני בדבר חלומי, אם יש ביכולתכם לפתור חלומות!
44 אמרו, זהו בלִיל חלומות, ואין לאל ידינו לפרש חלומות. 45 האחד מן
השניים אשר ניצל נזכר (ביוסף) כעבור כל אותו הזמן, ואמר, אני אודיע
לכם את פִּשרו. שִׁלחוני ואלך. 46 (בבואו אל יוסף) אמר, יוסף הצדיק,
האר את עינינו בדבר שבע פרות בריאות בשׂר אשר שבע דקות בשׂר
אוכלות אותן, ובדבר שבע שיבּולים ירוקות ואחרות שדופות. כך אוכל
לשוב אל האנשים ויֵדעו. 47 אמר (יוסף), שבע שנים תזרעו כהרגלכם,
ואת כל אשר תִקצרו הַשאירו בשיבּוליו, פרט לכמות קטנה אשר ממנה
תֹאכלו. 48 אַחַר יבואו שבע שנות רעב אשר יאכלו את אשר אגרתם
לקראתן, פרט לכמות קטנה אשר אותה תשמרו. 49 אחר תבוא שנה אשר
בה יבורכו האנשים במָטָר, ובה יסחטו (את פריָים).

50 אמר המלך, הביאוהו אלַי. כאשר בא השליח אליו, אמר לו, חזור אל
אדונך ובַקשהו לברר את עניין הנשים אשר התכו ידיהן. ריבוני יודע מה
היתה תחבולתן. 51 אמר (המלך), מה היה לכן כי שידלתן את יוסף
בדברים? אמרו, חלילה לנו מאלוהים! לא מצאנו בו כל רע. אז אמרה
אשת הגביר, עתה תצא האמת לאור: אני שידלתי אותו בדברים, והוא
דיבר אמת. 52 – בזאת יֵדע כי לא בגדתי בו בסתר, וכי אלוהים לא
יוליך מישרים את תחבולת הבוגדים. 53 לא ארחץ בניקיון כפַּי, כי הנפש
דוחקת לעשׂות את הרע, פרט לאשר עליו ירחם ריבוני. הן ריבוני סולח
ורחום. 54 אמר המלך, הביאוהו אלַי ורק אלַי יתלווה. וכאשר דיבר עִמו,
אמר, מהיום תשב אֵיתן על מכונך לפנינו ותהיה אָמון על ענייננו.
55 אמר, הַפקֵד אותי על אוצרות הארץ, כי שומר אמונים אני ואיש דעת.
56 כך הושבנו את יוסף על מכונו בארץ, והוא ישב בה באשר חפץ. נזַכּה
ברחמינו את אשר נחפוץ ולא נגרע משׂכר המיטיבים, 57 ואולם שׂכר
העולם הבא טוב מזה למאמינים וליראים.

43 **המלך:** פרעה. ר' בראשית מא 1 ואילך.

52 **בזאת ידע כי לא בגדתי:** יש המפרשים כי אלה דברי אשת הגביר. אחרים גורסים כי אלה דברי בעלה, לאמור: בזאת יֵדע (יוסף) כי לא בגדתי בו.

53 **לא ארחץ בניקיון כפי:** המשך דבריו של יוסף. ויש המפרשים כי אלה דברי אשת הגביר או דברי בעלה.

58 אחֵי יוסף באו ונכנסו אליו, והוא הכירם אך הם לא הכירוהו. 59 כאשר
ציידם בצידה, אמר, הָביאו אלַי מעִם אביכם את האח אשר לכם. הלא
תראו כי אני מודד לכם את מלוא מידת התבואה, וכי אני הטוב שבמארחים?
60 אם לא תביאוהו אלַי, לא תהיה לכם עוד תבואה מאִתי ולא תִקרבו
אלַי. 61 אמרו, נשדל את אביו למוסרו בידינו; כך נעשֶׂה. 62 אז אמר
לעבדיו, שׂימו את מרכולתם באמתחתם למען יכירוה בשובם אל בני
ביתם, ואז יחזרו.

63 בשובם אל אביהם, אמרו, אבינו, נמנעה התבואה מאִתנו, על כן שְׁלַח
עִמנו את אחִינו למען נִקנה תבואה, ואנו נשמרהו מכל משמר. 64 אמר,
וכי עלי לבטוח בכם שתשמרוהו כשם שבטחתי בכם לפנים שתשמרו על
אָחִיו? אלוהים הוא הטוב שבשומרים והוא הרחום שברחומים. 65 כאשר
פתחו את כליהם ראו והנה הושבה להם מרכולתם. אמרו, אבינו, מה עוד
נבקש! הִנה הושבה לנו מרכולתנו, ועתה נוכל להביא מזון לבני ביתנו.
אנו נשמור על אחִינו, וייוָסֵף לנו משׂא גמל. זוהי מנת תבואה קלה.
66 אמר, לא אשלח אותו עִמכם עד אם תתחייבו לי בשם אלוהים כי הָשֵׁב
תשיבוהו אלַי, אלא אם כן תיסָפו באסון. כאשר התחייבו בפניו, אמר,
אלוהים ישגיח על אשר הִתנינו. 67 ואמר, בָּנַי, אַל תיכנסו בשער אחד,
כי אם איש איש בשער אחר. - ואולם לא אוכל להועיל לכם במאום
אצל אלוהים. הן המשפט הוא רק ביד אלוהים, ועליו אֲסָמֵך, ועליו
ייסָמכו הכל. 68 כאשר נכנסו מן המקום אשר ציווה אביהם, לא הועיל
להם הדבר במאום אצל אלוהים, אלא שיעקב חש צורך (להגיד זאת),
והוא מילאהו. הוא היה איש דעת, כי כן לימדנוהו, ואולם מרבית
האנשים לא יֵדעו.

69 כאשר נכנסו אל יוסף, אסף אליו את אָחִיו ואמר, אָחִיךָ אני. אַל

58 **אחֵי יוסף:** ר' בראשית מב 1 ואילך.
59 **האח אשר לכם:** בנימין.
62 **מרכולתם:** כלומר מה שהביאו אתם כתשלום בעד התבואה.
65 **מנת תבואה קלה:** מנה שיוסיפו לנו על נקלה. או: המנה שהבאנו עתה היא קלה, יחסית לזו שאנו עתידים לקבל בזכות האח הנוסף.
67 **לא אוכל להועיל לכם:** גם אם נתתי לכם סגולה נגד עין הרע, רצון אלוהים הוא שיקום ויהיה.

תתעצב על אשר עוללו. 70 כאשר ציידם בצידתם, שׂם את כוס השתייה
באמתחת אָחִיו. אז קרא אליהם הקורא, הוי אנשי השיירה, גנבים אתם!
71 כאשר השׂיגום, אמרו (האחים), וכי מה אבד לכם? 72 אמרו, אבד לנו
גביע הכסף אשר למלך. לאיש אשר יחזירנו יינתן משׂא גמל אחד. עלַי
הדבר. 73 אמרו, חַי אלוהים! הן יודעים אתם כי לא באנו לחמוס את
הארץ ואיננו גנבים. 74 אמרו, ומה יהיה עונשו של הגנב, אם שקר
דיברתם? 75 אמרו, האיש אשר באמתחתו תימצא הגנבה, הוא עצמו
ישועבד כגמולו. כך גומלים אנו לבני העוולה. 76 האיש חיפשׂ תחילה
בכלֵיהם לפני כליו של אָחִיו, ולבסוף העלה (את הכוס) מכֵּליו של אָחִיו.

כך עזרנו ליוסף בתחבולות, כי לא יכול היה לקחת את אָחִיו לעבד
על־פי דין המלך, אלא אם ירצה אלוהים. אנו מרוממים במעלות את כל
אשר נחפוץ, ומעל כל איש דעת מצוי יודע. 77 אמרו (האחים), אם אכן
גנב הוא, הִנה גם אָחִיו כבר גנב לפָנים. יוסף שמר זאת בלבו ולא גילה
להם; אמר (בלבו), מקומכם גרוע יותר, ואלוהים מיטיב לדעת את אשר
תתארו. 78 אמרו, אדון אדיר, יש לו אב זקן ובא בימים, על כן קח לךָ
אחד מאִתנו תחתיו. רואים אנו כי במיטיבים הנךָ. 79 אמר, ישמרנו
אלוהים פן ניקח איש זולת זה שבכליו מצאנו את החפץ אשר לנו. אם כך
נעשׂה, נהיה בבני העוולה.

80 כאשר נואשו ממנו, פנו להסתודד, ואמר הגדול שבהם, האִם לא תדעו
כי אביכם קיבל מכם התחייבות בשם אלוהים? הן כבר קודם זנחתם את
חובתכם ליוסף. לא אעזוב את הארץ עד אם ירשה לי אבי, או עד אשר
ישפוט אלוהים לזכותי, כי הוא הטוב שבשופטים. 81 ואתם שובו אל

69 **את אחיו:** את בנימין.
70 **שם את כוס השתייה:** ר' בראשית מד 1 ואילך.
75 **כך גומלים אנו:** על־פי חוקי בית יעקב.
76 **על־פי דין המלך:** על־פי חוקי מצרים. הפרשנים מציינים שעל־פי חוקים אלה, דין גנב היה מלקות וקנס, אך לא עבדות. על כן תחבולת יוסף (הטמנת הגביע) נועדה להשאיר את בנימין אצלו במצרים על־פי חוקי בית יעקב, הדנים כל גנב לעבדות.
77 **גם אחיו כבר גנב:** הפרשנים מתחבטים בשאלה מתי חטא יוסף עצמו בגנבה, ומציעים פתרונות מגוונים. **מקומכם גרוע יותר:** חטאתם יותר ממני.
80 **הגדול שבהם:** בבראשית מד 18 ואילך, הדובר הוא יהודה (ולא ראובן). **לא אעזוב את הארץ:** לא אוכל לצאת ממצרים ללא בנימין.

אביכם ואִמרו לו, אבינו, בנךָ גָנַב, ורק על אשר ידענו נעיד, ולא ניכל
לעקוב אחר הנסתר. 82 שְאַל את אנשי העיר אשר היינו בה ואת אנשי
השיירה אשר באנו בה, ותיווכח לדעת כי אמת בפינו. 83 אמר, אין זאת
כי השיאכם לבכם לעולל דבר־מה, ואולם עלַי לעמוד בעוז רוח. אולי
יואיל ריבוני להחזיר אלַי את שניהם גם יחד. הן הוא היודע והחכם. 84 אז
פנה מעליהם ואמר, לבי לבי על יוסף. עיניו כבו מעצב, ונפשו היתה
מרה. 85 אמרו, חַי אלוהים! אינךָ חדל לזכור את יוסף עד כי ייתש כוחךָ
או תמות. 86 אמר, רק בפני אלוהים מתַנֶה אני את ייסורַי ויגוני,
ומאלוהים למדתי לדעת את אשר לא תדעו. 87 בָּנַי, לכו והתחקו אחר
יוסף ואָחִיו, ואל תיוואשו מרחמי אלוהים. רק האנשים הכופרים יאמרו
נואש מרחמי אלוהים.

88 בהיכנסם אל יוסף, אמרו, אדון אדיר, צרה פגעה בנו ובבנֵי ביתנו,
על כן הבאנו מרכולת זעומה. מדוד־נא לנו את מלוא המידה וַעֲשֵׂה עִמנו
צדקה. אלוהים יגמול לנותני הצדקה. 89 אז אמר, התדעו מה נורא היה
המעשה שעשיתם ביוסף ובאָחִיו בהיותכם נבערים מדעת? 90 אמרו, וכי
יוסף אתה? אמר, אני יוסף, וזה אָחִי. אלוהים חונֵן אותנו בחסדו. כל
הירא והעומד בעוז רוח – הנה אלוהים לא יגרע משׂכר המיטיבים.
91 אמרו, חַי אלוהים! אכן אותךָ ביכר אלוהים על פנֵינו, ואנו חטאנו.
92 אמר, היום אין גנות עליכם, ואלוהים יסלח לכם, כי הוא הרחום
ברחומים. 93 קחו את כותנתי זאת והניחוה על פני אבי, ואז ישוב אליו
מאור עיניו. אחר הָביאו אלַי את כל בני ביתכם.

94 כאשר יצאה השיירה, אמר אביהם, ריח יוסף עולה באפי, אף כי
תחשבו שהשתבשה דעתי. 95 אמרו, חַי אלוהים! אכן שרוי אתה בתעייתךָ
הנושנה. 96 כאשר הגיע המבשׂר, הניח אותה על פניו והוא שב לראות.

81 **על אשר ידענו:** על הגביע שנמצא באמתחתו של בנך. **הנסתר:** יש המפרשים: לא יכולנו לחזות שבנך עתיד להיתפס בגנבה.
83 **שניהם:** יוסף ובנימין.
90 **וזה אחי:** לאב ולאם (בניגוד לשאר אחיו).
93 **כותנתי:** המסורת גורסת שכתונת יוסף באה לו בירושה מאבותיו, ושמקורה בגן עדן.
94 **יצאה השיירה:** ממצרים. **ריח יוסף:** העולה מן הכותונת הקרבה ובאה.
95 **תעייתך הנושנה:** אהבתך ליוסף.

אמר, האם לא אמרתי לכם כי מאלוהים למדתי לדעת את אשר לא
תדעו? 97 אמרו, אבינו, בקש למעננו מחילה על חטאינו, כי אמנם
חטאנו. 98 אמר, אבקש למענכם מחילה מריבוני, כי הוא הסולח והרחום.

99 כאשר נכנסו אל יוסף, אסף אליו את אביו ואמו ואמר, היכּנסו בבטחה
למצרים, אם ירצה אלוהים. 100 אז העלה את אביו ואמו אל כיסאו, ואחר
השתחוו לו אפיים ארצה. אמר, אבא, הִנה פשר חלומי משכבר; עתה
הגשימו ריבוני. הוא היטיב עמי בהוציאו אותי מבית האסורים ובהביאו
אתכם אלַי מן המדבר, לאחר שהשטן זָרע שׂטנה ביני לבין אַחַי. ריבוני
נוהג בדרכֵי נועם בכל אשר יחפוץ. הוא היודע והחכם. 101 ריבוני, נתתָ
לי מלכות ולימדתני את פשר סיפורי (החלומות). אתה יוצר השמים
והארץ. אתה מגיני בעולם הזה ובעולם הבא. אסוף את נִשמתי בעודי
מתמסר, וסַפּחני אל הישרים.

102 סיפור זה הוא מן המאורעות אשר לא נכחתָ בהם, ואשר אותו אנו
מגַלים לךָ. לא היִיתָ עִמם בעת שנמנו וגמרו והרשו מזימה. 103 מרבית
האנשים לא יאמינו אף כי תשקוד. 104 אַל תבקש מהם שׂכר על כך. אין
הוא אלא דבר־תוכחה אל שוכני העולמים.

105 מה רבים האותות שבשמים ובארץ אשר הם חולפים על פניהם אך
פונים להם עורף. 106 מרביתם לא יאמינו באלוהים בלא לצרף לו
שותפים.

107 האם בטוחים הם כי לא תכתר אותם פורענות מכל עֵבר כעונש מעִם
אלוהים, או כי שעת הדין לא תבוא עליהם כהֶתף בלא שישערוה?

108 אֱמור, זו דרכי, ואני קורא לביא אל אלוהים. אני וההולכים בעקבותי

96 **כאשר הגיע המבשר:** הנושא את הכותונת ממצרים אל בית אביהם.
99 **אמו:** גם אמו היתה בבאים, על־פי הגרסה שלפנינו. על־פי המקרא, רחל, אמו של יוסף, כבר נפטרה לפני כן, בשעה שילדה את בנימין.
101 **מתמסר:** ר' סורה 112:2.
102 **לא נכחת:** פנייה אל הנביא מוחמד. בקיאותו בפרטי המאורע שבו לא נכח בעצמו מוכיחה שהוא נביא אמת.
104 **אין הוא:** הקוראן. **דבר־תוכחה:** בערבית: ד'כר, "הזכרה", "אזהרה".
105 **האותות:** ר' סורה 39:2.

רואים נכוחה, וישתבַּח שֵׁם אלוהים, ולא אהיה במשתפים.

109 לפניךָ לא שלחנו כשליחים בלתי אם בני אדם מאנשי הֶעָרים אשר
גילינו את דבָרנו להם. האם לא התהלכו בארץ וראו מה היה סופם של
אלה אשר היו לפניהם? נחלת העולם הבא טובה היא ליראים. האִם לא
תשׂכילו להבין? 110 כאשר אמרו השליחים נואש ודימו כי נכזבה תוחלתם,
ניתַּן להם הניצחון מאִתנו. כל אשר חפצנו ניצַּל, ואולם חרון אפנו לא
יוּשַׁב מעל העָם החוטאים. 111 בסיפור עליהם צפון לקח לנבוני הלב. אין
הוא מעשׂה בדָיה כי אם אישור לאשר לפניו, למען הצג דָבר דָבור על
אופניו, ולמען יבואו הדרכה ורחמים לאנשים אשר יאמינוּ.

108 **המשתפים:** ר' סורה 96:2.
109 **בני אדם:** ולא מלאכים. רמז לטענת הכופרים שאנשים בשר ודם אינם יכולים להיות נביאים.
110 **נכזבה תוחלתם:** שליחי אלוהים דימו כי טעות היתה בידם לקוות לישועת אלוהים. אבל ניתן להבין גם באופנים אחרים, כגון שבני עמם של השליחים הפרו הבטחתם לשליחים להאמין בהם, או שבני עמם של השליחים דימו כי אלוהים הכזיב את שליחיו.
111 **אישור לאשר לפניו:** ר' סורה 41:2.

סוּרָה 13 הָרַעַם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.ר.

אלה אותות הספר. אשר הורד אליךָ מֵעִם ריבונךָ הוא האמת, ואולם
מרבית האנשים אינם מאמינים.

2 אלוהים הוא אשר הגביה את השמים בלא עמודים נראים לעין, אַחַר
ישב בגאון על כס הכבוד, והכפיף לרצונו את השמש והירח, ושניהם
ינועו במסילתם לזמן קצוב. הוא מכוון את מהלך הדברים ומציג לכם את
האותות אחד אחד, למען תשתכנעו כי תיפָּגשו עם ריבונכם. 3 הוא
הרוקֵע את הארץ והשָׂם בה הרים נטועים אֵיתָן ונהרות, והנותן בה צמד
מינים מכל פרי, והוא עוטה על היום את כסות הלילה. בזאת צפונים
אותות לאנשים הנמלכים בדעתם.

4 מיני קרקע שונים הם בארץ, אך סמוכים זה לזה. יש כרמי ענבים וְזֶרע
הארץ ועצי תמר – בני שורש אחד או בני שורשים נפרדים אשר יושקו
כולם ממקור מים אחד. אף־על־פי־כן, נברך אחדים בפרי משובח מִשֶּׁל
זולתם, ובזאת צפונים אותות למשׂכילים להבין.

5 אם תָּמֵהַּ אתה, אכן יש על מה לתמוה: אומרים הם, האם לאחר היותנו

1 **א.ל.מ.ר.:** ר' סורה 1:2. **אותות הספר:** ר' סורה 39:2.
2 **ישב:** ר' סורה 54:7. **לזמן קצוב:** עד יום הדין. **האותות:** ההוכחות על גדולתו. **תיפגשו עם ריבונכם:** ביום הדין.
3 **צמד מינים:** כגון מתוק ומלוח, שחור ולבן, וכדומה.
4 **בני שורש אחד:** בערבית: צִנְוָאן, שפירושו מספר דקלים הצומחים מתוך אותו שורש. **נברך:** הדובר הוא אלוהים, שיש בכוחו לגרום לכל זן להניב פירות באיכות שונה, גם אם יגודלו בתנאים זהים.

עפר ניברא מחדש? הם אלה אשר כפרו בריבונם ואשר כבלים יונחו על
צווארם ואשר יורשי האש הם. לנצח יהיו בה. 6 הם מאיצים בך להחיש
את הרעה לפני הטובה. כבר בדורות שלפניהם היו אנשים כדוגמתם.
ריבונך נושא מחילה לאנשים למרות היותם בני עוולה, ואולם ריבונך
אף עונש קשות. 7 הכופרים אומרים, מדוע לא הורד אליו אות מעם
ריבונו? ואולם אתה אינך אלא מזהיר, ולכל עם יש מנחה.

8 אלוהים יודע מה נושאת כל נקבה ברחמה, ומתי תקצר תקופת ההיריון
ומתי תארך, והוא יודע את מידת כל דבר. 9 הוא היודע את הנסתר ואת
הנגלה והוא הכביר והמרומם. 10 גם הממתיקים סוד אשר בכם וגם
המדברים בקול שווים הם, וגם המסתתרים בחשכת הלילה והמגיחים
לאור היום. 11 יש לו מלווים מלפניו ומאחוריו, והם שומרים עליו
במצוות אלוהים. אלוהים לא ימיר את השורה על האנשים אלא אם ישנו
הם את אשר בלבם. וברצות אלוהים להמיט רעה על אנשים, לא יוכל
איש להשיבה, כי אין להם מגן זולתו. 12 הוא המראה לכם את הברק
בעודכם מלאים חשש וכיסופים, והוא המעלה את העבים כבדי המים.
13 הרעם מספר בשבחו ומהללו, וכן גם המלאכים, בשל יראתם אותו.
הוא שולח את סופת הברקים ומכה בה את אשר יחפוץ. הם מתנצחים על
אודות אלוהים, ואולם הוא משיב מנה אחת אפיים. 14 רק אליו ראוי
לפנות בתפילת האמת, כי אלה אשר אליהם יתפללו מבלעדיו לא ייענו
להם כלל. כמוהם כאיש המושיט את כפות ידיו אל המים למען יגיעו אל
פיו, אך הם לא יגיעו אליו. אכן לשווא יתפללו הכופרים.

5 **אם תמה אתה:** פנייה אל הנביא. **ניברא מחדש:** נקום לתחייה.
6 **להחיש את הרעה לפני הטובה:** להביא את יום הדין בטרם יואילו להאמין ולזכות בחסד אלוהים. כך הם שמים לקלס את אזהרות הנביא מפני עונש אלוהים.
7 **אות:** נס שיוכיח שהוא נביא אמת. **ולכל עם יש מנחה:** נביא. ויש המפרשים שהמנחה הוא אלוהים עצמו, או לחילופין, איש סגולה כלשהו שאיננו בהכרח נביא.
11 **יש לו מלווים:** מלאכים המלווים את האדם. יש המקשרים את הפסוק עם הנביא עצמו, הנהנה משמירת המלאכים שהגנו עליו מפני אויביו. והיו שתפסו את הפסוק במשמעות הפוכה, וגרסו שהוא עוסק במשמרות בשר ודם הסובבים מלכים עריצים. **במצוות אלוהים:** ויש הגורסים: "מפני מצוות ריבונם", וזאת בהנחה שמדובר במשמרות מלכים עריצים המבקשים להתגונן מפני עונש אלוהים. **השורה על האנשים:** הטובה שהם שרויים בה.
12 **חשש וכיסופים:** פחד מפגיעתו ותקווה לגשם שיבוא אתו.
14 **תפילת האמת:** יש המפרשים שמדובר באמרת השהאדה, המדגישה את ייחוד האל: "אין

15 כל שוכני השמים והארץ, וגם צלליהם, ישתחוו לאלוהים אם מרצון
ואם מאונס בוקר וערב. 16 אמור, מי הוא ריבון השמים והארץ? אמור,
אלוהים הוא. אמור, האם לקחתם לכם מגינים זולתו, אשר אין לאל ידם
להועיל לעצמם ולא להעביר צרה מעל עצמם? אמור, האם ישוו זה לזה
העיוור והפיקח, או האם ישוו זה לזה החושך והאור? ואולי צירפו
שותפים לאלוהים וטענו כי בראו בריאה כבריאתו, עד שלא הבחינו בין
בריאה לבריאה? אמור, אלוהים הוא הבורא כל דבר, והוא האחד והמכניע
תחתיו. 17 הוא הוריד מן השמים מים, ואפיקי הנהרות קלטו אותם כפי
קיבולם, וקצף עלה על פני הזרם. כל אשר יתיכו באש למען עשות
תכשיטים וכלים יעלה קצף כמוהו. לזאת ימשיל אלוהים את האמת
וההבל: הקצף נמוג, ואולם המועיל לאנשים ייוותר עלי אדמות. אלה
המשלים שימשול אלוהים.

18 לנענים לריבונם שמורה רוב טובה, אך אלה אשר לא ייענו לו –
אילו יכלו, היו מציעים ארץ ומלואה ועוד כפל כפליים, ובלבד שיפדו
עצמם. עם כל אלה ייעשה חשבון מחמיר, ובגיהינום ידורו. מה נורא שם
היצוע. 19 האיש היודע כי הדבר אשר הורד אליך מעם ריבונך הוא אמת
– האם כעיוור הוא? רק נבוני הלב יזכרו, 20 המקיימים נאמנה את
התחייבותם לאלוהים ואינם מפרים את הברית, 21 והמחזקים את הקשר
שציווה אלוהים לחזק, והיראים את ריבונם והחוששים מן החשבון המחמיר,
22 והעומדים בעוז רוח בבקשם לחלות את פני ריבונם, והמקיימים את
התפילה והמוציאים ממון בסתר ובגלוי מאשר פרנסנו אותם, והמשיבים
טובה תחת רעה. לכל אלה שכר הנחלה: 23 גני עדן אשר אליהם ייכנסו
הם ואבותיהם ונשיהם וילדיהם אשר עשו את הטוב. המלאכים ייכנסו

אלוה מבלעדי אלוהים".
15 **צלליהם:** השתחוותם היא השתנות אורכם וכיוונם בהתאם לרצון אלוהים. **אם מרצון ואם מאונס:** מתוך אמונה או מפחד חרבם של המאמינים.
16 **אמור:** פנייה לנביא.
18 **לנענים לריבונם:** יש המקשרים זאת עם הפסוק הקודם, וגורסים: "אלה המשלים שממשיל אלוהים על אודות הנענים לריבונם". **רוב טובה:** בגן עדן, או כבר בחיי העולם הזה.
21 **הקשר שציווה אלוהים לחזק:** זיקתו של המאמין לזולת, המתבטאת בדאגה לנזקקים, בסולידריות עם כלל המאמינים, וכדומה.
22 **והמוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.

אליהם מכל שער ושער, 24 – עליכם השלום על כי עמדתם בעוז רוח. מה טוב הוא שׂכר הנחלה. 25 אבל המְפֵרים את התחייבותם לאלוהים לאחר שנחתמה בברית, והמנתקים כל קשר אשר ציווה אלוהים לחזק, והחומסים את הארץ – אלה, תחול הקללה על ראשם, ורעה תהיה נחלתם.

26 אלוהים שולח פרנסה בשפע או בצמצום לאשר יחפוץ. הם עלצו בחיי העולם הזה, ואולם חיי העולם הזה תענוג חולף הם לעומת העולם הבא.

27 הכופרים אומרים, מדוע לא הורד אליו אות מעִם ריבונו? אֱמור, אלוהים יַתעה את אשר יחפוץ וינחה אל דרכו את אשר ישוב. 28 הם המאמינים אשר לבם בוטח בזֵכר אלוהים. אכן בזֵכר אלוהים יִבטחו הלבבות. 29 המאמינים והעושים את הטוב יהיו מאושרים וישובו בטוב.

30 הִנה כך שלחנו אותך בקֶרב אומה אשר היו כבר אומות לפניה, למען תקרא בפניהם את אשר גילינו לך. הם כופרים ברחמן, על כן אֱמור, הוא ריבוני ואין אלוה מִבַּלעדיו. עליו אֶסמֹך ואליו תשובתי.

31 אילו היה זה קְראָן אשר מפניו יוסעו הָרים ממקומם, או תִבָּקַע האדמה בעטיו, או ישוב בעטיו הדיבֵּר אל פי המתים – אבל הדברים כולם הם ביד אלוהים. האין המאמינים יודעים כי אילו חפץ אלוהים, היה מנחה את האנשים כולם? הפורענות תמשיך לפגוע בכופרים על אשר עוללו, או תתרחש סמוך לנחלתם, עד אשר תתקיים הבטחת אלוהים. אלוהים לא יפר הבטחה.

25 **התחייבותם לאלוהים:** לקיים את כל מצוותיו. ויש המפרשים שהכוונה בעיקר לחובה שהטיל אלוהים בכתבי הקודש ואשר לפיה על כל בני האדם להאמין במוּחמד. **נחלתם:** בגיהינום.

27 **אות:** נס שיוכיח שמוחמד הוא נביא אמת.

28 **זכר אלוהים:** יש המפרשים כי מדובר בעיקר באמונה בדברי הקוראן.

29 **יהיו מאושרים:** בערבית: טוּבַא, ויש המפרשים כי זהו שמו של עץ בגן עדן. **ישובו בטוב:** ייכנסו לגן עדן.

30 **רחמן:** אחד משמותיו של אלוהים. ויש הגורסים כי "רחמן" היה שמו של אליל קדם־אסלאמי, והכופרים סברו כי הנביא מטיף לעבוד לאל שני לצד אללה. על כן מדגיש הקוראן שהרחמן אינו אחר מאשר ריבונו של הנביא, כלומר, שם זה משמש כאחד מתאריו של אלוהים.

31 **אילו היה זה קראן אשר מפניו יוסעו הרים:** כי אז היו הכופרים מאמינים. **האין המאמינים**

32 כבר לפניך הושמו השליחים ללעג, ואני נתתי שהות לכופרים, אך לבסוף הִכיתי בהם. מה נורא היה עונשי.

33 היש כמוהו משגיח על פועלה של כל נפש? אף־על־פי־כן צירפו שותפים לאלוהים. אֱמור, קִראו בשמם! כלום תוכלו לספר לאלוהים על מישהו בארץ שאינו ידוע לו? או האם מתכוונים אתם לומר דברים בעלמא? הכופרים השתבחו במזימתם והורחקו מעל הנתיב. כל אשר יַתעהו אלוהים, אין לו מַנחה. 34 צפוי להם עונש בחיי העולם הזה, ואולם עונש העולם הבא קשה ממנו, ולא יקום להם שומר מפני אלוהים.

35 זה מְשַׁל גן עדן שהובטח ליראים: נהרות זורמים למרגלותיו, ופריו וצלליו מצויים בו תמיד. זה שׂכר היראים, ואולם שׂכר הכופרים הוא האש.

36 אלה אשר נִתְּנו להם את הספר שׂמחים באשר הורד אליךָ ממרומים, ואולם בקרב אנשי המחנות ישנם מתנכרים למקצתו. אֱמור, צוויתי לעבוד רק לאלוהים ולא לצרף לו שותפים. אליו אפנה בתפילה ואליו עתיד אני לשוב. 37 כך הורדנוהו ממרומים: חוכמת משפט בלשון ערבית, אם תנהה אחר משוגות לבם לאחר כל הדעת שהוענקה לך, לא יקום לךָ מגן ולא שומר מפני אלוהים.

יודעים: במקור: "מתייאשים", ויש המפרשים שזוהי טעות סופר. **היה מנחה את האנשים כולם:** גם בלא לחולל בפניהם ניסים מופלאים. **או תתרחש:** ניתן גם להבין בהוראת: או (שאתה הנביא) תחנה. **סמוך לנחלתם:** מפרשים שמדובר במסעו של הנביא עד חודיביה (שנת 626), הנמצאת במבואותיה של העיר מֶכּה. מסעו נתפס כתחילת הפורענות שהתרגשה על הכופרים והגיעה לשיאה עם נפילת מֶכּה שנתיים לאחר מכן. **הבטחת אלוהים:** לכיבוש מֶכּה. ויש המפרשים שמדובר בתחיית המתים ויום הדין, ובמקרה זה אין מדובר בפרשת חודיביה, כי אם בפורענות בכלל שתפקוד אותם.

32 **אני נתתי:** הדובר הוא אלוהים.

36 **אלה אשר נתנו להם את הספר:** "בעלי הספר". ר' סורה 105:2. ואולם אחרים גורסים שמדובר במוסלמים עצמם (שקיבלו את הקוראן). **שמחים:** אם מדובר ביהודים כי אז הם אותם יהודים ספורים שהאמינו במוחמד כנביא. הידוע בהם היה עבדאללה אבן סַלָאם. **אשר הורד אליך:** הקוראן שנגלה לך. **המחנות:** הקבוצות שהסתייגו מן הנביא וכוננו חזית כנגדו. יש הגורסים שמדובר בכופרים משבט קוריש, או ביהודים שסירבו להכיר בנבואת מוחמד. **מתנכרים למקצתו:** טוענים שאין אמת בכמה מפסוקי הקוראן, כלומר שאינם דבר אלוהים.

37 **הורדנוהו:** את הקוראן. **ערבית:** ר' סורה 2:12.

38 כבר לפניךָ שלחנו שליחים ונָתַנו להם נשים וילדים, ושום שליח
מעולם לא הביא אות בלא רשות אלוהים.

מועד כל דבר נרשם בספר. 39 אלוהים מוחה או משאיר את אשר יחפוץ,
ואצלו אֵם הספרים. 40 בין אם נַראה לךָ את מקצת העונש אשר הועדנו
להם, ובין אם נאסוף את נשמתךָ – עליךָ רק להזהיר, ועלינו לבוא
חשבון. 41 הלא יראו כי אנו באים על הארץ ונוגסים בה מכל עֲבָרֶיהָ?
אלוהים חורץ משפט ואין להשיב אחור את משפטו, והוא מהיר חשבון.
42 הדורות שהיו לפניהם כבר חרשו מזימות, ואולם המזימה ביד אלוהים
היא. הן הוא היודע מה ייפול בחלקה של כל נפש, והכופרים עוד יֵדעו
למי שְׂכר הנחלה.

43 הכופרים אומרים, מעולם לא נשלחתָ. אֱמור, די באלוהים כעד ביני
וביניכם, ובמי שדעת הספר בידו.

38 **נשים:** יש המפרשים שכוונת הפסוק להצדיק את ריבוי נשיו של מוחמד. **מעולם לא הביא אות:** יש המפרשים שהדבר נאמר בתשובה לדרישת הכופרים שהנביא יחולל ניסים. **מועד כל דבר נרשם בספר:** ר' סורה 145:3. ויש הגורסים: "עת לכל ספר", כלומר כל אחד מכתבי הקודש נגלה בעתו.

39 **מוחה:** יש המפרשים בהוראת מחיקת שמו של האדם מספר הגורלות השמימי, וזאת עם בוא הזמן שבו נגזר עליו למות. כלומר, אלוהים קובע על מי יגזור למות ועל מי יגזור להמשיך לחיות. ר' גם שמות לב 32: "מחני־נא מספרך אשר כתבת". ואולם שכיח יותר הפירוש שעל־פיו מדובר כאן במחיקת פסוקים שפג תוקפם והחלפתם בפסוקים המביאים דינים חדשים. **אֵם הספרים:** יש המזהים זאת עם הלוח הגנוז (ר' סורה 22:85), וגורסים שמדובר במקור השמימי והנצחי של כל ספרי הקודש.

40 **בין אם נראה לך את מקצת העונש:** ר' סורה 46:10.

41 **נוגסים בה מכל עבריה:** כובשים אותה מידי הכופרים. הדובר הוא אלוהים. ויש המפרשים כי הכוונה לכך שכל יושבי האדמה סופם למות.

42 **הנחלה:** גן עדן.

43 **מי שדעת הספר בידו:** "בעלי הספר". ר' סורה 105:2. כלומר גם ביניהם יש המעידים על נכונות הקוראן. ואולם יש המפרשים שהכוונה לאלוהים עצמו.

סוּרָה 14 אַבְרָהָם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.ר.
זהו ספר אשר הורדנוהו אליךָ ממרומים למען תוציא את האנשים מחושך
לאור ברשות ריבונם, אל אורַח (אלוהים) האדיר והמהולל, 2 אלוהים
אשר לו כל אשר בשמים ואשר בארץ.

אוי לכופרים מפני עונש קשה, 3 למבכרים את חיי העולם הזה על פני
העולם הבא ומרחיקים אנשים מעל נתיב אלוהים ומבקשים לשבשו. כל
אלה מרחיקים לתעות.

4 לא שלחנו שום שליח בלתי אם בלשון בני עמו, למען יבאר להם.
אלוהים מתעה את אשר יחפוץ ומַנחה את אשר יחפוץ, והוא האדיר
והחכם. 5 שלחנו את משֶׁה להביא את אותותינו – הוצֵא את בני עמךָ
מחושך לאור והַזכֵּר להם את ימי אלוהים, כי בזאת צפונים אותות לכל
אשר יאריך רוחו ויכיר טובה. 6 משֶׁה אמר לִבני עַמו, זִכרו את החסד
אשר נטה לכם אלוהים בהצילו אתכם מבני משפחת פַּרעֹה בהיותם
לוחצים ומענים אתכם ושוחטים את בניכם ומחַיים את בנותיכם. בזאת
הִתנסיתם בניסיון כביר מעִם ריבונכם, 7 ריבונכם הודיע לאמור, אם
תַכירו טובה, אַרבה להוסיף לכם, אך אם תִכפרו, קשה הוא עונשי.
8 משֶׁה אמר, גם אם תִכפרו אתם וכל יושבי הארץ גם יחד, אלוהים בלתי
תלוי ומהולל.

1 **א.ל.ר.:** ר' סורה 1:2. **זהו ספר:** הקוראן.

5 **אותותינו:** מכות מצרים. **ימי אלוהים:** הימים שבהם הפליא מכותיו בחוטאים, או הרעיף חסדו על המאמינים.

9 האם לא שמעתם את אשר אירע לבני הדורות שהיו לפניכם - בני עמו
של נֹחַ ובני עָאד ותַ'מוּד, ואלה שהיו אחריהם, אשר רק אלוהים מכירם?
השליחים אשר נשלחו אליהם הביאו להם אותות נהירים, ואולם הם נשכו
את כפות ידיהם ואמרו, כופרים אנו באשר נשלחתם למסור, ויש בלבנו
ספק וחשד בדבר אשר תקראו לנו להאמין בו. 10 אמרו להם השליחים,
היש ספק באלוהים יוצר השמים והארץ? הוא קורא לכם למען יסלח לכם
על חטאיכם וידחה את דינכם לזמן קצוב. אמרו, אתם אינכם אלא בשׂר
ודם כמותנו, ואתם מבקשים להרחיקנו מעל אשר עבדו אבותינו. הָביאו
לנו אסמכתא ברורה. 11 אמרו להם השליחים, אמנם בשׂר ודם כמותכם
הננו, ואולם אלוהים מחונֵן בחסדו את אשר יחפוץ מבין עבדיו, ולעולם
לא נוּכל להביא לכם אסמכתא אלא ברשות אלוהים. על אלוהים ייסָמכו
המאמינים. 12 מה לנו כי לא ניסָמך על אלוהים לאחר שכבר הִנחָנו אל
נתיבותינו? נישׂא בעוז רוח את פגיעתכם בנו, ועל אלוהים ייסָמכו הכל.
13 הכופרים אמרו לשליחים שנשלחו אליהם, הוצֵא נוציאכם מארצנו
אלא אם תשובו אל דתנו. אז גילה להם ריבונם לאמור, הַכחֵד נכחיד את
בני העוולה, 14 ונושיבכם בארץ לאחר שיאבדו. זה גמולו של הירֵא פן
יעמוד לפנַי, ופן תתקיים אזהרתי. 15 הם ביקשו הכרעה, ואז כל סורר
וקשה עוֹרף נחל מפח נפש. 16 לפניו גיהינום, ושָׁם יושקה במֵי ליחה,
17 ואותם ילגום וכמעט ישתנק, והמוות יבואנו מכל מקום, אך הוא לא
ימות, ולפניו עונש אכזר.

18 זה משָׁלָם של הכופרים בריבונם: מעשׂיהם כאֵפר אשר פגעה בו רוח
ביום סוּפה. לא יפיקו מאום מפועַל ידם, וזוהי תעִייה הרחק מן הדרך.

19 הלא תִראה כי אלוהים ברא את השמים ואת הארץ למען תתגלד
האמת. אם ירצה, יסלקכם ויביא ברואים חדשים. 20 לא יִקשה הדבר על
אלוהים. 21 אז יעלו הכל חשופים לנגד אלוהים, והחלשים יגידו לאנשי

9 **עאד ות'מוד:** ר' סורה 7:65, 73.
10 **לזמן קצוב:** עד יום מותכם.
11 **מחונן בחסדו:** מעניק נבואה.
15 **הם ביקשו הכרעה:** השליחים, מאלוהים. ויש המפרשים: הכופרים ביקשו הכרעה, כלומ לראות במו עיניהם את העונש שהובטח להם.
17 **המוות יבואנו מכל מקום:** יגיח מכל פינה בגופו. או: מכל עבר.

השחץ, היינו עושׂי דברכם - התוכלו לחסוך לנו שמץ מעונש אלוהים?
יגידו, אילו הנחָנו אלוהים, היינו מנחים גם אתכם; ואולם אחת היא לנו
אם תִקצַר רוחנו או נעמוד בעוז רוח. - כבר אין מנוס לנו.

22 כאשר ייחרץ הדין, יגיד השׂטן, אלוהים הבטיחכם הבטחת אמת, ואילו
אני הבטחתי לכם ולא קיימתי, ולא היתה לי סמכות עליכם. אני קראתי
לכם ואתם נעניתם לי, על כן אַל תאשימוני, כי אם את עצמכם הַאשימו.
לא אוכל להושיעכם ואתם לא תושיעוני, ואני כופר באמונתכם משכבר,
אשר בה צירפתם אותי כשותף לאלוהים. לבני העוולה שמור עונש כבד.
23 המאמינים והעושׂים את הטוב יוכנסו אל גנים שנהרות זורמים
למרגלותיהם. לנצח יהיו שָׁם ברשות ריבונם, וברכתם זה לזה שם תהיה,
שלום.

24 הלא תִראה לְמה המשיל אלוהים את האִמרה הטובה: לאילן נאֶה
ששורשיו נטועים איתָן וצמרתו נישׂאת השמימה, 25 ואת פריו ייתן תמיד
בעִתו ברשות ריבונו. אלוהים ימשול משָׁלים לאנשים למען יזכרו.
26 האִמרה הקלוקלת נמשלה לאילן קלוקל שנעקר מעל פני האדמה באין
לו חוסֶן.

27 אלוהים יציב איתָן את המאמינים כאשר ייתן להם מילים אמיצות
בעולם הזה ובעולם הבא. את בני העוולה יַתעה אלוהים, ואלוהים יעשׂה
את אשר יחפוץ.

28 הלא תִראה את אלה אשר המירו את חסד אלוהים בכפירה, והושיבו
את בני עַמם בנחלת אבדון, 29 בגיהינום אשר בו ייצָלו. מה נורא לשהות
שם. 30 הם צירפו לאלוהים מִתחרים, למען התעות אנשים מעל נתיבו.
אֱמור, התענגו לכם, אך סופכם לבוא אל האש.

21 **אז יעלו:** ביום תחיית המתים. **עונש אלוהים:** אש גיהינום.
22 **ייחרץ הדין:** הצדיקים והרשעים יישלחו, אלה לגן עדן ואלה לגיהינום. **הבטחתי לכם:** שביום הדין לא תיתנו את הדין על מעלליכם.
24 **האמרה הטובה:** מפרשים שהכוונה לאמרת השַהאדה, כלוֹמר שאין אלוה מבלעדי אלוהים.
26 **האמרה הקלוקלת:** דברי כפירה באלוהים.
27 **מילים אמיצות:** דברי אמונה שאותם ישמיעו ללא היסוס בכל מצב.
28 **המירו את חסד אלוהים:** מפרשים שמדובר בבני קוריש שלא הכירו תודה לאלוהים. ויש אומרים שהכוונה במיוחד לאנשי קוריש שנהרגו בקרב בַּדְר (שנת 624).

31 אֱמור לעבדַי המאמינים כי יקיימו את התפילה ויוציאו ממון בסתר ובגלוי מאשר פרנסנו אותם, בטרם יבוא יום אשר לא ייעשׂו בו עסקות חליפין ולא ייכונו קשרי ידידות.

32 אלוהים הוא אשר ברא את השמים ואת הארץ והוריד מן השמים מים ובהם הצמיח כל פרי לכלכלתכם, והכפיף לרצונכם את הספינות למען ישוטו בים על־פי דבָרו, והכפיף לרצונכם את הנהרות, 33 והכפיף לרצונכם את השמש ואת הירח אשר ינועו כמנהגם, והכפיף לרצונכם את הלילה והיום, 34 ונתן לכם את כל משאלות לבכם. אם תאמרו לספור את חסדי אלוהים לא תוכלו למנות את כולם. האדם בן עוולה הוא וכופר מושבע.

35 אברהם אמר, ריבוני, שׂים את חבל הארץ הזה למקום מבטחים, והרחק אותי ואת בנַי מעֲבוד לאלילים. 36 ריבוני, הם התעו רבים מן האנשים, על כן, כל ההולך בדרכי, משֶלי הוא, וכל הממרה את פי, הנה אתה סולח ורחום. 37 ריבוננו, הנה הושבתי את זַרעי בעמק אשר לא ינבוט בו זרע, אצל ביתך הקדוש, ריבוננו, למען יקיימו את התפילה. על כן מַלֵא לבם של אנשים בכיסופים אליהם, ושְלח להם פרנסה מכל פרי למען יכירו טובה. 38 ריבוננו, אתה יודע את כל אשר נסתיר ונגלה, ודבר לא ייסתר מאלוהים, לא בארץ ולא בשמים. 39 התהילה לאלוהים אשר העניק לי לעת זִקנה את ישמעאל ואת יצחק. אכן ריבוני שומע התפילה. 40 ריבוני, עֲשֵה שאקיים את התפילה, וגם זַרעי אחרַי, ריבוננו, וקבל את תפילתי. 41 ריבוני, סְלח לי ולהורַי ולמאמינים ביום אשר בו ייערך החשבון.

42 אל תחשוב כי אלוהים יסיח דעתו ממעשׂי בני העוולה. הוא רק דוחה את דינם עד היום אשר בו יקפא המבט, 43 והם יעלו בבהילות, ראשם

31 **יום אשר לא ייעשו בו עסקות חליפין:** יום הדין, שבו ייוותר האדם לבדו עם גורלו, ולא יוכל להמירו, ולא יעזרו לו קשריו.

35 **חבל הארץ הזה:** העיר מֶכה אשר בה הכַעבה הנחשבת למקדשו של אברהם. **מקום מבטחים:** רמז להיותה של מֶכה עיר קדושה שאסורה בה שפיכות הדמים.

37 **זרעי:** תושבי מֶכה מבני קוריש נחשבים על צאצאי אברהם וישמעאל. **בעמק:** העיר מֶכו יושבת בעמק. **ביתך הקדוש:** הכעבה. **כיסופים:** יש המפרשים שמדובר בעולי הרגל הבאים בערגה אל מכה עיר הקודש ומביאים אליה מתנובת הארץ.

42 **היום אשר בו יקפא המבט:** יום הדין.

נטוי אל על ומבטם בוהה ולבם ריק. 44 הזהר את האנשים מפני היום אשר בו יבואם העונש. אז יגידו בני העוולה, ריבוננו, דְחֵה את דיננו לזמן־מה, למען נספיק להיענות לקריאתך וללכת בעקבות השליחים. האם לא נשבעתם לפָנים כי לעולם לא תעברו מן העולם? 45 הן שכַנתם במשכנותיהם של אלה אשר גרמו עוול לעצמם זה כבר, והתברר לכם מה עשׂינו להם, ומָשלנו לכם משָלים.

46 הם חרשו מזימה, אך מזימתם ביד אלוהים היא, אפילו ייעקרו ההרים מעוצם מזימתם. 47 אַל לךָ לחשוב כי אלוהים מפר הבטחתו לשליחיו. אלוהים אדיר ואל נקמות. 48 ביום ההוא ישונו פני האדמה ויהיו כאדמה אחרת, והשמים אף הם, והברואים יעלו חשׂופים לנגד אלוהים האחד והמכניע תחתיו. 49 ביום ההוא תִראה את החוטאים כבולים בשלשלאות זה אל זה, 50 וכתונת של זפת לעורם ואש מכסה את פניהם, 51 למען יגמול אלוהים לכל נפש כפועלה. אלוהים מהיר חשבון.

52 זוהי הודעה הנמסרת לאנשים למען יוזהרו בה ויִלמדו לדעת כי אלוה אחד הוא, ולמען יזכרו נבוני הלב.

45 **גרמו עוול לעצמם:** בכך שחטאו והביאו אסון על עצמם. מדובר בעמים קדומים שאלוהים הכחידם בשל חטאיהם, ועתה בני דורו של הנביא שוכנים במשכנותיהם.

46 **הם חרשו מזימה:** יש המפרשים שמדובר במזימה שחרשו מנהיגי קוריש במֶכה לרצוח את הנביא או לאוסרו או לגרשו (ר' סורה 30:8). אחרים גורסים שמדובר במזימותיהם של עריצים קדומים, כגון נמרוד, שחיבל תחבולות להמריא השמימה.

48 **ישונו פני האדמה:** יימחק כל אשר על פניה. ויש הגורסים שאלוהים יחליף את האדמה באדמת כסף טהור, לאות שרק צדיקים יתהלכו על פניה, או באדמת אש, כעונש לרשעים.

סוּרָה 15 אַלְחִגְ׳ר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.ר.
אלה אותותיו של הספר, של קֻרְאָן ברור. 2 לבסוף ישתוקקו הכופרים
להיות מתמסרים. 3 הנח להם לאכול ולהתענג ולהשתעשע בתקווה. הם
עוד ייווכחו לדעת. 4 לכל עיר שהשמדנו נקצב מוֹעֵד בספר. 5 שום אומה
לא תוכל להחיש את זמנה ולא לדחותו.

6 אָמרו, אתה אשר הוּרד אליו דבר־התוכחה ממרומים – אחוז שֵׁד הנךָ!
7 מדוע לא תביא אלינו את המלאכים, אם אמת בפיךָ? 8 – אנו מורידים
את המלאכים ממרום רק לשֵׁם תכלית אמיתית, ואז לא תינתן להם
אֲרכה. 9 אנו עַצמֵנו הורדנו ממרומים את דבר־התוכחה, ואנו שומריו
מכל משמר. 10 כבר לפניךָ שלחנו שליחים בקֶרב סיעות הקדמונים,
11 ולא בא אליהם שליח בלא שהלעיגו עליו. 12 כך נרגיל את לב

1 **א.ל.ר.**: ר׳ סורה 1:2. **אותותיו**: ר׳ סורה 39:2. **הספר**: יש המפרשים שזהו שם קיבוצי לכלל ספרי הקודש שהקוראן נתשב לחלק בלתי נפרד מהם. אחרים גורסים שהכוונה רק לקוראן עצמו.
2 **מתמסרים**: ר׳ סורה 112:2. הכופרים יבקשו להיחשב למאמינים, וזאת ביום הדין, וכך להינצל מגיהינום.
3 **הנח**: פנייה אל הנביא. **להשתעשע בתקווה**: שלא מצפה להם כל עונש על מעשיהם.
4 **בספר**: ר׳ סורה 145:3.
6 **אחוז שד**: בערבית: מגְ׳נוּן. הכופרים טענו כי מוחמד היה משוגע השואב השראתו מן השד (גִ׳ן) שנכנס בו ולא מאלוהים.
7 **אם אמת בפיך**: שאתה שליח אלוהים.
8 **אנו מורידים**: הדובר הוא אלוהים. **תכלית אמיתית**: להעניש את הכופרים. **לא תינתן להם**: לכופרים.
9 **שומריו**: שומרים על נוסחו המקורי של הקוראן, מפני עיוותו וסילופו בידי הכופרים. ויש המפרשים: שומרים על הנביא מפני אויביו.

החוטאים לעשות: 13 הם לא יאמינו, אף כי כבר נודעה הדרך אשר בה
נענשו בני הדורות הראשונים. 14 אפילו נפתח להם שער ברקיע ויעלו
בו מעלה מעלה, 15 גם אז יגידו, טחו עינינו מֵראות, וגם כישוף הוּטל
עלינו.

16 שׂמנו בשמַים את כוכבי המזלות ועיטרנו (את השמים) להנאת הרואים,
17 ושמרנו עליהם מפני כל שׂטן ארור. 18 כל המאזין בגנבה, מיד ישׂיגנו
כוכב אש נגוהות. 19 רָקַענו את הארץ וקבענו בה הרים נטועים אֵיתָן,
והרבינו בה כל מין אשר נשקל, 20 ושׂמנו בה מקורות מִחיה לכם ולכל
אשר לא אתם תכלכלום. 21 בידינו אוצרות כל דבר, אך נורידם ממרומים
רק במידה ראויה. 22 שילחנו את הרוחות למען יטענו את העבים,
והורדנו מן השמים מים והשקינו אתכם בהם, ולא בידכם אוצרותיהם.
23 רק אנו נחַיה ונמית, ואנו היורשים. 24 אנו מיטיבים להכיר את
קודמיכם הקדמונים ומכירים את האחרונים. 25 את כולם יאסוף ריבונךָ,
כי הוא חכם ויודע.

26 בראנו את האדם מטיט נוקשה, מעיסת בוץ שהשחירה. 27 ואת השֵׁדים
בראנו קודם לכן מאש סופת המדבר הלוהטת. 28 ריבונך אמר למלאכים,
עומד אני לברוא אדם מטיט נוקשה, מעיסת בוץ שהשחירה. 29 כאשר
אעצבנו ואֶפַּח בו מרוחי, השתחוו לו אפיים ארצה. 30 המלאכים השתחוו
כולם, 31 ורק אִבְּלִיס מיאן להיות במשתחווים. 32 אמר (אלוהים), אִבְּלִיס,
מה לךָ שאינךָ במשתחווים? 33 אמר, לא אוכל להשתחוות לבשׂר ודם

13 **הדרך אשר בה נענשו**: ר׳ סורה 137:3.
16 **כוכבי המזלות**: מילולית: מגדלים, וזה כינוי לקבוצות הכוכבים השונות. ויש המפרשים שהכוונה למבצרים שבהם יושבים שומרי השמים.
17 **שמרנו**: אלוהים מגן על השמים מפני חדירת השדים הזוממים לצותת לפמליה של מעלה, וכך לגלות את סודות אלוהים ולהעבירם לבני האדם בעלי בריתם.
18 **כוכב אש**: בערבית: שִׁהָאב, כלומר מטאוריט. זו התחמושת שיורה אלוהים בשדים כדי לגרשם מן השמים. המסורת גורסת שגירוש השדים התרחש כאשר החל מוחמד לפעול כנביא, או כבר ביום שנולד.
19 **נשקל**: תוכנן. ויש גורסים כי הכוונה למחצבים כמו זהב או כסף הנמדדים במשקל.
20 **אשר לא אתם תכלכלום**: בעלי החיים.
23 **היורשים**: הנשארים אחרי כל היצורים שסופם לכלות.
25 **יאסוף**: ביום הדין.
31 **אבליס**: ר׳ סורה 34:2.

אשר בראתָ מטיט נוקשה, מעיסת בוץ שהשחירה. 34 אמר, אם כך, צא
מכאן כי ארור אתה. 35 מקולל תהיה עד יום הדין. 36 אמר (אִבְּלִיס), תן
לי אַרכּה עד היום אשר בו ייעורו המתים. 37 אמר, בזאת ניתנת לךָ
אַרכּה 38 עד יום המועד הידוע. 39 אמר (אִבְּלִיס), כשם שגרמתָ לי להיות
בסוטים, כך אשיאם להשתבח בחטאיהם עלי אדמות ואַסטה את כולם
כאיש אחד, 40 אבל לא את עבדיךָ ברי הלבב אשר בהם. 41 אמר
(אלוהים), זהו אורַח המֵישָׁרים הטוב בעיני. 42 לא תהיה לךָ סמכות על
עבדַי חוץ מאשר על הסוטים הנוהים אחריךָ. 43 גיהינום הוא המקום אשר
נועד לכל אלה. 44 יש לו שבעה שערים, ולכל שער תוקצה קבוצה
מתוכם.

45 היראים יסתופפו בגנים ועל פלגי מים. 46 – היכנסו אליהם בשלום
ובבִטחה. 47 נסלק כל תרעומת מלבם והם יהיו אחים זה לזה, ויסבו על
יצועים זה מול זה. 48 לא יֵדעו שָׁם לֵאות, ולעולם לא יוצאו מתוכם.
49 מְסור לעבדַי כי אני הוא הסולח והרחום, 50 וכי עונשִׁי הוא העונש
הקשה.

51 מְסור להם על אורחיו של אברהם: 52 הם סרו לבקרו ואמרו, שלום!
אמר, יראים אנו אתכם. 53 אמרו, אַל תירא. באנו לבשֵׂר לךָ על בן בר
דעת. 54 אמר, האם תבשׂרו לי כזאת אף כי זָקנתי? הכיצד תבשׂרו?
55 אמרו, בשׂורתנו אמת, על כן אל תיוואש! 56 אמר, וכי מי יאמר נואש
מרחמי ריבונו אם לא התועים! 57 אמר, מה עוד לכם פֹּה, אתם השליחים?
58 אמרו, נשלחנו אל עַם של חוטאים, 59 חוץ ממשפחת לוט. אותם נציל
עַד אחד, 60 אך לא את אשתו. גזרנו עליה כי תיוותר מאחור.

61 בבוא השליחים אל משפחת לוט, 62 אמר להם, אנשים נוכרים אתם.
63 אמרו, לא, כי באנו להודיעךָ על אשר פִּקפקו בו, 64 והבאנו לךָ את
האמת, כי נכונים דברינו. 65 הוצֵא את משפחתךָ באישון הלילה הזה ולֵךְ
אחריהם, ובל יִפנה איש לאחוריו, והַמשיכו ללכת אל אשר יצֻוּוכם.

36 **תן לי ארכה:** ר' סורה 14:7.
38 **יום המועד הידוע:** יום תחיית המתים. ויש המפרשים שמועדו ידוע רק לאלוהים.
52 **יראים אנו:** ר' סורה 70:11.
53 **בן:** יצחק.

66 ומסרנו לו על הדבר הזה: אלה יוכרתו עִם בוקר. 67 אנשי העיר באו
צוהלים, 68 והוא אמר, הללו אורחַי הם, על כן אַל־נא תבזוני, 69 והֱיו
יראים את אלוהים ואַל תמיטו עלַי קלון. 70 אמרו, וכי לא אסרנו עליךָ
לארח אנשים? 71 אמר, הנה בנותַי, אם נחושים אתם לעשׂות מעשׂה.
72 חייךָ, כי אכן הסתחררו בשכרון תאוותם. 73 עם עלות השמש, הלם
בהם קול שאגה, 74 והפכנו את העיר, והמטרנו עליהם אבני גוויל.
75 בזאת צפונים אותות למבינים דבר לאשורו. 76 (העיר) יושבת על דרך
שלא נכחדה, 77 ובזאת טָמון אות למאמינים.

78 אנשי אַלְאַיְכָה היו בני עוולה, 79 ולקחנו נקמתנו מהם, ושתיהן
יושבות על אֵם הדרך הברורה.

80 אנשי אלְחִגְ'ר הכחישו את אזהרות השליחים. 81 נָתַנו להם את אותותינו,
ואולם הם פנו להם עורף. 82 הם חצבו בתים בהרים וישבו לבטח, 83 אך
עם בוקר הלם בהם קול שאגה. 84 כל מפעלותיהם לא הועילו להם.

85 בראנו את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם רק למען תתגלה
האמת. שעת הדין בוא תבוא, על כן נְהַג בסובלנות הראויה. 86 ריבונךָ
הוא הבורא והיודע.

87 נָתַנו לךָ שִׁבעה מן האותות החוזרים ונשנים ואת הקֻרְאָן הנשׂגב. 88 על

67 **צוהלים:** לשמע בואם של האורחים אל לוט. ר' בראשית יט 4 ואילך.
73 **קול שאגה:** מפרשים שזהו קולו של גבריאל שהכריתם מעל פני האדמה.
74 **הפכנו:** ר' סורה 53:53. **גוויל:** ר' סורה 82:11.
76 **דרך שלא נכחדה:** דרך המסחר של סוחרי קוריש בדרכם לארץ ישראל וסוריה. כך יכולים הם להבחין בשרידי העיר ולהפיק לקח מגורלה.
78 **אלאַיכה:** הפרשנים נוהגים לזהות את תושביה עם בני עמו של הנביא שועיב. "היער העבות" הוא התרגום המקובל של הצורה הערבית הסתומה אלאַיְכָה. כמה חוקרים בני ימינו הציעו לזהות את השם אלאיכה עם מקום בארץ ערב בעל צליל דומה.
79 **ושתיהן:** אלאַיכה ועירו של לוט. **אם הדרך:** ויש המפרשים בהוראת "מופת", כך שהפסוק עוסק בלוט ובשועיב שהיו מופת להולכים אחריהם.
80 **אלחִג'ר:** עירם של בני תַ'מוד שמרדו בנביאם צאלח.
85 **נהג בסובלנות:** יש המפרשים שהפסוק בוטל בתוקף "פסוק החרב" (סורה 5:9).
87 **שבעה:** ניתן להבין מספר זה במשמעות סמלית ולא כמותית, כך שהקוראן מייצג שפע של אותות חוזרים ונשנים. ויש המסבירים כהגדרה מספרית של נושאי הקוראן, או של פרקים מסוימים בו. **ואת הקוראן:** ו החיבור יכולה לציין זהות ולא רק תוספת, ועל־כן יש המפרשים כי שבעת האותות הם תואר לקוראן כולו ולאו דווקא לחלק מתוכו.

כן אַל תישׂא עיניך אל התענוגות אשר פינקנו בהם את האחרים למיניהם,
ואַל תצטער בעטיים, והַכנס את המאמינים תחת כנפך, 89 ואֱמור, אני
הוא המזהיר ברורות.

90 כך גם הורדנו על המחַלקים, 91 אשר פירקו את הקֻרְאָן איברים
איברים. 92 חַי ריבונךָ! שָׁאוֹל נשאל את כולם 93 על אשר עשׂו.

94 הַכרז בראש חוצות את כל אשר יצווּךָ וסור מעל המשתפים. 95 קיבלנו
על עצמנו לפטור אותךָ מן המלעיגים, 96 העושׂים להם אלוה אַחֵר
מבַּלעדי אלוהים. לבסוף ייווכחו לדעת. 97 יודעים אנו כי לבךָ יתחמֵץ
בשל כל אשר יאמרו. 98 חרף זאת, שבּח והלל את ריבונךָ וֶהֱיֵה במשתחווים,
99 ועבוד את ריבונךָ עד אשר יבואךָ הקץ הוודאי.

88 **האחרים למיניהם:** מפרשים: עובדי האלילים והיהודים.

90 **כך גם הורדנו:** יש המפרשים: הורדנו אליהם ספר כשם שהורדנו אליך, הנביא, את האותות החוזרים ונשנים. אחרים מסבירים: כך הורדנו עונש על ראשם.

91 **פירקו:** מיינו את תכניו לסוגים שונים, כולם נפסדים, כגון שירה, סיפורי מעשיות, לחשים, וכדומה, וזאת מתוך כפירה בכך שכולו דברי אלוהים. ויש הגורסים שמדובר ביהודים ונוצרים שהאמינו רק בכתביהם אבל לא בקוראן. בהתאם לכך מסבירים שהביטוי "קוראן" מרמז כאן לכלל כתבי הקודש, שהיהודים והנוצרים האמינו רק בכמה מהם, ולא בקוראן עצמו.

94 **הכרז בראש חוצות:** יש המפרשים שפסוק זה מורה לנביא להתחיל להפיץ את בשורתו בגלוי לאחר שקודם לכן פעל רק במחתרת. **המשתפים:** ר' סורה 96:2.

95 **המלעיגים:** מקובל לזהותם עם מספר מנהיגים מקוריש שהתנכלו לנביא, ואשר אלוהים הביא למותו של כל אחד מהם בתורו.

סוּרָה 16 הַדְּבוֹרָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הנה קם דבר אלוהים, על כן אַל תבקשו להחישו. ישתבַּח שמו ויתרומַם
מעל השותפים אשר יצרפו לו. 2 הוא שולח את המלאכים להוריד
ממרומים את רוח דבָרו על אשר יחפוץ מבין עבדיו, ואומר להם, הַזהירו,
כי אין אלוה מבַּלעדַי, על כן אותי הֱיו יראים.

3 הוא ברא את השמים ואת הארץ למען תתגלה האמת. יתרומַם מעל
השותפים אשר יצרפו לו. 4 הוא ברא את האדם מטיפת זרע, ואף־על־פי־כן
דרכּו להתנגח. 5 הוא ברא לכם את המִקנה וממנו תפיקו חום ותועלת,
וממנו תאכלו. 6 בו תוכלו להתפאר בהשיבכם אותו מן המרעה לעת
ערב, ועם בוקר, כאשר תוציאוהו. 7 הוא נושׂא את מטענכם אל ארץ
אשר רק ביגע תגיעו עָדֶיה. ריבונכם חומל ורחום. 8 הוא ברא לכם את
הסוסים והפרדים והחמורים למען תרכבו עליהם, ולמען יהיו נחמדים
למראה. ויברא גם את אשר לא תדעו. 9 אלוהים ידאג להראות את הדרך
הנאותה, ואולם יש גם דרכים עקלקלות. אילו חָפֵץ, היה מַנחה את
כולכם כאחד.

10 הוא אשר הוריד לכם מן השמים מים אשר מהם תשתו ומהם יצמחו
עצים אשר תִּרעו בינותם, 11 ויצמיח לכם בהם את זרע הארץ וזיתים

1 **דבר אלוהים:** יום הדין. **להחישו:** המסורת מספרת שבני קוריש ביקשו בלעג ממוחמד להחיש את בוא יום הדין.

2 **רוח דברו:** דברי התגלות נבואית.

4 **אף־על־פי־כן:** למרות מוצאו מזרע נפסד.

8 **אשר לא תדעו:** יצורים מופלאים שבני אדם לא ראו מעולם.

ועצי תמר וגפנים, וכל פרי למינהו. בזאת צפונים אותות לאנשים
הנמלכים בדעתם.

12 הוא הכפיף לכם את הלילה ואת היום ואת השמש ואת הירח. גם
הכוכבים כפופים לכם במצוותו – בזאת צפונים אותות למשׂכילים
להבין, 13 וגם כל אשר הִרבה את זרעו על פני האדמה, על שלל גווניו.
בזאת צפונים אותות לאנשים אשר יזכרו. 14 והוא אשר הכפיף לכם את
הים למען תאכלו ממנו בשׂר טרי ותדלו מתוכו עדיים אשר תענדו.
הספינות חוצות את גליו לעיניך, למען תבקשו לכם פרנסה מאִתו,
ולמען תכירו טובה. 15 הוא קבע בארץ הרים נטועים אֵיתָן לבל תנוע
תחתיכם, ונהרות ושבילים למען תישירו לכת, 16 ותוואים וכוכבים אשר
יורום את הדרך. 17 כלום יְשווה הבורא לאשר לא יברא? האם לא
תיזָכרו?

18 אם תאמרו לספור את כל חסדי אלוהים, לא תוכלו למנות את כולם.
אלוהים סולח ורחום. 19 אלוהים יודע את אשר תצפינו ואת אשר תגַלו.

20 אלה אשר אליהם יתפללו מִבַּלעדי אלוהים לא יוכלו לברוא דבר; הם
עצמם נבראו. 21 מתים הם ולא חיים, ולא ישערו מתי יעוררום להיים.
22 אלוהיכם הוא אלוה אחד, ואולם אלה אשר לא יאמינו בעולם הבא,
לבותיהם מתנכרים ומלאי שחץ. 23 אין ספק כי אלוהים יודע את אשר
יצפינו ואת אשר יגלו. אין הוא אוהב את אנשי השחץ. 24 בהישָׁאלם, מהו
הדבר אשר הוריד ריבונכם ממרומים? יגידו, סיפורי מעשׂיות של קדמונים.
25 ביום תחיית המתים יעמסו את מלוא משׂאם, וגם מקצת משׂאם של
אלה אשר הִתעום בבלי דעת. מה רע יהיה המשׂא.

26 הדורות שלפניהם כבר חרשו מזימות, ובא אלוהים ומוטט את בניינם
מן היסוד, ותקרתו קרסה עליהם ממעל, ובא עליהם העונש בלא ששיערו

12 **הכפיף לכם:** ברא אותם לתועלתכם.
15 **לבל תנוע תחתיכם:** מפרשים שההרים נועדו לקבע את הארץ במקומה בכובד משקלם.
16 **כוכבים:** מילולית: מגדלים, וזה כינוי לקבוצות הכוכבים השונות.
17 **אשר לא יברא:** האלילים חסרי האונים.
24 **סיפורי מעשיות:** הקוראן בעיני הכופרים.

מֵאַין. 27 אַחַר ימיט עליהם קלון ביום תחיית המתים, ויגיד, היכן השותפים
אשר צירפתם לי ואשר התווכחתם עליהם? אז יגידו אלה אשר ניתַן להם
הידע, היום באו הקלון והפגע על הכופרים.

28 האנשים אשר אספו המלאכים את נשמתם בעודם גורמים עוול לעצמם
יבקשו לפייס – לא עשׂינו כל רע. – אדרבא! אלוהים יודע את אשר
עשׂיתם. 29 על כן, בואו בשערי גיהינום וֶהֱיו בו לנצח. מה נורא יהיה
מעון אנשי השחץ! 30 ואת היראים ישאלו, מהו הדבר אשר הוריד ריבונכם
ממרומים? יגידו, דבר טוב הוא. לעושׂי הטוב תשולם טובה בעולם הזה,
ונחלת העולם הבא טובה יותר. מה טובה תהיה נחלת היראים: 31 גני עדן
אשר ייכנסו אל תוכם, ובהם נהרות זורמים למרגלותיהם. שָׁם ייִנתן להם
כל אשר יחפצו, וכך יגמול אלוהים ליראים, 32 אשר באסוף המלאכים
את נשמתם, היו טהורי אמונה. יגידו להם, שלום עליכם. בואו בשערי גן
עדן בזכות מעשׂיכם. 33 לא נותר להם אלא לצַפות כי יבואו המלאכים
אליהם, או כי יקום דבר ריבונך. כזה היה גם דינם של הדורות שהיו
לפניהם, ואלוהים לא גרם להם עוול, כי רק לעצמם גרמו עוול. 34 הם
נשׂאו בתוצאת כל הרע אשר עשׂו, וניחת עליהם העונש אשר בזו לו.

35 המשתפים אמרו, אילו רצה אלוהים לא היינו עובדים דבר זולתו, לא
אנו ולא אבותינו, ולא היינו מקַדשים דבר זולתו. כך טענו אשר היו
לפניהם, ואולם על השליחים רק למסור ברורות. 36 הקמנו בכל אומה
שליח למען יאמר, עִבדו את אלוהים ורַחֲקו מן השיקוצים. כמה מהם
הנחה אלוהים, ועל אחרים נגזר בצדק לתעות. קומו והתהלכו בארץ וּרְאו
מה היה סופם של המכחישים.

37 אם תשקוד להנחותם, הִנה אלוהים לא ינחה את אשר כבר הִתעה, ולא

26 **בניינם:** הפרשנים גורסים כי זהו רמז לנמרוד שבנה לו מגדל (= מגדל בבל). ר' ספר האגדה, כב (מתוך פרקי דרבי אליעזר כד).
27 **אלה אשר ניתן להם הידע:** המלאכים, או המאמינים.
28 **בעודם גורמים עוול לעצמם:** בעודם חוטאים. ויש המזהים אותם עם הנזכרים בסורה 97:4. אחרים גורסים שזהו המשך תיאור הכופרים הנזכרים בפסוק הקודם.
33 **יבואו המלאכים:** לקחת את נשמתם. **דבר ריבונך:** יום הדין.
35 **המשתפים:** ר' סורה 96:2.
36 **שיקוצים:** ר' סורה 256:2.

יקום להם מושיע. 38 הם נשבעו באלוהים בהן צדק כי לא יעורר אלוהים את המת. ואולם כן הדבר: הוא קיבל עליו לקיים את הבטחתו לאמיתה, ואולם מרבית האנשים אינם יודעים. 39 כך יבאר להם את כל אשר נחלקו בו, וכך יֵדעו הכופרים כי שקר דיברו. 40 אם נרצה לחולל דבר, די אם נגיד לו, הֱיֵה – וְהָיָה.

41 אלה אשר היגרו לשֵׁם אלוהים לאחר שנגרם להם עוול, נושיבם בעולם הזה בטוב, אך שכר העולם הבא רב מזה, לוּ רק היו יודעים. 42 הם אשר עמדו בעוז רוח וְנסמכו על ריבונם.

43 לא שלחנו לפניךָ בלתי אם בני אדם אשר גילינו להם את דבָרנו. שַׁאֲלו־נא את בעלי דבר־התוכחה, אם אינכם יודעים. 44 (שלחנו אותם) להביא אותות נהירים וכתבים, והורדנו אליךָ ממרומים את דבר־התוכחה, למען תבהיר לאנשים את אשר הורד אליהם ממרומים, ולמען יימלכו בדעתם.

45 האם בטוחים אלה אשר זממו להרע כי לא יבליעם אלוהים באדמה, או כי לא יבוא עליהם העונש בלא שישערו מֵאַיִן, 46 או כי לא יכה בהם בשוטם בארץ, ולא יוכלו לחמוק, 47 או כי לא יכריתם אחד אחד? ואולם אלוהים חומל ורחום. 48 האם לא יראו כי כל דבר שברא אלוהים יטיל את צלו פעם לימין ופעם לשמאל, וישתחווה לאלוהים בהכנעה? 49 כל אשר בשמים ובארץ – יצורי אדמה ומלאכים – משתחווים לאלוהים ואין בהם שַׁחַץ. 50 הם יראים את ריבונם שבמָרום, ויעשו את אשר יצוּוּ.

51 אלוהים אמר, אַל תיקחו לכם שני אֵלים. יש רק אֵל אחד, ורק אותי הֱיוּ יְרֵאִים. 52 לוֹ כל אשר בשמים ובארץ, והדת היא רק לשמו לעולם. התתייראו מפני אחרים זולת אלוהים, 53 אף כי כל חסד שניתָּה לכם,

39 **כל אשר נחלקו בו:** הדת אשר סירבו להאמין בה.
41 **היגרו לשם אלוהים:** ר' סורה 218:2. **נושיבם בעולם הזה בטוב:** בעיר מְדינה.
43 **בני אדם:** ולא מלאכים. זו תשובה לעובדי האלילים שכפרו במוחמד בנימוק שהוא בשר ודם כמותם. **בעלי דבר־התוכחה:** היהודים והנוצרים. "דבר־התוכחה" כאן הוא כינוי לספרי הקודש שלהם.
48 **ישתחווה:** ר' סורה 15:13.
51 **שני אלים:** יש המפרשים שזהו רמז לנטיית הכופרים לראות בשם "רחמן" כמייצג רשות נפרדת מאלוהים. ר' סורה 30:13.

מאלוהים הוא? הן בצר לכם, רק אליו תְשַׁוְעוּ, 54 ואולם אך יסיר את הצרה מעליכם, והנה חבורה בכם מצרפת שותפים לריבונם, 55 וכך הם כופרים באשר נָתַנּוּ להם. – התענגו לכם, ואולם עוד תדעו.

56 הם נותנים חלק מאשר פרנסנו אותם לאשר אינם יודעים עליהם דבר לאשורו. חַי אלוהים! עוד תִישָּׁאלו על כל אשר בדיתם מלבכם. 57 הם נותנים לאלוהים בָּנות. יִשתַבַּח שמו! האם רק להם יהיה אשר יבקשו? 58 הן כל אימת שמתבשר איש מהם על (הולדת) נקבה, קודרות פניו ונפשו מרה עליו. 59 אז יסתתר מפני האנשים מחמת הבשורה הרעה שקיבל, ויתכוך בדעתו האם ישאירה לחיות בחרפה, או יטמנה בחול. זה שיפוט מעוּות!

60 לאלה אשר לא יאמינו בעולם הבא יָאֶה להמשיל את כל הרע, ואילו לאלוהים יָאֶה להמשיל את כל הנעלה, והוא האדיר והחכם.

61 אילו היה אלוהים דן את האנשים לכף חובה כי היו בני עוולה, לא היה מותיר על פני האדמה כל יצור, ואולם הוא דוחה את דינם לזמן קצוב, ובהגיע זמנם, לא יוכלו לדחותו אף בשעה, ולא להקדימו. 62 הם מצרפים לאלוהים את אשר הם עצמם יתעבו, ולשונותיהם מספרות כזב על הטובה השמורה להם. אין ספק כי שְׂכרם הוא האש, ואליה יושלכו ראשונים.

63 חַי אלוהים! כבר שלחנו שליחים אל אומות לפניךָ, והשטן השיאן להשתבח במעשיהן. הוא מגינם היום, ואולם צפוי להם עונש כבד.

64 הורדנו אליךָ את הספר ממרומים רק למען תבאר להם את כל אשר נחלקו בו, ולמען יביא הדרכה ורחמים לאנשים אשר יאמינו.

65 אלוהים הוריד מן השמים מים וְהֶחיה בהם את האדמה לאחר שנָשַׁמָּה. בזאת צפון אות לאנשים קשובים. 66 במקנה צפון לקח לכם: מתוככי הדם והפֶּרֶש שבקרביו נשקה אתכם חלב צח וְעָרֵב לחך השותים.

56 **נותנים חלק:** מקדישים כמנחה. **לאשר אינם יודעים עליהם:** לאלילים. **עוד תִישָּׁאלו:** ביום הדין.
57 **בנות:** ר' סורה 19:53. **אשר יבקשו:** בנים זכרים.
59 **יטמנה בחול:** רמז למנהג הריגת ילדות על־ידי קבורתן בחול בעודן בחיים. ר' סורה 137:6.
62 **אשר הם עצמם יתעבו:** בנות.

67 ומפרי עץ התמר והגפן תעשו שיכר, ומהם תתפרנסו יפה. בכך צפון
אות למשכילים להבין.

68 ריבונך הורה לַדבורה לאמור, קנני בהרים ובאילנות ובכל אשר יִבנו,
69 ואכלי מכל פרי ועופי בנתיבים שהִתווה לָך ריבונֵך. משקה בשלל
גוונים יֵצא מבטנן ובו מִרפא לאנשים. בזאת צפון אות לאנשים הנמלכים
בדעתם.

70 אלוהים ברא אתכם ואחר יאסוף את נשמתכם, ויש בכם העתיד להגיע
אל הגיל האומלל אשר בו לא יֵדע עוד את אשר יָדַע לפָנים. אלוהים הוא
היודע והכל־יכול. 71 אלוהים בירך כמה מכם יותר מזולתם בפרנסה,
ואשר זכו ליותר ממאנים לוותר עליו לטובת העבדים אשר בבעלותם,
ולעשותם שווי זכויות בו. ועוד יתכחשו לחסד אלוהים? 72 אלוהים צר
לכם נשים כעצם מעצמכם, ונתן לכם מנשותיכם בנים ונכדים, ופרנסכם
במיטב הדברים. האם בהבל יאמינו, ובחסד אלוהים יכפרו? 73 הם עובדים
לאחרים מבַלעדי אלוהים אשר לא יוכלו לשלוח להם כל פרנסה מן
השמים או מן הארץ, ולעולם לא יצליחו. 74 על כן אַל תמשילו דבר
לאלוהים. אלוהים יודע אך אתם לא תדעו.

75 אלוהים מושל משל על עבד משועבד לאדונו וחסר יכולת, ולעומתו
איש אשר שלחנו לו מאתנו פרנסה נאה, והוא מוציא ממון בסתר ובגלוי.
הֲיִדמו זה לזה? התהילה לאלוהים! ואולם מרביתם אינם יודעים. 76 ועוד
מושל אלוהים משל על שני אנשים: האחד אילם וחסר כל יכולת ונֵטֶל

67 **תעשו שיכר:** יש המפרשים שפסוק זה בוטל בתוקף הנאמר בסורה 90:5 האוסר על שתיית יין. אחרים גורסים כי מדובר בחומץ בלבד.

68 **אשר יבנו:** הכוורות.

69 **משקה:** דבש.

71 **ממאנים לוותר:** זהו גינוי לכופרים המשתפים אלילים לאלוהים למרות שהם עצמם אינם רוצים בשותפים לרכושם הפרטי.

72 **בהבל יאמינו:** באלילים שותפי אלוהים.

74 **אל תמשילו:** אל תדמו את אלוהים לברואיו, על־ידי שתגידו שהוא אב לבנות, וכדומה. **אלוהים יודע:** יש המפרשים: "אלוהים יודע (כיצד למשול משלי אמת)".

75 **מוציא ממון:** ר' סורה 195:2. **הידמו זה לזה?:** יש המפרשים שהעבד ובן החורין הם משל לניגוד שבין האלילים, שאין להם כל יכולת משל עצמם, לבין האלוהים הכל־יכול. אחרים גורסים שלפנינו משל לניגוד שבין הכופר והמאמין. **אינם יודעים:** את פשר המשל.

על אדונו: כל אימת ששיגרו לא מילא את שליחותו. הֲיִדמה לזה אשר
יצֻוֶּה לנהוג ביושר, ובאורח מישרים יהלך?

77 נסתרות השמים והארץ ביד אלוהים. שעת הדין עלולה לבוא כהרף עין
ואף מהר מזה, כי אלוהים כל־יכול.

78 אלוהים הוציאכם מבטן אמכם כאשר דָבר לא ידעתם, ונתן לכם
אוזניים ועיניים ולב, למען תכירו טובה. 79 האם לא יִראו את העוף
הכפוף לרצונו במרום השמים? רק אלוהים יחזיקו שָם. בזאת צפונים
אותות לאנשים אשר יאמינו. 80 אלוהים נתן לכם את בתיכם למִשכן,
ונתן לכם מעוֹרות המקנה אוהלים אשר יֵקַל עליכם לשאתם לעת מסע
ולנטותם לעת חנייה, ומצמרם ופרוותם ושֵערם נתן לכם כלים לשימושכם
בבית עד זמן בלותם, 81 ונתן לכם צל מאשר ברא, ונתן לכם מסתור
בהרים, ונתן לכם לבוש למגן מן החום, ולבוש למגן בקרָב. כך ישלים
את חסדו עליכם למען תתמסרו.

82 אם יפנו עורף – עליך רק למסור ברורות. 83 הם מכירים בחסד
אלוהים, ואולם חיש יתנכרו לו, ומרביתם יִכפרו. 84 ביום ההוא נקים עֵד
מכל אומה, ולא יוּתַר לכופרים לדבר, ולא יתירו להם לבקש חנינה.
85 בראות בני העוולה את עונשם, לא יוקל מעליהם ולא תינתן להם
ארכה. 86 כאשר יִראו המשתפים את השותפים אשר צירפו לאלוהים,
יגידו, ריבוננו, אלה השותפים אשר צירפנו ואשר אליהם פָנינו בתפילה
מבַלעדיך. אז יענו להם (השותפים) ויגידו, כזב בפיכם. 87 ביום ההוא
ישלימו עם גזר דינו של אלוהים, ויזנחו אותם כל אשר בדו מלבם.
88 הכופרים ואלה אשר הרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים, נוסיף להם
עונש על־גבי עונש כי חמסו. 89 ביום ההוא נקים על כל אומה עֵד
מקִרבה למען יעיד עליה, ונביא אותך למען תעיד על אלה.

76 **אילם:** משל לאלילים לעומת אלוהים, או משל לכופר לעומת המאמין.

81 **תתמסרו:** ר' סורה 112:2.

84 **עד:** מפרשים שמדובר בנביאיה של כל אומה, שביום הדין ידווחו לאלוהים על מעשי בני עמם הטובים והרעים.

86 **כזב בפיכם:** האלילים מכחישים שהכופרים אכן נהגו לעבוד להם, אות לכך שהאלילים עתידים לאכזב את כל מי שעבד להם ותלה בהם תקווה.

הורדנו אליךָ ממרומים את הספר למען יבאר כל דבר, ויביא הדרכה
ורחמים ובשׂורה למתמסרים.

90 אלוהים מצַווה לנהוג ביושר ולגמול חסד ולתת לקרוב המשפחה
הנזקק, והוא אוסר על התועבה ועל המגונֶה ועל הרִשעה. הוא דורש זאת
מכם למען תיזָכרו. 91 מַלאו את אשר התחייבתם לאלוהים בשבועה, ואל
תפרו את השבועות לאחר שהתחייבתם תגיגית לקיימן, כי כבר הפקדתם
את אלוהים להיות נאמן עליכם. אלוהים יודע את אשר תעשׂו. 92 אַל
תהיו כאותה טוֹוָה אשר התירה את החוט שטוותה במהודק ופרמה אותו
סיבים סיבים – בהיזקקכם לשְׁבועות רק כדי להונות זה את זה, בעוד
קבוצה אחת חזקה מזולתה. בכל אלה יעמידכם אלוהים במבחן. ביום
תחיית המתים יבאר לכם את כל אשר נחלקתם בו.

93 אילו חפץ אלוהים, היה עושׂה את כולכם בני אומה אחת, ואולם הוא
מַתעה את אשר יחפוץ ומַנחה את אשר יחפוץ, ועוד תישָׁאלו על אשר
עשׂיתם.

94 אל תיזקקו לשְׁבועות כדי להונות זה את זה, פן תמעד רגלכם האיתנה
ותבואכם רעה, כי הרחקתם אנשים מנתיב אלוהים; צפוי לכם עונש
כבד. 95 אל תמכרו את התחייבותכם לאלוהים באפס מחיר. כל השמור
אצל אלוהים טוב לכם יותר, אם יודעים אתם. 96 הן כל אשר בידכם
יִכלה, וכל אשר אצל אלוהים לעַד יישאר. לעומדים בעוז רוח ניתֵן את
שׂכרם על כל הטוב אשר עשׂו. 97 עושׂי הטוב, זָכר או נקֵבה, ובלבם
אמונה, ניתֵן להם חיים טובים. לכל אלה ניתֵן את שׂכרם על כל הטוב
אשר עשׂו.

89 **על אלה:** על בני עמך, מוחמד. **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

91 **אשר התחייבתם לאלוהים:** יש המפרשים שהכוונה לשבועת האמונים שנשבעו המאמינים למוחמד (ערב בואו למדינה). אחרים גורסים שמדובר בבריתות וחוזים שנכרתו בתקופה הקדם־אסלאמית בין קבוצות שונות שהצטרפו לאסלאם, ואשר יש להמשיך ולכבדם גם בתקופת האסלאם.

92 **קבוצה אחת חזקה מזולתה:** וכך מרשה לעצמה להפר את הברית.

93 **אומה אחת:** ר' סורה 213:2. **תישאלו:** ביום הדין.

95 **באפס מחיר:** תמורת הנאות העולם הזה. ויש הגורסים שמדובר בטובות הנאה שהציעו אויבי מוחמד למאמיניו כדי שיפרו את שבועת האמונים שנשבעו לנביא.

98 בקוראךָ בקֻרְאָן, בַּקֵּשׁ מחסה באלוהים מפני השׂטן הארור, 99 כי לא
תהיה לו סמכות על המאמינים הנִסמכים על ריבונם. 100 סמכותו נתונה
לו רק על המתחברים עִמו, ועל המצרפים שותפים לאלוהים.

101 כאשר נחליף אות באות – ואלוהים מיטיב לדעת את האותות אשר
יוריד ממרומים – יגידו, אתה אינךָ אלא בַּדַאי, ואולם מרביתם אינם
יודעים. 102 אֱמור, רוח הקודש הורידה אותו מעִם ריבונךָ כדי לגַלות את
האמת ולתמוך במאמינים ולהביא הדרכה ובשׂורה למתמסרים. 103 יודעים
אנו כי הם אומרים, בשׂר ודם מלַמד אותו. ואולם לשונו של האיש אשר
אליו יכוונו בהלעיזם אינה ערבית, ואילו זה ניתַן בלשון ערבית צחה.

104 אלה אשר לא יאמינו באותות אלוהים, אותם לא ינחה אלוהים, וצפוי
להם עונש כבד. 105 אלה אשר לא יאמינו באותות אלוהים, רק שקר הם
טופלים והם המכזבים. 106 רק הכופרים באלוהים לאַחַר שהאמינו בו,
ולא אלה שנִכפָּה עליהם בעוד לבם בוטח באמונה – רק הפותחים את
לבם לכפירה, עליהם תישפך חמת אלוהים, וצפוי להם עונש כבד.
107 זאת על כי ביכּרו את חיי העולם הזה על פני העולם הבא, וכיוון
שלא ינחה אלוהים את קהל הכופרים. 108 הם אלה אשר אטם אלוהים את
לבם ואת אוזניהם ועיניהם, והם אשר יסיחו דעתם. 109 אין ספק כי
בעולם הבא ילכו לאבדון.

110 ריבונךָ ינהג באלה אשר היגרו לאחר שעוּנו ברדיפות וקמו להיאבק
ועמדו בעוז רוח – ריבונךָ ינהג בהם לאחר כל זאת בסליחה וברחמים.

98 **בקש מחסה:** המסורת האסלאמית גורסת שלפני קריאת הקוראן על הקורא להשמיע נוסחה של בקשת מחסה באלוהים מפני השטן. אחרים גורסים כי יש להשמיע את הנוסחה רק בגמר הקריאה.

101 **נחליף:** הדובר הוא אלוהים. **אות באות:** מפרשים: נסיר פסוקי קוראן ונציב פסוקים אחרים במקומם. מרבית פרשני הקוראן גורסים שמדובר בעיקר בביטולם של דינים והחלפתם בדינים שונים מהם.

102 **רוח הקודש:** כינויו של המלאך גבריאל שהוריד את הקוראן אל הנביא.

103 **בשר ודם:** מפרשים שמדובר ביהודי או נוצרי, שמפיו, לטענת הכופרים, שמע מוחמד את הקוראן. **ערבית:** ר' סורה 2:12. **זה:** הקוראן.

106 **בעוד לבם בוטח באמונה:** משתמעת מכאן רשות לרַצות את הכופרים מן השפה ולחוץ בעת חשש מרדיפות ומטעמי זהירות. ר' גם סורה 28:3.

110 **קמו להיאבק:** ר' סורה 218:2.

111 ביום ההוא תבוא כל נפש ותסנגר רק על עצמה, ואז ישולם לכל
נפש מלוא שכר מעשיה, והם לא יקופחו.

112 אלוהים מושל משל על עיר אשר היתה בוטחת ושאננה וכלכלתה
באה לה מכל עֵבר בשפע. אך הִנֵה כפרה בחסדי אלוהים, ואז הטעימה
אלוהים את טעם הרעב והפחד, עונש על אשר עשׂו. 113 אכן בָּא אליהם
שליח מקִרבם, והם הכחישו את אזהרותיו. על כן פקד אותם העונש
בעודם בני עוולה.

114 אִכלו מאשר שלח לכם אלוהים לפרנסתכם, מן הכָּשר והטוב, והודו
על חסד אלוהים, אם אותו תעבדו. 115 הוא אסר עליכם רק נבֵלות ודם
ובשׂר חזיר וכל אשר הוקרב לכבוד אחרים מִבַּלעדי אלוהים. רק הנאלָץ,
האוכֵל בלא חֶמדה ובלא להפריז – הנה אלוהים סולח ורחום. 116 אל
יסַפרו לשונותיכם כזב באומרכם, זה כשר וזה טָרֵף, בטופלכם שקרים
על אלוהים. הטופלים שקרים על אלוהים לא יעשׂו חיל. 117 התענוגות
קצרֵי מועד הם, וצפוי להם עונש כבד. 118 על היהודים אסרנו את אשר
מָנינו בפניךָ קודם לכן. לא גרמנו להם עוול; לעצמם גרמו עוול.

119 העושים רעה בשוגג ואחר חוזרים בתשובה ומתקנים, לאחר כל זאת,
ינהג עמם ריבונךָ בסליחה וברחמים.

120 אַבְרָהָם היה כאומה לעצמו, דָבֵק באדיקות באלוהים, חַנִיף, ולא היה
במשתפים. 121 הוא הכיר לו טובה על חסדיו, והוא בחר בו והנחהו אל
אורח מישרים. 122 נָתַנו לו בעולם הזה רוב טובה, ובעולם הַבא בישָׁרים

112 **עיר:** יש המפרשים שמדובר במַכָּה, עירו של הנביא מוחמד, שנהנתה משיירות מסחר שהגיעו אליה מכל עבר. **טעם הרעב:** יש המקשרים זאת עם מסורות בדבר שבע שנות בצורת שסבלו תושביה של מֶכה כעונש על כפירתם במוחמד.

115 **ודם...בלא חמדה:** ר' סורה 173:2.

116 **זה כשר וזה טרף:** הפרשנים מסבירים כי אלה הם דבריהם של עובדי האלילים, שקבעו להם חוקי כשרות משל עצמם וייחסו אותם לאלוהים.

118 **קודם לכן:** מפרשים שמדובר בהתגלות שנגלתה לנביא בסורה 146:6. שם נמנים סוגי המאכלים שאינם כשרים למאכל היהודים. **לעצמם גרמו עוול:** בכך שחטאו והביאו על עצמם את עונש אלוהים.

120 **אומה לעצמו:** התגלמות הטוב של אומה שלמה. **חניף:** ר' סורה 135:2.

הוא. 123 אַחַר הורינו לךָ לאמור, לֵך בדרך דת אברהם אשר נהג כחַנִיף,
ולא היה במשתפים.

124 מצוות השבת הוטלה על אלה אשר נחלקו בה. ריבונךָ יפסוק ביניהם
ביום תחיית המתים בכל אשר נחלקו בו.

125 קְרָא אל נתיב ריבונךָ בחוכמה ובדברי מוסר נאים, והתנצח עִמם
בדרכי נועם. ריבונךָ מיטיב לדעת מי תעה מנתיבו, והוא מיטיב לדעת
מי הם ישרי הדרך. 126 ובהעניִשכם, הָשיבו מידה כנגד מידה, ואולם אם
תבליגו בעוז רוח, דעו כי למבליגים בעוז רוח יִיטַב. 127 עמוד בעוז רוח,
ואלוהים הוא אשר יעזור לךָ לעמוד. אַל תצטער בעטיים ובַל יציקוךָ
מזימותיהם. 128 אלוהים עִם היראים ועִם המיטיבים.

123 **הורינו לך:** פניית אלוהים אל מוחמד.

124 **נחלקו בה:** חיללו אותה, כלומר היהודים. ויש הגורסים שמלכתחילה ציווה אלוהים על היהודים לקדש את יום השישי, אבל הם סירבו והעדיפו את יום השבת. בסופו של דבר לא שמרו גם אותו.

126 **ובהענישכם:** יש המפרשים שהפסוק עוסק בתגמול לכופרים לאחר שהתעללו בגווייתו של חַמְזָה, דודו של מוחמד שנפל בקרב אוחוד (שנת 625). הפסוק קורא לנביא שלא להרחיק לכת בתגובתו.

סוּרָה 17 הַמַּסָּע הַלֵּילִי

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ישתבח שמו של המסיע את עבדו בלילה מן המסגד הקדוש אל המסגד
הקיצון אשר נָתַנו ברכתנו על סביבותיו, למען נַראה לו את אותותינו.
הוא שומע ומבחין.

2 נָתַנו לְמשֶׁה את הספר ועשׂינו אותו מקור הדרכה לבני ישׂראל: - אַל
תיסָמכו על אחרים זולתי. 3 אתם צאצאי אלה אשר נשׂאנו עִם נֹחַ, והוא
היה עבד מכיר טובה.

4 מסרנו לבני ישׂראל בספר לאמור, פעמיים תחמסו את הארץ ותתנשׂאו
מאוד. 5 כאשר התקיימה הפעם הראשונה, שילחנו בכם את עבדינו

1 **המסגד הקדוש:** ר' סורה 144:2. הפרשנים המוסלמים גורסים כי הפסוק מרמז למסורות המספרות כי המלאך גבריאל הסיע בלילה את מוחמד ממַּכּה לירושלים על גבה של בהמת רכיבה מופלאה (אלבוּרַאק). **המסגד הקיצון:** בערבית: אלמַסְגִ'ד אלאַקְצָא. מרבית הפרשנים גורסים כי הכוונה לעיר ירושלים, שאותה הם מכנים בַּית אלמַקְדִס ("בית המקדש"). מכאן שהביטוי "המסגד הקיצון" הוא כינוי שמעניק הקוראן להר הבית בירושלים, על שם בית המקדש שניצב עליו לפני החורבן. הצגת המקדש כ"מסגד" היא אות להכרת הקוראן בקדושתו. גם בפסוק 7 להלן מכונה בית המקדש "מסגד". הוא מכונה "קיצון" על שום ריחוקו מֵערב ועל שום שלא היה ידוע מקום קדוש רחוק ממנו. המסגד הידוע בשם אלמַסְגִ'ד אלאַקְצָא שהוקם על הר הבית לאחר הכיבוש המוסלמי של ארץ ישראל הוא אות להשתמרות התפיסה שהפסוק אכן עוסק בבית המקדש. מאידך, כמה מסורות אסלאמיות קדומות, המבקשות להפחית ממעמדה של ירושלים, גורסות כי "המסגד הקיצון" מצוי בשמים ולא בירושלים, ומכאן שמסעו הלילי של הנביא היה השמימה ולא לעבר ירושלים. ואולם יש הגורסים כי עלה השמימה רק לאחר שהגיע לירושלים. **ברכתנו:** הדובר הוא אלוהים. **אותותינו:** מפרשים שמדובר במראות שראה הנביא בדרכו לירושלים, ובשבעת הרקיעים שאליהם עלה בלוויית גבריאל לאחר שהגיעו לירושלים.

2 **הספר:** התורה.

3 **נשׂאנו עם נח:** בתיבת נח.

4 **בספר:** בתורה. ויש המפרשים שמדובר בגזרה שנגזרה עליהם בספר הגורלות הנצחי אשר

גיבורי המלחמה, והם פשטו אל תוך המושבות, וכך קוימה ההבטחה.
6 אחר חידשנו את כוחכם להשיב מלחמה שערה, והמצאנו לכם רכוש
ובנים והרבינו את שורותיכם. 7 - אם תעשׂו טוב, רק עם עצמכם
תיטיבו, ואם תָּרֵעו, לעצמכם תרעו. כאשר התקיימה הפעם השנייה,
(שילחנו בכם את עבדינו) למען יכלימו את פניכם וייכנסו אל המסגד,
כשם שנכנסו אליו בראשונה, ולמען יחריבו את כל אשר כבשו. 8 אולי
יואיל ריבונכם לרחם עליכם, ואולם אם תשובו לסורכם, נשוב גם אנו,
וגיהינום יסגור על הכופרים.

9 הקֻרְאָן הזה מַנחה אל דרך שאין ישרה ממנה, ומבשֵׂר למאמינים
העושׂים את הטוב כי שמור למענם שׂכר כביר, 10 וכי אשר לא יאמינו
בעולם הבא - להם הכינונו עונש כבד. 11 יש אשר יתפלל אדם לרע
כשם שיתפלל לטוב, והאדם הוא קצר רוח.

12 עשׂינו את הלילה והיום כשני אותות: את אות הלילה כיסינו באפלה
ועל אות היום הפצנו אור, למען תבקשו לכם פרנסה מֵעִם ריבונכם,
ולמען תדעו את מִניַין השנים והחשבון. הצגנו דָּבר דָּבור על אופניו.

13 לכל אדם תלינו את מזלו על צווארו, וביום תחיית המתים נוציא לו
ספר אשר ימצאנו פרושׂ. 14 - קְרָא את ספרךָ, ועֲשֵׂה היום בעצמךָ את
חשבון מעשׂיךָ. 15 כל המישיר לכת, רק לטובתו יישיר לכת, וכל התועה,
יִתעה רק את עצמו, ונפש עמוסה לא תעמוס את משׂא זולתה. לעולם לא
נעניש בטרם נשלח שליח, 16 וברצותנו להשמיד עיר, נחייב את בניה

בשמים. **פעמיים:** רמז לאירועים שגרמו לחורבן בית ראשון (586 לפני הספירה) ושני (שנת 70 לספירה). **תחמסו:** מפרשים שמדובר ברדיפתם והריגתם של הנביאים שנשלחו אל בני ישראל, כולל ישוע. **הארץ:** ארץ ישראל.

5 **עבדינו גיבורי המלחמה:** צבאות נבוכדנאצר. ויש הגורסים: סנחריב.

7 **המסגד:** בית המקדש בירושלים. ר' פס' 1 לעיל. גם בו מכונה בית המקדש "מסגד".

8 **אם תשובו לסורכם:** יש המפרשים שבני ישראל שבו לסורם בשלישית, כאשר כפרו במוחמד ורדפוהו. הם באו על עונשם בעת שהוגלו שבטיהם שישבו בעיר מדינה, או הושמדו.

11 **מתפלל לרע:** כנגד זולתו או עצמו, וזאת בעת רתחה או מצוקה.

13 **מזלו על צווארו:** כלומר, האדם נושא את מזלו מרגע לידתו. **נוציא לו ספר:** נראה לו את רשימת המעשים שעשה בעולם הזה.

15 **לא תעמוס:** ר' סורה 164:6.

שטופי התפנוקים, ואולם הם יפרקו עולם, ובצדק ייגזר דינה, ונשמידנה
כליל.

17 מה רבים הדורות אשר הכחדנו אחרי נח, וריבונך, אין כמוהו מכיר
ומבחין בחטאי ברואיו לפני ולפנים.

18 כל החפץ בעולם הממהר לחלוף, נחיש לו בעולם הזה את אשר נחפוץ
– לאשר נחפוץ. אחר ניתן לו את גיהינום, ובו ייצלה מושפל ומנודה.
19 וכל החפץ בעולם הבא ויעשה את מעשיו לשמו בעודו מאמין –
מעשיהם של כל אלה יזכו בתודה. 20 לכולם, לאלה ואף לאלה, נמציא
את מתת ריבונך, כי מתת ריבונך היא ללא מצרים. 21 ראה כיצד רוממנו
כמה מהם על זולתם, אך מעלות העולם הבא גבוהות ומרוממות יותר.

22 אל תשים אלוה אחר עם אלוהים, פן תיפול מושפל ונטוש. 23 ריבונך
ציווה כי לא תעבדו בלתי אם אותו, ותגמלו חסד עם אביכם ועם אמכם,
ואם יגיעו לזקנה במחיצתך – שניהם יחדיו או רק אחד מהם – אל תגיד
להם, קצתי בכם, ואל תגער בהם, ודבר עמם בכבוד. 24 פרוש להם כנף
של הכנעה ורחמים, ואמור, ריבוני, רחם עליהם כדרך שגידלוני מקטנות.
25 ריבונכם מיטיב לדעת את אשר בלבבכם. אם תהיו ישרים, יסלח
לחוזרים בתשובה.

26 תן לקרוב המשפחה את החלק המגיע לו, וגם לנזקק ולהלך בדרכים,
אך אל תהיה פזרן. 27 הפזרנים אחי השטנים הם, והשטן כפר בריבונו.
28 ואם תיאלץ לפנות להם עורף, בעודך משחר ומקווה לרחמי ריבונך,
דחה אותם בדברי נועם. 29 אל תכבול ידך אל צווארך ואל תושיטנה
ללא מצרים, פן תיפול ארור וחסר כל.

16 **נחייב את בניה:** להאמין. או: נשליט אותם. או: נרבה את מספרם (בערבית: אמרנא).
20 **לאלה ואף לאלה:** לרשעים ולצדיקים. הראשונים יזכו למתת אלוהים בעולם הזה בלבד, כנאמר בפסוק 18.
22 **אלוה אחר:** הצווים והאיסורים הנזכרים להלן (עד פסוק 38) מזכירים את עשרת הדיברות (שמות כ; דברים ה), וגם המסורת האסלאמית גורסת שפסוקים אלה היו רשומים בלוחות הברית.
28 **לפנות להם עורף:** לנזקקים הנזכרים לעיל. **לרחמי ריבונך:** לעזרתו, כך שתוכל לסייע להם בעתיד.
29 **תכבול ידך:** כלומר תקפוץ אותה ולא תעזור לזולת.

30 ריבונך שולח פרנסה בשפע או בצמצום לאשר יחפוץ, והוא מכיר את
מעשי ברואיו לפני ולפנים ומבחין בהם.

31 אל תמיתו את ילדיכם מפחד העוני. אנו נכלכל אותם ואתכם,
והריגתם היא חטא כבד. 32 רחקו מן הניאוף, כי תועבה הוא, ורע מכל
דרך. 33 אל תהרגו את הנפש אשר אסר אלוהים, בלתי אם במשפט צדק.
וכל הנרצח על לא עוול בכפו, הנה נתנו לנוקם דמו סמכות, אך אל
יפריז בהרג; תימצא לו גאולה. 34 אל תקרבו אל רכוש היתום כי אם
בהגינות, עד שיגיע לפרקו. שמרו על חוזים, כי על חוזים יש לתת את
הדין. 35 מדדו את מלוא המידה, ושקלו במאזניים כשרים. טוב הדבר
ומשתלם יותר.

36 אל תלך אחר דבר אשר לא תדעהו לאשורו. האוזניים, העיניים והלב
– כל אלה ייתנו על בעליהם את הדין. 37 אל תעלוץ על פני הארץ; הן
לא תוכל לבקע את הארץ, ולא תגבה קומתך כהרים. 38 כל הרעות הללו
נתעבות הן בעיני ריבונך. 39 זו החוכמה שריבונך גילה לך, על כן אל
תשים אלוה אחר עם אלוהים, פן תושלך אל גיהינום, ארור ומנודה.

40 האומנם בחר ריבונכם לברך אתכם בבנים ולעצמו נטל נקבות מקרב
המלאכים? דבר חמור אומרים אתם. 41 הבאנו שלל דברים בקראן הזה
למען יזכרו, ואולם הוא לא יוסיף להם בלתי אם תיעוב. 42 אמור, אילו
היו אלים זולתו – כטענתם – כי אז היו מחפשים נתיב אל בעל הכס.
43 ישתבח שמו ויתרומם ויינון מעל כל אשר יגידו.

44 שבעת הרקיעים והארץ וכל שוכניהם מספרים בשבחו. אין יצור אשר
לא ישבחו ויהללו, ואולם אתם לא תבינו את דברי תשבחתם. שקול דעת
הוא וסולח.

31 **אל תמיתו את ילדיכם:** ר' סורה 137:6.
33 **במשפט צדק:** ר' סורה 151:6. **אל יפריז בהרג:** יהרוג רק את הרוצח ולא יתעלל בגוויתו. **תימצא לו גאולה:** לנוקם הדם, או: לדם הנרצח.
34 **בהגינות:** ר' סורה 152:6.
36 **ייתנו על בעליהם את הדין:** יספרו לאן הסתכל, למה האזין ומה חשב.
40 **נקבות:** רמז לאמונת הכופרים שלאלוהים יש בנות שהן בדרגת מלאכים ומשמשות כאלילות.
42 **מחפשים נתיב:** לחלות את פניו, או להילחם בו. **בעל הכס:** אלוהים.

45 כקוראך את הקראן, נציב מחיצה בינך לבין אלה אשר לא יאמינו בעולם הבא למען הסתירך. 46 שמנו עורלה על לבם, על כן לא יבינו, והכבדנו את אוזניהם. וכהזכירך בקראן את ריבונך לבדו, ייסוגו אחור בתיעוב. 47 אנו מיטיבים לדעת את כל אשר יטו לו אוזן בעודם שומעים את דבריך: בני העוולה אומרים, הולכים אתם רק בעקבותיו של בן אדם אחוז כישוף. 48 צא וראה למה ימשילוך, כי תעו ולא יוכלו למצוא את הנתיב.

49 חזקה עליהם שיגידו, האם לאחר שיתפוררו עצמותינו, יעורדונו לחיים וניברא מחדש? 50 אמור, אפילו תהיו אבנים או ברזל, 51 או כל גוף אחר אשר יקשה להחיותו, לפי דעתכם. יגידו, מי יחזירנו? אמור, זה אשר יצר אתכם בראשונה. אז ינודו לך ויאמרו, מתי זה? אמור, ייתכן כי בקרוב. 52 ביום אשר יזעיקכם, תבואו (מתוך הקברים), ותהילתו בפיכם, ותחשבו כי אך זמן מועט עבר עליכם.

53 אמור לעבדי כי ידברו דברי נועם – השטן זורע שטנה ביניהם, כי השטן אויב מושבע הוא לאדם – 54 ריבונכם מיטיב להכירכם. אם יחפוץ, ירחם עליכם, ואם יחפוץ, יעניש אתכם. לא שלחנוך להשגיח עליהם. 55 ריבונך מיטיב להכיר את שוכני השמים והארץ.

רוממנו כמה מן הנביאים על זולתם, ונתנו לדוד את הזבור.

56 אמור, קראו לאלה אשר תטענו לקיומם זולת אלוהים. לא יהיה בכוחם להעביר את הצרה מעליכם ולא להמיטה על זולתכם. 57 הם אשר אליהם יתפללו האנשים, אך הם עצמם מבקשים נתיב אל ריבונם – אף הקרוב ביותר מביניהם – ומייחלים לרחמיו וחוששים מעונשו. אכן יש לחשוש מעונש ריבונך.

45 **מחיצה:** יש המפרשים שמטרתה להגן על הנביא ממבקשי נפשו. **למען הסתירך:** או: (המחיצה היא) בלתי נראית, ואינה אלא המעטה שעל לב הכופרים.

47 **אחוז כישוף:** מוחמד בעיני הכופרים.

52 **אך זמן מועט עבר עליכם:** מאז מותכם, או בעולם הזה, יחסית לחיי העולם הבא.

55 **רוממנו כמה מן הנביאים:** ר' סורה 253:2. **זבור:** ר' סורה 163:4.

56 **אלה אשר תטענו לקיומם:** מפרשים שמדובר במלאכים, בעוזיר ובישוע. אלה הועלו בידי מאמיניהם הלא מוסלמים לדרגת אלים בני אלוהים.

58 אין עיר אשר לא נשמיד אותה לפני יום תחיית המתים, או נעניש‏נה עונש קשה. זה נכתב בספר.

59 נמנענו מלשלוח את האותות רק משום שבני הדורות הראשונים כבר הכחישו אותם. הן נתנו לבני ת'מוד את הנאקה כאות ברור כשמש, ואולם הם קיפחו את חייה. שולחים אנו את האותות רק כדי לנטוע פחד. 60 כבר אמרנו לך כי ריבונך חולש על כל בני האדם. לא עשינו את החלום אשר הראינו לך אלא למען נסות את האנשים, וגם את העץ אשר קולל בקראן. אנו מבקשים להחרידם, אבל הדבר רק ילבה את מריים.

61 אמרנו למלאכים, השתחוו לאדם, והם השתחוו, ורק אבליס אמר, האם אשתחווה לאשר בראת מטין? 62 ואמר, מה דעתך? (אדם) זה אשר עשית אותו נכבד ממני – אם תדחה את דיני עד יום תחיית המתים, אלכוד ברשתי את זרעו, חוץ ממתי מעט. 63 אמר (אלוהים), לך־לך, ומי מהם אשר ינהה אחריך – תבואו בגיהינום על גמולכם המלא. 64 שבה בקולך ככל אשר תוכל מהם, והזעק עליהם את פרשיך וחייליך, וקח לך חלק בממונם ובילדיהם, וסובב אותם בהבטחות – השטן לא יבטיח להם דבר זולת תעתוע. 65 ואולם עבדי – לא תהיה לך סמכות עליהם. אין סומך כריבונך.

66 ריבונכם הוא המשיט למענכם את הספינות בים, למען תבקשו לכם פרנסה מאתו. הוא רחום עמכם תמיד. 67 ובפגוע בכם צרה בים, יזנחו

58 **נכתב בספר:** ר' סורה 145:3.

59 **האותות:** מופתים שבני שבטו של הנביא ביקשו לראות כדי להשתכנע שמוחמד הוא נביא אמת. **ת'מוד:** ר' סורה 73:7.

60 **החלום:** מרבית הפרשנים גורסים שמדובר במראות שנגלו לנביא במהלך המסע הלילי הנזכר בפסוק הראשון בסורה זו. הפסוק הנוכחי משמש יסוד לדעה שהמסע התרחש בחלום. אחרים גורסים שהמסע התרחש בהקיץ, ומפרשים את המילה "חלום" בהוראת "מראה". מכל מקום, המסורת מספרת שלא כל אנשי מכה האמינו שהנביא אכן סיפר את האמת על המסע, וזה היה הניסיון שבו הועמדה אמונתם. אחרים גורסים שהחלום זהה לחלום הנזכר בסורה 27:48, ובו מתבשר הנביא על כניסתו למכה. "המבחן" הוא בלימתו (הזמנית) בחודיביה. **העץ אשר קולל:** עץ הזקום הנמצא בגיהינום. ר' סורה 62:37 ואילך. המסורת גורסת שהכופרים הטילו ספק ביכולתו של עץ זה להתקיים בלהט גיהינום.

61 **אבליס:** ר' סורה 34:2.

64 **קח לך חלק בממונם ובילדיהם:** בלא כשרים אשר בהם.

אתכם כל אשר נהגתם לקרוא להם, ורק הוא ייוותר. ואולם אך יְמַלטכם
אל היבשה, מיד תפנו עורף. האדם הוא כופר מושבע.

68 האם בטוחים אתם כי לא יבליעכם (אלוהים) תחת מפולת אדמה, או
לא ימטיר עליכם ברד אבני חצץ? אז לא תמצאו על מי להיסָמך. 69 או
שמא בטוחים אתם כי שוב לא יחזירכם אל הים, ולא ישלח בכם רוח
סערה ויטביעכם כי כפרתם? אז לא תמצאו גם אחד שיריב את ריבכם
בפנינו.

70 האדרנו את כבודם של בני האדם, ונשׂאנו אותם על פני היבשה והים,
ופִרנסנו אותם במיטב הדברים, ורוממנו אותם מאוד מעל רבים מן
היצורים שבראנו.

71 ביום אשר נקרא לכל איש לבוא עִם פנקסו, כל אשר נמסר לו סִפרו
אל יד ימינו, יקרא את ספרו, ולא יקופח כמלוא נימה. 72 וכל אשר היה
עיוור בעולם הזה יהיה עיוור בעולם הבא, ותגדל תעייתו מן הנתיב.

73 הם כמעט שפיתוךָ לסור מעל אשר גילינו לךָ, ולבדות בשמנו דברים
אחרים במקומו. אז היו לוקחים אותךָ לידיד נפש. 74 ואלמלא חיזקנוךָ,
עוד מעט ונטיתָ אליהם קמעא. 75 אז היינו מטעימים אותךָ כפליים בחייךָ
וכפליים במותךָ, ולא היִיתָ מוצא לךָ מושיע מפנינו. 76 הם כמעט
שהניעוךָ לצאת מן הארץ. או אז לא היו זוכים להישאר כי אם זמן קצר
אחריךָ. 77 כך היתה דרכנו עם השליחים אשר שלחנו לפניךָ, ולא תוכל
לשנות את דרכנו.

78 קַיֵם את התפילה מִנְטות השמש ועד אשר יחשיך הלילה, ולעת

71 **ביום אשר נקרא:** ביום הדין. **פנקסו:** בערבית: אִמָאם. ויש המפרשים בהוראת "מנהיג", כלומר, כל אומה תבוא עם נביאיה ומנהיגיה. **אל יד ימינו:** לאות שהוא צדיק במעשיו.

73 **כמעט שפיתוךָ:** יש המפרשים שמדובר בשבט תַ'קִיף (מן העיר טָאִיף) שתבעו ממוחמד ויתורים רבים בענייני הדת, כתנאי להתאסלמותם.

75 **כפליים בחייךָ וכפליים במותךָ:** עונש כפול בעולם הזה ובעולם הבא.

76 **לצאת מן הארץ:** יש המפרשים שמדובר ביהודי העיר מַדינה, שניסו להניע את מוחמד לעקור לארץ ישראל בתואנה שזוהי הארץ היאה לנביאים שכמותו. אחרים גורסים כי מדובר בבני קוריש שביקשו לגרש את מוחמד מעירם.

77 **דרכנו עם השליחים:** מנהג אלוהים להעניש את אויבי נביאיו.

קריאת שחרית. קריאת שחרית, עדים רבים לה. 79 ובלילה קום לתפילה,
ותהיה זאת לךָ תפילת מוסף, ואולי יואיל ריבונךָ להעירךָ לחיים במָקום
מהולל.

80 אֱמור, ריבוני, בְּאמונה הַכניסני ובאמונה הוציאֵני, ותן לי סמכות
מאתךָ אשר בכוחה אנצח. 81 אֱמור, הִנה באה האמת וההבל נמוג, אכן
ההבל נמוג לעד.

82 הקֻרְאָן אשר נוריד ממרומים יביא מַרפא ורחמים למאמינים, אך לבני
העוולה לא יוסיף דבר זולת אבדון. 83 אם ניטה חסד לאדם, יפנה עורף
וימשוך בכתפו, אך בפגוע בו רעה, תיפול רוחו. 84 אֱמור, כל אדם פועל
על־פי דרכו, וריבונכם מיטיב לדעת דרכו של מי ישרה מכל.

85 ישאלוךָ על הרוח. אֱמור, הרוח היא דבר ריבוני, ואתם קיבלתם אך
מעט מן הידע. 86 אם נַחפוץ, נוכַל להעביר מן העולם את אשר גילינו
לךָ, ואיש לא יוכל להבטיחךָ כי נחזירו לךָ. 87 הוא רק אות רחמים מעִם
ריבונךָ, כי גדול חסדו עליךָ.

88 אֱמור, גם אם יעשׂו בני האֱנוש והשֵדים יד אחת למען הָבֵא כקֻרְאָן
הזה, לא יוכלו להביא כמוהו, ולוּ גם יסייעו זה לזה.

89 הֵבאנו לאנשים שלל משָלים בקֻרְאָן הזה, ואולם מרביתם לא אבו
בלתי אם לכפור. 90 הם אמרו, לעולם לא נאמין לךָ עד אם תבקיע לנו
מעיין מן הארץ, 91 או עד אם יהיה לךָ גן עצי תמר וגפנים, ותבקיע
דרכו אפיקי נהרות, 92 או עד אם תפיל עלינו את השמים פיסות פיסות

78 **קריאת שחרית:** הזמן שבו קוראים את תפילת שחרית. **עדים:** מלאכים הנוטלים בה **חלק**.

79 **מקום מהולל:** מפרשים שהכוונה למקום שבו יעמוד מוחמד לפני ריבונו ביום הדין וישתדל אצלו בעד המאמינים.

80 **באמונה הכניסני ובאמונה הוציאני:** הפרשנים אינם תמימי דעים לאן יוכנס הנביא ומניין יוצא. נפוץ במיוחד הפירוש הגורס שמדובר ביציאתו ממַכה והגירתו למדינה. ויש המפרשים כי הכנסתו פירושה מיתתו וקבורתו, ואילו הוצאתו היא הקמתו לתחייה.

81 **באה האמת:** מקובל לפרש שהכוונה לדת האסלאם ולנצחונה שהגיע לשיאו עם כיבוש מַכה (שנת 630). **ההבל:** עבודת האלילים.

85 **הרוח:** יש המפרשים שהכוונה לרוח החיים, כך שהשואלים מבקשים לדעת מה טיבה. אחרים גורסים שהרוח הוא המלאך גבריאל, או הקוראן. **היא דבר ריבוני:** כלומר, נשגבת מהבנת אנוש.

כשם שטענתָ, או עד אם תביא את אלוהים והמלאכים לנגד עינינו,
93 או עד אם יהיה לךָ בית זהב, או עד אם תעלה השמימה. אך לא נאמין
כי עליתָ עד אם תוריד אלינו ספר אשר נקרא בו. אֱמור, ישתבח שם
ריבוני! אינני אלא שליח בשׂר ודם.

94 דבר לא מנע בעד האנשים מלהאמין בהינָתן להם הדרכה אל דרך
הישר, זולת זאת שאמרו, האם שלח אלוהים בשׂר ודם כשליח? 95 אֱמור,
אילו היו מלאכים מתהלכים בארץ לתומם, רק אז היינו מורידים אליהם
מלאך שליח מן השמים. 96 אֱמור, די בריבוני עֵד ביני וביניכם. הוא מכיר
ומבחין במעשׂי ברואיו לְפנַי ולְפנים.

97 כל אשר ינחהו אלוהים, תִישַר דרכו, וכל אשר יַתעהו, לא תמצא להם
מגינים זולתו. ביום תחיית המתים נאספם (מקברותיהם) נגררים על
פניהם, עיוורים, אילמים וחירשים. בגיהינום ידורו, וכל אימת שִיכבו
להבותיו, נוסיף להם תבערה. 98 זה יהיה גמולם כי כפרו באותותינו,
ואמרו, האם לאחר שיתפוררו עצמותינו, יעוררונו לחיים וניבָּרא מחדש?
99 הלא יראו כי אלוהים אשר ברא את השמים ואת הארץ יכול יוכל
לברוא את שכמותם? הוא קבע להם מועד שאין ספק בו, ואולם הכופרים
לא אבו בלתי אם לכפור.

100 אֱמור, לוּ היו בידיכם אוצרות רחמיו של ריבוני, הייתם מחזיקים בהם
וחוששים לפזרם. הן קמצן הוא האדם.

101 נָתַנו למשה תשעה אותות נהירים. שְאַל את בני ישׂראל כיצד בא
אליהם, ופרעה אמר לו, סבור אני כי אחוז כישוף אתה. 102 אמר (משה),
הן יודע אתה כי רק ריבון השמים והארץ הוא שהוריד ממרומים את
האותות הללו כדי להאיר עיניים, ואני סבור כי נחרץ גורלךָ לאבדון.

92 **כשם שטענת:** ר' סורה 9:34. **לנגד עינינו:** או: למען יערבו לך.
93 **ספר אשר נקרא בו:** ובך תהא לנו עדות בכתב שאתה נביא אמת.
94 **הדרכה:** דברי הקוראן.
97 **עיוורים, אילמים וחירשים:** מרוב פחד.
99 **יוכל לברוא את שכמותם:** להקימם לתחייה ביום הדין.
100 **אוצרות רחמיו:** מקורות הברכה והפרנסה שאלוהים מעניק ברחמיו לברואים.
101 **תשעה אותות:** רמז (לעשר) מכות מצרים. אחרים גורסים שמדובר במצוות עשה ואל תעשה (ורמז לעשרת הדיברות). **שאל:** פנייה אל מוחמד על אודות היהודים בני זמנו.

103 (פרעה) ביקש להניעם לצאת מן הארץ, ואנו הטבענו אותו ואת אשר
עִמו גם יחד. 104 אחרי (פרעה) אמרנו לבני ישׂראל, שְבו בארץ, וכאשר
תתקיים ההבטחה לאחרית הימים, נקבץ את פזוריכם.

105 הורדנוהו ממרומים למען יְגַלה את האמת, ואכן יָרד עִם האמת, ולא
שלחנוךָ כי אם להיות מבשׂר ומזהיר. 106 הורדנו את הקֻרְאָן פרקים
פרקים, למען תקראהו בפני האנשים לאיטךָ. אכן הורדנוהו ממרומים
חזור והורֵד. 107 אֱמור, הברֵרה בידכם להאמין או לא להאמין. אלה אשר
ניתַן להם הידע לפניו, ישתחוו אפיים ארצה כאשר קוראים אותו בפניהם,
108 ויגידו, ישתבח שם ריבוננו! אכן קוימה הבטחת ריבוננו! 109 הם יִפלו
בוכים אפיים ארצה, והוא יוסיף להם ענווה.

110 אֱמור, הברֵרה בידכם לקרוא לאלוהים או לרחמן – אחת היא לו
באיזה שם תקראו, כי לו יאים כל השמות הנאים.

אל תישׂא קולךָ בתפילה ואל תלחשה, כי אם נְקוט דרך ביניים.

111 אֱמור, התהילה לאלוהים אשר לא הוליד בן ואין לו שותף למלכות
ואין לו צורך במגן מפני השפלה, ופַאֵר את שמו מאוד.

103 **מן הארץ:** מארץ מצרים. ויש המפרשים שפרעה ביקש להכריתם כליל מעל פני האדמה.
104 **שבו בארץ:** בארץ ישראל. ויש המפרשים: בארץ סין; פירוש זה מרמז לאגדה המוסלמית המספרת כי קבוצת צדיקים מבני ישראל גלתה מארץ ישראל לארץ רחוקה, מעבר לנהר היורק אבנים (= סמבטיון), וזו עתידה לשוב לארצה באחרית הימים (ר' גם סורה 159:7). **אחרית הימים:** יש המפרשים: יום הדין. **נקבץ את פזוריכם:** נשיבכם אל ארצכם. ויש המפרשים: נביא את כולכם יחדיו למשפט ביום הדין.
107 **אלה אשר ניתן להם הידע לפניו:** מפרשים שמדובר בקבוצת יהודים שקיבלו את התורה, ואשר הכירו במוחמד על יסוד הכתוב בתורתם.
108 **קוימה הבטחת ריבוננו:** רמז לרעיון כי הופעת מוחמד הובטחה כבר בתורה.
110 **לאלוהים או לרחמן:** יכולים אתם לכנותו בשם אלוהים או בשם הרחמן. ר' סורה 30:13. המסורת גורסת שהמאמינים חששו שמא השם "רחמן" מרמז לאלוה אחר זולת אלוהים, כך שהפסוק קובע שאלוהים אחד הוא, למרות שיש לו שמות רבים. **השמות הנאים:** ר' סורה 180:7.
111 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.

סוּרָה 18 הַמְּעָרָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 התהילה לאלוהים אשר הוריד אל עַבדו את הספר ממרומים ולא עשׂה
אותו נִפתָל, 2 כי אם ישר – למען יזהיר מפני זעם קשה שיבוא מאִתו,
ולמען יבשׂר למאמינים העושׂים את הטוב כי שׂכר נאה שמור למענם,
3 אשר לעולם ועֶד יבַלו בו, 4 ולמען יזהיר את הטוענים כי אלוהים
הוליד בן. 5 אין הם יודעים על כך דבר, ואף לא אבותיהם. נוראות הן
המילים היוצאות מפיהם; רק שקר הם בודים. 6 התמית עצמךָ מצער
לאחר שסרו מעליךָ ולא האמינו באומֶר זה?

7 את כל אשר על הארץ עשׂינו לתפארת לה, למען נבחן אותם ונראֶה מי
מעשׂיו טובים יותר, 8 ואולם עתידים אנו להפוך את כל אשר עליה
לעפר צחית.

9 האומנם סבור אתה כי אנשי המערה ואַלְרַקִים הם המופלאים שבאותינו?

4 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.
6 **באומר זה:** בקוראן.
7 **כל אשר על הארץ:** יש המפרשים שהכוונה למלומדים שהם תפארת הבריאה. אחרים גורסים שמדובר בכל החי ואוצרות הטבע.
8 **עתידים:** ביום הדין.
9 **האומנם סבור אתה:** מפרשים כי הכופרים ביקשו מן הנביא לספר להם את סיפור אנשי המערה וזאת כדי לבחון את בקיאותו בנפלאות אלוהים. אלוהים משיב להם באומרו כי יגלה למוחמד גם את הסיפור הזה כשם שגילה לו אותות מופלאים ממנו. **אנשי המערה:** רמז לאגדה נוצרית ידועה אודות שבעת הישֵנים של אֶפסוס. היא מספרת על שבעה אחים נוצרים שנמלטו מפני רדיפותיו של הקיסר הרומי דֶקיוס (Decius) (בשנים 249–251) ומצאו מקלט במערה שנאטמה עליהם בידי רודפיהם. נפלה עליהם תרדמה שממנה התעוררו אחרי כמאתיים שנה, בימי הקיסר תיאודוסיוס השני (408–450). הם לא היו מודעים לזמן הרב שחלף ולכך שדתם כבר חדלה להיות הדת הנרדפת. הסיפור בגרסתו האסלאמית ניתן במלואו בפרשנות הקוראן. **אלרקים:** המסורת גורסת שהכוונה ללוח

10 הנערים מצאו מִקלט במערה ואמרו, ריבּוננו, פְּרוֹשׂ עלינו רחמים
מאתךָ והצלח את דרכנו והאר את עינינו. 11 אטמנו את אוזניהם במערה
שָנים על שָנים, 12 ואַחַר הערנו אותם למען נדע מי משני המחנות היטיב
לאמוד כמה זמן עבר עליהם.

13 אנו מסַפּרים לךָ את קורותיהם לאשורן; הם היו נערים אשר האמינו
בריבּונם, ואנו הוספנו להנחותם, 14 וחישלנו את לבם. הם התייצבו
ואמרו, ריבּוננו הוא ריבּון השמים והארץ, ולעולם לא נפנה בתפילה אל
אלוה זולתו פן נאמר דברי נבלה. 15 בני עַמנו אלה לקחו להם אֱלים
אחרים זולתו, אך מדוע לא הביאו אסמכתא ברורה לאמיתותם? מנוּוָלים
מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים. 16 – כאשר תעזבו אותם ואת
אלה אשר יעבדו מבַּלעדי אלוהים, מִצאו מִקלט במערה, ואז יפרושׂ
עליכם אלוהים את רחמיו ויספק את כל צורכיכם. 17 יכולתָ לראות שָם
את השֶמש פונה בזריחתה ימינה מעל מערתם, ולפני שקיעתה פונה
שׂמאלה מהם והלאה, בעודם שרויים בנִקרה אשר בה. זהו אות מאותות
אלוהים. אשר ינחהו אלוהים תִישר דרכו, ואשר יתעהו, לא תִמצא לו מגן
ומוליך במֵישָרים.

18 יכולתָ לדַמות כי עֵרים הם, אך הם שכבו ישֵנים. הפכנו אותם על צד
ימין ועל צד שׂמאל, וכלבם פושט רגליו על הסף. לוּ ראיתָ אותם היִיתָ
פונה לנוס על נפשךָ ואֵימה בלבךָ. 19 וכך גם הערנו אותם, ומיד פנו
בשאלות זה אל זה. אמר האחד, כמה זמן עבר עליכם כאן? אמרו, עבר

נחושת או אבן שהוצב מחוץ למערה האטומה ובו נחקקו שמות הישנים בה. ויש גורסים כי זה שמו של ההר שבו נמצאת המערה, או שמו של הכלב שהיה בחברת הישנים.
10 **הנערים:** המאמינים שנסו מפני רודפיהם הכופרים.
11 **אטמנו את אוזניהם:** הפלנו עליהם תנומה.
12 **שני המחנות:** הפרשנים גורסים שבמשך הזמן לא היה מי שזכר כמה שנים נשארו הישנים במערה, ופרצו בעניין מחלוקות בין מחנות שונים, ורק כאשר ניעורו הישנים התבררו הדברים לאשורם.
14 **התייצבו:** המסורת גורסת שהם התייצבו בפני מלכם הכופר.
15 **טופלים שקרים:** ר' סורה 21:6.
16 **כאשר תעזבו:** יש המפרשים כי אלה דִברי אלוהים אל אנשי המערה. אחרים גורסים כי הדובר הוא מנהיג הקבוצה.
17 **ימינה:** כדי שחום השמש לא יכה בהם ישירות.
18 **כלבם:** המסורת מספרת שהכלב התלווה אליהם ומיאן להסתלק.

יום אחד או מקצתו. אמרו אחרים, ריבונכם מיטיב לדעת כמה זמן עבר
עליכם. שִלחו אחד מכם עִם כספכם זה אל העיר למען ימצא את המזון
הטהור ביותר אשר בה ויביא לכם ממנו לכלכלתכם, ואולם ייזהר לבל
יסגיר את סודכם לאיש. 20 אם יגלוכם, יסקלוכם או ישיבוכם אל דתם
ולעולם לא תעשׂו חיל.

21 לבסוף גרמנו לאנשים לגַלותם, וכך יָדעו כי הבטחת אלוהים אמת
היא, וכי שעת הדין אין ספק בה. האנשים נחלקו ביניהם בעניינם ואמרו,
בְּנוּ עליהם בניין. ריבונם מיטיב לדעת מה עלה בגורלם. אבל אלה אשר
היתה ידם על העליונה אמרו, נקים עליהם מסגד. 22 יהיו אשר יגידו,
שלושה היו, וכלבם הרביעי שבהם. או יגידו, חמישה היו, וכלבם השישי
– כל אלה ניחושים בעלמא. או יגידו, שבעה היו, וכלבם השמיני. אֱמור,
ריבוני מיטיב לדעת את מִספרם, ורק מתֵי מעַט יודעים את קורותיהם.
על כן במחלוקת עליהם היסָמֵך רק על הגלוי לעַין, ואל תבקש מאיש
ללמדךָ עליהם.

23 אַל תאמר על דבר־מה, אעשׂה זאת מחר, 24 אלא אם תוסיף, אם ירצה
אלוהים. ואם תשכח, הַזכֵר את שֵם ריבונךָ (כאשר תיזָכר). אֱמור, אולי
יואיל ריבוני להנחות אותי אל דבר אשר יאיר את עינַי אף יותר מן
הסיפור הזה.

19 **ייזהר:** הישנים אינם מודעים לעובדה שדתם כבר חדלה להיות הדת הנרדפת.

21 **גרמנו לאנשים לגלותם:** הדובר הוא אלוהים. המסורת מספרת שאנשי העיר הבחינו כי האיש שבא לקנות אוכל מחזיק במטבעות עתיקות. סקרנותם התעוררה והם אילצוהו לגלות את מקורן, וכך הגיעו אל חבריו במערה. **הבטחת אלוהים:** להקים את המתים לתחייה. כך מוצא רעיון תחיית המתים את אישורו בהתעוררות הישנים במערה מתרדמתם. **בנו עליהם בניין:** מפרשים שהבניין נועד להסתיר את אנשי המערה מעין זרים. הפרשנים מציינים כי הוויכוח על טיב המבנה היה בין הנוצרים שהציעו להקים כנסייה לבין המוסלמים שהציעו להקים מסגד. **היתה ידם על העליונה:** המוסלמים שדתם גברה על הנצרות, והיתה גם דתם של הישנים במערה.

22 **יהיו אשר יגידו:** בני דורו של מוחמד. הפרשנים גורסים כי הנוצרים הם אלה המעלים את ההשערות בפני המוסלמים. **במחלוקת:** עם הנוצרים. **הגלוי לעין:** העובדות שהקוראן עצמו מספק.

24 **אם ירצה אלוהים:** המסורת מספרת שאויבי מוחמד העמידו את נבואתו במבחן וניסו להכשילו בשאלות בעניין הישנים במערה ושאר עניינים נסתרים שרק נביא מסוגל להכירם, ומוחמד הבטיח להם על דעת עצמו שישיב להם "מחר", אבל לא אמר "אם ירצה אלוהים". לפיכך התמהמה המלאך גבריאל ולא הביא לו את התשובות. **דבר אשר יאיר את עיני:**

25 עברו עליהם במערתם שלוש מאות שנה ועוד תשע. 26 אֱמור, אלוהים
מיטיב לדעת כמה זמן עבר. בידיו נסתרות השמים והארץ, ואין שומע
ורואה כמוהו. לא יקום להם מגן זולתו, ולא ישתף אף לא אחד במשפטו.

27 הַשמַע את ספר ריבונךָ אשר נִגלה לךָ. אין לשַנות את דבריו, ולא
תמצא מִפלט מפניו. 28 הַאֲרֵך רוחךָ עִם הפונים בוקר וערב אל ריבונם
בתפילה בבקשם לחלות את פניו, ואַל תישׂא עיניךָ אל אשר מעֵבר להם,
בנהותךָ אחר חמודות העולם הזה, ואַל תישָמַע לָאיש אשר השכחנו את
זִכרֵנו מלבו ונהה אחר משוגת לבו, ואמר דברי רהב.

29 אֱמור, האמת היא מעִם ריבונכם. החָפֵץ יאמין, והחָפֵץ יכפור. הכינונו
לבני העוולה אש אשר תסגור עליהם כאוהל, ואם ישוועו למשקה,
יַשקום רק מים לוהטים כנחושת רותחת הצולה את הפָנים. מה רע הוא
המשקה, ומה רע להינפש שָם! 30 המאמינים ועושׂי הטוב – לא נגרע
משׂכר המיטיבים. 31 כל אלה, גני עדן להם, ונהרות זורמים בהם
למרגלותיהם, ושָם יעוטרו בצמידי זהב ויעטו בגדי ירוק, רקומֵי משי
וקטיפה, ושָם יסבו על ספות מוגבהות. מה טוב הוא השׂכר ומה טוב
להינפש שָם!

32 משוֹל להם משל על שני האנשים אשר לאחד מהם נָתַנו שני כרמי
ענבים, ועצי תמר סביב להם, וביניהם שׂדה זֶרע. 33 שני הגנים נתנו
פִּריים ולא מנעו דבר ממנו, והבקענו דרכם אפיק נהר, 34 והיה לו עושר
רב. הוא דיבר עם חברו ואמר, נכסַי רבים משלךָ, וחבורתי חזקה משלךָ.

מידע נסתר שרק נביא יכול לדעת, ואשר יוכיח לאויבי מוחמד שהוא נביא אמת. **יותר מן הסיפור הזה:** יותר מן הסיפור על הישנים במערה. הפרשנים גורסים שאכן נגלו לו נפלאות אחרות, כגון סיפורים על אודות שאר הנביאים, וכיוצא בזה.

25 **שלוש מאות שנה:** יש הגורסים כי אלה הם דברי היהודים והנוצרים, וכי האמת ידועה רק לאלוהים, כנאמר בפסוק הבא. **ועוד תשע:** כלומר שלוש מאות ותשע. יש המפרשים שזוהי דעת אחרים שאינם מבין היהודים והנוצרים.

27 **אין לשנות את דבריו:** ר' סורה 34:6.

28 **לאיש אשר השכחנו את זכרנו מלבו:** המסורת גורסת שמדובר במנהיג מבני קוריש (אומַיה אבן ח'לַף) שדרש מן הנביא להרחיק מעליו את המאמינים העניים ולהעדיף את העשירים והנכבדים. **אמר דברי רהב:** או: נהג לזנוח את חובות האמונה.

32 **שני האנשים:** כמה מהפרשנים גורסים שנרמז כאן סיפור על שני אחים מבני ישראל שירשו את נחלאות אביהם. האחד טיפח אותן לצורכי העולם הזה ואילו השני הקדיש את פריין לצדקה למען העולם הבא, וכך ירד מנכסיו בעולם הזה.

35 אז נכנס אל גנו בגורמו עָוֶל לעצמו ואמר, איני סבור כי אאבד זאת
אי־פעם, 36 ואיני סבור כי שעת הדין תגיע אי־פעם, אך אם ישיבוני אל
ריבוני, שם אגיע אל נחלה טובה יותר. 37 ענה לו חברו ואמר, התכפור
באשר ברא אותך מעפר, אַחַר מטיפה, אַחַר עיצבך לכלל אדם? 38 אשר
לי, אלוהים הוא ריבוני, ולא אצרף כל שותף לריבוני. 39 מדוע לא
אמרתָ בהיכנסך אל גנך, כל אשר ירצה אלוהים, כי רק באלוהים כוחנו?
גם אם תחשוב כי נופל אני ממך ברכוש ובבנים, 40 אולי יואיל ריבוני
להעניק לי תמורה טובה יותר מגנך, ויכה אותו בברק מן השמים, והוא
יהיה לחול טובעני. 41 או אולי ישקע מקור מימיו באדמה ולא תוכל
למוצאו. 42 והנה ניחת אסון על פריו, ובהשכימו עם בוקר ספק את כפיו
על כל אשר הוציא על גניו אשר היו לעיי חורבות. אמר, הלוואי שלא
צירפתי אף לא שותף אחד לריבוני. 43 לא קמה לו עדת מושיעים מפני
אלוהים והוא לא נושע. 44 הנה כי כן, אלוהים אשר הוא האמת, הוא
המגן. הוא מרבה שׂכר, ועבודתו משתלמת מכל.

45 הָבֵא להם כמשל לחיי העולם הזה את המים אשר הורדנו משמים: צמח
הארץ טבל בהם, אך הִנה היה לחציר יבש ונפוץ ברוח. אלוהים יכול
לעשׂות כל דבר.

46 הרכוש והבנים הם חמודות העולם הזה, ואולם המעשׂים הקיימים
והטובים יניבו שׂכר רב יותר אצל ריבונך, ויעוררו תקווה גדולה יותר.
47 ביום ההוא נסיע את ההרים ממקומם, ואתה תִראה את הארץ חשׂופה.
אז נאספם (מן הקברים) ולא נותיר מהם אחד. 48 שורות שורות יועמדו
לפני ריבונך – באתם אלינו כדרך שבראנו אתכם לראשונה, ואולם
אתם טענתם כי לא קבענו לכם מועד. 49 אז יציגו את הספר, ואתה
תִראה את החוטאים נחרדים מאשר בו, ואומרים, אוי לנו, מה לו לסַפֵּר

35 **בגורמו עוול לעצמו:** בכך שהוא כופר, ועל־ידי כך מונע מעצמו את השכר השמור לצדיקים.
36 **ישיבוני:** בעולם הבא.
45 **הבא להם:** פנייה אל הנביא.
46 **המעשׂים הקיימים:** שהשכר עליהם מתקיים לנצח. יש הכוללים כאן את מצוות התפילה ואת העדות כי אין אלוה מבלעדי אלוהים, ושאר אמרות בשבחו.
47 **ביום ההוא:** ביום הדין.
48 **כדרך שבראנו אתכם:** כל אחד יחידי, כנאמר בסורה 94:6. ויש המפרשים: עירומים.

זה שלא זנח קלה ולא חמורה, כי אם מָנה את כולן? כך ימצאו את
מעשׂיהם לנוכח פניהם, וריבונך לא יגרום עוול לאיש.

50 אמרנו למלאכים, השתחוו לאדם! הם השתחוו, ורק אִבְּלִיס היה מבני
השֵׁדים, על כן פָּרַק עול והִמרה את צו ריבונו. האומנם תיקחו אותו ואת
זרעו למגינים זולתי, בעודם אויבים לכם? תחליף זה, אין רע ממנו לבני
העוולה! 51 לא הֵנחתי להם להיות עדים לבריאת השמים והארץ ולא
לבריאתם שלהם, ולעולם לא הייתי ליקח את המתעים כעוזרַי.

52 ביום ההוא יגיד (אלוהים), קִראו לאשר טענתם כי שותפַּי הם! הם
יקראו אליהם אך הם לא יַיענו להם, ואנו נשׂים תהום ביניהם.
53 החוטאים יִראו את האש וייווכחו לדעת כי עומדים הם ליפול אל
תוכה, ולא יוכלו לנטות מעליה.

54 הֵבֵאנו בקֻרְאָן הזה שלל משָׁלים לאנשים, ואולם האדם, יותר מכל
דרכו להתנצח. 55 משבאה אל האנשים ההדרכה אל דרך הישר, דבר לא
ימנע עוד בעדם מלהאמין ומלבקש את מחילת אלוהים, שאם לא כן,
תחול עליהם הדרך אשר בה נענשו בני הדורות הראשונים, או שיבוא
עליהם עונשם בעתיד.

56 איננו שולחים את השליחים כי אם להיות מבשׂרים ומזהירים. ואולם
הכופרים מתנצחים בדברי הבל למען יפריכו את האמת ושׂמים ללעג את
אותותַי ואת האזהרות שהוזהרו. 57 מנוּוָלים מכל הם אלה אשר אם יזכירו
להם את אותות ריבונם, יפנו להם עורף וישכחו את אשר עוללו ידיהם
זה כבר. שׂמנו עורלה על לבבם, על כן דבר לא יבינו, והכבדנו את
אוזניהם. גם אם תקרא להם לבוא אל דרך הישר, לעולם לא יישירו

49 **הספר:** שבו נרשמו כל מעשׂי הברואים.
50 **אבליס:** ר' סורה 34:2.
51 **עדים לבריאת השמים והארץ:** שותפים לסוד בריאתם. ויש המפרשים כי הכוונה לאסטרולוגים המתיימרים לדעת את סוד המזלות ולחכמי הטבע המתיימרים לדעת כי צורת הארץ עגולה ולא שטוחה.
52 **תהום:** בערבית: מֻוְבִק, ויש המפרשים כי זה שמו של עמק או נהר של אש בגיהינום.
55 **הדרכה אל דרך הישר:** הקוראן. הפרשנים גורסים שמדובר בכופרים אנשי מֶכה. **הדרך אשר בה נענשו:** ר' סורה 137:3. **בעתיד:** בעולם הבא ולא בעולם הזה כשם שבא על הדורות שנכחדו. אבל יש הגורסים כי נרמזת כאן תבוסת קוריש בקרב בַּדר (שנת 624).

לכת. 58 ריבונך הוא הסולח ובעל הרחמים. אילו אמר להוכיחם בעוון פועלם, היה מחיש את עונשם, ואולם כבר נקבע להם מועד ולא ימצאו מִפלט מפניו. 59 את הערים האלה השמדנו כי היו תושביהן בני עוולה, ולהשמדתן קבענו מועד.

60 משֶׁה אמר לנַערו, לא אשקוט עד אם אגיע אל מפגש שְׁנֵי הימים, אפילו אלך עידן ועידנים. 61 כאשר הגיעו אל המפגש, שכחו את הדג אשר נשׂאו עִמם, והוא עשׂה דרכו אל הים וחמק מבעד למחילה. 62 כאשר עברו שניהם מן המקום ההוא והלאה, אמר לנערו, התקן לנו ארוחה, כי הוגיענו המסע. 63 אמר (הנער), הראיתָ? בעת שנַחנו ליד הסלע, שכחתי את הדג. אין זאת כי השטן הוא שהשכיח את זִכרו ממני. הוא עשׂה דרכו אל הים באורח פלא. 64 אמר (משֶׁה), זה הדבר אשר נחפש! אז פנו לאחור ושבו על עקביהם.

57 **אותות ריבונם:** דברי הקוראן.

58 **מועד:** יש הגורסים שהכוונה לתבוסתם הצפויה בקרב בַּדר. אחרים קובעים כי מדובר בעונשם ביום הדין.

59 **הערים האלה:** עריהם של בני עאד, ת'מוד ודומיהם.

60 **לנערו:** הפרשנים גורסים שמדובר ביהושע בן נון, נערו של משה. ואולם יש הטוענים כי אין מדובר במשה הידוע אלא בנביא שקדם למשה, משבט מנשה. **מפגש שני הימים:** הפרשנים חלוקים ביניהם באשר למקומו והוצעו פתרונות מגוונים, כגון שמדובר בנקודת מפגש עלומה בין הים התיכון והמפרץ הפרסי, או בין הירדן והים האדום, וכיוצא בזה. עוד גורסים הפרשנים כי משה יצא למסעו כדי לפגוש את אלחַ'צִ'ר, דמות עממית, מעין "אליהו הנביא". משה יצא למסע במצוות אלוהים כדי שיכיר איש העולה עליו בחוכמתו. חוקרים בני ימינו מוצאים בסיפור זה אודות מסע משה אל "מפגש הימים" מוטיבים דומים לאלה המופיעים באגדה אודות אלכסנדר הגדול שיצא לחפש את מעיין חיי הנצח. נלווה אליו טבח אשר נשא עמו דג מלוח כצידה לדרך. הדג ניעור לתחייה במגע מקרי עם מימיו של המעיין, ואחר נעלם. אלכסנדר עצמו לא זכה להגיע אל המעיין.

61 **שכחו את הדג:** המסורת האסלאמית מספרת שמשה ויהושע הגיעו בלילה אל סלע במפגש הימים, ולידו פיכה מעיין החיים. מימיו נטפו על הדג שמשה ויהושע נטלו עמם כצידה לדרך, וזה קם לתחייה ונעלם בים. משה ויהושע לא חשו בהיעלמו וכך התמיצו את מקום מעיין החיים. מסורות אחרות גורסות שיהושע עצמו שטף את הדג, או הוא עצמו היטהר במי המעיין שנטפו על הדג. זה קם לתחייה ונעלם, אך יהושע שכח לספר זאת למשה. **מבעד למחילה:** יש המסבירים כי אלוהים הקפיא את מי הים, והדג חמק מבעד למחילה שנוצרה בתוכם.

64 **זה הדבר אשר נחפש!:** כלומר, תחיית הדג לימדה את משה שהם הגיעו אל מעיין החיים. אבל המסורת האסלאמית גורסת כי הם חיפשו את אלח'צ'ר.

65 השניים מצאו את אחד מעבדינו אשר פרשׂנו עליו רחמים מאִתנו ולימדנוהו דעת מלפנינו. 66 אמר לו משה, האוכל לבוא בעקבותיך למען תורֵני בינה מאשר לימדוך? 67 אמר, לא תוכל להאריך רוחךָ עִמי, 68 כי כיצד תאריך רוחך עם דבר אשר לא תדענו לפרטיו? 69 אמר (משה), אם ירצה אלוהים, תמצא כי מיטיב אני להאריך רוחי, ולא אַמרֶה את פִּיךָ. 70 אמר, אם תבוא בעקבותי אַל תשאלני דבר, עד אם אזכירנו לךָ בעצמי.

71 יצאו השניים לדרכם והפליגו בספינה, והוא נָקב בה חור. אמר (משה), האם נקבתָ בה חור כדי להטביע את נוסעיה? אכן נתעב הדבר אשר עשׂיתָ! 72 אמר, וכי לא אמרתי לךָ כי לא תוכל להאריך רוחךָ עִמי? 73 אמר (משה), אַל תדונני לכף חובה על כי שכחתי, ואַל תקשה עלַי. 74 הם יצאו משם ופגשו עלם, והוא הרגו. אמר (משה), ההרגתָ נפש זכה אף כי לא הרגה נפש? אכן נורא הדבר אשר עשׂיתָ! 75 אמר, וכי לא אמרתי לךָ כי לא תוכל להאריך רוחךָ עִמי? 76 אמר (משה), אם אשוב ואשאלךָ עוד פעם, אַל תניח לי להוסיף ללוותךָ כי כבר גדשתי את סאת תירוצַי לךָ. 77 יצאו משם השניים והגיעו אל עיר וביקשו אוכל מיושביה, ואולם הם סירבו לארחם. אז מצאו בה קיר מט לנפול והוא חיזק אותו. אמר (משה), יכולתָ לקבל שׂכר על כך, לוּ חפצתָ. 78 אמר, כאן ניפָּרֵד, ועתה אודיע לךָ את פשר הדברים שלא יכולתָ להאריך רוחךָ עִמם: 79 אשר לספינה, בעלֶיה היו ספנים אביונים, וחפצתי לחבל בה כי ארב להם מלך השודד כל ספינה. 80 אשר לעלם, הוריו היו אנשים מאמינים, וחששנו פן יגרור אותם אֱלֵי מֶרי וכפירה, 81 וחפצנו כי ייתן להם ריבונם תחתיו בן אשר ייטיב ממנו לכבדם ולדאוג לשלומם. 82 אשר לקיר, בעליו היו שני נערים יתומים מן העיר ההיא, ותחתיו היה מטמון השייך

65 **מצאו:** כמה מסורות גורסות שמשה הלך במחילה בעקבות הדג עד שהגיע לאי ושם מצא את האיש. **אחד מעבדינו:** מרבית המסורות גורסות שמדובר באלח'צ'ר, ומיעוטן מזהות את העבד עם אליהו הנביא, או אלישע, או עם הנביא ירמיה. חוקרים בני ימינו מזהים בפסוקים שלפנינו מוטיבים ידועים מסיפורי עם שונים אודות מסתרי הצדק האלוהי. כמה מן המוטיבים מופיעים גם במקורות יהודיים מאוחרים המתארים את מסעם המשותף של ר' יהושע בן לוי ואליהו הנביא.

71 **השניים:** משה ועבד אלוהים. נערו של משה אינו נזכר עוד.

80 **חששנו:** המעבר ללשון רבים הוסבר כאילו הדובר כאן הוא אלוהים.

להם, ואביהם היה איש ישר, על כן רצה ריבונך כי יגיעו תחילה לפרקם
ואז יוציאו את מטמונם ברחמי ריבונך. לא עשיתי כל זאת על דעת
עצמי, וזה פשר הדברים שלא יכולת להאריך רוחך עמם.

83 ישאלוך על ד'ו אלקרנין. אמור, אקרא לפניכם דברים על אודותיו:
84 הושבנוהו על מכונו בארץ ונתנו לו חבל אל כל דבר. 85 הוא הלך
בעקבות חבל אחד, 86 והגיע אל המקום אשר בו שוקעת השמש ומצאה
שוקעת בים בוץ משחיר ומצא לידה אנשים. אמרנו לו, ד'ו אלקרנין,
הברירה בידך להענישם או להיטיב עמם. 87 אמר, כל הגורם עוול,
נענישנו, ואז יוחזר אל ריבונו, והוא יענישהו עונש נורא. 88 אשר
למאמין ולעושה את הטוב, לו תשולם טובה ונצווה עליו רק את אשר
ייקל לעשותו. 89 אחר הלך בעקבות חבל אחד, 90 והגיע אל המקום אשר
ממנו עולה השמש, ומצא שהיא עולה על בני עם אשר לא נתנו להם
מסתור מפניה. 91 כך היה, וידענו לפרטיו כל דבר אשר היה לו. 92 אחר
הלך בעקבות חבל אחד, 93 והגיע אל המקום אשר בין שני המצוקים,
ומצא לרגליהם בני עם אשר לא יבינו דבר. 94 אמרו, ד'ו אלקרנין, בני
גוג ומגוג חומסים את הארץ. הנעלה לך מס למען תגדור גדר בינינו
לבינם? 95 אמר, כל אשר כונן לי ריבוני טוב הוא ממנו. סייעו לי בעוצם

83 **ד'ו אלקרנין:** ("בעל הקרניים") אלכסנדר מוקדון. שמו משקף כנראה מיתוס על כך שאלוהים הצמיח לו שתי קרניים שבהן ינגח ויכבוש את העולם.

84 **חבל אל כל דבר:** חוקרים מוצאים כאן רמז למדרש היהודי על אלכסנדר הביע את רצונו ללכת לאפריקה, אך חכמיו הזהירוהו כי זו שוכנת מעבר להרי החושך, ויעצו לו שייקח חמורים מגזע לובי המסוגלים לראות באפלה, ויקשור אליהם חבלים ויאחז בהם, וכך יגיע למחוז חפצו. ר' ספר האגדה, קכו (מתוך מסכת תמיד לב). פרשני האסלאם מפרשים "חבל" במשמעות מופשטת: "דרך", כלומר ידיעת האופן שבו ניתן להשיג דבר כלשהו.

86 **להענישם או להיטיב עמם:** מפרשים שאותם אנשים היו פראים וכופרים, וניתנה לד'ו אלקרנין הברירה להרוג אותם או ללמדם להאמין באלוהים. ויש המפרשים שהברירה להיטיב עמם פירושה שלא יהרגם אלא ייקח אותם בשבי.

88 **לו תשולם טובה:** או: יבוא על גמולו בזכות מעשיו הטובים. אלה דברי ד'ו אלקרנין, המבטיח לגמול טובה לצדיקים ולהקל במצוותיו להם. וניתן להבין גם בהוראת שכר בגן עדן. **נצווה:** הדובר הוא ד'ו אלקרנין.

90 **לא נתנו להם מסתור:** מפרשים שמדובר בשחורי עור.

91 **כך היה:** יש המפרשים שהוא נהג בהם כפי שנהג בעם היושב במערב.

93 **שני המצוקים:** יש הגורסים שהם מצויים באזור ארמניה ואזרבייג'אן.

94 **בני גוג ומגוג:** מושבם הוא בירכתי צפון. ר' יחזקאל לח 15.

ידכם, ואקים חומה ביניכם לבינם. 96 הביאו לי גושי ברזל! כאשר ערם
אותם בין שני מדרונות המצוקים, אמר, פחו! וכאשר להט (הברזל) כאש,
אמר, הביאו ואצוק עליו נחושת רותחת! 97 אז לא יכלו לעלות (על
החומה) ולא הצליחו לנקבה. 98 אמר, מקור רחמים היא מעם ריבוני,
ואולם כאשר תתקיים הבטחת ריבוני, אז יכתשנה כליל; הן הבטחת
ריבוני אמת היא. 99 ביום ההוא נניח (לגוג ומגוג) להסתער זה על זה
גלים גלים, ואז תישמע תרועת השופר, ונכנסם יחדיו. 100 ביום ההוא
נציג את גיהינום בפני הכופרים 101 אשר טחו עיניהם מראות את
(אותיות) זכרי, ולא יכלו לשמוע. 102 האומנם חשבו הכופרים כי יוכלו
לקחת להם את עבדי כמגינים מפני? הכינונו לכופרים את גיהינום
כתקרובת.

103 אמור, הבה ונודיעכם מי הם אלה אשר יאבד כל עמלם: 104 הם אשר
מפעלותיהם לא יצלחו בעולם הזה, אף כי ידמו כי הם מיטיבים לעשות,
105 והם הכופרים באותות ריבונם ובכך שייפגשו עמו. לפיכך לא ינובו
מפעלותיהם פרי, וביום תחיית המתים לא נטה את הכף לזכותם. 106 זה
גמולם, גיהינום, כי כפרו ושמו ללעג את אותותי ואת שליחי.
107 המאמינים ועושי הטוב – בפרדסי גן עדן יארחום, 108 ובהם לנצח
יהיו, ולעולם לא יבקשו להחליפם.

109 אמור, אילו היה הים דיו לדברי ריבוני, היה הים אוזל בטרם יכלו
דברי ריבוני, אפילו היינו מוסיפים עוד ים כמוהו. 110 אמור, רק בשר
ודם אני כמותכם; נגלה לי כי אלוהיכם אלוה אחד הוא, וכי על כל
המצפה להיפגש עם ריבונו לעשות את הטוב ולעבוד את ריבונו בלא
לצרף לו כל שותף.

95 **כל אשר כונן לי ריבוני:** העושר שנתן לי. או: הדעת שהעניק לי.

98 **הבטחת ריבוני:** בדבר בוא יום הדין, או בדבר מועד יציאת גוג ומגוג. **יכתשנה:** ואז יפרצו בני גוג ומגוג מכלאם. ר' יחזקאל לח 14 ואילך.

99 **נניח:** הדובר הוא אלוהים. **נכנסם יחדיו:** למשפט ביום הדין.

102 **עבדי:** המלאכים הנחשבים בעיני הכופרים לבני אלוהים, וכן גם ישוע ועוזיר. ויש המפרשים שהכוונה לכלל האלילים.

103 **עמלם:** יש המפרשים שמדובר ביהודים ובנוצרים.

105 **ייפגשו עמו:** ביום הדין.

109 **דברי ריבוני:** מכלול המילים המתארות את גדולתו וכוחו.

סוּרָה 19 מִרְיָם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כ.ה.י.ע.צ.

2 כך ריחם ריבונךָ על זְכַרְיָה עבדו: 3 הוא קרא אל ריבונו בהיחבא
4 ואמר, ריבוני, כבר נחלשו עצמותי ושׂיבה זרקה בשׂערותי, ומעולם,
ריבוני, בפנותי אליךָ, לא השבתָ את תפילתי ריקם. 5 חושש אני מפני
הקרובים אשר יִירשו אותי לאחר מותי, כי אשתי עֲקָרה, על כן הַעֲנֵק לי
יורש מאתךָ, 6 אשר יירש אותי ואת בית יעקב. ריבוני, עֲשֵׂה שיפיק
רצון. 7 זכריה, הנה אנו מבשׂרים לךָ על בן ושמו יוֹחָנָן. לא נָתַנו את שמו
לאיש לפניו. 8 אמר, ריבוני כיצד זה יהיה לי בן ואשתי עקרה ואני זקן
בא בימים? 9 אמר, כך יהיה. ריבונךָ אמר, אין קל מזה. הן זה כבר
בראתיךָ, בהיותךָ לא כלום. 10 אמר, ריבוני, תן לי אות. אמר, זה יהיה
לךָ האות: שלושה ימים לא תוכל לדבר אל האנשים, אם כי לא יהיה בךָ
מום. 11 אז יָצא מן ההיכל אל בני עַמו ואותת להם לאמור, שַׁבחו את
אלוהים בוקר וערב.

12 יוחנן, אֱחוז היטב בספר! – מנעורותו נָתַנו לו חוכמת משפט,
13 וחַנוֹנִי אותו בחסד ובטוהרה מאִתנו. הוא היה ירא שמים, 14 וכיבד את

1 **כ.ה.י.ע.צ.:** ר' סורה 1:2.
2 **זכריה:** אביו של יוחנן המטביל. ר' סורה 3:38–41.
6 **בית יעקב:** עם ישראל. מפרשים שהכוונה לכך שהבן יזכה להיות נביא (או מלך) בעמו.
7 **לא נתנו את שמו לאיש לפניו:** ר' לוקס א 61.
10 **לא תוכל לדבר:** ר' לוקס א 20. האלם הוטל עליו כי לא האמין לבשורה.
11 **אותת להם:** ולא דיבר, כי כבר היה אילם.
12 **אחוז היטב בספר:** לְמַד את התורה ודְבַק בה. **חוכמת משפט:** בערבית: חֻכְם. ויש המפרשים בהוראת "נבואה".
13 **חנונו:** בערבית: חַנָאן, מילה יחידאית שהפרשנים המוסלמים התקשו בהבנתה. נראה שהיא משמרת את צורת השם יוחנן.

אביו ואת אמו, ולא היה סורר ומורה. 15 שלום עליו ביום הולדתו וביום
מותו וביום אשר יֵיעור לחיים.

16 הַזכֵּר בספר את מִרְיָם. היא פרשה מבני משפחתה אל מקום במזרח,
17 והציבה מחיצה בינה לבינם, ואנו שלחנו אליה את רוחנו, והוא הופיע
לפניה כבשׂר ודם כליל שלֵמות. 18 אמרה, ישמרני הרחמן מפניךָ, אם
ירא שמים הנךָ. 19 אמר, אין אני אלא שליחו של ריבונֵךְ, למען אעניק
לָךְ בן טהור. 20 אמרה, כיצד יהיה לי בן, ואיש לא נגע בי ואינני
יצאנית? 21 אמר, כך יהיה. ריבונֵךְ אמר, אין קל מזה. נעשׂה אותו אות
לאנשים ומקור רחמים מאִתנו. כבר נגזר הדבר. 22 אז הרתה אותו ופרשה
עִמו אל מקום רחוק. 23 חבלי הלידה פקדוה אצל גזעו של דקל, ואז
אמרה, מי ייתן ומַתִי לפני כל זאת, ושקעתי בתהום הנשייה. 24 הוא קרא
אליה מתחתיה ואמר, אַל תצטערי! ריבונֵךְ נתן פלג מים לרגלַיִךְ.
25 נַענעי את גזע הדקל כלפַּיִךְ והוא יוריד עלַיִךְ תמרים טריים ורעננים.
26 אִכלי ושְׁתי ורווי נחת, ואם תִראי אדם, אִמרי, נדרתי תענית לרחמן,
ולכן לא אדבר היום אל איש. 27 היא נשׂאה והביאה אותו אל בני עמה,
והם אמרו, מִרְיָם, אכן מפליא המעשׂה שעשׂית! 28 הוי אחות אַהרֹן, הן
אביךְ לא היה איש רֶשַׁע ואִמֵךְ לא היתה יצאנית! 29 היא הצביעה עליו,

16 **הזכר בספר:** בקוראן. מרים: אם ישוע. ר' סורה 3:45–47. **מקום במזרח:** יש המפרשים שנרמזת כאן קדושת המזרח בעיני הנוצרים הנוהגים להתפלל בכיוון זה.
17 **אנו שלחנו:** הדובר הוא אלוהים. **רוחנו:** המלאך גבריאל.
18 **רחמן:** ר' סורה 13:30. **אם ירא שמים הנך:** כי אז לא תפגע בי, בקוראי לאלוהים להגן עלי.
21 **כך יהיה. ריבונך אמר:** או: כה אמר ריבונך.
23 **גזעו של דקל:** עליו יכלה להישען בעת הלידה.
24 **הוא קרא:** הנושא הוא התינוק שהגיח מבטנה, או המלאך גבריאל, שלדעת הפרשנים יילד את ישוע, ולפיכך ניצב לרגלי היולדת.
2 **תמרים:** המסורת גורסת שהדקל היה יבש, ונתן פרי בדרך נס.
2 **תענית:** מפרשים שהצום כלל שתיקה, כדי לאפשר ליילוד לדבר בעצמו.
2 **מפליא המעשה:** לידתו של בן ללא אב.
2 **אחות אהרן:** מלומדים בני זמננו סבורים שהכוונה ל"אחות לבית אהרן", כלומר, מצאצאי אהרן הכהן (ר' לוקס א 5: גם אשת זכריה היא מבנות אהרן). אחרים גורסים כי מדובר באחות ממש, ומסבירים שחל כאן עירוב בין מרים אם ישוע לבין מרים המקראית שהיתה אחותם של משה ואהרן. **אמך לא היתה יצאנית:** מכאן שגם את לא ילדת בחטא.

ואולם הם אמרו, כיצד נדבר אל תינוק בעריסה? 30 אמר (התינוק), עבד
אלוהים אני; הוא נתן לי את הספר ועשׂה אותי נביא, 31 ועשׂה אותי
מבורך בכל אשר אלך, וציווני על התפילה ועל הזַכָּאת כל ימֵי חַיַּי,
32 ולכבד את אמי, ולא עשׂה אותי סורר ובן בלייעל. 33 שלום עלי ביום
הולדתי וביום מותי וביום אשר איעור לחיים.

34 זה ישוע בן מרים, דבַר האמת אשר עליו הם חולקים. 35 אלוהים
מעולם לא הוליד כל בן. ישתבַּח שמו! אם יחליט לחולל דבר, רק יאמר
לו, הֱיֵה! – והָיה. 36 אלוהים הוא ריבוני וריבונכם, על כן עִבדוהו. זהו
אורח מישרים.

37 המחנות נחלקו ביניהם, אך אבוי לכופרים מפני מוראותיו של יום
הרה גורל. 38 אכן עוד ייטיבו לשמוע ועוד ייטיבו לראות ביום אשר
יבואו אלינו! ואולם היום בני העוולה בתעייה גמורה. 39 על כן הַזהר
אותם מפני יום היגון אשר בו ייחרץ הדין. הם מסיחים את דעתם ואינם
מאמינים. 40 אנו נירש את הארץ ויושביה, ואלינו יוחזרו.

41 הַזכֵּר בספר את אברהם. הוא היה צדיק ונביא. 42 הוא אמר לאביו,
אבא, מדוע תעבוד את אשר לא ישמעו ולא יִראו ולא יועילו לךָ במאום?
43 אבא, הוענקה לי דעת אשר לא ניתנה לךָ, על כן בוא בעקבותי
ואנחה אותךָ באורַח נָאות. 44 אבא, אַל תעבוד לשׂטן, כי השׂטן הִמרה את
פי הרחמן. 45 אבא, חושש אני פן יפגע בךָ עונש מעם הרחמן ואז תהיה
רֵעַ לשׂטן. 46 אמר, המואס אתה באֵלים אשר לי, אברהם? אם לא תחדל,
סָקול אסקול אותךָ. עתה סור מעלַי לתמיד. 47 אמר, יהי שלום עליךָ. אני

29 **הצביעה עליו:** על בנה, לאות כי הוא יענה.
30 **הספר:** התורה. ויש המפרשים: הברית החדשה.
31 **זכאת:** ר' סורה 43:2.
34 **דבר האמת:** כינוי לישוע. **הם חולקים:** מפרשים שהכוונה ליהודים שדחו את ישוע מכל וכל, וכן לנוצרים שראו בו בן אלוהים ולא רק נביא.
35 **בן:** רמז לאמונת הנוצרים שישוע הוא בן אלוהים. **רק יגיד לו, היה! – והיה:** וכך גם ברא את ישוע ללא אב.
37 **המחנות:** הכיתות הנוצריות שנחלקו על טיבו של ישוע. **יום הרה גורל:** יום הדין.
38 **יבואו אלינו:** למשפט ביום הדין.
45 **תהיה רע לשטן:** אתה והוא תיענשו יחדיו.

אבקש למענךָ מחילה מריבוני, כי אוזנו כרויה לי. 46 אפרוש מעליכם
ומעל אלה אשר אליהם תתפללו מִבַּלעדי אלוהים, ואפנה בתפילה אל
ריבוני; אולי לא ישיב ריבוני את תפילתי ריקם. 49 כאשר פרש מעליהם
ומעל אלה אשר אותם עבדו מִבַּלעדי אלוהים, הענקנו לו את יצחק ואת
יעקב, ועשׂינו כל אחד מהם נביא. 50 העענקנו להם מרחמינו ושׂמנו את
זִכרם לתהילה בפי כל.

51 הַזכֵּר בספר את משׁה. הוא היה בר לבב והיה שליח ונביא. 52 קראנו
אליו מִצִּדו הימני של ההר וקירבנוהו אל סוד־שׂיחנו, 53 והענקנו לו
ברחמינו את אהרן אחִיו, הנביא.

54 הַזכֵּר בספר את ישמעאל. הוא קִיֵּם נאמנה את כל אשר הבטיח, והיה
שליח ונביא. 55 הוא ציווה את בני ביתו על התפילה ועל הזַכָּאת, והפיק
רצון מלפני ריבונו.

56 הַזכֵּר בספר את אִדְרִיס. הוא היה צדיק ונביא, 57 והעלינו אותו אל
מקום רם ונישׂא.

58 אלה הנביאים אשר נטה להם אלוהים חסד; הם מזרע אדם ומאלה אשר
נשׂאנו עִם נֹח, ומזרע אברהם וישׂראל, ומאלה אשר הִנחינו ובחרנו.
בהיקרא לפניהם אותות הרחמן, הִשתחוו אפיים ארצה ובכו. 59 אחריהם
קמו דורות אחרים אשר זנחו את התפילה והלכו אַחַר תאוותם. סופם
שיגיעו אל הגַיא. 60 אך לא כן בעלי התשובה והמאמינים ועושי הטוב.

47 **אבקש למענך מחילה:** בסורות אחרות נאמר כי הבטחת אברהם לאביו בוטלה מאחר שהיה כופר. ר' סורה 114:9; סורה 4:60.
52 **קראנו אליו:** במעמד הסנה הבוער. **מצדו הימני:** מפרשים שהכוונה לצד ההר שהיה לימינו של משה. הימין מסמל את הברכה. **קירבנוהו:** במעמד מתן תורה.
53 **העניקנו לו ברחמינו את אהרן:** מפרשים שבזאת נענה אלוהים לבקשת משה שישלח לו את אהרן כעוזר, כמסופר בסורה 29:20–30.
54 **ישמעאל:** הוא נתפס כאן כנביא, שלפי המסורת נשלח אל השבט הערבי ג'וּרְהוּם ששכן בסביבות מַכה.
56 **אדריס:** זהותו סתומה. פרשני הקוראן נוהגים לזהותו עם חנוך המקראי.
57 **מקום רם ונישא:** מפרשים שהוא הועלה השמימה (ר' בראשית ה 24).
58 **נשאנו:** בתיבת נח. **ישראל:** יעקב.
59 **הגיא:** בערבית: גַיא. הפרשנים המוסלמים גורסים כי זה שמו של עמק בגיהינום (אולי הד לגיא־בן־הינום). אחרים מסבירים בהוראת השורש הערבי ג.ו.א. שפירושו "אבדון".

אלה ייכנסו לגן עדן ולא יקופחו כמלוא נימה. 61 – אל גני עדן אשר הבטיח הרחמן לעבדיו בסתר. הבטחתו קום תקום. 62 הם לא ישמעו בהם לזות שפתיים, רק אִמרֵי שלום, ופרנסתם תהיה מצויה בהם בוקר וערב. 63 זהו גן עדן אשר ננחילוֹ לעבדינו היראים.

64 לא נֵרֵד ממרומים, אלא במצוות ריבונך. לוֹ כל אשר לפנינו ואשר מעבר לנו וכל אשר בין זה לזה, וריבונך אינו שוכח. 65 הוא ריבון השמים והארץ וכל אשר ביניהם, על כן עבוד אותו, והַתמֵד בעבודתו. כלום יודע אתה אַחֵר אשר שֵם לו כשמו?

66 יגיד האדם, האם אחרי מותי עוד יוציאוני חַי? 67 האם לא יזכור האדם כי זה כבר בראנוהו, בהיותו לא כלום? 68 לכן, חַי ריבונך! אֱסוף נאספם (מן הקבר) יחד עם השטנים, ואז נַציבם על ברכיהם סביב גיהינום, 69 אַחַר נמשוך מכל סיעה את אשר יַרבה מכולם לבוז לרחמן. 70 הן מיטיבים אנו לדעת מי ראוי מכולם להיצלות בו. 71 סוף כולכם לרדת אל תוכו כי זה הפסק אשר התחייב לו ריבונך. 72 אחר נמַלֵט את היראים ונשאיר בו את בני העוולה על ברכיהם.

73 כאשר יקראו בפניהם את אותותינו הנהירים, יגידו הכופרים למאמינים, מי משני מחנותינו משכנותיו נאים יותר, וקהילותיו טובות יותר? 74 מה רבים הדורות אשר הכחדנו לפניהם, ואשר כליהם וזיו פניהם היו נאים יותר! 75 אֱמור, כל החי בתעייה, מי ייתן ויאריך לו הרחמן את חייו. ואולם כאשר יִראו את אשר הובטח להם – את העונש או את שעת הדין,

61 **עבדיו בסתר:** כלומר, עבדו לו ביחידות ולא רק בפומבי. ר' סורה 94:5. ויש גורסים כי הביטוי הערבי באלגַיב אין פירושו כאן "בסתר" אלא "בהיעדרות", ומסבירים שעבדי אלוהים עדיין היו נעדרים מגן עדן בזמן שזה הובטח להם.

64 **לא נרד:** אין גבריאל רשאי לרדת אל הנביא בכל עת שיבחר. לפי המסורת, הדברים נאמרו למוחמד כשהיה במצוקה, כיוון שגבריאל לא נגלה לו במשך ימים ארוכים. **אשר לפנינו ואשר מעבר לנו:** חיינו בעולם הזה והעתיד הצפוי לנו בעולם הבא.

65 **אחר אשר שם לו כשמו:** אל אחר מרומם כמוהו.

68 **יחד עם השטנים:** שהיו בעלי בריתם של החוטאים בעולם הזה. המסורת מספרת שכל חוטא יקום לתחייה כשהוא כבול בשלשלת אל בעל בריתו השטן.

72 **נמלט:** לכאורה עולה מכאן שגם יורשי גן עדן יהיו זמן־מה בגיהינום בטרם יבואו על שכרם. ויש המפרשים כי בעת שהותם של הצדיקים בגיהינום, האש אינה בוערת בו.

אז יֵדעו מקומו של מי רע יותר, וגדודיו של מי חלשים יותר. 76 אלוהים יוסיף להנחות את ישרי הדרך, והמעשים הקיימים והטובים יניבו אצל ריבונך שכר נכבד יותר ותמורה גדולה יותר.

77 הרָאִיתָ את הכופר באותותינו, האומר, זכֹה אזכה ברכוש ובנים? 78 וכי השקיף וראה את הנסתר, או זכה בהתחייבות מאת הרחמן? 79 לא ולא! נרשום את דבריו ונאריך לו את משך העונש, 80 ונירש ממנו את כל אשר עליו ידבר, ואלינו יבוא יחידי.

81 הם לקחו להם אֵלים מבַּלעדי אלוהים, למען יתמכו בהם. 82 לא ולא! הם יכחישו כי אלה עבדו אותם אי־פעם, וידברו בגנותם. 83 הלא תִראֶה כי שיסינו את השטנים בכופרים למען יסיתו אותם. 84 אַל תבקש להחיש את קצם, כי מונים אנו להם את מספר ימיהם.

85 ביום אשר נאסוף את היראים (מן הקבר) ונשַלחם אחר כבוד אל הרחמן, 86 ונוביל את החוטאים אל מורדות גיהינום, 87 אז לא יוכל איש ללַמד זכות, זולת מי שיִזכֶּה בהתחייבות מעִם הרחמן.

88 הם אמרו, הרחמן הוליד בן. 89 אכן דבר נורא תשמיעו. 90 השמים חישבו להתרסק בעטיו, והאדמה – לְהיחָצות לשניים, וההרים – להתמוטט באחת, 91 כיוון שטענו כי יש בן לרחמן. 92 אין זה יאה לרחמן להוליד בן. 93 סוף כל שוכני השמים והארץ לבוא אל הרחמן כעבדיו. 94 הוא מונה וסופר את כולם. 95 ביום תחיית המתים יבואו כולם אליו אחד אחד, 96 ואולם המאמינים ועושי הטוב, עליהם ישפיע אלוהים אהבה.

97 גילינו אותו בלשונך למען ייקַל לך לבשֵר בו טובות ליראים ולהזהיר בו אנשי מָדון. 98 מה רבים הדורות אשר הכחדנו לפניהם. האם תבחין ולוּ בשׂריד אחד מהם, או תשמע מהם הגה?

75 **את העונש:** בעולם הזה, כשייהרגו או ייפלו בשבי המוסלמים.

76 **המעשים הקיימים:** שהשכר עליהם מתקיים לנצח. יש הכוללים בזאת את מצוות התפילה והעדות כי אין אלוה מבלעדי אלוהים, ושאר אמרות בשבח אלוהים.

81 **יתמכו בהם:** בעת משפטם ביום הדין.

87 **זולת מי:** או: זולת (למען) מי. **התחייבות:** מפרשים שמדובר במאמינים המוסלמים שבזכות אמונתם יזכו במעמד מיוחד אצל אלוהים.

88 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.

97 **אותו:** את הקוראן. **בלשונך:** הערבית. ר' סורה 2:12.

סוּרָה 20 ט.ה.

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ט.ה.

2 לא הורדנו אליךָ את הקֻרְאָן ממרומים למען תתייגע, 3 כי אם רק למען
תזכיר לְיָרֵא. 4 הוּרד הוא ממרומים מֵעִם אשר ברא את הארץ ואת השמים
ממעל. 5 הוא הרחמן; על כס הכבוד ישב בגאון. 6 לוֹ כל אשר בשמים
וכל אשר בארץ וכל אשר ביניהם, וכל אשר מתחת לפני האדמה.

7 אַל תטרח לשׂאת את קולךָ. הוא יודע כל רז ואף את הנסתר מכל.
8 אלוהים, אין אלוה מִבַּלעדיו. לו יאים השמות הנאים.

9 האם הגיע לאוזניךָ סיפורו של מֹשֶׁה? 10 הוא ראה אש בוערת ואמר
לבני משפחתו, הישארו כאן, כי הבחנתי באש בוערת אשר אולי אקח
לכם ממנה שלהבת, או אולי אמצא על־פי האש את הדרך. 11 בבואו
אליה קרא אליו קול ואמר, משה, 12 אנוכי ריבּונךָ. שַׁל נעליךָ כי ניצב
אתה בעמק הקדוש מִשְׁנֵה קודש. 13 אני בחרתיךָ, על כן הקשב לדבר
אשר נִגלה: 14 הנה אנוכי אלוהים, אין אלוה מִבַּלעדַי, על כן עבוד אותי
וקַיֵּים את התפילה למען זֵכֶר שמי.

15 שעת הדין בוא תבוא, אם כי לא אגַלה את מועדה, ואז ישולם לכל

1 **ט.ה.:** ר' סורה 1:2.

5 **הרחמן:** ר' סורה 30:13. **ישב:** ר' סורה 54:7.

8 **השמות הנאים:** ר' סורה 180:7.

10 **ראה אש:** הבחין בסנה הבוער מרחוק. ר' שמות ג–ד.

12 **משנה קודש:** בערבית: מֻקַדַּס טֻוָא, שפירושו: "קדוש כפל כפליים". ויש הגורסים כי טֻוָא הוא שמו של העמק הקדוש. ויש המציינים כי הוא בתחומיה של ארץ הקודש (אלשַּׁאם = סוריה־א"י).

נפש כפועלה. 16 בַּל ירחיקךָ מעליה זה אשר לא יאמין בה, הנוהה אחר
משוגת לבו, פן תאבד.

17 מה זה בימינךָ, משה? 18 אמר, זה המַטֶּה אשר עליו אשען ובו אכה
בעצים להוריד עלים לצאני, וישמשני גם לכל תכלית אחרת. 19 אמר,
הַשלֵךְ אותו, משה. 20 הוא הִשליכו והִנה הוא נחש מתנועע, 21 אמר
(אלוהים), אֱחוֹז בו ואַל תפחד, כי עתה נשיבנו אל מצבו הראשון,
22 והָבֵא את ידךָ בחיקךָ, והיא תצא לבָנה ולא מֻנֶּגַע. זה אות נוסף,
23 למען נַראה לךָ כמה מאותותינו הגדולים. 24 לֵךְ אל פרעה כי גדלה
רִשעתו. 25 אמר, ריבּוני, הָבֵא רווחה ללבי, 26 והָקֵל עלי את תפקידי,
27 ושחרר את לשוני הכבדה, 28 למען יבינו את דברִי, 29 ותן לי עוזר
מבני משפחתי, 30 את אהרן אחי. 31 חַזֵּק בו את גווי, 32 ושַׁתף אותו
בעניינִי, 33 למען נַרבּה לשבחךָ, 34 ונַרבּה להזכיר את שמךָ. 35 הן אתה
מבחין בנו. 36 אמר, הנה קיבלתָ את אשר ביקשתָ, משה,

37 חוננו אותךָ פעם נוספת בחסדנו, 38 כאשר הורינו לאמךָ כדבר הזה:
39 הניחיהו בתיבה והשליכיהו לים, והים יטילנו לחוף, למען ייקחנו
אויבִי ואויבו. נסכתי בבריות אהבה אליךָ מאִתי, למען תגודל תחת עיני
הפקוחה. 40 אחותךָ הלכה ואמרה, הבה ואַראֶה לכם בני משפחה אשר יהיו
לו אוֹמְנים. כך השיבונו אותךָ אל אמךָ, למען תִרווה נחת ולא תתעצב
אל לבה. אַחַר הרגתָ נפש, ואנו מילטנוךָ מן הצער, והעמדנוךָ בניסיון
ונשארתָ מספר שָׁנים בין אנשי מִדְיָן. אַחַר, משה, באתָ הלום, במלאת
הזמן הקצוב. 41 אני בחרתיךָ לי, 42 על כן לֵךְ אתה ואחיךָ והָביאו את

15 **אם כי לא אגלה:** או: עומד אני לגלות.

16 **בל ירחיקך מעליה:** בל יגרום לך לפקפק בה.

19 **השלך אותו:** ר' שמות ד 1 ואילך.

22 **לבנה ולא מנגע:** לא תהיה מצורעת (בניגוד לנאמר בשמות ד 6). כלומר, ידו תצא בוהקת בזוהר נשגב שיוכיח שמשה הוא איש אלוהים. **אות נוסף:** נס שני, נוסף על נס הנחש.

37 **חוננו אותך:** פניית אלוהים אל משה.

39 **הים:** בערבית: אליַם. והכוונה ליאור. **אויבי ואויבו:** פרעה.

40 **אחותך:** מרים, אחות משה. ר' שמות ב 7 ואילך. **הלכה:** אל אנשי פרעה. **הרגת נפש:** את האיש המצרי. ר' שמות ב 11 ואילך. **מילטנוך מן הצער:** מיד פרעה שביקש להורגך כעונש על שהרגת את המצרי. **מדין:** ר' שמות ב 15 ואילך.

אותותי, ואל ייתש כוחכם מהזכירני. 43 לכו אל פרעה כי גברה רשעתו,
44 ודברו אליו טובות, אולי ייזכר ויתמלא יראה. 45 אמרו שניהם,
ריבוננו, פוחדים אנו פן ייחפז להרע לנו או תגדל רשעתו. 46 אמר, אל
פחד, כי עמכם אני, שומע ורואה. 47 בואו אליו שניכם ואמרו, אנו
שליחי ריבונך, על כן שלח עמנו את בני ישראל ואל תענה אותם. הנה
הבאנו לך אות מאת ריבונך, ושלום על כל ההולך בדרך הישר. 48 נגלה
לנו כי עונש יבוא על כל אשר יכחיש ויפנה עורף. 49 אמר, ומיהו
ריבונכם, משה? 50 אמר, ריבוננו הוא אשר העניק לכל דבר את קיומו,
והנחהו. 51 אמר, ומה בדבר הדורות הראשונים? 52 אמר, הידע על
אודותם שמור אצל ריבוני בספר. לא יתעה ריבוני ולא ישכח. 53 הוא
אשר פרש לכם את הארץ כיצוע, ופילס לכם שבילים על פניה, והוריד
מן השמים מים, ובהם הצמחנו צמחים מכל מין. 54 אכלו ורעו את
מקנכם, ובזאת צפונים אותות לנשמרים לנפשם. 55 ממנה בראנו אתכם,
ואליה נשיבכם, וממנה נשוב ונוציאכם.

56 הראינו (לפרעה) את כל אותותינו, ואולם הוא הכחיש ופנה עורף.
57 אמר, האם באת אלינו לנשלנו מארצנו בכשפיך, משה? 58 גם אנו
נעשה לך כשפים כמותם. קבע מועד למפגש בינינו לבינך, אשר נכבדהו
אנו ואתה, במקום אשר עליו נשתווה. 59 אמר, המועד הוא יום החג, ובו
ייאספו האנשים עם עלות החמה. 60 פרעה פנה וכינס את חרטומיו ואז
בא. 61 אמר להם משה, אוי לכם, אל תטפלו שקר על אלוהים פן
יכחידכם בעונש. כל הטופל שקר ינחל מפח נפש. 62 אז התייעצו
והמתיקו סוד, 63 ואמרו, שני אלה אינם אלא מכשפים המבקשים לנשלכם
מארצכם בכשפיהם, ולשים קץ לאורחות דתכם המושלמת. 64 על כן
החליטו מה תהיה תחבולתכם, והתייצבו שורות שורות, כי רק המעולה
יעשה חיל היום. 65 אמרו, משה, התשליך אתה ראשון, או שמא נהיה אנו
ראשונים להשליך? 66 אמר, אדרבא, השליכו אתם. אז נראו לו חבליהם
ומטותיהם כמתנועעים, בשל הכישוף שהטילו, 67 נפשו של משה נחרדה,

42 **את אותותי:** ר' סורה 7:103–127.

51 **מה בדבר הדורות הראשונים?:** מדוע לא הנחה אותם אלוהים? או: מה דין מתיהם? או: מה היו קורותיהם?

55 **ממנה:** מן הארץ. **נוציאכם:** ביום תחיית המתים.

68 ואולם אנו אמרנו, אל תפחד, הן ידך על העליונה. 69 השלך את אשר
בימינך ויבלע את להטיהם, כי רק בלהטוטים יכשפו, ואולם המכשף לא
יעשה חיל בכל אשר ילך. 70 אז השתחוו המכשפים אפיים ואמרו,
מאמינים אנו בריבונם של אהרן ומשה. 71 אמר (פרעה), האומנם תאמינו
לו בלא רשותי? הן הוא הגדול שבמכשפים אשר הכניסכם בסוד הכישוף!
כרות אכרות את יד ימינכם ואת רגל שמאלכם ואצלוב אתכם על גזעי
דקלים, וכך תדעו מי משנינו מטיל עונש כבד ונצחי יותר. 72 אמרו, חי
אשר יצר אותנו! לעולם לא נבכר אותך על פני האותות הנהירים אשר
הביא הוא לנו. חרוץ את הדין כאשר תחרוץ, ואולם דינך יחול רק בעולם
הזה. 73 האמנו בריבוננו למען יסלח לנו על חטאותינו ועל הכשפים אשר
כפית עלינו לעשות. אלוהים טוב ונצחי ממך.

74 כל הבא אל ריבונו בעודו חוטא, גיהינום שמיר לו. לא ימות בו וגם
לא יחיה. 75 וכל הבא אליו בעודו מאמין ולאחר עשותו את הטוב, לאלה
שמורות המעלות העליונות: 76 גני עדן אשר נהרות זורמים למרגלותיהם;
לנצח יהיו בהם, כי זה גמולו של השומר על הטוהר.

77 הורינו למשה לאמור, הוצא את עבדי הלילה ופלס להם נתיב יבש
בים, ולא תחשוש מפני הרודפים ולא תירא. 78 פרעה וגדודיו הדביקום,
ואולם הים כיסה אותם באשר כיסה. 79 פרעה התעה את בני עמו ולא
הנחה.

80 הוי בני ישראל, מילטנו אתכם מאויביכם והועדנו לכם מקום אשר
ניוועד בו, לצדו הימני של ההר, והורדנו לכם ממרומים את המן ואת
השלו. 81 אכלו מן הדברים הטובים אשר שלחנו לפרנסתכם ואל תפרקו
עול בעטיים, פן אשפוך חמתי עליכם. כל אשר אשפוך חמתי עליו יצנח

69 **בלהטוטים יכשפו:** הפרשנים גורסים שהחרטומים מרחו את חבליהם בכספית, ואלה נעו בהשפעתה.

70 **השתחוו:** לאחר שנבלעו מטותיהם.

71 **מי משנינו:** אני או אלוהי משה.

72 **חי אשר יצר אותנו:** או: לא נבכר אותך...על פני מי שיצר אותנו.

74 **לא ימות בו וגם לא יחיה:** לא ייפטר שם מעונש הייסורים ולא ייהנה מחייו.

77 **עבדי:** בני ישראל.

80 **מקום אשר ניוועד בו:** לשם מתן תורה. ר' שמות כד 1–2. **צדו הימני:** ר' סורה 19:52.

לתהום. 82 ואולם מרבה אני לסלוח לחוזר בתשובה ולמאמין ולעושׂה את
הטוב ולמישיר לכת. 83 – מדוע מיהרתָ לעזוב את בני עמךָ, משה?
84 אמר, הנה הם באים בעקבותי, ואני מיהרתי לבוא אליך למען אפיק
רצון מלפניך, ריבוני. 85 אמר (אלוהים), העמדנו את בני עמךָ בניסיון
לאחר לכתךָ מהם, והסָאמִרי התעה אותם.

86 אז חזר משה אל בני עמו כועס ומלא צער. אמר, בני עמי, האם לא
הבטיח לכם ריבונכם הבטחה טובה? האם קצרה רוחכם מלחכות? או
התְרצו כי תינתך עליכם חמת ריבונכם, ולכן הפרתם את שהבטחתם לי?
87 אמרו, לא מדעתנו הֵפרנו את הבטחתנו לךָ. עמוסים היינו בשׂכיות
החמדה של האנשים, על כן השלכנו אותן, וגם הסָאמִרי הטיל. 88 הוא
עשׂה להם תבנית עגל משמיע קול געייה, והם אמרו, זה אלוהיכם ואלוהי
משה, ואולם הוא שכח. 89 הלא יִראו כי אין הוא משיב להם דבר, ולא
יוכַל להעביר צרה מעליהם או להביא להם תועלת? 90 קודם לכן אמר
להם אַהרֹן, בני עמי, (העגל) אינו אלא מבחן לכם, ורק הרחמן הוא
ריבונכם, על כן נְטו אחרַי והישָמעו לדברִי. 91 אמרו, לא נחדל לדבוק בו
עד אשר ישוב אלינו משה. 92 אמר (משה), אהרן, כאשר ראיתָ כי תועים
הם, מה מנע בעדךָ 93 לעשׂות כדוגמתי? האם הפרתָ את מצוותי? 94 אמר

81 **אל תפרקו עול:** אולי רמז לאיסור להותיר את המן ליום הבא. ר׳ שמות טז 19–20.
83 **מיהרת לעזוב:** חשת לעלות להיוועד אתי והשארת אותם מאחור. במקרא מצטווה משה בפירוש להשאירם מאחור. ר׳ שמות כד 2, 14.
85 **העמדנו את בני עמך בניסיון:** רמז למעשה העגל. **הסאמרי:** כמה מסורות פרשניות גורסות ששמו של האיש מעיד כי היה שומרוני, ומסבירות ש"שומרון" היה שמו של אחד משבטי ישראל. גם כמה חוקרים בני ימינו רואים בסיפור על אודותיו סמל לדמותם של השומרונים. מסורות אחרות גורסות שמוצאו של האיש היה במצרים, או בעם זר אחר. כמה חוקרים בני זמננו שיערו כי הצורה סאמרי משמרת את שמו של זמרי (בן סלוא), שנזכר בסיפור עבודתם של בני ישראל לבעל פעור (במדבר כה 14).
86 **הבטיח לכם:** לתת לכם את התורה.
87 **שכיות החמדה:** שקיבלו מן המצרים ערב צאתם. **השלכנו:** אל האש כדי שיותכו. **הסאמרי הטיל:** המסורת מספרת כי האיש השליך עפר שאסף מתחת לפרסות סוסו של גבריאל, ועפר זה הפיח חיים בעגל הזהב. ור׳ להלן פס׳ 96.
88 **תבנית...געייה:** ר׳ סורה 148:7. **הוא שכח:** יש המפרשים כהמשך דברי הסאמרי הטוען כי משה שכח להודיע שהעגל הוא האל האמיתי. אחרים גורסים כי מדובר בסאמרי שבעשותו את העגל שכח את דתו הנכונה.
93 **לעשות כדוגמתי:** להילחם בחוטאים.

(אהרן), בן אמי, אַל תאחֵז בזקני ולא בראשי. חששתי פן תאמר, פילגתָ
את בני ישׂראל ולא מילאתָ אחר דבָרי. 95 אמר (משה), ומה היה לךָ,
סָאמִרי? 96 אמר, הבחנתי באשר לא הבחינו בו הם, ונטלתי חופן מעקבות
השליח והטלתי אותו, כי כך השיאני לבי. 97 אמר (משה), כֵּלֵך־לךָ,
ומעתה תאמר כל חייךָ, אין לגעת בי! ויועד לךָ מועד אשר לא תחמוק
ממנו. הבט אל אלוהיךָ אשר לא חדלתָ לדבוק בו: שָׂרוף נשׂרפהו ואחר
נפזרהו בים. 98 רק אלוהים הוא אלוהיכם, אשר אין אלוה מבַּלעדיו,
וידיעתו חובקת כל.

99 ככה נספר לךָ על מאורעות העבר, ונָתַנו לךָ דבר־תוכחה מאִתנו.
100 כל הפונה לו עורף, יישׂא משׂא ביום תחיית המתים. 101 לנֶצח
יישׂאוהו; אכן מה רע יהיה הנטל ביום תחיית המתים, 102 ביום אשר
תישָמע תרועת השופר. ביום ההוא נאסוף את החוטאים (מקבריהם), והם
יהיו כחולי עין, 103 וילחשו זה לזה, לא עברו עליכם יותר מעשׂרה ימים!
104 היטב יודעים אנו את אשר יגידו. גם השנון שבהם יגיד, רק יום אחד
עבר עליכם.

105 ישאלוךָ על אודות ההרים. אֱמור, ריבוני יפוררם עד דק, 106 ויותיר
מהם רק מישור שומם, 107 אשר לא תֵראֶה בו קיעור ולא קימור. 108 ביום
ההוא ילכו בעקבות הכָּרוז ולא יוכלו לנטות מעליו והקולות יִידַמו
מיראת הרחמן ולא תשמע כי אם קול לחש. 109 ביום ההוא לא תועיל

94 **ולא מילאת אחר דברי:** מפרשים שמשה ציווה על אהרן להשגיח על שלומם של בני ישראל בהיעדרו. ור׳ סורה 142:7.
96 **השלית:** המסורת גורסת כי הוא המלאך גבריאל, וכי חופן העפר שהסאמרי נטל מעקבות רגליו של סוסו יצר את העגל, או הפיח בו חיים.
97 **אין לגעת:** בשל טומאת חטאיו. יש חוקרים הרואים כאן רמז לפרישות הפולחנית של השומרונים. **יועד לך מועד:** לעונש ביום הדין.
99 **ככה נספר לך:** דברי אלוהים אל הנביא מוחמד.
100 **יישא משא:** את נטל חטאיו.
102 **כחולי עין:** סימן לחוטאים. הפרשנים מסבירים שהערבים נטרו טינה לכחולי העין. ויש המפרשים: עיוורים, שעיניהם איבדו את צבען הטבעי.
103 **עשרה ימים:** עלי אדמות. זהו תיאור סמלי לקוצר החיים בעולם הזה. ויש המפרשים: הזמן שיחלוף מאז מותם ייראה להם כעשרה ימים בלבד בשל התדהמה שתכה בהם כאשר יקומו לתחייה.

ההשתדלות בלתי אם לאשר יתיר לו הרחמן ויתרצה לדבָרו. 110 הוא יֵדע
את אשר לפניהם ואת אשר מעבר להם, ואולם הם לא יוכלו להכיל את
מלוא הדעת עליו. 111 הפָנים ייכנעו (לאלוהים) החַי והקיים, וכל החוטא
בגורמו עוול, ינחל מפח נפש. 112 ואולם העושה את הטוב בעודו מאמין,
לא יחשוש מפני עוול או עושק.

113 ככה הורדנוהו ממרומים: קֻרְאָן ערבי, והבאנו בו שלל אזהרות למען
תהיה בהם יִראָה, או למען ישיב להם את זכרונם. 114 על כן יתרומַם
אלוהים, המלך, אשר הוא האמת. אַל תיחפז בקֻרְאָן בטרם תסתיים
התגלותו לך, אלא אֱמור, ריבוני, הוסף לי דעת.

115 ציווינו על אדם זה כבר, ואולם הוא שכח ולא מצאנו בו נחישות.
116 אמרנו למלאכים, השתחוו לאדם, והם השתחוו, ורק אִבְּלִיס סירב.
117 אז אמרנו, אדם, זהו אויב לך ולאשתך, על כן הישָמרו פן יוציאכם
מגן עדן, ואז תתייגע למחייתך. 118 כאן מובטח לך כי לא תרעב ולא
יחסר לך לבוש, 119 ולא תצמא ולא תכה אותך השמש. 120 אז לחש לו
השטן ואמר, אדם, בוא ואוליכך אל עץ חיי הנצח ואל מלכות אשר לא
תִכלה. 121 שניהם אכלו ממנו ואז נגלו להם מערומיהם, והחלו להדק על
עצמם כסית מעלֵי הגן. כך הִמרה אדם את פי ריבונו וסטה, 122 ואולם
אחר־כך בחר בו ריבונו ושב מכעסו עליו והִנחה. 123 אמר (אלוהים), רְדו
מכאן שניכם יחדיו, והֱיו אויבים זה לזה, ואולם אם תזכו לקבל מאִתי
הדרכה אל דרך הישר, כי אז לא יִתעה כל ההולך בדרכי הישָרה, ולא
תמצאנו תלאה. 124 ואולם כל הפונה עורף לתוכחתי, ימצא את מחייתו

109 **יתיר לו:** או: יתיר לאחרים להשתדל למענו.
110 **אשר לפניהם...מעבר להם:** מעשיהם בעולם הזה והגורל הצפוי להם בעולם הבא.
111 **הפנים ייכנעו:** יש המפרשים כרמז להצמדת המצח לקרקע בעת התפילה. ויש הגורסים שהכוונה לכניעת כל הברואים לאלוהים ביום הדין.
113 **ערבי:** ר' סורה 2:12.
114 **אל תיחפז בקראן:** מפרשים שהנביא חשש פן ישכח את אשר נגלה לו, ולכן מיהר לשנן זאת בקול, עוד בטרם התחוורה לו משמעות הפסוקים.
115 **ציווינו על אדם:** שלא יאכל מן העץ האסור.
116 **אבליס:** ר' סורה 34:2.
118 **לא יחסר לך לבוש:** לא תסבול מהיותך עירום.
123 **היו אויבים זה לזה:** ר' סורה 36:2.

בדוחק, וביום תחיית המתים נאספהו (מן הקבר) עיוור. 125 אז יגיד,
ריבוני, מדוע אספתני עיוור? הן הייתי פיקח! 126 יגיד (אלוהים), כך! כי
ניתנו לך אותותינו ואתה שכחתָ אותם, על כן היום ישכחוך. 127 כך
נגמול למתהולל אשר לא האמין באותות ריבונו. אכן עונש העולם הבא
כבד ונצחי מכל.

128 האם טרם התחוור להם מה רבים הדורות אשר הכחדנו לפניהם? הרי
דרכם עוברת על־פני משכנותיהם! בזאת צפונים אותות לנשמרים
לנפשותם. 129 אלמלא גמר ריבונך אומֶר לדחות את עונשם לזמן קצוב,
כבר היה מדביקם.

130 שׂא את דבריהם בעוז רוח, ושַבּח והַלל את ריבונך לפני עלות החמה
ולפני שקיעתה, ושַבּח במשך הלילה ובקצותיו של היום, למען תשׂבע
רצון.

131 אַל תישׂא עיניך אל התענוגות אשר בהם פינקנו את האחרים
למיניהם, אל זוהר חיי העולם הזה אשר נָתַנו למען נסותם בו. הפרנסה
מעם ריבונך טובה ונצחית מכל אלה.

132 צַווה את בני ביתך על התפילה, והתמד בה. אין אנו מבקשים ממך
לדאוג לפרנסה, כי אנו מפרנסיך, והיראים סופם לראות טובה.

133 אמרו, מדוע אין הוא מביא לנו אות מאת ריבונו? האם לא ניתַן להם
האות הנהיר על אשר נרשם בגווילים הראשונים? 134 אילו היינו מכחידים
אותם בעונש עוד בטרם בואו, היו אומרים, ריבוננו, מדוע לא שלחתָ
אלינו שליח למען נלך אחר אותותיך בטרם נושפל ונעטה קלון?

126 **ישכחוך:** באש גיהינום.
128 **דרכם עוברת:** מפרשים שהפסוק מופנה אל בני קוריש, שבדרכם לסחור בסוריה נהגו לעבור על פני חורבות ערים חוטאות שנכחדו, כגון עירו של לוט (סדום).
129 **לזמן קצוב:** עד העולם הבא. ויש המפרשים: עד תבוסתם הצפויה של בני קוריש בקרב בַדר (שנת 624).
130 **שבח והלל:** יש המפרשים כי זהו צו לקיים את התפילה היומית, ומזהים בהמשך הפסוק את חמשת מועדיה. **קצותיו של היום:** תחילתו וסופו.
131 **הפרנסה מעם ריבונך:** בגן עדן. או ההנחיה הרוחנית שזכית לה בעולם הזה.
133 **האות הנהיר:** הקוראן. ספר זה מאשר את הדברים הרשומים בכתבי הקודש הקדומים על אודות הגורל הצפוי לחוטאים.

135 אֱמור, אנו אורבים זה לזה; הַמשיכו לארוב, אך לבסוף תדעו מי היו
בעלי האורַח הנאות ומי הישיר לכת.

135 **המשיכו:** פנייה אל אויבי מוחמד שחיכו למפלתו.

סוּרָה 21 הַנְּבִיאִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 מועד חשבונם של האנשים קָרֵב ובא, ואולם הם מסיחים דעתם ופונים
עורף. 2 כאשר שבים ומעלים את זִכרו של ריבונם לפניהם, הם מקשיבים
משועשעים, 3 ולבותיהם קלים עליהם. בני העוולה ממתיקים סוד באומרם,
אין הוא אלא בשׂר ודם כמותכם; התלכו שֶׁבִי אַחַר כשפים בעיניים
פקוחות?

4 אמר (הנביא), ריבוני יודע את אשר נאמר בשמים ובארץ; הוא שומע
ויודע. 5 אך לא ולא! הם אמרו, בְּלִיל חלומות! לא ולא! הוא בדה זאת
מלבו, והוא רק משורר. יביא לנו אות כפי שנשלחו הראשונים להביא.

6 שום עיר אשר השמדנו לפניהם לא האמינה – הכיצד יאמינו אלה?

7 לפניךָ שלחנו רק בני אדם אשר גילינו להם את דבָרנו. שַׁאֲלו נא את
בעלי דבר־התוכחה, אם אינכם יודעים. 8 לא עשׂינו להם גוף שאינו
נצרך למזון, והם לא חיו לנֶצח, 9 לבסוף קיימנו נאמנה את אשר הבטחנו

1 **מועד חשבונם:** יום הדין.

2 **זכרו של ריבונם:** קטעי קוראן הנמסרים להם כפעם בפעם.

3 **כשפים:** מוחמד הואשם שאינו אלא מכשף ולא נביא אמת.

4 **אמר (הנביא):** לכאורה משתמע מכאן שהנביא דובר על דעת עצמו, מה שנוגד את ההכרה כי כל הקוראן הוא דבר אלוהים, ולפיכך מקפידים הפרשנים לציין שגם כאן אלוהים הוא המצווה על הנביא, ומסבירים "אמר" בהוראת "אמור!"

5 **משורר:** רמז לטענת הכופרים שמוחמד אינו נביא אלא משורר. **כפי שנשלחו הראשונים להביא:** כגון מופת הנאקה שניתנה לצאלח (למשל, סורה 73:7) ומופת מטהו של משה (למשל סורה 106:7–107).

6 **לפניהם:** לפני הכופרים בני דורו של מוחמד.

7 **לפניך:** פניית אלוהים אל מוחמד. **בני אדם:** ולא מלאכים. זו תשובה לכופרים שכפרו במוחמד בנימוק שהוא בשר ודם כמותם. **בעלי דבר־התוכחה:** ר' סורה 43:16.

להם, והִצַּלנו אותם ואת אשר חפצנו, והכחדנו את המתהוללים.

10 הורדנו אליכם ממרומים ספר ובו דבר־תוכחה לכם. האם לא תשׂכּילו
להבין?

11 מה רבּוֹת הערים בנות העוולה אשר הכחדנו, ואשר הקמנו אחריהן
עמים חדשים. 12 כאשר הבחינו בחרון אפּנו, קמו להימלט מתוכן בשעטה.
13 אל תשעטו! הַמשיכו להתפנק באשר פונקתם והישארו במשכנותיכם,
כי בין כה וכה תיתנו את הדין! 14 הם אמרו, אבוי לנו, אכן היינו בני
עוולה. 15 הם לא חדלו לקרוא כך, עד אשר קצרנו בהם ושבקו חיים.

16 לא בראנו את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם לשם שעשוע.
17 אילו חיפשׂנו עונג היינו מוצאים זאת אצלנו, אם אכן היינו רוצים.
18 לא ולא! אנו מטיחים את האמת בפני ההבל, והיא תרסק את ראשו,
וחיש יימוג, ואתם תהיו הקוראים שוד ושבר, בעוון התארים אשר בהם
תתארו. 19 לוֹ כל שוכני השמים והארץ. השרויים במחיצתו – לא תִּרבּה
שחצנותם מכּדי לעובדו, ולא יִלְאוּ. 20 לילה ויום יְסַפּרו בשבחו ולא
יחדלו.

21 העשׂו לעצמם אֵלים מן הארץ אשר יוכלו להקים לתחייה? 22 הן לוּ היו
בשמים ובארץ אֵלים זולת אלוהים, כי אז היו נשחתים. ישתבח שם
אלוהים, ריבון הכס, ויינון מעל התארים אשר בהם יתארוהו. 23 איש לא
ישאלנו על מעשיו, ואילו אותם ישאלו. 24 האומנם לקחו לעצמם אֵלים
אחרים זולתו? אֱמור, הַציגו את המופת אשר בידכם! הִנה דבר־התוכחה
של אלה אשר אתי ודבר־התוכחה של אלה שהיו לפנַי! ואולם מרביתם
אינם יודעים את האמת, והם פונים עורף.

25 מעולם לא שלחנו לפניךָ שליח בלא שגילינו לו לאמור, אין אלוה

13 **אל תשעטו:** הפרשנים גורסים שזוהי פניית המלאכים אל הנמלטים, על דרך ההיתול.
17 **אצלנו:** בעולמנו השמימי (הדובר הוא אלוהים).
18 **התארים אשר בהם תתארו:** את אלוהים, כגון שהוא אב לצאצאים.
19 **השרויים במחיצתו:** המלאכים.
21 **מן הארץ:** מעצים, אבנים וכד'.
22 **היו נשחתים:** השמים והארץ.
24 **דבר־התוכחה של אלה אשר אתי:** הקוראן. **של אלה שהיו לפני:** ספרי הקודש של היהודים והנוצרים. **אינם יודעים את האמת:** שאין ממש באלילים.

מִבַּלעדַי, לכן עִבדוני. 26 ואולם הם אומרים, הרחמן הוליד בן. ישתבח
שמו! רק עבדים מכובדים הם. 27 הם לא יקדימו אותו בדברים, ויעשׂו
כדבָרו. 28 הוא יודע את אשר לפניהם ואת אשר מעבר להם, ולא יוכלו
להשתדל כי אם למען זה אשר יתרַצה לו (אלוהים), וחרדה אוחזת בהם
מרוב יראתו. 29 מי בהם אשר יאמר, אני הנני אֵל מִבַּלעדיו, נשיב לו
כגמולו בגיהינום. כך נגמול לבני העוולה.

30 האם לא יראו הכופרים כי השמים והארץ היו מִקשה אחת, ואנו קרענו
חלל ביניהם, ויצרנו כל חַי מן המים? הלא יאמינו? 31 והצבנו על הארץ
הרים נטועים אֵיתָן לבל תנוע תחתם, ופרצנו בה ערוצים ושבילים, למען
יישירו לכת בהם, 32 ונטינו את הרקיע כתקרה מוצקה, ואולם הם פונים
עורף לאותותיו. 33 הוא אשר ברא את הלילה ואת היום ואת השמש ואת
הירח. כל אחד משייט בגלגל הרקיע.

34 לא נָתַנו לאיש לפניךָ חיי נצח. האם יחיו הם חיי נצח לאחר שתמות?
35 סוף כל נפש לטעום את המוות, ונעמידכם בניסיונו של הרע והטוב,
ואלינו תוחזרו.

36 בראות אותךָ הכופרים, ישׂימוּךָ ללעג באומרם, הזה האיש אשר ידבר
סרה באֱליכם? הם כופרים בזכר הרחמן. 37 האדם קצר רוח מטבע
בריאתו. עוד אַראה לכם את אותותַי, לכן אל תדחקו בי. 38 הם אומרים,
מתי יתגשם האִיום הזה, אם אמת בפיכם? 39 לוּ רק ידעו הכופרים כי
יבוא זמן ולא יוכלו להדוף את האש מעל פניהם ולא מעל גבם, והם לא

26 **הרחמן:** ר' סורה 30:13. **הוליד בן:** ר' סורה 116:2. **עבדים מכובדים:** מלאכים.
28 **אשר לפניהם...מעבר להם:** המעשים שעשו ואשר יעשו.
30 **המים:** יש המפרשים "מים" בהוראת נוזל הזרע. ויש הגורסים שהכוונה לכך שהחיים תלויים במים.
31 **לבל תנוע:** ר' סורה 15:16.
32 **אותותיו:** של הרקיע. כלומר השמש, הירח ושאר גרמי השמים המעידים על כוחו של אלוהים.
34 **חיי נצח:** רמז לטענת הכופרים כי מאחר שמוחמד הוא בן תמותה, אין הוא יכול להיות נביא.
35 **תוחזרו:** ביום הדין.
36 **זכר הרחמן:** הקוראן המעלה את זכרו.
38 **האיום הזה:** יום הדין.

ייושעו! 40 שעת הדין תבוא עליהם כחתף ותכה אותם בהלם והם לא
יוכלו להשיבה אחור ולא תינתן להם ארכה.

41 כבר הושׂמו ללעג שליחים לפניךָ, ואז ניחת על המבַזים העונש אשר
בזו לו.

42 אֱמור, מי ישמור עליכם לילה ויום מפני הרחמן? ואולם הם פונים
עורף לזכר ריבונם. 43 האומנם יש להם אֵלים אשר יגנו עליהם מפנינו?
הן לעצמם לא יוכלו לעזור, וגם מפנינו לא יקום להם מושיע, 44 ואולם
אנו הִנחנו לאלה ולאבותיהם להתענג, עד כי רבּו ימי חייהם. אף־על־פי־כן,
הלא יִראו כי אנו באים אל הארץ ונוגסים בה מכל עבריה? האם יהיו הם
הגוברים? 45 אֱמור, אזהירכם רק על־פי מה שנִגלה לי, ואולם החירשים
לא ישמעו את הקול הקורא כאשר יוזהרו, 46 אך כאשר יאחז בהם רק
אפס קצהו של עונש ריבונךָ, יגידו, אוי לנו כי היינו בני עוולה.

47 ביום תחיית המתים נציב את מאזני הצדק, ושום נפש לא תקופח
כמלוא נימה. גם אם יהיה משקל מעשׂיה כגרעין חרדל, נביאֵם, כי אין
כמונו לעשׂיית החשבון.

48 נָתַנו למשה ולאהרן את הפֻרְקָאן, ואור נגוהות ודבר־תוכחה ליראים,
49 היראים את ריבונם בסתר והחרדים מפני שעת הדין.

50 זהו דבר־תוכחה מבורך אשר הורדנו ממרומים. האם תתנכרו לו?

51 נָתַנו לאברהם בינה בטרם כל, כי הִכּרנוהו, 52 הוא אמר לאביו ולבני
עמו, מה הפסלים הללו אשר תדבקו בהם? 53 אמרו, מצאנו את אבותינו
עובדים להם. 54 אמר, אתם ואבותיכם הייתם שרויים בתעייה גמורה.
55 אמרו, האם דברי אמת תביא לנו, או שמא רק משתעשע הנךָ?

44 **נוגסים בה מכל עבריה:** יש המפרשים זאת כרמיזה לכיבושי האסלאם. אחרים גורסים שהכוונה לכך שכל יושבי הארץ סופם למות.

48 **פרקאן:** אחד מכינויי הקוראן המשמש כאן כתואר לתורה שניתנה למשה. ר' סורה 53:2. ויש המפרשים בהוראת "ישועה", המרמזת לקריעת הים למען בני ישראל.

49 **בסתר:** כלומר, ביחידות ולא רק בפומבי. ר' סורה 94:5.

51 **בטרם כל:** יש המפרשים: בטרם היות העולם. או: בטרם היות משה.

52 **מה הפסלים:** ר' הסיפור על אברהם והצלָמים והצלתו מן האש, ספר האגדה, כד־כה (מתוך מדרש תנא דבי אליהו ומבראשית רבה).

56 אמר, חלילה! הן ריבונכם הוא ריבון השמים והארץ אשר אותם יצר,
ועל זאת אעיד בפניכם. 57 – נשבעתי באלוהים אם לא אערים על
אליליכם לאחר שתסתלקו. 58 אז ניפצָם לרסיסים, זולת מנהיגם, למען
ישובו אליו. 59 אמרו (בני עמו), מי עשׂה זאת לאֵלים אשר לנו? בבני
העוולה הִנו! 60 ואמרו, שמענו נער אחד מדבר בהם סרה, ושמו אברהם.
61 אמרו, הוציאוהו אל מול עיני האנשים, אולי יימָצא בהם עֵד. 62 אָמרו,
אברהם, האתה עוללתָ זאת לאֵלים אשר לנו? 63 אמר, חלילה! מנהיגם
זה, הוא אשר עשׂה זאת. שַׁאֲלו־נא אותם, אם יואילו לענות לכם! 64 אז
פנו זה אל זה ואמרו, אתם הִנכם בני העוולה! 65 אַחַר נָבוֹכו ואמרו, הן
ידעתָ כי לא יוכלו לדבר! 66 אמר, אם כך, מדוע תעבדו אחרים מבַּלעדי
אלוהים אשר לא יוכלו להועיל לכם כלל וגם לא להזיק? 67 קַצתי בכם
ובאלה אשר תעבדו מבַּלעדי אלוהים. האם לא תשׂכילו להבין? 68 אָמרו,
שׂרפוהו, ובעשׂותכם זאת תבואו לעזרת אֵליכם. 69 אמרנו, הוי האֵש,
צנני את אברהם ושִׁמרי על שלומו. 70 הם חרשו עליו רעה, אך אנו
הכשלנום, 71 ומילטנו אותו ואת לוט אל הארץ אשר נָתַנו את ברכתנו
בה למען שוכני העולמים.

72 הענקנו לו את יצחק, והוספנו את יעקב, ואת שניהם עשׂינו ישרים.
73 עשׂינום אנשי מופת הנוהגים על־פי דברנו, והורינו להם לעשׂות
מעשׂים טובים ולקיים את התפילה ולתת זַכָּאת, והם עבדו לנו.

74 אשר ללוט, נָתַנו לו חוכמת משפט ודעת, ומילטנו אותו מן העיר
אשר עשׂתה תועבה. הם היו אנשי רֶשע מופקרים. 75 פרשׂנו את רחמינו
עליו, והוא בישרים.

57 **נשבעתי באלוהים:** דברי אברהם בלבו.

58 **למען ישובו:** יפנו אל פסל המנהיג ויאשימוהו במעשה. והמסורת גורסת כי אברהם תלה עליו את הכלי שבו ריסק את הפסילים. ויש המפרשים: למען ישובו אל אברהם ודתו לאחר שישתכנעו באפסות הפסילים.

64 **אתם הנכם בני העוולה:** בכך שהאשמתם את אברהם בשבירתם.

65 **הן ידעת:** פנייתם אל אברהם.

69 **אמרנו:** הדובר הוא אלוהים.

71 **הארץ אשר נתנו את ברכתנו בה:** ארץ הקודש. מרבית הפרשנים מזהים אותה עם ארץ ישראל, ואחרים עם מֶכה.

73 **זכאת:** ר' סורה 43:2.

76 אשר לנֹחַ, הוא קרא (אל אלוהיו) לפני כן, ואנו נעתרנו לו ומילטנו
אותו ואת בני ביתו מן המצוקה הגדולה. 77 חשנו לעזרתו כנגד האנשים
אשר הכחישו את אותותינו. הם היו אנשי רֶשע, על כן הטבענום כולם.

78 אשר לדָוִד ושלמה, הם חרצו את דין השדה. צאנם של האנשים תעה
אליו, ואנו היינו עדים למשפטם. 79 נָתַנּו לשלמה תבונה, ולשניהם נָתַנּו
חוכמת משפט ודעת. הכפפנו את ההרים לרצונו של דָוִד, ואת העופות,
והם שרו את שבחי אלוהים. כך עשינו. 80 ולימדנו אותו לעשות לכם
שריון, למען יגן עליכם בהכותכם זה בזה במלחמה. הלא תכירו טובה?

81 ולשלמה נָתַנּו את הרוח הסוערת למען תישוב על־פי דברו אל הארץ
אשר נָתַנּו את ברכתנו בה. ידענו כל דבר. 82 ובין בני השטן היו לו דולֵי
פנינים ופועלים אחרים, ושמרנו את צעדיהם.

83 אשר לאִיּוֹב, הוא קרא אל ריבונו ואמר, פגעה בי צרה, ואתה הרחום
שברחומים. 84 נעתרנו לו והסרנו את הצרה מעליו, והשבנו לו את בני
משפחתו, כפליים כמספרם, ברחמינו וכאות הזכרה לעובדים אותנו.

85 אשר לישמעאל ואִדְרִיס וד׳וּ אלכִּפְל, כולם היו בעַזֵי הרוח. 86 פרשׂנו
עליהם את רחמינו, והם בישרים.

87 אשר לד׳וּ אלנּוּן, הוא הסתלק בכעס וחשב כי לא נוכל להשׂיגו.
לבסוף קרא ממחשכים לאמור, אין אלוה מבַּלעדיך. ישתבח שמךָ, אכן

76 **לפני כן:** לפני הנביאים הנזכרים למעלה.

78 **השדה:** המסורת מספרת שעדרו של פלוני השחית בלילה את שדהו של חברו, ובעל השדה תבע את שכנו למשפט אצל דוד. דוד פסק כי על בעל הצאן למסור את צאנו לבעל השדה כדי לפצותו, ואילו הנער שלמה, אשר נכח בדיון, הציע פתרון הוגן יותר: בעל השדה ייהנה רק מחלב הצאן ומצמרו, בעוד שעל בעל הצאן לטפל בשדה עד אשר ישוב לקדמותו. אז ישיב את השדה לבעליו והצאן ישוב אליו.

80 **שריון:** הקוראן מייחס לדוד את המצאת שריון הקשקשים. ר׳ גם סורה 10:34–11.

81 **תישוב על־פי דברו:** תישא אותו. ר׳ סורה 12:34. הארץ אשר נתנו את ברכתנו בה: ר׳ פסוק 71 לעיל. מפרשים שהרוח היתה נושאת את שלמה לכל מקום, ואחר מחזירה אותו לארצו.

85 **אדריס:** ר׳ סורה 56:19. **ד׳ו אלכפל:** דמות עלומה. בין הפרשנים היו שזיהו אותו כקרוב משפחה של איוב או של יהושע בן נון, וכן אליהו או זכריה. חלקם הטילו ספק בעצם היותו נביא.

הייתי בבני העוולה. 88 אז נעתרנו לו, והצלנוהו מן הייסורים. כך נמַלֵּט
את המאמינים.

89 אשר לזכריה, הוא קרא אל ריבונו לאמור, ריבוני, אַל תניחני ערירי,
אף כי אתה הטוב שביורשים. 90 נעתרנו לו, והענקנו לו את יוחנן, לאחר
שפתחנו את רחם אשתו. הם היו זריזים במעשים טובים, ופָנו אלינו
בערגה וביראה, והיו ענווים לפנינו.

91 אשר לזאת אשר לא חיללה את תומת ערוותה, נפחנו בה מרוחנו
ונָתַנּו אותה ואת בנה אות לשוכני העולמים.

92 זוהי האומה שעליכם להיות: אומה אחת, ואני הוא ריבונכם, על כן
עִבדוני. 93 ואולם הם התפלגו ביניהם, אך לבסוף ישובו אלינו יחדיו.
94 העושה את הטוב ובלבו אמונה, אין לכפור במעשיו ונרשום אותם
לזכותו.

95 כל עיר אשר השמדנו, לא יורשו תושביה לשוב, 96 עד אשר ישוחררו
בני גוג ומָגוג ויגיחו מכל מחילה. 97 הבטחת האמת קרֵבה ובאה, והִנה
הכופרים כבר לוטשים מבטם בבעתה, ואומרים, אוי לנו, לא נָתַנּו
דעתנו על כך, ואף היינו בני עוולה. 98 אתם ואלה אשר אותם עבדתם
מבַּלעדי אלוהים תושלכו כדומן אל תוך גיהינום; אתם תרדו אל תוכו.
99 אילו היו הם אֵלים של ממש, לא היו מגיעים אל תוכו, ואולם כולם

87 **ד׳ו אלנון:** יונה הנביא ("בעל הדג"). הדג מכונה במקומות אחרים חות, מילה ערבית שמשמעה זהה לנון (סורה 48:68; סורה 142:37). **הסתלק בכעס:** ברח מאלוהיו אשר הטיל עליו ללכת לנינווה. ר׳ יונה א 1 ואילך. **ממחשכים:** בטן הלווייתן.

89 **זכריה:** אביו של יוחנן המטביל. ר׳ סורה 38:3–41.

91 **אשר לא חיללה:** מרים, אמו של ישוע. **נפחנו בה מרוחנו:** מדובר בתהליך הולדתו של ישוע מרוח הקודש.

92 **אומה אחת:** מאוחדת באמונת הייחוד. הפסוק פונה אל כלל האנושות.

93 **התפלגו ביניהם:** היהודים והנוצרים סטו מדת האמת שבה היה עליהם להתאגד, וחלקו זה על זה. **ישובו אלינו:** למשפט ביום הדין.

95 **לא יורשו תושביה לשוב:** לא ישובו לחיות בעירם, או לא יחזרו בתשובה, או לא יזכו לקום לתחייה בעולם הבא.

96 **בני גוג ומגוג:** פלישתם אל הארץ מבשרת את יום הדין. עד אז הם כלואים מעבר לחומת ברזל אשר הקים ד׳ו אלקַרְנַיְן. ר׳ סורה 94:18 ואילך.

97 **הבטחת האמת:** יום הדין המובטח.

יהיו בו לעולמי־עד. 100 בתוכו יוכלו רק להיאנק, ולא ישמעו דבר
במעמקיו.

101 אלה אשר כבר נָתַנו להם את בשורתנו הטובה, אלה יורחקו מעליו,
102 ולא ישמעו כל רחש מתוכו. לנֶצח יתענגו על כל שנפשם תאַוֶּוה,
103 ולא יֵדעו את צער המורא הגדול, והמלאכים יקדמו את פניהם
באומרם, הנה בא היום אשר הובטח לכם. 104 ביום ההוא נגולל את
השמים כגוויל ספר, וכשם שבראנו לראשונה כן נברא בשֵׁנית, כאשר
הבטחנו. כך נעשׂה.

105 כבר כתבנו בזַבור, לאחר דבר־התוכחה, לאמור, עבדַי הישרים יירשו
את הארץ. 106 זאת הודעה לאנשים העובדים את אלוהים.

107 לא שלחנוךָ כי אם להביא רחמים על שוכני העולמים. 108 אֱמור, כל
אשר גילו לי הוא כי אלוהיכם אלוה אחד הוא. האם נכונים אתם
להתמסר? 109 אם יפנו עורף, אֱמור, גם אני מכריז כי ריב לי עם כולכם,
אך איני יודע האם קרוב אשר הובטח לכם או רחוק. 110 (אלוהים) הוא
היודע את הנאמר בקול ואת אשר תסתירו. 111 איני יודע, אולי בושש
הוא לבוא למען נסותכם וכדי להניח לכם להתענג זמן־מה.

112 אמר (הנביא), ריבוני, שפוט בצדק. ריבוננו הוא הרחמן והוא יֵשַׁעִי
מפני התארים אשר בהם תתארו.

103 **המורא הגדול:** מוראות יום הדין.
104 **נברא בשנית:** נקים את המתים לתחייה.
105 **זבור:** ר' סורה 163:4. ור' תהילים לז 29: "צדיקים יירשו ארץ". **לאחר דבר־התוכחה:** יש הגורסים שהכוונה לתורת משה, או לחילופין, ללוח הגנוז, כלומר לטופס הנצחי של כלל כתבי הקודש, המצוי בשמים. **עבדי הישרים יירשו את הארץ:** יש המפרשים שמדובר בצדיקים העתידים לרשת את גן עדן. אחרים גורסים שהכוונה לבני ישראל העתידים לרשת את ארץ הקודש. אחרים גורסים שהכוונה לאומת מוחמד שתירש ארץ זו.
108 **להתמסר:** ר' סורה 112:2.
109 **אשר הובטח לכם:** העונש.
112 **התארים אשר בהם תתארו:** את אלוהים ואותי.

סוּרָה 22 הָעֲלִיָּה לְרֶגֶל

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי האנשים, הֱיו יראים את ריבונכם כי טלטלת שעת הדין הרת אסון
היא. 2 ביום אשר תראוה תיבהל כל מיניקה ותשכח את תינוקה, וכל
הרה תפיל את עוברה; אז תראה את האנשים מתנודדים בשיכורים, לא
כי שיכורים המה, כי אם מחמת עונש אלוהים הקשה.

3 יש באנשים מתנצח על אודות אלוהים בבלי דעת, והולך בעקבות כל
שׂטן מתמרד. 4 עליו נכתב כי כל הלוקח אותו למגן, הוא יַתענו ויוביל
אל עונשה של אש תבערה.

5 הוי האנשים, אם אינכם בטוחים כי לבסוף יעוררוכם לחיים, הנה אנו
בראנו אתכם מעפר, אַחַר מטיפת זרע, אַחַר מדם מעוּבֶּה, אַחַר מפיסת
בשׂר, בין אם מוגמרת ובין אם לאו – כך נבהיר לכם זאת. נשאיר ברחם
את אשר נחפוץ לזמן קצוב, ואז נוציאכם עוללים, אַחַר תגיעו לפרקכם.
כמה מכם ייאספו אל אבותיהם, וכמה יגיעו אל הגיל האומלל אשר בו
לא יֵדעו עוד את אשר יָדעו לפָנים.

הנה לעיניךָ אדמה חֲרֵבָה: אך נוריד עליה מים, ומיד תזוע ותירוֹם
ותצמיח כל מין נאה. 6 זאת כי אלוהים הוא האמת, והוא מחַיה המתים,

3 **מתנצח:** המסורת מספרת שהפסוק רומז לאחד מאויבי מוחמד במֶכָּה ושמו אלנַצְ'ר בן אלחָארת' אשר הרבה להתנצח עם מוחמד על אודות אלוהים, כפר בייחודו ולא האמין בתחיית המתים.
4 **נכתב:** נגזר בספר השמימי.
5 **דם מעובה:** שלב ראשוני בהתפתחות העובר ברחם. **בין אם מוגמרת ובין אם לאו:** עובר שנקלט ועובר שהופל.

והוא כל־יכול, 7 ושעת הדין בוא תבוא – אין ספק בה – ואלוהים יעורר
את שוכני הקברים.

8 יש באנשים מתנצח על אודות אלוהים בבלי דעת, ובלא הדרכה ובלא
ספר זורע אור. 9 הוא מושך בכתפו ביוהרה למען התעות אנשים מנתיב
אלוהים. בעולם הזה ישבע קלון, וביום תחיית המתים נטעימנו את עונש
השׂרֵפה. 10 זאת על אשר עוללו ידיךָ זה כבר. אלוהים לא יגרום עוול
לברואים.

11 יש באנשים עובד את אלוהים בהולכו על הסף: אם יפיק טובה, היא
תוסיף לו בִטחה, ואולם אם יפקדנו סבל, ישיב פניו לאחור. הוא יאבד
את העולם הזה ואת העולם הבא; זהו אובדן מוחלט. 12 הוא פונה
בתפילה אל אחרים מִבַּלעדי אלוהים אשר לא יוכלו להזיק לו ולא
להועיל. זו תעייה הרחק מן הדרך. 13 הוא פונה בתפילה אל מי שנזקו
קרוב מתועלתו. מה נורא המגן ומה נורא הידיד.

14 אלוהים יכניס את המאמינים ואת עושׂי הטוב אל גנים שנהרות
זורמים למרגלותיהם. אלוהים יעשׂה את אשר יחפוץ.

15 כל הסבור כי לעולם לא יחוש אלוהים לעזרתו בעולם הזה ובעולם
הבא, ימתח־נא חבל עד השמים ואז יקרענו. היעלה על דעתו כי תוכל
תחבולתו להעביר את דאבון לבו?

16 כך הורדנוהו ממרומים: אותות נהירים, ואלוהים ינחה את אשר יחפוץ.

9 **ישבע קלון:** מפרשים שהכוונה לאלנַצ'ר שמת בקרב בַּדר (שנת 624).
10 **זה כבר:** בעולם הזה.
11 **בהולכו על הסף:** מתנודד בין אמונה לכפירה.
15 **כל הסבור:** יש המפרשים שמדובר בקטני האמונה הנזכרים לעיל בפסוק 11. **עד השמים:** יש המפרשים שהכוונה לתליית חבל מן התקרה. **יקרענו:** יש המפרשים שהכוונה לפעולת היחנקות בתלייה, ולכן הקריעה פירושה שהנחנק מקפד את פתיל חייו. הרעיון הוא שאין טעם בחיים ללא אמונה בעזרתו של אלוהים. אחרים מסבירים שמדובר בקריעת החבל עצמו כפעולה המסמלת את ניתוק עזרתו של אלוהים לנביאו. לפי זה מדובר באויבי הנביא המקווים שאלוהים לא יעזור לנביאו לעולם, כך שהפסוק קובע שגם אם ימתחו האויבים חבל ממרומים ויקרעוהו, לא יוכלו לקטוע את עזרת אלוהים לנביאו. **דאבון לבו:** על כך שאלוהים עוזר לנביא. או: על כך שאלוהים אינו עוזר לו (אם מדובר בקטני האמונה ולא באויבים).
16 **הורדנוהו:** את הקוראן.

17 המאמינים והיהודים והצָאבִּאים והנוצרים והאַמְגוּשִׁים והמשתפים –
יפסוק אלוהים ביניהם ביום תחיית המתים. הן אלוהים עד לכל דבר.
18 הלא תִראה כי לאלוהים ישתחוו שוכני השמים ושוכני הארץ והשמש
והירח והכוכבים וההרים והעצים וחיות השׂדה ואנשים רבים. על רבים
אחרים נגזר בצדק להיענש, וכל אשר ישפילוֹ אלוהים, לא יוכל איש
לרוממו. הן אלוהים יעשׂה את אשר יחפוץ.

19 הנה שני בעלי דין מתדַיינים על אודות ריבונם: אשר לכופרים, להם
הותקנו בגדים של אש, ועל ראשם יריקו מים רותחים, 20 אשר ימוססו
את קרביהם ועורם, 21 והוכנו למענם שבטים של ברזל. 22 כל אימת
שירצו לצאת ממנה מחמת הייסורים, יוחזרו אל תוכה. טַעֲמוּ־נא את
עונש השׂרפה!

23 אלוהים יכניס את המאמינים ואת עושׂי הטוב אל גנים שנהרות
זורמים למרגלותיהם. שָׁם יעוטרו בצמידים של זהב ובמרגליות ושם
ילבשו משי. 24 הם הונחו אל המילים הטובות, והונחו אל אורַח אלוהים
המהולל.

25 (ארורים) הכופרים המרחיקים אנשים מעל נתיב אלוהים ומן המסגד
הקדוש אשר עשׂינוהו למען האנשים: דין תושב קֶבַע בגבולותיו כדין
עובר אורח. וכל האומר לחלל את קדושתו בגורמו עוול בגבולותיו,
נטעימנו עונש כבד.

26 הִקצינו לאברהם את מקום הבית למושב לו, באומרנו, אַל תצרף לי

17 **צאבאים:** ר' סורה 62:2. **אמגושים:** זורואסטרים, כלומר, פרסים בני דת זרתוסטרא. **משתפים:** ר' סורה 96:2.
19 **שני בעלי דין:** כופר ומאמין. ויש המזהים אותם עם דמויות מסוימות מקרב חברי מוחמד והכופרים. **בגדים של אש:** להבות גיהינום.
24 **המילים הטובות:** יש המפרשים שהכוונה לדברי תודה לאלוהים שהצדיקים ישמיעו בגן עדן. אחרים גורסים שהכוונה לקוראן, שאליו הונחו הצדיקים עוד בעולם הזה, או לאמרת השַׁהָאדה.
25 **המסגד הקדוש:** ר' סורה 144:2. ויש גורסים שהכוונה כאן לכלל התחום הקדוש (חַרַם) של העיר מְכּה. המסורת גורסת שבני קוריש מנעו מן הנביא והמאמינים לבוא אל הכעבה בשנת 628, בה נחתם חוזה חודיביה. **דין תושב קבע בגבולותיו כדין עובר אורח:** הכל שווים כאן בפני אלוהים. היו אנשי הלכה שהסיקו מכאן שלא ניתן לרכוש או לשכור חלקות פרטיות בעיר זו, אולם דעתם לא נתקבלה על דעת הכלל.

כל שותף, וטַהֵר את ביתי למען המקיפים ולמען העומדים בתפילה
והכורעים והמשתחווים, 27 והַכרז באוזני האנשים על החַג', למען יבואו
אליךָ, מי ברגל ומי רכוב על כל גמל כחוש, ויבואו מכל ערוץ רחוק.
28 זאת למען יפיקו תועלת, ולמען יזכירו את שֵׁם אלוהים במשך ימים
ידועים, לעת שחיטת בהמות המקנה אשר פרנסם בהן. אִכלו מבשׂרן
והַאכילו את קשה היום העני. 29 אַחַר יסירו־נא את סחי גופם ויקיימו את
נדריהם ויקיפו את הבית העתיק. 30 כך יהיה, וכל המוקיר את קודשי
אלוהים, בזאת ייטב לו אצל ריבּונו.

הוּתר לכם המקנה, זולת הסוגים אשר שמם נקרא בפניכם. רַחֲקו מעל
טומאת הפסילים, ורַחֲקו מדבר שקר, 31 בהיותכם חֲנִיפים לשם אלוהים,
ואַל לכם לצרף לו שותפים. כל המצרף שותפים לאלוהים, כאילו צנח
משמים, וחטפוהו עופות או נשׂאתהו הרוח אל עברי פי פחת. 32 כך יהיה.
ואולם כל המוקיר את טקסי אלוהים, אות הוא ליראת הלבבות. 33 הָפיקו
תועלת (מבהמות הזבח) לזמן קצוב, ואַחַר תחול שחיטתן אצל הבית
העתיק.

26 **הקצינו:** הדובר הוא אלוהים, ובהמשך המשפט ננקטת לשון יחיד. **הבית:** הכעבה, הנחשבת לבית אלוהים. **המקיפים:** המבצעים את טקס שבע ההקפות (טַוָאף) סביב הכעבה.

27 **הכרז:** פנייה זו אל אברהם מלמדת שהוא נחשב למייסד מצוות העלייה לרגל. **יבואו אליך:** אל הכעבה, הנחשבת למקדשו של אברהם.

28 **תועלת:** החג' היה מסגרת לפעילות מסחרית ענפה שהתקיימה בשווקים שונים בסביבות מֶכּה. **שם אלוהים:** קוראים בשמו לעת השחיטה, לאות שהזבח מוקדש לאלוהים לבדו ולא לאלילים. **ימים ידועים:** ימי החג' החלים בחודש השנים־עשר (ד'ו אלחִגְ'ה), או ימי חג הקורבן המתחילים בעשירי לחודש זה.

29 **יסירו־נא את סחי גופם:** יגזזו את ציפורניהם ויגלחו את שערם. פעולות אלה מציינות את סיום מצב הקדושה של העולים לרגל. **נדריהם:** התחייבותם להקריב קורבנות. **ויקיפו:** אלה ההקפות השניות המסיימות את טקסי העלייה לרגל. **הבית העתיק:** הכעבה.

30 **הסוגים אשר שמם נקרא:** במסגרת פסוקי הקוראן. סוגי הבשר שנאסרו לזבח ולמאכל מפורטים בכמה וכמה מקומות, כגון סורה 3:5. **דבר שקר:** יש המפרשים שהכוונה לאמרות פולחניות קדם־אסלאמיות (בערבית: תַלְבִּיַה) שאותן השמיעו העולים לרגל ואשר בהן הוצג אלוהים כמי שיש לו שותפים המשמשים אלילים לצדו. בהתאם לפירוש זה, דורש הקוראן לאמץ אמרות פולחניות המיוסדות על ייחוד האל.

31 **חניפים:** ר' סורה 135:2.

33 **הפיקו תועלת:** תיהנו מצמרן וחלבן בטרם יישחטו. **לזמן קצוב:** עד מועד השחיטה. **אצל הבית העתיק:** בתחום המקודש (חַרַם) של העיר מֶכּה. לאמיתו של דבר השחיטה מתבצעת במִנָא (מזרחית למֶכּה) ולא ליד הכעבה.

34 קבענו לכל אומה מנהגי זבחים למען יזכירו את שם אלוהים לעת
שחיטת בהמות המקנה אשר פִּרנס אותם בהן. אלוהיכם אלוה אחד הוא,
על כן התמסרו רק לו.

בַּשֵׂר טובות לכנועים, 35 אשר בהיזכר שם אלוהים, תמלא דאגה את
לבם, ולעזי הרוח, ולמקיימי התפילה, ולמוציאים ממון מאשר שלחנו
לפרנסתם.

36 כללנו לכם את הקרבת בהמות הזבח בטקסי אלוהים, ומהן תפיקו
טובה, על כן הַזכירו את שם אלוהים לעת שחיטתן, בעומדן קשורות
רגליים. וכאשר ייפלו מתות על צִדן, אִכלו מבשׂרן והַאכילו את הדל
והקבצן. כך הכפפנו אותן לרצונכם, למען תכירו טובה. 37 לא בשׂרן
ודמן יעלו אל אלוהים, כי אם יראתכם. כך הִכפיפן לרצונכם למען
תפארו את אלוהים על כי הִנחה אתכם.

בַּשֵׂר טובות למיטיבים. 38 אלוהים מגן על המאמינים, ואלוהים אינו
אוהב כל בוגד וכופר מושבע.

39 (למאמינים) אשר יוצאים עליהם למלחמה ניתנת בזאת רשות (להשיב
מלחמה), כי נגרם להם עוול. אלוהים יכול יוכל לחוש לעזרתם. 40 הם
אשר גורשו ממושבותיהם בלא צדק, רק על שום שאמרו, ריבּוננו הוא
האלוהים. אלמלא הָדַף אלוהים את האנשים, אלה בידי אלה, היו נהרסים
מנזרים וכנסיות ובתי־כנסת ומסגדים אשר מַרבים להזכיר בהם את שם
אלוהים. אלוהים יושיט עזרה לכל החש לעזרתו. הן אלוהים חזק ואדיר.
41 הם אלה אשר גם אם נושיבם על מכונם בארץ, יקיימו את התפילה

35 **מוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.

36 **בהמות הזבח:** בערבית: בֻּדְן. ויש המפרשים שהכוונה בעיקר לגמלים.

39 **יוצאים עליהם למלחמה:** בערבית: יֻקַאתַלוּן. אבל יש הגורסים ניקוד שונה: יֻקַאתִלוּן ("לוחמים"), ולפיו עוסק הפסוק במתן רשות ללוחמים באשר הם, ולא רק למי שאחרים נלחמים נגדם. **רשות:** מפרשים כי פסוק זה (כמו גם סורה 190:2) מתיר לראשונה את מלחמת הקודש לאחר שהיתה אסורה על המאמינים כל זמן שלא היו חזקים דיים כדי להילחם.

40 **גורשו ממושבותיהם:** הפרשנים גורסים שמדובר ב"מהגרים" (מוּהָאגִ'רוּן) שגורשו ממֶכּה. **אלה בידי אלה:** כופרים בידי מאמינים. **בתי־כנסת:** מילולית: "תפילות", מונח שהוסבר על־ידי מרבית הפרשנים כבתי תפילה של יהודים.

וייתנו זַכָּאת ויצוו לנהוג בדרך ארץ ויאסרו את המגונה. סוף כל דבר
לשוב אל אלוהים.

42 אם יכחישו את אזהרותיךָ, הִנה כבר הכחישו בני עמו של נֹחַ לפניהם,
ובני עָאד ות'מוד, 43 ובני עמו של אברהם ובני עמו של לוט, 44 ואנשי
מִדְיַן. גם אזהרות משה הוכחשו, ואני נתתי שהות לכופרים, ואולם
לבסוף הִכּיתים, ומה נוראה היתה תוכחתי. 45 מה רבות הערים אשר
השמדנו בעודן מחזיקות בעוולתן, ועתה הן עיי חורבות, ומה רבים
הבארות והארמונות הנישׂאים שניטשו. 46 האם לא התהלכו בארץ והאם
לא היה להם לב להבין, או אוזניים לשמוע? לא העיניים עיוורות, כי אם
הלב אשר בחזה.

47 הם מאיצים בךָ להחיש את עונשם. אלוהים לא יפר את הבטחתו,
ואולם יום אחד אצל ריבונךָ שקול כנגד אלף שנים לפי מניינכם. 48 מה
רבות הערים אשר נתתי להן שהות בעודן מחזיקות בעוולתן, ואולם
לבסוף הִכּיתי בהן. סוף כולם לשוב אלַי.

49 אֱמור, הוי האנשים, כל תפקידי להזהירכם ברורות. 50 המאמינים
והעושׂים את הטוב יזכו במחילה ויפורנסו ביד רחבה, 51 ואולם החותרים
לסכּל את אותותינו הם יורשי שְׁאול.

52 מעולם לא שלחנו לפניךָ שליח ולא נביא, מבלי אשר – עם התגבר
כיסופיו – יגניב השׂטן דברים מבעד לכיסופיו; ואולם אלוהים ימחה את
אשר יגניב השׂטן. אזי יאשש אלוהים את אותותיו, ואלוהים יודע וחכם.

41 **זכאת:** ר' סורה 43:2.

42 **יכחישו את אזהרותיך:** פנייה אל הנביא מוחמד על אודות בני עמו הכופרים. **בני עאד ות'מוד:** ר' סורה 65:7; ר' סורה 73:7.

44 **אנשי מדין:** ר' סורה 85:7.

46 **לב להבין, או אוזניים לשמוע:** את לקח החורבות.

52 **עם התגבר כיסופיו:** להכרה מצד בני עמו. ויש המפרשים: "בעת שהוא קורא (את דברי אלוהים)". **יגניב השטן:** המסורת מספרת שמוחמד נכסף לכך שבני קוריש יתרצו לו, ואז הגניב השטן אל בין פסוקי הקוראן כמה פסוקים משל עצמו ("פסוקי השטן"). מוחמד השמיעם באוזני קוריש והם שמחו, כי היתה בפסוקים אלה הכרה באלוהותן של בנות אלוהים אשר בהן האמינו עובדי האלילים. עד מהרה הוסרו פסוקיו של השטן, ובמקומם ניתנו פסוקים אמיתיים המבהירים שאין ממש בבנות אלוהים האלילות (ר' סורה 53:19–23). **יאשש:** ישאיר על כנם את פסוקי הקוראן המבטלים את פסוקי השטן.

53 כך יעשׂה את (הדברים) אשר יגניב השׂטן מבחן לאלה אשר פשׂה הנגע
בלבם ולמקשים את לבם. אכן בני העוולה מפליגים במחלוקת. 54 יֵדעו
אלה אשר ניתַן להם הידע כי הוא האמת מעִם ריבונךָ, ולכן יאמינו בו,
וייכנע לבם לו.

אלוהים ינחה את המאמינים אל אורח מישרים, 55 ואולם הכופרים לא
יחדלו לפקפק בו עד אשר תבוא עליהם שעת הדין כחתף, או יבוא
עליהם עונשו של יום פורענות. 56 ביום ההוא תהיה המלכות לאלוהים,
והוא ישפוט ביניהם: המאמינים ועושׂי הטוב יהיו בגני מנעמים,
57 והכופרים והמכחישים את אותותינו, להם שמור עונש מחפיר.

58 אלה אשר היגרו למען אלוהים ואחר נהרגו או מתו, ישלח להם
אלוהים פרנסה נאה, כי אלוהים הוא הטוב שבמכלכלים. 59 הוא יכניסם
אל מקום אשר ישׂבעו בו רצון. הן אלוהים יודע ושקול דעת. 60 כך יהיה,
וכל המשיב מידה כנגד מידה, ואף־על־פי־כן שבים ומתנכלים לו, יושיט
לו אלוהים עזרה. אלוהים נעתר וסולח. 61 זאת כי אלוהים מבליע את
הלילה בתוך היום, ומבליע את היום בתוך הלילה, ואלוהים שומע
ומבחין. 62 וזאת כי אלוהים הוא אמת, ואילו אלה אשר מתפללים אליהם
מבַּלעדיו הם הבל, ואלוהים הוא העליון והכביר.

63 הלא תראה כי אלוהים הוריד מן השמים מים, ובהם תוריק האדמה.
אלוהים אנין דעת ומכיר כל דבר לְפנַי ולְפנים. 64 לוֹ כל אשר בשמים
ואשר בארץ, ואלוהים בלתי תלוי ומהולל.

65 הלא תראה כי אלוהים הכפיף לרצונכם את אשר בארץ ואת הספינות
השטות בים על־פי דברו. הוא מחזיק בשמים לבל ייפלו ארצה, אלא אם
ירשה זאת. אלוהים נוהג באנשים בחמלה וברחמים. 66 הוא אשר נתן

53 **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** ר' סורה 10:2.

54 **הידע:** הקוראן.

55 **יום פורענות:** יש המפרשים כרמז לתבוסת הכופרים בבַּדר (שנת 624).

58 **היגרו למען אלוהים:** נטשו את מולדתם כדי להילחם בכופרים. ור' סורה 218:2. **נהרגו או מתו:** מתו בקרב או באופן טבעי. **פרנסה נאה:** בגן עדן.

60 **מידה כנגד מידה:** מפרשים שזהו היתר למוסלמים להשיב מלחמה כנגד מי שנלחם בהם. **שבים ומתנכלים:** מגרשים אותו מביתו.

נשמת חיים באפכם, אחר ימיתכם ואחר ישוב ויחַיה אתכם, ואולם האדם הוא כופר מושבע.

67 קבענו לכל אומה מנהגי זבחים אשר אותם יכבדו, על כן אַל להם לנגח אותךָ על כך. קְרָא להם לבוא אל ריבּוֹנךָ, כי אתה הולך בדרך הישר. 68 ואם יתנצחו אתךָ, אֱמור, אלוהים מיטיב לדעת את אשר תעשׂו. 69 אלוהים ישפוט ביניכם ביום תחיית המתים בכל אשר נחלקתם בו. 70 הלא תדע כי אלוהים יודע את כל אשר בשמים ובארץ. כל זה רשום בספר, ואין קל מזה לאלוהים.

71 הם עובדים לאחרים מבַּלעדי אלוהים אשר הוא לא הוריד ממרומים כל אסמכתא לאמיתותם, ואשר הם אינם יודעים דבר עליהם. אין מושיע לבני העוולה. 72 כאשר קוראים לפניהם את אותותינו הנהירים, תבחין בַּסלידה הניבטת מפני הכופרים; עוד רגע יתנפלו על הקוראים לפניהם את אותותינו. אֱמור, הבה ואודיעכם מה גרוע מזה – האש. אלוהים הועידה לכופרים, ושם יהיה סופם המר.

73 הוי האנשים, הנה ניתַּן לכם משל, על כן האזינו לו: אלה אשר תִּפנו אליהם בתפילה מבַּלעדי אלוהים לעולם לא יוכלו לברוא גם זבוב, אף אם יתכנסו כולם לשם כך. ואם יגזול מהם הזבוב דבר־מה, לא יוכלו לחלצו ממנו. אכן חלש הוא הרודף וגם הנרדף!

74 הם לא שיערו אל־נכון את מידות אלוהים, ואולם אלוהים חזק ואדיר. 75 אלוהים בוחר שליחים מקרב המלאכים ומקרב האנשים. אלוהים שומע ומבחין. 76 הוא יודע את אשר לפניהם ואת אשר מעבר להם, ואל אלוהים יושבו הדברים.

67 **אל להם לנגח אותך:** מפרשים שהפסוק מרמז לאיסור שהטיל אלוהים על אכילת נבלות, ואשר סתר את מנהגיהם של עובדי האלילים.

70 **רשום בספר:** הספר השמימי שבו נרשמים כל מעשי הברואים.

74 **מידות אלוהים:** תכונותיו ועוצמתו.

76 **את אשר לפניהם...מעבר להם:** המעשים שעשו ואשר יעשו.

77 הוי המאמינים, כִּרעו והשתחוו ועִבדו את ריבּונכם ועֲשׂו את הטוב למען תעשׂו חַיִל, 78 וקומו להיאבק לשם אלוהים כראוי לו. הוא בחר בכם ולא הטיל עליכם כל מעמסה בדת; לכו בדרך דתו של אברהם אביכם. כבר לפָנים כינה אתכם מתמסרים, וגם עתה, למען יעיד עליכם השליח, ואתם תעידו על האנשים. לכן קַיימו את התפילה ותנו זַכָּאת, ובַקשו מעוז באלוהים. הוא מגינכם – מה טוב המגן ומה טוב המושיע.

78 **קומו להיאבק:** ר' סורה 218:2. **כבר לפנים:** כבר בתורה ובברית החדשה נחזתה הופעת אומתו של מוחמד. **מתמסרים:** ר' סורה 112:2. **וגם עתה:** גם בקוראן עצמו הם מכונים מתמסרים. **יעיד עליכם השליח:** ביום הדין. **תעידו:** רמז למעלת המוסלמים אשר יעידו בפני אלוהים על מעשי שאר הברואים.

סוּרָה 23 הַמַּאֲמִינִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 המאמינים יעשׂו חיל. 2 הם הענווים בתפילתם, 3 והאוטמים אוזנם
מפני לזות שׂפתיים, 4 והמקיימים את מצוות הַזַּכָּאת, 5 והשומרים על
תומת ערוותם, 6 לְמַעֵט עם נשותיהם או עם השפחות אשר בבעלותם,
ועל כך לא יגונו 7 – ואולם החומד מעבר לכך, כל אלה פרוצים הם –
8 והשומרים נאמנה על פקדונות וחוזים, 9 והמקפידים על תפילתם.
10 הם היורשים, 11 אשר יירשו את פרדסי גן עדן, ושם יהיו לעולמי־עד.

12 בראנו את האדם מתמצית נוזל, מטין, 13 אחר עשׂינוהו זרע אשר
הוּשַּׂם במקום מבטחים, 14 אחר יצרנו מן הזרע דם מעוּבֶּה, ומן הדם
המעוּבּה יצרנו פיסה גולמנית, ומן הפיסה יצרנו עצמות וכיסינו את
העצמות בבשׂר, אחר יצרנוהו בבריאה חדשה. יתברַך אלוהים הטוב
שבבוראים. 15 לאחר כל זאת יבוֹאכם המוות, 16 ואחר יעוררוכם ביום
תחיית המתים. 17 בראנו מעליכם שבע מסילות, ולא הסחנו דעתנו מן
הברואים. 18 הורדנו מן השמים מים במידה ראויה והִשׁכּנו אותם בתוככי
האדמה – גם לייבשם יכול נוּכַל – 19 ובהם הצמחנו לכם גני תמר וגפן
אשר פירות רבים בהם, ומהם תאכלו, 20 ועץ שמוצאו בהר סִינַי, אשר
יניב שמן ותבלין לאוכלים. 21 במִקנה צפון לכם לקח: נַשְׁקֶה אתכם

4 **זכאת:** ר' סורה 43:2.
7 **החומד מעבר לכך:** חומד נשים אחרות.
13 **מקום מבטחים:** הרחם.
14 **דם מעובה:** ר' סורה 5:22. **בריאה חדשה:** הפיכת העובר ליילוד חי. **הטוב שבבוראים:** הפרשנים מסבירים ש"בוראים" כאן הם כלל העוסקים ביצירה כלשהי, לאו דווקא בבריאת יש מאין.
17 **מסילות:** רקיעים. **לא הסחנו דעתנו מן הברואים:** דאגנו למלא את כל מחסורם.
20 **עץ שמוצאו בהר סיני:** עץ הזית. ויש הגורסים שהביטוי "הר סיני" הוא כינוי לכל הר

מאשר בבטנו, ותמצאו בו תועלת רבה, וממנו תאכלו, 22 ועל גבו ועל
גב הספינות יישׂאוכם.

23 שלחנו את נֹחַ אל בני עמו, והוא אמר, בני עמי, עִבדו את אלוהים, כי
אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הלא תהיה בכם יִראָה? 24 אמרו נכבדי בני עמו
הכופרים, אין זה אלא בשׂר ודם כמותכם הרוצה להתנשׂא עליכם. אילו
חפץ אלוהים, היה שולח מלאכים ממרומים. לא שמענו כי היתה כזאת
בקרב אבותינו הראשונים. 25 אין הוא אלא אדם מוכה שיגעון, על כן
אִרבו לו זמן־מה. 26 אמר, ריבוני, עזור לי כי הכחישו את אזהרותי. 27 אז
הורינו לו לאמור, עֲשֵׂה את הספינה לנגד עינינו ועל־פי השראתנו,
וכאשר יקום דְבָרנו וירתח התנור, הַעֲלֵה בה שניים שניים, זכר ונקבה
מכל סוג, ואת בני משפחתךָ, חוץ ממי שנחרץ דינו, ואַל תפנה אלי
בדבר בני העוולה. טָבוֹע יטבעו. 28 וכאשר תשב לבטח בספינה, אתה
ואשר עִמךָ, אֱמור, התהילה לאלוהים אשר הצילנו מקהל בני העוולה.
29 וֶאֱמור, ריבוני, הָביאני אל מקום מבטחים מבורך, כי אתה הטוב
שבמביאים. 30 – בזאת צפונים אותות, ואנו הבוחנים.

31 אז הקמנו דור אחר תחתיהם, 32 ושלחנו אליהם שליח מִקִרבם, למען
יגיד, עִבדו את אלוהים, כי אין לכם אלוה מִבַּלעדיו. הלא תהיה בכם
יִראָה? 33 נכבדי בני עמו הכופרים אשר הכחישו כי יגיעו אל העולם
הבא, ואשר פינקנום בתפנוקי החיים בעולם הזה, אמרו, אין זה אלא
בשׂר ודם כמותכם. הוא אוכל את אשר תאכלו ושותה את אשר תשתו.
34 אם תישָׁמעו לבשׂר ודם כמותכם, תלכו לאבדון. 35 האם יבטיח לכם
כי לאחר שתמותו ותהיו עפר ועצמות, יוציאוכם (חיים מקברכם)? 36 אין
ממש בכל אשר הובטח לכם. 37 דבר אין לנו מעֵבר לחיינו בעולם הזה:
האחד ימות והאחר יחיה, (ובמות כולנו) לא עוד יעוררונו לחיים. 38 אין
הוא אלא אדם הטופל שקרים על אלוהים, ואין אנו מאמינים לו. 39 אמר
(השליח), ריבוני, עזור לי, כי הכחישו את אזהרותי. 40 אמר, בעוד

מבורך ופורה.
25 **ארבו לו:** עד שימות, או עד שיחלים משגעונו.
27 **ירתח התנור:** ר' סורה 40:11.
31 **דור אחר:** עָאד, בני עמו של הנביא הוּד.

זמן־מה יתחרטו. 41 אז הָלַם בהם בצדק קול שאגה, ועשינום כרפש הנשטף בזרם. כן יאבדו קהל בני העוולה!

42 אז הקמנו דורות אחרים תחתיהם, 43 ושום אומה לא יכלה להקדים את בוא זמנה ולא לדחותו. 44 אחר שלחנו את שליחינו זה אחר זה, וכל אימת שבא שליח אל אחת האומות, הכחישו את אזהרותיו. העברנו אותן מן העולם זו אחר זו ושמנו אותן לשיחה בפי כל. כן יאבדו האנשים אשר לא יאמינו!

45 אחר שלחנו את משה ואת אהרן אחיו להביא את אותותינו ולהציג אסמכתא ברורה 46 בפני פַּרעֹה ומועצת נכבדיו, ואולם הם מלאו שחץ, והיו קהל מתמרדים. 47 אמרו, הנאמין לשני אנשים בשר ודם כמותנו, בעוד בני עַמם עֲבָדים לנו? 48 הם הכחישו את אזהרותיהם, על כן היו בנִספים. 49 נָתַנּו למשה את הספר למען יישירו לכת. 50 ושמנו את בן מִרְיָם ואת אמו למופת, ואספנו אותם אל גבעה ובה כר דשא ומים מפכים. 51 הוי השליחים, אִכלו מן הדברים הטובים ועשו את הטוב. יודע אני את אשר תעשו.

52 זוהי האומה שעליכם להיות: אומה אחת, ואני הוא ריבונכם, על כן הֱיו יראים אותי. 53 ואולם הם התפלגו ביניהם, ועשו להם ספרים, וכל מחנה עלץ בשֶׁלו. 54 הַנַּח להם לבוסס זמן־מה במצולות שגגתם. 55 הסבורים הם כי בהמציאנו להם רכוש ובנים, 56 מזדרזים אנו להרעיף עליהם רוב טובה? לא, אין הם משערים דבר.

57 אלה אשר יראת ריבונם נוסכת חרדה בלבם, 58 והמאמינים באותות ריבונם, 59 ואינם מצרפים שותפים לריבונם, 60 והנותנים ככל יכולתם

45 **אותותינו:** מכות מצרים.
49 **הספר:** התורה.
50 **בן מרים:** ישוע. **גבעה:** אולי רמז לאגדות נוצריות על מנוסת ישוע ואמו למצרים. אבל יש המזהים את הגבעה עם ירושלים או דמשק.
52 **אומה אחת:** מאוחדת באמונת הייחוד. הפנייה היא אל בני האדם באשר הם.
53 **הם התפלגו:** הכוונה ליהודים ולנוצרים אשר נחלקו ביניהם על עיקרי האמונה. **ספרים:** יש המבינים בהוראת "כיתות".

בלב חרד, ביודעם כי אל ריבונם עתידים הם לשוב, 61 – כל אלה זריזים במעשים טובים וראשונים לעשותם.

62 לא נטיל על נפש לשאת יותר מכפי יכולתה, ואִתנו ספר דובר אמת, והם לא יקופחו. 63 אבל לבותיהם שקועים במצולת השגגה ומוסחים מכל זה, ולהם מעשים אחרים אשר יעשום. 64 כאשר יכה עונשנו בשטופי התפנוקים אשר בהם, ישוועו לעזרה. 65 אַל תשוועו היום, כי לא תיוושעו מאִתנו. 66 כבר קראו בפניכם את אותותי, אך שבתם על עקבותיכם, 67 ובשיחותיכם בלילות השתלחתם בו ורחקתם. 68 וכי לא הרהרו בדברים, או אולי פקד אותם דבר אשר טרם פקד את אבותיהם הראשונים? 69 או אולי אינם מכירים את השליח אשר בא אליהם, ועל כן הם מתנכרים לו? 70 או אולי אומרים הם, הוא מוכה שיגעון? לא כן הדבר! הוא הביא להם את האמת, ואולם מרביתם מאסו באמת. 71 אילו תאמה האמת את משוגותיהם, היו השמים והארץ וכל שוכניהם נשחתים. הן נָתַנּו להם דבר־תוכחה, אך הם פונים עורף לדבר־התוכחה אשר קיבלו. 72 התאמר לדרוש מהם תשלום? תשלום מעִם אלוהיך טוב ממנו, כי הוא הטוב שבמכלכלים. 73 אתה קורא להם ללכת באורח מישרים, 74 ואולם אלה אשר לא יאמינו בעולם הבא סרים מן האורַח. 75 אילו חסנו עליהם והסרנו את הצרה אשר הם שרויים בה, היו עומדים במִרְיָם ומתחבטים אובדי עצות. 76 כבר הכה בהם עונשנו אך הם לא נכנעו לריבונם ולא שטחו תחינה. 77 ואולם כאשר נפתח עליהם את שער העונש הקשה, אז יגידו נואש.

60 **עתידים הם לשוב:** ולתת את הדין על מעשיהם.
62 **ספר דובר אמת:** ספר שמימי שבו נרשמים מעשי הברואים.
63 **מעשים אחרים:** שונים ממעשי המאמינים.
64 **עונשנו:** מפרשים כי נרמזת כאן תבוסת הכופרים בקרב בַּדר (שנת 624). אחרים גורסים שמדובר ברעב בן שבע שנים שפקד את תושבי מֶכה כתוצאה מתפילת מוחמד.
67 **השתלחתם:** בקוראן. **רחקתם:** או: דיברתם הבלים.
68 **וכי לא הרהרו בדברים:** האם לא עיינו בקוראן ונוכחו לדעת כי דבריו אמת, ומי כבר לפני מוחמד באו שליחי אמת אל אומות העולם?
71 **אילו תאמה:** אילו היה ממש בטענות ההבל של הכופרים כאילו יש אלילים מבלעדי אלוהים. **דבר־תוכחה:** הקוראן.
75 **הצרה:** הרעב בן שבע השנים שתקף את תושבי מֶכה.
77 **העונש הקשה:** מפרשים שנרמזת כאן תבוסת קוריש במלחמת בַּדר (שנת 624). ויש

78 הוא אשר יצר לכם אוזניים ועיניים ולב, ואתם, מה מעט תכירו טובה.
79 הוא אשר הפיץ את זרעכם על פני הארץ ואליו תיאספו, 80 והוא
המְחַיה והממית, ובידיו חילוף הלילה והיום. וכי לא תשׂכילו להבין?
81 ואולם הם אמרו כדברים שאמרו הראשונים. 82 אמרו, האם לאחר
שנמות ונהיה עפר ועצמות, יעוררונו לחיים? 83 כזאת הובטח לנו
ולאבותינו זה כבר, וכל זה אינו אלא סיפורי מעשׂיות של קדמונים.

84 אֱמור, למי הארץ ושוכניה, אם יודעים אתם? 85 הם יאמרו, לאלוהים.
אֱמור, האם לא תִיזָכרו? 86 אֱמור, מי הוא ריבון שבעת הרקיעים, וריבון
הכס הכביר? 87 הם יאמרו, לאלוהים הם. אֱמור, הלא תהיה בכם יִראָה?
88 אֱמור, ביד מי מלכות כל דבר, ומי המגן אשר אין מגן מפניו, אם
יודעים אתם? 89 הם יאמרו, לאלוהים הם. אֱמור, אם כן, כיצד זה
תסתחררו? 90 הבאנו להם את האמת, ובפיהם הכזב; 91 אלוהים לא
הוליד כל בן ואין כל אלוה עִמו. אילו היתה כזאת, כי אז היה כל אלוה
הולך לו עִם אשר ברא, והיו קמים זה על זה. ישתבַּח שֵם אלוהים ויינון
מעל התארים אשר בהם יתארוהו. 92 הוא יודע הנסתר והנִגלה, על כן
יתרומַם מעל השותפים אשר יצרפו לו. 93 אֱמור, ריבוני, אם תַראה לי
את אשר הובטח להם, 94 ריבוני, כי אז אַל תשׂים חלקי עִם קהל בני
העוולה. 95 אכן נוּכַל להראות לך את אשר הבטחנו להם. 96 שלם טובה
תחת רעה. אנו מיטיבים לדעת את אשר יתארו. 97 אֱמור, שומרני,
ריבוני, מפני מדקרת השׂטנים, 98 ושומרני, ריבוני, פן יגיעו עָדָי.

99 ובבוא המוות אל אחד מהם, יגיד, ריבוני, הַחזירוני, 100 למען אעשׂה
את הטוב אשר זנחתי. לא ולא! אלה אינן אלא מילים אשר יאמר. מאחורי

הגורסים שמדובר בעונש הצפוי להם בעולם הבא.

79 **תיאספו:** למשפט ביום הדין.

91 **בן:** ר' סורה 116:2.

93 **אשר הובטח להם:** העונש.

94 **אל תשים חלקי:** אל תעניש‏ני יחד עמם.

96 **שלם טובה תחת רעה:** שדל את הכופרים בדברי נועם. ויש המפרשים שהוראה זו בוטלה בתוקף סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. ואולם היו שגרסו כי ניתן להבין את הפסוק גם במישור שבין אדם לחברו, ולא בין מאמין לכופר, ומבחינה זו אין בו דבר שהצריך את ביטולו. **אשר יתארו:** דברי אמונתם באלילים ושיתופם לאלוהים.

גבם תעצרם מחיצה עד היום אשר בו ייעורו המתים. 101 בהישָמע תרועת
השופר, לא עוד ייחָשבו קשרי דם ביניהם ביום ההוא, ולא יִפנו זה אל
זה. 102 אשר מאזניו כבדים יהיו, אלה אנשי חיל. 103 אשר מאזניו קלים
יהיו, אלה המיטו אבדון על עצמם, ובגיהינום יהיו לעולמי־עד. 104 האש
תחרוך את פניהם ותקלוף את שׂפתותיהם. 105 האם לא קֻראו בפניכם את
אותותי, ולא הכחשתם אותם? 106 יגידו, ריבוננו, זדון לבנו גבר עלינו,
והיינו אנשים תועים. 107 ריבוננו, הוציאנו מכאן ואם נשוב לסורנו,
נהיה בני עוולה. 108 יגיד, הישארו מקוללים בתוכה ואַל תִפנו אלַי
בדברים! 109 היה מחנה בין ברואַי אשר אמר, ריבוננו, מאמינים אנו, על
כן סְלַח לנו וחמול עלינו, הן אתה הטוב שבחומלים. 110 ואולם אתם
שׂמתם אותם ללעג, עד כי נשכח מכם זכרי, ונהגתם לצחוק להם.
111 היום גמלתי להם על כי עמדו בעוז רוח, והם הזוכים. 112 יגיד
(אלוהים), כמה שנים עברו עליכם עלי אדמות? 113 יגידו, עבר רק יום
או מקצתו. שְאַל את המונים! 114 יגיד, אכן רק זמן קצר עבר עליכם, לוּ
רק ידעתם. 115 האומנם סברתם כי בראנו אתכם לשם שעשוע, וכי לא
תשובו אלינו?

116 יתרומַם אלוהים, המלך, אשר הוא האמת. אין אלוה מִבַּלעדיו. ריבון
הכס הנכבד. 117 כל הפונה בתפילה אל אלוה אַחֵר זולת אלוהים ואין
בידו מופת לקיומו, יבוא ריבונו חשבון עִמו. הכופרים לא יעשׂו חיל.

118 אֱמור, ריבוני, סְלַח וחמול, הן אתה הטוב שבחומלים.

100 **תעצרם מחיצה:** תמנע את שובכם לעולם הזה.

101 **תרועת השופר:** לאות ששעת הדין הגיעה. **לא עוד ייחשבו קשרי דם:** מרוב בהלה ינוס כל איש על נפשו, אפילו מפני אחיו.

102 **כבדים יהיו:** במעשים טובים.

105 **אותותי:** ר' סורה 39:2.

107 **הוציאנו מכאן:** מאש גיהינום.

111 **הזוכים:** בגן עדן.

113 **רק יום:** שהותם השאננה בעולם הזה נראית להם קצרה יחסית לימי סבלם בגיהינום. **המונים:** המלאכים המופקדים על מניין שנות האדם.

סוּרָה 24 הָאוֹר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 זו סורה אשר הורדנו ממרומים ואשר הטלנו את המצוות אשר בה, ובה
הורדנו ממרומים אותות נהירים, למען תיזָכרו.

2 הזונָה והזונֶה – הַלקו כל אחד מהם מאה מלקות, ואַל תהיה בלבכם
חמלה עליהם בדבר חוק אלוהים, אם מאמינים אתם באלוהים וביום
האחרון. יבואו על עונשם לעיני עדת המאמינים. 3 זונֶה לא יישׂא לאישה
בלתי אם זונָה או משתפת, וזונָה לא תינשׂא בלתי אם לזונֶה או למשתף.
על המאמינים נאסר לעשׂות כן.

4 הנותנים דופי בנשים נשׂואות, ואינם מביאים ארבעה עדים, הַלקו
אותם שמונים מלקות, ולעולם אל תקבלו את עדותם. הם המופקרים.
5 ואולם החוזרים בתשובה לאחר מכן, והמתקנים את דרכם, הִנה אלוהים
סולח ורחום.

6 הנותנים דופי בנשותיהם, ואין להם עדים מלבד עצמם, יישָׁבעו באלוהים
ארבע פעמים כי עדות אמת בפיהם. 7 ובפעם החמישית (יישבעו) כי
קללת אלוהים על ראשם אם שקר בפיהם. 8 למען יוסר העונש מעליה,

1 **סורה:** ר' סורה 23:2.
2 **הזונָה:** הקוראן מגדיר כ"זנות" כל מצב שבו מתקיימים יחסי מין מחוץ למסגרת הנישואין, גם אם איש מהמעורבים אינו נשוי לאחר. **מאה מלקות:** ההלכה האסלאמית, שלא כמו פסוק זה, קובעת שדין ניאוף הוא סקילה (כמו ביהדות). יש המתרצים את הסתירה בכך שפסוק זה חל רק על בוגרים רווקים ורווקות המחללים את תומתם, כך שנואפים נשואים (וכן גרושים, לדעת אחדים) דינם סקילה. **ביום האחרון:** יום הדין.
3 **זונֶה...זונָה:** המסורת גורסת שפסוק זה נועד למנוע בעד מוסלמים עניים מלהינשא לפרוצות אמידות. בעניין זה מסופר שהמהגרים אשר באו למַדינה ממֶכּה ביקשו לשאת פרוצות מטעמים כלכליים. **משתפת:** עובדת אלילים, כלומר מי שאינה מוסלמית.
4 **נשׂואות:** בערבית: מוּחְצַנַאת. ר' סורה 24:4.

תישבע באלוהים ארבע פעמים כי שקר בפי (בעלה), 9 ובפעם החמישית
– כי חמת אלוהים על ראשה אם אמת בפיו. 10 אלמלא הרעיף אלוהים
את ברכתו עליכם ואת רחמיו (הייתם נענשים), ואולם אלוהים רוצה
בתשובת עבדיו וחכם הוא.

11 אלה אשר הוציאו את הדיבה הם חבורה מביניכם. אל תחשבו כי יֵרַע
לכם הדבר, כי רק לטוב יהיה לכם. כל אדם מהם ייענש כמידת חלקו
באשמה, ואשר ביקש להעצימה ייענש עונש כבד. 12 מדוע, כשומעכם
את הדבר, לא חשבו המאמינים והמאמינות טובות על אחֵיהם, ולא
אמרו, זהו שקר ברור? 13 מדוע לא הביאו ארבעה עדים על כך? כיוון
שלא הביאו עדים, משקרים הם בעיני אלוהים. 14 אלמלא הרעיף אלוהים
את ברכתו עליכם ואת רחמיו בעולם הזה ובעולם הבא, היה בא עליכם
עונש כבד בעוון כל אשר התפלשתם בו. 15 הן לשונותיכם מסרו ושפתיכם
אמרו את אשר לא ידעתם אל־נכון, וחשבתם כי נָקֵל הדבר, ואולם בעיני
אלוהים הוא חמור. 16 ומדוע, כשומעכם את הדבר, לא אמרתם, חלילה
לנו מלומר דברים שכאלה; ישתבַּח שמךָ, זוהי תרמית ברורה? 17 אלוהים
דורש כי לעולם לא תשובו לעשׂות כזאת, אם מאמינים אתם. 18 אלוהים
מבאר לכם את האותות, ואלוהים יודע וחכם. 19 הרוצים להפיץ את
שמועת התועבה על אודות המאמינים, צפוי להם עונש קשה בעולם הזה
ובעולם הבא. אלוהים יודע זאת, ואולם אתם אינכם יודעים. 20 אלמלא
הרעיף אלוהים את ברכתו עליכם ואת רחמיו, (הייתם נענשים), ואולם
אלוהים חומל ורחום.

11 **הדיבה:** הפרשנים מאוחדים בדעתם שהפסוק רומז למספר אנשים, ובראשם עבדאללה אבן אוּבַּי, ראש "המתחסדים" בעיר מַדינה, אשר ריננו על עָאא'שה, אשתו הצעירה של מוחמד, והאשימוה בקשרים מפוקפקים עם אחד מחברי הנביא, ושמו צַפְוָאן אבן מוּעַטַּל. השמועות על אודותיה הופצו בעקבות מקרה שבו עאא'שה נעלמה לזמן־מה ממחנה הנביא, במהלך אחד ממסעות המלחמה שלו, ולבסוף הופיעה בלוויית צפואן. **לטוב יהיה לכם:** בכך שתוכח חפותם של המוכפשים ותתברר מעלתם בעיני אלוהים. **אשר ביקש להעצימה:** את הדיבה. יש אומרים שהוא עבדאללה אבן אוּבַּי, ראש "המתחסדים". אחרים גורסים שהוא חַסַּאן אבן תַ'אבִת, משוררו של הנביא, שנמנה עם מוציאי הדיבה.
12 **המאמינים והמאמינות:** אשר האמינו לדיבה וסייעו להפיצה. הפרשנים נוקבים בשמותיהם של שלושה מקרב חברי הנביא, ובהם אישה אחת. **אחיהם:** המוכפשים, כלומר עאא'שה וצפואן.

21 הוי המאמינים, אל תלכו בעקבות השטן, כי כל ההולך בעקבות
השטן, הנה מצווה הוא על תועבה ומעשים מגונים. אלמלא הרעיף
אלוהים את ברכתו עליכם ואת רחמיו, כי אז לעולם לא היה בכם זך
נפש. רק אלוהים יזכך את אשר יחפוץ, ואלוהים שומע ויודע.

22 בַּל יישבעו אנשי המעלה והאמידים אשר בכם כי לא ייתנו צדקה
לקרובי המשפחה ולנזקקים, ולמהגרים למען אלוהים. ימחלו־נא ויחוסו!
וכי לא תרצו כי יסלח אלוהים גם לכם? אלוהים סולח ורחום.

23 הנותנים דופי בנשים נשואות, תמימות ומאמינות, תבוא עליהם קללה
בעולם הזה ובעולם הבא, וייענשו עונש כבד, 24 ביום אשר יעידו בהם
לשונותיהם וידיהם ורגליהם על אשר עשו. 25 ביום ההוא ישיב להם
אלוהים באמת כמלוא גמולם, ואז יֵדעו בבירור כי אלוהים הוא אמת
צרופה. 26 הרָעוֹת נועדו לרעים והרעים לרעות והטובות לטובים והטובים
לטובות. הללו חפים מכל שיאמרו (עליהם), ויזכו במחילה ויפורנסו ביד
רחבה.

27 הוי המאמינים, אל לכם להיכנס אל בתים לא לכם, אלא אם כן
נטלתם רשות ובירכתם את יושביהם לשלום. בזאת ייטב לכם, למען
תיזָכרו. 28 ואם לא תמצאו בהם איש, אל לכם להיכנס עד אשר יוּתַר
לכם. ואם יאמרו לכם להסתלק, עשו כן, כי בזאת תִרבה טוהרתכם,
ואלוהים יודע את אשר תעשו. 29 אבל אין עוון עליכם אם תיכנסו אל

22 **אנשי המעלה:** מספר מסורות גורסות שמדובר באבו בַּכְר, אביה העשיר של עאא'שה, שהחליט להפסיק את תמיכתו בקרוב משפחתו (שמו מסטח) כעונש על שנטל חלק בהפצת הדיבה על עאא'שה. **ולמהגרים:** כלומר בני שבטו של מוחמד (קוריש) שבאו למַדינה ממֶכָּה. מִסְטַח היה אחד מהם.

23 **נשואות:** ר' פסוק 4 לעיל. **קללה:** יש המפרשים כי המקוללים הם המכפישים את שמן של נשות הנביא, כגון עאא'שה.

26 **הרעות נועדו לרעים:** תכונותיהם המשותפות של נשים וגברים קושרות אותם זה לזה, ומוציאות אותם מכלל המנוגדים להם בתכונותיהם. פסוק זה הובן אף הוא על־ידי הפרשנים כמרמז לעאא'שה, בקובעו כי דברי מכפישיה לעולם לא ידבקו בה, בזכות תכונותיה הטובות. **הללו חפים מכל שיאמרו:** מפרשים כרמז לעאא'שה החפה מן הדיבה שהוציאו. **יפורנסו:** בגן עדן.

בתים אשר אין מתגוררים בהם ואשר יש לכם צורך בהם. אלוהים יודע
את אשר תגַלו או תסתירו.

30 אֱמור למאמינים כי יצניעו את מבטם וישמרו על תומת ערוותם, כי
בזאת תִרבה טוהרתם; אלוהים מכיר את מעשיהם לְפנֵי ולִפנים. 31 וֶאֱמור
למאמינות כי תצנענה את מבטן ותשמורנה על תומת ערוותן, ולא
תחשופנה את שכיות חמדתן, מלבד הנגלות שבהן, ותכַסינה ברעלותיהן
את חזותיהן. אַל להן לחשוף את שכיות חמדתן בלתי אם בפני בעליהן או
אבותיהן או אבות בעליהן או בניהן או בני בעליהן או אחֵיהן או בני
אחֵיהן או בני אחיותיהן או נשות המאמינים או אלה אשר בבעלותן או
גברים נספחים אשר נטולי תשוקה הם או ילדים שטרם ניעוֹר עניינם
בערוות האישה; ואל להן לעכס ברגליהן למען ייוודעו שכיות חמדתן
הנסתרות. חִזרו בתשובה אל אלוהים כאיש אחד, אתם המאמינים, למען
תעשו חיל.

32 הַשיאו את הפנויים אשר בכם ואת הראויים אשר בעבדיכם ואַמהותיכם.
אם עניים הם, יעשירם אלוהים בברכה אשר ירעיף עליהם, כי אלוהים
רב אמצעים ויודע. 33 אשר אין ידו משגת להינשא, ירחק מפריצות עד
אשר יעשירנו אלוהים בברכה אשר ירעיף עליו. העבדים אשר בבעלותכם,
אם ירצו לפדות עצמם, כִּתבו להם את תנאי הפדות, אם יודעים אתם כי
הם ישרים. הַעניקו להם מרכוש אלוהים אשר העניק לכם. אל תִכפו על
שפחותיכם את הזנות, אם ירצו לשמור על תומתן, בבקשכם להפיק מהן
רווח בעולם הזה. כל הכופה עליהן, הנה אלוהים, אם יכפו עליהן, סולח
ורחום.

29 **בתים אשר אין מתגוררים בהם:** מבנים ציבוריים, כגון אכסניות, או חנויות בשווקים.

31 **שכיות חמדתן:** פסוק זה מבחין בין שני סוגים בשכיות החמדה של האישה: נגלה, שמותר להראותו לזרים, ונסתר. הפרשנים גורסים בדרך כלל שהסוג הנגלה הוא הבגדים העליונים, וכן איפור העיניים והתכשיטים שעל כפות הידיים. הסוג הנסתר הם התכשיטים שעל שאר חלקי הגוף, כגון הצוואר והרגליים. **אשר בבעלותן:** עבדים ושפחות. **נספחים:** כגון הנסמכים על שולחן המשפחה. **נטולי תשוקה:** תשושים או זקנים, וכל מי שאינו נמשך לנשים. **לעכס ברגליהן:** וכך להשמיע את צלצול האצעדות שעל רגליהן, המוסתרות תחת בגדן.

33 **ישרים:** כך שיעמדו בתנאי תשלום הכופר. ויש המפרשים בהוראת: "בעלי אמצעים". **העניקו להם:** הפרשנים מסבירים, בין השאר, כי על האדון להעניק הנחה לעבד מן הסכום

34 הורדנו לכם אותות ברורים ממרומים, ולֶקח מגורל הדורות אשר היו
לפניכם, ומוסר השׂכל ליראים. 35 אלוהים הוא אור השמים והארץ. אורו
נמשל לגומחה אשר בה מנורה, והמנורה עשׂויה זכוכית, והזכוכית ככוכב
נוצץ; היא הוצתה (בשֶמנו של) עץ מבורך, עץ זית, לא מקצווי מזרח ולא
מקצווי מערב. שַמנו כמעט שיאיר אף אם לא תיגע בו אש – אור על
גבי אור. אלוהים ינחה אל אורו את אשר יחפוץ, ואלוהים ימשול לאנשים
משלים; אלוהים יודע כל דבר.

36 בבתים אשר התיר אלוהים להקימם ולהזכיר בהם את שמו, מספרים
בשבחו בוקר וערב 37 אנשים אשר מסחר ומיקח וממכר לא יסיחו דעתם
מלהזכיר את שם אלוהים ומלקיים את התפילה ומלתת זַכָּאת. הם חוששים
מפני יום אשר יתהפכו בו הלבבות והעיניים. 38 על כן יגמול להם
אלוהים על כל הטוב אשר עשׂו ויַרבה להם את ברכתו. אלוהים יפרנס
בלא חשבון את אשר יחפוץ.

39 הכופרים, מעשׂיהם כחזון תעתועים במרחבי מדבר; הצָמֵא חושב כי
מים הוא, ואולם בבואו אליו, לא ימצא מאומה. ימצא את אלוהים לידו,
אשר יפרע לו את חשבון מעלליו במלואו. אלוהים מהיר חשבון. 40 או
(מעשׂיהם) כמחשכים במצולות ים אשר מעליו גל על גבי גל, ומעליו
עננים – שכבות מחשכים זו על גבי זו, אשר אם יושיט אדם את ידו
בעודו בתוכָן, כלל לא יִראנה. אשר לא ייתן לו אלוהים אור, לא יהיה לו
כל אור.

שעליו לשלם לו כדי לפדות את עצמו מעבדות. **רכוש אלוהים:** רכושו הפרטי של האדם נתפס כאילו נועד כולו לרצות את אלוהים, על־ידי כך שישמש את בעליו רק למטרות טובות. **אל תכפו:** יש המפרשים שהפסוק מרמז לעבדאללה אבן אובי, מנהיג המתחסדים במְדינה, שהכריח את שפחותיו לעסוק בזנות.

34 **לקח:** יש המפרשים שהפנייה היא אל מוציאי הדיבה על עאא'שה, תוך רמיזה לגורלו של כל מכזב מאז ומעולם.

35 **לא מקצווי מזרח ולא מקצווי מערב:** צומח באזור ממוזג ולפיכך פריו משובח. **אור על גבי אור:** האור הבוקע מן האש שהדליקה את השמן ועולה מבעד לזכוכית המנורה.

36 **בתים:** מסגדים. ויש הגורסים כי מדובר במסגדיה של ירושלים. אחרים סבורים שמדובר בבתי נשותיו של הנביא. ויש המקשרים את הפסוק לקודמו וגורסים שהבתים הם המקום שבו מאיר אור המנורה.

37 **זכאת:** ר' סורה 43:2. **יתהפכו:** בבעתה.

41 הלא תִראה כי אלוהים – שוכני השמים והארץ מספרים בשבחו, וגם
העופות פרושׂי הכנף. יודע הוא את תפילת כולם ואת תשבחתם, ואלוהים
יודע את אשר יעשׂו. 42 לאלוהים מלכות השמים והארץ, וסוף כולם
לשוב אליו. 43 הלא תִראה כי אלוהים יעלה עננים, אחר יחברם זה אל
זה, ואז יערום אותם, והנה יוצאות מתוכם טיפות הגשם לנגד עיניך.
והוא מוריד ברד מן השמים, מתוך הררי ברד אשר בהם, ומכה בו את
אשר יחפוץ ומַטֶה אותו מעל אשר יחפוץ. אִבחת הברק אשר בעננים
כמעט שתסנוור את העין. 44 אלוהים מחליף את הלילה והיום זה בזה,
ובזאת צפון לקח לכל אשר עיניו בראשו. 45 ואלוהים ברא כל יצור מן
המים. יש בהם הזוחלים על גחונם, ויש הולכי על שתיים והולכי על
ארבע. אלוהים בורא את כל שיחפוץ, כי אלוהים הוא כל־יכול.
46 הורדנו אותות ברורים ממרומים, ואלוהים ינחה את אשר יחפוץ אל
אורח מישרים.

47 יש האומרים, אנו מאמינים באלוהים ובשליח ונשמעים, ואולם אחר־כך
חבורה אחת מהם פונה עורף. כל אלה אינם מאמינים. 48 כאשר קוראים
להם לפנות אל אלוהים ושליחו למען ישפוט ביניהם, אז תפנה חבורה
אחת מהם עורף. 49 ואולם אם יִזכו במשפט, יחושו להישמע לפסק דינו.
50 האם פשׂה הנגע בלבם, או אחז בהם פקפוק, או אולי חוששים הם פן
אלוהים ושליחו יַפלום לרעה? הם עצמם בני עוולה!

51 אילו היו המאמינים נקראים לפנות אל אלוהים ושליחו למען ישפוט
ב'ניהם, לבטח היו אומרים, נשמע ונעשׂה. אלה אנשי החיל. 52 כל
הנשמע לאלוהים ולשליחו והחושש מפני אלוהים ויִרָא אותו, אלה הם
הזוכים. 53 הם נשבעו באלוהים בהן צדק, כי אם תצווה עליהם, יָצוא

41 **יודע הוא את תפילת כולם:** או: כולם יודעים את תפילתם.

45 **המים:** ר' סורה 30:21.

47 **חבורה:** המסורות גורסות שמדובר במתחסדים (מונאפקון), כלומר קבוצה מתושבי מְדינה שהאמינה במוחמד רק למראית עין.

48 **לפנות אל אלוהים ושליחו:** מפרשים שהמתחסדים נקלעו לסכסוך עם כמה מאמינים, אבל דחו את ההצעה לפנות אל הנביא למען יפסוק ביניהם.

53 **יצוא יצאו:** מפרשים כי מדובר במתחסדים הנשבעים כי הם נכונים לצאת למלחמת המצווה.

יַצאו. אֱמור, אַל תישבעו, רק הישָמעו ונהגו בדרך ארץ. אלוהים מכיר
את מעשיכם לְפָנַי ולִפְנים.

54 אֱמור, הישמעו לאלוהים והישמעו לשליח, ואם תפנו עורף – עליו
רק למסור את אשר הוטל עליו, ועליכם רק לקיים את אשר הוטל
עליכם. אם תישמעו לו, תישירו לכת, ועל הנביא רק למסור ברורות.

55 אלוהים הבטיח למאמינים אשר בכם ולעושֵׂי הטוב כי יקימם בארץ
תחת קודמיהם כמו שהקים את אלה אשר היו לפניהם, ויכונן להם את
דתם אשר הואיל לבחור למענם, ותחת הפחד ייתן להם ביטחון. יעבדוני
ולא יצרפו לי כל שותף. הכופרים לאחר כל זאת, הם המופקרים.

56 קַיימו את התפילה ותנו זַכָּאת והישמעו לשליח למען תרוחמו.

57 אל לךָ לחשוב כי הכופרים יחמקו (מאלוהים) בארץ. בגיהינום ידורו.
שם יהיה סופם המר.

58 הוי המאמינים, ישנן שלוש עתים ביום אשר בהן שׂומה על העבדים
אשר בבעלותכם ועל הילדים אשר טרם בגרו, ליטול רשות בטרם ייכנסו
אליכם: לפני תפילת שחרית, וכאשר תפשטו את בגדיכם לעת צהריים,
ולאחר תפילת הלילה. אלה הם שלושה זמני התערטלות, ואולם עת
יחלפו אין עוון עליכם ועליהם אם יבואו לשַמֵש אתכם, ותיכנסו זה אל
זה. כך יבאר לכם אלוהים את האותות, ואלוהים יודע וחכם. 59 על
תינוקותיכם אשר בגרו ליטול רשות כאשר יעשׂו המבוגרים מהם. כך
יבאר לכם אלוהים את אותותיו, ואלוהים יודע וחכם. 60 נשים באות
בימים אשר חלפה תאוותן למשכב, אין עוון עליהן אם יסירו את בגדיהן
כל עוד לא יחשׂפו את שׂכיות חמדתן; ואולם ככל שיצניעו לכת כן ייטב
להן, ואלוהים שומע ויודע. 61 העיוור לא יעבור עֲבֵרה, ולא הפיסח ולא

55 **תחת קודמיהם:** כלומר, יביסו ויירשו אותם. כמה פרשנים מוצאים כאן בשורה על עליית החליפים יורשי הנביא מוחמד ועל כיבושי האסלאם בעולם. **אלה אשר היו לפניהם:** הפרשנים קובעים שהכוונה לבני ישראל אשר אלוהים הוריש להם את הארץ המובטחת.

59 **תינוקותיכם אשר בגרו:** מרבית הפרשנים גורסים כי פסוק זה עוסק בבני חורין, ועליהם – בניגוד לעבדים ולקטינים – חלה חובת נטילת רשות בכל שעה משעות היום (כי אינם בני משק הבית).

60 **יסירו את בגדיהן:** העליונים, בנוכחות גברים.

החולה, ואף לא אתם עצמכם, אם תאכלו מן המצוי בבתיכם או בבתי
אבותיכם או בבתי אימהותיכם או בבתי אַחֵיכם או בבתי אחיותיכם או
בבתי דודיכם מצד אביכם או בבתי דודותיכם מצד אביכם או בבתי
דודיכם מצד אמכם או בבתי דודותיכם מצד אמכם או בבתים אשר
מפתחותיהם הופקדו בידיכם או בבית ידידכם. אין עוון עליכם, בין אם
תאכלו בחברה ובין ביחידות. בהיכנסכם אל הבתים, בָּרכו לשלום זה את
זה, ברכת שלום מאת אלוהים, מבורכת וטובה. כך יבאר לכם אלוהים
את האותות למען תשׂכילו להבין.

62 המאמינים הם רק אלה אשר יאמינו באלוהים ובשליחו, ואשר בהיותם
מכונסים עִמו בציבור, לא יקומו ללכת בלא ליטול את רשותו. הנוטלים
רשות ממךָ, הם המאמינים באלוהים ובשליחו. אם יבקשו את רשותךָ
ללכת לשם עניין כלשהו, הַרשה לאשר תחפוץ, ובקש למענם את מחילת
אלוהים; הן אלוהים סולח ורחום.

63 אל תִפנו אל השליח כשם שאתם פונים איש אל רעהו. אלוהים יָדע מי
בכם מתגנב לצאת בהיחבא. ייזהרו־נא המֵפֵרים את דברו פן יועמדו
בניסיון קשה, או יפגע בהם עונש כבד.

64 אכן לאלוהים כל אשר בשמים ובארץ. הוא יָדע את אשר בלבכם,
וביום אשר יוחזרו אליו, יודיע להם את אשר עשׂו. אלוהים יודע כל דבר.

61 **העיוור לא יעבור עברה:** מפרשים שפסוק זה נועד להסיר את הבושה מלב המאמינים הנצרכים מפני היזקקות למזונם של אחרים. **בבתיכם:** יש המפרשים: בבתי ילדיכם. **זה את זה:** מילולית: "את עצמכם". ויש התופסים את הצו כפשוטו, ומפרשים שעל הנכנס לברך את עצמו אם אין איש בבית.

62 **בציבור:** במסגד, בעיקר בזמן הדרשה (של יום השישי).

63 **כשם שאתם פונים זה אל זה:** בשמותיכם הפרטיים. הפרשנים קובעים שיש לפנות אל מוחמד בתואר "נביא (או שליח) אלוהים". **לצאת בהיחבא:** מן המסגד, בעת הדרשה.

64 **יוחזרו:** ביום הדין.

סוּרָה 25 הַפֻּרְקָאן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 יתבָּרַךְ אשר הוריד ממרומים את הפֻּרְקָאן על עבדו, למען יזהיר את
שוכני העולמים, 2 אשר לו מלכות השמים והארץ, ולא הוליד בן ואין לו
שותף במלכות, וברא כל דבר ותיכּנוֹ היטב.

3 הם לקחו להם אֵלים אחרים זולתו, אשר דָבָר לא יבראו והם עצמם
נבראו, ואין לאֵל ידם להעביר צרה מעל עצמם או להביא לעצמם
תועלת, ואינם יכולים להמית או להחיות, או להקים לתחייה. 4 הכופרים
אמרו, אין זה אלא שקר אשר בְּדָהו, ואנשים אחרים סייעו בידו. בבני
עוולה הם ומוליכי שולל. 5 הם אמרו, אלה סיפורי מעשיות של קדמונים
אשר ביקש כי יירשמו למענו, והם מוקראים לו בוקר וערב. 6 אֱמור,
הורידוֹ ממרומים היודע כל רז בשמים ובארץ. הוא סולח ורחום. 7 אָמרו,
מה לו לשליח זה שהוא סועד את לבו ומהלֵך ברחובות? מדוע לא הורַד
אליו מלאך ממרומים להיות מזהיר לצִדו, 8 או מדוע לא יוטל אליו
אוצר, או יהיה לו גן אשר מפִּריו יאכל? אָמרו בני העוולה, הולכים אתם
רק בעקבותיו של בן אדם אֲחוּז כישוף. 9 רְאֵה לְמה המשילו אותךָ, כי
תעו ולא יוכלו למצוא את הנתיב.

10 יתבָּרֵךְ זה אשר אם יחפוץ ייתן לךָ דברים טובים מאלה: גנים שנהרות

1 **הפרקאן:** ר' סורה 4:3.
2 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.
3 **להקים לתחייה:** ביום הדין.
4 **אנשים אחרים:** הפרשנים גורסים שמדובר ביהודים, שעל־פי טענת אויבי מוחמד, סייעו לו לזייף את הקוראן.
5 **ביקש כי יירשמו למענו:** הפרשנים מדגישים שמוחמד לא ידע קרוא וכתוב ולפיכך טענו אויביו שאחרים רשמו למענו את דברי הקוראן הבדויים והקריאו אותם באוזניו.

זורמים למרגלותיהם, וגם ארמונות ייתן לךָ. 11 ואולם הם הכחישו את
שעת הדין, ולמכחיש את שעת הדין הכינונו אש תבערה. 12 בהירָאותה
להם מרחוק ישמעו את נהמת זעמה ונשיפתה, 13 וכאשר יושלכו כבולים
אל תוכה ויהיו דחוקים בקִרבה, יצעקו, אויה! 14 היום אַל תצעקו אויה
אחת, כי תיאלצו לצעוק אויה הַרבה! 15 אֱמור, מה טוב יותר: עונש זה,
או גן הנצח אשר הובטח ליראים? הוא יהיה להם לגמול בסוף דרכם,
16 ושם יינתן להם כל אשר ירצו לעולם ועד. זו הבטחת ריבּונךָ המהימנה.

17 ביום אשר יאסוף אותם ואת אלה אשר יעבדו להם מִבַּלעדי אלוהים,
יגיד, האם אתם התעיתם את עבדַי אלה, או שמא הם עצמם תעו מן
הנתיב? 18 יגידו, ישתַבח שמךָ! מעולם לא יכולנו לקחת לנו מגינים
זולתךָ. אין זאת כי הִנחתָ להם ולאבותיהם להתענג עד אשר שכחו את
דבר־התוכחה ושיחתו את דרכם. 19 – הם הכחישו את טענותיכם, ועתה
לא תוכלו למנוע דבר ולא להציל עצמכם. כל בן עוולה אשר בכם,
נטעימנו עונש כבד.

20 כל השליחים אשר שלחנו לפניךָ נהגו לסעוד את לבם ולהלך ברחובות.
הועדנו אתכם להעמיד בניסיון זה את זה, ולראות האם תעמדו בעוז רוח.
ריבּונךָ מבחין בכל. 21 אמרו אלה אשר לא יצַפו להיפגש עִמנו, מדוע לא
הורדו אלינו מלאכים ממרומים ולא ניתַן לנו לראות את ריבּוננו? נפשם
מָלאה שחץ, ויוהרתם רבתה מאוד. 22 ביום אשר יראו את המלאכים,
ביום ההוא לא תהיה בשׂורה לחוטאים. יגידו, סָגור ומסוּגר! 23 אז נִפנֶה

17 **את אלה אשר יעבדו להם:** את האלילים. ויש המפרשים שמדובר במלאכים או בעוזיר ובישוע, שהיו לאלים בעיני היהודים והנוצרים. **האם אתם התעיתם:** פניית אלוהים אל האלילים.
18 **לא יכולנו:** לכן גם לא יכולנו לדרוש מאחרים לעבוד לנו ולא לך. **דבר־התוכחה:** הקוראן. אולם אם מדובר בבני כל האומות, כי אז הכוונה לעיקרי האמונה כפי שהובאו לידיעתם על־ידי נביאיהם.
19 **הם הכחישו:** פניית אלוהים אל עובדי האלילים על אודות אליליהם.
20 **להלך ברחובות:** רמז לטענת הכופרים שמוחמד הוא כאחד האדם, ולפיכך לא ייתכן שהוא שליח אלוהים. **להעמיד בניסיון זה את זה:** בכך שנתנו בכם חלשים וחזקים, עניים ועשירים, ולכן שומה עליכם לעמוד במבחן הקנאה, הרשעות, הנדיבות וכיוצא באלה.
21 **להיפגש עמנו:** ביום הדין. הדובר הוא אלוהים. **לראות את ריבוננו:** וכך נדע כי מוחמד הוא שליחו באמת.
22 **סגור ומסוגר:** אִמרת השבעה שנועדה להדוף מתנקשים. הכופרים ישמיעוה ביום הדין,

אל כל מעשׂה אשר עשׂו ונעשׂה אותו אבק פורח. 24 ואולם באֵי גן עדן
ימצאו ביום ההוא מנוחה ומרגוע שאין טובים מהם. 25 וביום אשר ייבּקעו
השמים מבעד לענן, והמלאכים יישָׁלחו ממרומים, 26 ביום ההוא תהיה
מלכות האמת ביד הרחמן, ויהיה זה יום קשה לכופרים. 27 בן העוולה
יישך ביום ההוא את אצבעותיו, ויגיד, לוּ רק הלכתי עם השליח בנתיב;
28 אוי ליי! לוּ רק לא לקחתי לי את פלוני לידיד נפש. 29 הוא הִתעני
מעל דבר־התוכחה שהוצג לי. מאז ומתמיד נטש השׂטן את האדם.

30 אמר השליח, ריבּוני, בני עמי מאסו בקֻרְאָן הזה. 31 כך הקמנו לכל
נביא לפניךָ אויב מבין החוטאים, ואולם אין מֵנחה ומושיע כריבּונךָ.
32 אמרו הכופרים, מדוע לא הוּרַד אליו הקֻרְאָן ממרומים בבת אחת?
הורדנו אותו כך, למען סַגל אליו את לבךָ, על כן מסרנוהו קמעא קמעא.
33 תחת כל מָשל אשר יביאו לךָ נמציא לךָ דבר אמת מפורש היטב.
34 אלה אשר ייאָספו ויושלכו על פניהם אל תוך גיהינום, רע מכל
מקומם, וגדולה מכל תעייתם מן הנתיב הראוי.

35 נָתַנו למשה את הספר ונָתַנו לו את אהרן אחִיו לעוזר. 36 אמרנו להם,
לכו שניכם אל בני העם אשר הכחישו את אותותינו. אחר השמדנום עד
אחד.

37 ואת בני עמו של נֹחַ (הִשמדנו), כי הכחישו את אוהרות השליחים.
הטבענו אותם ועשׂינו אותם אות לאנשים, והכינונו עונש כבד לבני
העוולה.

בתקווה למנוע מן העונש לפגוע בהם. ויש המפרשים כי אלה דברי המלאכים המכריזים שגן עדן ננעל בפני הכופרים.

23 **אבק פורח:** אין ערך למעשים טובים הנעשים בידי מי שאין אמונה כנה בלבו.

26 **הרחמן:** ר' סורה 30:13.

27 **בן העוולה:** חוטא כלשהו. ויש המפרשים שמדובר בחוטא יחיד, הלוא הוא עוקְבַּה אבן אַבִּי מוּעַיְט איש מַכּה, שהתאסלם ואחר חזר בו בלחץ ידידו, אוּבַּי אבן חַ'לַף.

28 **פלוני:** השטן, או אוּבַּי אבן חַ'לַף.

29 **דבר־התוכחה:** הקוראן.

30 **השליח:** מוחמד.

32 **אליו:** אל מוחמד. **הורדנו אותו כך:** קטעים קטעים, ולא בבת אחת.

33 **משל אשר יביאו לך:** כדי להפריך את טענותיך.

35 **הספר:** התורה.

38 ואת בני עָאד ובני תַ'מוּד, ואת בעלי הבאֵר, ודורות רבים ביניהם.
39 לכולם הבאנו משלים, ואת כולם החרבנו כָליל. 40 הם הגיעו אל העיר
אשר הומטרה במטר המר והנמהר. הלא ראו אותה? אף־על־פי־כן לא
יצַפו לתחיית המתים. 41 ובראותם אותךָ, רק ללעג ישׂימוךָ באומרם, את
זה הקים אלוהים כשליח? 42 הוא כמעט שהתעה אותנו מעל האלים אשר
לנו, אלמלא היינו נחושים לדבוק בהם. כאשר יִראו את העונש, יֵדעו מי
הרחיק יותר לתעות מן הנתיב.

43 הראיתָ את הלוקח לו את משוגת לבו לאֵל? האם עליךָ להשגיח עליו?
44 או הסבור אתה כי מרביתם יוכלו לשמוע או להבין? ואולם הם רק
כבהמות, ותועים מן הנתיב אף יותר.

45 הלא תראה כיצד מאריך ריבּונךָ את הצל? אם יחפוץ, יקפיאנו על
מקומו, ואולם פָקדנו על השמש להראותו, 46 ונמשוך אותו אלינו, ואט
אט נכַווצוֹ. 47 הוא אשר עשׂה לכם את הלילה ככסות, ואת השינה
למנוחה, ועשׂה את היום לקום ולצאת בו. 48 והוא אשר שלח את הרוח
לבַשׂר על בוא רחמיו, והורדנו מן השמים מים זכים, 49 למען נחַיֵה בהם
ארץ שנָשַׁמה, ונשקה בהם את הבהמה והאדם אשר בראנו לרוב.
50 פיזורנוהו בינותם למען יזכרו, ואולם מרבית האנשים אבו רק לכפור.
51 אילו חפצנו, היינו שולחים מזהיר אל כל עיר ועיר, 52 אף־על־פי־כן,
אַל תישָׁמע לכופרים, וצא עִם (הקֻרְאָן) למאבק גדול בהם.

53 הוא אשר שילח את שני הימים זה לקראת זה – האחד מתוק ומַרווה,
והאחר מלוח ומר – ושׂם מֵצַר ביניהם ומחסום סגור ומסוגר. 54 והוא

38 **בני עאד ובני ת'מוד:** ר' סורה 65:7, 73. **בעלי הבאר:** זהותם סתומה, והפרשנים נוהגים לזהותם עם בני עם כזה או אחר שהתנכלו לנביאיהם. הבאר (בערבית: רַס) היתה המקום אשר הנביאים הושלכו אל תוכו, או המקום שבו נבלעו החוטאים.

39 **הבאנו משלים:** כדוגמה לעונש הצפוי להם.

40 **העיר אשר הומטרה:** עירו של לוט (סדום) שהומטרה במטר אבנים. היא היתה על נתיב מסע:ת המסחר של בני קוריש לסוריה, ולפיכך הזדמן להם לראות את שרידיה.

43 **משוגת לבו:** העצמים שנהה אחריהם, כגון עצים ואבנים.

48 **על בוא רחמיו:** על בוא הגשם.

50 **פיזרנוהו:** את הגשם. ויש המפרשים: עשׂינו את הקוראן שגור על לשונם.

52 **אף־על־פי־כן:** למרות שאתה יחידי מולם. **מאבק:** ר' סורה 218:2.

53 **שני הימים:** שני סוגים, מתוק ומלוח, של מקווי מים בטבע (ימים, אגמים או נהרות). **שם**

אשר ברא מן המים אדם, ונתן לו בית אב וחותנים וגיסים. ריבונך
כל־יכול. 55 הם עובדים אחרים מִבַּלעדי אלוהים אשר לא יוכלו להועיל
או להזיק להם, והכופר מסייע כנגד ריבונו.

56 לא שלחנו אותךָ כי אם להיות מבשׂר ומזהיר. 57 אֱמור, איני מבקש
מכם שׂכר על כך, ובלבד שיהיה בכם מי שיחפוץ למצוא נתיב אל
ריבונו. 58 היסָמך על החי אשר לא ימות, ושבּח והלל אותו. אין כמוהו
מכיר את חטאי ברואיו לְפָנַי ולִפנים. 59 הוא אשר ברא את השמים ואת
הארץ ואת אשר ביניהם בשישה ימים, ואַחַר ישב בגאון על כס הכבוד;
הוא הרחמן. שְׁאַל על כך את המכיר כל דבר לְפָנַי ולִפנים.

60 כאשר אומרים להם, השתחוו לרחמן, עונים הם, וכי מהו הרחמן?
כלום נשתחווה לאשר תצווה עלינו? לא הוסיף להם הדבר בלתי אם
תיעוב. 61 יתבּרַך מי ששׂם את כוכבי המזלות בשמים, וקבע בהם מנורה
וירח זורע אור. 62 הוא אשר עשׂה את היום והלילה להחליף זה את זה,
למען כל אשר יחפוץ לזכור או להכיר טובה.

63 עבדֵי הרחמן הם המהלכים בארץ בענווה; אם יפנו אליהם הנבערים
מדעת בדברים, יגידו, לכו לשלום. 64 והם אשר משתחווים בלילות
ועומדים בתפילה לריבונם. 65 והם אשר אומרים, ריבוננו, הַסֵּה מעלינו
את עונש גיהינום, כי עונשו כבד מנשׂוא; 66 מה רע לשכון ולהסתופף
בו. 67 והם אשר בהוציאם, לא יתהוללו ולא יקמצו, כי אם ישמרו על
דרך ביניים. 68 והם אשר לא יתפללו לאל אחר זולת אלוהים, ולא יהרגו
את הנפש אשר אסר אלוהים, בלתי אם במשפט צדק, ולא ינאפו –
העושׂה זאת יבוא על עונשו, 69 וביום תחיית המתים יוכפל עונשו,

מצר ביניהם: מנע מהם להתערבב זה בזה. התופעה של מי האגמים או הנהרות המתוקים שאינם נמהלים במי הים המלוחים נתפסת כאן כנס אלוהי. הפרשנים מדגימים זאת באמצעות החידקל או הנילוס, שטעם מימיהם המתוקים אינו נמהל בטעם הים המלוח שאליו הם זורמים.

54 **המים:** הזרע. או: הטין הבלול שממנו נברא אדם הראשון.

55 **הכופר:** יש גורסים שמדובר באדם יחיד, הלא הוא אבו גַ'הְל, ממנהיגי הכופרים בעיר מֶכּה.

59 **ישב:** ר' סורה 54:7. **המכיר כל דבר:** יש המפרשים שהכוונה לאלוהים עצמו, או ליהודים הבקיאים בכתבי הקודש.

61 **כוכבי המזלות:** ר' סורה 16:15. **מנורה:** השמש.

68 **במשפט צדק:** ר' סורה 151:6.

ולנצח ישׂאנו בחרפה. 70 ואולם בעלי התשובה והמאמינים והעושׂים
מעשׂה טוב, להם ימיר אלוהים את עוונותיהם במעשׂים טובים, כי אלוהים
סולח ורחום. 71 בעלי התשובה והעושׂים את הטוב ישובו תשובה שלמה
אל אלוהים. 72 והם אשר אינם מעידים עדות שקר, ובהזדמן להם לשמוע
לזות שׂפתיים, ימשיכו בדרכם בכבוד. 73 והם אשר אם יזכירו להם את
אותות ריבונם, לא יאטמו את אוזניהם משמוע ולא יעצמו את עיניהם
מֵראות. 74 והם האומרים, ריבוננו, תן לנו קורת רוח בנשותינו וילדינו,
ושׂימנו מופת ליראים. 75 כל אלה יבואו על גמולם במדור העליון על כי
עמדו בעוז רוח, ושם יתקבלו בברכת שלום, 76 ושָׁם יהיו לנצח; מה טוב
לשבת ולשהות שם.

77 אֱמור, ריבוני לא יִשעה אליכם אם לא תפנו אליו בתפילה. ואולם
אתם הכחשתם, על כן ידביקכם (העונש).

70 **ימיר:** ביום הדין.

72 **אינם מעידים עדות שקר:** או: אינם יושבים בחברת רמאים ורשעים.

75 **במדור העליון:** בגן עדן.

77 **ידביקכם (העונש):** יש המפרשים שכאן גנוזה בשורה על תבוסת קוריש במלחמת בַּדְר (שנת 624).

סורה 26 המשוררים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ט.ס.מ.

2 אלה אותות הספר הברור. 3 התמית עצמך מצער על כי אינם מאמינים?
4 אם נחפוץ, נוריד אליהם אות מן השמים אשר ילפות את צוואראם
ויכניעם. 5 מדי בוא אליהם מחדש דבר־תוכחה מעם הרחמן, הם פונים לו
עורף. 6 אכן הכחישו, ואולם לבסוף יתוודעו אל אשר בזו לו. 7 האם לא
יראו את האדמה, כמה הצמחנו בה מכל מין משובח? 8 בזאת צפון אות,
ואולם מרביתם לא יאמינו. 9 ריבונך הוא האדיר והרחום.

10 ריבונך קרא אל משה לאמור, בוא אל קהל בני העוולה, 11 בני עמו
של פרעה, כי אינם יראים. 12 אמר, ריבוני, פוחד אני פן יכחישו את
אזהרותי. 13 בלבי מצוקה ולשוני כבדה, לכן שלח אל אהרן. 14 הם
האשימוני בפשע, ואני חושש פן יהרגוני. 15 אמר, לא ולא! לכו שניכם
והביאו אליו את אותותי, ואנו נאזין עמכם. 16 בואו אל פרעה והגידו לו,
אנו שליחי ריבון העולמים, 17 שלח עמנו את בני ישראל. 18 אמר (פרעה
אל משה), האם לא גידלנוך מקטנות, ולא בילית בינינו שנים רבות
מחייך? 19 אף־על־פי־כן עוללת את אשר עוללת. כפוי טובה הנך!

1 **ט.ס.מ.:** ר׳ סורה 1:2.
3 **אינם מאמינים:** מקובלת הדעה שמדובר בכופרים בני קוריש, שבטו של מוחמד במכה.
5 **מדי בוא אליהם מחדש דבר־תוכחה:** הקוראן נמסר לנביא חלקים חלקים.
6 **אשר בזו לו:** עונשם ביום הדין. ויש המפרשים שנגוזה כאן בשורה על התבוסה הצפויה לקוריש מיד מוחמד במלחמת בדר (שנת 624).
13 **שלח אל אהרן:** לקרוא לו שילך אל פרעה. ומפרשים שמשה אינו מתכוון שאהרן ילך במקומו אלא לצדו.
14 **האשימוני בפשע:** על כי הרגתי איש מצרי, ר׳ שמות ב 11 ואילך.
19 **עוללת:** הרגת את המצרי.

20 אמר (משה), עשיתי זאת בהיותי עדיין בתועים, 21 ונסתי מפניכם כי
פחדתי מעונשכם, ונתן לי ריבוני חוכמת משפט, ושם חלקי עם השליחים.
22 האם שעבוד בני ישראל הוא החסד אשר בו חוננת אותי? 23 אמר
פרעה, מהו ריבון העולמים? 24 אמר, הוא ריבון השמים והארץ ואשר
ביניהם, אם נכונים אתם להשתכנע. 25 אמר פרעה לסובבים אותו,
השומעים אתם? 26 אמר (משה), הוא ריבונכם וריבון אבותיכם הראשונים.
27 אמר (פרעה), השליח אשר נשלח אליכם אחוז שד. 28 אמר (משה),
הוא ריבון המזרח והמערב ואשר ביניהם, אם תשכילו להבין. 29 אמר
(פרעה), אם תיקח לך אלוה אחר על פני, אשימך עם האסירים. 30 אמר,
גם אם אביא לך דבר ברור? 31 אמר, הצג אותו, אם אמת בפיך. 32 אז
השליך את מטהו והנה הוא נחש מושלם. 33 אחר הוציא את ידו לעין כל,
והנה לבנה היא. 34 אמר (פרעה) למועצת הנכבדים אשר סביבו, (משה)
הוא מכשף מעולה; 35 הוא מבקש לנשלכם מארצכם בכשפיו, מה עצתכם,
אפוא? 36 אמרו, דחה אותו ואת אחיו, ושלח פוקדים אל גלילות הארץ,
37 למען יביאו אליך את כל המכשפים המעולים.

38 המכשפים כונסו ביום אשר נקבע, 39 ולאנשים נאמר, התכנסו גם
אתם, 40 ואולי ניטה אחר המכשפים, אם יהיו הם הגוברים. 41 כאשר באו
המכשפים, אמרו לפרעה, האם נגבה על שכרנו אם נהיה אנו הגוברים?
42 אמר, כן, וגם תהיו במקורבים. 43 אז אמר להם משה, השליכו את
אשר יש בדעתכם להשליך. 44 הם השליכו את חבליהם ואת מטותיהם
ואמרו, חי כוחו האדיר של פרעה! הנה אנו הגוברים. 45 אז השליך משה
את מטהו, וזה בלע את להטיהם הכוזבים. 46 המכשפים השתחוו אפיים,
47 ואמרו, מאמינים אנו בריבון העולמים, 48 ריבונם של משה ושל אהרן.
49 אמר (פרעה), התאמינו לו בלא רשותי? אין הוא אלא הגדול שבכם,
אשר הכניסכם בסוד הכישוף! סופכם לדעת: כרות אכרות את יד ימינכם
ואת רגל שמאלכם, ואצלוב את כולכם. 50 אמרו, אין בכך אסון, כי

27 **אחוז שד:** ר׳ סורה 6:15.
32 **נחש:** על משה והחרטומים ר׳ סורה 7:103–127.
33 **לבנה:** ר׳ סורה 20:22.
40 **ניטה אחר המכשפים:** אנו המצרים נמשיך לדבוק בדתם ולא בדת משה.
44 **אנו הגוברים:** כך חשבו המכשפים, כי מטותיהם הפכו לנחשים.

בלאו הכי נשוב אל ריבוננו. 51 נכספים אנו כי יסלח לנו ריבוננו על
חטאינו, כי היינו ראשונים להאמין.

52 הורינו למשה לאמור, הוצא את עבדי הלילה, כי עומדים לדלוק
אחריכם! 53 פרעה שלח פוקדים אל גלילות הארץ, 54 באומרו, מתי מעט
הם אלה 55 אשר הכעיסונו, 56 ואילו אנו מאוחדים וחמושים. 57 סילקנו
אותם מתוך גנים ופלגי מים, 58 ומאוצרות ומשכנות נאים. 59 כך עשינו,
והורשנו כל זאת לבני ישראל. 60 עם בוקר הדביקו אותם (המצרים),
61 וכאשר ראו שני המחנות זה את זה, אמרו בני עמו של משה, הם
השיגונו. 62 אמר, כלל לא. ריבוני עמי והוא ינחני. 63 אז הורינו למשה,
הכה במטך את הים. הוא נקרע, וכל קרע ניצב כהר נישא. 64 קירבנו
לשם את האחרים, 65 ומילטנו את משה ואת כל אשר אתו, 66 והטבענו
את האחרים. 67 בזאת צפון אות, ואולם מרביתם לא יאמינו. 68 ריבונך
הוא האדיר והרחום.

69 קרא לפניהם את קורותיו של אברהם. 70 הוא אמר לאביו ולבני עמו,
את מי תעבדו? 71 אמרו, אנו עובדים אלילים, ולא נחדל לדבוק בהם.
72 אמר, האם ישמעוכם כאשר תפנו בתפילה? 73 או שמא יוכלו להועיל
או להזיק לכם? 74 אמרו, כך מצאנו את אבותינו עושים. 75 אמר, ראו
את אשר תעבדו, 76 אתם ואבותיכם הקדמונים: 77 הם אויבים לי, חוץ

52 **עבדי:** בני ישראל.
53 **פוקדים:** תפקידם לגייס את צבא פרעה למרדף אחרי בני ישראל.
54 **מתי מעט הם אלה:** בני ישראל.
55 **הכעיסונו:** או: תיעבונו.
56 **חמושים:** או: מוכנים (למרדף).
57 **סילקנו אותם:** הדובר הוא אלוהים, על אודות המצרים, שאותם נישל מכל רכושם. ויש הגורסים כי אלה הם דברי פרעה על אודות בני ישראל, שאותם שילח הוא עצמו מארץ מצרים הדשנה.
59 **והורשנו:** הדובר הוא אלוהים. יש המפרשים שמדובר בארץ מצרים, שהונחלה לבני ישראל אשר שבו אליה לאחר טביעת המצרים. אחרים גורסים שרק רכושם של המצרים עבר לרשות בני ישראל, והם עצמם המשיכו בדרכם אל הארץ המובטחת. ור' שמות יב, 32–36 (בני ישראל שאלו מן המצרים כלי כסף וזהב ובגדים).
64 **קירבנו לשם:** הבאנו את המצרים אל בין קירות המים.
67 **מרביתם:** הפרשנים מונים מספר מצרים שהאמינו בכל זאת באלוהים, וביניהם אשת פרעה (שגידלה את משה).

מאשר ריבון העולמים, 78 אשר ברא אותי. הוא ינחני, 79 והוא אשר ייתן
לי מאכל ומשקה, 80 ובחלותי ישלח לי מרפא, 81 והוא אשר ימיתני ואחר
יחייני, 82 והוא אשר נכספתי כי יסלח לי על חטאי ביום הדין. 83 ריבוני,
הענק לי חוכמת משפט וספחני אל הישרים. 84 ונצור את זכרי לטובה
בדורות הבאים, 85 ושים חלקי עם יורשי גן עדן, 86 וסלח לאבי; הוא היה
בתועים. 87 ואל תמיט עלי קלון ביום אשר ייעורו המתים, 88 ביום אשר
לא יועילו הון ובנים, 89 כי אם לבא אל אלוהיו בלבב שלם.

90 גן עדן יקורב אל היראים, 91 והשאול ייחשף לעין הסוטים, 92 ואז
יגידו להם, היכן האחרים אשר עבדתם 93 מבלעדי אלוהים? היוכלו
להושיט לכם עזרה או להגן על עצמם? 94 אז יגולגלו אל תוכו, הם
והסוטים, 95 וגדודי אבליס גם יחד. 96 שם יתקוטטו זה עם זה, והם יגידו
(לאליליהם), 97 חי אלוהים! אכן תעינו תעייה גמורה, 98 בנוהגנו בכם
כשווים לריבון העולמים. 99 החוטאים, הם אשר התעונו, 100 ועתה אין
לנו מליץ יושר, 101 ולא ידיד ואיש אמונים. 102 לו רק ניתן לנו לשוב,
היינו מאמינים. 103 בזאת צפון אות, ואולם מרביתם לא יאמינו.
104 ריבונך הוא האדיר והרחום.

105 בני עמו של נח הכחישו את אזהרות השליחים. 106 נח אחיהם אמר
להם, הלא תהיה בכם יראה? 107 באתי אליכם כשליח נאמן, 108 על כן
היו יראים את אלוהים ושמעו בקולי. 109 איני מבקש מכם שכר על כך,
כי כל שכרי על ריבון העולמים. 110 על כן היו יראים את אלוהים ושמעו
בקולי. 111 אמרו, כיצד נאמין לך, ורק העלובים הולכים עמך? 112 אמר,
איני מפשפש במעשיהם, 113 ורק ריבוני יוכל לבוא חשבון עמם, לו רק
יכולתם לשער זאת. 114 לעולם לא אסלק כל מאמין מעלי, 115 וכל
תפקידי להזהיר ברורות. 116 אמרו, נח, אם לא תחדל, תהיה בנסקלים.
117 אמר, ריבוני, בני עמי הכחישו את אזהרותי. 118 הכרע ברורות ביני
ובינם, והצל אותי ואת המאמינים אשר אתי. 119 אז מילטנו אותו ואת
אשר אתו בספינה הטעונה, 120 והטבענו את הנותרים. 121 בזאת צפון
אות, ואולם מרביתם לא יאמינו. 122 ריבונך הוא האדיר והרחום.

86 **סלח לאבי:** ר' סורה 47:19.
95 **אבליס:** ר' סורה 34:2.

123 בני עָאד הכחישו את אזהרות השליחים. 124 הוּד אחִיהם אמר להם,
הלא תהיה בכם יִראָה? 125 באתי אליכם כשליח נאמן, 126 על כן הֱיו
יראים את אלוהים ושִמעו בקולי. 127 איני מבקש מכם שׂכר על כך, כי
כל שׂכרי על ריבּון העולמים. 128 מה לכם כי תבנו על כל גבעה בתי
מידות לשם שעשוע, 129 ותקימו מפעלות, כאילו תחיו לנצח,
130 ובהכּותכם, תכּו ללא רַחם? 131 לכן הֱיו יראים את אלוהים ושִמעו
בקולי, 132 והֱיו יראים את מי שהמציא לכם את כל אשר תדעו:
133 המציא לכם מקנה ובנים, 134 וגנים ופלגי מים. 135 חושש אני פן
יבוא עליכם עונש ביום הֲרה גורל. 136 אמרו, אחת היא לנו אם תטיף
לנו מוּסר או לא תהיה במטיפים. 137 אין אלה כי אם בדיות של
קדמונים, 138 ולא יבוא עלינו כל עונש. 139 הם הכחישו את אזהרותיו
ואנו השמדנו אותם. בזאת צפון אות, ואולם מרביתם לא יאמינו.
140 ריבּונך הוא האדיר והרחום.

141 בני תַ'מוּד הכחישו את אזהרות השליחים. 142 אחִיהם צָאלִח אמר
להם, הלא תהיה בכם יִראָה? 143 באתי אליכם כשליח נאמן, 144 על כן
הֱיו יראים את אלוהים ושִמעו בקולי. 145 איני מבקש מכם שׂכר על כך,
כי כל שׂכרי על ריבּון העולמים. 146 האם יניחו לכם כאן בבִטחה,
147 בינות גנים ופלגי מים, 148 ושׂדות זרע ועצי תמר על פקעיהם
הדשנים, 149 בעודכם חוצבים בהרים בתים בתבונת כפיים? 150 הֱיו
יראים את אלוהים ושִמעו בקולי, 151 ואל תישָמעו לדבר המתהוללים,
152 החומסים את הארץ ולא יתקנו את דרכם. 153 אמרו, אחוּז כישוף
הינך, 154 ואינך אלא בשׂר ודם כמותנו. הָבֵא אות אם אמת בפיך.
155 אמר, הנה נָאקה: היא תשתה ואתם תשתו, כל אחד ביום ידוע.
156 אל תגעו בה לרעה פן יבוא עליכם עונש ביום הֲרה גורל. 157 ואולם
הם עיקרוה, אך עד מהרה התחרטו, 158 כי פקד אותם העונש. בזאת צפון
אות, ואולם מרביתם לא יאמינו. 159 ריבּונך הוא האדיר והרחום.

123 **עאד:** ר' סורה 65:7.
137 **בדיות של קדמונים:** או: אורח חיי הראשונים. במקרה זה, בני עמו של הנביא מתכוונים לדתם הם ולא לאזהרותיו שלו, וקובעים שלא יסטו מדרכם של הראשונים.
155 **נאקה:** ר' סורה 73:7.
157 **עיקרוה:** קצצו את מיתרי רגליה ושחטוה.

160 בני עמו של לוט הכחישו את אזהרות השליחים. 161 אחִיהם לוט אמר
להם, הלא תהיה בכם יִראָה? 162 באתי אליכם כשליח נאמן, 163 על כן
הֱיו יראים את אלוהים ושִמעו בקולי. 164 איני מבקש מכם שׂכר על כך,
כי כל שׂכרי על ריבּון העולמים. 165 מה לכם כי תבואו אל האנשים
הזכרים, 166 ותיטשו את נשותיכם אשר ברא אלוהים למענכם? אכן קהל
פרוצים אתם. 167 אמרו, לוט, אם לא תחדל, תהיה במגורשים. 168 אמר,
סולד אני מאשר תעשׂו. 169 ריבּוני, הַצֵל אותי ואת בני משפחתי מאשר
עוללו. 170 אז מילטנו אותו ואת בני ביתו גם יחד, 171 חוץ מקשישה
אחת אשר נותרה מאחור. 172 אַחַר השמדנו את האחרים, 173 והמטרנו
עליהם מטר. רע ומר היה המטר אשר בו הומטרו המוזהרים. 174 בזאת
צפון אות, ואולם מרביתם לא יאמינו. 175 ריבּונך הוא האדיר והרחום.

176 אנשי אַלְאַיכָּה הכחישו את אזהרות השליחים. 177 שֻעַיבּ אמר להם,
הלא תהיה בכם יִראָה? 178 באתי אליכם כשליח נאמן, 179 על כן הֱיו
יראים את אלוהים ושִמעו בקולי. 180 איני מבקש מכם שׂכר על כך, כי
כל שׂכרי על ריבּון העולמים. 181 מִדדו את מלוא המידה ואל תחַסרו,
182 ושִקלו במאזני צדק, 183 ואל תפחיתו לאנשים מן המגיע להם, ואל
תחמסו את הארץ. 184 הֱיו יראים את אשר ברא אתכם ואת הבריות שהיו
מאז ומעולם. 185 אמרו, אחוּז כישוף הנך, 186 ואינך אלא בשׂר ודם
כמותנו, ואנו חושבים כי אתה במשקרים. 187 הַפֵּל עלינו פיסות רקיע
אם אמת בפיך. 188 אמר, ריבּוני מיטיב לדעת את אשר תעשׂו. 189 הם
הכחישו את אזהרותיו, ואז פקד אותם העונש ביום הסוכך. היה זה עונש
אשר בא ביום הֲרה גורל. 190 בזאת צפון אות, ואולם מרביתם לא
יאמינו. 191 ריבּונך הוא האדיר והרחום.

192 זהו חזון אשר הוּרַד מעִם ריבּון העולמים. 193 הרוח הנאמנה הורידה

171 **קשישה:** אשת לוט.
173 **מטר:** של אבנים. ר' סורה 82:11.
176 **אלאַיכה:** ר' סורה 78:15.
177 **שעיב:** ר' סורה 85:7.
189 **יום הסוכך:** המסורת מספרת שבאותו יום בא ענן גדול שנפרש עליהם כסוכך והמטיר עליהם מטר של אש ששרפה אותם כליל.

אותו ממרומים 194 על לבבך, למען תהיה במזהירים, 195 בלשון ערבית
צחה. 196 הוא מצוי בכתבי הקדמונים. 197 האם לא יראו אות בכך שחכמי
בני ישׂראל מזהים אותו? 198 אילו הורדנו אותו ממרומים אל אחד
הלא־ערבים, 199 והיה קורא אותו לפניהם, לא היו מאמינים בו.
200 הבאנו אותו אל לבבות החוטאים, 201 אך לא יאמינו בו עד אשר יחזו
בעונש הכבד. 202 הוא יבוא עליהם כחתף, בלא שישערוהו, 203 ואז
יגידו, מי ייתן לנו ארכה? 204 אף־על־פי־כן, העוד יבקשו להחיש את
עונשנו?

205 תן דעתך: אפילו היינו מניחים להם להתענג לאורך שנים, 206 ורק
אז היה מתגשם בהם האִיום, 207 – גם אז לא היתה תועלת בתענוגות
שניתנו להם. 208 מעולם לא השמדנו עיר בלא ששלחנו מזהירים. 209 היה
זה אות הזכרה, ומעולם לא גרמנו עוול. 210 לא השׂטנים הורידוהו
ממרומים; 211 הם אינם ראויים לו, ולא יצליחו בזאת, 212 כי מנועים הם
מלהאזין. 213 לכן אַל תפנה בתפילה לאלוה אחר זולת אלוהים, פן תהיה
בנענשים.

214 הזהר את בני משפחתך הקרובים, 215 ופרוש כנפך למאמינים ההולכים
אחריך. 216 ואולם אם ימרו את פיך, אֱמור, אין אני מחויב למעשׂיכם.
217 היסָמך על האדיר והרחום, 218 הרואה אותך בעומדך בתפילה,

193 **הרוח הנאמנה:** הפרשנים גורסים כי זהו כינויו של המלאך גבריאל.
195 **ערבית:** ר' סורה 2:12.
196 **הוא מצוי בכתבי הקדמונים:** מפרשים שהכוונה לכך שהטפותיו של הקוראן זהות לאלה שבתורה ובברית החדשה. ויש המפרשים שמדובר בבשורות הרשומות באותם כתבים על הופעת מוחמד והקוראן.
197 **חכמי בני ישׂראל:** יהודים בני זמנו של מוחמד שהכירו בנכונות הקוראן על יסוד היותו תואם לדברי התורה. המסורת מציינת במיוחד את היהודי עבדאללה אבן סַלַאם, שזיהה את מוחמד על־פי תיאורו בתורה, והאמין בו כנביא אמת.
199 **לפניהם:** לפני בני עמו הערבים של מוחמד.
204 **יבקשו להחיש:** רמיזה לכך שהכופרים אינם מאמינים כי יבוא העונש שהובטח להם, והם מתגרים בנביא בדורשם ממנו להחיש את בואו.
207 **לא היתה תועלת:** במניעת העונש.
210 **הורידוהו:** את הקוראן.
212 **מנועים הם מלהאזין:** לדברי אלוהים בשמים.
214 **בני משפחתך הקרובים:** מפרשים שפסוק זה נגלה למוחמד בראשית דרכו, בעת שפעל כנביא רק בחוג המצומצם של בני שבטו.

219 ובעוברך בינות למשתחווים. 220 הן הוא השומע והיודע.

221 הבה ואודיעכם אל מי יורדים השׂטנים ממרומים: 222 הם יורדים אל
כל רמאי נפשע, 223 ומוסרים את הדברים אשר שָמעו, ואולם מרביתם
מכזבים. 224 המשוררים, רק הסוטים נוהים אחריהם. 225 הלא תראה
אותם רוחשים בכל אפיק, 226 ובודים דברים שאינם עושׂים? 227 לא כן
המאמינים והעושׂים את הטוב והמרבים להזכיר את שם אלוהים והקמים
להיפרע לאחר שנגרם להם עוול. עוד יֵדעו בני העוולה לאן סופם
להגיע.

219 **בעוברך בינות למשתחווים:** בהשגיחך על מעשי המאמינים.
221 **אל מי יורדים השטנים:** תשובה לטענות הכופרים כאילו דברי הקוראן מקורם בשטנים. ר' סורה 6:15. **רמאי נפשע:** מתנבאים ומשוררים.
223 **מוסרים את הדברים אשר שמעו:** מפרשים שהשטנים הצליחו לעיתים לצותת לדברי פמליה של מעלה ולמסור אותם לבעלי סודם הרמאים, הלא הם המתנבאים והמשוררים. ויש המפרשים שמדובר ברמאים עצמם. במקרה זה, יש לתרגם: "(הרמאים) מטים אוזן (לדברי השטנים)". **מכזבים:** מערבים את דבריהם שלהם עם הדברים ששמעו. ניתן להבין שמדובר ברמאים השומעים מפי השטנים, או בשטנים עצמם המצותתים לפמליה של מעלה.
22 **המשוררים:** רמז לטענת הכופרים שמוחמד היה משורר ולא נביא. ר' סורה 5:21.
22 **המאמינים:** יש המפרשים שמדובר במשוררים מאמינים היוצאים מכלל המשוררים המגונים בראשית הפסוק. **סופם להגיע:** לגיהינום.

סוּרָה 27 הַנְּמָלִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ט.ס.
אלה אותותיו של הקֻרְאָן, של ספר ברור, 2 מקור הדרכה ובשׂורה
למאמינים, 3 המקיימים את התפילה והנותנים זַכָּאת והמשוכנעים בקיום
העולם הבא. 4 אלה אשר לא יאמינו בעולם הבא, הִשֵּׁאנו אותם להשתבח
במעשיהם, ועתה אובדי דרך הם. 5 להם נועד העונש החמור, ובעולם
הבא יהיו הם האבודים מכל. 6 הקֻרְאָן שלוח אליךָ מִעִם (אלוה) חכם
ויודע.

7 משה אמר לבני משפחתו, הבחנתי באש בוערת אשר על־פיה אודיעכם
דבר, או אקח ממנה שביב אש לכם, למען ייחם לכם. 8 כאשר בא אליה,
קרא אליו קול ואמר, יבורכו הנמצאים אצל האש וסביב לה, וישתבַּח
אלוהים ריבון העולמים. 9 משה, אנוכי אלוהים האדיר והחכם. 10 הַשלֵךְ
את מטךָ! כאשר ראה והִנה המטה מתנועע כנחש, נרתע לאחור ולא שב.
משה, אל תירא, כי אין מורא על השליחים השרויים במחיצתי. 11 אשר
לאלה אשר גרמו עוול ואַחַר הֵמירו רעה בטובה, הִנה סולח ורחום אנוכי.
12 שים ידךָ בחיקךָ, והיא תצא לבנה ולא מֻנֶּגַע. זה אחד מתשעה אותות
אשר תביאם אל פַּרְעֹה ובני עמו, כי מופקרים הם. 13 ואולם כאשר הוצגו
לפניהם אותותינו, ברורים כשמש, אמרו, אלה כשפים בעליל, 14 הם

1 **ט.ס.:** ר' סורה 1:2.
3 **זכאת:** ר' סורה 43:2.
7 **אש בוערת:** ר' סורה 10:20. **אודיעכם דבר:** אדריך אתכם לאן לפנות.
10 **השלך את מטך:** ר' סורה 19:20.
12 **לבנה ולא מנגע:** ר' סורה 22:20.

התכחשו להם, ואולם בלבם ידעו אל־נכון, זאת עשׂו בעוול והתנשׂאות,
אך רְאֵה מה היה סופם של החומסים.

15 הנחלנו לדָוִד ולשלמה דעת, והם אמרו, התהילה לאלוהים אשר
רוממָנו מעל רבים מעבדיו המאמינים. 16 שלמה ירש את דוד ואמר, הוי
האנשים, לֻמדונו את שׂיחת העופות והונחל לנו כל טוב. זוהי הברכה
הברורה. 17 נאספו אל שלמה כל גדודיו, שֵׁדים ובני אֱנוש ועופות,
וכולם עברו בסך. 18 בהגיעם אל עמק הנמלים, אמרה נמלה אחת, הוי
הנמלים, היכנסו אל קִניכן, לבל ירמסו אתכן שלמה וגדודיו בלא שיחושו.
19 לשמע דבריה הצטחק ואמר, ריבוני, לַמדני מילות תודה על החסד
שנטיתָ לי ולהורַי, אשר תהיינה שגורות על לשוני, ומעשׂים טובים אשר
יפיקו רצון מלפניךָ, והַכניסני ברחמיךָ יחד עם עבדיךָ הישרים.

20 הוא פקד את העופות ואמר, מדוע איני רואה את הדוכיפת? האם אינה
נוכחת? 21 אעַנישנה קשות או אשחטנה אם לא תביא לי צידוק ברור.
22 לא חלף זמן רב והנה הופיעה ואמרה, למדתי לדעת דבר שאינךָ יודע,
והבאתי לךָ חדשה מהימנה מארץ שְׁבָא. 23 מצאתי אישה מולכת עליהם,
אשר הונחל לה כל טוב, וכיסא מלכות לה כביר. 24 מצאתי אותה ואת
בני עמה משתחווים לשֶׁמש ולא לאלוהים, והשׂטן הִשיאָם להשתבח במעשיהם
והרחיקם מעל הנתיב, והם לא יישירו לכת, 25 ולא ישתחוו לאלוהים
המצמיח את החבוי בשמים ובארץ, והיודע את אשר תסתירו ואת אשר
תגַלו. 26 אלוהים, אין אלוה מִבַּלעדיו, ריבון הכס הכביר. 27 אמר, עתה
נִראֶה אם אמת או שקר בפיך. 28 עופי עם מכתבי זה והטילי אותו
אליהם, ואחר רַחֲקי מהם וראי מה ישיבו. 29 אמרה (מלכת שְׁבָא), הוטל
אלַי מכתב נכבד. 30 משלמה הוא, וזה לשונו: בשם אלוהים הרחמן
והרחום, 31 אַל תמרדו בי, ובואו אלַי להתמסר (למרותי). 32 אמרה, הוי
מועצת הנכבדים, הָאירו את עינַי כיצד לנהוג, כי רק באישורכם אפסוק

18 **עמק הנמלים:** הפרשנים מזהים אותו כמקום בארץ ערב או בארץ ישראל.
19 **הכניסני:** לגן עדן.
20 **הדוכיפת:** ר' ספר האגדה, צו (מתוך תרגום שני ומדרש משלי).
23 **אישה מולכת עליהם:** ר' מלכים א, י 1 ואילך.
31 **להתמסר (למרותי):** בערבית: מֻסְלִמִין. ויש המפרשים בהוראת התמסרות לאלוהים, כלומר קבלת דת האסלאם.

בדבר. 33 אמרו, רק אנשי כוח אנו וגיבורי מלחמה. בידַיִך הדבר, על כן
שקלי בדעתֵך מה תהיה פקודתֵך. 34 אמרה, המלכים, בכובשם עיר,
יחמסוה וישפילו את האדירים שביושביה. כך דרכם לעשׂות. 35 לכן
גמרתי אומֶר לשלוח אליהם תשורה ולראות מה ישיבו ביד השליחים.
36 כאשר בא (השליח) אל שלמה, אמר (לו שלמה), האומרים אתם
להמציא לי רכוש? הן אשר נתן לי אלוהים טוב מאשר נתן לכם, ועוד
תעלצו בתשורתכם? 37 חזור אליהם, ואנו נעלה עליהם בגדודים אשר
לא יוכלו לעמוד בפניהם, ונגרשם נִקלים ומושפלים.

38 אמר (שלמה), הוי מועצת הנכבדים, מי יביא אלַי את כס מלכותה,
בטרם יבואו אלַי להתמסר? 39 אמר אחד השֵדים, מעַזֵי הפָנים שבהם, אני
אביאו אליךָ עוד בטרם תספיק לקום ממקומךָ. יש בכוחי להביאו ואני
מהימן. 40 אז אמר האיש אשר בידיו דעת מן הספר, אני אביאו אליךָ
כהרף עין. וכאשר רָאה (שלמה) והִנה (הכס) ניצב לידו, אמר, זאת היא
ברכת אלוהים אשר בורכתי בה למען נסותני אם אכיר טובה או אכפור.
כל המודה, רק למען עצמו יודה, וכל הכופר, הִנה ריבוני בלתי תלוי
ונכבד. 41 אמר, הַסוו את כס מלכותה למען נִראה אם מוכשרת היא
לזהותו או שמא אין היא במוכשרים.

42 בבואה, שָאלו אותה, הכזה הוא כיסאֵך? אמרה, דומני כי זה הוא; זה
כבר הונחלה לנו הדעת והיינו במתמסרים. 43 ואולם האחרים אשר עבדה
מבַּלעדי אלוהים הרחיקוה, ולכן היתה בקהל הכופרים. 44 אמרו לה,
היכנסי אל הארמון. כראותה אותו חשבה כי ניצב הוא במים, על כן

38 **כס מלכותה:** שלמה מבקש להביא אליו את כס מלכותה עוד בטרם בואה, כדי להפתיעה ולהרשימה, ולמען יבחן את תבונתה.

40 **האיש אשר בידיו דעת מן הספר:** יש גורסים שהיה זה אסף בן ברכיהו, משריו של שלמה. הוא נודע במסורת האסלאם כמי שזכה בדעת נשגבה. במקרא הוא נזכר כאחד הלוויים והמשוררים, וכמי ש"ניבא" בחצרו של דוד. ר' דברי הימים א, כה 2. אחרים מספרים שהיה זה המלאך גבריאל.

41 **הסוו:** הפרשנים גורסים ששלמה ביקש לבחון את צלילות דעתה של מלכת שבא, מאחר שהשדים ניסו להטיל דופי בצלילות דעתה. הם קינאו בה וחששו פן תינשא לשלמה ותגלה לו את הסודות שלמדה מאמה, שהיתה מבנות השדים.

42 **זה כבר הונחלה לנו הדעת:** כבר על־פי האותות הקודמים (הדוכיפת והתשורה) ידעתי את גדולתך, שלמה. ויש המפרשים שהדובר הוא שלמה עצמו.

חשׂפה את שוקיה. אמר (שלמה), זהו ארמון אשר לוטש ורוצף זכוכית.
אמרה, ריבוני, גרמתי עוול לעצמי, ועתה מתמסרת אני עִם שלמה
לאלוהים ריבון העולמים.

45 שלחנו אל בני תַ׳מוּד את אחִיהם צָאלִח, והוא אמר, עִבדו את אלוהים.
ואולם הם נחלקו לשני מחנות יריבים. 46 אמר, בני עמי, מפני מה
תבקשו להחיש את הרעה לפני הטובה, ומדוע לא תבקשו את מחילת
אלוהים למען תרוחמו? 47 אמרו, בךָ ובאנשים אשר אתךָ תולים אנו את
מזלנו הרע. אמר, מזלכם תלוי באלוהים, ואתם עומדים למבחן. 48 תשעה
אנשים היו בעיר אשר חמסו את הארץ ולא תיקנו את דרכם. 49 הם
אמרו, הבה נִישָבע זה לזה באלוהים כי נבוא באישון לילה ונהרוג אותו
ואת בני ביתו, אחַר נגיד לנוקם דמו, לא ראינו כיצד נספו בני ביתו; רק
אמת בפינו. 50 כך חרשו מזימות וגם אנו חרשנו מזימות אשר לא
שיערון. 51 רְאֵה מה היה סוף מזימותיהם: השמדנו אותם ואת בני עמם
עד אחד. 52 הִנה בתיהם החרבים מאין יושב – עונש על כי היו בני
עוולה. בזאת צפון אות לאנשים בני דעת, 53 ומילטנו את המאמינים
והיראים.

54 (שלחנו גם) את לוט. הוא אמר לבני עמו, אֵיכה זה תעזו לעשׂות
תועבה לעין כל, 55 ומה לכם כי תבואו בתאווה אל הזכרים במקום אל
הנשים? נבערים אתם מדעת. 56 בני עמו לא השיבו דבר, ורק זאת
אמרו, הוציאו את משפחת לוט מעירכם, כי הם אנשים המתהדרים
בטוהרתם. 57 אז מילטנו אותו ואת בני ביתו, אבל גזרנו כי אִשתו

44 **זכוכית:** ר' ספר האגדה, צו–צז (מתוך תרגום שני ומדרש משלי). יש המפרשים שהזכוכית נועדה לגרום למלכת שבא לחשוב כי מים לפניה, וכך לאלצה לחשוף את רגליה, ובדרך זו יכול היה שלמה לדעת כי אין הן כפי שהשדים העלילו עליה – כטלפי חמור. ועוד מספרים ששלמה ראה את רגליה השעירות וציווה עליה לגלחן. **גרמתי עוול לעצמי:** עבדתי לאלילים וכך הבאתי חטא על ראשי.

45 **בני ת'מוד:** ר' סורה 73:7.

46 **להחיש את הרעה לפני הטובה:** להחיש את בוא העונש על מעשיכם בטרם תואילו להאמין ולזכות בחסד אלוהים.

48 **בעיר:** יש המזהים את עירם של ת'מוד עם אלחִג'ר שבצפון ערב, בסביבות וַאדִי אלקֻרַא.

50 **וגם אנו חרשנו מזימות:** החשנו את בוא העונש עליהם. המסורת מספרת שהזוממים להתנקש בצאלח מתו תחת סלעים שהושלכו עליהם מן השמים, או נקברו באדמה.

54 **לעין כל:** או: בעודכם רואים (כי תועבה היא).

תיוותר מאחור. 58 המטרנו עליהם מטר, ורע ומר היה המטר אשר בו
הומטרו המוזהרים.

59 אֱמור, התהילה לאלוהים, ושלום על עבדיו אשר בחר. מי טוב יותר:
אלוהים או השותפים אשר אותם מצרפים לו? 60 האם לא הוא אשר ברא
את השמים ואת הארץ והוריד לכם מן השמים מים ובהם הצמחנו גנים
מלבלבים? אתם לעולם לא תוכלו להצמיח בהם עץ. וכי יש אלוה מלבד
אלוהים? לא ולא! הם אנשים הנוטים מן האמת. 61 האם לא הוא אשר
עשה את הארץ כמַסָד, והבקיע בתוכה אפיקי נהרות, ונתן בה הרים
נטועים אֵיתָן, ושׂם מחסום בין שני הימים? וכי יש אלוה מלבד אלוהים?
ואולם מרביתם אינם יודעים. 62 האם לא הוא אשר ייענה לאדם הפונה
אליו בעת מצוקה ויסיר את הרעה מעליו ויקימכם כמחליפים עלי אדמות?
וכי יש אלוה מלבד אלוהים? כה ממעטים אתם להיזכר. 63 האם לא הוא
אשר ינחה אתכם בחשכת היבשה והים והשולח את הרוח לבַשֵׂר על בוא
רחמיו? וכי יש אלוה מלבד אלוהים? יתרומם אלוהים מעל השותפים
אשר אותם מצרפים לו. 64 האם לא הוא אשר יברא בראשית ואַחַר יברא
בשנית והשולח לכם פרנסה מן השמים ומן האדמה? וכי יש אלוה מלבד
אלוהים? אֱמור, הציגו את המופת אשר בידכם, אם אמת בפיכם.

65 אֱמור, שוכני השמים והארץ אינם יודעים את הנסתר, ורק אלוהים
יֵדעֵהו. כל אלה לא יוכלו לשער מתי ייעורו לחיים, 66 וגם לא יוכלו
להעלות בדעתם מהו העולם הבא, וגם יטילו בו ספק, וגם טחו עיניהם
מראותו.

67 הכופרים אמרו, האם לאחר שכבר נהיה עפר נוצא (חיים מקברינו),
אנו ואבותינו גם יחד? 68 כזאת הובטח לנו ולאבותינו לפָנים, ואולם כל

58 **מטר:** של אבנים. ר' סורה 82:11.

61 **מחסום בין שני הימים:** במקום אחר (סורה 53:25), הקוראן מתאר שני מקווי מים (ימים או נהרות), האחד מתוק והשני מלוח, שאינם מתערבבים זה בזה. התופעה נתפסת כנס אלוהי. הפרשנים מדגימים זאת באמצעות החידקל או הנילוס שטעם מימיהם המתוקים אינו נמהל בטעם הים המלוח שאליו הם זורמים.

62 **מחליפים:** ר' סורה 165:6.

63 **בוא רחמיו:** בוא הגשם.

64 **יברא בשנית:** יקים לתחייה. **אם אמת בפיכם:** אם נכונה טענתכם כי יש שותפים לאלוהים.

זה אינו אלא סיפורי מעשיות של קדמונים. 69 אֱמור, קומו והתהלכו
בארץ ורְאו מה היה סופם של החוטאים.

70 אַל תצטער עליהם ואל יציקוּך מזימותיהם. 71 הם אומרים, מתי
יתגשם האיום הזה, אם אמת בפיכם? 72 אֱמור, ייתכן כי כבר עומד
להשׂיגכם שמץ מאשר ביקשתם להחיש. 73 ריבונך מרעיף מברכתו על
האנשים, ואולם מרביתם לא יכירו טובה. 74 ריבונך יודע מה יצפינו
בלבם ומה יגַלו, 75 אין דבר כמוס בשמים ובארץ אשר לא נרשם בספר
ברור.

76 הקֻרְאָן הזה מסַפֵּר לבני ישׂראל את מרבית הדברים אשר נֶחלקו בהם,
77 ומביא הדרכה ורחמים למאמינים. 78 ריבונך יכריע ביניהם במשפטו,
והוא האדיר והיודע. 79 לכן היסָמך על אלוהים, כי אתה מחזיק באמת
הברורה.

80 לא תוכל להשמיע קולך באוזני המתים ולא תוכל להשמיע קולך
באוזני החירשים כאשר ייסוגו אחור, 81 ולא תוכל להנחות את העיוורים
מתעייתם. רק באוזני המאמינים באותותינו תוכל להשמיע קולך, שהרי
מתמסרים הם. 82 וכאשר יתחולל הדָבר אשר נגזר עליהם, נוציא להם
חיה מן הארץ, והיא תדבר אליהם ותעיד כי האנשים לא שוכנעו באמיתות
אותותינו. 83 וביום אשר נאסוף מכל אומה קבוצה שהכחישה את אותותינו,
הם יעברו בסך, 84 וכאשר יגיעו, יגיד (אלוהים), האם הכחשתם את
אותותי בלא שהיטבתם לדעתם? וכי מה זאת עשׂיתם? 85 אז יתחולל

72 **עומד להשיגכם:** יש המפרשים שמדובר בתבוסתם ההולכת וקרבה של בני קוריש בקרב בַּדְר (שנת 624). אחרים גורסים שמדובר ביום הדין.

75 **בספר ברור:** בספר הגורלות הנצחי אשר בשמים.

76 **בני ישראל:** היהודים בני זמנו של מוחמד. **הדברים אשר נחלקו בהם:** ענייני דת והלכה שפילגו את עם ישראל בינו לבין עצמו ושימשו גם סלע מחלוקת עם מוחמד. הקוראן נתפס כמיישב את המחלוקות הללו.

78 **יכריע ביניהם:** בין כל אומות העולם, ביום הדין.

81 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

82 **יתחולל הדבר:** יבוא עליהם העונש ביום הדין. **חיה מן הארץ:** מפרשים שמדובר במפלצת מיתולוגית האמורה לעלות באחרית הימים מתוך אדמת העיר מַכָּה ולסמן מי מאמין ומי רשע. בברית החדשה נזכרת "חיה העולה מתהום" (חזון יוחנן, יא 7).

84 **כאשר יגיעו:** אל מקום משפטם ביום הדין.

הדָּבר אשר נגזר עליהם, כי היו בני עוולה, והם לא יִפצו פֶּה. 86 הלא
יראו כי אנו עשינו את הלילה למען ינוחו בו, ואת היום למען יִראו
לאורו? בזאת צפונים אותות לאנשים אשר יאמינו. 87 ביום אשר תִּשָּׁמע
תרועת השופר, יוכו בפלצות כל יושבי השמים והארץ, זולת אלה אשר
יחפוץ אלוהים, והכל יבואו אליו כנועים. 88 ההרים יֵיראו לךָ קופאים על
מקומם, אך הנה יימוגו כהימוג הענן. זהו מעשה אלוהים המפליא לעשות
כל דבר. הוא מכיר את מעשיכם לִפנַי ולִפנים. 89 לגומלים טובה תוּשַׁב
טובה גדולה ממנה, ובטוחים יהיו מפני מוראות היום ההוא. 90 גומלי
הרעה יושלכו על פניהם אל האש. – רק כפועלכם ישולם לכם.

91 לא צוויתי לעבוד כי אם את ריבּון העיר הזאת אשר אותה קידש.
בידיו כל דבר, וצוויתי להיות במתמסרים, 92 ולהשמיע את הקֻרְאָן. כל
המישיר לכת, רק לטובת עצמו יישיר לכת, ולכל התועה אֱמור, רק מן
המזהירים אני.

93 אֱמור, התהילה לאלוהים. הוא יַראה לכם את אותותיו, ואותם תדעו.
ריבונךָ לא יסיח דעתו מאשר תעשׂו.

87 **תרועת השופר:** ר' סורה 73:6. **יוכו בפלצות:** מפרשים שהכוונה לעלפון חושים או למוות מוחלט. **אלה אשר יחפוץ אלוהים:** מפרשים שהיוצאים מכלל הנפגעים הם השהידים, או המלאכים, או אלוהים לבדו.

89 **היום ההוא:** יום הדין.

91 **העיר הזאת:** מֶכה.

סוּרָה 28 סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ט.ס.מ.

2 אלה אותות הספר הברור. 3 הִנה קוראים אנו לפניךָ את קורות משה
ופרעה, כדי להציג את האמת לאנשים אשר יאמינו: 4 פרעה התנשׂא
בארץ ועשׂה את יושביה סיעות סיעות, ורדף עדה אחת בהם: את בניה
שחט ואת הבנות הֶחיה. הוא היה בחומסים. 5 חפֵצים אנו לחונֵן בחסדנו
את אלה אשר נרדפו בארץ ולשׂימם אנשי מופת ולעשׂותם יורשים,
6 ולהושיבם על מכונם בארץ, ולהראות לפרעה ולהָמָן ולגדודיהם את כל
אשר חששו פן יאונה להם מידם.

7 הורינו לאִמו של משה לאמור, הֵיניקי אותו, ואם יגבר חששֵךְ לגורלו,
השליכיהו לים, ואל תפחדי ואל תִימָלאי צער. הָשֵב נשיבו אלַיִךְ ונשׂים
חלקו עם השליחים. 8 בני משפחת פרעה מָשו אותו למען יהיה אויב להם
ומקור דאבה, כי חוטאים היו פרעה והמן וגדודיהם. 9 אמרה אשת פרעה,
קורת רוח הוא לי ולךָ, לכן אַל תהרגוהו, ואולי יביא לנו תועלת, או
ניקחהו כבן לנו. ואולם הם לא שיערו דבר. 10 למחרת חישב לב אִמו של
משה להישבר, וכמעט שגילתה את סודו, אלמלא חישלנו את לבה, למען
תהיה מן המאמינים. 11 אז אמרה לאחותו, עִקבי אחריו. היא צפתה בו

1 **ט.ס.מ.:** ר' סורה 1:2.

5 **אלה אשר נרדפו:** בני ישראל. **לעשותם יורשים:** את מלכות פרעה.

6 **בארץ:** מפרשים: במצרים ובארץ ישראל. **המן:** הקוראן מונה אותו עם שריו של פרעה.

7 **השליכיהו לים:** ר' סורה 39:20.

9 **לי ולך:** פניית אשת פרעה אל בעלה. **לא שיערו דבר:** מכל הצפוי להם מידי משה.

מרחוק בלא שיחושו. 12 מלכתחילה אסרנו עליו את המיניקות, על כן
אמרה (אחות משה), הבה ואַראה לכם בני משפחה אשר יהיו אוֹמְנים לו
למענכם, ורק את טובתו יבקשו. 13 כך השבנוהו אל אִמו למען תִרווה
ממנו נחת ולא תתעצב אל לבה, ולמען תדע כי הבטחת אלוהים אמת
היא. ואולם מרביתם אינם יודעים.

14 וכאשר הגיע לפִרקו ולפסגת כוחו, נָתַנו לו חוכמת משפט ודעת. כך
נגמול למיטיבים. 15 הוא נכנס אל העיר באין רוֹאֶה ומצא בה שני אנשים
ניצים, זה מֵאֶחָיו וזה מאויביו. האיש אשר מֵאֶחָיו ביקש כי יצילוֹ מיד
אויבו, ואז הלם בו משה באגרופו והמיתו. ואולם אז אמר (משה), זהו
מעשה השָׂטן, האויב המושבע אשר יַתעה. 16 אמר, ריבוני, גרמתי עוול
לעצמי, על כן סְלַח לי. – הוא מָחַל לו, כי הוא סולח ורחום. 17 אמר,
ריבוני, נשבע אני בחסד אשר גמלתָ עִמי כי לעולם לא אהיה מסייע
לחוטאים. 18 הוא השכים בעיר חושש ומתבונן סביבו, והנה האיש אשר
ביקש אתמול כי יצילוֹ משווע שוב לעזרתו. אמר לו משה, כסיל גמור
הנךָ. 19 וכאשר עמד להכות את האיש האויב לשניהם, אמר (האיש),
משה, התאמר להרגני כאשר הרגתָ נפש אתמול? אין זאת כי רוצה אתה
להיות עריץ בארץ, ואינךָ רוצה להיות במתַקנים את דרכם. 20 אַחַר בא
איש בריצה מקצה העיר ואמר, משה, מועצת הנכבדים גמרה אוֹמֶר
להורגךָ. קום צֵא (מן העיר), כי משיא אני לךָ עצה נאמנה. 21 הוא יצא
ממנה חושש ומתבונן סביבו, ואמר, ריבוני, מַלֵט אותי מקהל בני העוולה.
22 וכאשר שָׂם פעמיו אל מִדְיָן, אמר, אולי יואיל ריבוני להנחותני בנתיב
הראוי. 23 וכאשר ירד אל באר מִדְיָן מצא עליה קבוצת אנשים שואבים
מים. מהם והלאה פגש בשתי עלמות העוצרות בעד צאנן. אמר, מה היה
לכן? אמרו, לא נוכל לשאוב בטרם יעלו הרועים, וגם אבינו כבר זקן
ובא בימים. 24 הוא שאב למענן, אַחַר סר להינפש בצֵל ואמר, ריבוני,
זקוק אני לכל אשר תזַמן לי מטובךָ. 25 אז באה אחת מהשתיים וניגשה

11 **צפתה בו מרחוק:** ר' שמות ב 4 ואילך.
12 **אסרנו עליו את המיניקות:** אלוהים גרם לכך שמשה יסרב לינוק מהן.
15 **אנשים ניצים:** ר' שמות ב 11 ואילך.
16 **גרמתי עוול לעצמי:** הבאתי על עצמי את החטא.
22 **מדין:** ר' שמות ב 15 ואילך.

אליו בענווה ואמרה, אבינו מזמינךָ לשלם לךָ את שׂכרךָ על כי שאבתָ
למעננו. (משה) בא אליו וסָח לו את סיפור המעשה. אמר (האב), אל
תחשוש, עתה ניצלתָ מקהל בני העוולה. 26 אז אמרה אחת משתיהן, אבי,
שְׂכור אותו, הן החזק והנאמן הוא הטוב שבשׂכירים. 27 אמר, חפֵץ אני
לתת לךָ אחת משתי בנותי אלה לאישה, ובתמורה תעבוד למעני שמונה
שנים, ואם תוסיף לעבוד עד מלאת עשׂר, יהיה זה רק מרצונךָ, כי לא
ארצה להכביד עליךָ. אם יִרצה אלוהים, תמצא כי מן הישרים אני.
28 אמר (משה), דבר זה מוסכם אפוא בינינו: תהיה אשר תהיה התקופה
אשר אמלא מן השתיים, אין לבוא אלי בטרוניה. אלוהים ישגיח על אשר
הִתנינו.

29 כאשר מילא משה את התקופה ולקח עִמו את בני משפחתו, הבחין
באש בוערת לצד ההר. אמר לבני משפחתו, הישארו כאן, כי גיליתי אש
בוערת אשר על־פיה אולי אודיעכם דבר, או אביא גחלת אש למען ייחם
לכם. 30 כאשר הגיע אליה, קרא אליו קול מגדת העמק הימנית, במקום
המבורך, מתוך העֵץ, ואמר, משה, אנוכי אלוהים ריבון העולמים.
31 השלֵךְ את מטךָ! כאשר ראה משה והנה המַטה מתנועע כנחש, נרתע
לאחור ולא שב. משה, גש הלום ואל תירא כי במקום מבטחים אתה.
32 שים ידךָ בחיקךָ, והיא תצא לבנה ולא מֶגֶע. עתה הַדֵק את זרועךָ אל
גופךָ וכך לא תפחד. אלה שני מופתים שלוחים מעִם ריבונךָ אל פרעה
ואל מועצת נכבדיו. הם קהל מופקרים.

33 אמר (משה), ריבוני, הרגתי נפש מאחֵיהם, ואני חושש פן יהרגוני.
34 והנה אַהֲרֹן אחי, לשונו צחה משלי, על כן שלָחֵהו עִמי ויהיה לי לעזור,
ויאשר את דברַי, כי חושש אני פן יכחישו את אזהרותי. 35 אמר, נחזק

25 **סיפור המעשה:** על האיש שהרג.
27 **חפץ אני לתת לך אחת משתי בנותי:** כאן השתרבבו יסודות מסיפור יעקב ולבן. ר' בראשית כט 7 ואילך.
29 **אש בוערת:** ר' סורה 10:20. **אודיעכם דבר:** ר' סורה 7:27.
30 **גדת העמק הימנית:** ר' סורה 52:19. **העץ:** הסנה.
31 **השלך את מטך:** ר' סורה 19:20.
32 **לבנה:** ר' סורה 22:20. **הדק את זרועך:** כך באופן מילולי. ויש המפרשים: השב ידך אל חיקך והיא תהיה כבראשונה (ברוח שמות ד 6–7). **שני מופתים:** נס הנחש והיד הלבנה.

את ידיךָ באחִיךָ, וניתֵן לשניכם אסמכתא ברורה, והם לא יוכלו להרע
לכם בזכות אותותינו. אתם וההולכים עִמכם תהיו הגוברים.

36 וכאשר הביא להם משה את אותותינו הנהירים, אמרו, אין אלה כי אם
כשפים כוזבים, ולא שמענו כי היתה כזאת בין אבותינו הראשונים.
37 אמר משה, ריבוני מיטיב לדעת מי מביא את דרך הישר מאִתו ומי
סופו להגיע אל הנחלה. בני העוולה לא יעשׂו חַיִל. 38 אמר פרעה, הוי
מועצת הנכבדים, איני מכיר אלוה ראוי לכם מלבדי. הָמָן, שׂרוף לי
לבֵנים של חֵמָר ובְנֵה לי מגדל, למען אשקיף אל אלוהיו של משה. חושב
אני כי הוא במשקרים. 39 (פרעה) וגדודיו מלאו שחץ בארץ בלא צדק,
ודימו כי לעולם לא יוחזרו אלינו. 40 אחזנו בו ובגדודיו והשלכנום לים,
ועתה רְאֵה מה היה סופם של בני העוולה: 41 שׂמנו אותם מופת לכל
מנהיג אשר יקרא לבוא אל האש. ביום תחיית המתים לא ייוושעו.
42 כבר הבאנו קללה על ראשם בעולם הזה, וביום תחיית המתים יהיו מן
המוקצים.

43 נָתַנו למשה את הספר לאחר שהשמדנו את הדורות הראשונים, למען
יאיר את עיני האנשים ויביא הדרכה ורחמים ולמען יזכרו. 44 אתה לא
נכחתָ בצד המערב כאשר ציווינו למשה את דבר השליחות, ולא היִיתָ
עֵד. 45 ואולם אחר כך הקמנו דורות אשר האריכו ימים. גם אצל בני
מַדְיָן לא הסתופפתָ, לכן לא יכולתָ לקרוא בפני (בני עמךָ) את אותותינו
(על אודותם), אלמלא היינו שולחיךָ. 46 אף לא נכחתָ לצד ההר בקוראֵנו
(אל משה). רק ברחמֵי ריבונךָ (נודע לךָ הסיפור), ולמען תזהיר בני עַם
אשר טרם בא אליהם מזהיר לפניךָ. אולי יזכרו.

35 **אסמכתא ברורה:** הניסים שתחוללו.
37 **הנחלה:** גן עדן.
38 **המן:** ר' לעיל פס' 6. **מגדל:** רמז לסיפור על מגדל בבל.
41 **יקרא לבוא אל האש:** יוריד את בני עמו לגיהינום.
43 **הספר:** התורה. **הדורות הראשונים:** דור המבול, אנשי סדום, ודומיהם.
44 **לא נכחת:** העדרו של מוחמד מן האירועים המתוארים בפסוקים אלה משמש הוכחה לכך שנודע לו עליהם רק במסגרת התגלות נבואית. **צד המערב:** משמעותו סתומה. יש המפרשים שהכוונה לצדו המערבי של הר סיני.
45 **דורות אשר האריכו ימים:** ולכן שכחו את משה ומצוותיו.
46 **בני עם:** בני קוריש, שבטו של מוחמד.

47 (שלחנוךָ) כדי שאם יפקדם אסון בשל כל שעוללו ידיהם זה כבר, לא
יגידו, ריבוננו, מדוע לא שלחתָ אלינו שליח למען נלך בעקבות אותותיךָ
ונהיה במאמינים? 48 ואולם כאשר נגלתה בפניהם האמת מאִתנו, אמרו,
מדוע לא קיבל (הנביא מופתים) כדוגמת אלה אשר קיבל משה? – וכי
לא כפרו כבר באשר קיבל משה?! – אָמרו, אלה שני עושׂי כשפים אשר
עשׂו יד אחת. ועוד אמרו, בשניהם כופרים אנו.

49 אֱמור, הָביאו ספר מאת אלוהים אשר דַרכּו ישָׁרה מדרך שניהם, ואז
אלך בדרכו, אם אמת בפיכם. 50 ואולם אם לא ייענו לךָ, דע כי רק אַחַר
משוגות לבם הם נוהים. היש מרחיק לתעות יותר מן הנוטה אחר משוגת
לבו בלא הדרכה מאת אלוהים? אלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה.

51 צירפנו להם את הדברים יחד למען יזכרו. 52 אלה אשר נָתַנו להם את
הספר לפניו, מאמינים בו, 53 וכאשר קוראים אותו בפניהם, יגידו, אנו
מאמינים בו. הוא האמת שבאה מעִם ריבוננו, וכבר לפניו היינו מתמסרים.
54 כל אלה יקבלו את שׂכרם פעמיים על כי עמדו בעוז רוח. הם משלמים
טובה תחת רעה, ומוציאים ממון מאשר פִּרנסנו אותם. 55 כשומעם לזוּת
שׂפתיים יאטמו את אוזנם ויאמרו, לנו מעשׂינו ולכם מעשׂיכם. לכו
לשלום. אין אנו מבקשים את חברתם של הנבערים מדעת.

56 לא תוכל להנחות את כל מי שלבךָ רוחש לו אהבה, כי רק אלוהים
ינחה את אשר יחפוץ, והוא מיטיב לדעת מי הם ישרי הדרך.

57 אָמרו, אם ננהג על־פי דרך הישר אשר אִתךָ, ניעקר מארצנו. וכי לא

48 **האמת מאתנו:** הקוראן. **שני עושי כשפים:** מפרשים שהכוונה למשה ומוחמד, ושהדוברים הם בני זמנו של מוחמד המביעים את כפירתם בשניהם.
49 **מדרך שניהם:** מספרי משה ומוחמד.
51 **צירפנו להם יחד:** הבאנו להם את חלקי הקוראן השונים בזה אחר זה.
52 **אלה אשר נתנו להם את הספר:** היהודים שקיבלו את התורה. **לפניו:** לפני הקוראן. **מאמינים בו:** בקוראן, או: במוחמד.
53 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2. מפרשים שמדובר ביהודים או נוצרים שהאמינו במוחמד עוד לפני שהופיע, וזאת על סמך תיאוריו בתורה, שבישרה על הופעתו באחרית הימים.
54 **פעמיים:** בזכות אמונתם בתורה ובקוראן גם יחד. **מוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.
55 **לנו מעשינו ולכם מעשיכם:** ר' סורה 139:2.
56 **כל מי שלבך רוחש לו אהבה:** יש המפרשים שהכוונה לאבו טָאלִב, דודו ומיטיבו של מוחמד. מסופר שהנביא הפציר בו להתאסלם, אך ללא הועיל.

כוננו להם תחום קודש ומקום מבטחים אשר אליו יביאו מכל פרי הארץ, כפרנסה שלוחה מאתנו? ואולם מרביתם אינם יודעים. 58 מה רבות הערים אשר השמדנו, אשר בניהן היו מדושני עונג בשפע מחייתם, והנה שרידי משכנותיהם: כמעט ואין בהם יושב אחרי כלותם, והם היו לנו לירושה. 59 ריבונך לעולם לא ישמיד ערים בטרם ישלח שליח אל הראשית שבהן, למען יקרא לפניהן את אותותינו, ולעולם לא היינו משמידים את הערים אם לא היו בהן בני עוולה.

60 כל אשר ניתן לכם אינו אלא תענוג חולף של חיי העולם הזה ותמודותיו, ואולם כל השמור אצל אלוהים טוב ונצחי מאלה. האם לא תשכילו להבין? 61 האם זה אשר הבטחנו לו תמורה ראויה והוא עתיד לקבלה ידמה לאיש אשר עינגנוהו בחיי העולם הזה, אך ביום תחיית המתים יהיה במובאים (לגיהינום)? 62 ביום אשר יקרא (אלוהים) אליהם, יגיד, היכן השותפים אשר טענתם לקיומם? 63 אז יגידו אלה אשר נגזר דין צדק עליהם, ריבוננו, האנשים אשר גרמנו להם להיות בסוטים – הסטינו אותם כי אנו עצמנו סטינו; בזאת אנו מצהירים בפניך כי אין אנו מחויבים להם. לא אותנו עבדו. 64 אז ייאמר, קראו לעזרת השותפים אשר צירפתם לאלוהים. הם יקראו, אך אלה לא ייענו להם, ואז יראו את העונש. לו רק הישירו לכת. 65 ביום אשר יקרא אליהם, יגיד, כיצד נעניתם לשליחים? 66 ביום ההוא יסתתמו טענותיהם ולא יראו עוד טעם לשאול זה את זה. 67 ואולם בעלי התשובה והמאמינים ועושי הטוב אולי יזכו לעשות חיל.

68 ריבונך בורא את אשר יחפוץ, והבחירה בידו היא ולא בידם. ישתבח

57 **אמרו:** אנשי מכה, בני קוריש. **דרך הישר אשר אתך:** הקוראן. **ניעקר מארצנו:** נותקף ונסולק ממקומנו אם נזנח את דת שכנינו הערבים. **וכי לא כוננו להם:** הדובר הוא אלוהים. **תחום קודש:** בערבית: חרם – מונח המציין מתחם המקיף מקומות קדושים למיניהם, ואשר אסורה בו שפיכות דמים. הפרשנים גורסים שפסוק זה עוסק בתחום המקודש המקיף את הכעבה במכה, שהעניק ביטחון לבני קוריש מפני אויביהם.

59 **הראשית שבהן:** מפרשים כי זוהי מכה.

62 **ביום אשר יקרא:** ביום הדין.

63 **אלה אשר נגזר דין צדק עליהם:** יש המפרשים שהכוונה לשדים שבני האדם נהגו לעבוד להם. אלוהים גזר כי יכניסם לגיהינום יחד עם האנשים שעבדו להם. ר' למשל סורה 119:11.

שם אלוהים ויתרומם מעל השותפים אשר מצרפים לו. 69 ריבונך יודע מה יצפינו בלבם ומה יגלו. 70 הוא אלוהים, אין אלוה מבלעדיו, לו התהילה בעולם הזה ובעולם הבא, ובידו המשפט ואליו תוחזרו.

71 אמור, תנו דעתכם: אילו היה אלוהים מכסה אתכם בלילה נצחי עד יום תחיית המתים, איזה אלוה זולת אלוהים היה מביא לכם אור? האם לא תקשיבו? 72 אמור, תנו דעתכם: אילו היה אלוהים עושה לכם יום נצחי עד יום תחיית המתים, איזה אלוה זולת אלוהים היה מביא לכם לילה למען תנוחו בו? האם לא תבחינו? 73 הן ברוב רחמיו נתן לכם את הלילה ואת היום למען תנוחו ולמען תבקשו לכם פרנסה מאתו ולמען תכירו טובה. 74 ביום אשר יקרא אליהם, יגיד, היכן השותפים אשר טענתם לקיומם? 75 אז נקים לכל אומה עד אשר נוציא מתוכה, ונגיד, הציגו את המופת אשר בידכם. אז ייווכחו לדעת כי האמת עם אלוהים, ויזנחו אותם אלה אשר בדו מלבם.

76 קרח היה מבני עמו של משה, והוא התעמר בהם. הענקנו לו אוצרות אשר מפתחותיהם לבדם הכריעו חבורת בעלי גוף. אמרו לו בני עמו, אל תעלוץ, כי אלוהים אינו אוהב את העולצים. 77 בקש להיות ראוי לנחלת העולם הבא בכל אשר העניק לך אלוהים, ואל תשכח מה חלקך בעולם הזה, ועשה טוב כשם שהיטיב עמך אלוהים, ואל תבקש לחמוס את הארץ, כי אלוהים אינו אוהב את החומסים. 78 אמר, קיבלתי כל זאת בכוח תבונתי שלי. האם אינו יודע כי כבר הכחיד אלוהים לפניו דורות אשר כוחם היה רב משלו וממונם רב מאשר צבר? החוטאים לא יישאלו על חטאיהם. 79 אז יצא אל בני עמו הדור בחמודותיו, והאנשים הנוהים אחר העולם הזה אמרו, הלוואי שהיינו זוכים באשר קיבל קרח. אכן שפר עליו גורלו מאוד. 80 ואולם אלה אשר ניתן להם הידע אמרו, אוי לכם, שכר טוב מזה מזומן מאת אלוהים למאמין ולעושה את הטוב. יקבלוהו רק העומדים בעוז רוח. 81 אז הבלענו באדמה אותו ואת ביתו, ולא קמה

75 **עד:** נביא. **המופת:** הוכחה בדבר אמיתות האלילים.

76 **קרח:** ר' במדבר טז 1 ואילך.

78 **לא יישאלו:** ביום הדין, כי יהיה ברור שהם החוטאים.

80 **אשר ניתן להם הידע:** חכמי בני ישראל.

לו כל עדת מושיעים מפני אלוהים, והוא לא נושע. 82 אלה אשר אתמול
נכספו להיות במקומו השכימו בבוקר ואמרו, דומה כי אלוהים הוא
המחליט למי מעבדיו ישלח פרנסה בשפע או בצמצום. אלמלא חונֵן
אותנו אלוהים בחסדו, היה מבליענו באדמה. דומה כי הכופרים לא יעשׂו
חיל. 83 זו נחלת העולם הבא אשר ניתֵן לאלה אשר לא יבקשו להתנשׂא
על האנשים בארץ ולא יחמסוה. היראים סופם לראות טובה. 84 לגומל
הטובה תושַׁב טובה גדולה ממנה, וגומל הרעה – הִנה לעושׂי הרעות לא
יושַׁב בלתי אם כפועלם.

85 מי שציווה לך את הקֻראָן הֶשֵׁב ישיב את שבותך. אֱמור, ריבוני מיטיב
לדעת מי בא בדרך הישר ומי שרוי בתעייה גמורה. 86 מעולם לא חפצתָ
כי יוטל אליך הספר ממרומים, ואולם זכיתָ ברחמי ריבונך. על כן אל
תסייע ביד הכופרים, 87 ובַל ירחיקוך מעל אותות אלוהים לאחר שהורדו
אליך ממרומים. קְרָא לשוב אל ריבונך ואַל תהיה במשתפים, 88 ואל
תִפנה בתפילה לאלוה אַחֵר זולתו, כי אין אלוה מבַּלעדיו. כל דבר סופו
שיאבַד, חוץ מאשר פניו. בידיו המשפט ואליו תוחזרו.

85 **ישיב את שבותך:** יקימך לתחייה בכבוד. ויש המפרשים: ישיבך למֶכה.
87 **אותות אלוהים:** דברי הקוראן. **משתפים:** ר' סורה 96:2.
88 **פניו:** של אלוהים. ויש המפרשים: הדברים שנעשו כדי להלות את פניו.

סוּרָה 29 הָעַכָּבִישׁ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 הסבורים האנשים כי יונח להם להגיד, הֶאמַנו, ולא יעמידום בניסיון?
3 הרי כבר ניסינו את אשר היו לפניהם, ואלוהים ידוֹע יֵדע מי הם דוברי
האמת ויֵדע מי הם המכזבים. 4 האם סבורים עושׂי הרעה כי יעלה בידם
לחמוק מאִתנו? זהו שיפוט מעוות.

5 כל המצַפה להיפגש עם אלוהים, הִנה בוא יבוא המועד אשר קצב
אלוהים. הוא השומע והיודע. 6 הקם להיאבק, קם רק למען עצמו, כי
אלוהים אינו נזקק לשוכני העולמים. 7 המאמינים והעושׂים את הטוב,
להם נכפר על עוונותיהם ונגמול להם על כל הטוב אשר עשׂו.

8 ציווינו על האדם לגמול חסד עם הוריו. אך אם ידחקו בך שניהם לצרף
לי שותפים אשר אינך יודע דבר עליהם, אל תישָׁמע להם. לבסוף תוחזרו
אלַי, ואז אודיע לכם את אשר עשׂיתם. 9 המאמינים והעושׂים את הטוב,
אותם נכניס עִם הישרים.

10 בין האנשים יש האומרים, אנו מאמינים באלוהים, ואולם בהיפגעם
בשל האמונה באלוהים, יכבידו עליהם רדיפות האנשים כמו היו עונש
מאלוהים. ואולם בבוא ניצחון מעִם ריבונך, יגידו, עִמכם אנו. האם לא
ייטיב אלוהים לדעת את הצפון בלבם של שוכני העולמים? 11 אלוהים

1 **א.ל.מ.:** ר' סורה 1:2.
5 **להיפגש עם אלוהים:** ביום הדין.
6 **הקם להיאבק:** ר' סורה 218:2.
9 **נכנים עם הישרים:** לגן עדן.
10 **בין האנשים יש האומרים:** יש המפרשים כי מדובר במוסלמים שנשארו בין הכופרים

ידוע יֵדע מי הם המאמינים, ויֵדע מי הם המתחסדים. 12 הכופרים אמרו
למאמינים, לכו בדרכנו, ואנו נישא בחטאיכם. אך הם לא ישׂאו אף
בשמץ מכל חטאיהם. כזב בפיהם. 13 הם ישׂאו בנטל משֶׁל עצמם ובנטל
נוסף, וביום תחיית המתים יישָׁאלו על אשר בדו מלבם.

14 שלחנו את נֹחַ אל בני עמו, והוא חי ביניהם אלף שנים חָסֵר חמישים
שנה, והִנה פקד אותם המבול בעודם בני עוולה. 15 מילטנו אותו ואת
נוסעי הספינה, ועשׂינו אותה אות לשוכני העולמים.

16 (שלחנו גם) את אַבְרָהָם. הוא אמר לבני עמו, עִבדו את אלוהים וֶהֱיו
יראים אותו. בזאת ייטב לכם, לו רק ידעתם. 17 האחרים אשר תעבדו
מבַּלעדי אלוהים אינם אלא פסילים, ואתם יוצרים כזב. האחרים אשר
תעבדו מבַּלעדי אלוהים – אין לאֵל ידם לשלוח לכם פרנסה. בַּקשו את
הפרנסה אצל אלוהים ועִבדוהו והַכּירו לו טובה. אליו תוחזרו. 18 אם
תכחישו את האזהרות, הנה כבר הכחישו אומות אשר היו לפניכם. על
השליח רק למסור ברורות.

19 הלא יראו כיצד ברא אלוהים בראשית וכיצד יברא בשנית? אין קל
מזה לאלוהים. 20 אֱמור, קומו והתהלכו בארץ ורְאו כיצד ברא לראשונה.
אַחַר ייצור אלוהים את היצירה האחרונה, הן אלוהים הוא כל־יכול.
21 הוא יעניש את אשר יחפוץ וירחם על אשר יחפוץ, ואליו ישיבוכם.
22 לא יעלה בידכם לחמוק ממנו בארץ ולא בשמים, ולא יקום לכם מגן
ומושיע זולת אלוהים. 23 הכופרים באותות אלוהים ובכך שייפָּגשו עִמו,
אלה נואשו מרחמַי וצפוי להם עונש כבד.

24 בני עמו (של אברהם) לא השיבו דבר, ורק זאת אמרו, הִרגוהו או
שׂרפוהו, ואולם אלוהים הִצילוֹ מן האש, ובזאת צפונים אותות לאשר
יאמינו. 25 אמר, לקחתם לכם פסילים מבַּלעדי אלוהים רק למען תִשרה

בְּמֶכָּה וחזרו בהם זמנית מן האסלאם בלחץ הסובבים אותם.

12 **נישא בחטאיכם:** לשון זלזול ברעיון השכר והעונש.

15 **הספינה:** תיבת נח.

19 **יברא בשנית:** ר' סורה 4:10.

20 **היצירה האחרונה:** הקמת המתים לתחייה.

23 **ייפגשו עמו:** ביום הדין.

האהבה בקִרבכם בעולם הזה, ואולם ביום תחיית המתים תתנכרו זה לזה
ותקללו זה את זה. בגיהינום תדורו, ולא יקום לכם מושיע. 26 לוט האמין
לו, ואמר (אברהם), מהַגר אנוכי אל אלוהַי. הוא האדיר והחכם.
27 העַנקנו לו את יצחק ואת יעקב, ונָתַנו לזַרעו את הנבואה ואת הספר,
ושילמנו לו את שׂכרו בעולם הזה, ובעולם הבא הוא נִמנֶה עם הישרים.

28 (שלחנו גם) את לוט. הוא אמר לבני עמו, איכה תעזו לעשׂות תועבה
אשר לא עשׂה כמוה איש מבין שוכני העולמים לפניכם? 29 ומה לכם כי
תבואו אל הזכרים ותשדדו עוברי אורַח ותעשׂו מעשׂים מגונים בראש
חוצות? בני עמו לא השיבו דבר, ורק זאת אמרו, הָבֵא עלינו את העונש
מעִם אלוהים, אם מאנשי האמת הנך. 30 אמר, ריבּוני, עזור לי לגבור על
האנשים החומסים. 31 כאשר הביאו שליחינו את הבשׂורה לאברהם,
אמרו, עומדים אנו להשמיד את אנשי העיר הזאת, כי בני עוולה הם
יושביה. 32 אמר, אבל לוט שוכֵן בה. אמרו, אנו מיטיבים לדעת מי שוכן
בה. הַצֵּל נציל אותו ואת בני ביתו, חוץ מאשר את אִשתו. היא תהיה
בנותרים מאחור. 33 בבוא שליחינו אל לוט, נִמלא לבו חשש לגורלם
וקצרה ידו מלהגן עליהם. הם אמרו, אל תחשוש ואל תצטער, כי נציל
אותךָ ואת בני משפחתךָ, חוץ מאשר את אִשתךָ. היא תיוותר מאחור.
34 עומדים אנו לייסר את אנשי העיר הזאת בעונש מן השמים, כי היו
מופקרים. 35 הותרנו ממנה אות ברור למען המשׂכילים להבין.

36 ואל בני מִדְיָן (שלחנו) את אחיהם שְׁעַיְבּ, והוא אמר, בני עמי, עִבדו
לאלוהים ויַחֲלו ליום האחרון, ואל תמַלאו את הארץ חמס. 37 הם הכחישו
את אזהרותיו, ואז רעדה האדמה תחתיהם, ובן־רגע כרעו נפלו בבתיהם.

38 (השמדנו גם) את בני עָאד ותַ'מוּד. כך התברר לכם ממשכנותיהם
(השוממים). השׂטן הִשיאָם להשתבח במעשׂיהם והרחיקם מעל הנתיב, אף
כי יכלו להבחין. 39 (השמדנו גם) את קֹרַח ואת פַּרְעֹה ואת הָמָן. מֹשֶׁה

25 **רק למען תשרה האהבה:** עבודת האלילים נועדה להשכין אחווה בקרב העובדים להם.

31 **הבשורה לאברהם:** על הולדת יצחק. **העיר הזאת:** סדום.

35 **אות ברור:** שרידי חורבות העיר המעידים על גורלה המר.

36 **שעיב:** ר' סורה 85:7.

38 **בני עאד ות'מוד:** ר' סורה 65:7, 73.

הביא להם את האותות הנהירים, והם היו אנשי שחץ בארץ, אך הם לא
חמקו. 40 בכולם הכינו כי חָטאו. יש מי שהמטרנו עליו ברד אבני חצץ,
ויש מי שהָלם בו קול שאגה, ויש מי שהִבלענו באדמה, ויש מי שהטבענו.
אלוהים מעולם לא גרם להם עוול, כי לעצמם גרמו עוול.

41 אלה אשר לקחו להם מגינים זולת אלוהים נמשלו לעכביש הטווֶה את
ביתו. בית העכביש הוא הבית הרעוע ביותר, לוּ רק היו יודעים.
42 אלוהים יודע כי אין ממש באלה אשר אליהם יתפללו מִבַּלעדיו. הוא
האדיר והחכם. 43 את המשָׁלים הללו נמשול לאנשים, ואולם רק בני דעת
ישׂכילו להבין את פשרם.

44 אלוהים ברא את השמים ואת הארץ למען תתגלה האמת. בזאת צפון
אות למאמינים.

45 הַשמע את הספר אשר נִגלה לך וקַיים את התפילה, כי התפילה מונעת
תועבה וכל דבר מגונה. הַזכּרַת שֵם אלוהים היא המעשׂה הגדול מכל,
ואלוהים יודע את אשר תעשׂו.

46 הִתנצחו עם בעלי הספר רק בדרכי נועם, חוץ מאשר עִם בני העוולה
שבהם. אִמרו, אנו מאמינים באשר הורַד אלינו ממרומים ובאשר הורַד
אליכם, ואלוהינו ואלוהיכם אחד הוא, ואנו מתמסרים לו. 47 כך גם
הירדנו אליךָ את הספר ממרומים. אלה אשר נָתַנו להם את הספר
מאמינים בו, ובקֶרב הללו ישנם מאמינים בו. רק הכופרים מתכחשים
לאותותינו.

48 לפניו לא קראתָ כל ספר, וימינךָ לא העלתה אותו על הכתב. אלמלא
כן, היו השוגים בהבל מפקפקים. 49 אכן יש לו אותות נהירים בלב אלה
אשר ניתַן להם הידע. רק בני העוולה מתכחשים לאותותינו. 50 אָמרו,

41 **בית העכביש:** ר' איוב ח 14: "ובית עכביש מבטחו".
46 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2. **באשר הורד אלינו:** בקוראן. **אשר הורד אליכם:** התורה. **מתמסרים:** ר' סורה 128:2.
47 **אלה אשר נתנו להם את הספר:** היהודים שקיבלו את התורה. **מאמינים בו:** בקוראן. על יהודים שהאמינו בקוראן ר' סורה 7:3. **בקרב הללו:** הערבים שהתאסלמו.
48 **לפניו:** לפני שנגלה לך הקוראן. **מפקפקים:** תוהים אולי הנביא העתיק את הקוראן מתוך ספרים שקרא. מזהים את המפקפקים עם היהודים.
49 **יש לו אותות נהירים:** יש המפרשים שהכוונה למוחמד, שהאותות עליו נמצאים בתורה.

מדוע לא הורדו אליו אותות מִעם ריבּונו? אֱמור, האותות שמורים אצל
אלוהים לבדו, וכל תפקידי להזהיר ברורות. 51 האם לא די להם שהורדנו
אליךָ את הספר ממרומים למען ייקָרא בפניהם? הוא מקור רחמים ואות
הַזכּרה לאנשים אשר יאמינו. 52 אֱמור, אין עֵד כאלוהים ביני וביניכם.
הוא יודע את אשר בשמים ובארץ. המאמינים בהבל והכופרים באלוהים,
כל אלה ילכו לאבדון. 53 הם מאיצים בךָ להחיש את עונשם. אלמלא
נקצב כבר הזמן, היו באים על עונשם. אכן בוא יבוא עליהם כחתף בלא
שׂישׂערוהו. 54 הם מאיצים בךָ להחיש את העונש, אבל עוד יסגור
גיהינום על הכופרים, 55 ביום אשר יכסם העונש ממעל להם ומִתחת
לכפות רגליהם. אז יגיד (אלוהים), טַעֲמו את גמול מעשׂיכם.

56 הוי עבדַי המאמינים, ארצי רחבת ידיים היא, לכן אותי תעבדו. 57 סוף
כל נפש לטעום את המוות, ואז אלינו תוחזרו. 58 המאמינים והעושׂים את
הטוב, הושֵב נושיבם במדורים עליונים בגן עדן אשר נהרות זורמים
למרגלותיהם, ובהם לנֶצח יהיו. מה טוב שׂכר העמלים, 59 אשר עמדו
בעוז רוח ונִסמכו על ריבּונם. 60 מה רבּים היצורים אשר נִבצַר מהם
לכלכל עצמם. אלוהים יכלכל אותם ואתכם, והוא השומע והיודע.

61 אם תשאל אותם מי ברא את השמים ואת הארץ והכפיף לרצונו את
השמש והירח, לבטח יגידו, אלוהים. אם כך, כיצד זה ישגו בשקרים?
62 אלוהים שולח פרנסה בשפע או בצמצום לאשר יחפוץ מבין עבדיו.
אלוהים יודע כל דבר. 63 ואם תשאל אותם, מי הוריד מן השמים מים
ובהם הֶחיה אדמה לאחר שנָשַמה, לבטח יגידו, אלוהים. אֱמור, התהילה
לאלוהים. ואולם מרביתם לא ישׂכילו להבין. 64 חיי העולם הזה הם רק
שעשוע ומשׂחק, ואילו נחלת העולם הבא היא החיים, לו רק היו יודעים.
65 בשוטם בספינה הם פונים בתפילה אל אלוהים, בייחדם לו את הדת,
ואולם אך ימלטם בבִטחה אל היבשה, יצרפו לו שותפים, 66 וישובו
לכפור באשר נָתַנו להם ולהתענג. ואולם לבסוף ייווכחו לדעת.

אחרים גורסים שמדובר בקוראן ובאותות הכלולים בו. **בלב אלה אשר ניתן להם הידע:** בלב היהודים שקיבלו את התורה, או בלב המוסלמים שקיבלו את הקוראן.
50 **אותות:** ניסים שיוכיחו כי מוחמד הוא נביא אמת כדוגמת משה או ישוע, אשר חוללו ניסים לעיני הכופרים.
56 **רחבת ידיים:** ולכן תמיד יש מקום שבו ניתן לעבוד אותי.

67 הלא יִראו כי עשׂינו להם תחום קודש ומקום מבטחים, בעוד האנשים
סביבם נעקרים ממקומם? האם יעדיפו להאמין בהבל ולכפור בחסד
אלוהים? 68 מנוּוָלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים והמכחישים
את האמת בהופיעה לפניהם. האם אין בגיהינום מעון לכופרים?

69 הקמים להיאבק למעננו, הַדרֶך נדריך אותם אל נתיבותינו. אלוהים
הוא עִם המיטיבים.

67 **תחום קודש:** ר' סורה 57:28.
68 **טופלים שקרים על אלוהים:** ר' סורה 21:6.
69 **הקמים להיאבק:** ר' סורה 218:2. **למעננו:** הדובר הוא אלוהים.

סוּרָה 30 בְּנֵי בִּיזַנְטְיוֹן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 הובסו בני בִּיזַנְטְיוֹן 3 בארץ הסמוכה, ואולם לאחר תבוסתם יגברו,
4 בעוד שנים ספורות. דברו של אלוהים הוא אשר קם בטרם כל ולאַחַר
כל. ביום ההוא ישמחו המאמינים 5 בניצחון אלוהים. הוא חש לעזור
לאשר יחפוץ, והוא האדיר והרחום. 6 זו הבטחת אלוהים, ואלוהים לא
יפר הבטחתו, ואולם מרבית האנשים אינם יודעים. 7 מכירים הם רק את
חיי העולם הזה הנִגלים לעין ואינם נותנים דעתם לעולם הבא.

8 האם לא יימלכו בדעתם? הן אלוהים ברא את השמים ואת הארץ ואת
אשר ביניהם רק למען תתגלה האמת, ולזמן קצוב. מרבית האנשים
כופרים בכך שייפָּגשו עִם ריבונם. 9 האם לא התהלכו בארץ וראו מה היה
סופם של אלה אשר היו לפניהם? הם היו חזקים מהם ועיבדו את הקרקע
ויישבו אותה יותר מאשר יישבוה הם. הן הביאו להם השליחים אותות

1 **א.ל.מ.:** ר' סורה 1:2.
2 **הובסו:** במלחמתם נגד הפרסים.
3 **בארץ הסמוכה:** מדובר בסדרת ניצחונות של הפרסים על הביזנטים בסוריה ובארץ ישראל שהושגו בין השנים 613–614. הפרשנים מספרים שתבוסת הביזנטים גרמה צער למוסלמים במֶכָּה ושימחה את הכופרים בני קוריש, שראו את עצמם בעלי בריתה של פרס. **לאחר תבוסתם יגברו:** זו נבואה על התהפכות הגלגל לטובת הביזנטים, שהביסו את הפרסים בסדרת קרבות בין השנים 622–626.
4 **בטרם כל ולאחר כל:** מפרשים: לפני תבוסת הביזנטים ואחריה. כלומר, הכל קרה בדברו. **ישמחו המאמינים:** בניצחון הביזנטים. הפרשנים גורסים כי המוסלמים ראו את עצמם קרובים בדתם לביזנטים הנוצרים יותר מאשר לפרסים עובדי האש.
8 **לזמן קצוב:** עד יום הדין. **ייפגשו עם ריבונם:** ביום הדין.

נהירים. אלוהים מעולם לא גרם להם עוול, אך הם לעצמם גרמו עוול.
10 אחרית המֵרֵעים היתה נוראה, כי הכחישו את אותות אלוהים והלעיגו
עליהם.

11 אלוהים בורא בראשית, אַחַר יברא בשנית, אַחַר תוחזרו אליו. 12 ביום
אשר תגיע שעת הדין, ייאלמו החוטאים דום בלא תקווה, 13 ולא יקומו
להם מליצי יושר מבין השותפים אשר צירפו לאלוהים, ואז יכפרו בשותפים
שצירפו. 14 ביום אשר תגיע שעת הדין, ביום ההוא יפרידו ביניהם:
15 המאמינים ועושי הטוב יתענגו מלאי אושר בגן, 16 אבל הכופרים
והמכחישים את אותותינו ואת בואם אל העולם הבא, אלה יובאו אל
העונש.

17 ישתבַּח אלוהים עם רדת הערב ובעלות היום. 18 לו התהילה בשמים
ובארץ, וכנטות היום ולעת צהריים. 19 הוא המוציא את החי מן המת
והמוציא את המת מן החי, והמחַיה את האדמה לאחר שנָשַמה. כך גם
תוצאו אתם (חיים מקברותיכם).

20 אחד מאותותיו הוא שברא אתכם מעפר, ולאחר מכן הייתם לבשר ודם
ונפוצותם. 21 אחד מאותותיו הוא שצר לכם נשים כעצם מעצמכם למען
תדבקו בהן, והשכין ביניכם אהבה וחמלה. בזאת צפונים אותות לאנשים
הנמלכים בדעתם. 22 אחד מאותותיו הוא בריאת השמים והארץ, ושלל
לשונותיכם וצבעיכם. בזאת צפונים אותות לשוכני העולמים. 23 אחד
מאותותיו הוא שבלילה ישֵנים אתם, וביום אתם מבקשים לכם פרנסה
מאִתו. בזאת צפונים אותות לאנשים קשובים. 24 אחד מאותותיו הוא
שהראה לכם את הברק ובלבבכם חשש וכיסופים, והוריד מן השמים מים
למען יחַיה בהם את הארץ לאחר שנָשַמה. בזאת צפונים אותות למשכילים

9 **לעצמם גרמו עוול:** הביאו על עצמם את עונשו של אלוהים.
11 **יברא בשנית:** ר' סורה 4:10. **תוחזרו אליו:** למשפט ביום הדין.
16 **העונש:** גיהינום.
17 **ישתבח אלוהים:** יש לשבחו, כלומר, להתפלל. ויש המפרשים שפסוק זה והבא אחריו קובעים את זמנן של חמש תפילות החובה שעל המאמין להתפלל בכל יום.
19 **המוציא את החי מן המת והמוציא את המת מן החי:** ר' סורה 27:3.

להבין. 25 אחד מאותותיו הוא שהשמים והארץ קבועים במקומם על־פי
דברו. לבסוף, כאשר יקרא לכם את קריאתו לעלות מתוך האדמה, אז
תצאו.

26 כל שוכני השמים והארץ שלו הם; הכל נכנעים לו, 27 והוא הבורא
בראשית ואַחַר יברא בשנית. על נקַלה יעשׂה זאת. לו יאה כל תואר נעלה
בשמים ובארץ, והוא האדיר והחכם.

28 הנה ימשול לכם משל על עצמכם: האם תשתפו ולו גם אחד מבֵין
העבדים אשר בבעלותכם ברכוש אשר העקנו לכם לפרנסתכם, ותהיו
שווי זכויות בו? האם תיזהרו בכבודו כשם שאתם נזהרים אלה בכבוד
אלה? כך נציג את האותות אחד אחד למשכילים להבין, 29 ואולם בני
העוולה נהו אחר משוגות לבם מבלי דעת. מי ידריך את אשר הִתעה
אלוהים? לא יקום להם מושיע.

30 שא פניך אל הדת כחַנִיף. זו יצירת אלוהים אשר יָצַר את האדם בה.
אין לשנות את בריאת אלוהים. זוהי הדת הנכוחה, ואולם מרבית האנשים
אינם יודעים. 31 שובו אליו והֱיו יראים אותו וקַיימו את התפילה ואל
תהיו במשתפים, 32 אשר פילגו את דתם והיו סיעות סיעות. כל מחנה
עלֵז בשלו.

33 ובפגוע צרה באנשים, יִפנו בתפילה אל ריבונם בלב מלא תשובה,
ואולם אך יטעים אותם מרחמיו, והִנה חבורה בהם מצרפת שותפים
לריבונם, 34 וכך ישובו ויכפרו באשר נָתַנו להם. הִתענגו לכם; לבסוף
תדעו. 35 כלום הורדנו להם אֵי פעם אסמכתא ממרומים, וזו דיברה בעד

24 **חשש וכיסופים:** פחד מפגיעתו ותקווה לגשם.
25 **אז תצאו:** מקברותיכם, ביום תחיית המתים.
27 **יברא בשנית:** ר' סורה 4:10.
28 **משל על עצמכם:** הנמשל: כשם שעבדיו של אדם לא יוכלו להיות שותפיו לרכושו, כך גם לאלוהים לא יוכלו להיות שותפים כלשהם אשר יחלקו עמו את האלוהות.
30 **חניף:** ר' סורה 135:2. **יצירת אלוהים:** בערבית: פִטְרָה. הפרשנים גורסים כי מונח זה מרמז לדת אלוהים הצרופה הטבועה באנשים מטבע בריאתם. כמה מלומדים טענו שדת זו זהה לדת האסלאם, ומכאן שכל תינוק נולד אל חיקה של דת האסלאם, ואולם מרביתם סברו שהדת הטבעית מוגבלת להכרה בייחוד האל.
32 **היו סיעות סיעות:** ר' סורה 159:6.

השותפים אשר צירפו לו? 36 בהטעימנו את האנשים מרחמינו, הם
שׂמחים בהם, ואולם אך תפגע בהם רעה בשל כל שהִקדימו ידיהם
לעולל, ייוָאשו. 37 הלא יראו כי אלוהים שולח פרנסה בשפע או
בצמצום לאשר יחפוץ? בזאת צפונים אותות לאשר יאמינו.

38 תֵּן לקרוב המשפחה את החלק המגיע לו, וגם לנזקק ולהֵלך בדרכים.
בזאת ייטב לכל המבקשים לחלות את פני אלוהים, והם אנשי חיל. 39 כל
אשר תַּלוו בריבית למען יניב לכם תשׂואה מרכושם של אנשים, לא יניב
לכם תשׂואה אצל אלוהים. וכל זַכָּאת אשר תִּתנו, בבקשכם לחַלות את
פני אלוהים – העושׂים כך ירוויחו כפליים.

40 אלוהים הוא אשר ברא אתכם, אַחַר ישלח לכם פרנסה, אַחַר ימיתכם,
ואַחַר יקימכם לתחייה. היש בין השותפים שצירפתם לו אחד אשר יעשׂה
בכם גם שמץ מזה? ישתבַּח שמו ויתרוֹמַם מעל השותפים אשר יצרפו לו.
41 היבשה והים מָלאו חמס עקב פוֹעַל ידי האנשים. על כן יטעימם
(אלוהים) מקצת מעשׂיהם, למען ישובו. 42 אֱמור, קומו והתהלכו בארץ,
וּרְאו מה היה סופם של אלה אשר היו לפָנים. מרביתם היו משתפים.

43 שׂא פניך אל הדת הנכוחה בטרם יבוא יום מעִם אלוהים אשר אין
להשיבו. ביום ההוא יפוצלו: 44 הכופרים – תחול כפירתם על ראשם,
ואילו עושׂי הטוב – לעצמם יציעו מַצע. 45 כך יגמול מברכתו למאמינים
ולעושׂים את הטוב. אין הוא אוהב את הכופרים.

46 אחד מאותותיו הוא ששלח את הרוחות לבשׂר טובות ולמען יטעימכם
מרחמיו ולמען ישוטו הספינות על־פי דבָרו ולמען תבקשו לכם פרנסה
מאִתו ולמען תכירו טובה.

47 כבר לפניך שלחנו שליחים אל בני עמם, והם הביאו להם אותות

35 **אסמכתא:** ספר מן השמים.
39 **זכאת:** ר' סורה 43:2.
40 **שותפים:** ר' סורה 96:2.
43 **יפוצלו:** בין גן עדן וגיהינום.
44 **יציעו מצע:** יכשירו לעצמם מקום בגן עדן.
46 **לבשר טובות:** על בוא הגשם.

נהירים, ונקמנו בחוטאים. הן התחייבנו לבוא לעזרת המאמינים.

48 אלוהים הוא השולח את הרוחות להעלות עננים, והוא מפַזרם בשמים
כאשר יחפוץ, ויעשׂה אותם פיסות פיסות, והִנה טיפות הגשם יוצאות
מתוכן לעיניך. כאשר יורידו אל אשר יחפוץ מבין עבדיו, מיד יימלאו
גיל, 49 אף כי כבר אמרו נואש כאשר בושש לבוא. 50 לכן שָׂא עיניך אל
נפלאות רחמי אלוהים: כיצד יחַיה את האדמה לאחר שנָשַמה. העושׂה זאת
הוא אשר יקים גם את המתים לתחייה, והוא כל־יכול. 51 ואולם אם
נשלח רוח, ויראו האנשים כי קמל יבולם, יישארו כופרים עקב זאת.

52 לא תוכל להשמיע קולך באוזני המתים ולא באוזני החירשים בהיסוגם
אחור, 53 ולא תוכל להנחות את העיוורים מתעייתם. תוכל להשמיע
קולך רק באוזני המאמינים באותותינו, שהרי מתמסרים הם. 54 אלוהים
ברא אתכם חסרי אונים, אַחַר נתן כוח לאחר החולשה, אַחַר נתן חולשה
וזִקנה לאחר הכוח. הוא בורא את אשר יחפוץ, והוא היודע והיכול.

55 ביום אשר תגיע שעת הדין, יישבעו החוטאים כי לא עברה גם שעה
עליהם. כך שָגו בשקרים. 56 אז יגידו להם אלה אשר ניתנו להם הידע
והאמונה, עבר עליכם הזמן אשר נִקבע בספר אלוהים עד יום היקיצה.
היום הוא יום היקיצה, ואולם אתם לא ידעתם. 57 ביום ההוא לא תעמוד
לבני העוולה הִצטדקותם, ולא יותר להם לבקש חנינה.

58 הבאנו לאנשים שלל משָלים בקֻרְאָן הזה, אך אם תביא להם אות,
יגידו הכופרים, אינכם אלא שוגים בהבל. 59 כך אוטם אלוהים את לבם
של חסרי הידע.

60 עמוד בעוז רוח, כי הַבטחַת אלוהים אמת היא. בל יחלישוך אלה אשר
אינם נכונים להשתכנע.

53 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.
55 **לא עברה גם שעה:** מאז מותם. כלומר, יום הדין יפתיע אותם.
56 **אלה אשר ניתנו להם הידע והאמונה:** יש אומרים שמדובר במלאכים. **בספר אלוהים:** ר' סורה 145:3.

סוּרָה 31 לֻקְמָאן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 אלה אותות הספר מלֵא החוכמה, 3 המביא הדרכה ורחמים למיטיבים,
4 המקיימים את התפילה והנותנים זַכָּאת והמשוכנעים בקיום העולם
הבא. 5 כל אלה הולכים בדרך הישר שניתנה מעִם ריבונם, והם אנשי
החיל.

6 באנשים יש הנדרש לסיפורי שעשוע למען התעות מעל נתיב אלוהים
מבלי דעת, ולמען ישימהו ללעג. עונש מחפיר צפוי לשכמותו. 7 כאשר
קוראים באוזניו את אותותינו, יִפנה עורף ויימלא שחץ, כמו מעולם לא
שמָעָם, וכמו כָּבדו שתי אוזניו משמוע. לפיכך בשֵׂר לו על עונש כבד.

8 המאמינים ועושי הטוב, להם מזומנים גני מנעמים; 9 לנֶצח יהיו בהם.
זאת הַבטחַת האמת של אלוהים, והוא האדיר והחכם. 10 הוא ברא את
השמים ללא עמודים נראים לעין, וקבע בארץ הרים נטועים אֵיתָן לבל
תנוע תחתיכם, והפיץ על פניה יצורים מכל מין, והורדנו מים משמים,
והצמחנו כל מין משובח. 11 זו בריאת אלוהים. הַראו לי מה בראו
האחרים מלבדו. ואולם בני העוולה שרויים בתעייה גמורה.

1 **א.ל.מ.:** ר' סורה 1:2.
2 **אותות הספר:** ר' סורה 39:2.
4 **זכאת:** ר' סורה 43:2.
6 **סיפורי שעשוע:** בין הפרשנים יש הגורסים שפסוק זה עוסק באלנַצ'ר אבן אלחָארִת' איש מַכּה שנהג לרכוש בממלכת אלחִירָה (בתחומי סוריה של ימינו) ספרי עלילות אודות גיבורי פרס וביזנטיון. עלילותיהם קסמו לתושבי מַכּה יותר מן הקוראן. **עונש מחפיר:** בגיהינום.
10 **לְבל תנוע:** ר' סורה 15:16.

12 נָתַנו ללֻקְמָאן חוכמה, ואמרנו, הוֹדֵה לאלוהים, כי כל המודה, רק
למען עצמו יודה, וכל הכופר, הִנה אלוהים בלתי תלוי ומהולל.
13 לֻקְמָאן הטיף לבנו מוסר ואמר לו, בני, אַל תצרף שותפים לאלוהים;
צירוף שותפים הוא עוול נפשע.

14 ציווינו על האדם לכבד את הוריו. אמו נָשׂאה אותו ברחמה בעמל
ויגע, וחלפו שנתיים עד גמילתו. – הוֹדֵה לי ולהוריך, הן סוף כולם
לשוב אלַי. 15 ואם ידחקו בך שניהם לצרף לי שותפים אשר אינך יודע
עליהם דבר, אל תישָמע להם כי אם לַוֵה אותם בעולם הזה בדרך ארץ,
ונְהַג כדרך החוזר אלַי בתשובה. לבסוף תוחזרו אלַי, ואז אודיעכם את
אשר עשיתם.

16 בני, חֵפֶץ כמשקל גרעין חרדל, גם אם יהיה בתוך סלע או במרומי
השמים או במעמקי האדמה, אלוהים ימצאנו. אלוהים אנין דעת ומכיר
כל דבר לְפני ולִפנים. 17 בני, קַיֵּם את התפילה וצווה לנהוג בדרך ארץ
ואֱסור את המגונה, ושׂא כל פֶּגע בעוז רוח. זו הנחישות הראויה. 18 אל
תבוז לבריות ואל תעלוץ בחוצות. אלוהים אינו אוהב את היהירים
והרברבנים. 19 הֱיה מתון בהליכותיך והנמך את קולך. נעירת החמור היא
המגונה שבקולות.

20 הלא תראו כי אלוהים הכפיף לרצונכם את כל אשר בשמים ואשר
בארץ, והשפיע עליכם רוב חסדים נִגלים ונסתרים? ואולם ישנם אנשים
המתנצחים על אודות אלוהים בבלי דעת ובלא הדרכה ובלא ספר זורע
איר. 21 אם יאמרו להם, נהגו על־פי הדבר אשר הוריד אלוהים ממרומים,
יגידו, לא! נלך רק בדרך אשר מצאנו את אבותינו הולכים בה. – ולוּ גם
יקרא להם השטן לבוא אל עונשה של אש התבערה?

22 אשר יישׂא פניו אל אלוהים בהתמסרות ויהיה מיטיב, יִזכּה להיאחז

12 **לקמאן:** דמות אגדית קדם־אסלאמית של גיבור ובעל משלי חכמה. המסורת גורסת שהיה ממשפחת אִיוב, שימש שופט לבני ישראל, וחי חיים ארוכים, עד ימי דוד המלך; ויש אומרים שהיה עבד חבשי. **חוכמה:** יש המבדילים בין חוכמה לבין נבואה, וגורסים כי לוקמאן לא היה נביא.
15 **לבסוף תוחזרו:** ביום הדין.
20 **חסדים נגלים ונסתרים:** בגופכם ובלבבכם, כלומר נתן לכם גוף מושלם ולב מבין.
21 **הדבר אשר הוריד אלוהים:** הקוראן שמסר אלוהים.

ביתד איתנה. סוף כל דבר לשוב אל אלוהים. 23 אשר לכופר, אל תצטער
בשל כפירתו. לבסוף יוחזרו אלינו, ואז נודיע להם את אשר עשׂו.
אלוהים יודע חקרי לב. 24 נניח להם להתענג קמעא, ואז נביאם על
כורחם אֱלֵי עונש אכזר.

25 אם תשאלם, מי ברא את השמים ואת הארץ, לבטח יגידו, אלוהים!
אֱמור, התהילה לאלוהים. ואולם מרביתם אינם יודעים. 26 לאלוהים כל
אשר בשמים ובארץ, ואלוהים הוא בלתי תלוי ומהולל. 27 לוּ היו כל
האילנות בארץ קולמוסים, והים דיו, ומעבר לו עוד שבעה ימים, לא היה
בהם די כדי לִמנות את דברי אלוהים עד תומם. אלוהים הוא אדיר וחכם.
28 קל לברוא את כולכם ולהעיר את כולכם לחיים, כמו היתה זו נפש
יחידה. אלוהים שומע ומבחין.

29 הלא תִראה כיצד יבליע אלוהים את הלילה בתוך היום ויבליע את
היום בתוך הלילה? הוא הכפיף לרצונו את השמש ואת הירח: שניהם
ינועו במסילתם לזמן קצוב. אלוהים מכיר את מעשׂיכם לְפנַי ולִפנים.
30 זאת כי אלוהים הוא האמת, ואלה אשר תפנו אליהם מִבַּלעדיו, הבל
הֵם, ואלוהים הוא עליון וכביר. 31 הלא תִראה כי הספינות שטות בים
בחסד אלוהים, למען יַראה לכם את אותותיו? בזאת צפונים אותות
לאשר יאריך רוחו ויכיר טובה. 32 ואם יכסה אותם גל גבוה כגג, יִפנו
בתפילה אל אלוהים, בייחדם לו את הדת, ואולם אך יְמַלטם אל היבשה
בבִטחה, וכבר יש בהם מתפשרים. כל המתכחש לאותותינו, מֵפר אמון
הוא וכופר מושבע.

33 הוי האנשים, הֱיו יראים את אלוהיכם והִימָלאו חשש מפני יום אשר
לא יועיל בו אב לבנו, ובן לא יועיל לאביו מולידו במאום. הבטחת
אלוהים אמת היא, ולפיכך בַּל ידיחו אתכם חיי העולם הזה, ובַל ידיח
אתכם המֵדיח מעל אלוהים. 34 אלוהים נוצֵר אצלו את הידע על שעת

22 **בהתמסרות:** בקבלו עליו את האסלאם. ר' סורה 112:2.
24 **עונש אכזר:** גיהינום.
27 **דברי אלוהים:** מכלול המילים המתארות את גדולתו וכוחו.
29 **לזמן קצוב:** עד קץ העולם.
32 **מתפשרים:** יש המפרשים: אמונה בפיהם אך בלבם כפירה.
33 **הבטחת אלוהים:** בדבר בואו של יום הדין. **המדיח:** השטן.

הדין. הוא מוריד גשמי ברכה ויודע מה צפון ברחם. לא תדע נפש מה
ייפול בחלקה ביום המחר, ולא תדע נפש היכן ימצאנה המוות. אלוהים
יודע ומכיר כל דבר לְפנַי ולִפנים.

סוּרָה 32 הַהִשְׁתַּחֲוָיָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 א.ל.מ.

2 זהו ספר אשר אין ספק בו, אשר הורד ממרומים מעִם ריבון העולמים.
3 האם יגידו, בדה אותו (הנביא) מלבו? נהפוך הוא: הוא האמת מעִם
ריבונךָ, ועליךָ להזהיר בו בנֵי עַם אשר טרם בא אליהם מזהיר לפניךָ,
למען יישירו לכת.

4 אלוהים הוא אשר ברא את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם בשישה
ימים. אַחַר ישב בגאון על כס הכבוד. לא יקום לכם מגן או מליץ יושר
זולתו. האם לא תיזָּכרו? 5 הוא מכַוון את הדברים מן השמים ועד הארץ,
ולבסוף יעלו אליו במשך יום השקול לאלף שנים על־פי מניינכם. 6 זהו
היודע את הנסתר והנגלה, האדיר והרחום, 7 אשר עשׂה יפֶה כל דבר
אשר ברא, והתחיל מטין את בריאת האדם, 8 אַחַר יָצַר את צאצאיו
מתמציתו של נוזל מאוס, 9 אחר עיצבו ונפח בו מרוחו, ונתן לכם
אוזניים ועיניים ולב, ואולם מה מעט מודים אתם.

10 אֱמרו, האם לאחר שנימוג בין רגבי האדמה, נִזכה להיברא מחדש? הם

1 **א.ל.מ.:** ר' סורה 1:2.
4 **ישב:** ר' סורה 54:7.
5 **יעלו אליו:** מפרשים שהכוונה למלאכים הנשלחים למלא את גזרות אלוהים עלי אדמות ושבים השמימה עם תום תפקידם. ויש המפרשים שמדובר בעלייה חד־פעמית של ענייני העולם הזה, כלומר, סיומם הסופי, וזאת ביום הדין. **יום השקול לאלף שנים:** ללמדך מה רב המרחק בין השמים והארץ. ויש המפרשים שיום זה יהיה ארוך במיוחד רק בעיני הכופרים, שיסבלו בו את עונשם.
8 **נוזל מאוס:** הזרע.

כופרים בכך שייפָּגשו עִם ריבונם. 11 אֱמור, מלאך המוות אשר הופקד
עליכם יאסוף את נשמתכם, ואז תוחזרו אל ריבונכם. 12 לוּ רק יכולתָ
לראות את החוטאים, כיצד ירכינו ראשם בפני ריבונם ויגידו, ריבוננו,
הנה ראינו ושמענו. הַחזירנו למען נעשׂה את הטוב. אנו נכונים להשתכנע.

13 אילו חפצנו, היינו מנחים כל נפש אל דרך הישר, ואולם בצדק גזרתי
לאמור, מלא אמלא את גיהינום בבני שֵׁדים ובני אֱנוש גם יחד. 14 –
טַעֲמו־נא, כי שכחתם כי יומכם זה עומד להגיע. גם אנו שכחנוכם. על
כן טַעֲמו את עונש־הָעַד על כל שעשיתם.

15 המאמינים באותותינו הם רק אלה אשר אם מזכירים אותם בפניהם,
ישתחוו אפיים ארצה, וישבחו ויהללו את ריבונם, ואין בהם שַׁחַץ. 16 על
משכבם לא ינוחו, וִיפנו אל ריבונם בתפילה, בחשש ובכיסופים, ויוציאו
ממון מאשר פִּרנסנו אותם. 17 לא יֵדַע איש איזו קורת רוח צפונה להם
כגמול על פועלם. 18 הֲיִדמה המאמין למופקר? לא יִשווּ זה לזה. 19 אשר
למאמינים ולעושׂי הטוב, להם יזומנו גני המסתור כתקרובת בזכות
פועלם. 20 ואולם המופקרים ידורו באש. כל אימת שירצו לצאת מתוכה,
יוחזרו אליה, וְיֵיאמר להם, טַעֲמו את עונש האש אשר נהגתם להכחישו.
21 נטעימם את טעם העונש הקרוב עוד בטרם יבוא העונש הגדול, למען
יחזרו בתשובה. 22 מנוּוָלים מכל הם אלה אשר אִם יזכירו להם את אותות
ריבונם, יפנו להם עורף. נָקוֹם ננקום בחוטאים.

23 נָתַנו לְמֹשֶׁה את הספר, לכן אל תפקפק במפגש עִמו. עשׂינו אותו
מקור הדרכה לבני ישׂראל, 24 והקמנו בהם אנשי מופת, אשר בעומדם

10 **נזכה להיברא מחדש:** נקום לתחייה. **ייפגשו עם ריבונם:** ביום הדין.
12 **יכולת לראות:** ביום הדין. **ראינו ושמענו:** את מוראות יום הדין. **החזירנו:** אל העולם הזה.
13 **חפצנו:** הדובר הוא אלוהים.
16 **על משכבם לא ינוחו:** מפרשים: קמים להתפלל בלילה. **יוציאו ממון:** ר' סורה 195:2.
21 **העונש הקרוב...העונש הגדול:** העונש בעולם הזה ובעולם הבא. ויש המזהים את העונשים עם נצחונות חשובים שניצח מוחמד את הכופרים.
23 **הספר:** התורה. **אל תפקפק במפגש עמו:** פנייה אל מוחמד שמשמעותה מעורפלת. יש המפרשים שהנביא נקרא לא לפקפק בכך שמשה פגש בתורה, כלומר קיבל אותה, או בכך שהוא, מוחמד, פגש, כלומר, קיבל, ספר אלוהי כדוגמת התורה שקיבל משה, או בכך שהוא, מוחמד, עתיד לפגוש אי פעם במשה (המסורת מתארת מפגש בין מוחמד ומשה בליל המִעְרָאג', כלומר, בעת עליית הנביא השמימה).

בעוז רוח, נהגו על־פי דברנו ושוכנעו באמיתות אותותינו.

25 ביום תחיית המתים יפסוק ריבונך בין (המאמינים והכופרים) בכל
אשר נחלקו בו. 26 האם טרם התחוור להם מה רבים הדורות אשר הכחדנו
לפניהם? הן מתהלכים הם בין משכנותיהם! בזאת צפונים אותות. האם
לא ישמעו? 27 הלא יִראו כיצד נוביל מים ונמטירם אל ארץ עקרה
ונִנביט בהם זרע, למאכל למִקנָם ולהם? האם טחו עיניהם מֵראות? 28 הם
אומרים, מתי תבוא ההכרעה הזאת, אם אמת בפיכם? 29 אֱמור, ביום
ההכרעה לא תועיל לכופרים אמונתם, ולא תינתן להם ארכה. 30 לכן
סור מעליהם והמתן. גם הם ממתינים.

24 **אנשי מופת:** נביאים. ויש המפרשים: צדיקים.

26 **לפניהם:** לפני הכופרים בני דורו של מוחמד. **משכנותיהם:** מפרשים שמדובר בשרידי מבנים של עמים נכחדים (כגון עמו של לוט), שסוחרי קורייש נהגו לחלוף על פניהם במהלך מסעות המסחר שלהם בסוריה.

27 **נִנביט בהם זרע:** משל ליכולתו של אלוהים להקים לתחייה את המתים.

28 **ההכרעה:** ר' סורה 52:5.

29 **יום ההכרעה:** היום שבו יחול העונש על הכופרים, כלומר יום הדין. ויש המזהים אותו עם יום כיבוש מַכָּה (שנת 630), או עם הניצחון על קורייש בקרב בַּדְר (שנת 624).

סוּרָה 33 הַמַּחֲנוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי הנביא, יְרָא את אלוהים ואל תישָמע לכופרים ולמתחסדים. אלוהים
יודע וחכם. 2 דְּבַק באשר גֻּלה לךָ מריבונךָ – אלוהים מכיר את
מעשיכם לְפנַי ולְפנים – 3 והיסָמך על אלוהים, כי אין סומך כאלוהים.

4 לא נתן אלוהים לאדם שני לבבות בגופו, ולא עשׂה כאימהות לכם את
נשותיכם אשר פרשתם מהן בהכריזכם כי גופן אסור עליכם, ולא עשׂה
את בניכם המאומצים ליוצאי חלציכם. זאת תגידו רק בהבל פיכם.
אלוהים דובר אמת, והוא מַנחה אל הנתיב.

5 קִראו בשמם ובשמות אבותיהם – זאת דרך ראויה יותר בעיני אלוהים.
ואם אינכם יודעים מי אבותיהם, אַחֵיכם לדת ייקראו, או ידידיכם. ואולם
אין עוון עליכם אם תִטעו בזאת, אלא אם כן התכוונתם לכך בלבבכם.
אלוהים סולח ורחום.

6 הנביא ראוי יותר להיות מגן למאמינים מאשר הם עצמם, ונשותיו

1 **מתחסדים:** ר' סורה 167:3.

4 **שני לבבות:** גינוי למתחסדים שהאמינו בלב ולב. ויש המקשרים זאת עם ההמשך: כשם שאין לאדם שני לבבות כך לא תוכל אישה להיות במעמד אשת בעלה ואמו גם יחד. **לא עשׂה כאימהות לכם:** ניתוי לנוהג קדם־אסלאמי (מכונה: טִ'יהָאר), שעל־פיו בעל שמאס באשתו וחפץ לגרשה היה מכריז: "גופֵךְ (מילולית: גַּבֵּךְ) אסור עלי כשם שגוף אמי אסור עלי" (ר' גם סורה 2:58). **בניכם המאומצים:** מפרשים שמדובר בזַיְד אבן חָ'ארִתָ'ה, בנו המאומץ של הנביא. מוחמד נשא לאישה את גרושתו של זיד, והפסוק נועד להצדיק את צעדו זה של הנביא בנימוק שאין קרבת דם בין מוחמד לזיד, ולפיכך גרושתו של זיד מותרת לו. **בהבל פיכם:** מפרשים שהמרננים כי מוחמד נשא לאישה את גרושת בנו, היו היהודים והמתחסדים.

5 **קִראו בשמם:** של בניכם המאומצים. **שמות אבותיהם:** האמיתיים. לכן על בנו המאומץ של מוחמד להיקרא: "זיד בן חארת'ה", ולא "בן מוחמד".

אימהות להם, ושארי בשר יהיו ראשונים לרשת זה את זה – על־פי
הרשום בספר אלוהים – לפני המאמינים והמהגרים, אלא אם כן תבחרו
לנהוג בבעלי בריתכם בדרך ארץ. כזאת נכתב בספר.

7 כרתנו ברית עם הנביאים, ואתך, ועם נֹחַ ואַבְרָהָם ומֹשֶׁה ויֵשוּעַ בן
מִרְיָם, כרתנו עִמם ברית חמורה, 8 למען ישאל (אלוהים) את אנשי האמת
על דבר האמת אשר הביאו. לכופרים הכין אלוהים עונש כבד.

9 הוי המאמינים, זִכרו את החסד שנטה לכם אלוהים בבוא עליכם
גדודים: אז שילחנו בהם רוח סערה וגדודים שנסתרו מעיניכם. אלוהים
מבחין באשר תעשו. 10 הם עטו עליכם ממעל לכם ומתחת לכם. אז טחו
העיניים מֵראות והלבבות חנקו את הגרון וחשבתם מחשבות על אלוהים.
11 שָׁם הועמדו המאמינים בניסיון וטולטלו טלטלה עזה.

12 המתחסדים ואלה אשר פשה הנגע בלבם אמרו, אלוהים ושליחו לא
הבטיחו לנו דבר זולת תעתוע. 13 בני עדה אחת בהם אמרו, הוי אנשי
יַת׳רִב, לא תוכלו עוד לעמוד כאן. חִזרו. אז ביקשה חבורה אחת מביניהם
את רשות הנביא, ואמרה, בתינו חשופים ללא מגן. ואולם הם אינם

6 **מאשר הם עצמם:** כלומר, על המאמינים להעמיד את הציות לנביא מעל רצונם שלהם. המסורת גורסת שהפסוק רומז לחובה שהוטלה על המאמינים לצאת למלחמה מבלי להיוועץ בבני משפחתם, והוא נתגלה לנביא ערב היציאה לקרב תַבוּכ (שנת 630). **אימהות להם:** כלומר, ראויות לכבוד כאילו היו אימהותיהם. **ראשונים לרשת:** ר' סורה 75:8. **ספר אלוהים:** ר' סורה 145:3. **לפני המאמינים:** בניגוד לנוהג הקודם שעל־פיו ירושת מוסלמי נמסרה למוסלמים בלבד. **המהגרים:** אלה שעקרו ממולדתם ובאו להתגורר כמאמינים במחיצת הנביא במַדִינָה. **לנהוג בבעלי בריתכם בדרך ארץ:** להקצות חלק בירושה לבעלי ברית ומיטיבים שאינם קרובי משפחה, וזאת באמצעות צוואה.

7 **כרתנו ברית:** הדובר הוא אלוהים. המסורת גורסת שהברית נכרתה עוד כשהנביאים היו בחלציו של אדם הראשון. הברית נועדה לחייב את הנביאים למלא את שליחותם בנאמנות. **ואתך:** הנביא מוחמד.

8 **ישאל (אלוהים):** ביום הדין. **אנשי האמת:** הנביאים.

9 **בבוא עליכם גדודים:** הפרשנים תמימי דעים שמדובר בקרב "השוּחָה" (שנת 627). בקרב זה נאספו כוחות צבא של אנשי מַכָּה ושבטים ערביים שונים, וכן שבטי היהודים במַדינה עצמה, להילחם בנביא במַדִינה. המגינים חפרו תעלה מחוץ לעיר (מצפון), ושם בלמו את התוקפים ומנעו את כניסתם לעיר. המסורת גורסת שכעבור מספר חודשים נסוגו האויבים לאחר ליל סערה שבו הותקפו בידי צבא מלאכים שירדו מן השמים. **גדודים שנסתרו מעיניכם:** צבא המלאכים.

10 **ממעל לכם ומתחת לכם:** מן ההר ומן העמק.

חשופים, רק לנוס הם מבקשים! 14 אילו היו פולשים אל עירם מכל
עבריה, ומציעים להם להתפתות, היו נענים לזאת ולא היו מאריכים
לשהות בה, 15 אף כי התחייבו לאלוהים כי לא ייסוגו אחור, על התחייבות
לאלוהים יש לתת את הדין. 16 אֱמור, אם תנוסו מפני המוות או ההרג,
לא תועיל לכם המנוסה, כי ייוותר לכם רק זמן קצר להתענג. 17 אֱמור,
מי הוא זה אשר יגונן עליכם מפני אלוהים אם יגמור אומר להמיט עליכם
רעה, (ומי יָרֵעַ לכם אם ירצה אלוהים) לרחם עליכם? הם לא ימצאו להם
מגן ומושיע זולת אלוהים. 18 אלוהים יֵדע אל־נכון מי הם זורעי הייאוש
ביניכם, האומרים לאֶחיהם, הצטרפו לשורותינו, והממעטים לצאת לקרב,
19 והמקמצים בסיוע לכם. בעת סכנה תִראֵם והִנה הם נושׂאים את מבטם
אליךָ, ועיניהם מתהפכות בחוריהן כמתעלפים על סף המוות. אך בחלוף
הסכנה, הם קמים לנעוץ בכם את לשונם החדה בתאוות בצע. כל אלה
אינם מאמינים, ואלוהים יכשיל את מפעלותיהם. אין קל מזה לאלוהים.
20 הם חושדים כי טרם הסתלקו המחנות, ואם יחזרו המחנות, רוצים היו
להיות הרחק במדבר עִם הבדואים, ושָם לשאול מה עלה בגורלכם. אפילו
היו נשארים עִמכם, היו ממעטים להילחם.

21 שליח אלוהים הוא הדוגמה והמופת לכם, לכל המייחל לאלוהים וליום
האחרון, והמרבה להזכיר את שם אלוהים.

22 בראות המאמינים את המחנות, אמרו, את זאת הבטיחו לנו אלוהים
ושליחו, ואמת דיברו אלוהים ושליחו. לא הוסיף להם הדבר בלתי אם
אמונה והשלָמה.

23 יש בין המאמינים אנשים אשר התחייבו לאלוהים בשבועת אמת. כמה

13 **עדה:** אחת מקבוצות המתחסדים במחנהו של מוחמד. **ית׳רב:** שמה הקדם־אסלאמי של מַדינה. **לעמוד כאן:** ליד השוחה מול האויב.

14 **להתפתות:** לעזוב את מוחמד והאסלאם. **לא היו מאריכים לשהות בה:** לא היו ממתינים הרבה בטרם ייענו להצעת הכפירה. ויש המפרשים כי הכוונה לכך שאלוהים היה ממהר להשמידם.

18 **זורעי הייאוש:** המתחסדים במחנה הנביא הנצור במַדינה.

19 **בחלוף הסכנה:** בתום הקרב, לעת חלוקת השלל. **לשונם החדה:** דרישתם הבוטה לקבל חלק בשלל.

20 **המחנות:** שצרו על מַדינה.

21 **ליום האחרון:** ליום הדין.

מהם קִיימו את נדרם, וכמה מהם עודם ממתינים, ולא שינו דבר מאשר
התחייבו. 24 יגמול אלוהים לאנשי האמת על האמת אשר בפיהם, ואם
יחפוץ, יעניש את המתחסדים או ישוב מכעסו עליהם, אלוהים סולח
ורחום.

25 אלוהים השיב את הכופרים אחור בפַּחֵי נפש. דבר לא צלח בידם,
ואלוהים חסך למאמינים את נטל המלחמה. אלוהים חזק ואדיר. 26 אַחַר
הוריד (אלוהים) ממבצריהם את בעלי הספר אשר סייעו בידם (של
הכופרים) והטיל מורא בלבבם. חבורה מתוכם תהרגו, וחבורה אחרת
תיקחו בשבי. 27 הוא הוריש לכם את אדמתם ואת מושבותיהם ואת
נכסיהם וגם ארץ אשר טרם דרכה בה רגלכם. אלוהים כל־יכול.

28 הוי הנביא, אֱמור לנשותיךָ, אם בוחרות אתן בחיי העולם הזה ובחמודותיו,
הבה ואשלם לכן כדי צורכיכן, ואשַלח אתכן בדרך ראויה. 29 ואולם אם
בוחרות אתן באלוהים ובשליחו ובנחלת העולם הבא, הנה הכין אלוהים
שׂכר כביר למיטיבות אשר בכן. 30 נשות הנביא, אלה בכן העושׂות
תועבה אשר אין ספק בה, ייענשו כפל כפליים. אין קל מזה לאלוהים.
31 אבל אלה בכן אשר תִּדבַּקנה באדיקות באלוהים ובשליחו ותעשׂינה
את הטוב, נכפיל להן את שׂכרן, והכינונו להן פרנסה ביד רחבה.
32 נשות הנביא, אתן אינכן ככל אישה. על כן, אם יראת אלוהים בלבכן,
הימנעְנה מדיבור מתחנחן, פן יתעורר חשקו של זה אשר פשׂה הנֶגע
בלבו, ודַבֵּרנה בדרך ארץ, 33 והסתופפנה בבתיכן, ואַל תצגנה עצמכן

23 **התחייבו לאלוהים:** להילחם לצד הנביא ולהקריב את חייהם למענו. **ממתינים:** ליפול בקרב למענו.

25 **הכופרים:** שצרו על מדינה בקרב השוחה. **חסך למאמינים:** באמצעות רוח הסערה והמלאכים שהניסו את סיעות הכופרים.

26 **בעלי הספר:** היהודים והנוצרים. הפרשנים גורסים שהפסוק מדבר על יהודי מדינה משבט קורַיט'ה, שהושיטו עזרה לכופרים בקרב השוחה.

27 **ארץ אשר טרם דרכה בה רגלכם:** מפרשים שהכוונה למושבת היהודים בחַ'יבַּר (צפון ערב), שנפלה בשנת 628.

28 **אמור לנשותיך:** מפרשים שהפסוק נגלה לנביא לאחר שנשותיו דרשו כי יגדיל להן את קצבתן וישפר את תנאי מחייתן. **הבה ואשלם לכן:** דמי שילוחין, כחלק מן הנדוניה המגיע לאישה עם גירושיה, בהתאם לתנאי הנישואין. ר' גם סורה 241:2.

30 **כפל כפליים:** לאות כי נשות הנביא חייבות להקפיד על צנעתן יותר מזולתן.

31 **פרנסה:** בגן עדן.

לראווה כדרך שהִציגו בימי הגָ'אהִלִיָּה הראשונה. קַיימנה את התפילה
ותֵנה זַכָּאת, והישָמענה לאלוהים ולשליחו. כל אשר רוצה אלוהים הוא
להעביר מעליכם את הטומאה, אתם בני הבית, ולטהר אתכם אחת
ולתמיד. 34 זכורנה את אותות אלוהים והחוכמה בהיקראם בבתיכן.
אלוהים הוא אגין דעת ומכיר כל דבר לְפנַי ולִפנים.

35 המתמסרים והמתמסרות, והמאמינים והמאמינות, והאדוקים והאדוקות,
ואנשי האמת, ונשות האמת, ועזי הרוח, ועזות הרוח, והענווים והענווֹת,
והנותנים צדקה והנותנות צדקה, והצמים והצמות, והשומרים והשומרות
על תומת ערוותם, והמרבים והמרבות להזכיר את שם אלוהים – להם
הכין אלוהים מחילה ושׂכר כביר.

36 כאשר מחליטים אלוהים ושליחו לחולל דבר, אין הבְרֵרה נתונה בידו
של אף מאמין או מאמינה להחליט בעניינם. כל הממרה את פי אלוהים
ושליחו תועה תעייה גמורה.

37 אתה (הנביא) אמרתָ (לזַיד) אשר אלוהים נָטה לו חסד, ואשר אף אתה
נָטיתָ לו חסד, הַשאֵר את אשתךָ במחיצתךָ ויְרָא את אלוהים. אתה
(הנביא) הסתרתָ בלבךָ את אשר היה אלוהים מגַלה, וחששתָ מפני האנשים,
אבל אלוהים הוא אשר ראוי היה יותר כי תחשוש מפניו. כאשר שׂבעה
נפשו של זַיד ממנה, השׂאנו אותה לךָ, למען לא יהיו המאמינים עוברים
עבֵרה באשר לנשות בניהם המאומצים, לאחר שׂובעם מהן. דבר אלוהים
הוא אשר יקום. 38 אין הנביא עובר עבֵרה בעשׂותו את אשר התיר לו

33 **בבתיכן:** נשות הנביא התגוררו כל אחת במעון משלה, כולן סביב חצר אחת. **הג'אהליה הראשונה:** תקופת הפריצות העתיקה. יש הגורסים שהכוונה לתקופה שלפני המבול; אחרים סבורים שמדובר בתקופה הקדם־אסלאמית בכלל. ר' גם ר' סורה 154:3. **זכאת:** ר' סורה 43:2. **בני הבית:** בני ביתו של הנביא.

34 **אותות אלוהים:** דברי הקוראן.

35 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

37 **אמרת (לזיד):** מרבית המסורות גורסות שזַיד אבן חָארִתָ'ה, עבדו המשוחרר ובנו המאומץ של הנביא, לקח לו כאישה את זֵינַב אחות עבדאללה אבן גַ'חְש. עד מהרה מאס זיד באשתו, אך הנביא מצדו חשק בה, אבל יעץ לזיד להמתין בטרם יגרשנה, וזאת כדי למנוע את הרושם שמוחמד היה להוט לשאתה תחת בנו המאומץ. **אשר אלוהים נטה לו חסד:** בכך שהנחה אותו לאסלאם. **אתה נטית לו חסד:** בכך שקראת לו דרור, ואימצת אותו לבן. **הסתרת בלבך:** את רצונך לשאת את אשת זיד. **השאנו:** הדובר הוא אלוהים.

אלוהים כדין. כך היתה דרכו של אלוהים עִם אלה אשר עברו מן העולם
זה כבר – דבר אלוהים הוא סופי ומוחלט – 39 עִם אלה אשר מסרו את
שליחות אלוהים ויִרְאו אותו ולא יִרְאו איש זולת אלוהים. אין כאלוהים
לעשיית החשבון. 40 מֻחַמַּד אינו אב לאיש מכם, כי אם שליח אלוהים
וחותַם הנביאים. אלוהים יודע כל דבר.

41 הוי המאמינים, הַרבו להזכיר את שם אלוהים, 42 וסַפרו בשבחו בוקר
וערב. 43 הוא המתפלל לשלומכם, וכן מלאכיו, למען יוציאכם מחושך
לאור. עִם המאמינים הוא רחום תמיד. 44 בַּיום אשר יפגשוהו תהיה
ברכתם זה לזה, שלום! והוא יכין להם שכר נכבד.

45 הוי הנביא, שלחנוּךָ להיות עֵד ומבשר ומזהיר, 46 ולקרוא אל אלוהים
כאשר ירשֶה, ולהיות מנורה זורעת אור. 47 בַּשֵּׂר למאמינים כי ברכה
גדולה מזומנת להם מעִם אלוהים. 48 אַל תישָמע לכופרים ולמתחסדים,
והִתעלם מפגיעתם, והיסָמך על אלוהים, כי אין סומך כאלוהים.

49 הוי המאמינים, אם תישאו לכם נשים מבֵין המאמינות, ואַחַר תגָרשון בטרם תִקרבו אליהן, אַל לכם להטיל עליהן תקופת הַמַּתָּנָה אשר את ימיה תִידָּרשו למנות. שַלמו להן כדי צורכיהן, ושַלחו אותן בדרך ראויה.

50 הוי הנביא, הִנה אנו מתירים לךָ את נשותיךָ אשר שילמתָ להן את דמי המוהר, ואת השפחות אשר בבעלותךָ, מהשלל אשר חָלַק לךָ אלוהים, ואת בנות דודךָ ובנות דודתךָ מצד אביךָ, ואת בנות דודךָ ובנות דודתךָ מצד אמךָ אשר היגרו עִמךָ, וכל אישה מאמינה המעניקה עצמה לנביא. אם יבקש הנביא לשאתה, זכות זו תיוחד רק לךָ מכל המאמינים, – אנו יודעים את החובות אשר הטלנו עליהם בנוגע לנשותיהם ולשפחות אשר

40 **אינו אב לאיש:** מפרשים שזהו רמז לזיד, בנו המאומץ של מוחמד. הצורך להדגיש שמוחמד לא היה אביו האמיתי נועד להתיר לנביא לשאת את גרושת זיד. יש לציין שמוחמד לא זכה לבנים משלו, כי אלה שנולדו לו מתו בינקותם. **חותם הנביאים:** האחרון שבהם.

43 **מתפלל לשלומכם:** מפרשים שהכוונה לרחמי האל הפרושים על המאמינים.

44 **ביום אשר יפגשוהו:** יום תחיית המתים.

49 **תקופת המתנה:** פרק זמן ידוע (שלושה מחזורי נידה, על־פי סורה 228:2), שבו על האישה המיועדת לגירוש להימנע מיחסי מין עם הבעל המגרש, כדי שלא תגורש בעודה מעוברת. הפסוק שלפנינו קובע שכלל זה אינו תקף אם לא מומשו הנישואין מעולם.

בבעלותם – כל זאת למען לא תעבור עֲבֵרה. אלוהים סולח ורחום.

51 דְחֵה מעליךָ כרצונךָ כל אחת מהן ואֱסוף אליךָ את אשר תחפוץ בה מבֵיניהן. ואם תבקש לעצמךָ את זאת אשר פרשתָ ממנה, אין עליךָ עוון. כך תִרבה קורת רוחן, ולא תצטערנה, וכולן תשׂבענה רצון באשר תחלוק להן. אלוהים יודע את אשר בלבבכם; אלוהים יודע ושקול דעת.

52 מעתה אין נשים אחרות מותרות לךָ, ולא תוכל להחליף בהן אישה מנשותיךָ, ולו גם תלך שבי אחר יופיין. רק שפחות אשר בבעלותךָ (מותרות לךָ ללא סייג). אלוהים צופה בכל דבר.

53 הוי המאמינים, אַל לכם להיכנס אל בתיו של הנביא, אלא אם כן
תוזמנו לסעודה, ואַל תבואו לבקר סמוך למועדה, והיכנסו רק אם
תוזמנו. וכִכַלותכם לסעוד, התפזרו, ואל תשתהו לשׂיחת רֵעים, כי כך
תהיו לטורח על הנביא. הוא בּוֹש מפניכם, ואולם אלוהים לא יֵיבוֹש
באמת. וכאשר אתם שואלים (מנשות הנביא) חפץ כלשהו, בקשוהו מעבר
למחיצה. כך יִרבה טוהר לבבכם ולבבן. אַל לכם לפגוע בשליח אלוהים,
ולעולם אַל לכם לשׂאת את נשותיו אחריו, כי חמור הדבר אצל אלוהים.
54 בין אם תגַלו דבר ובין אם תסתירוהו, אלוהים יודע כל דבר.

55 אין עוון על (נשות הנביא) בכל הנוגע לאבותיהן ולבניהן ולאחֵיהן ולבני אחֵיהן ולבני אחיותיהן ולנשות (המאמינים) ולשפחות אשר בבעלותן. הֱיו יִרְאות את אלוהים, הן אלוהים עֵד לכל דבר.

56 אלוהים ומלאכיו מתפללים לשלום הנביא; הוי המאמינים, התפללו

50 **אשר היגרו עמך:** ממֶכה למַדינה, להבדיל מקרובות משפחתו שלא היגרו. **המעניקה עצמה:** בלא לקבל מוהר, וכדומה. הפרשנים חלוקים בשאלה אם אמנם היתה אישה שפנתה אל הנביא בהצעה שכזאת. על כל פנים, רובם גורסים שהוא לא נענה לה. **זכות זו תיוחד רק לך:** לשאת אישה ללא תנאים. על שאר המאמינים חלים תנאי הנישואין המקובלים.

51 **דחה מעליך:** אתה הנביא, הימנע מיחסי מין עמה. ויש המפרשים שמדובר בגירוש האישה. **אסוף אליך:** שכב עמה, או: החזר אותה לאחר גירושיה.

52 **נשים אחרות:** מפרשים שהפסוק אוסר על הנביא לשאת נשים נוספות על התשע שכבר נישאו לו. במקרה זה יש הסבורים שהאיסור בוטל בתוקף פס׳ 50 לעיל. ואולם אחרים גורסים שהכוונה לאיסור לשאת נשים לא מוסלמיות.

53 **בתיו:** חדרי נשותיו. ר׳ סורה 4:49.

55 **אין עוון:** אינן חייבות להסתתר מאחורי מחיצה בנוכחות הנזכרים בפסוק.

לשלומו וּברכו לשלום. 57 הפוגעים באלוהים ובשליחו, אלוהים קילּלם
בעולם הזה ובעולם הבא, והכין להם עונש מחפיר. 58 הפוגעים במאמינים
ובמאמינות על לא עוול בכפם, יואשמו בכחש ובפשע חמור.

59 הוי הנביא, אֱמור לנשותיךָ ולבנותיךָ ולנשות המאמינים, כי עליהן
לעטוף עצמן בגלימותיהן. בכך ייטיבו הכל להכיר בכבודן, ולא יפגעו
בהן. אלוהים סולח ורחום.

60 אם המתחסדים ואלה אשר פשׂה הנגע בלבם ומפיצי השמועות בעיר
לא יחדלו ממעשׂיהם, נשסה אותךָ בהם, ועד מהרה לא יוסיפו עוד לגור
בה בשכנותךָ. 61 מקוללים יהיו, ובכל מקום אשר בו יימָצאו – ייתָפסו
ויומתו לפי חרב. 62 כך היתה דרכו של אלוהים עם כל אשר עברו מן
העולם זה כבר. לא תוכל לשנות את דרך אלוהים.

63 האנשים ישאלוךָ על שעת הדין. אֱמור, רק לאלוהים הַיֶדע עליה. ומי
יודע, אולי שעת הדין קרֵבה ובאה.

64 אלוהים קילל את הכופרים והכין להם אש תבערה. 65 נֶצח נצחים יהיו
בה, ולא ימצאו מגן או מושיע. 66 ביום אשר יהפכום על פניהם אל תוך
האש, יגידו, הלוואי שהיינו נשמעים לאלוהים ונשמעים לשליח.
67 ויגידו, ריבוננו, נשמענו לאדונינו ולמנהיגינו והם הִתעונו מעל
הנתיב. 68 ריבוננו, הָבֵא עליהם עונש כפול ומכופל, וקַלל אותם עד
מאוד.

69 הוי המאמינים, אל תהיו כאותם שפָגעו במשֶה, ואלוהים ניקה אותו
מאשר אמרו. הוא היה נשוא פנים אצל אלוהים. 70 הוי המאמינים, הֱיו
יראים את אלוהים ודַברו דברים נכוחים, 71 למען יצליח את מעשׂיכם
ויסלח לכם על חטאיכם. כל הנשמע לאלוהים ולשליחו יזכה זכייה
כבירה.

72 הצענו לשמים ולארץ ולהרים פיקדון למשמרת, ואולם הם סירבו

60 **בעיר:** במְדינה.

69 **כאותם שפגעו במשה:** מפרשים שבני ישראל העלילו על משה שהוא מסתיר פגם גופני (שבר), או פגם מוסרי (שהרג את אהרן אחיו או שהוא אחוז שד ועושה כשפים). ור׳ במדבר יב.

לקַבּלוֹ על עצמם, ונחרדו מפניו. ואולם האדם קיבלו, כי בן עוולה הוא
ונבער מדעת. 73 על כן יעניש אלוהים את המתחסדים ואת המתחסדות
ואת המשתפים ואת המשתפות, וישוב אלוהים מכעסו על המאמינים
והמאמינות. אלוהים סולח ורחום.

72 **הצענו:** הדובר הוא אלוהים. **פיקדון:** מכלול החובות כלפי אלוהים. **קיבלו:** כי אינו מודע לכובד האחריות.

73 **המשתפים:** ר׳ סורה 96:2.

סוּרָה 34 שְׁבָא

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 התהילה לאלוהים אשר לו כל אשר בשמים וכל אשר בארץ, ולו
התהילה בעולם הבא, והוא החכם והמכיר כל דבר לְפָנַי וְלִפְנִים. 2 הוא
יודע מה נבלע באדמה ומה בוקע מתוכה, ומה יורד מן השמים ומה עולה
אליהם. הוא הרחום והסולח.

3 הכופרים אמרו, שעת הדין לא תבוא עלינו. אֱמוֹר, אמנם כן, חי ריבּוני
יודע הנסתר! היא בוא תבוא עליכם. דבר לא ייחָבא ממנו, ויהי משקלו
כגרגיר, לא בשמים ולא בארץ, ואין דבר קטן מזה ולא גדול מזה אשר
לא נרשם בספר ברור. 4 כך יגמול למאמינים ולעושי הטוב. כל אלה יזכו
במחילה ויפורנסו ביד רחבה. 5 ואולם החותרים לסַכֵּל את אותותינו
בבקשם לחמוק, תהיה מנת חלקם ייסורים בעונש קשה.

6 אלה אשר ניתַן להם הידע רואים כי הדבר אשר הורד אליךָ ממרומים
מעִם ריבּונךָ הוא האמת, והוא מַנחה אל אורַח האדיר והמהולל.

7 אמרו הכופרים, בואו ונַראֶה לכם אדם הטוען כי לאחר שתתפוררו
כָּלִיל, תזכו להיברא מחדש. 8 האם טופֵל הוא שקרים על אלוהים או
שמא תקָפוֹ השיגעון? נהפוך הוא: אשר לא יאמינו בעולם הבא יבואו על

2 **נבלע באדמה:** הגשם, או המתים. **יורד מן השמים:** ברכת אלוהים וקללתו. **ומה עולה אליהם:** מעשי הברואים.

3 **בספר:** ר' סורה 145:3.

4 **יפורנסו:** בגן עדן.

6 **אלה אשר ניתַן להם הידע:** מפרשים שהכוונה ליהודים שהכירו במוחמד כנביא, כגון עבדאללה אבן סַלָאם.

7 **אדם:** הנביא מוחמד. **להיברא מחדש:** לקום לתחייה.

עונשם, והם מרחיקים לתעות. 9 הלא יראו את השמים ואת הארץ
הסובבים אותם מִפָּנים ומאחור? אם נרצה, נוכל להבליעם באדמה או
להפיל עליהם פיסות רקיע. בזאת צפון אות לכל עבד בעל תשובה.

10 השפענו ברכה על דָוִד. הוי ההרים, שִׁירוּ עִמּוֹ (את שבחי אלוהים),
וגם אַתם העופות. ריככנו לו את הברזל. 11 – עֲשֵׂה שריונים שלמים
והַתקן היטב את חיבורי טבעותיהם. עשׂו את הטוב, כי מבחין אני באשר
תעשׂו.

12 ולִשְׁלֹמֹה (הכפפנו) את הרוח: בּבוקר אחד גימאה מהלך חודש ימים,
ובערב – חודש. והזרמנו לו מעיין של נחושת יצוקה. (והכפפנו לו) את
השֵׁדים אשר עבדו למענו ברשות ריבּונו. מי בהם אשר יסטה ממצוותנו,
נטעימנו את עונש אש התבערה. 13 הם עשׂו למענו את כל חֶפצו:
היכָלות ופסלים וקערות כדוָודים רחבי ידיים, וקדֵרות קבועות על מכונן.
הוי בית דָוִד, עֲשׂוּ במלאכה והַכּירו טובה. מתַי מעַט בעבדַי יכירו טובה.
14 וכאשר חרצנו את דינו (של שְׁלֹמֹה) למות, לא העיד דבר על מותו
זולת תולעת העץ אשר כִּרסמה את מטהו. וכאשר נפל אפיים ארצה, רק
אז התברר לשֵׁדים כי לוּ ידעו את אשר נסתר מהם, לא היו ממשיכים
לשׂאת בנטל המחפיר.

15 לבני שְׁבָא נַעֲשָׂה אות ומופת במשכנותיהם: שני גנים, מימין ומשׂמאל.
– אִכלו מאשר שלח ריבּונכם לפרנסתכם, והַכּירו לו טובה. זוהי ארץ
טובה, וזהו ריבּון סולח. 16 ואולם הם פנו עורף, על כן שילחנו בהם

8 **נהפוך הוא:** הדובר הוא אלוהים.

10 **ריככנו לו את הברזל:** עשינו אותו בידיו כחומר ביד היוצר.

11 **שריונים:** המסורת גורסת שדוד התפרנס למחייתו מעשיית שריונים. **שלמים:** מכסים את כל הגוף.

12 **הרוח:** היא נשאה את שלמה על כנפיה. **מעיין של נחושת:** רמז לכלי הנחושת הרבים שעשה שלמה. ר' מלכים א, ז.

14 **כרסמה את מטהו:** המסורת מספרת ששלמה מת בעודו עומד ונשען על מטהו, ולכן לא הבחינו השדים במותו והמשיכו לעבוד בשבילו. עוד גורסים שכרסום המטה ארך שנה תמימה, ורק אז התמוטט גופו של שלמה וכך נודע דבר מותו לשדים. **לשאת בנטל:** לעבוד בפרך למען שלמה.

15 **שבא:** שמה של ממלכה בדרום ערב. **במשכנותיהם:** באזור מַאְרִב, שם היה לבני שבא סכר שאיפשר להם לעבד את אדמותיהם. התמוטטות הסכר הביאה לחורבן כלכלתם, והוא מאוזכר כאן כאות לעונש אלוהי על חטאיהם.

שיטפון שסחף את הסכר, ותחת שני הגנים נָתַנו להם שני גנים מניבֵי
פרי מר למאכל, ועצי אֲשֶל ומספר עצי שֵיזָף. 17 כך גמלנו להם כי
כפרו, ולמי נגמול כך אם לא לכופר המושבע? 18 הקמנו קריות סמוכות
זו לזו בינם לבין הקריות אשר נָתַנו ברכתנו בהן, וקצבנו את אורך
המסע ביניהן. – סְעוּ ביניהן בבִטחה, ביום ובלילה. 19 ואולם הם אמרו,
ריבּוננו, הַגְדֵל את המרחק בין תחנות מסעותינו. כך גרמו עוול לעצמם,
על כן שׂמנו אותם לשׂיחה בפי כל, וריסקנו אותם עד דק. בזאת צפונים
אותות לכל אשר יאריך רוחו ויכיר טובה.

20 אִבְּלִיס צדק במחשבתו עליהם, ואמנם נהו אחריו, פרט לחבורת
מאמינים. 21 לא היתה לו סמכות עליהם, וכך הִבחַנו בין המאמין בעולם
הבא לבין המטיל בו ספק. ריבּונךָ שומר את צעדי כולם.

22 אֱמור, פְּנו בתפילה אל אלה אשר תטענו לקיומם זולת אלוהים. אין
להם מלכות ולוּ כמשקל גרגיר, לא בשמים ולא בארץ, ואין הם שותפים
לדָבָר בהם, ולא קם בהם כל מסייע לו. 23 לא תועיל כל השתדלות
לפניו, זולת לאשר יתיר לו. ועִם חלוף הפחד מלבם, יגידו, מה גזר
ריבּונכם? יענו, צֶדק. הוא העליון והכביר.

24 אֱמור, מי הוא השולח לכם פרנסה מן השמים ומן הארץ? אֱמור,
אלוהים. מי יָשרה דרכּו ומי בתעייה גמורה – אנחנו או אתם? 25 אֱמור,
לא תתבקשו לתת את הדין על חטאינו, ואנו לא נתבקש לתת את הדין
על מעלליכם. 26 אֱמור, ריבּוננו יכַנס אותנו, ואז יכריע בינינו בצדק.

16 **הסכר:** בערבית: **אלעַרִם**. ויש גורסים כי זה שמו של העמק שהוצף. אחרים גורסים כי זהו שם תואר לשיטפון הסוחף. כמה מסורות גורסות שהסכר התמוטט בשל חולד ששלח אלוהים לכרסם בו, וכך נגרם השיטפון.

18 **הקמנו קריות סמוכות:** במרחק נוח זו מזו, דבר המאפשר מסע בטוח דרכן. **בינם לבין הקריות אשר נתנו ברכתנו בהן:** מפרשים: בין שבא לבין ארץ הקודש, כלומר ארץ ישראל.

19 **הגדל את המרחק:** צמצם את מספר הקריות, וכך תגדל סכנת המסע ביניהן. מפרשים שבני שבא ביקשו זאת כיוון שנעשו כפויי טובה מרוב שאננות. הם ביקשו להגדיל את הסכנה, וכך להגדיל גם את תלותם של הנוסעים חסרי האמצעים בבני שבא, שסיפקו להם הגנה ואספקה בדרכים. **גרמו עוול לעצמם:** בכך שהקלו ראש בשגשוג שזכו בו.

20 **אבליס:** ר' סורה 34:2. **מחשבתו עליהם:** על בני שבא. ויש המפרשים: על כלל המצייתים לו.

23 **הפחד:** מפני מוראות יום הדין.

25 **לא תתבקשו לתת את הדין:** פנייה אל הכופרים. כלומר כל אדם נושא באחריות למעשיו.

הוא המכריע והיודע. 27 אֱמור, הַראו לי את השותפים אשר צירפתם לו.
לא ולא! רק הוא האלוהים האדיר והחכם.

28 לא שלחנוךָ כי אם אל כלל האנשים, למען תהיה מבַשֵׂר ומזהיר,
ואולם מַרבית האנשים אינם יודעים. 29 הם אומרים, מתי יתגשם האִיוּם
הזה, אם אמת בפיכם? 30 אֱמור, יוּעַד לכם יום אשר לא תוכלו לדחותו
אף בשעה, ולא להקדימו.

31 אָמרו הכופרים, לעולם לא נאמין בקֻרְאָן הזה, ולא באשר לפניו. לוּ
רק יכולתָ לראות את בני העוולה כאשר יעמידום בסך אל מול ריבּונם
והם יחליפו דברים זה עם זה: הנרדפים יגידו לאנשי השחץ, אלמלא
אתם, היינו מאמינים. 32 יגידו אנשי השחץ לנרדפים, האם אנו הרחקנו
אתכם מדרך הישר כאשר זו הוצגה לכם? לא ולא! אתם הייתם החוטאים.
33 יגידו הנרדפים לאנשי השחץ, לא ולא! אתם זממתם לילה ויום,
וכפיתם עלינו לכפור באלוהים ולצרף לו מתחרים. בראותם את העונש,
יגלו חרטה. נניח כבלים על צוואר הכופרים. הן רק כפועלם ישולם להם.

34 מדי שוֹלחנוּ מזהיר אל אחת הערים, אמרו בְּנֵיהָ שטופי התפנוקים,
כופרים אנו באשר נשלחתם למסור. 35 עוד אמרו, לנו הון ובנים לרוב
ולפיכך לא יבוא עלינו עונש.

36 אֱמור, ריבּוני שולח פרנסה בשפע או בצמצום לאשר יחפוץ, ואולם
מַרבּית האנשים אינם יודעים. 37 הונכם ובניכם לא יעלוכם אל קִרבתנו.
רק המאמינים ועושׂי הטוב, להם יוּשַב כפליים כפועלם, ויֵשבו לבטח
במדורים עליונים. 38 ואולם החותרים לסכל את אותותינו בבקשם לחמוק,
יובאו אל העונש. 39 אֱמור, ריבּוני שולח פרנסה בשפע או בצמצום
לאשר יחפוץ מבין עבדיו, ולפיכך כל ממון אשר תוציאו, יחדשהו אלוהים
לכם. הוא הטוב שבמכלכלים.

29 **האיום:** העונש לכופרים.

31 **באשר לפניו:** בספרים שנגלו לנביאים לפני הקוראן. **יכולת לראות:** ביום הדין. **בני העוולה:** מפרשים שכאן מדובר באנשי קוריש הכופרים. **הנרדפים:** בני המעמד הנחות של קוריש. **אנשי השחץ:** מנהיגי קוריש.

33 **יגלו חרטה:** או: יסתירו אותה.

38 **העונש:** גיהינום.

40 ביום אשר יאספם (אלוהים) יחדיו (מן הקברים), יגיד למלאכים, האם
אתכם היו הללו עובדים? 41 יגידו, ישתבח שמך! אתה מגיננו ולא אנו
להם. נהפוך הוא! הם עבדו לשֵדים; מרביתם האמינו בהם. 42 – היום לא
יהיה לאֵל ידכם להועיל או להזיק זה לזה. נגיד לבני העוולה, טַעֲמו את
טעם עונש האש אשר הכחשתם.

43 כאשר קוראים בפניהם את אותותינו הנהירים, הם אומרים, אין הוא
אלא בן אדם המבקש להרחיקכם מעל כל אשר עבדו אבותיכם להם. עוד
אומרים הם, אין זה אלא שקר בדוי. הכופרים באמת בבוֹאה אליהם
אומרים, אלה כשפים בעליל. 44 ואולם אנו מעולם לא נָתַנו להם כל
ספר אשר יכלו לעיין בו, ולא שלחנו אליהם כל מזהיר לפניך. 45 אשר
חיו לפניהם הכחישו גם הם, ואולם אלה לא השיגו עשׂירית מכל אשר
נָתַנו לקודמיהם. הם הכחישו את אזהרות השליחים, ומה נוראה היתה
תוכחתי.

46 אֱמור, רק זאת דורש אני מכם: כי תקומו לקראת אלוהים, שניים
שניים ואחד אחד, ותִמָלכו בדעתכם, כי אין כל שיגעון בחברכם. כל
תפקידו להזהירכם טרם בואו של עונש קשה. 47 אֱמור, את הַשָׂכר המגיע
לי מכם אני משאיר בידכם. כל שְׂכרי על אלוהים, והוא עַד לכל דבר.
48 אֱמור, ריבוני מֵטִיח את האמת, והוא היודע נסתרות. 49 אֱמור, האמת
הופיעה, ואילו ההבל לא יוכל לברוא בראשית ולא יברא בשנית.
50 אֱמור, אם אֶתעה, רק את עצמי אַתעה, ואם אישיר לכת, יהיה זה
בזכות הדבר אשר ריבוני מגַלה לי. הוא שומע וקרוב.

51 לוּ רק יכולתָ לראותם כאשר תאחזם אימה ולא יוכלו לחמוק. הם

41 **ולא אנו להם:** אין אנו מגיניהם של מי שעבדו לנו.
42 **לא יהיה לאל ידכם:** פניית אלוהים אל הכופרים ואליליהם.
43 **אותותינו:** ר' סורה 39:2. **שקר:** הטענה שהקוראן הוא דבר אלוהים.
44 **יכלו לעיין:** כדי להוכיח את צדקת טענותיהם.
45 **ואולם אלה:** בני זמנו של מוחמד.
46 **תקומו לקראת אלוהים:** תגלו נכונות להאמין בו. **שניים שניים ואחד אחד:** איש איש יחשוב בינו לבין עצמו ויתייעץ עם חברו. **חברכם:** הנביא מוחמד.
49 **האמת:** האסלאם והקוראן. **ההבל:** יש המפרשים שמדובר באלילים. **יברא בשנית:** יקים לתחייה.

יילָקחו ממקום קרוב, 52 ואז יגידו, הִנה אנו מאמינים בו. אבל מה יועיל
להם אם ישלחו ידם אל האמונה מן המקום הרחוק? 53 הן כפרו בו זה
כבר והפריחו טענות בעלמא ממרחקי תעייתם. 54 אז יופרַד בינם לבין
משאת נפשם, כמו שנַעֲשָׂה לבני מינם זה כבר. הם היו חדורי ספק וחשד.

51 **תאחזם אימה:** ממוראות יום הדין. **ממקום קרוב:** מן העולם הזה. כמה פרשנים גורסים שהם יילקחו מקברותיהם עלי אדמות ויובאו למשפט ביום הדין. אחרים גורסים שמדובר בשואה שתתחולל בעולם הזה, בעת שייבלעו באדמה.
52 **מן המקום הרחוק:** מן העולם הבא. כלומר, אז יהיה זה מאוחר מדי לחזור בתשובה.
53 **טענות בעלמא:** יש הגורסים שמדובר בהאשמות שווא שהם הטיחו במוחמד, או בטענות כפירה בחיי העולם הבא.
54 **משאת נפשם:** האמונה שבזכותה קיוו לחמוק מהעונש. **בני מינם:** הכופרים מבני האומות הקדומות, שגם הם לא זכו להינצל.

סוּרָה 35 הַיּוֹצֵר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 התהילה לאלוהים יוצר השמים והארץ, ממַנה המלאכים לשליחים בעלי כנפיים – שתיים, שלוש וארבע – יוסיף איברים ככל שיחפוץ. אלוהים הוא כל־יכול. 2 הרחמים אשר פורש אלוהים על האנשים, לא יוכל איש לעוצרם, ואת אשר יעצור הוא, איש אחריו לא יוכל לשַלֵח. הוא האדיר והחכם.

3 הוי האנשים, זִכרו את החסד אשר נטה לכם אלוהים. היש בורא זולת אלוהים אשר ישלח לכם פרנסה מן השמים ומן הארץ? אין אלוה מִבַּלעדיו. כיצד זה תשגו בשקרים?

4 אם יכחישו את אזהרותיךָ, כך הוכחשו גם אזהרות השליחים לפניךָ. אל אלוהים יושבו הדברים.

5 הוי האנשים, הַבטחַת אלוהים אמת היא. אַל ידיחו אתכם חיי העולם הזה, ואל ידיח אתכם המַדיח מעל אלוהים. 6 השטן הוא אויב לכם, על כן נהגו בו כבאויב. אין הוא קורא לנִמנים עִם מחנהו כי אם להיות יורשי אש תבערה. 7 לכופרים צפוי עונש קשה, ולמאמינים ולעושֵי הטוב שמורים מחילה ושכר גדול. 8 היש תקווה למשתבח במעשיו הרעים והחושב אותם לטובים? אלוהים יַתעה את אשר יחפוץ, וינחה את אשר יחפוץ. לכן אַל תעגם נפשךָ עליהם. כי יודע אלוהים את אשר יעשו. 9 אלוהים הוא אשר שילח את הרוחות להעלות עננים, ואותם הובלנו אל מדבר שממה, והֶחֱיֵינו בהם את האדמה לאחר שנָשַמה. כך גם יוצאו (המתים חיים מקברם).

5 **הבטחת אלוהים:** בנוגע לתחיית המתים. **המדיח:** השטן.

10 הרוצה בכוח אדיר, הנה הכוח האדיר כולו לאלוהים. אליו יעלו המילים הטובות, ואת המעשה הטוב יקבל. לזוממים להרע שמור העונש הקשה ומזימתם תסוכל. 11 אלוהים ברא אתכם מעפר, אחר־כך מטיפת זרע, אחר־כך עשה אתכם זכר ונקבה. אין נקבה הרה או יולדת שלא על דעתו, ואין אריכות ימים או קוצר ימים ניתנים בלא שיהיה הדבר רשום בספר. אין קל מזה לאלוהים.

12 שני הימים האלה לא יִשוו זה לזה: זה אשר מימיו מתוקים ומרווים ועֲרֵבים לשתייה, וזה המלוח והמר. ואולם משניהם גם יחד תאכלו בשר טרי ותִדלו עדיים אשר אותם תענדו. הספינות חוצות את גליהם לעיניךָ, למען תבקשו לכם פרנסה מעם אלוהים ולמען תכירו טובה.

13 הוא המבליע את הלילה בתוך היום והמבליע את היום בתוך הלילה. הוא הכפיף לרצונו את השמש ואת הירח: שניהם ינועו במסילתם לזמן קצוב. זה האלוהים ריבונכם, לו המלכות, ואולם אלה אשר אליהם תתפללו מִבלעדיו, מלכותם כקליפת השום. 14 אם תִפנו אליהם בתפילה, לא ישמעו את קריאתכם, ואם ישמעו, לא ייענו לכם. ביום תחיית המתים יכחישו כי עבדתם להם כשותפי אלוהים. אין מהימנה כהודעתו של המכיר כל דבר לְפָנַי וְלִפנים.

15 הוי האנשים, אתם הנכם העניים הנזקקים לאלוהים, ואלוהים הוא בלתי תלוי ומהולל. 16 אם רק ירצה, יסלקכם ויביא ברואים חדשים. 17 לא יִקשה על אלוהים לעשות כן.

18 נפש עמוסה לא תעמוס את משא זולתה, ואם תבקש הנפש הנושאת בנטל העוון כי אחרים יישאוהו תחתיה, לא יישאו ולוּ שמץ ממנו, ולוּ גם יהיו הם קרובי משפחה.

יעלה בידךָ להזהיר רק את היראים את ריבונם בסתר ואת המקיימים את

10 **המילים הטובות:** מפרשים שמדובר באִמרת השַהָאדָה וכיוצא בזה. **ואת המעשה הטוב יקבל:** או: והמעשה הטוב יעלה את המילים הטובות (אל אלוהים).

11 **בספר:** ר' סורה 145:3.

12 **עדיים:** פנינים.

13 **לזמן קצוב:** ר' סורה 29:31.

14 **המכיר כל דבר:** אלוהים, היודע את צפונות האלילים.

התפילה. כל השומר על הטוהר, על טוהר עצמו הוא שומר, וסוף כולם
לשוב אל אלוהים. 19 לא יִשווּ זה לזה העיוור והפיקח, 20 ולא החושך
והאור, 21 ואף לא הצל ולהט השמש. 22 המתים והחיים לא יִשווּ אף הם
זה לזה. אלוהים ישמיע קולו באוזני מי שיחפוץ, ואולם אתה לא תוכל
להשמיע קולך באוזני שוכני הקברים. 23 אתה אינך אלא מזהיר.
24 שלחנוך לגַלות את האמת ולהיות מבשׂר ומזהיר. אין אומה אשר לא
קם בה מזהיר. 25 ואם יכחישו את אזהרותיך, הרי גם אלה אשר היו
לפניהם הכחישו. השליחים הביאו להם אותות נהירים וכתָבים וספרים
זורעֵי אור. 26 אז הִכיתי בכופרים, ומה נוראה היתה תוכחתי.

27 הלא תִראה כי אלוהים הוריד מן השמים מים, והצמחנו בהם את פרי
הארץ בשלל צבעים. ובהרים יש אשר הם עֲטורי פסים לבנים ואדומים –
שלל גוונים – ושחורים כעורב. 28 וגם באנשים וברמשׂים ובמקנה ישנם
בעלי גוונים שונים אשר כאלה.

המלומדים הם היראים את אלוהים מכל עבדיו. אלוהים הוא אדיר וסולח.
29 הקוראים את ספר אלוהים והמקיימים את התפילה והמוציאים ממון
בסתר ובגלוי מאשר פִּרנסנו אותם, הם יקוו לרווח אשר לא יֵרד לטמיון.
30 כך ישלם להם את מלוא שׂכרם ויַרבה להם את ברכתו, כי הוא סולח
ומכיר טובה.

31 הספר אשר גילינו לך הוא האמת, והוא ניתַּן למען יאשר את (הספרים)
אשר נִגלו לפניו. אלוהים מכיר את מעשֵׂי עבדיו ומבחין בהם לְפנַי
ולְפנים. 32 אחר־כך הנחלנו את הספר לעבדינו אשר בחרנו. ואולם יש
ביניהם הגורמים עוול לעצמם, ויש ביניהם מתפשרים, ויש ראשונים
לעשׂות מעשׂים טובים ברשות אלוהים. זוהי הברכה הגדולה: 33 גני עדן

18 **לא תעמוס:** ר' סורה 164:6. **בסתר:** ר' סורה 94:5.
22 **שוכני הקברים:** דימוי לכופרים האוטמים אוזניהם משמוע את דברי הנביא.
25 **כתבים:** כתבי הקודש שניתנו לשליחים לפני משה (כגון אברהם). **ספרים זורעי אור:** התורה והברית החדשה.
29 **ספר אלוהים:** הקוראן. ויש המפרשים שמדובר בכלל ספרי הקודש. **מוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.
32 **לעבדינו:** לבני אומתו של מוחמד. ויש המפרשים שמדובר באומות הנביאים שקדמו למוחמד. **גורמים עוול לעצמם:** בכך שהם מתרשלים בקיום המצוות. **מתפשרים:** מקיימים

אשר אליהם ייכנסו, ושָׁם יקושטו בצמידים של זהב ובמרגליות, ושָׁם
ילבשו משי. 34 יגידו, התהילה לאלוהים אשר העביר את הצער מעלינו.
ריבוננו סולח ומכיר טובה. 35 הוא אשר העניק לנו מברכתו והושיבָנו
בנחלת עולם. שָׁם לא נדע לֵאות ולא נדע יְגע.

36 הכופרים, להם שמורה אש גיהינום. לא יָדונו אותם למוות, וגם לא
יוקל מעליהם עונשה. כך נגמול לכל כופר מושבע. 37 הם ישוועו בתוכה
לעזרה באומרם, ריבוננו, הוציאֵנו, ואז נעשׂה את הטוב, ולא את אשר
נהגנו לעשׂות. – וכי לא הארכנו את חייכם די והותר כדי שייזכר כל
הרוצה להיזכר? ואף בא אליכם המזהיר! טַעֲמו זאת! אין מושיע לבני
העוולה.

38 אלוהים יודע את נסתרות השמים והארץ, והוא יודע חקרֵי לב. 39 הוא
אשר הקימכם כמחליפים בארץ. כל הכופר, תחול כפירתו על ראשו.
כפירת הכופרים לא תוסיף להם דבר זולת מיאוס אצל ריבונם; כפירת
הכופרים לא תוסיף להם דבר זולת אבדון.

40 אֱמור, רְאו את השותפים אשר אליהם תתפללו מִבַּלעדי אלוהים: הַראו
לי מה בראו בארץ, או שמא שותפים הם לשמים, או אולי העַנקנו להם
כתב עדות, והם מחזיקים בו כראָיה? נהפוך הוא! בני העוולה לא יבטיחו
דבר זה לזה מלבד תעתוע. 41 אלוהים מחזיק בשמים ובארץ לבל יזועו,
ואם יזועו, איש לא יחזיק בהם אחריו. שקול דעת הוא וסולח.

42 הם נשבעו באלוהים בהן צדק, כי אם יבוא אליהם מזהיר, יישירו לכת
יותר מאשר אחת האומות. ואולם משבא אליהם מזהיר, לא הוסיף להם
הדבר בלתי אם תיעוב. 43 זאת כי היו אנשי שחץ בארץ וזממו להרע, אך

מצוות ועוברים עברות באותה מידה. **ראשונים לעשות:** ניתן להבין גם בהוראת: "ראשונים במעלה בזכות מעשיהם הטובים". הפרשנים חלוקים באשר לזהותם של המשתייכים לכל אחת משלוש הקבוצות הללו. **ברשות אלוהים:** אלוהים הוא המאפשר להם לעשות את מעשיהם. ויש המפרשים שרשות אלוהים מתייחסת לברכה הנזכרת בהמשך. **הברכה:** הענקת הספר להם, או גן עדן הנזכר בהמשך.
33 **ייכנסו:** בני כל שלוש הקבוצות, או רק השתיים האחרונות, או הצדיקים בכלל.
35 **נחלת עולם:** גן עדן.
39 **מחליפים:** ר' סורה 165:6.
42 **הם:** הכופרים בני דורו של מוחמד. **אחת האומות:** כגון היהודים והנוצרים.

המזימה להרע תדבק רק בבעלֶיה. לא נותר להם אלא לצַפות כי תחול
עליהם הדרך אשר בה נענשו בני הדורות הראשונים. לא תוכל לשַנות
את דרך אלוהים, ולא תוכל להסיט את דרך אלוהים. 44 האם לא התהלכו
בארץ ורְאו מה היה סופם של הדורות אשר היו לפניהם? הם היו חזקים
מהם, ואולם דבר לא יוכל לתמוק מאלוהים, לא בשמים ולא בארץ. הוא
יודע וכל־יכול.

45 אילו היה אלוהים דן את האנשים לכף חובה בעוון פועלם, לא היה
משאיר כל יצור על פני האדמה. ואולם אלוהים דוחה את דינם לזמן
קצוב, ובהגיע זמנם, הנה אלוהים מבחין בברואיו.

43 **הדרך:** ר' סורה 137:3.
45 **לזמן קצוב:** עד יום הדין.

סוּרָה 36 י.ס.

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 י.ס.

2 אשבע בקֻרְאָן מלֵא החוכמה! 3 אתה הנךָ בשליחים, 4 והולך באורח
מישרים. 5 הוא הוּרד ממרומים מעִם האדיר והרחום, 6 למען תזהיר בו
אנשים אשר טרם הוזהרו אבותיהם, והם אינם מעלים זאת על דעתם.
7 על מרביתם נגזר דין צדק, כי לא יאמינו. 8 הִנַחנו על צווארם כבלים
מהודקים לסנטר, על כן ראשיהם זקורים אל על, 9 וגדרנו גדר לפניהם
וגדר מאחוריהם, וכיסינו אותם במעטה, על כן עִוורו עיניהם. 10 אחת
היא להם אם תזהירם ואם לאו – לא יאמינו. 11 יעלה בידךָ להזהיר רק
את הדָבֵק בדבר־התוכחה והירא את הרחמן בסתר. לזה בַּשֵּׂר על מחילה
ועל שׂכר נכבד. 12 הן אנו נחַיה את המתים ונרשום את אשר עשׂו זה
כבר, ואת אשר הותירו אחריהם. כל דבר מָנינו בטופס ברור.

13 משׁוֹל להם משל על אנשי העיר אשר באו אליהם השליחים: 14 שלחנו
אליהם שניים, והם הכחישו את אזהרותיהם. אז חיזקנו את השניים
בשלישי, והם אמרו, נשלחנו לבוא אליכם. 15 אמרו, אינכם אלא בשׂר
ודם כמותנו, והרחמן לא הוריד דבר ממרומים; רק כזב בפיכם. 16 אמרו,

1 **י.ס.:** ר' סורה 1:2.
6 **אבותיהם:** של הכופרים בני דורו של מוחמד, שטרם זכו לנביא שיזהירם.
8 **ראשיהם זקורים:** סמל לסרבנותם חסרת התקנה.
11 **דבר־התוכחה:** ר' סורה 104:12. **הרחמן:** ר' סורה 30:13. **בסתר:** ר' סורה 94:5.
12 **זה כבר:** בעולם הזה. **טופס:** בעותק הנצחי של ספר הגורלות אשר בשמים.
13 **העיר:** רוב הפרשנים מחזיקים בדעה שמדובר בעיר אנטיוכיה, שאליה באו שליחיו של ישוע.
14 **שניים:** יש אומרים שמדובר ביוחנן ופאולוס. **שלישי:** פטרוס.

ריבוננו יודע כי אכן נשלחנו לבוא אליכם. 17 עלינו רק למסור ברורות.
18 אמרו, אתם סיבת מזלנו הרע. אם לא תחדלו, נסקול אתכם ויפגע
בכם עונש כבד מאתנו. 19 אמרו (השליחים), מזלכם תלוי בכם. הלא
הזכירו לכם, אך קהל מתהוללים אתם. 20 אז בא אדם מקצה העיר בריצה
ואמר, בני עמי, לכו בעקבות השליחים! 21 לכו בעקבות אלה אשר לא
יבקשו שׂכר ואשר יישירו לכת. 22 וכי מדוע לא אעבוד את אשר יצר
אותי? הן אליו תוחזרו. 23 כלום אקח לי אֵלים מִבלעדיו, אשר אם ירצה
הרחמן להמיט עלַי רעה, לא תועיל השתדלותם במאום ולא יצילוני?
24 אם זאת אעשה, אהיה בתעייה גמורה. 25 אני מאמין בריבונכם, לכן
שִׁמעו־נא לי. 26 אָמרו לו, היכָּנס לגן עדן. אמר, לוּ רק יָדעו בני עמי
27 כיצד מחל לי ריבוני, ושׂם חלקי עִם המכובדים. 28 לאחר מותו לא
הורדנו על בני עמו מן השמים כל גדוד, ולא הוצרכנו להוריד. 29 נשמע
רק קול שאגה יחידה, והִנה היו לאפר. 30 הוי מה חבל על הברואים: לא
בא אליהם כל שליח בלא שהלעיגו עליו. 31 הלא יראו מה רבים הדורות
אשר הכחדנו לפניהם? הם לא ישובו עוד. 32 סופם שיובאו אלינו יחדיו.

33 הארץ אשר נָשַׁמָּה היא אות להם: הֵפחנו בה חיים והצמחנו דגן מתוכה,
וממנו יאכלו, 34 ונטענו בה גני תמרים וגפנים, והבקענו בה אפיקי
מעיינות, 35 למען יאכלו מִפּריים, אף כי לא ידיהם עשׂו זאת. האם לא
יודו? 36 ישתבַּח שמו של מי שברא את המינים כולם – של הצומח מן
האדמה, ושלהם עצמם, ושל כל שאינם מכירים.

37 הלילה הוא אות להם: אנו קולפים מעליו את היום, והנה בחשכה
שרויים הם. 38 והשמש: היא נעה במסילתה עד התחנה אשר יועדה לה.
כך תיכֵּן האדיר והיודע. 39 וללבָנה קבענו שלבים, עד כי תשוב ותיעשׂה

18 **מזלנו הרע:** מפרשים שאנשי העיר האשימו את השליחים בבצורת שפקדה אותם.
20 **אדם מקצה העיר:** מפרשים שמדובר בצדיק בשם חַביב אלנג'אר. הוא היה נגר שגילף לבני העיר את צלמי פסיליהם. הוצע לזהותו עם אֲגַבוס הנזכר בברית החדשה, מעשי השליחים יא 27–30, כא 10 ואילך.
26 **אמרו לו:** המלאכים לצדיק, לאחר שאנשי העיר הרגו אותו.
29 **קול שאגה:** של המלאך גבריאל.
32 **יובאו אלינו:** למשפט, ביום הדין.
36 **שאינם מכירים:** זני חיות שאינם ידועים לאדם.
38 **התחנה:** מקום שקיעתה מדי ערב, או קץ מסלולה שאליו תגיע ביום הדין.

מקומרת כענף דקל זקן. 40 השמש לא תוכל להדביק את הירח, והלילה
לא יקדים את היום. כולם משייטים בגלגל הרקיע.

41 הספינה הטעונה אשר נשׂאנו בה את זרעם היא אות להם. 42 יָצרנו
להם עוד כדוגמתה למען יפליגו, 43 ואם נחפוץ, נוכַל להטביעם ואז לא
תישָׁמע שוועתם ולא ייִנָצלו, 44 אלא אם כן נפרושׂ את רחמינו ונניח
להם להתענג זמן־מה.

45 אם יגידו להם, הֱיו יראים את אשר לפניכם ואת אשר מעבר לכם,
למען תרוחמו – 46 הנה כל אֵימת שיוצג להם אות מאותות ריבונם, יִפנו
לו עורף. 47 ואם יגידו להם, הוציאו ממון מאשר פִּרנס אלוהים אתכם,
יגידו הכופרים למאמינים, האם עלֵינו להאכיל את אלה אשר אלוהים
עצמו יכול להאכיל, אם ירצה? אין זאת כי שרויים אתם בתעייה גמורה.
48 עוד הם אומרים, מתי יתגשם האיום הזה, אם אמת בפיכם? 49 לא
נותר להם אלא לצַפּות לקול שאגה יחידה אשר תהלום בהם בעודם
מתמקחים. 50 הם לא יספיקו לצַוּות לביתם ולא ישובו אל משפחתם.
51 בהישָׁמע תרועת השופר, יגיחו מן הקברים אל ריבונם, 52 ויגידו,
אבוי לנו, מי עוררָנו מתרדמתנו? זה הדבר שהבטיח הרחמן, ואמת דיברו
השליחים. 53 אז לא יישמע עוד דבר זולת קול שאגה יחידה, ואז יובאו
אלינו כולם. 54 שום נפש לא תקופח היום כמלוא נימה, ורק כפועלכם
ישולם לכם.

55 יורשי גן עדן, כל עיסוקם היום תענוג: 56 הם ונשותיהם מסתופפים

39 **שלבים:** ר' סורה 5:10. **מקומרת כענף דקל:** דימוי לצורת הסהר.
41 **הספינה:** תיבת נח. ויש המפרשים בהוראת ספינות בכלל.
42 **עוד כדוגמתה:** יש המפרשים שהכוונה לגמלים ("ספינת המדבר").
45 **את אשר לפניכם...מעבר לכם:** המעשים שעשיתם ואשר תעשו. או: העולם הזה והעולם הבא.
47 **הוציאו ממון:** ר' סורה 195:2.
48 **האיום:** יום הדין.
49 **קול שאגה:** מפרשים שמדובר בתרועת השופר שתבשר את יום הדין. **בעודם מתמקחים:** יופתעו בעיצומם של עיסוקיהם בשווקים.
51 **תרועת השופר:** מפרשים שזוהי התרועה השנייה, שהיא אות ליציאת המתים מקבריהם. ר' סורה 73:6.
53 **קול שאגה:** מפרשים שזוהי תרועת השופר האחרונה ביום הדין.

בצל ומסבים על ספות מוגבהות, 57 ושם מזומנים להם פירות וכל אשר
תאוה נפשם, 58 ואמרי שלום מאת ריבון רחום. 59 היבדלו היום, אתם
החוטאים!

60 בני אדם, האם לא כך ציוויתיכם: אל תעבדו את השטן, כי הוא
אויבכם המושבע; 61 עבדוני, כי זהו אורח מישרים! 62 הוא התעה בריות
רבות מביניכם. האם לא תשכילו להבין? 63 זה גיהינום אשר הובטח לכם.
64 היצלו בו היום, כי כפרתם. 65 היום נסכור את פיותיהם, ורק ידיהם
ידברו אלינו, ורגליהם יעידו על אשר עוללו. 66 אם נחפוץ, נוכל להכות
את עיניהם בסנוורים, ואז יידחקו למצוא את הנתיב, אך כיצד יראו?
67 ואם נחפוץ, נוכל להפוך את צורתם בו במקום, ואז לא יוכלו להמשיך
לכת ולא לסגת אחור. 68 כל אשר ניתן לו חיים ארוכים, לבסוף נדלדל
את איבריו. האם לא ישכילו להבין?

69 לא לימדנוהו לומר שירה, ואין היא יאה לו. אין זה כי אם דבר־תוכחה
וקראן ברור, 70 ועליו להזהיר את כל אשר נשמת חיים באפו, ועל
הכופרים דין צדק ייגזר. 71 הלא יראו כי אנו יצרנו למענם את אשר עשו
ידינו? – את המקנה הסר למרותם. 72 הכנענוהו להם, על כן ירכבו עליו
ויאכלו מבשרו, 73 ויפיקו ממנו תועלת ומשקה. מדוע זה לא יכירו
טובה? 74 הם לקחו להם אלים מבלעדי אלוהים למען ייוושעו, 75 אך
אלה לא יוכלו לבוא לעזרם, אם כי הם עצמם נכונים לבוא גדודים
גדודים לעזרתם.

76 אל יעציבוך דבריהם. אנו יודעים את אשר יעלימו ואת אשר יגלו.

77 האם לא ישכיל האדם להבין כי אנו בראנוהו מטיפת זרע? אף־על־פי־כן
מרהיב הוא עוז להתווכח, 78 הוא שכח ממה נברא והביא לנו משל
באומרו, מי יוכל להחיות עצמות מתפוררות? 79 אמור, יחיה אותן זה
אשר יצר אותן לראשונה. הוא יודע את כל אשר נברא. 80 הוא אשר נתן

65 **עוללו:** בעולם הזה.
66 **אם נחפוץ:** הדובר הוא אלוהים המדגים את שליטתו המוחלטת בגורל האדם עלי אדמות.
67 **להפוך את צורתם:** יש המפרשים: להפוך אותם לאבן, או לקופים וחזירים.
69 **לימדנוהו:** הדובר הוא אלוהים, על אודות מוחמד. שירה: ר' סורה 5:21.
76 **אל יעציבוך:** פנייה למוחמד.

לכם אש אשר תדליקו מן העץ הירוק, 81 האם לא יוכל זה אשר ברא את
השמים ואת הארץ לברוא את שכמותם? נהפוך הוא! הוא הבורא והיודע.
82 זו הסמכות הנתונה רק לו: אם יחליט לחולל דבר, רק יאמר לו, היה
– והיה. 83 ישתבח אשר בידו מלכות כל דבר, ואשר אליו תוחזרו.

80 **ירוק:** ספוג לחות. הפיכתו למקור דלק מעידה על כוחו של אלוהים.

סוּרָה 37 הָעֲרוּכִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 חַי הערוכים שורות שורות, 2 והמְגָרשים בגרשם, 3 והקוראים דבר־תוכחה!
4 אלוהיכם הוא אחד. 5 הוא ריבון השמים והארץ ואשר ביניהם, והוא
ריבון הזריחות.

6 עיטרנו את הרקיע הראשון בשׂכיות חמדה, בכוכבים, 7 והפקדנו
שומרים מפני כל שׂטן מורד, 8 למען לא יצותתו לדברי פמליה של
מעלה. הם יומטרו מכל עֵבר 9 כדי להניסם, וצפוי להם עונש לעולם.
10 אבל הגונב בדל מֵידַע – מיד ישׂיגנו כוכב אש פולח.

11 בַּקֵּש מהם להאיר את עיניך: מה קשה יותר לברוא, האם אותם או את
כל אשר בראנו? הן בראנו אותם מעיסת טין! 12 אך אתה תָּמֵהַּ והם בזים
לך. 13 אם יזכירו להם, לא ייזָכרו. 14 ובראותם אות, ישׂימוהו ללעג,
15 ויגידו, אלה כשפים בעליל. 16 הייתכן כי לאחר שנמות ונהיה עפר
ועצמות, שוב יעוררונו לחיים, 17 ואתנו גם אבותינו הקדמונים?
18 אֱמור, אמנם כן, ועוד בבושת פנים! 19 לא תישָּׁמע כי אם תרועה

1 **הערוכים:** מפרשים שאלה הם המלאכים הניצבים נוכח אלוהים.
2 **המגרשים:** מפרשים שאלה המלאכים המגרשים את העננים.
3 **הקוראים:** המלאכים הקוראים בספר אלוהים. או: השליחים הקוראים אותו באוזני בני עמם. **דבר־תוכחה:** ר' סורה 104:12.
5 **ריבון הזריחות:** השולט בכל מסלולי הזריחה והשקיעה המשתנים במהלך עונות השנה.
6 **עיטרנו:** הדובר הוא אלוהים.
7 **שומרים:** ר' סורה 18:15.
8 **יומטרו:** במטאוריטים.
10 **כוכב אש:** ר' סורה 18:15.
11 **בקש מהם:** פנייה למוחמד בנוגע לכופרים.
12 **אתה תמה:** על כפירתם.

יחידה, ועיניהם יראו, 20 ויאמרו, אוי לנו, זהו יום הדין! 21 – זהו יום
הפסיקה אשר הכחשתם.

22 אִספו את בני העוולה ואת בני זוגם, יחד עִם אלה אשר עָבדו להם
23 מִבַּלעדי אלוהים, והובילום בדרך בואךְ שְׁאולה! 24 הַעֲמידום בסך
למען ייתנו את הדין. 25 – מה לכם שאינכם מושיטים עזרה זה לזה?
26 אכן, היום נכנעים הם. 27 אז יִפנו בשאלות אלה אל אלה; 28 אלה
יגידו, הייתם תמיד לימיננו. 29 ואלה יגידו, לא היתה אמונה בלבבכם,
30 ולא היתה לנו סמכות עליכם. אתם עצמכם הייתם אנשים פורקי עול.
31 הנה התקיים בנו דבר ריבוננו לאמיתו: עתה נטעם זאת. 32 הִסטינו
אתכם כי אנו עצמנו סטינו. 33 אכן ביום ההוא יַחלקו את העונש ביניהם.
34 כך נַעֲשֶׂה לחוטאים, 35 כי כאשר אמרו להם, אין אלוה מִבַּלעדי
אלוהים, מֵלאו שחץ, 36 ואמרו, האם נעזוב את האֵלים אשר לנו בשל
משורר אֲחוּז שֵׁד? 37 – נהפוך הוא! הוא גילה את האמת ואישר את דברי
השליחים. 38 לבסוף תדעו את טעם העונש הכבד. 39 רק כפועלכם ישולם
לכם.

40 ואולם לא כן עבדֵי אלוהים ברי הלבב. 41 הללו, פרנסתם ידועה:
42 פירות אשר בהם יכובדו 43 בגני מנעמים. 44 יֵסֵבו על יצועים זה מול
זה, 45 ויסובבו ביניהם כּוס ממעיין, 46 צלול וערב לחֵך השותים. 47 לא
יתערפל ראשם ממנו ולא ישתכרו. 48 ובמחיצתם תהיינה צנועות מבט
ויפות עין, 49 כמרגליות חבויות. 50 אז יִפנו בדברים זה אל זה, 51 ויגיד
האחד, היה לי פעם חבר 52 אשר נהג לומר לי, כלום באמת מאמין אתה,

19 **תרועה:** ר' סורה 73:6.
22 **אספו:** פניית אלוהים למלאכים. **בני זוגם:** בני השטן הנלווים להם. ויש המפרשים: בנות זוגם, כלומר נשותיהם.
25 **מה לכם:** פניית המלאכים אל החוטאים.
27 **יפנו בשאלות אלה אל אלה:** מפרשים שהכוונה לשטנים ולעושי דברם.
28 **הייתם תמיד לימיננו:** לא חשדנו בכם, השטנים, שתובילונו לאבדון.
36 **משורר:** ר' סורה 5:21. **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
37 **אישר את דברי השליחים:** הופעת מוחמד הגשימה את נבואות הנביאים שקדמו לו ואשר בישרו על בואו.
45 **ממעיין:** מפרשים שהמשקה זורם כמעיין על פני האדמה.
48 **יפות עין:** ר' סורה 54:44.
49 **מרגליות:** ויש המפרשים: צחות כביצי בת יענה.

53 כי לאחר שנמות ונהיה עפר ועצמות, עוד נחויב בתשלום? 54 יאמר,
התרצו להשקיף? 55 הוא ישקיף ויראהו בעומקי גיהינום, 56 ויגיד, חי
אלוהים! כמעט שהבאת כליה עלי, 57 ואלמלא חסד ריבוני, הייתי גם אני
במובאים. 58 יגידו, האומנם לא נשוב ונמות, 59 פרט למותנו הראשון,
ולא יבוא עלינו עונש? 60 זוהי הזכייה הכבירה. 61 לזאת ישאפו־נא עושי
המעשים!

62 האם תקרובת זו טובה יותר או שמא טוב ממנה עץ הזקום? 63 הועדנו
אותו להיות מבחן לבני העוולה. 64 זה עץ הצומח בקרקעית השאול.
65 פקעיו כמוהם כראשי שטנים. 66 אכול יאכלו ממנו וימלאו בו את
כרסם, 67 ואחר ימהלוהו במשקה של רותחין. 68 אכן סופם שיוחזרו אל
השאול, 69 כי מצאו את אבותיהם תועים, 70 ובדרכם הם אצים ללכת.
71 לפניהם כבר תעו מרבית הדורות הראשונים, 72 ושלחנו אליהם
מזהירים, 73 וראה מה היה סופם של המוזהרים. 74 ואולם לא כן עבדי
אלוהים ברי הלבב.

75 נח קרא לעזרתנו. היטב נעתרנו, 76 והצלנו אותו ואת בני ביתו מן
המצוקה הגדולה, 77 והשארנו את זרעו לפליטה, 78 והותרנו לו זכר
בדורות הבאים: 79 ברכת שלום על נח בפי שוכני העולמים. 80 כך נגמול
למיטיבים. 81 הוא היה בעבדינו המאמינים. 82 אז הטבענו את האחרים.

83 אברהם היה בסיעתו. 84 הוא בא אל אלוהיו בלבב שלם, 85 וכה אמר
לאביו ולבני עמו, מה הדבר אשר תעבדו? 86 האם אחר השקר אתם
נוהים, אחר אלים מבלעדי אלוהים? 87 וכי מה חושבים אתם על ריבון
העולמים? 88 אז הביט בכוכבים, 89 ואמר, אני עומד לחלות. 90 אז סרו

54 **התרצו להשקיף:** על חברי.
57 **במובאים:** לגיהינום.
62 **תקרובת זו:** המזון שיוגש לצדיקים בגן עדן. **זקום:** עץ שפירותיו מרים כלענה, והוא מזונם של הרשעים בגיהינום.
65 **פקעיו:** יש אומרים שהם דומים לראשי נחשים, ולכן הומשלו לראשי שטנים.
75 **היטב נעתרנו:** השמדנו את אויביו במבול.
76 **המצוקה הגדולה:** המבול.
83 **סיעתו:** של נח, כלומר המחזיקים כמוהו באותה אמונה.
88 **הביט בכוכבים:** אברהם מעמיד פנים כקורא את עתידו בכוכבים, כמנהג בני עמו הכופרים.
89 **אני עומד לחלות:** אברהם מעמיד פני חולה כדי שיניחוהו לבדו.

מעליו ונסוגו אחור, 91 והוא חמק אל פסילי אליהם ואמר, היש את
נפשכם לאכול? 92 מרוע לא תדברו? 93 אז התגנב אליהם ושיברם
בימינו. 94 הם נזעקו אליו בהולים, 95 והוא אמר, התעבדו את אשר
תפסלו, 96 אף כי אלוהים ברא אתכם ואת מעשה ידיכם? 97 אמרו, בנו
לו בניין והשליכוהו לכבשן. 98 הם חרשו נגדו מזימה, אבל אותם
השפלנו.

99 אמר (אברהם), הלוך אלך לי אל ריבוני, והוא ינחני. 100 ריבוני,
הענק לי בן אשר יהיה בישרים. 101 אז בישרנו לו על בן שקול דעת.
102 כאשר גדל דיו למעשים עמו, אמר, בני, ראיתי בשנתי כי עלי
להעלותך קורבן. חשוב וראה מה דעתך. אמר, אבא, עשה כאשר צווית.
אם ירצה אלוהים, תמצא כי אני בעזי הרוח. 103 כאשר גמרו שניהם
בדעתם להתמסר (לרצון אלוהים), והוא השכיבו על פניו, 104 קראנו
אליו, אברהם, 105 כבר קיימת את החלום! כך נגמול למיטיבים. 106 זהו
הניסיון הברור. 107 פדינו אותו בבהמת קורבן אדירה, 108 והותרנו לו
זכר בדורות הבאים: 109 ברכת שלום על אברהם. 110 כך נגמול למיטיבים.
111 הוא היה בעבדינו המאמינים. 112 ובישרנו לו על יצחק אשר יהיה
נביא בישרים. 113 בירכנו אותו ואת יצחק, ומזרעם יצאו מיטיבים, וגם
אנשים אשר גרמו לעצמם עוול ברור.

114 חוננו את משה ואהרן בחסדנו, 115 והצלנו אותם ואת בני עמם מן
המצוקה הגדולה. 116 חשנו לעזרתם, וכך היו הם הגוברים. 117 נתנו
לשניהם את הספר הנהיר, 118 והנחינו אותם באורח מישרים, 119 והותרנו
לשניהם זכר בדורות הבאים: 120 ברכת שלום על משה ואהרן. 121 כך

91 **פסילי אליהם:** ר' הסיפור על אברהם והצלמים, ספר האגדה, כד (מתוך תנא דבי אליהו ובראשית רבה).
102 **בני:** שמו אינו ניתן, ולפיכך היו שפירשו שמדובר בישמעאל ולא ביצחק, כנאמר בבראשית כב.
103 **להתמסר:** ר' סורה 112:2.
107 **בהמת קורבן:** איל. **אדירה:** בחשיבותה. ויש אומרים: בגופה.
112 **יצחק:** היו שהסיקו מפסוק זה שבפסוקים הקודמים לא מדובר ביצחק אלא בישמעאל.
113 **גרמו לעצמם עוול:** בכך שהיו כופרים ועל כן מנועים משכר השמור לצדיקים.
115 **המצוקה הגדולה:** העבדות במצרים.
117 **הספר:** התורה.

נגמול למיטיבים. 122 הם היו בעבדינו המאמינים.

123 אֵלְיָהוּ היה בשליחים. 124 הוא אמר לבני עמו, מדוע אינכם יראים?
125 כלום תפנו בתפילה אל הַבַּעַל ותעזבו את הטוב שבבוראים, 126 את
אלוהים ריבונכם וריבון אבותיכם הקדמונים? 127 הם הכחישו את אזהרותיו,
על כן היו במובאים, 128 אבל לא כן עבדֵי אלוהים ברי הלבב.
129 והותרנו לו זֵכר בדורות הבאים: 130 בִּרכַּת שלום על אֵלְיָהוּ. 131 כך
נגמול למיטיבים. 132 הוא היה בעבדינו המאמינים.

133 לוֹט היה בשליחים. 134 הִצלנו אותו ואת כל בני ביתו, 135 חוץ
מקשישה אחת אשר נותרה מאחור. 136 אז השמדנו את האחרים. 137 אתם
חולפים על פניהם יומם 138 ולילה. האם לא תשׂכּילו להבין?

139 יוֹנָה היה בשליחים. 140 הוא ברח אל האונייה העמוסה, 141 הִפִּיל
גורל, והיה במפסידים. 142 הדג בלע אותו, כי אשם היה. 143 אלמלא היה
מן המסַפּרים בשבח אלוהים, 144 כי אז היה נשאר במעיו עד היום אשר
בו ייעורו המתים. 145 אז הִטלנוהו אל היבשה והוא תשוש. 146 הצמחנו
מעליו עץ קיקיון, 147 ושלחנו אותו אל מאה אלף או יותר. 148 הם
הֶאמינו, על כן הֵנַחנו להם להתענג זמן־מה.

149 בַּקֵש מהם להאיר את עיניך: האם לריבונך הבנות, בעוד אשר להם
הבנים? 150 האם רָאו במו עיניהם כי בראנו את המלאכים כנקבות?
151 לא! רק שקר הם דוברים, באומרם 152 כי אלוהים מוליד. כזב בפיהם!
153 כלום העדיף לִבחור לעצמו בנות על פני בנים? 154 מה לכם, כיצד

127 **במובאים:** ר' פס' 57 לעיל.
135 **קשישה:** אשת לוט.
137 **אתם חולפים על פניהם:** מפרשים שבני קוריש חלפו על פני שרידיה של סדום במסעות המסחר שלהם בסוריה.
141 **הפיל גורל:** ר' יונה א 7.
142 **אשם היה:** כי ברח מאלוהיו.
146 **קיקיון:** ר' יונה ד 6. הקוראן קורא לצמח: יַקְטִין, שהוראתו המדויקת היא צמח מִקשה (בעיקר דלעת) שאינו צומח לגובה אלא משתרע על הקרקע. מפרשים שעליו הרחבים של הצמח סוככו על יונה.
147 **מאה אלף:** תושבי נינווה.
148 **זמן־מה:** עד יום הדין. על חזרתם בתשובה ר' יונה ג 5 ואילך.
149 **בנות:** ר' סורה 19:53.

זה תשפטו? 155 האם לא תִּזָּכרו? 156 או שמא יש בידכם אסמכתא
ברורה? 157 הָביאו את הספר אשר לכם, אם אמת בפיכם! 158 הם קשרו
קשר דם בינו לבין השֵדים, ואולם השֵדים יודעים כי עתידים הם להיות
מובאים. 159 ישתבַּח שֵם אלוהים ויינון מעל התארים אשר בהם יתארוהו.
160 – אך לא עבדֵי אלוהים ברי הלבב. 161 אתם ואשר אותם תעבדו,
162 לא יעלה בידכם להדיח מעל (אלוהים), 163 כי אם את העתיד
להיצלות באש השְאוֹל.

164 לכל אחד מאִתנו מקום קבוע, 165 ואנו ערוכים שורות שורות,
166 ואנו מסַפּרים בשִבחו,

167 הם נהגו לומר, 168 לוּ היה בידינו דבר־תוכחה כגון זה שהיה בידי
הקדמונים, 169 כי אז היינו עבדֵי אלוהים ברי הלבב. 170 – אבל הם
כפרו בו, ולבסוף ייווכחו לדעת. 171 כבר נָתַנו את דְברָתנו לעבדינו
השליחים, 172 כי הם אלה אשר ינצחו, 173 וכי גדודינו הם אשר יגברו.
174 לכן סור מעליהם זמן־מה. 175 רְאֵה. לבסוף יִראו גם הם. 176 היבַקשו
להחיש להם את עונשנו? 177 הן אם ינחת בשִטחם, רע ומר יהיה יומם
של המוזהרים. 178 לכן סור מעליהם זמן־מה. 179 הבט. לבסוף יִראו גם
הם. 180 ישתבַּח שם ריבונך, ריבון הכוח האדיר, ויינון מעל התארים
אשר בהם יתארוהו. 181 שלום על השליחים, 182 והתהילה לאלוהים ריבון
העולמים,

158 **קשרו קשר דם:** טענו שהשדים הם בני אלוהים. ויש גורסים כי אִבְּלִיס, ראש השטנים, נחשב בעיניהם לאחיו של אלוהים.
159 **תארים:** כגון שהוא אב לשדים.
160 **אך לא עבדי אלוהים:** הם לא יהיו במובאים לגיהינום. או: הם אינם מכנים את אלוהים בתארים פסולים.
164 **מאתנו:** הדוברים הם המלאכים.
168 **דבר־תוכחה:** ר' סורה 104:12. **הקדמונים:** האומות שקדמו לאומת מוחמד, כלומר היהודים והנוצרים.
170 **כפרו בו:** בקוראן, כאשר ניתן להם.
174 **זמן־מה:** עד אשר תצטווה, מוחמד, להילחם בכופרים. ויש המפרשים: עד יום הדין. במקרה זה הפסוק נחשב למבוטל בתוקף הצו הגורף להילחם בכופרים כבר בעולם הזה (סורה 5:9).
175 **יראו:** את הצפוי להם מידיך.

סוּרָה 38 צ.

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 צ.
אשבע בקֻרְאָן הנושא את דבר־התוכחה! 2 ואולם הכופרים נוהגים ברהב
ובמחלוקת. 3 מה רבים הדורות אשר הכחדנו לפניהם: הם שיוועו, אך לא
היתה זו עת מנוס. 4 הם תמהים כי בא אליהם מזהיר מקִרבם. אָמרו
הכופרים, זהו מכשף שקרן. 5 האם הפך את האֵלים להיות אֵל אחד? דבר
מוזר הוא. 6 אז יצאה מועצת נכבדיהם ואמרה, לכו ודִבקו באֵליכם
בנחישות. זה הדבר המתבקש. 7 לא שמענו כזאת בדת הקודמת, ואין זו
אלא בדותה. 8 האם רק אליו מכולנו הורַד דבר־התוכחה ממרומים? לא,
הם מטילים ספק בתוכחתי, אך טרם טעמו את עונשי. 9 האם בידיהם
אוצרות רחמי ריבונךָ האדיר והנותן? 10 או האם להם מלכות השמים
והארץ וכל אשר ביניהם? אם כן, יטפסו־נא בחבלים. 11 עדר הם, וינחלו
שם תבוסה, כאחד המחנות.

12 לפניהם כבר הכחישו את האזהרות בני עמו של נֹחַ ובני עָאד ופִרְעֹה

1 **צ.**: ר' סורה 1:2.
4 **מזהיר**: הנביא מוחמד.
6 **מועצת נכבדיהם**: הפרשנים מסבירים שמדובר בנכבדי שבט קוריש, שנועדו לדון כיצד לנהוג בנביא מוחמד שאיים על מורשתם הדתית.
7 **לא שמענו כזאת**: שיש רק אל אחד. **בדת הקודמת**: בדת האבות הערבים הקדם־אסלאמים, או בדת הנוצרית.
8 **דבר־התוכחה**: ר' סורה 104:12.
10 **בחבלים**: המובילים השמימה.
11 **ינחלו שם תבוסה**: מפרשים כי זו נבואה על תבוסתם הצפויה של בני קוריש בקרב בַּדְר (שנת 624). **המחנות**: הפלגים בקרב הדורות הקודמים שחלקו על דברי נביאיהם.

בעל היתדות, 13 ובני תַ'מוּד ובני עמו של לוט, ואנשי אַלְאַיְכָּה – כל
המחנות הללו; 14 כולם הכחישו את אזהרות השליחים, ואז התקיים
עונשי. 15 לא נותר לאלה אלא לצַפות לקול שאגה יחידה אשר לא
תישָנה. 16 הם אומרים, ריבוננו, הָחֵש לנו את פנקסנו לפני בוא יום
החשבון.

17 שׂא בעוז רוח את דבריהם, והִזכר את דָוִד עבְדֵנו, אדיר הכוח. הוא חוזר
בתשובה. 18 הכפפנו את ההרים לרצוננו – הם שָרו את שבחי אלוהים
בלילה ועם הזריחה – 19 וגם את העופות שהתאספו. כולם שָבו אליו.
20 ביצַרנו את ממלכתו ונָתַנו לו חוכמה ודיבור נחרץ.

21 האם שמעתָ את אשר אירע לבעלֵי הדין? הם טיפסו על חומת ההיכל,
22 ונכנסו אל דָוִד, והוא נבהל מפניהם. אמרו, אַל פחד, שני בעלי דין
אנו; אחד מאִתנו התנכל לרעהו. שפוט בינינו בצדק ואַל תעוות את
הדין, ונחֵנו אל דרך נכונה. 23 הִנה אחי זה, לוֹ תשעים ותשע כבשים, ולי
רק כבשה אחת. אמר לי, הַפקֵד אותה בידי, ודָחק בי במפגיע. 24 אמר
(דָוִד), אכן גרם לךָ עוול בבקשו להוסיף את כבשתךָ אל כבשיו. שותפים
מַרבים להתנכל זה לזה, אך לא המאמינים והעושים את הטוב. ואולם מה
מעטים המה. לבסוף הבין דָוִד כי רק לנסותו ביקשנו. אז ביקש את
מחילת ריבונו ונפל אפיים ארצה, וחזר בתשובה, 25 ומחלנו לו על זאת.
אכן מובטחת לו קרבתנו, ובטוב ישוב אלינו.

12 **עָאד**: ר' סורה 65:7. **היתדות**: מפרשים כי הם שימשו לעינוי אסירים על־ידי תקיעתם בכפות ידיהם ורגליהם. ויש המפרשים כי הם סמל ליציבות המבנים שהקימו הפרעונים.
13 **תַ'מוד**: ר' סורה 73:7. **אַלְאַיְכָּה**: ר' סורה 78:15.
14 **עונשי**: הדובר הוא אלוהים.
15 **קול שאגה**: מפרשים שמדובר בתרועת השופר שתכה בהלם את הקמים לתחייה. ר' סורה 73:6. **לא תישנה**: או: לא תיקָטע.
16 **החש לנו**: לשון התגרות ולגלוג. **פנקסנו**: ספר מעשינו. **יום החשבון**: יום הדין.
17 **שא**: פנייה אל הנביא מוחמד. **אדיר הכוח**: מפרשים כי כוחו ניכר ביכולתו להרבות בצום ובתפילה.
19 **שבו אליו**: אל דוד, למלא את רצונו. או: אל אלוהים, כלומר שרו את שבחיו.
21 **בעלי הדין**: רמז למשל כִּבשת הרש. ר' שמואל ב, יב. **טיפסו**: מפרשים שהוצבה שמירה על ההיכל, ולפיכך נכנסו אליו האנשים בטיפוס מעל החומה.
24 **לנסותו**: מפרשים שבעלי הדין היו מלאכים שהתחזו לבני אדם, ובאו לעורר את מצפונו של דוד לאחר שגזל את אשת רעהו. **נפל אפיים ארצה**: ר' שמואל ב, יב 16–20.

26 דָוִד, שַׂמנוּךָ מחליף בארץ: שְׁפוֹט בצדק בין האנשים ואַל תנהה אחר
משוגות לבך, פן יתעוך מנתיב אלוהים. לתועים מנתיב אלוהים צפוי
עונש קשה כי שכחו את יום החשבון.

27 לא בראנו לבַטָלה את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם. כך יְדַמוּ
הכופרים. אבוי לכופרים מפני האש. 28 האם נַשווה את המאמינים ועושי
הטוב לחומסים בארץ? או את היראים לרשעים? 29 זהו ספר אשר
הורדנוהו אליךָ ממרומים, מבורך, למען יתבוננו באותותיו נבוני הלב
וייזכרו.

30 הענקנו לדָוד את שְׁלֹמֹה: היטב עָבד הוא את אלוהים ואף חזר
בתשובה. 31 לפנות ערב הוצגו לו הסוסים קַלֵי הרגליים האבירים,
32 אמר, מרוב אהבתי לעושר לא הזכרתי את שם אלוהים, והנה כבר
נעלמה השמש מעֵבר לפרגוד. 33 הָשיבום אלַי. אז קם והִכּם שוק על ירך.
34 ניסינו את שְׁלֹמֹה בהושיבנו על כיסאו גוף ותו לא, עד אשר שב.
35 אמר, ריבוני, סְלַח לי והענֵק לי מלכות אשר לא תיכון כמוה לאיש
אחרַי. הן אתה הוא הנותן. 36 אז הכפפנו לרצונו את הרוח למען תִנַשב
על־פי דברו, ויכוונה בקלוּת לכל עבר כרצונו, 37 ואת השֵׂטָנִים –
בַּנָאים ודולים – 38 ואחרים כבולים בשלשלאות. 39 זו מתת ידנו. בידךָ

26 **מחליף:** ר' סורה 30:2. **יום החשבון:** יום הדין.
29 **זהו:** הקוראן.
31 **קלי הרגליים:** מילולית: העומדים על שלוש רגליים והמרימים קלות את הרביעית. זה סימן למעלתם היתרה. על סוסי שלמה ר' מסכת סנהדרין דף כא, ב.
32 **מרוב אהבתי לעושר:** לסוסים. מפרשים שיופיים הסיח את דעתו ממועד התפילה. **לא הזכרתי את שם אלוהים:** לא קיימתי את התפילה. **נעלמה:** שקעה. מפרשים ששלמה החמיץ את שעת תפילת מִנחה (עַצְר), החייבת להתקיים לפני שקיעת השמש.
33 **הכם:** הרג את הסוסים, אות להתנערותו מהבלי העולם הזה. ויש המפרשים שהוא רק ליטף אותם (בערבית: מַסַח, שפירושו גם "ליטוף"). אבל פירוש מעין זה נוטל את העוקץ מן הסיפור.
34 **גוף:** הפרשנים המוסלמים מסבירים שהכוונה לשד כלשהו שהוציא מידי שלמה את טבעתו בדרכי רמייה, התחזה לשלמה וישב על כיסאו. זהו רמז לסיפור אַשְׁמְדַי מלך השדים, שגזל את טבעתו של שלמה, לבש את דמותו וישב על כיסאו. שלמה המנודה נדד בארץ עד שמצא את טבעתו וחזר למלוך. ר' ספר האגדה, צת (מתוך מסכת גיטין ומדרש תנחומא). **שב:** למלוך. ויש המפרשים: "חזר בתשובה".
36 **תנשב על־פי דברו:** תישא אותו על כנפיה. ר' סורה 12:34.
37 **דולים:** פנינים מן הים.

לחוֹן או להחזיק. אינךָ חייב בדין וחשבון. 40 אכן מובטחת לו קרבתנו,
ובטוב ישוב אלינו.

41 הַזכֵּר את עַבדֵנו איּוֹב. הוא קרא אל אלוהיו ואמר, השָׂטן המִיט עלַי
תלאות וייסורים. 42 – הַכֵּה ברגלךָ. הנה מים צוננים לרחצה ולשתייה.
43 השבנו לו את בני משפחתו, כפליים כמספרם, ברחמינו וכאות הזכרה
לנבוני הלב. 44 קַח בידךָ צרור זרדים והַכֵּה בו, ואַל תחטא. מצאנו אותו
נושֹא את התלאות בעוז רוח. מה טוב הוא העבד. הוא חוזר בתשובה.

45 הַזכֵּר את עבדינו אַבְרָהָם, יִצְחָק ויַעֲקֹב, אדירי הכוח ואשר עיניהם
בראשם. 46 בירכנו אותם בסגולה שרק לה הקדישו את כל מאודם: הם
זָכרו כל העת את הנחלה, והם עִמנו בין הנבחרים המובחרים.

48 הַזכֵּר את יִשְׁמָעֵאל, את אֱלִישָׁע ואת ד'וּ אלכִּפְל – כולם מן המובחרים.
49 זהו דבר־תוכחה, והיראים ישובו בטוב 50 אל גני עדן ששעריהם
פתוחים לרווחה בפניהם. 51 שָׁם יהיו מסובים ויזמינו פירות רבים ומשקה.
52 תהיינה במחיצתם צנועות מבט בנות גיל אחד. 53 – זה הדבר אשר
הובטח לכם ליום החשבון, 54 וזו הפרנסה אשר נשלח. היא לא תאזל.
55 ואולם פורקי העול ישובו אל הנורא מכל: 56 גיהינום אשר בו ייצָלו.
מה נורא הוא היצוע! 57 את זאת יטעמו־נא: משקה של רותחין וליחה,
58 וסוגים נוספים שכמותו.

59 הנה קבוצה הנדחקת לבוא עִמכם. – הבאים אינם ברוכים. גם הם
ייצָלו באש. 60 יגידו (הבאים), אתם אינכם ברוכים! הֲבֵאתם זאת עלינו.

39 **בידך לחון או להחזיק:** שלמה רשאי לחון או לא לחון את בני השטן ששועבדו לו.
42 **הכה:** פניית אלוהים אל איוב. **הנה מים:** איוב בעט בעקבו בקרקע ופרץ ממנה מעיין ששימש לו להיטהרות והביא לו מרפא מכל נגעיו.
43 **בני משפחתו:** יש המפרשים שאלוהים הקימם לתחייה.
44 **הכה בו:** את אשתך. על גנותה של אשת איוב ר' איוב ב 9–10. **אל תחטא:** כעצת אשתך.
45 **אדירי הכוח:** ר' לעיל פס' 17.
47 **הנחלה:** העולם הבא.
48 **ד'ו אלְכִּפְל:** ר' סורה 85:21.
52 **בנות גיל אחד:** יש המפרשים שעלמות גן עדן נשארות לנצח בנות שלושים ושלוש, וגם בעליהן.
59 **קבוצה:** מפרשים שמדובר בעושי דברם של הכופרים שיבואו בעקבותיהם לגיהינום. **לבוא עמכם:** אל תוך גיהינום. **הבאים אינם ברוכים:** דבריהם של שוכני גיהינום על המצטרפים

מה נורא לשהות כאן. 61 יגידו, ריבוננו, כל אשר הביאו זאת עלינו,
הכפל את עונשם באש. 62 יגידו (שוכני גיהינום), מדוע איננו רואים כאן
אנשים אשר חשבנו אותם לשפלים? 63 האם הפחתנו בערכם, או שמא
נעלמו מעינינו? 64 אכן אמת היא. כך יריבו יושבי גיהינום.

65 אמור, איני אלא מזהיר. אין אלוה מבלעדי אלוהים האחד והמכניע
תחתיו, 66 ריבון השמים והארץ ואשר ביניהם, האדיר והמרבה לסלות.
67 אמור, חדשה כבירה הוא, 68 ואולם אתם פונים לו עורף. 69 איני יודע
דבר על אודות פמליה של מעלה, בעת התדיינם, 70 מלבד אשר גילו לי,
כי נשלחתי רק להזהיר ברורות.

71 ריבונך אמר למלאכים, עומד אני לברוא אדם מטין. 72 כאשר אעצב
את גופו ואפח בו מרוחי, השתחוו לו אפיים ארצה. 73 המלאכים השתחוו
כולם כאחד, 74 ורק אבליס נמלא שחץ והיה בכופרים. 75 אמר (אלוהים),
אבליס, מה מנע בעדך להשתחוות לאשר בראתי במו ידי? האם בן שחץ
אתה, או שמא מתמרד? 76 אמר, טוב אני ממנו: אותי בראת מאש, ואותו
בראת מטין. 77 אמר (אלוהים), אם כך, צא מכאן, כי ארור אתה.
78 מקולל תהיה מלפני עד יום הדין. 79 אמר, ריבוני, תן לי ארכה עד
היום אשר בו ייעורו המתים. 80 אמר (אלוהים), בזאת ניתנת לך ארכה
81 עד יום המועד הידוע. 82 אמר, חי כוחך האדיר! לכולם אגרום להיות
בסוטים, 83 חוץ מעבדיך ברי הלבב אשר ביניהם. 84 אמר (אלוהים), זאת
היא האמת, ואת האמת אגיד: 85 אמלא את גיהינום בצאצאיך ובנוהים
אחריך גם יחד.

86 אמור, איני מבקש מכם שכר על כך, ואיני במתיימרים. 87 אין הוא

אליהם.

62 **שפלים:** מפרשים שמדובר בכמה מאמינים מן השכבות הנמוכות במכה. הכופרים תמהים במה זכו אלה, שלא באו יחד עמם לגיהינום.

67 **חדשה כבירה:** הקוראן, בכך שהוא נושא ידיעות על יום הדין וכדומה.

74 **אבליס:** ר' סורה 34:2.

79 **תן לי ארכה:** ר' סורה 14:7.

81 **יום המועד הידוע:** ר' סורה 38:15.

86 **איני במתיימרים:** רק שליח אלוהים אני, ואיני מתיימר לדעת יותר ממה שאלוהים גילה לי.

אלא דבר־תוכחה אל שוכני העולמים. 88 בעוד זמן־מה תדעו על מה
מודיע הוא.

87 **אין הוא:** הקוראן.

88 **בעוד זמן־מה:** ביום הדין. ויש המפרשים כרמיזה לתבוסתם הצפויה של קוריש בקרב בדר.

סורה 39 התבורות

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 זהו ספר אשר הורד ממרומים מעם אלוהים האדיר והחכם. 2 הורדנו
אליך את הספר למען יגלה את האמת, על כן עבוד את אלוהים ויחד לו
את הדת. 3 אכן רק לאלוהים הדת הצרופה, ואולם אלה אשר לקחו להם
מגינים זולתו (אומרים), אנו עובדים אותם רק למען יעלונו אל קרבת
אלוהים. אלוהים ישפוט ביניהם בכל אשר נחלקו בו. לא ינחה אלוהים
את דובר השקר והכופר המושבע.

4 לו רצה אלוהים ליטול בן לעצמו, היה בוחר באשר יחפוץ מקרב
ברואיו. ישתבח שמו! הוא אלוהים האחד והמכניע תחתיו. 5 הוא ברא את
השמים ואת הארץ למען תתגלה האמת, והוא מכסה את אור היום
בחשכת הלילה, ומכסה את חשכת הלילה באור היום. הוא הכפיף לרצונו
את השמש ואת הירח: שניהם נעים במסילתם לזמן קצוב. הלא הוא
האדיר והמרבה לסלוח. 6 הוא ברא אתכם מתוך נפש יחידה, ואחר יצר
מתוכה בת זוג, והוריד לכם מקנה ממרומים, זכר ונקבה, שמונה. הוא
בורא אתכם בבטן אמכם, בריאה אחר בריאה, בתוככי שלושה מדורי
אפלולית. זהו אלוהים ריבונכם. לו המלכות ואין אלוה מבלעדיו. כיצד
זה תוטו?

3 **מגינים:**אלילים.
4 **ליטול בן לעצמו:** ר' סורה 116:2. **היה בוחר באשר יחפוץ:** לא היה משאיר לבני אדם לקבוע מיהו בן אלוהים.
5 **לזמן קצוב:**ר' סורה 29:31.
6 **נפש יחידה:** אדם הראשון. **הוריד לכם מקנה ממרומים:** יש המפרשים שזהו דימוי מופשט לרעיון שכל ברכה שאלוהים נותן מקורה במרומים. אחרים גורסים כי המקנה הורד מגן עדן. **שמונה:** מדובר בזכר ונקבה מארבעה סוגי מקנה: גמלים, בקר, כבשים ועזים. ר' סורה 143:6. **בריאה אחר בריאה:** שלבי התפתחותו של האדם ברחם, מזרע לעובר. **שלושה**

7 אם תכפרו, הנה אלוהים אינו נזקק לכם, וכפירתם של ברואיו לא
תפיק רצון מלפניו. אם תכירו טובה, תפיקו רצון מלפניו. נפש עמוסה
לא תעמוס את משא זולתה. לבסוף תוחזרו אל ריבונכם, ואז יודיעכם את
אשר עשיתם. הוא יודע חקרי לב.

8 בעת צרה פונה האדם בתפילה אל ריבונו בלב מלא תשובה, ואולם אך
יגמול עמו חסד, ישכח את התפילה אשר נשא זה עתה ויצרף לאלוהים
אלילים מתחרים למען התעות מנתיבו. אמור, התענג לך זמן־מה על
כפירתך. בין יורשי האש הנך. 9 היש דומה למשתחווה באדיקות ולעומד
בתפילה במשך הלילה ולנזהר מפני העולם הבא ולמייחל לרחמי ריבונו?
אמור, האם ישוו זה לזה היודעים ואשר אינם יודעים? רק נבוני הלב
יזכרו.

10 אמור, הוי עבדי המאמינים, היו יראים את ריבונכם! לעושי הטוב
בעולם הזה תשולם טובה. ארצו של אלוהים רחבת ידיים היא. לעזי הרוח
ישולם שכרם במלואו ובלא חשבון. 11 אמור, צוויתי לעבוד את אלוהים
ולייחד לו את הדת, 12 וצוויתי להיות ראשון המתמסרים. 13 אמור,
חושש אני כי אם אמרה את פי ריבוני איענש ביום הרה גורל. 14 אמור,
את אלוהים אני עובד בייחדי לו את דתי. 15 עבדו לאשר תרצו זולתו.
אמור, ההולכים לאבדון הם אלה אשר ביום תחיית המתים ימיטו אבדון
על עצמם ועל בני משפחותיהם. אכן אבדון מוחלט הוא. 16 רבדים של
אש יהיו מעליהם ותחתיהם. זה הדבר אשר בו יחריד אלוהים את עבדיו,
הוי עבדי, על כן אותי היו יראים.

17 הנמנעים מעבודת השיקוצים והחוזרים אל אלוהים בתשובה, להם
הבשורה. על כן בשר טובות לעבדי 18 המקשיבים לדברים והממלאים
אחר הנאה שבהם, אותם הנחה אלוהים והם נבוני הלב.

מדורי אפלולית:מפרשים שמדובר בחלל הבטן, הרחם והשיליה.
7 **לא תעמוס:** ר' סורה 164:6.
10 **עבדי:**עבדי אלוהים. **תשולם טובה:**בגן עדן. **רחבת ידיים:** ניתן לעובדו בכל מקום.
12 **המתמסרים:** ר' סורה 112:2.
13 **יום הרה גורל:**יום הדין.
17 **שיקוצים:** ר' סורה 256:2. **בשר:** על גן עדן.
18 **המקשיבים לדברים:** לדברי אלוהים. **הנאה שבהם:** יש המפרשים שהקוראן הוא הנאה

19 האיש אשר בצדק נגזר עליו להיענש – האם תוכל אתה להציל את
אשר מצוי כבר באש? 20 אבל היראים את ריבונם, להם מזומנים מדורים
עליונים אשר ממעל להם בנויים מדורים, ולמרגלותיהם זורמים נהרות.
כך הבטיח אלוהים, ואלוהים לא יפר הבטחה.

21 הלא תִראה כי אלוהים הוריד מים משמים והוליכם במעיינות על פני
הארץ, אַחַר יַנביט בהם זרע בשלל גוונים, אַחַר ייבּול ויצהיב לעיניך,
ואז יפורר אותו. בזאת צפון אות הזכרה לנבוני הלב.

22 היש דומה לָאיש אשר פתח אלוהים את לבו לאִסלאם, והוא הולך
באור ריבונו? על כן, אבוי לְמַקשים את לבם נוכח זֵכר אלוהים. בתעייה
גמורה הם.

23 אלוהים הוריד ממרומים את הנָאָה שבאֲמָרים: ספר אשר כל חלקיו
תואמים, חוזר ונִשנה. עורם של היראים את ריבונם ייעשׂה חידודין־חידודין,
ואז יירגעו עורם ולבבם בערגה אל זֵכר אלוהים. הוא מקור הדרכה מעִם
אלוהים, ובו ינחה את אשר יחפוץ. כל אשר יתעהו אלוהים, אין לו
מַנחה.

24 היש אומלל מזה אשר רק פניו נותרו לו כמגן מפני העונש האכזרי
ביום תחיית המתים? אז ייאמֵר לבני העוולה, טַעֲמו את גמול פועלכם.

25 אלה אשר היו לפניהם הכחישו את האזהרות, ובא העונש עליהם בלא
ששיערו מֵאַין. 26 אלוהים הטעימם קלון בחיי העולם הזה, ואולם כבד
מזה העונש בעולם הבא, לוּ רק יָדעו.

27 הבאנו לאנשים שלל מְשָלים בקֻרְאָן הזה, למען יזכרו. 28 קֻרְאָן ערבי
הוא, ואין הוא נִפתָל – למען תהיה בהם יִראָה. 29 אלוהים מושל משל:
עבד השייך למספר שותפים המתקוטטים זה עם זה, ולעומתו עבד השייך

שבדברי אלוהים.

22 **לאסלאם:** ר' סורה 112:2.

23 **חוזר ונשנה:** שענייניו חוזרים ומופיעים לכל אורכו (בערבית: מַתָ'אנִי). ר' גם סורה 87:15.

24 **רק פניו:** ידיו כבולות ואינו יכול לסוכך בהן על עצמו, ולפיכך פניו חשופים לאש. **העונש האכזרי:** אש גיהינום.

25 **לפניהם:** לפני הכופרים בני זמנו של מוחמד.

28 **ערבי:** ר' סורה 2:12.

לאדון אחד בלבד. הֲיִדמה האחד לחברו? התהילה לאלוהים, ואולם מרביתם
אינם יודעים.

30 סופך למות וסופם למות, 31 ואַחַר ביום תחיית המתים תתקוטטו בפני
ריבונכם.

32 מנוּוָלים מכל הם הטופלים שקרים על אלוהים, והמכחישים את דבר
האמת בבואו אליהם. האין בגיהינום מעון לכופרים?

33 המביא את דבר האמת והמאמינים בו, הם היראים. 34 כל חפצם יינתן
להם אצל ריבונם. זה הגמול אשר יינתן למיטיבים, 35 למען יְכַפֵּר להם
אלוהים על הרע אשר עשׂו וייתן להם את שׂכרם על הטוב אשר עשׂו.

36 האם לא די לוֹ לְעֶבד באלוהיו? הם מבקשים להטיל עליך את מורא כל
אשר זולתו, אך כל אשר יַתעה אותו אלוהים, אין לו מדריך, 37 וכל אשר
ינחהו אלוהים, אין לו מַתעה. האין אלוהים אדיר ואֵל נקמות?

38 אם תשאל אותם, מי ברא את השמים ואת הארץ, יגידו, אלוהים.
אֱמור, רְאו את אלה אשר אליהם תתפללו מִבַּלעדי אלוהים: אם יִרצה
אלוהים להמיט עלַי רעה, היוכלו לסלקה? או אם יִרצה לפרושׂ עלַי
רחמים, היוכלו לעכב את בוא רחמיו? אֱמור, דַיֵּני באלוהים, ועליו
ייסָמכו הכל.

39 אֱמור, בני עמי, הַמשיכו בשלכם, גם אני אמשיך בשלי. לבסוף תדעו
40 על מי מֵאִתנו יבוא עונש הקלון, ועל ראש מי יחול עונש לעולמי
עולמים.

41 הורדנו אליךָ את הספר ממרומים למען יְגַלֵּה את האמת לאנשים. כל
המישיר לכת, רק לטובת עצמו יישיר לכת, וכל התועה, יַתעה רק את
עצמו. לא עליךָ להשגיח עליהם.

29 **מושל משל:** הנמשל הוא עבודת אלילים לעומת עבודת אלוהים לבדו. **אינם יודעים:** את פשר המשל.

31 **תתקוטטו:** הנביא והכופרים, או כלל בני האדם בינם לבין עצמם.

32 **טופלים שקרים:** ר' סורה 21:6.

33 **המביא את דבר האמת:** הנביא מוחמד.

36 **הם:** הכופרים בני זמנו של מוחמד. **כל אשר זולתו:** האלילים.

42 אלוהים אוסף אליו את הנשמות בעת מותן, ואת אלה אשר לא ימותו
– בעת שְׁנָתָן. במחיצתו ישאיר את אלה אשר יגזור עליהן למות, וישלח
את האחרות לזמן קצוב. בזאת צפונים אותות לאנשים הנמלכים בדעתם.

43 האם לקחו לעצמם מליצי יושר זולת אלוהים? אֱמור, גם אם לא
תעמוד להם זכות, ודבר לא ישׂכילו להבין? 44 אֱמור, הזכות להשתדל
נתונה כולה למָרות אלוהים. לו מלכות השמים והארץ, ואליו תוחזרו.

45 כאשר מזכירים את שם אלוהים לבדו, לבבם של אלה אשר לא יאמינו
בעולם הבא נמלא סלידה, ואולם אך יזכירו את האחרים זולתו, יצהלו.

46 אֱמור, אלוהים, אתה יוצר השמים והארץ, היודע את הנסתר והנִגלה,
אתה תשפוט בין ברואיך בכל אשר נחלקו בו.

47 אילו יכלו בני העוולה, היו מציעים ארץ ומלואה ועוד כפל כפליים,
ובלבד שיִפדו עצמם מן העונש האכזרי ביום תחיית המתים. אז ייחשף
בפניהם הדבר אשר לא ציפו לו מאלוהים: 48 ייחשׂפו בפניהם העוונות
אשר עשׂו, ויינָחת עליהם העונש אשר בזו לו.

49 לעת צרה, אלינו יִפנה האדם בתפילה, ואולם אך נגמול עִמו חסד,
יגיד, השׂגתי זאת בכוח תבונתי. אך לא! רק ניסיון הוא, ואולם מרביתם
אינם יודעים. 50 אלה אשר היו לפניהם אמרו גם הם כדברים האלה,
ואולם לא הועיל להם פועל ידיהם: 51 הם נשׂאו בעונש העוונות אשר
עשׂו, וגם בני העוולה אשר בקרב האנשים האלה יישׂאו בתוצאות העוונות
אשר עשׂו, ולא יוכלו לחמוק.

52 האם לא ישׂכילו להבין כי אלוהים שולח פרנסה בשפע או בצמצום
לאשר יחפוץ? בזאת צפונים אותות לאנשים אשר יאמינו.

53 אֱמור, הוי עבדַי אשר שיקעו עצמם בהוללות, אַל תיוואשו מרחמי
אלוהים. אלוהים מוחל על כל החטאים. הן הוא סולח ורחמן. 54 חִזרו

42 **לזמן קצוב:** עד יום המוות.
43 **מליצי יושר:** אלילים האמורים להשתדל בפני אלוהים.
44 **תוחזרו:** ביום תחיית המתים.
50 **לפניהם:** לפני הכופרים בני זמנו של מוחמד.
51 **האנשים האלה:** הכופרים בני זמנו של מוחמד.

בתשובה אל ריבונכם והתמסרו לו בטרם יבוא העונש עליכם, ואז לא
תיוושעו. 55 נַהֲגו על־פי הדברים הנאים אשר הורדו אליכם מעִם ריבונכם,
בטרם יבוא עליכם העונש כחתף ולא תשערוהו, 56 ובטרם תגיד הנפש,
מה צר לי בפני אלוהים בשל כל אשר הזנחתי. אכן הייתי במבַזים. 57 או
בטרם תגיד, אילו רק הִנחני אלוהים, הייתי ביראים. 58 או בטרם תגיד
בראותה את העונש, לוּ רק ניתַן לי לשוב, כי אז הייתי במיטיבים.
59 אמנם כן, ניתנו לךָ אותותי, ואולם אתה הכחשתָ אותם והייתָ בן
שחץ, והייתָ בכופרים.

60 ביום תחיית המתים תִראה את אלה אשר טָפלו שקרים על אלוהים,
והִנה השחירו פניהם. האין בגיהינום מעון לאנשי השחץ? 61 ואולם את
היראים יציל אלוהים ויִזכו לכך שלא יגעו בהם לרעה ולא יצטערו.

62 אלוהים הוא הבורא כל דבר, ועל כל דבר הוא משגיח, 63 ולוֹ מפתחות
השמים והארץ. הכופרים באותות אלוהים ילכו לאבדון.

64 אֱמור, התאמרו לצַוות עלי לעבוד אַחֵר זולת אלוהים, אתם הנבערים
מדעת? 65 כבר נִגלה לךָ ולאלה אשר היו לפניךָ לאמור, אם תצרף לו
שותפים, לא יניבו מפעלותיךָ פרי ותלך לאבדון. 66 רק לאלוהים עבוד,
וֶהֱיֵה במודים.

67 הם לא שיערו אל־נכון את מידות אלוהים. ביום תחיית המתים יחפון
את הארץ כולה, והרקיעים יהיו גלולים בימִינו. ישתבּח שמו ויתרומַם
מעל השותפים אשר יצרפו לו. 68 בהישָמע תרועת השופר, יוכו כל אשר
בשמים ואשר בארץ בעילפון, זולת מי שיחפוץ אלוהים. אז תישמע
התרועה בשנית, והכל יקומו ועיניהם רואות. 69 אז תוצף הארץ באור
ריבונה, והספר יוצג, ויביאו את הנביאים ואת העדים, וישפטו ביניהם
בצדק ולא יקופחו: 70 לכל נפש ישולם מלוא שׂכרה על מעשׂיה. הוא

55 **הדברים הנאים:** פסוקי הקוראן.
58 **לשוב:** אל חיי העולם הזה.
59 **אותותי:** ר' סורה 39:2.
67 **מידות אלוהים:** תכונותיו ועוצמתו.
68 **תרועת השופר:** ר' סורה 73:6. **זולת מי שיחפוץ אלוהים:** ר' סורה 87:27.
69 **הספר:** ספר המעשים שעל־פיו יישפטו הברואים. **העדים:** בערבית: שֻׁהַדָאא', ומפרשים
שמדובר בעיקר בנביא מוחמד ובני אומתו שיעידו על מעשי שאר הברואים. וניתן להבין

מיטיב לדעת את אשר עשו. 71 הכופרים יובלו לגיהינום חבורות חבורות,
ובבואם, ייפתחו שעריו, ושועריו יגידו להם, האם לא באו אליכם
שליחים מתוככם וקראו בפניכם את אותות ריבונכם והזהירוכם כי
יומכם זה עומד להגיע? יגידו, אמנם כן. אולם בצדק נגזר על הכופרים
להיענש. 72 יגידו להם, בואו בשערי גיהינום וְהֱיוּ בו לנצח. מה נורא
יהיה מעון אנשי השחץ. 73 היראים את ריבונם יובלו אל גן עדן חבורות
חבורות, ובבואם, ייפתחו שעריו, ושועריו יגידו להם, בואכם לשלום,
ובטוב שורים אתם. היכנסו אליו לָנֶצַח. 74 יגידו, התהילה לאלוהים אשר
קיים נאמנה את אשר הבטיח, והוריש לנו את הארץ. נשב בגן עדן באשר
נאבה. מה טוב הוא שְׂכַר העמלים. 75 אז תִּראה את המלאכים סובבים את
כס הכבוד, משבחים ומהללים את ריבונם. ישפטו ביניהם בצדק, וקול
יישמע באומרו, התהילה לאלוהים ריבון העולמים.

מונח זה גם בהוראת חללים שמתו בג'יהאד. ר' סורה 140:3. **ישפטו ביניהם:** בין הנביאים ובני עמם, או בין יורשי גן עדן ויורשי גיהינום.

74 **הארץ:** אדמת גן עדן.

75 **ישפטו ביניהם:** ר' פס' 69 לעיל.

סוּרָה 40 הַסּוֹלֵחַ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 זהו ספר אשר הוּרַד ממרומים מעִם אלוהים האדיר והיודע, 3 הסולח
לחוטאים, המקבל את החוזרים בתשובה, העוּנֵשׁ קשות, ארך האפיים.
אין אלוה מִבַּלעדיו, וסוף כולם לשוב אליו. 4 רק הכופרים מתנצחים על
אותותינו, וּבַל תשלה אותךָ החירות שניתנה להם לשוטט בארץ.

5 בני עַמו של נֹחַ והמחנות שקָמו אחריהם כבר הכחישו לפניהם. כל
אומה זממה להניח ידה על השליח אשר בא אליה. הם התנצחו בדברי
הבל כדי להפריך בהם את האמת, ואולם אני אחזתי בהם, ומה אָיום היה
עונשי. 6 בצדק גזר ריבונךָ על הכופרים להיות יורשי האש.

7 הנושׂאים את כס הכבוד והסובבים אותו, משבחים ומהללים את ריבונם
ומאמינים בו, ומבקשים מחילה למאמינים באומרם, ריבוננו, רחמיךָ
וידיעתךָ חובקי כל הם. סְלַח לבעלי התשובה ולהולכים בדרכךָ, ושמור
עליהם מפני עונש השְׁאוֹל. 8 וריבוננו, הַכניסם אל גני עדן אשר הבטחתָּ
להם, יחד עם עושׂי הטוב מבין אבותיהם ונשותיהם וילדיהם. הן אתה
האדיר והחכם. 9 ושמור עליהם מפני העוונות, כי כל אשר תשמור עליו
ביום ההוא מפני העוונות, הִנה ריחמתָ עליו, ווזהי הזכייה הכבירה.

10 יקרָאו אל הכופרים לאמור, כאשר הֻפצירו בכם להאמין ואתם כפרתם,

1 **ת.מ.:** ר' סורה 1:2.

5 **המחנות:** העמים לאחר דורו של נֹחַ, שלא הלכו כאיש אחד אחר הנביאים, אלא התפלגו למחנות וכפרו בהם. **לפניהם:** לפני הכופרים בזמן מוחמד. **אני:** הדובר הוא אלוהים.

7 **הנושאים:** המלאכים.

9 **מפני העוונות:** מפני העונש עליהם. **ביום ההוא:** ביום הדין.

מאס אלוהים בכם יותר מכפי שאתם מואסים בעצמכם. 11 יגידו, ריבוננו,
פעמיים המתתָ אותנו, ופעמיים הֶחייתָ אותנו, ועתה מתוודים אנו על
חטאנו. האם יש דרך לצאת? 12 – זאת לכם, כי כאשר פָּנו בתפילה
לאלוהים לבדו, כפרתם, ואולם כאשר צירפו לו שותפים, האמנתם. הדין
יוכרע במשפט אלוהים העליון והכביר. 13 הוא המַראֶה לכם את אותותיו
והמוריד לכם פרנסה מן השמים, אך רק החוזר בתשובה יזכור. 14 פְּנו
בתפילה אל אלוהים בייחדכם לו את הדת, אף אם יתעבו זאת הכופרים.
15 השוכֵן במרומי המעלות, בעל הכס, המטיל את רוח דבָרו על אשר
יחפוץ מבין עבדיו, למען יזהיר מפני יום המפגש. 16 זה היום אשר בו
יעלו חשופים, ומאומה בהם לא ייסתר מאלוהים. – למי המלכות היום?
לאלוהים האחד והמכניע תחתיו! 17 היום ישולם לכל נפש כפועלה. היום
לא ייגָרם עוול, ואלוהים מהיר חשבון.

18 הַזהר אותם מפני יומה של הקרֵבה ובאה, אשר בו יחנוק לבם את
גרונם במר נפשם. לא יקום לבני העוולה כל איש אמונים, ולא מליץ
יושר אשר דבריו נשמעים, 19 כי כל קריצת עין וכל צפונות הלב ידועות
לו.

20 אלוהים שופט בצדק, ואולם אלה אשר אליהם יתפללו מבַּלעדיו, לא
ישפטו כל עיקר. אלוהים הוא השומע והמבחין. 21 האם לא התהלכו
בארץ ורָאו מה היה סופם של הדורות אשר היו לפניהם? הם היו חזקים
מהם ועתירי עלילות בארץ, ואולם אלוהים הִכה בהם כי חטאו, ולא היה
להם שומר מפני אלוהים. 22 זאת כי השליחים אשר נשלחו אליהם הביאו
להם אותות נהירים, והם כפרו; על כן הִכה בהם אלוהים. הן הוא חזק
ועונֵש קשות.

23 כבר שלחנו את משֶׁה להביא את אותותינו ולהציג אסמכתא ברורה,

10 **אתם מואסים בעצמכם:** מרוב חרטה על כפירתכם, נוכח העונש הצפוי לכם היום.
11 **פעמיים המתתָ:** המיתה הראשונה היא התידלון הראשוני קודם שהאדם בא לעולם, והמיתה השנייה היא מותו בעולם הזה. **פעמיים החייתָ:** פעם כשהביא את האדם לעולם, ופעם ביום תחיית המתים. **לצאת:** מגיהינום
15 **רוח דברו:** דברי התגלות נבואית שהוא שולח. **יום המפגש:** יום הדין.
18 **הקרבה ובאה:** שעת הדין.
23 **אותותינו:** מכות מצרים.

24 בפני פַּרעֹה, והָמָן וקֹרַח. הם אמרו, זהו מכשף שקרן. 25 כאשר הביא
להם (משה) את האמת מאִתנו, אמרו, הָמיתו את בני המאמינים אשר
אִתו, והַחֲיו את בנותיהם. אך לשווא יחבלו הכופרים תחבולות. 26 פרעה
אמר, הניחוני ואהרוג את משה, ולוּ גם יזעיק את ריבונו. חושש אני פן
יעבירכם על דתכם, או יחמוס את הארץ. 27 אמר משה, ישמרני ריבוני
וריבונכם מפני כל בן שחץ אשר לא יאמין ביום החשבון. 28 אז אמר איש
מאמין מבני משפחת פרעה, אשר האמין בסתר, התאמרו להרוג אדם על
כי אמר, אלוהים הוא ריבוני? הן הביא לכם אותות נהירים מריבונכם!
אם שקר בפיו, יחול השקר על ראשו, ואם אמת ידבר, בוא יבוא עליכם
הדבר אשר יבטיח לכם. אלוהים לא ידריך את המתהולל והשקרן. 29 בני
עמי, היום בידכם המלכות, ואתם השולטים בארץ, אך מי ייחלץ לעזרתנו
מפני חרון אף אלוהים בפוקדו אותנו? אמר פרעה, רק את דעתי אומֵר
לכם, ואיני מובילכם כי אם בדרך נכוחה. 30 אז אמר המאמין, בני עמי,
חושש אני פן יבוא עליכם יום כיום אשר בא על המחנות, 31 ודינכם
יהיה כדין בני עמו של נֺחַ וכדין בני עָאד ותַ'מוּד, ואלה אשר באו
אחריהם. אלוהים אינו חפץ לגרום עוול לברואים. 32 ובני עמי, חושש
אני לגורלכם ביום הקריאות, 33 ביום אשר בו תיסוגו אחור, ולא יקום
לכם מגונן מפני אלוהים. כל אשר יַתעה אלוהים אותו, אין לו מנחֶה.
34 לפני כן הביא לכם יוסֵף את האותות הנהירים, ואולם אתם לא
חדלתם להטיל ספק באשר הביא, וכאשר מת אמרתם, אחריו לא יוסיף
אלוהים לשלוח שליח. כך יַתעה אלוהים את המתהולל והמפקפק.

24 **והמן וקרח:** הם נמנים כאן עם אנשי החצר של פרעה.
25 **המאמינים:** בני ישראל. **בנותיהם:** מילולית: נשיהם. ר' שמות א 15–22.
27 **יום החשבון:** יום הדין.
28 **איש מאמין:** הפרשנים חלוקים באשר לזהותו. יש אומרים שהוא בן תערובת שאביו היה דודו של פרעה, או פרעה עצמו, ואמו מבני ישראל. יש המזהים אותו עם הדמות הנזכרת בסורה 20:28. אשר לשמו, יש אומרים שהיה חִזְבִּיל, או חַבִּיב, או שמעון, ועוד.
30 **המחנות:** ר' פס' 5 לעיל.
31 **בני עָאד ות'מוד:** ר' סורה 7:65, 73.
32 **יום הקריאות:** יום הדין, שבו ירבו קריאות האנשים זה אל זה וקריאות המלאכים אליהם. ויש הגורסים (על סמך נוסח קריאה שונה): "יום הבריחה".
33 **תיסוגו אחור:** מפני אש גיהינום.
34 **לפני כן:** לפני משה. **הביא לכם:** לפרעה ולאנשי חצרו.

35 המתנצחים על אותות אלוהים בלא אסמכתא – אלוהים והמאמינים מואסים בזאת עד מאוד. כך אוטם אלוהים את לבו של כל בן שחץ וסורר.

36 אמר פַּרעֹה, הָמָן, בְּנֵה לי מגדל למען אגיע אל החבלים – 37 החבלים אל מרומי השמים – ואשקיף על אלוהיו של משה. סבור אני כי (משה) משקר. כך השתבח פרעה במעשיו הרעים, והורחק מן הנתיב. אך תחבולת פרעה דינה כישלון.

38 אמר המאמין, בני עמי, לכו בעקבותי ואובילכם בנתיב מֵישרים. 39 בני עמי, חיי העולם הזה תענוג חולף הם, ואילו העולם הבא הוא נחלה שרירה וקיימת. 40 לגומל הרעה תושב רעה כרעתו, ועושי הטוב – זָכר או נקֵבה – בעודם מאמינים, אלה ייכנסו לגן עדן, ובו יפורנסו בלא חשבון. 41 בני עמי, מדוע זה קורא אני לכם לבוא אל הישועה, ואילו אתם קוראים לי לבוא אל האש? 42 אתם קוראים לי לכפור באלוהים ולצרף לו שותפים אשר דָבָר לא אדע עליהם, ואני קורא לכם לבוא אל האַדיר והמרבּה לסלוח. 43 אין ספק כי אלה אשר תקראו לי להאמין בהם – אין טעם לפנות אליהם בתפילה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ורק אל אלוהים סופנו לשוב. המתהוללים יירשו את האש. 44 לבסוף תיזָכרו באשר אמרתי לכם, ואני מפקיד את גורלי ביד אלוהים. אלוהים מבחין בברואים.

45 אלוהים שמר עליו מפני מזימתם הרעה, ופורענות קשה ניחתה על בני משפחת פרעה: 46 הם הוצגו נוכח האש בוקר וערב, וביום אשר תגיע שעת הדין (ייאָמֵר), הַכניסו את בני משפחת פרעה אל העונש הקשה מכֹּל.

47 הם יתפלמסו ביניהם בתוככי אש גיהינום, והחלשים יגידו לאנשי

36 **המן:** ר' פס' 24 לעיל.
37 **משקר:** בטענתו שהוא שליח אלוהים.
44 **לבסוף תיזכרו:** כאשר יבוא יום הדין.
45 **פורענות קשה:** הטביעה בים, ולאחריה אש גיהינום.
46 **הוצגו נוכח האש:** מאז מותם עלי אדמות, ועד יום הדין. ומפרשים שמדובר בנשמותיהם בלבד, כי גופם יעלה מן הקבר רק ביום תחיית המתים. **אל העונש:** אל אש גיהינום.

השחץ, היינו עושי דברכם – התוכלו לחסוך לנו שמץ מן האש? 48 יגידו אנשי השחץ, כולנו שרויים בה, כי כבר שפט אלוהים בין הברואים. 49 השוכנים באש יגידו לשוערי גיהינום, פְּנו בתפילה לריבונכם למען יפחית לנו ולוּ יום אחד מן העונש. 50 יגידו אלה, האם לא הביאו לכם השליחים את האותות הנהירים? יגידו, אמנם כן. יגידו, אם כך, הִתפללו בעצמכם! אך לשווא יתפללו הכופרים.

51 אנו מושיטים עזרה לשליחינו ולמאמינים בחיי העולם הזה, וביום אשר יתייצבו העדים, 52 ביום אשר בו לא תעמוד לבני העוולה הצטדקותם, ותחול הקללה על ראשם, ורעה תהיה נחלתם.

53 נָתַנו למשה את דרך הישר והנחלנו את הספר לבני ישראל. 54 הוא מקור הדרכה ואות הזכרה לנבוני הלב.

55 עמוד בעוז רוח, כי הַבטחת אלוהים אמת היא, ובַקש מחילה על חטאיך, ושַבּח והַלל את ריבונךָ ערב ובוקר.

56 המתנצחים על אותות אלוהים בלא שתהיה בידם אסמכתא, אין בלבם בלתי אם יומרה לגדולה אשר לא ישיגוה. בַּקש אפוא מחסה באלוהים, כי הוא השומע והמבחין.

57 בריאת השמים והארץ מורכבת יותר מבריאת אנשים, ואולם מרבית האנשים אינם יודעים.

58 לא יִשווּ זה לזה העיוור והפיקח, ולא יִשווּ המאמינים ועושי הטוב לַמרֵעים. כה ממעטים אתם להיזכר.

59 שעת הדין בוא תבוא, ואין ספק בה, ואולם מרבית האנשים אינם מאמינים.

51 **העדים:** המלאכים ביום הדין. ר' סורה 18:11.
52 **נחלתם:** בגיהינום.
55 **עמוד:** פנייה אל מוחמד.
56 **יומרה לגדולה:** יש המפרשים שהכוונה ליהודים שתלו תקוות במשיח שקר (בערבית: דַגָ'אל) שיושיעם באחרית הימים. אחרים גורסים שמדובר בבני קורייש שהתפארו במעמדם הגבוה.
57 **בריאת אנשים:** מפרשים שמדובר ב"בריאה השנייה", כלומר בהקמתם לתחייה.

60 ריבונכם אמר, פְּנו אלַי בתפילה ואני איענה לכם. אך אלה אשר רב
שַׁחֲצָם מכדי לעובדני ייכנסו לגיהינום בבושת פנים.

61 אלוהים הוא אשר נתן לכם את הלילה למנוחתכם, ואת היום למען
תִּראו לאורו. אלוהים מרעיף ברכה על האנשים, ואולם מרבית האנשים
לא יכּירו טובה. 62 זהו אלוהים ריבונכם הבורא כל דבר. אין אלוה
מִבַּלעדיו. כיצד זה ישגו בשקרים? 63 כך ישגו המתכחשים לאותות
אלוהים. 64 אלוהים הוא אשר שׂם לכם את הארץ כמַסד, ואת השמים
כתקרה, וצר אתכם בצֶלם יפה, ופִרנס אתכם במיטב הדברים. זהו אלוהים
ריבונכם. יתברַך אלוהים ריבון העולמים. 65 הוא החַי, ואין אלוה מִבַּלעדיו,
לכן פְּנו אליו בתפילה בייחדכם לו את הדת. התהילה לאלוהים ריבון
העולמים.

66 אֱמור, נאסר עלי לעבוד את אשר אליהם תתפללו מִבַּלעדי אלוהים,
מאַחַר שניתנו לי האותות הנהירים מעִם אלוהים. צוּויתי להתמסר לריבון
העולמים.

67 הוא אשר ברא אתכם מעפר, אַחַר מטיפת זרע, אחר מדם מעוּבּה, אחר
יוציאכם עוללים, אחר תגיעו לפרקכם, אחר תזדקנו - אך כמה מכם
ייאספו אל אבותיהם בטרם עת - וכך יימלא זמנכם הקצוב; אולי
תשׂכילו להבין. 68 הוא המחַיה והממית, ואם יחליט לחולל דבר, יאמר
לו, הֱיֵה! - והָיה.

69 הלא ראיתָ את המתנצחים על אותות אלוהים, כיצד הוּטו? 70 הם אשר
הכחישו את הספר ואת כל אשר שלחנו עם שליחינו. לבסוף ייווכחו
לדעת, 71 כאשר יונחו על צווארם הכבלים והשלשלאות. אז ייגָררו
72 אל תוך המים הרותחים, ואַחַר באש יבערו. 73 וייאמר להם, היכן
השותפים אשר צירפתם 74 לצד אלוהים? יגידו, הם זנחו אותנו, וגם לא
היה ממש באלה אשר התפללנו אליהם. כך יתעה אלוהים את הכופרים.
75 זאת לכם כי עלצתם בלא צדק בארץ, וצהלתם. 76 בואו בשערי
גיהינום וֶהֱיו בו לנצח. מה נורא יהיה מעונם של אנשי השחץ.

66 **להתמסר:** ר' סורה 112:2.
67 **דם מעובה:** ר' סורה 5:22.
69 **אותות אלוהים:** ר' סורה 39:2.

77 עמוד בעוז רוח, כי הַבטחַת אלוהים אמת היא. בין אם נַראה לךָ את
מקצת העונש שהועדנו להם, או נאסוף את נשמתךָ - לבסוף יוחזרו
אלינו. 78 כבר לפניךָ שלחנו שליחים. על כמה מהם סיפרנו לךָ, ועל
כמה לא סיפרנו. שום שליח לא יביא אות אלא אם ירשה אלוהים. וכאשר
יקום דבר אלוהים, ייערך משפט צדק, והשוגים בהבל ילכו לאבדון.

79 אלוהים הוא אשר נתן לכם את המקנה: על בהמות אחדות תרכבו,
ואחרות תאכלו. 80 מהן תפיקו תועלת, ותובילו עליהן את כל צורכי
לבבכם, ותסעו על גבן ועל גב הספינות. 81 הוא יַראה לכם את אותותיו,
לאיזה מאותות אלוהים תתנכרו?

82 האם לא התהלכו בארץ ורָאו מה היה סופם של הדורות אשר היו
לפניהם? הם היו רבים וחזקים מהם, ועתירי עלילות בארץ, ואולם כל
מפעלותיהם לא הועילו להם. 83 כאשר הביאו להם השליחים את האותות
הנהירים, המשיכו לשׂמוח בדעת אשר עִמם משכבר, ואז ניחת עליהם
העונש אשר בזו לו. 84 כאשר רָאו את חרון אפנו, אמרו, מאמינים אנו
באלוהים לבדו, וכופרים בשותפים אשר צירפנו לו. 85 ואולם לא עמדה
להם אמונתם נוכח חרון אפנו אשר בא עליהם כדרך אלוהים בברואיו זה
כבר. אז הלכו הכופרים לאבדון.

77 **בין אם נראה לך את מקצת העונש:** ר' סורה 46:10.
85 **דרך אלוהים:** ר' סורה 137:3.

סוּרָה 41 הַמְּצֻגִּים אֶחָד אֶחָד

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 זהו חזון אשר הירד ממרומים מעִם הרחמן והרחום: 3 ספר אשר אותותיו
מוצגים אחד אחד, קֻרְאָן ערבי לאנשים בני דעת, 4 מבשׂר ומזהיר. ואולם
מַרביתם פָּנו עורף, ממָאנים לשמוע, 5 ואמרו, עורלה אוטמת את לבותינו
מפני הדבר אשר אתה קורא לנו אליו, ואוזנינו כבדו משמוע, ומחיצה
מפרידה בינינו לבינך. עשׂה את שלך ואנו נעשׂה את שלנו.

6 אֱמור, אני רק בשׂר ודם כמותכם; נִגלה לי כי אלוהיכם, אֱלוה אחד
הוא. הישירו לכת לקראתו ובַקשו את מחילתו. אבוי למשתפים, 7 אשר
אינם נותנים זַכָּאת וכופרים בעולם הבא. 8 המאמינים ועושׂי הטוב, להם
שמור שׂכר עד אין קץ.

9 אֱמור, האומנם כופרים אתם בזה אשר ברא את הארץ ביומיים, ותצרפו
לו מתחרים? הן זהו ריבּון העולמים, 10 אשר בהימלא ארבעה ימים הציב
בה הרים נטועים אֵיתָן ונישׂאים מעליה, ונתן בה ברכה, וקָצב חֵלֶק
בתנובתה לכל דורש. 11 אז הִרקיע אל השמים, והם קיטור, ואמר להם
ולארץ, גשו הֲלום, אם מרצון ואם מאונס! אמרו, נבוא מרצוננו. 12 אז,
ביומיים, גזר כי יהיו שבעה רקיעים, וגילה בכל רקיע את הצו המוטל

1 **ח.מ.**: ר' סורה 1:2.
3 **ערבי**: ר' סורה 2:12.
6 **משתפים**: ר' סורה 96:2.
7 **זַכָּאת**: ר' סורה 43:2.
9 **ביומיים**: במהלך שני הימים הראשונים של ששת ימי בראשית. סדר הבריאה הניתן בפסוקים שלפנינו אינו זהה למתואר בבראשית א.
10 **ארבעה ימים**: ארבעת ימי הבריאה הראשונים.

עליו, ועיטרנו את הרקיע הראשון בפנסים, וגוננו. כך תיכֵּן האדיר
והיודע.

13 אם יִפנו עורף, אֱמור, בזאת הזהרתיכם מפני סופת ברקים, כַּסופה
שהִכתה בבני עָאד ותַ'מיד. 14 באו אליהם השליחים מלפניהם ומאחוריהם,
ואמרו, עִבדו את אלוהים לבדו. אמרו, לו רצה ריבּוננו, היה שולח
מלאכים ממרומים. על כן כופרים אנו באשר נשלחתם אתם להביא.
15 אשר לבני עָאד, הם מלאו שַׁחַץ בארץ בלא צדק, ואמרו, אין חזק
מאִתנו. הלא ראו כי אלוהים אשר ברא אותם חזק מהם? הם התכחשו
לאותותינו. 16 אז שילחנו בהם יְלֵל סופה שהשתוללה בימים של פורענות,
למען הטעימם את עונש הקלון בחיי העולם הזה. אבל עונש העולם הבא,
קלונו גדול מזה, והם לא ייוושעו. 17 אשר לתַ'מוּד, אמרנו להנחותם, אך
הם ביכּרו את העיוורון על דרך הישר, לכן הִכתה בהם סופת הברקים
כעונש מחפיר בעוון פועלם; 18 ואולם את המאמינים והיראים מילטנו.

19 ביום אשר ייאספו אויבי אלוהים אל האש, יעָברו בסך, 20 ובהגיעם
אליה, יקומו אוזניהם ועיניהם ועורם להעיד על מעשׂיהם. 21 אז יגידו
לעורם, מדוע העידותָ עלינו? הוא יגיד, דובבני אלוהים המדובב כל
דבר. הוא ברא אתכם לראשונה ואליו תוחזרו. 22 מעולם לא יכולתם
להסתתר ולמנוע בעד אוזניכם ועיניכם ועורכם מהעיד עליכם, ואולם
אתם חשבתם כי מרבית מעשׂיכם לא ייוודעו לאלוהים. 23 מחשבה זו
אשר חשבתם על ריבּונכם הביאה כליה עליכם והלכתם לאבדון.
24 אפילו יישׂאו בעוז רוח, תהיה האש מעון להם, ואפילו יתחננו, לא
יחוננו אותם. 25 הועדנו להם בני לוויה אשר הִשׂיאום להתענג על אשר
לפניהם ועל אשר מעבר להם. בצדק נגזר דינם יחד עם אומות של שדים
ובני אנוש אשר עברו מן העולם לפניהם. הם הלכו לאבדון.

12 **ביומיים**: הפרשנים נוהגים להסביר שמדובר ביום החמישי והשישי לבריאה. **פנסים**: כוכבים. **גוננו**: מפרשים שאלוהים מגן על הרקיע התחתון מפני חדירת השדים. ר' סורה 18:15.
13 **עאד ות'מוד**: ר' סורה 65:7, 73.
14 **מלפניהם ומאחריהם**: מכל עבר. ויש המפרשים: בדורות שלפניהם ואחריהם.
21 **תוחזרו**: למשפט ביום הדין.
25 **בני לוויה**: בני שטן. **אשר לפניהם...מעבר להם**: מפרשים שמדובר בהתמכרות להנאות העולם הזה המצויות לפניהם, ובהתכחשות לעולם הבא הממתין להם לאחר מותם.

26 הכופרים אמרו, אל תקשיבו לקראן הזה. פטפטו בקול תוך כדי
קריאתו, למען השתיקו. 27 נטעים את הכופרים עונש קשה, ונגמול להם
על הרעה הגדולה אשר עשו. 28 זה גמולם של אויבי אלוהים: האש אשר
תהיה להם לנחלת נצח. זה גמולם על כי התכחשו לאותותינו. 29 הכופרים
יגידו, ריבוננו, הראה לנו את השדים ובני האנוש אשר התעו אותנו,
ונשים אותם תחת כפות רגלינו, ויהיו במושפלים.

30 האומרים, ריבוננו הוא האלוהים, והמישירים לכת – המלאכים יורדים
אליהם ממרומים ואומרים, אל תפחדו ואל תצטערו, והתבשרו בגן עדן
אשר הובטח לכם. 31 אנו מגיניכם בחיי העולם הזה ובעולם הבא, ושם
לכם כל אשר תאווה נפשכם, וכל אשר תזמינו. 32 זוהי תקרובת מעם
הסולח והרחום.

33 וכי יש מילים נאות ממילותיו של הפונה אל ריבונו בתפילה והעושה
את הטוב, והאומר, במתמסרים אני. 34 לא ישוו מעשה טוב ומעשה רע.
שלם טובה תחת רעה, ואז תראה איך האיש אשר איבה שוררת בינך
לבינו הפך להיות לך למגן ואיש אמונים. 35 רק העומדים בעוז רוח ניתנו
בזאת, ורק עליהם שפר גורלם. 36 והיה אם יתקוף אותך פיתוי מן השטן,
בקש מחסה באלוהים, כי הוא שומע ויודע.

37 אותותיו בלילה וביום ובשמש ובירח. אל תשתחוו לשמש ולא לירח.
השתחוו לאלוהים אשר ברא אותם, אם אותו תעבדו. 38 אם שחץ ימלא
אותם, הנה השוהים במחיצת ריבונך מספרים בשבחו לילה ויום, ולא
ילאו. 39 אותותיו באדמה אשר תראנה תשושה, אולם אך נוריד עליה
מים, ומיד תזוע ותתפח. זה אשר הפיח בה חיים יחיה גם את המתים, כי
הוא כל־יכול. 40 המטילים דופי באותותינו לא ייעלמו מעינינו. מי טוב

27 **נטעים:** הדובר הוא אלוהים.

29 **הכופרים יגידו:** בהיכנסם לגיהינום. **בני האנוש:** יש המפרשים שמדובר בקין, ראשון הרוצחים בעולם.

30 **המלאכים יורדים אליהם:** בשעת מותם או בקומם לתחייה.

33 **במתמסרים:** ר' סורה 112:2.

34 **שלם טובה:** ר' סורה 96:23.

35 **ניתנו בזאת:** ביכולת לשלם טובה תחת רעה.

38 **אותם:** את הכופרים הנקראים לעבוד את אלוהים לבדו. **השוהים במחיצת ריבונך:** המלאכים.

ממי: זה אשר יושלך אל אש גיהינום, או זה אשר יבוא בבטחה ביום
תחיית המתים? עשו ככל העולה על רוחכם. הוא מבחין באשר תעשו.

41 הכופרים בדבר־התוכחה עם הגיעו אליהם (יבואו על עונשם). הוא
ספר אדיר. 42 הבל לא יקרב אליו, לא מלפניו ולא מאחוריו. זהו חזון
אשר הורד ממרומים מעם החכם והמהולל. 43 כל אשר יאמרו לך, כבר
נאמר לשליחים אשר היו לפניך. ריבונך הוא בעל מחילה ובעל עונש
כבד.

44 אילו היינו עושים אותו קראן לא ערבי, היו אומרים, מדוע לא הוצגו
אותותיו אחד אחד (בערבית)? (ספר) לא ערבי (ונביא) ערבי? אמור, הוא
למאמינים מקור הדרכה ומרפא. אשר לא יאמינו – כבדו אוזניהם
משמוע, וטחו עיניהם מראות. כמוהם כמי שקוראים אליו מרחוק.

45 נתנו למשה את הספר, ואולם נחלקו בו. אלמלא גמר ריבונך אומר,
היו כבר שופטים ביניהם. הם אכן מטילים בו ספק וחושדים.

46 אשר יעשה טוב, עם עצמו הוא מיטיב, והעושה רע, לעצמו מרע,
וריבונך לא יגרום עוול לברואים. 47 אצלו שמור הידע על שעת הדין.
אין פרי בוקע מעטיפיו, ואין נקבה הרה או יולדת שלא על דעתו.

ביום אשר יקרא (אלוהים) אליהם, היכן שותפי? יגידו, עתה מודים אנו
בפניך, שאין בינינו מי שיעיד (על קיומם). 48 זנחו אותם אלה אשר
אליהם פנו בתפילה לפנים, והתחוור כי אין להם מנוס.

49 לא ילאה האדם מלפנות בתפילה למען יזכה בעושר, אך בעת רעה
תיפול רוחו ותאבד תקוותו, 50 ואם נטעים אותו מרחמינו ותחלוף הצרה
אשר פגעה בו, מיד יגיד, זו זכותי, ואיני סבור כי שעת הדין תגיע
אי־פעם. אם יחזירוני אל ריבוני, שמורה לי אצלו רוב טובה. – אך אנו

41 **ספר אדיר:** הקוראן.

43 **יאמרו לך:** הכופרים. ויש המפרשים: אלוהים.

44 **אותו:** את הספר שניתן למוחמד.

45 **הספר:** התורה. **גמר ריבונך אומר:** לדחות את עונשם לעולם הבא. **היו כבר שופטים ביניהם:** בעולם הזה – בין היהודים שנחלקו על אודות התורה.

47 **ביום אשר יקרא (אלוהים):** ביום הדין.

48 **לפנים:** בעולם הזה.

נודיע לכופרים את אשר עשׂו, ונטעים אותם עונש אכזר.

51 בגומלנו חסד עִם האדם, יפנה עורף וימשוך בכתפו, ואולם אך
תִּפקדֶנו רעה, יַרבה לפנות בתפילה.

52 אֱמור, תנו דעתכם: אם מאלוהים הוא, ואתם תכפרו בו – מי יִתעה
יותר מן המפליגים במחלוקת?

53 עוד נַראה להם את אותותינו בכל קצות הארץ ובהם עצמם, ואז
יתברר להם כי אמת הוא. האין די בכך שריבונךָ עֵד לכל דבר? 54 הם
מפקפקים בכך שיפגשו אי־פעם את ריבונם, ואולם הוא חולש על הכל.

52 **מאלוהים הוא:** הקוראן.

53 **בכל קצות הארץ:** יש המפרשים שהכוונה לכיבושי האסלאם העתידים לשמש אות לאמיתות נבואת מוחמד. **ובהם עצמם:** יש המפרשים שהכוונה לניצחון שהושג בקרב בַּדְר עוד בימי הנביא עצמו.

54 **יפגשו אי־פעם את ריבונם:** ביום הדין.

סוּרָה 42 הַמּוֹעֵצָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ. 2 ע.ס.ק.

3 כדברים האלה יְגַלה אלוהים האדיר והחכם לךָ ולאשר היו לפניךָ. 4 לוֹ
כל אשר בשמים ואשר בארץ, והוא העליון והנשׂגב. 5 הרקיעים חישבו
להתרסק זה על זה, והמלאכים משבחים ומהללים את ריבונם ומבקשים
מחילה למען כל אשר בארץ. אכן, אלוהים סולח ורחום. 6 הלוקחים להם
מגינים זולתו, אלוהים שומר צעדיהם, ולא עליךָ להשגיח עליהם.

7 כדברים האלה גילינו לךָ בקֻרְאָן ערבי, למען תזהיר את אֵם הערים ואת
השוכנים סביבה, ולמען תזהיר מפני יום הכינוס. אין ספק בו: מחנה אחד
לגן עדן, ומחנה אחר לאש התבערה.

8 לו רצה אלוהים, היה עושה את כולם אומה אחת, ואולם הוא פורשׂ את
רחמיו על אשר יחפוץ, ובני העוולה לא ימצאו מגן או מושיע. 9 האומנם
לקחו להם מגינים זולתו? אלוהים הוא המגן, והוא המְחַיה את המתים,
והוא כל־יכול.

10 כל דבר אשר נחלקתם בו, יוכרע דינו במשפט אלוהים. זהו אלוהיכם
וריבוני, עליו אֶסָּמֵךְ ואליו תשובתי. 11 הוא יוצר השמים והארץ; הוא
עשׂה לכם נשים כעצם מעצמכם, וגם את המקנה – זכר ונקבה, והִרבה

1 **ח.מ.:** ר' סורה 1:2.

5 **להתרסק:** מעוצם כבודו של אלוהים.

6 **מגינים:** אלילים.

7 **גילינו:** הדובר הוא אלוהים. **ערבי:** ר' סורה 2:12. **אם הערים:** ר' סורה 92:6. **יום הכינוס:** מכינויי יום הדין.

8 **אומה אחת:** כולה של מאמינים. ר' סורה 213:2. **על אשר יחפוץ:** על האומה שיבחר.

את זרעכם בזאת. אין דומה לו, והוא השומע והמבחין. 12 לוֹ מפתחות
השמים והארץ, והוא יִשלח פרנסה בשפע או בצמצום לאשר יחפוץ. כל
דבר הוא יודע.

13 הוא נתן לָכם את חוקי הדת אשר ציווה לנֹחַ, ואת אשר גִילינו לךָ,
ואת אשר ציווינו לאברהם, ולמֹשה ולישוע, לאמור, קַיימו את הדת ואל
תתפלגו בה. המשתפים מִתקשים לשׂאת את אשר תפציר בהם לקבל.
אלוהים יבחר לְקָרֵב אליו את אשר יחפוץ, וינחה אליו את בעל התשובה.
14 הם התפלגו רק לאחר שהוענקה להם הדעת, עקב רִשעה שנפלה
בינותם. אלמלא גמר ריבונךָ אומר לדחות את דינם לזמן קצוב, היו כבר
שופטים ביניהם. גם אלה אשר הונחל להם הספר אחריהם, מטילים בו
ספק וחושדים. 15 לכן, קְרָא והישר לכת כאשר צֻוויתָ, ואַל תיטה אחר
משוגות לבם, ואֱמור, מאמין אני בכל ספר אשר הוריד אלוהים ממרומים,
וצוויתי לשפוט ביניכם ביושר. אלוהים הוא ריבוננו וריבונכם, ולנו
מעשׂינו ולכם מעשׂיכם, ואין עוד צורך להחליף טענות בינינו. אלוהים
יְכַנסנו יחדיו, כי סוף כולם לשוב אליו. 16 המתפלמסים על אודות
אלוהים לאחר שנענו לו, טענתָם נדחית אצל ריבונם. עליהם החֵמה,
וצפוי להם עונש קשה.

17 אלוהים הוא אשר הוריד ממרומים את הספר למען תתגלה האמת, ואת
המאזניים. ומי יודע, אולי קָרבה שעת הדין ובאה. 18 אלה אשר אינם
מאמינים בה דורשים להחישה, ואולם המאמינים חרדים מפניה ויודעים
כי היא אמת לאמיתה. אכן, המפקפקים בשעת הדין מרחיקים לתעות.

13 **נתן לכם:** למוסלמים. **גילינו לך:** למוחמד.
14 **התפלגו:** מפרשים שמדובר באומות שקדמו למוחמד, ובעיקר ביהודים ובנוצרים שהתפלגו למפלגות בשל מחלוקות דתיות. **הדעת:** קיבלו את התורה. **לזמן קצוב:** עד זמן יום הדין. **היו כבר שופטים:** בעולם הזה. **אשר הונחל להם הספר אחריהם:** היהודים והנוצרים בני זמנו של מוחמד, או הערבים בני זמנו. הספר הוא התורה, או הקוראן.
15 **משוגות לבם:** של היהודים והנוצרים. **כל ספר:** כלל ספרי הקודש שאלוהים גילה. **לנו מעשינו ולכם מעשיכם:** ר' סורה 139:2. **יכנסנו:** ביום הדין.
16 **המתפלמסים:** יש המפרשים שמדובר ביהודים. **לאחר שנענו לו:** המתפלמסים עצמם, או האנשים בכלל.
17 **המאזניים:** סמל למשפט צדק.

19 אלוהים נוהג בברואיו בדרכֵי נועם: יִשלח פרנסה לאשר יחפוץ, והוא
החזק והאדיר. 20 כל החפֵץ לקצור את קציר מעשׂיו בעולם הבא, נַרבֶּה לו
את יבולו, וכל החפֵץ לקצור את קציר מעשׂיו בעולם הזה, ניתֵן לו אותו,
ואין לו חלק לעולם הבא.

21 האומנם יש להם שותפים אשר נתנו להם חוקי דת אשר לא התירם
אלוהים? אלמלא גמר אומר לדחות את הפסיקה, היו כבר שופטים אותם,
ולבני העוולה צפוי עונש כבד. 22 עוד תִראה את בני העוולה נחרדים
מפני פוֹעַל ידיהם, בבוא עונשם עליו. אבל המאמינים ועושׂי הטוב בגַני
עדן: כל חפצם שמור להם אצל ריבונם. זו הברכה הגדולה. 23 זה הדבר
אשר מְבַשׂר אלוהים לעבדיו המאמינים והעושׂים את הטוב. אֱמור, אינֵי
מבקש מכם שׂכר על זאת, רק אחווה של קרובי משפחה. גומל הטובה,
נוסיף לו גמול עליה. הן אלוהים סולח ומכיר טובה.

24 האם יגידו, הוא טוֹפֵל שקרים על אלוהים? אם ירצה אלוהים, יאטום
את לבךָ. אלוהים מוחה את דברי ההבל ומקים את האמת בדבריו, והוא
יודע תקרי לב. 25 הוא אשר יקבל אליו את עבדיו החוזרים בתשובה,
וימחַל על העוֹונות, ויֵדע את אשר תעשׂו. 26 וייענה למאמינים ולעושׂי
הטוב, ויַרבה להם את ברכתו. ואולם לכופרים צפוי עונש קשה.

27 אילו היה אלוהים מכלכל את עבדיו בשפע, כי אז היו פורעים בארץ.
על כן ישלח רק במידה כאשר יחפוץ. הן הוא מכיר ומבחין בעבדיו לְפנֵי
ולְפנים. 28 הוא המוריד גשמי ברכה לאחר שאפסה כל תקווה, והפורשׂ
את רחמיו, והוא המגן והמהולל. 29 אותותיו ניכרים בבריאת השמים
והארץ, ובַיצורים אשר הפיץ בהם. כאשר ירצה, יכול יוכל לכנסם.

30 כל אסון אשר יפגע בכם, עֵקב פוֹעַל ידיכם הוא, אם כי (אלוהים)

21 **שותפים:** אלילים הנחשבים לשותפי אלוהים. ר' סורה 96:2.
23 **קרובי משפחה:** הנביא מוחמד פעל כנביא בקרב קרובי משפחתו משבט קוריש.
24 **טופל שקרים על אלוהים:** בטענתו שאלוהים שלח אותו כנביא. **יאטום:** יחשל אותו וכך לא ייפגע. ויש המפרשים: אם יבדה מוחמד דברים מלבו, יאטום אלוהים את לבו והוא ישכחם ולא ישמיעם.
27 **פורעים:** העושר מגביר את הרשע.
29 **לכנסם:** למשפט, ביום הדין.

מרבה למחול. 31 לעולם לא יעלה בידכם לחמוק ממנו בארץ, ולא יקום
לכם מגן ומושיע זולת אלוהים.

32 אותותיו ניכרים בספינות השָטות בים, נישׂאות כהרים: 33 אם ירצה,
ישקיט את הרוח, ואז תידומנה על פניו – אלה אותות לכל אשר יאריך
רוחו ויכיר טובה – 34 או יטביען בסערה בעוון פועל נוסעיהן, ויַרבה
למחול. 35 כך יֵדעו המתנצחים על אותותינו כי אין להם מנוס.

36 כל הטוב אשר הונחל לכם אינו אלא תענוג חולף של חיי העולם הזה,
והשמור אצל אלוהים למאמינים ולנסמכים על ריבונם טוב ונצחי מאלה.
37 (הוא שמור) לסרים מפשע חמור ומתועבה, אשר בהימלאם חֵמה
יסלחו, 38 ואשר נענים לריבונם ומקיימים את התפילה, ועניינם מוכרע
במועצה, ומוציאים ממון מאשר פִּרנסנו אותם, 39 ואשר אם פוגעים בהם
לרעה, קמים להיפרע.

40 רעה תחת רעה תשולם, ואולם המוחל והמַשלים – שׂכרו על אלוהים.
אין הוא אוהב את בני העוולה. 41 כל הנפרע מהגורמים לו עוול, אין
דרך להאשימו. 42 אין להאשים בלתי אם את הגורמים עוול לאנשים ואת
הפורעים בארץ בלא צדק. אלה, צפוי להם עונש כבד. 43 ואשר יבליג
ויסלח – זוהי הנחישות הראויה.

44 כל אשר יַתעהו אלוהים, לא עוד יקום לו מגן. עוד תִראה כי בני
העוולה יגידו בראותם את העונש, היש דרך לשוב? 45 ותִראה אותם
מוצגים נוכח האש, משפילים עיניהם בכלימה ושולחים בה מבט בגנֵבה.
המאמינים יגידו, ההולכים לאבדון הם אלה אשר ימיטו אבדון על עצמם
ועל בני משפחותיהם ביום תחיית המתים. אכן לבני העוולה צפוי עונש
לעולמי עולמים, 46 ולא יקום להם מגן אשר יושיעם מפני אלוהים. כל
אשר יַתעהו אלוהים, לא ימצא לו כל דרך.

38 **מוכרע במועצה:** אינם מקבלים החלטות בלא להיוועץ זה בזה. **מוציאים ממון:** ר' סורה 195:2.

43 **יבליג ויסלח:** הפרשנים הבחינו בחוסר ההתאמה בין פסוק זה לקודמיו, בהם נקראים המאמינים להיפרע מרודפיהם. הוצעו תירוצים שונים ליישוב הסתירה.

44 **תראה:** ביום הדין. **דרך לשוב:** אל העולם הזה.

47 הֵיענו לריבונכם בטרם יבוא יום מאת אלוהים אשר אין להשיבו. לא
יהיה לכם מפלט ביום ההוא, ולא תוכלו להתכחש.

48 אם יִפנו עורף – לא שלחנו אותךָ לשמור את צעדיהם. עליךָ רק
למסור. ככל שנטעים את האדם מרחמינו, כן יעלוֹז, ואולם במצוא אותם
רעה בשל כל אשר עוללו ידיהם זה כבר, מיד יכפור האדם.

49 לאלוהים מלכות השמים והארץ: יברא את אשר יחפוץ, ויעניק בנות
לאשר יחפוץ ובנים לאשר יחפוץ, 50 או ייתן להם משני המינים, בנים
ובנות, ויעַקֵר את אשר יחפוץ. יודע הוא ויכול.

51 אלוהים לא ידבר אל בשר ודם אלא בהתגלות, או מעבר למחיצה, או
ישלח שליח אשר יגַלה כאשר ירשֶה את אשר ירצה. הוא עליון והכם.

52 כך גילינו לךָ את רוח דבָרנו. לא ידעתָ מהו הספר ומהי האמונה,
ואולם עתה עשׂינו אותו לאור אשר בו ננחה את אשר נחפוץ מבין
עבדינו, ואף אתה תַנחה באורח מישרים, 53 באורַח אלוהים אשר לו כל
אשר בשמים ואשר בארץ. אכן, אל אלוהים ישובו הדברים.

52 **רוח דברנו:** מפרשים שהרוח הוא הקוראן, אשר נשלח בדברו של אלוהים, כלומר במצוותו. **הספר:** הקוראן.

סוּרָה 43 עִטּוּרֵי הַזָּהָב

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 אשבע בספר הברור! 3 עשינו אותו קֻרְאָן ערבי, למען תשׂכילו להבין.
4 הוא אצלנו באֵם הספרים, עליון ומלא חוכמה. 5 האם נעביר מעליכם
את דבר־התוכחה, כיוון שקהל מתהוללים אתם? 6 מה רבּים הנביאים
אשר שלחנו אל הדורות הראשונים, 7 אך כל אימת שבא אליהם נביא,
הלעיגו עליו. 8 הכחדנו אדירים מהם, וכבר היה גורל הראשונים לכם
למופת.

9 אם תשאל אותם, מי ברא את השמים ואת הארץ, יאמרו, ברא אותם
האדיר והיודע. 10 הוא אשר פרשׂ לכם את הארץ כיצוע ופתח לפניכם את
נתיביה למען תישירו לכת, 11 והוא אשר הוריד מן השמים מים במידה,
ובהם הֶחֱיֵינו ארץ שנָשַׁמה. כך גם תוצאו אתם (חיים מן הקבר). 12 והוא
אשר ברא את המינים כולם, ונתן לכם ספינות ובהמות אשר יסִיעוכם,
13 וכך תשבו על גבן בבִטחה, ותזכרו את חסד ריבּונכם בשבתכם עליהן,
ותאמרו, ישתבַּח שמו של מי שהכפיפן לרצוננו, שאם לא כן, לא היה
הדבר עולה בידינו, 14 ואל ריבּוננו נשוב.

1 **ח.מ.:** ר' סורה 1:2.
3 **עשינו:** הדובר הוא אלוהים. **ערבי:** ר' סורה 2:12.
4 **אם הספרים:** ר' סורה 39:13. **עליון:** מפרשים שהקוראן בגרסתו השמימית היה עליון על יתר כתבי הקודש, שמקוּרם אף הוא באֵם הספרים.
8 **אדירים מהם:** מן הכופרים בני זמנו של מוחמד. **לכם למופת:** בפרקי קוראן קודמים, או בתולדות העמים.
11 **החיינו:** הדובר הוא אלוהים. **תוצאו אתם:** תחיית המתים משולה כאן להפרחת השממה.
14 **אל ריבוננו נשוב:** ביום הדין

15 הם עשׂו את ברואיו לחֵלֶק ממנו. אכן האדם כופר מושבע הוא. 16 האם
לעצמו ייטול (אלוהים) בנות מברואיו, ואתכם יבחר לברך בבנים?
17 הלא כל אימת שמבשׂרים להם על אשר ידַמו כי יש לָרַחמָן, קודרות
פניהם ונפשם מרה. 18 וכי (יעדיף) את אשר יפורכסו בתכשיטים, ואשר
בעת דין ודברים לא יֵדעו להביע דברים בבירור? 19 הם עשׂו את
המלאכים עבדֵי הרחמן לנקבות. האם היו עדים לבריאתם? עדותם תירשם,
והם עוד יישָאלו. 20 הם אמרו, לוּ רצה הרחמן, לא היינו עובדים אותם.
ואולם אין הם יודעים דבר על כך. רק דיבּה הם מוציאים. 21 האם נָתַנוּ
להם לפני כן ספר אשר עליו הם נסמכים? 22 לא! רק זאת הם אומרים,
מצאנו את אבותינו מאוחדים באמונתם, לכן בדרכם נישיר לכת.

23 בדומה לכך, כל אימת ששלחנו לפניךָ מזהיר אל אחת הערים, אמרו
בניה שטופי התפנוקים, מצאנו את אבותינו מאוחדים באמונתם, ודרכם
היא לנו דוגמה ומופת. 24 אמר (המזהיר), ולוּ גם אַראה לכם דרך ישרה
מדרך אבותיכם? אמרו, כופרים אנו באשר נשלחתם למסור. 25 נקמנו
נקמתנו בהם, ועתה רְאֵה מה היה סופם של המכחישים.

26 אברהם אמר לאביו ולבני עמו, אין אני מחויב לאשר תעבדו, 27 כי
אם רק לאשר יצר אותי. הוא ינחני. 28 אז קבע זאת (אלוהים) כאִמרה
אשר שׂרדה לנצח בקֶרב צאצאיו, למען ישובו.

15 **ברואיו:** מילולית: עבדיו. **חלק ממנו:** טענו שהם נולדו לו, כך שהם זהים לו במהות האלוהית. ר' סורה 116:2.
16 **בנות:** ר' סורה 19:53.
17 **מבשרים להם:** על הולדת בת. **קודרות פניהם:** הם אינם שמחים בלידתן של בנות, ולפיכך אין היגיון באמונתם שאלוהים עצמו בחר להיות אב לבנות. **רחמן:** ר' סורה 30:13.
18 **יפורכסו בתכשיטים:** כלומר בנות. ויש המציינים כי הכוונה לפסילים המקושטים בכסף וזהב. **לא ידעו להביע:** כלומר, הנקבה מוגבלת בכישוריה, ולפיכך לא ייתכן שאלוהים יהיה אב לבנות.
19 **עשו את המלאכים...לנקבות:** זיהו אותם עם האלילות שאותן עבדו כבנות אלוהים.
20 **עובדים אותם:** את המלאכים, כבנות אלוהים. **דיבה:** על כך שאלוהים לא אסר עליהם לעבוד אותם. או: על כך שהמלאכים הם נקבות.
23 **לפניך:** פנייה אל הנביא מוחמד.
28 **אמרה אשר שרדה לנצח:** הפרשנים מסבירים שהכוונה לחלקה הראשון של השַׁהָאדה, כלומר ההצהרה שאין אלוה מבלעדי אלוהים. אמרה זו הועברה כמורשת דתית מדור לדור בקרב צאצאי אברהם.

29 הנחתי לאלה ולאבותיהם להתענג, עד אשר נגלתה בפניהם האמת
כפי שליח דובֵר ברורות. 30 וכאשר נגלתה האמת בפניהם, אמרו, אלה
כשפים מובהקים, ואנו כופרים בזאת. 31 עוד אמרו, מדוע לא הורד
הקֻרְאָן הזה ממרומים אל אחד מבנֵי שתי הערים, איש עתיר נכסים? 32 –
האם להם נִתנה הזכות לחלק את רחמי ריבונךָ? אנו חילקנו ביניהם את
מחייתם בחיי העולם הזה, ורוממנו כמה מהם במעלות על זולתם למען
יוכלו להעבידם, ואולם רחמי ריבונךָ טובים מכל אשר יאגרו.

33 אלמלא נטו האנשים להיות אומה אחת, היינו עושׂים לכופרים ברחמן
בתים אשר גגות של כסף להם, ומדרגות לעלות בהן אל הגג, 34 ושערים
לבתיהם ויצועים להסב עליהם, 35 ועיטורי זהב. כל אלה אינם אלא
תענוג חולף של חיי העולם הזה, ואילו העולם הבא שמור אצל ריבונךָ
ליראים.

36 כל המתעלם מִזכרו של הרחמן, נועיד לו שׂטן כבן לווייתו. 37 הם
מרחיקים אותם מן הנתיב, אף כי ידַמו כי יישירו לכת. 38 אך כאשר
יבוא האדם אלינו, יגיד (לבן לווייתו), מי ייתן והיינו אתה ואני רחוקים
זה מזה כרחוק מזרח ממערב. מה נורא אתה כבן לוויה. 39 כֵּיוון שהייתם
בני עוולה, לא יפחת היום נטל העונש מעליכם, אפילו תַחלקוהו כולכם.

40 התוכל להשמיע קולךָ באוזני החירשים, או להנחות את העיוורים ואת
השרויים בתעייה גמורה?

41 בין אם נעבירךָ מן החיים, ואז ניקח מהם נקם, 42 ובין אם נַראה לךָ
את העונש אשר הבטחנו להם – יכול נוּכל להם.

29 **האמת:** הקוראן.
30 **כופרים בזאת:** בדברי הקוראן.
31 **שתי הערים:** מַכּה וטָאיף. מפרשים שהכופרים סברו כי מן הראוי שאלוהים ישלח כנביא איש מכובד מבני אחת הערים הללו, ולא איש נחות כמוחמד. ויש הגורסים שמדובר באלוַליד אבן אלמוגִירָה איש מֶכּה, או עורוָה אבן מַסְעוּד איש טאיף. שהיו עשירים מאוד.
32 **להעבידם:** להעסיקם בשכר, או לקחתם לעבדים. **רחמי ריבונך:** בעולם הבא.
33 **להיות אומה אחת:** להידמות זה לזה בנטייתם להבלי העולם הזה. אלמלא כן, היה אלוהים מעניק עושר לכופרים מבלי לחשוש פן המאמינים יתקנאו בהם ויכפרו כמותם. כלומר העושר משחית, והנאות העולם הזה שוות בעיני אלוהים כקליפת השום.
38 **אלינו:** אל אלוהים, ביום הדין.
41 **בין אם נעבירך מן החיים:** ר' סורה 46:10.

43 דְבַק באשר נִגלה לךָ; אתה הולך באורח מישרים. 44 דבר־תוכחה הוא
לךָ ילבני עמךָ, ועתידים אתם להישָאל. 45 שְאַל את שליחינו אשר
שלחנו לפניךָ, האם עשׂינו אֵלים אשר יש לעובדם מבַּלעדי הרחמן?

46 שלחנו את משֶה להביא את אותותינו אל פרעה ומועצת נכבדיו. אמר,
אני שליחו של ריבון העולמים. 47 וכאשר הביא להם את אותותינו, שׂמו
אותם לצחוק, 48 אך כל אות שהראינו להם היה קשה מקודמו, והענשנו
אותם במכות למען ישובו. 49 אמרו, הוי המכשף, קְרָא למעננו אל
ריבונךָ בשֵם בריתו אִתךָ, ומעתה נישיר לכת. 50 ואולם כאשר הסרנו את
העונש מעליהם, הֵפֵרו את דברם. 51 אז הכריז פַּרעֹה באוזני בני עמו
לאמור, הוי בני עמי, האם לא לי המלכות במצרים, ולא יזרמו הנהרות
הללו לרגלַי? האם לא תבחינו? 52 האין אני טוב מן הנִקלֶה הזה אשר לא
יוכל לדבּר ברורות? 53 מדוע לא עוּטר בצמידי זהב, ולא באה עִמו
פמליה של מלאכים? 54 כך הסית את בני עמו, והם נשמעו לו. הם היו
קהל מופקרים. 55 וכאשר הכעיסונו, נקמנו בהם, והטבענו את כולם,
56 ונְתַנוּ אותם למשל ולשנינה לבאים אחריהם.

57 כאשר הובא בן מִרְיָם כמשל, הֵריעו בני עמךָ לזאת, 58 ואמרו, האם
טובים האֵלים אשר לנו ממנו? הם הביאוהו לךָ כמשל רק לשֵם התנצחות.
אכן עַם של וכחנים הם. 59 אין הוא אלא עֶבד אשר נטינו לו חסד ונְתַנוּ
אותו למופת לבני ישׂראל. 60 אם נחפוץ, נוכל לשׂים במקומכם מלאכים

44 **עתידים אתם להישאל:** ביום הדין, האם קיימתם את מצוות הקוראן.
45 **שאל את שליחינו:** מפרשים שמדובר בשאלה רטורית, או שעליו לשאול את בני עמם של השליחים (היהודים והנוצרים).
47 **הביא להם את אותותינו:** חולל לפניהם ניסים והביא עליהם את המכות.
51 **לרגלי:** יש המפרשים כפשוטו, כלומר לרגלי ארמונותי, או במשמעות מושאלת: בהתאם לרצוני.
52 **לא יוכל לדבר ברורות:** רמז להיותו של משה כבד לשון.
57 **הובא בן מרים כמשל:** כדוגמה לבן אנוש הנחשב לבנו של אלוהים. **הריעו:** שמחו, כי מצאו בדוגמתו של ישוע הוכחה לכך שגם אליליהם יכולים להיחשב כבני אלוהים.
58 **האם טובים האלים אשר לנו ממנו:** האלים שלנו אינם מיוחסים מישוע. מפרשים כי זו תגובת הכופרים לאזהרות הקוראן כי המאמינים בכך שאלוהים העמיד צאצאים ילכו לגיהינום. הכופרים משיבים בלעג כי אם זה דינם של המעריצים את ישוע כבן אלוהים, הם ואליליהם הפחותים מישוע ישמחו לבוא גם הם לגיהינום ולהיות שם בדרגה שווה לדרגתו של ישוע.

אשר יחליפו אתכם על פני האדמה. 61 סימן הוא לבואה של שעת הדין.
אַל תפקפקו בה ולכו בעקבותי. זוהי דרך הישר. 62 ואַל ידיחכם השטן,
הן הוא אויבכם המושבע. 63 כאשר הביא יֵשוּעַ את האותות הנהירים,
אמר, הבאתי לכם את החוכמה, למען אבאר לכם את אשר נחלקתם בו.
לכן הֱיו יראים את אלוהים ושִמעו בקולי. 64 אלוהים הוא ריבוני וריבונכם,
לכן עִבדוהו. זהו אורח מישרים; 65 ואולם מחנותיהם חלקו אלה על אלה.
אבוי לבני העוולה מפני עונשו של יום מר ונִמהר. 66 לא נותר להם אלא
לצַפות כי תבוא עליהם שעת הדין כחתף בלא שישערוה. 67 ביום ההוא
יהפכו ידידי נפש אויבים זה לזה, פרט ליראים.

68 – הוי עבדַי, היום לא ייפול עליכם פחד ולא תצטערו. 69 אשר
האמינו באותותינו והתמסרו, 70 היכנסו לגן עדן, אתם ונשותיכם. מאושרים
תהיו. 71 יסובבו ביניהם קערות של זהב וגביעים, ובהם כל אשר תאווה
הנפש וכל אשר תתענג העין עליו. לעולמי־עד תהיו בו. 72 זהו גן עדן
אשר ירשתם בזכות מעשיכם, 73 ובו מזומנים לכם פירות רבים אשר
מהם תאכלו. 74 החוטאים יהיו בעונש גיהינום לנצח. 75 לא יַרפו מהם
לרגע, ונטולי תקווה ייאלמו דום. 76 לא גרמנו להם עוול, כי הם היו בני
העוולה. 77 הם יקראו, הוי מָאלִכּ, לוּ רק מיהר ריבונך להשמידנו! יגיד,
כאן תישארו.

78 הבאנו לכם את האמת, ואולם רובכם מאסתם באמת. 79 האם כבר
טיכסו עצה? אנו נטכס. 80 או האם חושבים הם כי לא נשמע את
צפונותיהם ואת סוד־שיחם? לא כן, כי שליחינו ניצבים לידם ורושמים.

60 **לשים במקומכם מלאכים:** כלומר מלאכים אינם מוגבלים רק לשמים, ולפיכך אין סיבה להערצתם כבני אלוהים. ויש המפרשים: "נוכל ליצור מלאכים מתוככם", כלומר לגרום לכך שיוולדו לכם מלאכים, אות לכך שהם לאו דווקא בני אלוהים, וגם ישוע אינו כזה.

61 **סימן הוא:** ישוע. הופעתו באחרית הימים תבשר את יום הדין. ויש המפרשים שהכוונה לקוראן המבשר על יום הדין.

65 **מחנותיהם:** סיעות הנוצרים שלא הסכימו ביניהן בנוגע לטיבו של ישוע, וכדומה.

67 **פרט ליראים:** רק אחוותם של הצדיקים תשרוד ביום הדין.

69 **התמסרו:** ר' סורה 112:2.

77 **מָאלִכּ:** שמו של המלאך שומר גיהינום. **להשמידנו:** כדי שנחדל לסבול.

79 **טיכסו עצה:** כיצד לפגוע במוחמד. **אנו נטכס:** את הנקמה בזוממים לפגוע בנביא.

80 **שליחינו:** המלאכים.

81 אֱמור, לוּ היה בן לרחמן, הייתי אני ראשון העובדים. 82 ואולם ישתבַּח
שֵם ריבון השמים והארץ, ריבון הכס, ויינון מעל התארים אשר בהם
יתארוהו. 83 הנח להם להיסחף ולהשתעשע עד אשר יפגשו את היום אשר
הובטח להם. 84 הוא האלוה אשר בשמים, והאלוה אשר בארץ, והוא
החכם והיודע. 85 יתברַך זה אשר לו מלכות השמים והארץ וכל אשר
ביניהם. אצלו היֶדע על שעת הדין, ואליו תוחזרו. 86 אלה אשר אליהם
יתפללו מבַּלעדיו לא יוכלו להשתדל; רק המעידים על האמת ביודעין.

87 אם תשאל אותם, מי ברא אותם, יאמרו, אלוהים. אם כן, כיצד זה
ישגו בשקרים? 88 (אלוהים שומע את הנביא) באומרו, ריבוני, אלה עַם
אשר לא יאמינו. 89 – חוס עליהם ואֱמור, שלום. לבסוף ייווכחו לדעת.

81 **ראשון העובדים:** את בנו של אלוהים. ויש גורסים: "הייתי ראשון העובדים את אלוהים לבדו".

82 **תארים:** כגון שהוא אב לבן כישוע, או לבנות שהכופרים עובדים להן כאלילות.

85 **אליו תוחזרו:** למשפט ביום הדין.

86 **אשר אליהם יתפללו:** האלילים שהכופרים פונים בתפילה אליהם. **להשתדל:** בפני אלוהים למען המאמינים בהם. **רק המעידים:** יוכלו להשתדל. מפרשים שמדובר בעיקר בישוע ובמלאכים, וכן בעוזיר, שזכאים להשתדל למען המאמינים בהם. או: רק (למען) המעידים. במקרה זה מפרשים כי המעידים שלמענם ישתדלו המלאכים הם המוסלמים האומרים את העדות (בערבית: שַהָאדה) שאין אלוה מבלעדי אלוהים.

87 **ישגו בשקרים:** יתפתו ללכת אחר אלילים זולת אלוהים.

89 **חוס עליהם:** יש המפרשים שהפסוק בוטל בתוקף הצו המצוי בסורה 5:9 ("פסוק החרב") המכריז מלחמה כוללת בכופרים.

סוּרָה 44 הֶעָשָׁן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 אשבע בספר הברור! 3 הורדנוהו ממרומים בלילה מבורך – מאז
ומתמיד נהגנו להזהיר. 4 בו ייחרץ כל דבר בשׂום שׂכל, 5 על־פי דברנו
– מאז ומתמיד שלחנו שליחים 6 ברחמים מעִם ריבונך – הוא השומע
והיודע, 7 מעִם ריבון השמים והארץ ואשר ביניהם. לוּ רק הייתם נכונים
להשתכנע. 8 אין אלוה מבַּלעדיו, המחַיה והממית, ריבונכם וריבון אבותיכם
הראשונים, 9 ואולם הם מטילים ספק ושטופי שעשוע.

10 צַפֵּה לבואו של יום אשר בו יביאו השמים עשן לעין כל, 11 והוא יכסה
את האנשים. זה עונש קשה. 12 ריבוננו, הָסֵר מעלינו את העונש, כי
מאמינים אנו. 13 אך מה יועיל להם, אם ייזָכרו לאחר שכבר בא אליהם
שליח אשר הזהירם ברורות? 14 הם פנו לו עורף ואמרו, אחרים לימדוהו,
והוא אחוז שֵׁד. 15 גם אם נסיר קמעא את העונש, תשובו לסורכם.

1 **ח.מ.:** ר' סורה 1:2.

3 **הורדנוהו:** את הקוראן. **לילה מבורך:** מרבית הפרשנים גורסים שמדובר בליל אלקַדְר (ר' סורה 97), אך יש המזהים אותו עם לילות קדושים אחרים. **מאז ומתמיד נהגנו להזהיר:** לפיכך הורדנו את הקוראן כדי להמשיך ולהזהיר באמצעותו את הברואים.

4 **בו ייחרץ כל דבר:** הפרשנים גורסים שבליל אלקַדְר נחרצים גורלות כל הברואים לתקופה של שנה אחת, עד ליל אלקַדְר הבא.

10 **עשן:** על הפרשנים מקובלת הדעה שמדובר ברעב כבד שפקד את העיר מַכּה בימי מוחמד. העשן מסמל את ערפול החושים שגרם הרעב, ובעטיו היטשטשה ראייתם של התושבים. אולם יש התופסים את העשן כפשוטו, ובמקרה זה הופעתו תבשר את קץ העולם.

14 **אחרים לימדוהו:** רמז לדעת הכופרים שמוחמד אינו נביא אמת אלא רק דובר בשם בני אדם אחרים. **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.

15 **נסיר קמעא את העונש:** את הרעב בעולם הזה, או את ייסורי יום הדין.

16 ביום אשר נהלום מהלומה כבדה – אז נָקוֹם ננקום.

17 ולפניהם כבר ניסינו את עַמו של פַּרעֹה: בא אליהם שליח נכבד ואמר,
18 תנו בידַי את עבדֵי אלוהים – שליח נאמן אני אליכם – 19 ואַל
תמרדו באלוהים. הִנה הצגתי לכם אסמכתא ברורה, 20 וישמרני ריבוני
וריבונכם פן תסקלוני. 21 גם אם אינכם מאמינים לי, הַניחו לי. 22 אז
קרא אל ריבונו, אלה עַם של חוטאים. 23 הוצֵא את עבדַי הלילה הזה, כי
עומדים לדלוק אחריכם. 24 הַשאֵר את הים בקוע, כי הם גדודים אשר
נחרץ גורלם לטבוע. 25 הם הניחו מאחור שפע גנים ומעיינות, 26 שׂדות
זֶרע, משכנות פאר, 27 ומנעמֵי תענוגות. 28 כך היה, ואנו הורשנו כל
זאת לבני עם אחר. 29 השמים והארץ לא בכו להם ולא ניתנה להם
ארכה. 30 כך הִצלנו את בני ישׂראל מעונש מחפיר, 31 מיד פַּרעֹה. הוא
היה מתנשא ומתהולל. 32 בחרנו אותם ביודעין להיות מעל כל שוכני
העולמים, 33 ונָתַנּו להם אותות אשר ניסיון ברור הם.

34 הללו אומרים, 35 אין דבר מעֵבר למותנו הראשון, ולעולם לא יקימונו
לתחייה. 36 הָשיבו את אבותינו, אם אמת בפיכם.

37 האם טובים הם מבני עמו של תֻבַּע ומאלה אשר חיו לפניהם? השמדנו
אותם כי חטאו.

16 **ביום אשר נהלום:** ביום הדין. אולם כמה מן הפרשנים נוהגים להסביר שמדובר בניצחון שהושג על הכופרים במלחמת בַּדְר (שנת 624).

17 **שליח נכבד:** משה.

18 **עבדי אלוהים:** בני ישראל.

19 **אסמכתא ברורה:** הניסים שחולל משה בפני פרעה וחרטומיו.

23 **הוצא:** פניית אלוהים אל משה.

24 **השאר את הים בקוע:** כדי שהרודפים יבואו בו אחריכם ויטבעו. ר' שמות יד 16–29.

28 **לבני עם אחר:** לבני ישראל, שיצאו ממצרים עם רכוש שנטלו מן המצרים (ר' שמות יב 32–36). ויש המפרשים שבני ישראל שבו מצרימה לאחר טביעת המצרים וירשו את נחלאותיהם.

33 **אותות:** קריעת הים, המן, השליו וכדומה.

34 **הללו:** הכופרים בני זמנו של מוחמד.

35 **מותנו הראשון:** המוות הארצי בסוף החיים בעולם הזה, להבדיל ממוות הנמשך אל העולם הבא והמשמש מבוא לתחיית המתים.

36 **אם אמת בפיכם:** אם באמת יש חיים לאחר המוות, כפי שאתה, הנביא, טוען בשם אלוהיך.

37 **תֻבַּע:** תואר של שליטי תימן הקדומים. מסופר שאחד מהם התבשר על הופעתו הצפויה

38 לא בראנו את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם לשם שעשוע.
39 בראנו אותם רק למען תתגלה האמת, ואולם מרביתם אינם יודעים.
40 יום הפסיקה הוא המועד לכולם. 41 הוא יום אשר בו לא יועיל מגן לְבן
חסותו במאום, והם לא ייוושעו, 42 זולת אשר ירחם עליו אלוהים. הוא
האדיר והרחום. 43 עץ הזַקּום 44 הוא מזונו של החוטא הנפשע.
45 כנחושת רותחת יגעש בקרביים, 46 יבעבע כמים רותחים. 47 –
תִפסוהו ואל מעמקֵי גיהינום הַשליכוהו, 48 והָריקו על ראשו את עונש
המים הרותחים! 49 טְעַם, הן אתה אדיר ונכבד! 50 זה הדבר אשר
פקפקתם בו. 51 היראים ישכנו במקום מבטחים, 52 בין גנים ועל פלגי
מים, 53 עוטים משי וקטיפה זה מול זה. 54 כך יהיה, ונזַווגם עם עלמות
צחורות עור ויפות עין. 55 יזמינו מכל פרי, ולבטח יֵשבו. 56 טַעַם מוות
לא יֵדעו שָׁם, זולת המוות הראשון, והוא ישמרם מפני עונש השְׁאוֹל,
57 זהו חסד ריבונך, וזוהי הזכייה הכבירה.

58 גילינו אותו בלשונך, למען ייקל עליהם לזכור. 59 פְּקַח עין, הן גם
הם פוקחים עין.

של מוחמד וקרא לבני עמו להאמין בו, אך הם סירבו.

40 **יום הפסיקה:** אחד מכינויי יום הדין.

43 **זקום:** ר' סורה 62:37.

54 **צחורות עור:** צחורת עור מכונה בערבית חַוְרָאא' (רבות: חור), ומכאן כינויין: "חוריות". ויש אומרים כי כינוין מעיד על עיניהן השחורות והבוהקות בלובנן.

58 **אותו:** את הקוראן. **בלשונך:** הערבית. ר' סורה 2:12.

סוּרָה 45 הַכּוֹרַעַת בֶּרֶךְ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 זהו ספר אשר הורד ממרומים מעִם אלוהים האדיר והחכם. 3 בשמים
ובארץ צפונים אותות למאמינים. 4 ובבריאתכם ובַיצורים אשר יפיץ
אלוהים צפונים אותות לאנשים הנכונים להשתכנע. 5 בחילוף הלילה
והיום ובפרנסה אשר שולח אלוהים משמים, אשר יחַיה בה ארץ שנָשַׁמה,
ובכיוון משב הרוחות, צפונים אותות למשׂכילים להבין. 6 אלה אותות
אלוהים אשר נקראם בפניך למען גַלות את האמת, ועִם בוא כל אלה,
לאיזה אומֶר יאמינו, אם לא לאלוהים ולאותותיו?

7 אבוי לכל רמאי נפשע, 8 השומע את אותות אלוהים נקראים בפניו,
ואף־על־פי־כן יעמוד במִריו, כמו מעולם לא שמעם. בַּשֵׂר לו על עונש
כבד. 9 כאשר נודעים לו כמה מאותותינו, הוא שׂם אותם ללעג. כל אלה,
צפוי להם עונש מחפיר. 10 מעֵבר מזה – גיהינום אשר בו לא יועיל להם
פועַל ידיהם במאום, ואף לא המגינים אשר לקחו להם זולת אלוהים.
צפוי להם עונש כבד.

11 זהו מקור הדרכה, אך הכופרים באותות ריבונם ייענשו בייסורים
קשים.

12 אלוהים הוא אשר הכפיף לרצונכם את הים, למען ישוטו בו הספינות
על־פי דבָרו, ולמען תבקשו לכם פרנסה מאִתו, ולמען תכירו טובה.

1 **ח.מ.:** ר' סורה 1:2.

2 **זהו ספר:** הקוראן.

6 **אותות אלוהים:** ר' סורה 39:2.

10 **מעבר מזה:** בעולם הבא. **המגינים:** האלילים.

13 והוא הכפיף לרצונכם ברוב חסדו את כל אשר בשמים ובארץ. בזאת
צפונים אותות לאנשים הנמלכים בדעתם.

14 אֱמור למאמינים כי ימחלו לאשר אינם מצפים לבואם של ימֵי אלוהים,
למען יגמול אלוהים לאנשים כפועלם. 15 כל העושׂה טוב, למען עצמו
יעשׂה, והעושׂה רע, לעצמו מֵרע. לאחר כל זאת אל ריבּונכם תוחזרו.

16 נָתַנו לבני ישׂראל את הספר ואת המשפטים ואת הנבואה, ופִרנסנו
אותם במיטב הדברים, ורוממנו אותם מכל שוכני העולמים, 17 ונָתַנו
להם דינים נהירים, והם לא נחלקו ביניהם כי אם לאחר שהוענקה להם
הדעת, עֵקב רִשעה שנפלה בינותם. ריבּונךָ ישפוט ביניהם ביום תחיית
המתים בכל אשר נחלקו בו. 18 אַחַר קבענו לךָ חוקי הֲלָכה. נְהַג על־פיה
ואַל תיטה אחר משוגות לבם של חסרי הידע. 19 הם לא יועילו לךָ במאום
אצל אלוהים. בני העוולה הם מגינים זה לזה, ואלוהים הוא מגן היראים.
20 זה יאיר את עיני האנשים ויביא הדרכה ורחמים לאנשים הנכונים
להשתכנע.

21 האם סבורים בעלי העוונות כי דינם אצלנו כדין המאמינים ועושׂי
הטוב? כי בחייהם ובמותם ידמו זה לזה? זהו שיפוט מעוות. 22 אלוהים
ברא את השמים ואת הארץ למען תתגלה האמת, ולכל נפש ישולם
כפועלה, ואיש לא יקופח.

23 הֲרָאיתָ את הלוקח לו כאֵל את משוגת לבו? הִתעהו אלוהים ביודעין
ואטם את אוזניו ולבו, ושׂם כסות על עיניו. מי יוכל להחזירו אל דרך
הישר אחרי אלוהים? האם לא תיזָכרו?

24 הם אמרו, דבר אין לנו מעֵבר לחיינו בעולם הזה; האחד ימות והאחר
יחיה, ורק הזמן יביא עלינו כלָיה. אין הם יודעים דבר על זאת, והם רק

14 **ימחלו:** יש המפרשים שפסוק זה פג תוקפו לאחר שניתנו פסוקים אחרים המצווים על מלחמת קודש בכופרים. **ימי אלוהים:** הימים שבהם אלוהים ייתן ניצחון למאמינים ויעשה שפטים בכופרים. הכופרים אינם מאמינים שימים כאלה עתידים לבוא אי פעם.

15 **תוחזרו:** ביום הדין.

16 **הספר:** התורה.

18 **קבענו לך:** פנייה אל מוחמד. **הלכה:** בערבית: שַׁרִיעָה.

20 **זה יאיר:** הקוראן.

23 **את משוגת לבו:** את העצמים שנהה אחריהם, כגון עצים ואבנים.

מדַמים. 25 כאשר קוראים בפניהם את אותותינו הנהירים, טענה ניצחת
אחת להם: יגידו, הָשיבו את אבותינו (לחיים), אם אמת בפיכם.
26 אֱמור, אלוהים ייתן נשמת חיים באפכם ואז ימיתכם, ואז יכַנֵס אתכם
לקראת יום תחיית המתים. אין ספק בו. ואולם מרבית האנשים אינם
יודעים.

27 לאלוהים מלכות השמים והארץ, וביום אשר תגיע שעת הדין – ביום
ההוא ילכו השוגים בהבל לאבדון. 28 אז תִראה והנה כל אומה כורעת
ברך, וכל אומה תיקָרֵא אל ספרה ויֵיאמר לה, היום ישולם לכם כפועלכם.
29 זה סִפרֵנו אשר יגיד את האמת עליכם. הן שמרנו בכתב את אשר
עשׂיתם. 30 אשר למאמינים ולעושׂים את הטוב, עליהם יפרושׂ אלוהים
את רחמיו. זו הזכייה הברורה. 31 ואשר לכופרים: האם לא קראו בפניכם
את אותותַי, אך אתם מלאתם שחץ והייתם חוטאים? 32 וכאשר אמרו כי
הבטחת אלוהים אמת היא, וכי שעת הדין, אין ספק בה, אמרתם, איננו
יודעים שעה זו מהי; אנו רק מדַמים לעצמנו, ואיננו יודעים דבר אל־נכון.
33 אז ייחשׂפו בפניהם העוונות אשר עשׂו, ויינתת עליהם העונש אשר בזו
לו. 34 יגידו להם, היום נשכח אתכם כשם ששכחתם כי יומכם זה עומד
להגיע. בגיהינום תדורו, ולא יקום לכם מושיע, 35 זאת כי שׂמתם ללעג
את אותות אלוהים, והִדיחו אתכם חיי העולם הזה. היום לא יוציאום
ממנו ולא יתירו להם לבקש חנינה. 36 על כן התהילה לאלוהים ריבּון
השמים וריבּון הארץ, ריבּון העולמים. 37 לו השׂררה בשמים ובארץ, והוא
האדיר והחכם.

24 **רק הזמן:** ולא אלוהים.

28 **ספרה:** הספר שבו נרשמו מעשיה.

32 **הבטחת אלוהים:** על כך שהמתים יקומו לתחייה.

34 **היום נשכח אתכם:** באש גיהינום.

סוּרָה 46 גִּבְעוֹת הַחוֹל

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ח.מ.

2 זהו ספר אשר הוּרד ממרומים מעִם אלוהים האדיר והחכם. 3 בראנו את
השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם רק למען תתגלה האמת, ולזמן
קצוב. ואולם הכופרים פונים עורף לאזהרות.

4 אֱמור, תנו דעתכם על אלה אשר אליהם תִּפנו בתפילה מִבַּלעדי
אלוהים: הַראו לי מה בראו בארץ, או אולי שותפים הם לשמים? הָביאו
לי ספר הקודם לזה, או שמֶץ מידע, אם אמת בפיכם. 5 היש מרחיק יותר
לתעות מן האיש אשר במקום אלוהים יִפנה בתפילה אל אשר לא יַיענו
לו עד יום תחיית המתים, ואשר אינם מעלים על דעתם כי פנו אליהם?
6 וכאשר ייאספו האנשים, יהיו להם (האֵלים) לאויבים, ויכחישו כי עבדו
אותם.

7 כאשר קוראים בפניהם את אותותינו הנהירים, הכופרים בָּאמת בהגיעה
אליהם יגידו, אלה כשפים בעליל. 8 ואם יאמרו, הוא בדה אותו מלבו,
אֱמור, אם אמנם בדיתי אותו, לא תעמוד לכם כל זכות למענֵי אצל
אלוהים. הוא מיטיב לדעת במה תתעסקו. אין כמוהו עֵד ביני וביניכם,
והוא הסולח והרחום.

1 **ח.מ.:** ר' סורה 1:2.

2 **זהו ספר:** הקוראן.

3 **לזמן קצוב:** העולם שנברא יחדל להתקיים בבוא יום הדין.

4 **ספר הקודם לזה:** שנגלה לפני הקוראן, כראיה לטענתכם.

6 **ייאספו:** ביום הדין. **יהיו להם לאויבים:** האלילים לעובדיהם.

8 **בדה אותו:** מוחמד את הקוראן.

9 אֱמור, אינני הראשון שנשלח כשליח, ואיני יודע מה ייעשה בי ובכם.
דבק אני רק באשר נִגלה לי, וכל תפקידי להזהיר ברורות.

10 אֱמור, תנו דעתכם: הן מעִם אלוהים הוא, ובכל זאת תכפרו בו,
אף־על־פי שעֵד מבני ישראל כבר העיד על שכמותו והאמין, אך אתם
דבֵקים בשחצכם. אכן, לא ינחה אלוהים את קהל בני העוולה. 11 הכופרים
אמרו על אודות המאמינים, אילו היתה תועלת בזאת, כי אז לא היו
מקדימים אותנו בה. – כיוון שאינם מישירים לכת על־פיו, יגידו, זהו
שקר נושן.

12 לפניו היה ספרו של משה למופת ולרחמים, וזהו ספר המאשר (את
קודמיו), וניתן בלשון ערבית כדי להזהיר את בני העוולה ולהביא בשורה
למיטיבים.

13 האומרים, ריבוננו הוא אלוהים, ומישירים לכת, לא ייפול עליהם פחד
ולא יצטערו. 14 באֵי גן עדן הם, ולנֶצח ישכנו בו, כפועלם יושב להם.

15 ציווינו על האדם לגמול חסד עם הוריו. אִמו נשׂאה אותו ברחמה
ביגע, וילדה אותו ביגע. שלושים חודשים חלפו מאז הריונה ועד גמילתו.
ובהגיעו לפִרקו ובמלאת לו ארבעים, אמר, ריבוני, למדני מילות תודה
על החסד שנטית לי ולהורַי, אשר תהיינה שגורות על לשוני, ומעשים
טובים אשר יפיקו רצון מלפניך, וברכני בזרעי אחרַי. חוזר אני בתשובה
אליך, ואני נמנה עם המתמסרים. 16 מאלה נקבל את מעשׂיהם הטובים

9 **איני יודע מה ייעשה בי:** יש המפרשים: איני יודע אם גורלי יהיה מר כגורל הנביאים שקדמו לי.

10 **מעם אלוהים הוא:** הקוראן. **עד מבני ישראל:** מזוהה עם עבדאללה אבן סַלָאם, היהודי איש מְדינה שהתאסלם ותמך במוחמד. אחרים גורסים כי מדובר במשה. **העיד על שכמותו:** העיד כי הקוראן אמיתי (אבן סלאם). או: העיד על אמיתות התורה הדומה לקוראן (משה).

11 **אילו היתה תועלת בזאת:** בדת האסלאם. **לא היו מקדימים אותנו:** היינו מתאסלמים לפניהם. **שקר נושן:** דברי הקוראן הם כזבים שנלקחו ממעשיות עתיקות.

12 **לפניו:** לפני הקוראן. **מאשר:** ר' סורה 41:2. **ערבית:** ר' סורה 2:12.

15 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2. הפסוק מתאר את מאפייניו של המאמין הצדיק באשר הוא, אולם מרבית הפרשנים גורסים שהפסוק מספר בשבחו של אחד מחברי הנביא, הלא הוא אבו בַּכּר שנתמנה לתליף לאחר מות מוחמד. התפילה שלפנינו נתפסת כמשקפת את דבקותו הדתית של הנושא אותה.

ונמחל על עוונותיהם, ויהיו בין בָּאֵי גן עדן, זוהי הבטחה נאמנה.

17 האיש אשר אמר להוריו, קַצְתי בשניכם! אתם מבטיחים כי אצא
(מקברי ואקום לתחייה), והרי הדורות לפנַי חלפו לבלי שוב! הוריו
ביקשו ישועה מאלוהים ואמרו (לבנם), אוי לך, הַאֲמֵן! הן הַבטחַת אלוהים
אמת היא. אך הוא יגיד, אין אלה כי אם מעשׂיות של קדמונים.

18 אלה הם אשר בצדק נגזר דינם יחד עִם אומות של שֵׁדים ובני אֱנוש
שעברו מן העולם לפניהם. הם הלכו לאבדון. 19 כולם ידורגו על־פי
מעשׂיהם, ואלוהים ימלא להם את שׂכר מעשׂיהם, ולא יקופחו. 20 ביום
אשר יוצגו הכופרים נוכח אש גיהינום – כיליתם את מנעמיכם בחיי
העולם הזה והתענגתם עליהם, והִנה היום ישולם לכם בעונש מחפיר, כי
מלאתם שחץ בארץ בלא צדק, והייתם מופקרים.

21 הַזכֵּר את אָחִיהם של בני עָאד: הוא הזהיר את בני עַמו בין גבעות
החול – וכבר לפניו היו מזהירים וגם אחריו – לאמור, עִבדו רק את
אלוהים. ירא אני פן יבוא עליכם עונש ביום הרה גורל. 22 אמרו, האם
באתָ להסב אותנו מעל האֵלים אשר לנו? אם כך, הָבֵא את אשר תאיים
בו עלינו, אם אמת בפיך. 23 אמר, רק לאלוהים הֵידַע, ואני רק מוסֵר
לכם את אשר נשלחתי להביא, ואתם נראים לי אנשים נבערים. 24 כאשר
ראו כדמות עננה הקְרֵבה ובאה אל אדמותיהם, אמרו, זה ענן שימטיר
לנו גשם. – ולא היא! זהו הדבר אשר ביקשתם להחישו: רוח שצָרור בה
עונש קשה, 25 והיא תחריב כל דבר במצוות ריבונה. עם בוקר לא נִראָה
עוד דבר זולת משכנותיהם (השוממים). כך נגמול לאנשים החוטאים.

26 אנו הושבנו אותם על מכונם – אתכם לא הושבנו אֵיתָן כמותם –
ונָתַנו להם אוזניים ועיניים ולב, ואולם לא הועילו להם אוזניהם ועיניהם
ולבבם במאום. הם התכחשו לאותות אלוהים, ואז ניחת עליהם העונש

17 **האיש אשר אמר להוריו:** אלה מאפייניו של הכופר באשר הוא, אך יש המפרשים שמדובר באחד מבניו של אבו בַּכְּר, שאמר את הדברים להוריו בטרם התאסלם.

20 **כיליתם:** פניית אלוהים אל החוטאים.

21 **אחיהם:** הנביא הוּד משבט עָאד, שנשלח להזהירם מפני העונש הצפוי להם על חטאיהם. **גבעות החול:** בערבית: אַחְקָאף. מונח זה השתרש כשם המקום בתימן שבו, על־פי המסורת, שכנו בני עָאד.

אשר בזו לו. 27 אכן השמדנו את הערים אשר סביבכם, לאחר שהבאנו
שלל אותות למען ישובו. 28 מדוע לא חשו לעזרתם האחרים אשר לקחו
לעצמם כאֵלים מִבַּלעדי אלוהים למען יקרבום אליו? לא, כי זנחו אותם.
זה השקר אשר שגו בו ואשר בדוהו מלבם.

29 הִטינו אל נתיבךָ חבורת שֵׁדים למען יקשיבו לקֻרְאָן. כאשר הגיעו
אליו, אמרו, הַקשיבו! וכאשר תמה קריאתו, שָׂמו פעמיהם אל בני עמם
ובפיהם אזהרה. 30 אָמרו, בני עַמנו, הקשבנו לספר שהורד ממרומים
לאחר משה למען יאשר את אשר לפניו וינחה אל האמת ואל דרך הישר.
31 בני עמנו, הֵיעָנו לקריאת הכָּרוז הקורא אל אלוהים והַאמינו בו, למען
יסלח לכם על חטאיכם ויגן עליכם מפני עונש כבד. 32 ואשר לא יֵיענו
לקריאת הכָּרוז הקורא אל אלוהים, לא יעלה בידם לחמוק בארץ ולא יהיו
להם מגינים זולתו. כל אלה בתעייה גמורה הם.

33 הלא יִראו כי אלוהים אשר ברא את השמים ואת הארץ ולא התייגע
בבריאתם, יוכל גם את המתים להחיות? אמנם כן, הוא כל־יכול. 34 ביום
אשר יוצגו הכופרים נוכח אש גיהינום – האין היא אמיתית? יגידו,
אמנם כן, חַי ריבוננו! אז יגיד, טַעֲמו אפוא את העונש, כי כפרתם.

35 עמוד בעוז רוח כאשר עמדו השליחים חדורי הנחישות, ואַל תבקש
להחיש להם זאת. ביום אשר יִראו את אשר הובטח להם, יִדַמו כי חלפה
רק שעה אחת מן היום.

בזאת תמה מסירת האזהרה. לא ייסָפו בלתי אם המופקרים.

26 **אתכם לא הושבנו:** פנייה אל הכופרים בני זמנו של מוחמד (אנשי מֶכּה). וניתן גם לתרגם: "כשם שהושבנו אתכם".

29 **חבורת שדים:** הפרשנים יודעים לספר על קבוצת שדים שהאזינה לקריאת הקוראן מפי הנביא וקיבלה עליה את האסלאם. על־פי מרבית הגרסאות, השדים באו מנציבין (צפון סוריה) ופגשו בנביא בסביבות מַכּה.

30 **לאחר משה:** היכרותם של השדים עם משה שימשה בסיס לפירוש שהם היו יהודים. **יאשר:** ר' סורה 41:2.

31 **הכרוז:** הנביא מוחמד.

35 **השליחים חדורי הנחישות:** נביאים שעמדו במבחנים קשים במיוחד. בדרך כלל נהוג לזהותם עם נֹח, אברהם, משה וישוע. **להחיש להם זאת:** את העונש לכופרים. **ביום אשר יראו:** ביום הדין. **רק שעה אחת:** ר' סורה 45:10.

סוּרָה 47 מֻחַמַּד

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הכופרים והמרחיקים אנשים מעל נתיב אלוהים – הוא יוריד לטמיון
את מעשׂיהם. 2 המאמינים ועושׂי הטוב והמאמינים באשר הורד ממרומים
אל מֻחַמַּד – והוא האמת אשר באה מעִם ריבונם – הוא יכפר להם על
עוונותיהם וישובב את נפשם. 3 זאת כי הכופרים נוהים אחר דברי הבל
והמאמינים הולכים אחר האמת אשר באה מאת ריבונם. כך ימשול
אלוהים לאנשים את משליהם.

4 כאשר תיתקלו בכופרים, הַכּוּ בהם לפי חרב, ולאחר שתעשׂו בהם
שפטים, כַּבלו בכבלים, ומעתה הבְּרֵרה בידכם לחון או לחייב בדמי
כופר, עד שוֹך המלחמה. אילו רצה אלוהים, היה גובר הוא עליהם, אך
הוא חפץ להעמידכם במבחן זה מול זה. הנהרגים במלחמה למען אלוהים
– הוא לעולם לא יוריד את מעשׂיהם לטמיון. 5 הוא ינחה אותם וישובב
את נפשם, 6 ויכניסם לגן עדן, הוּא כבר סיפר להם עליו.

7 הוי המאמינים, אם תושיטו עזרה לאלוהים, יושיט גם הוא עזרה לכם
ויעמידכם אֵיתָן על רגליכם. 8 ואולם ארורים הם הכופרים. הוא יוריד

1 **יוריד לטמיון:** לא יגמול להם על שום מעשה טוב שיעשו, כגון דאגה לנזקקים, וכדומה.
3 **את משליהם:** על מאמינים וכופרים.
4 **כבלו:** את השבויים. **לחון:** יש הסבורים כי היתר החנינה וכופר הנפש בוטל בתוקף הצו הניתן בסורה 5:9 המצווה להרוג את המשתפים באשר הם. ואולם מרבית המלומדים גורסים כי ההיתר שריר וקיים. **להעמידכם במבחן:** המאמינים שיחרפו את נפשם במלחמה יקנו לעצמם את הזכות לגן עדן. **עד שוך המלחמה:** מפרשים: עד הכרתת הכופרים כולם. **הנהרגים:** נוסח אחר: הלוחמים (בערבית: קַאתַלוּ במקום קֻתִלוּ).
5 **ינחה אותם:** מפרשים שההנחיה תחול עליהם עוד בטרם ימותו, ושהיא תקיף את כל מי שנוטל חלק במלחמה, גם אם אינו נהרג.
7 **תושיטו עזרה לאלוהים:** תסייעו להפצת דתו (על־ידי סיוע לצבא, השתתפות בלחימה,

לטמיון את מעשׂיהם, 9 כי מאסו באשר הוריד אלוהים ממרומים, ולפיכך
יכשיל את מפעלותיהם. 10 האם לא התהלכו בארץ וּרְאו מה היה סופם
של אלה אשר היו לפניהם? אלוהים החריב את בתיהם עליהם, וכך יקרה
לכופרים. 11 זאת כי אלוהים הוא מגן המאמינים, ולכופרים אין מגן.
12 אלוהים יכניס את המאמינים ועושׂי הטוב אל גנים שנהרות זורמים
למרגלותיהם. הכופרים שטופי תענוגות ולועטים כבהמות והאש מעונם.

13 מה רבות הערים שהיו חזקות בכוחן מעירךָ אשר גירשה אותךָ, ואולם
אנו השמדנו אותן, ולא קם להן מושיע. 14 הֲיִשווּ אלה אשר בידם רְאָיָה
מֵעִם ריבונם לאלה המשתבחים במעשׂיהם הרעים והנוהים אחר משוגות
לבם?

15 זה משל גן עדן אשר הובטח ליראים: בתוכו נהרות של מים אשר לא
ייעכרו לעולם, ונהרות של חלב אשר לעולם לא יחמיץ, ונהרות של יין
עָרֵב לְחֵךְ השותים, ונהרות של דבש טהור. ומזומן להם בו כל פרי
למינו, ומחילה מריבונם. הֲיִשווּ לאלה השוהים לָנֶצח באש, ואשר יושקו
בה מֵי רותחין שיקרעו את מעיהם לגזרים?

16 יש המקשיבים לדבריךָ, ואולם בצאתם מעליךָ, יגידו לאלה אשר ניתַּן
להם הידע, מה הדבר אשר אמר זה עתה? הם אלה אשר אטם אלוהים את
לבבם ואשר נהו אחר משוגות לבם. 17 ואולם ישרי הדרך, אותם יוסיף
אלוהים להנחות וייתן יראָה בלבם. 18 לא נותר להם אלא לצַפּות כי
תבוא עליהם שעת הדין כחתף. כבר באו האותות המבשׂרים עליה, ומה
יועיל להם אם רק אז ייזָכרו?

19 דע כי אין אלוה מִבַּלעדי אלוהים, ובקש מחילה על חטאיךָ, ועל חטאי

וכדומה).
13 **עירך:** מֶכה, שממנה גורש הנביא לִמַדינה.
14 **ראיה:** הקוראן.
16 **מקשיבים לדבריך:** מפרשים שמדובר במתחסדים (מֻנַאפִקוּן) שנהגו להתקלס במוחמד מאחורי גבו. **לאלה אשר ניתַּן להם הידע:** חברי הנביא. ויש המזהים אותם עם אנשים שנודעו במיוחד בלמדנותם, כגון אבן עַבָּאס או עבדאללה אבן מַסעוּד. **מה הדבר אשר אמר:** לשון לגלוג ועקיצה.
18 **האותות המבשרים עליה:** שינויים בסדרי בראשית, כגון קריעת הירח הנזכרת בסורה 1:54.

המאמינים והמאמינות. אלוהים יודע את כל הקורות אתכם בצאתכם
ובבואכם.

20 המאמינים אומרים, מדוע לא הורדה סורה ממרומים? ואולם בּרדת
סורה נחרצת בדבר הצורך להילחם, תִראה את אלה אשר פשׂה הנגע
בלבם נושׂאים מבטם אליךָ כמתעלפים על סף המוות. מן הראוי היה
21 כי יישָׁמעו וידברו בדרך ארץ, וכאשר תתברר חומרת המצב, מוטב כי
יהיו כנים עם אלוהים.

22 הייתכן כי לאחר שתִפנו עורף, תחמסו את הארץ ותתנכלו לשארי
בשׂרכם? 23 העושׂים זאת הם אשר קיללם אלוהים ועשׂה אותם חירשים,
ועיוור את עיניהם. 24 למה זה לא יתבוננו בקֻראָן, או האם נעולים
הלבבות על מנעול? 25 אלה אשר נסוגו אחור לאחר שכבר התבררה להם
דרך הישר – השׂטן הוא אשר השׂיאם ומילא את לבם תקוות שווא. 26 הם
אמרו לאלה שמאסו באשר הוריד אלוהים ממרומים, נישָׁמע לכם במקצת
הדברים. ואולם אלוהים יודע את אשר יסתירו.

27 כיצד ירגישו כאשר יאספו המלאכים את נשמתם וילקו אותם על
פרצופיהם ואחוריהם? 28 זאת על שום שנָהו אחר הדבר אשר הכעיס את
אלוהים וסירבו להפיק רצון מלפניו. לכן יכשיל את מפעלותיהם.

29 האם חושבים אלה אשר פשׂה הנגע בלבבם כי לא יגַלה אלוהים את
טינתם? 30 אם נרצה, נוכל להראותם לךָ ואתה תכירם על־פי קלסתר

20 **סורה:** ר' סורה 23:2. **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** ר' סורה 10:2.
21 **חומרת המצב:** הצורך להילחם.
22 **לאחר שתפנו עורף:** בערבית: תַוַלַּיְתֻם. ויש המפרשים: "לאחר שיינתן לכם שלטון", ומסבירים כי זו אזהרה לשליטים האומיים. **תתנכלו לשארי בשרכם:** מפרשים שמדובר בשיבה אל מתכונת שפיכות הדמים של תקופת הג'אהליה. ואולם הסבורים כי הפסוק עוסק באומיים מסבירים כי הכוונה להתנכלותם לשארי בשרו של מוחמד (במיוחד לבן דודו עלי, הנערץ על השיעים).
25 **אלה אשר נסוגו אחור:** מפרשים שהם המתחסדים, או, לפי אחרים, היהודים. **מילא את לבם:** או: "נתן להם ארוכה". המפרשים כך גורסים כי הנושא הוא אלוהים.
26 **אמרו לאלה שמאסו באשר הוריד אלוהים:** הפרשנים מסבירים שהדוברים הם המתחסדים הפונים אל היהודים בהצעה לשתף פעולה נגד מוחמד. ויש המפרשים שהדוברים הם היהודים הפונים אל הכופרים (בני קוריש). **מקצת הדברים:** הנוגעים למעשים נגד הנביא.

פניהם ועל־פי נימת דיבורם המגונה. אלוהים יודע את אשר תעשׂו.

31 נעמידכם במבחן, למען נדע מי בכם הקמים להיאבק ומי עזי הרוח.
כך נבחן את אורחותיכם. 32 הכופרים והמרחיקים אנשים מעל נתיב
אלוהים, והחולקים על הנביא לאחר שהתבררה להם דרך הישר, לא יזיקו
לאלוהים כמלוא נימה, והוא יכשיל את מפעלותיהם.

33 הוי המאמינים, הישָׁמעו לאלוהים והישָׁמעו לשליחו, ואַל תסַכלו את
מעשׂיכם. 34 הכופרים והמרחיקים אנשים מעל נתיב אלוהים, והמתים
בעודם כופרים, לא יסלח להם אלוהים לעולם. 35 אַל תִרפינה ידיכם ואַל
תושיטו יד לשלום, כי ידכם על העליונה ואלוהים עִמכם ולא יגרע
משׂכר מעשׂיכם.

36 חיי העולם הזה הם רק משׂחק ושעשוע. אם תאמינו ותהיה בכם יִראָה,
ייתן לכם את שׂכרכם ולא יבקש מכם את רכושכם. 37 אילו היה מכביד
עליכם בבקשו אותו, הייתם מקמצים, והיה מלַבֶּה את טינתכם. 38 בזאת
נקראים הנכם להוציא ממון למען אלוהים, ואולם יש בכם מקמצים. כל
המקמץ, מקמץ רק על עצמו. אלוהים הוא העָשיר ואתם הנזקקים לו. אם
תפנו עורף, יחליפכם באחרים תחתיכם, והם לא יהיו כמותכם.

30 **קלסתר פניהם:** יש אומרים שפרצופם של הרשעים שחור ועיניהם כחולות.
33 **אל תסכלו:** אל תגרמו לאלוהים לא להתחשב בהם בגין חטאיכם.
35 **ידכם על העליונה:** יש המפרשים כי במצב שבו ידם של המאמינים אינה על העליונה הרשות בידם לעשות שלום עד אשר ישובו ויתחזקו ויגברו על אויביהם (כמו שעשה מוחמד בחודייביה). ברוח זו יש לתרגם: "...כל זמן שידכם על העליונה".
36 **ולא יבקש מכם את רכושכם:** למעט מס הזַכָּאת (צדקה).
38 **להוציא ממון:** ר' סורה 195:2.

סוּרָה 48 הַהַכְרָעָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 בזאת הכרענו למענך הכרעה נחרצת, 2 וכך יסלח לך אלוהים על כל
חטא שחטאת ועל אשר טרם תטאת, וישלים את חסדו עליך, וינחה אותך
באורח מישרים, 3 ויושיט לך אלוהים עזרה אדירה. 4 הוא אשר הוריד את
השלווה ממרומים והשכינה בלב המאמינים, למען תרבה אמונתם עוד
ועוד – לאלוהים גדודי השמים והארץ, ואלוהים יודע וחכם – 5 ולמען
יכניס את המאמינים ואת המאמינות אל גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם.
לנצח יהיו בהם, והוא יכפר להם על עוונותיהם, וזוהי זכייה כבירה מעם
אלוהים. 6 והוא יעניש את המתחסדים ואת המתחסדות ואת המשתפים
ואת המשתפות החושבים רעות על אלוהים. הרעה תשוב ותיסוב עליהם.
אלוהים שפך חמתו עליהם וקיללם והכין להם את גיהינום. זה יהיה הסוף

1 **הכרעה:** ר' סורה 52:5. הפרשנים גורסים שמדובר בכיבוש מְכה שנכנעה למוחמד בשנת 630. הפסוק נתפס כאילו אלוהים מבשר בו לנביאו על בואו הקרוב של ניצחון זה. אך יש המזהים את "ההכרעה" עם חוזה חודיביה שנערך בשנת 628 בין מוחמד וכופרי קוריש. החוזה נחתם לאחר שכוחות מוחמד נבלמו בחודיביה במסעם לעבר מְכה, כוונתם היתה לקיים את טקסי העליה לרגל הקטנה (עומרה) במְכה בהשראת חלום שחלם מוחמד במְדינה (ר' להלן פס' 27). הפרשנים מציינים כי החוזה שנחתם בחודיביה הוא "הכרעה", מאחר שהוא פתח בפני מוחמד שורת הצלחות: המאמינים חידשו את שבועת האמונים לנביא (ר' להלן פס' 18); זמן קצר אחרי כן כבש מוחמד את ח'יבּר מידי היהודים; הביזנטים הכניעו סופית את הפרסים לשמחת המאמינים (ר' סורה 2:30–5); מוחמד זכה לקיים את טקסי העליה לרגל במְכּה בשנת 629; שנה אחרי כן (630) נכבשה מְכה בשיאה של תנועת התאסלמות שהקיפה את כל שבטי ערב (ר' סורה 110).

2 **יסלח לך:** יש המפרשים שההכרעה תושג בשדה הקרב, והלחימה למען אלוהים תבטיח לנביא כפרת עוונות. ברוח התפיסה שהנביא מוגן מפני חטא, מדגישים הפרשנים שמדובר בעברות שלא נעברו במודע ובכוונה תחילה. **ישלים את חסדו:** מפרשים שהכוונה לשכר הנביא בגן עדן, או להצלחותיו הבאות בעולם הזה.

4 **השלווה:** ר' סורה 26:9. **גדודי השמים והארץ:** צבאות של מלאכים ובני אנוש.

המר. 7 לאלוהים גדודי השמים והארץ, ואלוהים הוא האדיר והחכם.

8 שלחנוך להיות עֵד ומבשר ומזהיר, 9 למען תאמינו באלוהים ובשליחו
ותסייעו בידו ותכבדוהו ותשבחוהו בוקר וערב.

10 הנשבעים לך אמונים, רק לאלוהים יישבעו אמונים. יד אלוהים מעל
ידיהם היא. כל המֵפֵר, מפר את חובתו לעצמו. וכל המקיים את אשר
התחייב לאלוהים, ייתן לו שׂכר כביר.

11 הבדואים המושארים מאחור יאמרו לך, היינו עסוקים בנכסינו
ובמשפחותינו, לכן בַּקֵש מחילה למעננו. הם אומרים בפיהם את אשר אין
בלבבם. אֱמור, למי תעמוד זכות למענכם אצל אלוהים, אם ירצה להרע
לכם או ירצה להועיל לכם? – אף לא לאיש, כי אלוהים מכיר את
מעשיכם לְפָנַי ולִפנים. 12 חשבתם כי השליח והמאמינים לעולם לא
ישובו אל חיק משפחתם והתענגתם על כך בלבכם וחשבתם רעות
ושיחתתם את דרככם. 13 כל אשר לא יאמין באלוהים ובשליחו –
הכינונו לכופרים אש תבערה. 14 לאלוהים מלכות השמים והארץ. הוא
סולח לאשר יחפוץ ומעניש את אשר יחפוץ, ואלוהים סולח ורחום.

15 כאשר תצאו לקחת שלל, יגידו המושארים מאחור, הַניחו לנו לבוא
בעקבותיכם. הם רוצים לשנות את דבר אלוהים. אֱמור, לא תבואו
אחרינו – כך אמר אלוהים לפני כן. יאמרו, אין זאת כי עינכם צרה בנו.
ואולם ממעטים הם להבין. 16 אֱמור לבדואים המושארים מאחור, עוד

6 **המתחסדים:** ר' סורה 167:3. **המשתפים:** ר' סורה 96:2.

10 **הנשבעים לך אמונים:** מפרשים שמדובר בשבועת האמונים שנשבעו המאמינים לנביא בחודיביה, לאות שהם תומכים בחוזה אי־הלוחמה שכרת מוחמד עם אנשי מְכה. **יד אלוהים מעל ידיהם:** מדובר בידיהם של הצדדים התוקעים כף זה עם זה, פעולה המסמלת את שבועת האמונים. ידו של אלוהים היא עליונה, לאות שהוא המשגיח העליון על שמירת השבועה.

11 **הבדואים:** בערבית: אַעְרָאב, "ערבים שוכני מדבר". **מושארים מאחור:** הפרשנים גורסים שמדובר במספר שבטים ערביים שהשתמטו מהיענות לקריאת הנביא להצטרף למסע למְכה (שנקטע בחודיביה). מכאן ש"מושארים מאחור" פירושו משתמטים שהושארו מאחור. ר' גם סורה 81:9.

12 **לעולם לא ישובו:** משדה הקרב במַכָּה.

15 **שלל:** יש המפרשים שהכוונה לשלל שנלקח לאחר הניצחון על יהודי חַ'יְבַּר (בשנת 628), שהושג שבועות ספורים לאחר פרשת חודיביה. בקרב על חַ'יבַּר השתתפו האנשים שנכחו בחודיביה. **דבר אלוהים:** מפרשים שאלוהים קבע שהשלל שנלקח בח'יבַר יינתן רק למי

תיקָראו אל אנשים גיבורי מלחמה, יהיה עליכם להילחם בהם, אלא אם
יתמסרו. אם תישָמעו, יגמול לכם אלוהים בעין יפה, ואם תפנו עורף
כמו שפניתם לפָנים, יעָנישכם עונש קשה.

17 העיוור (שאינו נלחם) אינו עובר עבֵרה, והפיסח אינו עובר עבֵרה,
והחולה אינו עובר עבֵרה. כל הנשמע לאלוהים ולשליחו, יכניסנו אל
גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם, וכל הפונה עורף, יעָנישנו עונש
קשה.

18 אלוהים הפיק רצון מן המאמינים בהישבעם לך אמונים תחת העץ. הוא
יָדע את אשר בלבם והוריד את השלווה לשכון עליהם, ובשׂכר זה נתן
להם הכרעה קרֵבה ובאה, 19 ושלל רב אשר ייפול בידם. אלוהים אדיר
וחכם. 20 אלוהים הבטיח כי שלל רב ייפול בידכם, והחיש לכם את זה,
והשיב את ידם של האנשים מעליכם. זאת כאות למאמינים, ולמען ינחה
אתכם באורח מישרים. 21 ואַחֵר אשר טרם הִנחתם ידכם עליו, אך
אלוהים כבר חולש עליו, ואלוהים הוא כל־יכול.

22 אילו נלחמו בכם הכופרים, היו נסוגים אחור, ולא היו מוצאים מגן או
מושיע, 23 כך היתה מאז ומתמיד דרכו של אלוהים, ואין לשנות את דרך
אלוהים. 24 הוא אשר השיב את ידם מעליכם ואת ידכם מעליהם בעמק

שנכח בחודיביה. **לפני כן:** עוד בחודיביה.

16 **גיבורי מלחמה:** יש המפרשים שמדובר בכמה שבטים ערביים שחזרו בהם מן האסלאם בימי החליף אבו בכר. המוסלמים יצאו להילחם בהם כדי להשיבם אל חיק האסלאם. ויש הגורסים כי הכוונה לפרסים או לביזנטים שהובסו בידי המוסלמים בימי החליף עומר. **יתמסרו:** ר' סורה 112:2.

18 **העץ:** מפרשים שמדובר בשבועת האמונים שהמאמינים נשבעו למוחמד בחודיביה, תחת עץ שיטה עתיק יומין שהיה שם. **השלווה:** מילולית: "שכינה" (סַכִּינָה). **הכרעה קרבה ובאה:** מפרשים שהכוונה לכיבוש חַ'יבַּר שהתרחש זמן קצר לאחר פרשת חודיביה. שם נפל בידי המאמינים שלל רב, שנחשב להם כפיצוי על נאמנותם לנביא בחודיביה.

20 **שלל רב:** מפרשים שהכוונה לשלל שעתיד ליפול בידי המוסלמים בעת הכיבושים מחוץ לערב. **את זה:** שלל חַ'יבַּר. **השיב את ידם:** יש המפרשים שהכוונה למספר שבטים ערביים ששוכנעו לא לבוא לעזרת בעלי בריתם היהודים בחַ'יְבַּר. אחרים גורסים שהכוונה לחוזה חודיביה שמנע בעד קוריש מלתקוף את מוחמד ומלעכבו בדרכו לחַ'יְבַּר.

21 **ואחר:** מפרשים שגם כאן מדובר בשלל המלחמות לאחר מות מוחמד, מחוץ לערב.

22 **אילו נלחמו בכם הכופרים:** אילו נלחמו אנשי קוריש במוחמד, בזמן שבלמו אותו בחודיביה.

מֶכּה, לאחר שנתן אותם בידיכם. אלוהים מבחין באשר תעשׂו.

25 הם אשר כפרו ומנעו אתכם מלבוא אל המסגד הקדוש, ועצרו את
בהמות הזבח ומנעון מהגיע אל מקום שחיטתן. לולא אנשים מאמינים
ונשים מאמינות שאינכם מכירים, ואשר הייתם עלולים לפגוע בהם, וכך
היה דָבֵק בכם רבָב בעטיים בלא שתדעו - (לא פגעתם בהם) למען
יפרושׂ אלוהים את רחמיו על אשר יחפוץ. אילו הרחיקו עצמם, היינו
מענישים קשות את הכופרים. 26 הכופרים שִלהבו את לבם בלהט, להט
הגָ'אהִלִיָה, ואז הוריד אלוהים את שלוותו ממרומים והשׂכינה על שליחו
ועל המאמינים, והטיל עליהם את אִמרת היִראָה. הם היו ראויים וזכאים
לה יותר, ואלוהים יודע כל דבר.

27 אלוהים הֶראה לשליחו דבר אמת בחלום: אם ירצה אלוהים, תיכנסו
אל המסגד הקדוש בבִטחה, שׂעַר ראשיכם מגולח או גזוז, וללא מורא.
הוא יָדע את אשר לא ידעתם, ומעֵבר לזאת הכין לכם הכרעה קרֵבה
ובאה. 28 הוא אשר שלח את שליחו להביא את דרך הישר ואת דת האמת
כדי שזו תִגבַּר על כל הדתות, ואין עֵד כאלוהים.

24 **בעמק מכה:** מפרשים שמדובר בחודיביה הנמצאת בפאתי מֶכּה. שם נערך החוזה שמנע את המוסלמים ואנשי קוריש מפגוע אלה באלה, וזאת לאחר שרבים מבני קוריש כבר נפלו בשבי המוסלמים.

25 **הם אשר כפרו:** אנשי קוריש שעצרו את מוחמד במבואות מֶכּה, כלומר בחודיביה. **המסגד הקדוש:** המבנה המקיף את מקדש הכעבה במֶכּה. מטרת מוחמד היתה להגיע אל הכעבה ולקיים בה את פולחן העלייה לרגל הקטנה (עומרה), הכולל הקרבת קורבנות בסמוך לכעבה. **מקום שחיטתן:** ליד הכעבה. **אנשים מאמינים:** בקרב תושבי מֶכּה. נוכחותם בעיר מנעה את התקפת מוחמד עליה, מחשש פן ייפגעו המאמינים, ותחת זאת חתם הנביא על הסכם חודיביה, מבלי להיכנס למֶכּה. **אילו הרחיקו עצמם:** ממֶכּה.

26 **ג'אהליה:** ר' סורה 154:3. **שלוותו:** ר' סורה 26:9. השלווה השוכנת על המאמינים היא ניגודה של הג'אהליה הבוערת בלב הכופרים. **אמרת היראה:** יש המפרשים כי זוהי השַהָאדָה, כלומר ההכרזה שאין אלוה זולת אללה ושמוחמד הוא שליחו. ויש הגורסים כי הכוונה לנוסחה: "בשם אלוהים הרחמן ורחום" (ר' סורה 1:1). הכופרים סירבו לכלול אותה בפתיחה לנוסח החוזה שנכתב בחודיביה. **זכאים לה יותר:** מאשר הכופרים.

27 **בחלום:** מפרשים שהנביא חלם כי הוא וחבריו נכנסים למֶכּה ומקיימים בה את טקסי החג'. בהשראת החלום, יצאו הנביא וחבריו לכיוון מֶכּה, אך כוחות קוריש בלמו אותם בחודיביה. הפרשנים מסבירים כי נוכח החשש פן לא יתגשם החלום, התגלה הפסוק המבטיח את התגשמותו בשנה הבאה (שנת 627) שבה ייכנס מוחמד למכה ויקיים בה את טקסי העלייה לרגל. **מגולח או גזוז:** העולים לרגל נוהגים לגלח או לספר את שער ראשם. **הכרעה קרבה ובאה:** כיבוש חַ'יְבַּר.

29 מֻחַמַּד הוא שליח אלוהים. אלה אשר אִתו קשים הם עִם הכופרים
ורחומים זה לזה. יכול אתה לראותם כורעים ומשתחווים ומבקשים להם
פרנסה מעִם אלוהים, ומבקשים להפיק רצון מלפניו. סימני ההשתחוויה
ניכרים בפניהם. לזאת נִמשלו בתורה, ובאֶוונגֶליון נמשלו לזרע אשר
הצמיח חוטר וטיפחוֹ עד שׂעָבָה ונישׂא על קנהו והפליא את הזורעים,
למגינת לב הכופרים. אלוהים הבטיח מחילה ושׂכר כביר למאמינים
ולעושׂי הטוב אשר בהם.

29 **סימני ההשתחוויה:** מפרשים שמדובר באור קורן על מצחם, המעיד על היותם צדיקים הנוהגים להשתחוות לאלוהים תוך הצמדת מצחם לקרקע. **בתורה, ובאוונגליון:** הקוראן רומז כאן לפסוקים בכתבי הקודש (התנ"ך והברית החדשה) שהפרשנים המוסלמים רואים אותם כמבשרים על הופעת מוחמד, ומתארים את הצדיקים בני אומתו. לא ניתן לזהות בבירור את הפסוקים שהקוראן מתכוון אליהם. בין השאר הוצע המשל הנזכר במרקוס ד 26 ואילך. ר' גם ישעיהו יא 1; תהלים צב 13–15. **קנהו:** מילולית: קְנֵיו.

סוּרָה 49 הַחֲדָרִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי המאמינים, אַל תקדימו את אלוהים ושליחו. הֱיו יראים את אלוהים;
הן אלוהים שומע ויודע.

2 הוי המאמינים, אל תרימו קולכם מעל קולו של הנביא ואל תהיו
צעקנים עמו כצעקנותכם זה עם זה, פן יֵרדו מפעלותיכם לטמיון בלא
שתחושו. 3 המנמיכים קולם במחיצת שליח אלוהים, אלוהים חִנֵּךְ את
לבם של אלה לנהוג ביראה. שמורים להם מחילה ושׂכר כביר. 4 הקוראים
אליךָ מחוץ לחדרים, רובם לא ישׂכילו להבין. 5 מוטב היה לוּ האריכו
רוחם עד אשר תצא אליהם. אלוהים סולח ורחום.

6 הוי המאמינים, בבוא אליכם איש מופקר ובפיו הודעה, בָּררו את
הדבר, פן תפגעו באנשים בשוגג, ותתחרטו על כל שעוללתם. 7 דעו כי
שליח אלוהים שרוי ביניכם, ואילו נשמע לכם במרבית העניינים, הייתם
נושׂאים בתוצאות. עִם זאת, אלוהים חיבב עליכם את האמונה ונתן את
לִבכם להשתבח בה והמאיס עליכם את הכפירה ואת ההתפקרות ואת

1 **אל תקדימו:** אל תפעלו על דעת עצמכם, מבלי להיוועץ תחילה בנביא.

4 **מחוץ לחדרים:** כל אישה מנשות הנביא שוכנה בחדר משלה, והנביא נהג לחלק את זמנו בין נשותיו לפי התור, כל אישה בחדרה. מי שביקש לפגוש אותו, לא ידע באיזה מן החדרים לחפשו, ולכן קרא לו בקול מן החצר אשר סביבה הוקמו החדרים.

6 **איש מופקר:** מזוהה עם אחד מחברי הנביא (אלוַליד אבן עוקְבָּה) אשר נשלח לגבות מס מאחד משבטי ערב, אך הוא חשש למלא את משימתו, בשל עוינות עתיקת יומין שהיתה בינו לבין בני השבט. כדי לחפות על מחדלו, חזר אל הנביא ובפיו הודעת שווא שלפיה זממו בני השבט להרוג אותו. הנביא עמד לשלוח צבא נגדם, אך לבסוף התבררה האמת וההרג נמנע.

7 **שרוי ביניכם:** מעורה בכל ענייניכם, ולפיכך היזהרו פן תשקרו לו. **אילו נשמע לכם:** למשל, היה שולח צבא לנקום באויביו של אלוַליד.

המרי. כאלה הם המתהלכים בְּמֵישרים, 8 בברכת אלוהים ובחסדו. אלוהים
יודע וחכם.

9 בפרוץ סכסוך בין שתי סיעות מאמינים, פַּייסו ביניהן, ואם תתנכל
האחת לאחרת, הילחמו במתנכלת עד אשר תסכים לִפנות לפסק אלוהים.
וכאשר תסכים, פַּייסו ביניהן ביושר ועשׂו צדק. אלוהים אוהב את עושׂי
הצדק. 10 המאמינים אחים הם, על כן פַּייסו בין אַחֵיכם וֶהֱיו יראים את
אלוהים, למען תרוחמו.

11 הוי המאמינים, אַל יבוזו אנשים לזולתם, שמא טובים הם מהם,
והנשים אל יבוזו לזולתן, שמא טובות הן מהן. אל תדברו סרה זה בזה,
ואל תחרפו זה את זה בכינויים. רע מכל לקרוא מופקר לאדם מאמין.
אשר לא יחזרו בתשובה הם בני העוולה.

12 הוי המאמינים, אַל תרבו לחשוד, כי לעיתים חשדנות היא חטא. אל
תרַגלו זה אחר זה, ואל תלכו רכיל. האם רוצים אתם לאכול את בשׂר
אחיכם המת? הן לא תִרצו בזאת! הֱיו יראים את אלוהים, כי אלוהים
רוצה בתשובת עבדיו ורחום.

13 הוי האנשים, בראנו אתכם מתוך זכר ונקבה, וחילקנו אתכם לעמים
ושבטים למען תבחינו ביניכם. ואולם הנכבד מכולכם אצל אלוהים הוא
הירא שבכם. אלוהים יודע ומכיר כל דבר לְפנַי ולִפנים.

14 הבדואים אמרו, מאמינים אנו. אֱמור, אינכם מאמינים, אלא אם
תגידו, מתמסרים אנו. לפי שעה טרם חדרה האמונה ללבכם, אך אם
תישָׁמעו לאלוהים ולשליחו, לא יחַסר כמלוא נימה ממעשׂיכם. אלוהים
סולח ורחום. 15 המאמינים הם רק אלה המאמינים באלוהים ובשליחו,

9 **שתי סיעות:** יש אומרים שמדובר בתגרות שפרצו בין מוסלמים במְדינה שהשתייכו לשני שבטים שונים (אַוְס והַ'זְרַג'). **פסק אלוהים:** מצוות הקוראן.

12 **לעיתים חשדנות היא חטא:** הפרשנים מונים מספר מקרים שבהם חשדנות היא חטא, להבדיל ממקרים שבהם היא רצויה. **לאכול את בשר אחיכם:** משל להליכת רכיל. ובדומה לכך הביטוי הארמי "אכל קַרְצֵיה" ("אכל לחמו של פלוני").

13 **זכר ונקבה:** מאדם וחוה, או מזוג הוריו של כל איש ואיש.

14 **הבדואים:** ר' סורה 11:48. הפרשנים גורסים שמדובר בשבטים כלשהם שהביעו אמונים לנביא רק למראית עין, והשתמטו מלקחת חלק פעיל במלחמותיו. **מתמסרים אנו:** ר' סורה 112:2. המאמין האמיתי הוא מי שמקבל עליו את כל כללי ה"התמסרות", כלומר

אשר לא עוד יפקפקו, והקמים להיאבק בהקריבם את רכושם ואת נפשותיהם
למען אלוהים. אלה אנשי האמת. 16 אֱמור, האתם תלַמדו את אלוהים מַהי
דתכם? הן אלוהים יודע את כל אשר בשמים ובארץ. אלוהים יודע כל
דבר. 17 יחוננוך בחסדם בהתמסרותם. אֱמור, התמסרותכם איננה חסד
אשר בו תחוננו אותי. אלוהים הוא המחונן אתכם בחסדו, בהנחותו אתכם
אל האמונה, אם כֵּנים אתם. 18 אלוהים יודע את נסתרות השמים והארץ,
ואלוהים מבחין במעשׂיכם.

דת האסלאם.

15 **הקמים להיאבק:** ר' סורה 218:2.

17 **יחוננוך בחסדם:** מפרשים שמדובר בהודעה על התאסלמות ריקה מתוכן, שאין נלווים לה המעשים הנזכרים בפס' 15 לעיל.

סוּרָה 50 קָ.

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 קָ.
אשבע בקֻרְאָן המפואר! 2 ואולם הם תמהים כי בא אליהם מזהיר מקִרבם,
וְהכופרים אמרו, הפלא ופלא: 3 האם לאחר מותנו והיותנו לעפר (נשוב
לחיים)? לא תיתכן שיבה שכזאת! 4 יודעים אנו כי האדמה תכרסם בהם,
ואולם יש עִמנו ספר אשר הכל רשום בו למשמרת. 5 אך הם הכחישו את
האמת בבוֹאה אליהם, ונקלעו לבִלבול. 6 האם לא יביטו בשמים אשר
מעליהם, כיצד נטינו ועיטרנו אותם, ואין בהם סדק? 7 ואת הארץ רָקַענו
וקבענו בה הרים נטועים אֵיתן, והצמחנו בה כל מין נאה, 8 למען יתבוננ
ויזכור כל עבד בעל תשובה. 9 והורדנו גשם נדבות מן השמים, והצמחנו
בו גנים ודגן, 10 ועצי תמר נִישׂאים ופקעיהם מוצקים והדוקים, 11 למען
פַרנס את הברואים. כך הֲפַחנו חיים בארץ שנְשַמה, וכך גם תהיה היציאה
(מן הקבר).

12 לפניהם כבר הכחישו את האזהרות בני עמו של נֹחַ, ובעלי הבאֵר,
ובני תַ'מוּד, 13 ובני עָאד, ופַרְעֹה, וְאַחֵי לוֹט, 14 ואנשי אַלְאַיְכָּה, ובני

1 **קָ.**: ר' סורה 1:2.
4 **יודעים אנו**: הדובר הוא אלוהים, היודע שבכל מקרה נגזר גורלם לקום לתחייה. **ספר**: ר' סורה 145:3.
5 **האמת**: דברי הקוראן
6 **עיטרנו**: בכוכבים.
10 **פקעיהם**: ר' סורה 99:6.
11 **היציאה (מן הקבר)**: תחיית המתים, המשולה כאן להפרחת השממה.
12 **לפניהם**: לפני הכופרים בני זמנו של מוחמד. **בעלי הבאר**: זהותם סתומה, והפרשנים נוהגים לזהותם עם בני עמים שונים שהתנכלו לנביאיהם. הבאר (בערבית: רַס) היתה המקום שהנביאים הושלכו אל תוכו, או המקום שבו נבלעו החוטאים. **ת'מוד**: ר' סורה

עַמו של תֻבַּע – כולם הכחישו את אזהרות השליחים, ואז התקיימה
אזהרתי.

15 כלום כָּשַל כוחנו בבריאה הראשונה? ואולם בריאה מחדש מבלבלת
אותם. 16 אכן בראנו את האדם, ויודעים אנו את אשר תלחש לו נפשו,
יען כי קרובים אנו אליו יותר מווריד הצוואר. 17 כאשר ייפגשו השניים
וְיֵשבו מימין ומשׂמאל, 18 הגה לא ישמיע, בלא שיעמוד המשגיח הָכֵן
לצִדו. 19 ייסורי הגסיסה הם שעת האמת – זה הדבר אשר מפניו ביקשתָ
להימלט.

20 בהישָמע תרועת השופר, יהיה זה ביום קיום האזהרה. 21 אז תבוא כל
נפש ועִמה מוביל ועֵד. 22 – לא נתתָ דעתךָ על כך, והיום גילינו את
עיניךָ, והנה מיטיב רְאות אתה. 23 בן לווייתו יגיד, הנה הוא מוכן עִמָדי.
24 – הַשליכו שניכם אל גיהינום כל כופר מושבע וקשה עורף, 25 אשר
נהג למנוע טובה ולשלוח יד ולפקפק, 26 ואשר עשׂה לו אלוה אַחֵר
מבַּלעדי אלוהים. אל העונש הקשה השליכוהו! 27 יגיד בן לווייתו,
ריבּוני, לא אני עשׂיתיו פורק עול. הוא עצמו הרחיק לתעות. 28 יגיד
(אלוהים), אַל תתקוטטו בפנַי, הן מראש הזהרתיכם. 29 את אשר אמרתי
לא אשנה, ולא אגרום עוול לברואים. 30 ביום ההוא נשאל את גיהינום,

73:7.
13 **עאד**: ר' סורה 65:7.
14 **אלאַיכה**: ר' סורה 78:15. **תֻבַּע**: זהו כינוים של שליטי תימן הקדומים. מסופר שאחד מהם התבשר על הופעתו הצפויה של מוחמד וקרא לבני עמו להאמין בו, אך הם סירבו.
15 **בבריאה הראשונה**: בריאת האדם. **בריאה מחדש**: תחיית המתים. **מבלבלת אותם**: הכופרים מתקשים לקלוט את אמיתותה של תחיית המתים, למרות שהם יודעים שאלוהים לא כָשַל בבריאה הראשונה.
17 **השניים**: שני מלאכים. **מימין ומשמאל**: יש המפרשים שהמלאך מימין רושם את מעשיו הטובים של האדם, וחברו משמאל – את חטאיו.
20 **תרועת השופר**: ר' סורה 73:6.
21 **מוביל ועד**: שני מלאכים, האחד יוביל את האדם והשני יעיד על מעשיו.
22 **לא נתת דעתך על כך**: פנייה אל האדם בנוגע לעולם הבא ויום הדין. ויש המפרשים כי זו פנייה לנביא על אודות תפקידו כנביא. הוא לא היה מודע לו בטרם הוטל עליו.
23 **בן לווייתו**: יש המפרשים שמדובר בשטן המביא אל גיהינום את האנשים שעלה בידו להדיח לדבר עברה. **הנה הוא מוכן עמדי**: האדם שהבאתי אתי מוכן לחריצת דינו.
24 **השליכו שניכם**: פניית אלוהים אל המוביל והעד.

הַמָּלֵא אתה? יגיד, היש עוד? 31 גן עדן יקורב אל היראים ולא ירחק
מהם. 32 – הִנֵּה אשר הובטח לכם, לכל החוזר בתשובה והנשמר לנפשו,
33 הירא את הרחמן בסתר, והבָּא בלב מלא תשובה. 34 היכנסו אליו
בשלום, והיום נפתח הנצח. 35 שָׁם ייִנתן להם כל אשר יִרצו, כי ברשותנו
די והותר.

36 מה רבּים הדורות אשר הכחדנו לפניהם. הם היו אדירים מהם בכוחם,
ואף־על־פי־כן חיפשׂו בארץ, אולי ימצאו מפלט. 37 זהו אות הזכרה
לאשר לב לו, והִטה אוזן, והיה עד לדברים.

38 בראנו את השמים ואת הארץ ואת אשר ביניהם בשישה ימים ולא פקד
אותנו יָגַע.

39 שׂא בעוז רוח את דבריהם, ושַׁבח והלל את ריבונךָ בטרם עלות
השמש, ולפני השקיעה. 40 ועם ליל סַפר בשבחו, ובתום ההשתחוויה.

41 הַקשֵׁב ליום אשר בו יקרא הכּרוֹז ממקום קרוב. 42 ביום ההוא יישָּׁמע
קול שאגה לקראת רגע האמת. יהיה זה יום היציאה (מן הקבר). 43 הן אנו
המְחַיים ואנו הממיתים, וסוף כולם לשוב אלינו. 44 ביום אשר תיבָּקע
הארץ מעליהם, ימהרו (לצאת מקבריהם). חיש קל נאספם.

45 מיטיבים אנו לדעת את אשר יגידו, ולא יעלה בידךָ להכריחם.
אף־על־פי־כן הוֹכַח בקֻרְאָן את כל הירא פן תתקיים אזהרתי.

30 **היש עוד:** כלומר תנו לי עוד! וניתן להבין גם במשמעות הפוכה: גיהינום התמלא עד אפס מקום ואין יכולת להוסיף.

33 **הרחמן:** ר' סורה 30:13. **בסתר:** ר' סורה 94:5.

36 **לפניהם:** לפני הכופרים בני זמנו של מוחמד.

39 **דבריהם:** של אויביך, הנביא. **שבח והלל:** יש המפרשים שהכוונה לתפילה.

40 **ובתום ההשתחוויה:** מפרשים שהכוונה לתפילות רשות הנערכות עם תום כל תפילה יומית.

41 **הכרוז:** מפרשים כי הכוונה למלאך אִסְרַאפיל שיזעיק את הקמים לתחייה להתייצב למשפטם ביום הדין. **ממקום קרוב:** יש המפרשים שאסראפיל יתייצב על אבן השתייה בירושלים, הנחשבת למקום הקרוב ביותר לשמים.

42 **קול שאגה:** מפרשים כי זו תרועת השופר המבשרת את תחיית המתים.

44 **נאספם:** למשפט, ביום הדין.

45 **את אשר יגידו:** מפרשים כי מדובר בדברי הבלע של קוריש נגד מוחמד. **להכריחם:** מפרשים כי פסוק זה בוטל בתוקף הצו הגורף להילחם בכופרים (סורה 5:9). **אזהרתי:** הדובר הוא אלוהים.

סוּרָה 51 הַזּוֹרוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בזורות בהפיצן, 2 ובטעונים במשׂא, 3 ובשָׁטות בנוֹעם,
4 ובמחלקים את הדברים! 5 כל שהובטח לכם אמת הוא, 6 והדין ייחרץ.
7 אשבע בשמים ובשביליהם! 8 אתם טופלים דברים שונים ומשונים,
9 אשר מהם יורחקו המורחקים. 10 מוות למכפישים, 11 השוקעים בתעתועים,
12 השואלים מתי יום הדין! 13 ביום ההוא יעונו באש. 14 – טַעֲמו את
משוגתכם. זה היום אשר דרשתם להחיש.

15 היראים יסתופפו בגנים ועל פלגי מים, 16 נהנים מאשר חָלק להם
ריבונם. לפָנים הם היו מיטיבים: 17 הם המעיטו מאוד לנום בלילות,
18 ועם שחר ביקשו מחילה, 19 ומרכושם הִקצו לקבצן ולדלפון.

20 הארץ מלֵאה אותות לנכון להשתכנע, 21 וגם אתם. האם לא תבחינו?
22 בשמים מקור פרנסתכם וכל אשר הובטח לכם. 23 לכן, חֵי ריבון
השמים והארץ! זו האמת, כשם שנכון כי הדיבֵּר בפיכם.

1 **בזורות:** מקובל לזהותן עם הרוחות המפיצות אבק וכדומה.

2 **בטעונים במשא:** העננים המלאים מים. או: הנשים ההרות.

3 **השטות:** הספינות. ויש המזהים אותן עם הכוכבים הנעים במסלולם.

4 **המחלקים את הדברים:** המלאכים המחלקים בעולם את הסוגים השונים של ברכה ופרנסה.

5 **כל שהובטח לכם:** השכר והעונש בעולם הבא.

7 **ובשביליהם:** גרמי השמים, שהם מקור יופיים המיוחד.

8 **טופלים דברים שונים ומשונים:** או: "...אומרים דברים של מחלוקת".

9 **יורחקו המורחקים:** לא יושפעו מהם כל הזוכים בהגנת אלוהים מפניהם. ויש המפרשים: יורחקו מן האמונה בעטיים.

16 **לפנים:** בעולם הזה.

20 **אותות:** ר' סורה 39:2.

21 **וגם אתם:** מלאים אותות. בעצם קיומכם אתם מעידים על קיום האל.

24 האם הגיע לאוזניך סיפור אורחי אַבְרָהָם הנכבדים? 25 הם סרו לבקרו
ואמרו, שלום! אמר, שלום, אנשים נוכרים. 26 אז חמק אל בני בֵּיתו
והביא בן בקר רך וטוב, 27 והִגישו להם, ואמר, אִכלו־נא. 28 אז נחרד
מפניהם. אמרו, אַל תירא, ובישרו לו על בן בעל בינה. 29 אז ניגשה
אשתו בצווחה, סטרה על פניה ואמרה, זקנה עקרה! 30 אמרו, כה אמר
ריבּונך, הוא החכם והיודע. 31 אמר (אברהם), ועוד מה לכם כאן, אתם
השליחים? 32 אמרו, נשלחנו אל אנשים חוטאים, 33 להמטיר עליהם
לבֵנים של חֵמָר, 34 אשר סומנו לנגד עיני ריבּונך עבור המתהוללים.
35 הוצֵאנו את המאמינים אשר היו בה, 36 ולא מצאנו בה מתמסרים
למַעֵט משפחה יחידה. 37 הותרנו בה אות לחוששים מפני העונש הקשה.

38 גם בסיפור מֹשה (צפון לכם אות): שלחנו אותו להביא לפַּרְעֹה
אסמכתא ברורה, 39 ואולם (פרעה) פנה עורף עִם שָלִישָיו ואמר, הוא
מכשף או אחוּז שֵד. 40 אז אחזנו בו ובגדודיו והשלכנום לים, ועליו
האשמה.

41 וגם בסיפור בני עָאד: שילחנו בהם רוח נוראה, 42 אשר ריסקה את כל
הנִקְרָה על דרכה.

43 גם בסיפור בני תַ׳מוּד: נֶאמר להם, הִתענגו זמן־מה. 44 ואולם הם
הֵפֵרו ביוהרה את צו ריבּונם. על כן הִכּתה בהם סופת ברקים ועיניהם
רואות. 45 לא היתה להם תקומה ולא נושעו.

46 לפניהם (השמדנו) את בני עַמו של נֹחַ. הם היו אנשים מופקרים.

24 **אורחי אברהם:** המלאכים (ר' בראשית יח–יט).
28 **נחרד:** ר' סורה 70:11. **בן:** יצחק.
29 **אשתו:** שרה.
32 **חוטאים:** אנשי סדום.
36 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2. **משפחה יחידה:** בני משפחת לוט.
37 **אות:** חורבות העיר המעידים על עונשם של החוטאים.
38 **אסמכתא ברורה:** הניסים שעשה משה בפני פרעה וחרטומיו.
39 **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
41 **עאד:** ר' סורה 65:7.
43 **ת׳מוד:** ר' סורה 73:7. **התענגו זמן־מה:** נקצב זמנכם להישאר בחיים. ומפרשים שנותרו להם שלושה ימים לאחר שהמיתו את הנאקה, כנאמר בסורה 65:11.

47 את השמים נטינו בעוצם ידינו. אכן רבּה יכולתנו! 48 ואת הארץ
פרשׂנו. אכן היטבנו להציעה! 49 מכּל דבר בראנו צמד מינים, למען
תיזָכרו. 50 לכן, נוסו אל אלוהים. אני מזהירכם ברורות מפניו. 51 אַל
תעשׂו לכם אלוה אַחֵר מבַּלעדי אלוהים. אני מזהירכם ברורות מפניו.

52 כך היה תמיד: לא בא שליח אל אשר היו לפניהם, מבלי שאמרו, זהו
מכשף או אחוּז שֵד. 53 האם נִדבּרו ביניהם על זאת? אכן אנשים פורקי
עול הם! 54 לכן סור מעליהם ולא תגונה, 55 אבל הוכֵחַ, כי תועיל
התוכחה למאמינים.

56 לא בראתי את השֵדים ואת בני האנוש כי אם למען יעבדוני. 57 אינִי
מבקש כי יפרנסוני ואיני רוצה כי יאכילוני. 58 אלוהים הוא המפרנס,
בעל הכוח והאיתן. 59 על בני העוולה רובצת אשמה כאשמת חבריהם,
ואַל יאיצו בי, 60 אוי לכופרים מן היום אשר יוּעד להם.

47 **אכן רבה יכולתנו:** או: אכן הרחבנו (את פרנסת הברואים, או את המרחק בין השמים והארץ).
49 **צמד מינים:** כגון זכר ונקבה, אור וחושך, קיץ וחורף, וכדומה.
50 **נוסו אל אלוהים:** מפני זעמו, כלומר, חזרו בתשובה.
52 **לפניהם:** לפני הכופרים בני זמנו של מוחמד.
54 **סור מעליהם:** יש המפרשים כי הוראה זו בוטלה בתוקף "פסוק החרב" (סורה 5:9) המכריז מלחמה כוללת בכופרים.
59 **חבריהם:** בני הדורות הראשונים. **אל יאיצו בי:** להענישם (בהתגרות).
60 **היום אשר יועד להם:** יום הדין.

סוּרָה 52 הַהָר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בהר, 2 ובספר שנכתב 3 על קלף פרוש, 4 ובבית הנושָׁב,
5 ובתקרה הגבוהה, 6 ובים הגואה. 7 קָרֵב ובא העונש מעִם ריבונךָ. 8 דבר
לא יעצור בעדו.

9 ביום אשר יתנודדו השמים אנה ואנה, 10 וההרים ינועו כה וכה, 11 אוי
ביום ההוא למכחישים, 12 השטופים בשעשוע. 13 ביום ההוא יושלכו אל
אש גיהינום. 14 – זוהי האש אשר הכחשתם. 15 האומנם מעשׂה כשפים
היא, או שמא טחו עיניכם מראותה? 16 היצָלו בה, ובין אם תעמדו בעוז
רוח ובין אם לאו, אחת היא! רק כפועלכם ישולם לכם. 17 היראים יהיו
בגנים ובמנעמים, 18 ויתענגו על אשר חָלק להם ריבונם. ריבונם שמָרָם
מפני עונש השְׁאול. 19 – אִכלו ושְׁתו, ויערב לכם, בשׂכר מעשׂיכם.
20 הם יסבו על יצועים מצורפים בשורה, ונזווגם עם עלמות צחורות עור
ויפות עין.

21 אלה אשר האמינו ואשר צאצאיהם החזיקו אחריהם באמונתם – נצרף
את צאצאיהם אליהם. לא נגרע שמֶץ ממעשׂיהם, וכל אדם עָרֵב למעשׂיו.

1 **בהר:** מזוהה בדרך כלל עם הר סיני.
2 **בספר:** ספר התורה, או הקוראן.
4 **בבית הנושב:** הכַּעְבָּה, ויש גורסים שמדובר בבבואתה השמימית של הכעבה של מטה. היא מכונה "הבית הנושָׁב" בשל היותה מוקפת תמיד בחוגגים, או במלאכים.
5 **בתקרה הגבוהה:** כינוי לרקיע.
20 **מצורפים:** בערבית: מַצְפוּפה. מלומדים בני זמננו הציעו להבין בהוראת "מְצופים" (ברקמת זהב, וכד').**עלמות:** ר' סורה 54:44.
21 **נצרף את צאצאיהם אליהם:** כדי לשובב את נפשם. ויש הגורסים שהכוונה לצאצאים קטינים, ומסבירים שתעמוד להם זכות אבותיהם.

22 נמציא להם פירות ובשׂר כאוות נפשם, 23 ושם יעבירו זה לזה כוס
משקה אשר לא יביאם לידי לזות שׂפתיים וחטא. 24 יסובבו ביניהם
עלמים לשרתם, צחים כפנינים חבויות. 25 הם יתמהו זה אל זה,
26 ויגידו, לפָנים ישבנו חרדים בין בני ביתנו, 27 והנה חונֵן אותנו
אלוהים בחסדו ושמר עלינו מפני עונשה של סופת המדבר הלוהטת.
28 זה כבר נהגנו לִפנות אליו בתפילה. הן הוא המיטיב והרחום.

29 הוכֵחַ, כי הודות לחסד ריבונךָ, אינךָ מתנבא ואינךָ אחוז שֵׁד. 30 אם
יגידו, משורר הוא, הבה נארוב לו עד שימעידוהו תהפוכות הגורל,
31 אֱמור, אִרבו; גם אני אארוב עִמכם. 32 האם יגידו זאת בשיקול דעת,
או כי אנשים פורקי עול הם?

33 אם יגידו, הוא בדה אותו מלבו – הן לא יאמינו. 34 ימציאו־נא אֲמָרים
אשר כמוהו, אם אמת בפיהם.

35 האם נִבראו מלֹא כלום, או אולי הם אשר בראו? 36 או האם בראו את
השמים ואת הארץ? ואולם אין הם נכונים להשתכנע. 37 האם בידיהם
אוצרות ריבונךָ, והאם הם השולטים, 38 או היש להם סולם, כדי לצותת
ממרומיו? יביאו־נא המצותתים אסמכתא ברורה. 39 האם לו הבָּנות ולכם
הבנים?

40 וכי דורש אתה שׂכר מהם אשר ישקעו בחובות בעטיו? 41 האם
מחזיקים הם בסודות הנסתר, ואותם יכתבו?

27 **סופת המדבר:** דימוי לאש גיהינום.
28 **זה כבר:** בעולם הזה.
29 **מתנבא:** בערבית: כָּאהִן, שהוא רופא אליל ומכשף מתנבא. **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
30 **משורר:** ר' סורה 5:21.
33 **בדה אותו:** הנביא את הקוראן.
35 **נבראו מלא כלום:** מפרשים: נבראו מעצמם, ללא בורא. או: נבראו כדוממים שאין לצפות מהם להבין את לקחי אלוהים.
37 **אוצרות ריבונך:** ר' סורה 50:6.
38 **לצותת:** לסודות אלוהים. **אסמכתא ברורה:** לכך שאכן נגלו להם הסודות.
39 **האם לו הבנות:** ר' סורה 19:53. **לכם הבנים:** לגלוג על הכופרים המשוועים לבָנים, אבל לאלוהים מייחסים רק בנות.
40 **ישקעו בחובות:** כלומר, אילו רצו, יכלו להתאסלם מבלי להינזק.
41 **סודות הנסתר:** יודעים את העתיד הרשום בספר הגורלות השמימי. מפרשים כרמז לפס' 30 לעיל, אשר בו מקווים הכופרים כי מזלו של הנביא יבגוד בו.

42 האם חושבים הם להערים? הכופרים – עליהם יערימו! 43 היש להם
אלוה מִבַּלעדי אלוהים? ישתבח שֵׁם אלוהים ויינון מעל השותפים אשר
יצרפו לו.

44 אם יִראו פיסות רקיע צונחות, יגידו, אלה שכבות עננים. 45 הנח להם
עד שיגיע יומם אשר בו יפלו מוכי ברק. 46 ביום ההוא לא תועיל להם
כל תחבולה, ולא ייוושעו. 47 עונש קרוב מזה צפוי אף הוא לבני
העוולה, ואולם מרביתם אינם יודעים.

48 שׂא בעוז רוח את דין ריבונך, הן אתה לנגד עינינו, ובקומך שבח
והלל את ריבונך, 49 ושבחהו עם ליל, ובהימוג הכוכבים.

44 **פיסות רקיע צונחות:** כאות האמור לשכנע את הכופרים להאמין במוחמד.

45 **יפלו מוכי ברק:** ביום הדין, מעוצמת מוראותיו.

47 **עונש קרוב:** כבר בעולם הזה. ויש אומרים שמדובר בחיבוט הקבר.

48 **ובקומך:** מן השינה עם בוקר, או בקומך להתפלל.

סוּרָה 53 הַכּוֹכָב

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בכוכב בנופלו! 2 לא תעה חברכם ולא סטה, 3 ואין הוא דוֹבר
מתוך משוגת לבו. 4 אין זו אלא התגלות שנגלתה. 5 לימד אותה
נורא־הכוח, 6 הנחוש, אשר התייצב 7 באופק העליון, 8 אַחר הנמיך
וריחף, 9 עד שהיה כמטחווי קשת או קרוב מזה. 10 אז גילה לעבדו את

1 **בכוכב:** פירשוהו בעיקר במשמעות קיבוצית, כלומר "כוכבים". היו שזיהו אותם עם הפליאדות (Pleiades), או כימה בעברית, קבוצת כוכבים בתחומי מזל שור. הפרשנים מסבירים שרק שישה מהם גלויים לעין, כך ש"נפילת" הכוכבים היא היעלמותם מן העין. אחרים גורסים, שהכוונה לכוכבים בכלל, ו"נפילתם" פירושה היעלמותם עם בוקר או התרסקותם ביום הדין. ויש המסבירים שהכוונה למטאוריטים שבהם רוגם אלוהים את השטנים המנסים להסתנן לשמים (ר' סורה 18:15). ויש התופסים "כוכבים" בהוראת פרקי הקוראן, ו"נפילתם" פירושה ירידתם בתהליך ההתגלות. ויש המבינים את המילה "כוכב" כיחיד וגורסים שמדובר בנוגה (וֶנוּס).

2 **חברכם:** הנביא מוחמד, והפנייה היא אל בני שבטו הכופרים.

4 **אין זו אלא התגלות:** פסוקי הקוראן שהנביא משמיע.

5 **נורא־הכוח:** יש גורסים שמדובר באלוהים. אולם פרשנים רבים נוהגים לזהותו עם המלאך גבריאל, שתפקידו לתווך בין אלוהים ומוחמד וללמד את הנביא את דברי ההתגלות הקוראנית. יש הסבורים שמדובר בהתגלות גבריאל למוחמד באחד השלבים המוקדמים של פעילותו כנביא. אחרים טוענים כי מדובר בהתגלות גבריאל לנביא ערב מסעו הלילי השמימה (האִסְרָאא' והמִעְרָאג' – ר' סורה 1:17).

6 **התייצב:** יש המפרשים שהנושא הוא אלוהים היושב בגאון על כיסאו. ר' סורה 54:7. אולם פרשנים רבים גורסים שמדובר במלאך גבריאל שהופיע באופק. ויש המפרשים כי "התייצבות" גבריאל היא לצורך העלאת מוחמד השמימה.

7 **באופק העליון:** מפרשים כי הכוונה לאופק שממנו עולה השמש.

8 **הנמיך וריחף:** יש המפרשים שהנושא הוא אלוהים הקרב אל מוחמד ונראה לעיניו בעת מסעו השמימי, ואולם רבים נוטים לפרש שמדובר בגבריאל, כך שהתקרבותו אל הנביא הוא לצורך העברת ההתגלות אליו, או לצורך העלאתו השמימה. ויש המפרשים כי מדובר בהתקרבות מוחמד אל האל (בעת מסעו השמימי) או בהתקרבות גבריאל אל האל או אל הנביא.

אשר גילה. 11 לֹא כיחד הלב באשר למראֶה שראה. 12 התאמרו לחלוק
עליו באשר למראות שראה? 13 הן ראהו גם בפעם אחרת, 14 אצל
הלוטוס אשר בקצה המרום. 15 שָׁם הוא גן המסתור. 16 כאשר כיסה את
הלוטוס אשר כיסה, 17 לא סר המבט ולא חרג, 18 ואז ראה כמה מאותות
ריבונו הגדולים.

19 תנו דעתכם על אַללָאת ואַלְעֻזָא, 20 ומַנָאת, השלישית הנוספת.
21 האם לכם הזָכָר ולו הנקבה? 22 חלוקה שכזו איננה הוגנת. 23 אין הן
אלא שמות אשר בהם קראתם אתם ואבותיכם. אלוהים לא הוריד ממרומים
כל אסמכתא לאמיתותם. רק אַחַר דמיון שווא ומשוגות לב נוטים הם, אף
כי קיבלו מֵעם ריבונם הדרכה אל דרך הישר.

10 **גילה לעבדו:** אלוהים גילה את דברי ההתגלות לגבריאל עבדו, או למוחמד עבדו, או גבריאל גילה למוחמד עבד אלוהים.

11 **לא כיחד הלב:** לא היתה זו אשליה. **למראה שראה:** דמות אלוהים שנגלתה לנביא, או דמות גבריאל שנגלתה לו. ויש הגורסים שהמראות שנגלו לנביא היו רק "בלבו", כלומר בעיני רוחו.

13 **ראהו גם בפעם אחרת:** מפרשים כי מוחמד ראה את אלוהים פעמיים במהלך מסעו השמימי, או: ראה פעמיים את גבריאל בצורתו המלאכית ולא בצורת אדם (זמן־מה לאחר ראשית נבואתו ובעת מסעו השמימי).

14 **קצה המרום:** מקובל שצמח הלוטוס נמצא מימין לכס הכבוד. המסורת מספרת שהנביא ראה אותו במהלך המעְרָאג'.

15 **גן המסתור:** ליראים, או לשהידים, או למלאכים.

16 **כיסה את הלוטוס:** המסורת גורסת שהצמח היה אפוף במיני חרקים ועופות מופלאים, או במלאכים המספרים בכבודו של אלוהים, או בזיו השכינה, וכיוצא בזה.

17 **לא סר המבט ולא חרג:** הנביא לא הסיר עיניו ממה שהיה אמור לראות, ולא חרג אל מעבר למה שהותר לו לראות.

19 **אללאת ואלעזא:** שתי אלילות, שיחד עם מנאת הנזכרת בפסוק הבא, נחשבו בעיני עובדי האלילים בערב לשלוש בנותיו של אללה. עובדי האלילים האמינו שהן כעין מלאכים, ושיש ביכולתן ללמד זכות אצל אלוהים למען הסוגדים להן.

21 **הנקבה:** לעג לאמונה שאלוהים הוליד בנות.

23 **אין הן אלא שמות:** כמה מסורות מספרות שתחילה גרם השטן לנביא להשמיע פסוקים שבהם ניתן אישור לאמונה שיש בכוחן של שלוש האלילות להשתדל למען העובדים אותן. פסוקים אלה ידועים כ"פסוקי השטן". מסורות אלה טוענות שהפסקה שלפנינו היא גרסה מתוקנת שנועדה להחליף את "פסוקי השטן" שהיו בגרסה הראשונית של סורה זו. אולם מרבית פרשני הקוראן המוסלמים מכחישים את אמיתות סיפור "פסוקי השטן", וגורסים שהפסקה שלפנינו היא הגרסה הראשונית של ההתגלות הקוראנית.

24 האם יתגשמו לו לאדם כל תקוותיו? 25 הן רק לאלוהים האחרית
והרֵאשית. 26 מה רבים המלאכים בשמַים אשר לא תועיל השתדלותם
במאום, אלא אם ירשה אלוהים (כי ישתדלו) למען המפיק רצון מלפניו.

27 אשר לא יאמינו בעולם הבא קוראים למלאכים במין נקבה. 28 אין הם
יודעים דבר על זאת, ונוטים אַחַר דמיון שווא, ואולם דמיון השווא
לעולם לא ימלא את מקום האמת.

29 סור מעל הפונה עורף לתוכחתנו, והרוצה רק בחיי העולם הזה. 30 זה
כל אשר יֵדעו, ואולם אלוהיךָ מיטיב לדעת מי תעה מנתיבו, והוא מיטיב
לדעת מי הם ישרי הדרך. 31 לאלוהים כל אשר בשמים ובארץ, והוא
יגמול למרֵעים כפועלם, ויגמול טובה למיטיבים.

32 הרחֵקים מפשע חמור ותועבה, פרט לעבֵרות באַקראי – הנה אלוהים
מוחל ברוחב לב. הוא מיטיב להכירכם מאז יָצַר אתכם מעפר, ומאז
הייתם עוברים בבטן אמכם. לכן אל תמהרו לרחוץ בנקיון כפיכם, כי
מיטיב הוא לדעת מי הם היראים.

33 הראיתָ את הפונה עורף, 34 הנותן מעט והמקשית לבו? 35 כלום יֵדע
את הנסתר ויִראֶה? 36 האם לא סיפרו לו על הכתוב בגווילָיו של משה
37 ושל אברהם אשר עמד בכל חובותיו, 38 על כי נפש עמוסה לא תעמוס
את משׂא זולתה, 39 ועל כי לזכותו של אדם יעמדו רק המעשׂים שעשׂה,

24 **כל תקוותיו:** מפרשים שמדובר בעיקר בתקוות האנשים העובדים לשלוש האלילות, שהן ישתדלו למענם אצל אלוהים. מכאן שהם מקווים להינצל מעונש גיהינום בזכות האלילות.

27 **במין נקבה:** הם מזהים את המלאכים שלהשתדלותם הם מקווים עם בנותיו של אלוהים, ומכאן שהמלאכים נתפסים בעיניהם כנקבות.

29 **סור מעל הפונה עורף:** יש המפרשים שהוראה זו בוטלה בתוקף "פסוק החרב" (סורה 5:9).

32 **עברות באקראי:** יש אומרים שהכוונה לעברות חד פעמיות, או לעברות קלות, או לכוונת עבֵרה שלא מומשה.

34 **הנותן מעט והמקשית לבו:** מאמין במוחמד לזמן קצר ואז חוזר בו. ויש המקשרים זאת עם אדם אמיד כלשהו, שתמך זמן־מה במוסלמים, ואז חדל.

36 **גווילָיו של משה:** התורה. ואולם יש הגורסים שכבר לפני התורה נגלו למשה מגילות ובהן משלי מוסר.

37 **אברהם:** גם הוא נחשב למי שזכה לקבל מאלוהים מגילות ובהן משלי מוסר.

38 **לא תעמוס:** ר' סורה 164:6.

40 וכי עתידים מעשׂיו להיחשׂף, 41 ואז יבוא על גמולו המלא, 42 וכי סוף
כולם לשוב אל ריבונך, 43 וכי הוא המביא את הצחוק והבכי, 44 וכי הוא
המביא את המוות והחיים, 45 וכי הוא שברא את צמד המינים, זכר
ונקבה, 46 מטיפה של זרע נשפך, 47 וכי הוא שידאג למעשׂה היצירה
השני, 48 וכי הוא המביא את העושר והקניין, 49 וכי הוא ריבונו של
אַבְרַק, 50 וכי הוא הכחיד את בני עָאד הקדומים, 51 ואת בני תַ'מוּד, ולא
השאיר להם שׂריד, 52 ואת עַמו של נֹחַ לפני כן – הם הִרבּו מכולם
לגרום עוול ולפרוק עול, 53 ואת הערים ההפוכות השליך מטה, 54 והן
כּוּסוּ באשר כוסו –

55 באיזו ממתנות ריבונך תוכל עוד לפקפק?

56 זהו מזהיר כדוגמת המזהירים הראשונים.

57 הנה היא קרֵבה ובאה. 58 רק אלוהים יכול לגלותה.

59 האם על האומֶר הזה תִּתמהו, 60 ותצחקו, ולא תבכו, 61 ועדיין
תעלצו? 62 הִשתחוו לאלוהים ועִבדוהו!

40 **עתידים מעשׂיו להיחשׂף:** ביום הדין.
47 **למעשׂה היצירה השני:** להחיות את המתים.
49 **אַבְרַק:** סיריוס (Sirius), כוכב בהיר מאוד בקבוצת הכלב הגדול. הערבים נהגו לסגוד לו.
50 **בני עאד:** ר' סורה 7:65.
51 **בני ת'מוד:** ר' סורה 7:73.
53 **הערים ההפוכות:** הערים שאלוהים הָפַךְ (סדום ועמורה המקראיות). **השליך מטה:** התמונה היא של הפיכה ממשית. כביכול הרים אלוהים את הערים ואז השליכן מטה כשהן הפוכות על פיהן.
55 **מתנות ריבונך:** כל מעשיו בעולם, המפורטים לעיל.
56 **זהו:** מוחמד.
57 **הנה היא:** שעת הדין.
58 **לגלותה:** לחשוף את צפונותיה. ויש המפרשים: להסיר ולמנוע את מוראותיה.
59 **האומר הזה:** הקוראן.

סוּרָה 54 הַיָּרֵחַ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שעת הדין קרֵבה ובאה, ועוד מעַט ייחָצה הירח לשניים. 2 בראותם
אות, יפנו עורף ויגידו, זהו כישוף שכית. 3 הם הכחישו ונהו אחר
משוגות לבם, אך כל דבר סופו להתקיים.

4 כבר הגיעו לאוזנם הידיעות המרתיעות, 5 לקחֵי חוכמה עילאית, אך
מה יועילו האזהרות? 6 לכן סור מעליהם. ביום אשר יזעיק הכּרוֹז לקראת
דבר־מה נורא, 7 יגיחו משפילֵי מבט מן הקברים, כארבּה הפושט לכל
עבר, 8 חשים לבוא אל הכּרוֹז. יגידו הכופרים, זהו יום הרה אסון.

9 בני עמו של נֹחַ כבר הכחישו לפניהם. הם הכחישו את אזהרותיו של
עבדֵנו, ואמרו, אחוּז שֵד הוא, ודחוהו מעליהם. 10 אז קרא אל ריבּונו
ואמר, חוש לעזרתי, כי נוצחתי. 11 אז פתחנו את שערי השמים וניתַּך
מהם מבול של מים, 12 ובארץ פרצנו נתיב לשטפֵי נהרות, ומים פגשו
מים במידה הקצובה. 13 נשׂאנו אותו בספינה עשׂויה לוחות ומסמרים,
14 אשר שטה תחת עיננו הפקוחה, כגמול לאדם אשר לא האמינו לו.

1 **ייחצה:** כאות המבשר את קץ העולם ויום הדין הקרב. ויש המפרשים בהוראת "כבר נחצה", ומציינים שהדבר אירע כְּנֵס שהתרחש בימי מוחמד, כדי לשכנע את הכופרים בעיר מֶכּה להאמין בנביא.
4 **הידיעות המרתיעות:** הסיפורים שהיו אמורים להרתיעם על חוטאים שנענשו בדורות הקודמים.
6 **הכרוז:** מפרשים שמדובר במלאך אסְרָאפִיל שיזעיק את הקמים לתחייה להתייצב למשפטם ביום הדין.
9 **לפניהם:** לפני זמנם של הכופרים בני זמנו של מוחמד. **עבדנו:** נֹח. **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
12 **במידה הקצובה:** יש המפרשים שכמות המים שירדו מן השמים היתה זהה לכמות המים שפרצו מן האדמה.

15 השארנוה כאות, אך היש זוכר? –

16 איך הפלאתי את עונשי לאַחַר אזהרותי!

17 קל לזכור את הקֻרְאָן. היש זוכר?

18 בני עָאד הכחישו את האזהרות –

איך הפלאתי את עונשי לאַחַר אזהרותי!

19 שילחנו בהם יַלַל סופה ביום של פורענות אין קץ. 20 היא עקרה את
האנשים, כמו היו גזעי דקלים נגדעים –

21 איך הפלאתי את עונשי לאַחַר אזהרותי!

22 קל לזכור את הקֻרְאָן. היש זוכר?

23 בני תַ'מוּד הכחישו את האזהרות, 24 ואמרו, האם עלֵינו לנטות אחר
בשׂר ודם, אחד משלנו? זו טעות וטירוף. 25 האם רק לו מכולנו נִגלה
דבר־התוכחה? ולא היא! שקרן עז מצח הוא.

26 מחר ייוודע להם מי הוא השקרן עז המצח, 27 כי עומדים אנו לשלוח
את הנָאקה למען נסותם. חַכֵּה וּרְאֵה מה יעשׂו, והתאזר בסבלנות.
28 מְסור להם כי יַחלקו את המים בינותם, וישתו לסירוגין.

29 הם קראו לרֵעָם, והוא אזר עוז ועיקרהּ –

30 איך הפלאתי את עונשי לאַחַר אזהרותי!

31 שילחנו בהם קול שאגה יחידה, ומיד היו כנפולת עלים יבשים.

32 קל לזכור את הקֻרְאָן. היש זוכר?

17 **קל לזכור את הקוראן:** יש המפרשים בהוראת זכירתו בעל־פה, ומציינים שהמאמינים נוהגים לקרוא את הקוראן מן הזיכרון, בניגוד ליהודים הנוהגים לקרוא את התורה מן הכתב. ויש גורסים שזכירת הקוראן פירושה יישום לקחיו.

24 **בשר ודם:** צָאלֶח, נביאם של בני ת'מוד.

27 **נאקה:** ר' סורה 73:7. **חכה וראה:** פניית אלוהים אל הנביא צָאלֶח.

28 **לסירוגין:** מפרשים שהם שתו מן המים לפי התור, יום אחד בני ת'מוד, ויום לאחריו הנאקה. ביום שהיה תור הנאקה לשתות, היו בני ת'מוד חולבים אותה ושותים את החלב.

29 **עיקרה:**קצץ את מיתרי רגליה ושחטה.

31 **שאגה:** מפרשים שזוהי צעקת המלאך גבריאל. **עלים יבשים:** מילולית: כפירורי העלים הנושרים מעצים המשמשים לבניית גדרות צאן.

33 בני עמו של לוט הכחישו את האזהרות. 34 המטרנו עליהם ברד אבני
חצץ, ורק את משפחת לוט מילטנו עִם שחר. 35 זאת עשׂינו ברוב חסדנו,
וכך נגמול לכל המכיר טובה. 36 הוא הזהירם מפני מהלומתנו, ואולם הם
פקפקו באזהרות, 37 ושידלוהו להפקיר את אורחיו, ואנו הִכינו את
עיניהם בסנוורים –

טַעֲמו את עונשי ואת לקח אזהרותי.

38 עם בוקר, בצאת השמש, פקד אותם עונש אשר לעולם לא יפוג –

39 טַעֲמו את עונשי ואת לקח אזהרותי.

40 קל לזכור את הקֻרְאָן. היש זוכר?

41 בני משפחת פַּרְעֹה שמעו את האזהרות, 42 ואולם הם הכחישו את כל
אותותינו, ואנו הפלאנו בהם את מכותינו.

43 האם הכופרים שביניכם טובים מאלה, או שמא מצאתם בכתבים
אישור לחפּוּתכם? 44 ואולי יאמרו, אנו ציבור בלתי מנוצח? 45 – ציבור
זה ינחל תבוסה ויסוג אחור. 46 אך זמנם יבוא בשעת הדין. תהיה זו שעה
רעה ומרה פי כמה. 47 החוטאים שרויים בטעות וטירוף. 48 ביום אשר
ייגָררו על פניהם אל תוך האש (יגידו להם), טַעֲמו את מגע אש התופת.

49 בראנו כל דבר על־פי גְזֵרתנו, 50 ודי אם פעם נאֹמר, וכהרף עין יהיה.
51 זה כבר השמדנו את בני מינכם, אך היש זוכר? 52 כל דבר אשר עשׂו
מצוי בכתבים. 53 הכל רשום, קטן כגדול. 54 היראים ידורו בין גנים
ונהרות, 55 במושב צדיקים אצל השׂגיא במלכותו ונֶאדר הכוח.

37 **אורחיו:** רמז לסיפור המלאכים ולוט. ר' סורה 77:11.

43 **הכופרים שביניכם:**פנייה אל בני זמנו של מוחמד. **בכתבים:** בספרי הקודש שבהם רשומים תולדות החוטאים שכבר באו על עונשם. ויש גורסים שמדובר בטופס השמימי של ספרים אלה.

45 **תבוסה:**מפרשים שנרמזת כאן תבוסת קוריש בקרב בַּדְר (624).

46 **זמנם יבוא בשעת הדין:** יבואו על עונשם ביום הדין.

49 **גזרתנו:** בערבית: בִּקַדַר. פסוק זה שימש באסלאם מוקד לדיונים תיאולוגיים בשאלת הגזרה הקדומה, והעוסקים בכך כונו "אנשי הקַדַר" (אלקַדַרִיַּה).

52 **בכתבים:** מפרשים שהכוונה לטופס השמימי והנצחי של כתבי הקודש

סוּרָה 55 הָרַחֲמָן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הרחמן 2 לימד את הקֻרְאָן, 3 וברא את האדם, 4 ולימדו את צחות
הלשון. 5 השמש והירח נעים במסלול מחושב, 6 והצמחים והאילנות
משתחווים. 7 הוא הגביה את השמים, והניח את המאזניים, 8 למען לא
תִפרקו עול כאשר תשקלו. 9 שִקלו בצדק, ואל תחַסרו במשקל. 10 את
הארץ נתן לברואים, 11 ובה פירות ועצי תמר עטורי פרי בעטיפיו,
12 ודגן בקליפתו, וזרע הארץ: מוץ וירק –

13 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

14 הוא ברא את האדם מטיט יבש אשר כמוהו כחרס, 15 וברא את השֵדים
מלשון אש –

16 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

17 הוא ריבון שתי הזריחות וריבון שתי השקיעות –

18 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

1 **הרחמן:** ר' סורה 30:13.

4 **צחות הלשון:** בערבית: בַּיָאן, שהוראתו "לברור", "להבחין בין", כלומר לדבר ברורות (להבדיל מבעלי חיים). ויש המפרשים בהוראת קרוא וכתוב, או היכולת להבחין בין טוב ורע.

6 **הצמחים:** בערבית: נַגְ'ם, שפירושו השכיח הוא "כוכבים". **משתחווים:** ר' סורה 15:13.

12 **ירק:** בערבית: רַיְחָאן. ויש גורסים כי הכוונה לצמח הרֵיחָן.

13 **מתנות ריבונכם:** במקור פנייה לזוגי (כנראה מטעמי חריזה), אך בתרגום הוחלף הזוגי ברבים כדי להימנע מסרבול הסגנון. הפרשנים המוסלמים תופסים את הזוגי כפשוטו, ומסבירים שהפנייה היא לבני האדם מחד, ולשדים מאידך.

15 **לשון אש:** יש המסבירים שהכוונה לאש צרופה, שאין לה עשן.

17 **שתי הזריחות:** מסבירים: שני המסלולים המשתנים של הזריחה והשקיעה, האחד של עונת החורף והאחר של הקיץ. ר' גם סורה 5:37.

19 שילח את שני הימים לפגוש זה את זה, 20 ושם ביניהם מֵצַר, לבַל
יציפו זה את זה –

21 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

22 ומשניהם יוצאים הפנינים והאלמוגים –

23 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

24 לוֹ הספינות השָטות בים, מפרשיהן כהרים נישאים –

25 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

26 כל אשר בארץ סופו לכלות, 27 ויישארו רק פני ריבונךָ נורא ההוד
והכבוד –

28 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

29 שוכני השמים והארץ לחסדו מייחלים, והוא בכל יום יעשׂה מעשׂה –

30 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

31 עוד נתפנה אליכם, אתם המשׂאות השניים –

32 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

33 הוי חֶבֶר השֵדים ובני האנוש, אם תוכלו לפרוץ מתחומי השמים והארץ
– פִּרצו. אך לא תִפרצו אם לא תוסמכו –

34 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

35 ישולחו בכם שלהבת אש ונחושת רותחת, ולא תינצלו –

36 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

37 כשייסָדְקו השמים לשניים ויוורידו כְּעוֹר הסמוק –

38 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

39 ביום ההוא לא יישָאל על חֶטאו לא בן אנוש ולא שֵד –

19 **שני הימים:** ר' סורה 25 פסוק 53.

31 **עוד נתפנה אליכם:** ביום הדין. **המשאות השניים:** מפרשים שמדובר במין האנושי ובשדים, הנזכרים בהמשך. מסבירים שהם שני המטענים החשובים ביותר שהארץ נושאת על גבה.

39 **לא יישאל על חטאו:** לא יהיה צורך, שכן החוטאים יזוהו על־פי פרצופם, כנאמר בהמשך.

40 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

41 את החוטאים יכירו לפי קלסתר פניהם, ואז יאחזו בציצית ראשם ורגליהם –

42 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

43 זה גיהינום אשר יכחישוהו החוטאים. 44 הם יתרוצצו בינו לבין מקווה
מים רותחים –

45 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

46 לִירֵא פן יעמוד למשפט ריבונו מזומנים שני גנים –

47 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

48 ולהם ענפים משׂתרגים –

49 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

50 ושני מעיינות מפכים בשניהם –

51 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

52 ובשניהם צמד מינים מכל פרי –

53 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

54 יסבו על מצעים אשר בטנתם רקומה קטיפה, ופירות שני הגנים קרובים אליהם –

55 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

56 ובהם עלמות צנועות מבט. לא חילל תומתן לפניהם, לא בן אנוש ולא שֵׁד –

57 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

58 כמו היו אבני חן ואלמוגים –

41 **קלסתר פניהם:** יש אומרים שפרצופם של הרשעים שחור ועיניהם כחולות. **ויאחזו בציצית:** כדי להשליכם אל אש גיהינום.

44 **מים רותחים:** זה יהיה האמצעי היחיד שבו יוכלו הרשעים "להתפש" מלהט גיהינום.

46 **שני גנים:** יש המפרשים שהאחד נועד לבני האדם הצדיקים, והשני לצדיקים שבין השדים.

52 **צמד מינים:** יש גורסים שמדובר בפירות יבשים לעומת טריים.

59 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

60 הן חסד תחת חסד יוּשַׁב –

61 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

62 ומתחת להם שני גנים –

63 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

64 שניהם ירוקים עד מאוד –

65 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

66 שני מעיינות גועשים בשניהם –

67 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

68 בשניהם מיני פירות ודקלים ורימונים –

69 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

70 מצויות בהם עלמות חסודות ונאות –

71 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

72 צחורות עור, מסתופפות בביתנים –

73 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

74 לא חילל תומתן לפניהם, לא בן אנוש ולא שֵׁד –

75 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

76 יסבו על כרים ירוקים ועל שטיחים ארוגים לתפארת –

77 איזו ממתנות ריבונכם תוכלו עוד להכחיש?

78 יתברַך שֵׁם ריבונךָ נורא ההוד והכבוד.

62 **ומתחת להם:** יש המפרשים במשמעות מופשטת, כלומר, גנים אלה נופלים בדרגתם מן הגנים הראשונים. ויש מוסיפים שהראשונים הם גני זהב והאחרונים – גני כסף.

70 **בהם:** כאן נזנחה צורת הזוגי. ויש מתרצים שהכתוב עוסק כאן בכל ארבעת הגנים.

72 **צחורות עור:** ר' סורה 54:44. **בביתנים:** המסורת מספרת שכל ביתן עשוי מפנינה שלמה וחלולה, שישים מילים גובהה, ובתוכה מתגורר המאמין בחברת העלמות.

76 **ארוגים לתפארת:** בערבית: עַבְקַרִיָּה. ויש אומרים כי זהו כינוי לכל חפץ נדיר ביופיו, על שם העיר האגדית עַבְקַר שיושביה היו שדים שייצרו שכיות חמדה מופלאות.

סוּרָה 56 הַמְּאֹרָע

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כאשר יתחולל המאורע – 2 לא יכחיש איש כי אכן יתחולל – 3 הוא
ישפיל וירומם. 4 וכאשר תטולטל הארץ טלטלה, 5 ויתפוררו ההרים
באחת, 6 ויהיו כאבק פורח – 7 אז שלושה סוגים תהיו: 8 אנשי הימין –
איזה אנשי ימין יהיו הם! 9 ואנשי השׂמאל – איזה אנשי שׂמאל יהיו הם!
10 והמקדימים המקדימים – 11 אלה יהיו המקורבים, 12 בגני המנעמים.
13 רבים בהם מן הראשונים, 14 ומתֵי מעַט מן האחרונים. 15 על יצועים
רקומי זהב, 16 זה מול זה עליהם יסבו, 17 ונערים בני אלמוות ביניהם
יעברו, 18 עם גביעים וקנקנים וכוס ממעיין. 19 ראשם לא יכאב ולא
ישתכרו, 20 – ועִם פירות לבחירתם, 21 ובשׂר עופות כאוות נפשם.
22 ועלמות צחורות עור ויפות עין, 23 צחות כפנינים חבויות. 24 כפועלם
יושַב להם. 25 לא ישמעו שָׁם לזות שׂפתיים ונאצות, 26 רק אִמרֵי שלום,
שלום. 27 ואנשי הימין – איזה אנשי ימין יהיו הם! 28 בינות עצי לוטוס
שהוקצעו קוציהם, 29 ועצי מוז עמוסי פרי, 30 וצללים נטויים, 31 ומים

1 **המאורע:** מכינויי יום הדין.
3 **ישפיל וירומם:** את הרשעים והצדיקים. או: יהפוך את היקום על פיו.
8 **איזה אנשי ימין יהיו הם!:** מה מאושרים יהיו.
9 **איזה אנשי שמאל יהיו הם!:** מה אומללים יהיו.
10 **המקדימים:** מפרשים שמדובר בנביאים, או בוותיקי מאמיניו של מוחמד שהיו ראשונים להתאסלם.
11 **המקורבים:** הקרובים ביותר אל כס הכבוד.
13 **הראשונים:** אם מדובר בנביאים, הרי שהם בני האומות שקדמו לאומת מוחמד, ואם מדובר בראשוני המוסלמים, הרי שהם בני הדור הראשון של מאמיני האסלאם.
14 **האחרונים:** בני אומת מוחמד לדורותיהם.
18 **כוס ממעיין:** ר' סורה 45:37.
22 **עלמות:** ר' סורה 54:44.

ניגרים, 32 ופירות למכביר, 33 אשר אינם אוזלים ואינם נעלמים, 34 על
מצעים מוגבהים. 35 אנחנו יצרנו אותן, 36 ועשׂינון בתולות, 37 עורגות,
בנות גיל אחד, 38 למען אנשי הימין. 39 רבים בהם מן הראשונים,
40 ורבים מן האחרונים. 41 ואנשי השׂמאל – איזה אנשי שׂמאל יהיו הם!
42 להם סופת מדבר לוהטת ומים רותחים, 43 וצל עשן שחור, 44 שאינו
צונן ולא ישובב לב. 45 לפָנים פונקו במותרות 46 והתמידו בחטא
הנפשע, 47 ונהגו לומר, הייתכן כי לאחר שנמות ונהיה עפר ועצמות,
שוב יעוררונו לחיים? 48 ואִתנו גם אבותינו הקדמונים?

49 אֱמור, אמנם כן, ראשונים ואחרונים 50 יכונסו ביום אשר נקב
כמועד, 51 ולאחר מכן, אתם התועים והמכחישים, 52 אָכוֹל תאכלו מעץ,
מן הַזקוּם. 53 תמלאו בו את כרסכם, 54 ועִמו תשתו משקה של רותחין,
55 ותגמעו כגמלים מוּכֵּי צמא. 56 זו התקרובת אשר תוגש להם ביום
הדין.

57 אנו בראנו אתכם, מדוע זה לא תאמינו? 58 תנו דעתכם לזרע אשר
תשפכו. 59 האם אתם בראתם את האדם ממנו, או שמא אנו הבוראים?
60 אנו קצבנו את מועד המוות לכל אחד מכם, ואיש לא ימנע בעדנו
61 להחליפכם באחרים כמותכם, ולגלגל אתכם בדמות אשר לא תדעו.
62 הן מכירים אתם את מעשׂה היצירה הראשון, אם־כך מדוע לא תיזָכרו?

35 **אנחנו יצרנו אותן:** יש המפרשים שמדובר בחוּרִיּוֹת אשר אותן יצר אלוהים במיוחד לחיי העולם הבא. אחרים גורסים שמדובר בנשות המאמינים בעולם הזה, במקרה זה "יצרנו" פירושו "הקמנו לתחייה", ומסבירים שאלוהים הקים את הרעיות לתחייה והשיב להן את נעוריהן ואת בתוליהן, להנאת בעליהן בגן עדן.
37 **בנות גיל אחד:** ר' סורה 52:38.
39 **הראשונים:** ר' פס' 13 לעיל.
40 **רבים מן האחרונים:** יש אומרים כי פסוק זה מתקן את הנאמר בפס' 14 לעיל, שעל־פיו רק מתי מעט נמנים עם בני הדורות האחרונים.
45 **לפנים:** בעולם הזה.
46 **בחטא הנפשע:** עבודת האלילים.
50 **ביום אשר נקב כמועד:** יום הדין.
53 **זקום:** ר' סורה 62:37.
61 **בדמות אשר לא תדעו:** בעלי חיים לפי רצוננו. ויש המפרשים כי הכוונה לקופים וחזירים, כנאמר בסורה 60:5.
62 **מדוע לא תיזכרו:** מדוע אינכם מכירים בכך שנוכל ליצור אתכם מחדש, ולהקימכם לתחייה.

63 תנו דעתכם לשדה אשר תעבדו: 64 האם אתם תנביטו בו זרע, או
שמא אנו המנביטים? 65 אם נרצה, נוכל להכמישו, ואז תעמדו משתאים
ותגידו, 66 שקענו בחובות, 67 ונותרנו חסרי כל. 68 תנו דעתכם למים
שאתם שותים: 69 האם אתם הורדתם אותם מן העננים, או שמא אנו
המורידים? 70 אם נרצה, נוכל להמליחם. מדוע לא תודו? 71 תנו דעתכם
לאש שאתם מבעירים: 72 האם אתם הצמחתם את עצי ההצתה, או שמא
אנו המצמיחים? 73 עשינו אותם לאות הזכרה ולסיפוק צורכי הנוסעים
במדבר. 74 לכן שַבח את שם ריבונך הנשׂגב.

75 נשבעתי במפל הכוכבים – 76 שבועה נשׂגבה היא, לו ידעתם – 77 כי
זהו קֻראָן נכבד, 78 בספר חבוי. 79 רק המטוהרים יגעו בו. 80 חזון אשר
הורד ממרומים מעִם ריבון העולמים. 81 האם באומֶר אשר כזה תקלו
ראש, 82 ותכחישוהו כלֶחֶם חוקכם?

83 מדוע, כאשר (יוצאת נשמתו של הגוסס) ומגיעה אל הגרון, 84 ועיניכם
רואות, 85 – ובאותה שעה קרובים אנו אליו מכם, ואולם אתם לא
תבחינו – 86 מדוע, אם אכן לא תיתָבעו לתת את הדין, 87 לא תוכלו
להחזירה, אם אמת בפיכם? 88 והיה אם מן המקורבים הוא, 89 כי אז
נכונו לו מנוחה ורוָוחה וגן עדן. 90 ואם מאנשי הימין הוא, 91 – שלום

73 **הזכרה:** לאש גיהינום.

75 **מפל הכוכבים:** יש המפרשים שמדובר בהתמוטטותם ביום הדין, או בשקיעתם בסיומו של כל לילה. ויש המפרשים במובן מושאל, בהוראת פרקי הקוראן היורדים ארצה בתהליך ההתגלות למוחמד.

78 **בספר חבוי:** יש המפרשים שמדובר בעותק השמימי הנצחי של כל כתבי הקודש, ויש הגורסים שמדובר בעותקי הקוראן הארציים. במקרה זה מסבירים "חבוי" בהוראת "שמור" (מפני פגמים).

79 **המטוהרים:** המלאכים, אם מדובר בספר השמימי, או בני האדם, אם מדובר בעותקיו הארציים של הקוראן. המוסלמים נחשבים לטהורים מכוח אמונתם, ולפיכך רשאים רק הם לגעת בקוראן. ויש הגורסים כי גם על המוסלמים להיטהר במים בטרם ייגעו בקוראן. אחרים תופסים "נגיעה" במשמעות מופשטת, כלומר, רק הטהורים יזכו בגמול על קיום מצוות הקוראן. מכאן שאין הגבלה על נגיעה ממשית בו, בין אם הנוגע הוא מוסלמי ובין אם לאו. ויש הגורסים כי רק האותיות הכתובות אסורות בנגיעה.

82 **כלחם חוקכם:** מילולית: "פרנסתכם". ויש המפרשים כי הכוונה לכך שהכופרים אינם מודים כי מקור פרנסתם הוא אלוהים ולא האלילים.

87 **לא תוכלו להחזירה:** את הנשמה לגוסס. **אם אמת בפיכם:** שאינכם כפופים לאלוהים.

88 **המקורבים:** הראשונים במעלה. ר' לעיל פס' 10–11.

לך; באנשי הימין אתה. 92 ואולם אם במכחישים ובתועים הנו, 93 תוגש
לו תקרובת של מים רותחים, 94 ובשְאוֹל ייצָלֶה.

95 אכן זו האמת הוודאית. 96 לכן שַבח את שם ריבונך הנשׂגב.

סוּרָה 57 הַבַּרְזֶל

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שוכני השמים והארץ מְסַפרים בשבח אלוהים. הוא האדיר והחכם. 2 לו
מלכות השמים והארץ, הוא מְחַיה וממית, והוא כל־יכול. 3 הוא ראשון
והוא אחרון, הוא נִגלה והוא נסתר; כל דבר הוא יודע. 4 הוא אשר ברא
את השמים ואת הארץ בשישה ימים, ואַחַר ישב בגאון על כס הכבוד. הוא
היודע מה נבלע באדמה ומה בוקע מתוכה, ומה יורד מן השמים ומה
עולה אליהם. הוא עִמכם באשר תהיו, ואלוהים מבחין באשר תעשׂו. 5 לו
מלכות השמים והארץ, ואל אלוהים יושבו הדברים. 6 הוא מבליע את
הלילה בתוך היום ומבליע את היום בתוך הלילה, והוא יודע חקרי לב.

7 הַאמינו באלוהים ובשליחו והוציאו ממון מאשר הפקיד אלוהים בידכם
למשמרת. אלה מכם אשר יאמינו ויוציאו ממון, שׂכר גדול שמור למענם.
8 מה לכם שאינכם מאמינים באלוהים, בקרוא לכם השליח להאמין
בריבּונכם? הן הוא כרת ברית עִמכם – לוּ רק הייתם מסוגלים להאמין.
9 הוא המוריד על עבדו ממרומים אותות נהירים, למען יוציאכם מחושך
לאור. אלוהים נוהג בכם בחמלה וברחמים. 10 ומה לכם שאינכם מוציאים
ממון למען אלוהים? הן לאלוהים תהיה ירושת השמים והארץ.

אלה מבּיניכם אשר הוציאו ממון ונלחמו לפני בוא ההכרעה – אין דומה

4 **ישב:** ר' סורה 54:7. **נבלע באדמה:** הגשם, או המתים. **יורד מן השמים:** ברכת אלוהים וקללתו. **ומה עולה אליהם:** מעשי הברואים.
5 **יושבו הדברים:** ביום תחיית המתים.
7 **והוציאו ממון:** ר' סורה 195:2. **הפקיד:** רכושו של אדם אינו אלא פיקדון מטעם אלוהים, ויש להשתמש בו כראוי.
8 **ברית:** מפרשים שאלוהים כרת ברית עם המין האנושי בעת בריאתו של אדם הראשון, ובה קיבלו בני האדם על עצמם להכיר באלוהים כריבונם היחיד. ור' סורה 172:7.

להם. הם עולים בדרגתם על אלה אשר הוציאו ממון ונלחמו לאחריה. ואולם אלוהים הבטיח לגמול טובה לכולם. אלוהים מכיר את מעשׂיכם לִפְנַי ולִפנים.

11 מי יַלווה לאלוהים בעין יפה למען יכפילנו לו? שׂכר נכבד שמור
למענו, 12 ביום אשר תִראה את המאמינים ואת המאמינות, והִנה אורם
הולך לפניהם ולימינם. – היום מתבשׂרים אתם על גנים שנהרות זורמים
למרגלותיהם. לנֶצח תִשכנו בהם. זו הזכייה הכבירה. 13 ביום ההוא יאמרו
המתחסדים והמתחסדות למאמינים, הַמתינו לנו קמעא וניקח מאורכם.
אז ייאמֵר להם, שובו על עקביכם ושָם בַּקשו לכם אור. אז תוקם בינם
חומה ולה שער. פנימה לו רחמים, וחוצה לו, לפניו, עונש. 14 (המתחסדים)
יקראו אל (המאמינים) לאמור, האם לא היינו עִמכם? יגידו, אמנם כן,
אך אתם עיוותתם את נפשכם, וארבתם ופקפקתם, והדיחו אתכם השגיונות,
עד אשר קם דבר אלוהים. הדיח אתכם המַדיח מעל אלוהים. 15 היום לא
יתקבל מכם כופר נפש ולא מן הכופרים. בגיהינום תדורו. זה המקום
הראוי לכם, ושם יהיה סופכם המר.

16 האם לא הגיעה השעה שענווה תמלא את לב המאמינים לנוכַח זֵכר
אלוהים, ולנוכח האמת אשר הוריד ממרומים? אַל להם לנהוג כדוגמת
אלה אשר ניתַן להם הספר זה כבר, ובִרבות הימים גַס בו לבם. רבּים
בהם המופקרים.

10 **ההכרעה:** ר' סורה 52:5. יש גורסים שהכוונה כאן לכיבוש מֶכה (שנת 630), או לחוזה חודיביה (שנת 628). נוכחות באירועים אלה הפכה לאמת מידה לאבחנה בין ותיקים יותר או פחות בקרב חברי הנביא.
11 **מי ילווה לאלוהים:** ר' סורה 245:2.
12 **ביום אשר תראה:** ביום הדין.
13 **שובו על עקביכם:** אל העולם הזה. **חומה:** מפרשים שהחומה חוצצת בין גן עדן וגיהינום. ר' גם סורה 46:7. כמה מסורות גורסות שמדובר בצדה המזרחי של חומת ירושלים הנשקפת אל גיא בן־הִנּוֹם. **שער:** כמה מסורות מזהות שער זה עם שער הרחמים בחומת ירושלים.
14 **דבר אלוהים:** המוות, או עונשם ביום הדין. **המדיח:** השטן.
16 **האם לא הגיעה השעה:** יש המפרשים שפסוק זה מגנה את המאמינים או את המתחסדים על כי קצה נפשם בהטפות הקוראן וביקשו לשובב את נפשם במעשיות מפי יהודים ובנגינה. **האמת אשר הוריד:** הקוראן. **אלה אשר ניתן להם הספר:** בעלי הספר. ר' סורה 105:2. גם הם מואשמים כאן בכך שמאסו בתורה.

17 דעו כי אלוהים מפיח חיים באדמה לאחר שנָשמה. הן ביארנו לכם את
האותות למען תשׂכילו להבין.

18 הנותנים צדקה והנותנות צדקה והמלווים לאלוהים בעין יפה, יוכפל
להם, ושׂכר נכבד שמור למענם.

19 המאמינים באלוהים ובשליחיו, הם הצדיקים. העדים אצל ריבונם –
להם שמורים שׂכרם ואורם. הכופרים והמכחישים את אותותינו הם יורשי
שְאול.

20 דעו כי חיי העולם הזה הם משחק ושעשוע ומחמדים והתפארות
ביניכם, ושאיפה להַרבות רכוש ובנים. הם נמשלו לגשם המפליא את
הזורעים בהצמיחו צמח, והנה ייבול ויצהיב לעיניך, ואז יתפורר. בעולם
הבא יש עונש כבד ומחילה מעִם אלוהים, והפקת רצון מלפניו. חיי
העולם הזה אינם אלא תענוג של הבל.

21 חושו לִזכות במחילה מריבונכם, ובגן אשר רוחבו כרוחב השמים
והארץ. הוא מזומן למאמינים באלוהים ובשליחיו. זוהי ברכת אלוהים
אשר אותה ירעיף על אשר יחפוץ. אלוהים הוא מרעיף הברכה הכבירה.

22 לא יפקוד אסון את הארץ או אתכם אשר לא נרשם בספר בטרם
נחוללו. אין קל מזה לאלוהים. 23 לפיכך אַל תצטערו על אשר החמצתם
ואל תעלצו באשר השׂגתם. אלוהים אינו אוהב את היהירים הרברבנים,
24 המקמצים והמצווים על האנשים לקמץ. כל הפונה עורף, הנה אלוהים
בלתי תלוי ומהולל.

25 שלחנו את שליחינו להביא אותות נהירים, והורדנו עִמם ממרומים את
הספר ואת המאזניים, למען ישמרו האנשים על הצדק. והורדנו את
הברזל – הוא מטיל אימה גדולה ומביא תועלת לאנשים – וכך יֵדע
אלוהים מי עוזר בסתר לו ולשליחיו. אלוהים חזק ואדיר.

17 **מפיח חיים באדמה לאחר שנשמה:** משל לתחיית המתים.
19 **העדים:** ר' סורה 69:39. ויש המפרשים שהכוונה בעיקר לנביאים.
20 **הזורעים:** בערבית: כֻּפָּאר, "כופרים". ואולם מפרשים כאן "זורעים", מלשון כיסוי (הזרעים).
22 **בספר:** ר' סורה 145:3.
25 **שליחינו:** יש המפרשים שמדובר כאן במלאכים שנשלחו אל הנביאים והביאו להם את מה שמפורט בפסוק, כדי שהנביאים יעבירום לבני עמם. **הספר:** החוקים הכלולים בספרי

26 שלחנו את נֹחַ ואת אברהם, ונָתַנּו לזרעם את הנבואה ואת הספר. יש
ביניהם ישרי דרך, ואולם רבים בהם מופקרים.

27 אחריהם הקימונו את שליחינו בזה אחר זה, ובעקבותיהם את יֵשוּעַ בן
מרים. נָתַנּו לו את האֶוונגֶליון, והִסכַּנּו חמלה ורחמים בלב ההולכים
בדרכו. הם הנהיגו לעצמם נזירוּת אשר לא כתבנו בספרם כי מִצווה היא
עליהם, אך הם ביקשו להפיק רצון מלפני אלוהים. אפס כי לא קִיימוה
כראוי לה. נָתַנּו למאמינים אשר בהם את שׂכרם, אך רבים בהם מופקרים.

28 הוי המאמינים, הֱיו יראים את אלוהים והַאמינו בשליחו, למען יהמו
לכם רחמיו כפליים ויעניק לכם אור אשר תלכו בו ויסלח לכם. אלוהים
סולח ורחום.

29 יֵדעו־נא בעלי הספר כי אין להם חזקה על ברכת אלוהים, וכי הברכה
ביד אלוהים היא, ואותה ירעיף על אשר יחפוץ. אלוהים הוא מרעיף
הברכה הכבירה.

הקודש. **המאזניים:** סמל למשפט צדק. **והורדנו את הברזל:** יצרנו אותו. ויש המפרשים "הורדנו" כפשוטו, וגורסים שאלוהים הוריד לאדם את כלי הברזל, כגון הסדן, הפטיש, המלקחיים, וכדומה. **מטיל אימה:** בכלי המלחמה העשויים ממנו. **בסתר:** ר' סורה 94:5.
26 **הספר:** ספרי הקודש שקדמו להתגלות הקוראן. ויש המפרשים "ספר" (בערבית: כִּתָאב) בהוראת מלאכת הכתיבה.
27 **אך הם ביקשו להפיק רצון:** או: "אבל ציווינו עליהם להפיק רצון". **לא קיימוה כראוי לה:** מפרשים שמדובר בנוצרים שנרדפו בידי המלכות של זמנם, וזנחו את הנזירות ואת האמונה בישוע. **למאמינים אשר בהם:** המאמינים הנוצרים שלא נטשו את דתם למרות הרדיפות. ויש המפרשים שהם מכונים "מאמינים" על שום שידעו על הופעתו הצפויה של הנביא מוחמד, והאמינו בו.
28 **הוי המאמינים:** יש המפרשים כפנייה אל היהודים והנוצרים הנקראים להאמין בנביאיהם ובמוחמד גם יחד, ואז יכפיל להם אלוהים את שׂכרם.
29 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2.

סוּרָה 58 הַמִּתְנַצַּחַת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אלוהים שָׁמַע את דברי המִתנצחת בפניךָ על בעלה, והקובלת בפני
אלוהים. אלוהים שומע את חילופי הדברים ביניכם, כי אלוהים שומע
ומבחין.

2 יש ביניכם הפורשים מנשותיהם, באומרם להן כי גופן אסור עליהם
כגוף אִמם, ואולם אין הן אימהותיהם. רק אלו אשר יָלדו אותם הן
אימהותיהם. הם משמיעים אִמרה בזויה ודבר שקר, ואולם אלוהים נעתר
וסולח. 3 האומרים לנשותיהם כי גופן אסור עליהם ואַחַר שבים ושוקלים
את אשר אמרו, ישַׁלחו עֶבד אחד לחופשי בטרם יִקרבו זה אל זו. זאת
הנכם נדרשים לעשׂות, ואלוהים מכיר את מעשׂיכם לְפנַי ולִפנים. 4 ואשר
אין ידו משׂגת, יצום חודשיים רצופים בטרם יקרבו זה אל זו. ואשר
ייבָּצר ממנו, יאכיל שישים נזקקים. זאת למען תאמינו באלוהים ושליחו.
אלה החוקים אשר ציווה אלוהים, ולכופרים צפוי עונש קשה.

5 המתנגדים לאלוהים ולשליחו ימוגרו כשם שמוגרו הדורות שלפניהם.
הורדנו ממרומים אותות נהירים, ולכופרים צפוי עונש מחפיר, 6 ביום
אשר יעורר אלוהים את כולם לחיים ויודיע להם את אשר עשׂו. אלוהים

1 **המתנצחת:** מדובר באישה שבעלה הכריז באוזניה כי הוא פורש ממנה לצמיתות, ללא הליכי גירוש תקינים אלא על־פי נוהג קדם־אסלאמי. הפרשנים מספרים שהיא עתרה לנביא שלא מיהר לצדד בה. ארבעת הפסוקים הפותחים את הסורה נועדו לתקן את העוול שנעשה לאישה. המתנצחת, על־פי המסורת, היא אישה ממדינה בשם חַ'וְלָה, ובעלה הוא אַוס אבן אלצאמִת.

2 **אין הן אימהותיהם:** המסורת גורסת כי על־פי הנוהג הישן (הידוע בשם טְ'יהָאר), הבעל הפורש מאשתו היה מכריז: "גופך (מילולית: גַּבֵּך) אסור עלי כשם שגוף אמי אסור עלי". הקוראן מוקיע אמרה זו כבזויה (ר' גם סורה 4:33).

4 **אין ידו משגת:** לשחרר עבד.

מונה (את מעשׂיהם) אך הם שכחו, ואלוהים עד לכל דבר.

7 הלא תִראה כי אלוהים יודע את כל אשר בשמים ובארץ: אם שלושה
ימתיקו סוד, הוא רביעי להם, ואם חמישה – הוא השישי. בין אם
מועטים הם מזה ובין אם רבים, אִתם הוא תמיד באשר יהיו. אחר־כך
יודיע להם ביום תחיית המתים את אשר עשׂו. אלוהים יודע כל דבר.

8 הלא תִראה את אלה אשר נאסרה עליהם ההסתודדות? הנה שבים הם
לעשׂות את אשר נאסר עליהם, וממתיקים סוד כדי לפשוע ולהתנכל
ולהפר את דבר השליח. בבואם אליךָ, יברכוךָ בברכה אשר לא בירךְ
אותךָ אלוהים בה, ויתהו בלבם, מדוע אין אלוהים מעניש אותנו על
הדבר אשר נגיד? מנת חלקם גיהינום אשר בו ייצָלו. שם יהיה סופם
המר.

9 הוי המאמינים, בהמתיקכם סוד, אַל תמתיקו סוד כדי לפשוע ולהתנכל
ולהפר את דבר השליח. הַמתיקו סוד למען מעשׂים טובים ויראת שמים,
וֶהֱיו יראים את אלוהים אשר אליו תיאספו. 10 ההסתודדות מן השׂטן היא,
כדי לצַעֵר את המאמינים, אך הוא לא יוכל להזיק להם כמלוא נימה אלא
אם יַרשֶׁה אלוהים. על אלוהים ייסָמכו המאמינים.

11 הוי המאמינים, כאשר אומרים לכם לפַנות מקום ישיבה, פַּנו, ואלוהים
יפַנה לכם. וכשאומרים לכם לקום, קומו, ואלוהים ירומם במעלות את
המאמינים אשר בכם ואת אלה אשר ניתנה להם הדעת. אלוהים מכיר את
מעשׂיכם לִפנַי ולִפנים.

8 **אלה אשר נאסרה עליהם ההסתודדות:** יש המפרשים שמדובר ביהודים. **ברכה אשר לא בירך אותך אלוהים בה:** המסורת מספרת שהיהודים נהגו לברך את מוחמד בברכת "מוות עליך" במקום "שלום עליך". בערבית יש צליל דומה למילים שלום (סַלָאם) ומוות (סָאם). **מדוע אין אלוהים מעניש אותנו:** היהודים פירשו את העדר העונש על התנכלותם למוחמד כאות לכך שהוא אינו נביא אמת.

10 **ההסתודדות:** המסורת מספרת שהיהודים נהגו להסתודד בנוכחות המאמינים ולהצביע לעברם.

11 **לפנות מקום ישיבה:** מפרשים שמדובר בכללי התנהגות בעת התוועדויות. ההוראה היא להצטופף כדי לפנות מקומות ישיבה לעומדים. ויש גורסים שהכוונה לנוהל היערכות לקראת קרב, כאשר הלוחמים מצטופפים בשורות ומאפשרים לאחרים להצטרף. **אלוהים יפנה לכם:** מפרשים שמדובר במתן מקום בגן עדן. **וכשאומרים לכם לקום:** כדי לפנות מקום. אך יש הפוסלים את נוהג הקמת היושבים, ומפרשים את הקימה במשמעות מושאלת,

12 הוי המאמינים, בהיוועדכם לסוד־שיח עם השליח, תנו צדקה בטרם
תיוועדו. בזאת ייטב לכם ויִרבּה טוהרכם. ואם אין ידכם משׂגת, אלוהים
סולח ורחום. 13 האם חוששים אתם לתת צדקה בטרם תיוועדו? אם לא
תעשׂו כן – וכבר שב אלוהים מכעסו עליכם – קַיימו את התפילה ותנו
זַכָּאת והישָׁמעו לאלוהים ולשליחו. אלוהים מכיר את מעשׂיכם לִפנַי
ולְפנים.

14 הלא ראיתָ את הלוקחים להם למגינים את האנשים אשר שפך עליהם
אלוהים את חמתו? הם אינם משתייכים אליכם, ואף לא אליהם, ונשבעים
לשקר ביודעין. 15 אלוהים הכין להם עונש קשה, כי אכן הֵרעו לעשׂות:
16 שבועתם היתה להם למסווה, והם הִרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים.
צפוי להם עונש מחפיר. 17 לא יועילו להם נכסיהם וילדיהם במאום בפני
אלוהים. יורשי האש הם, ולנֶצח יהיו בה.

18 ביום אשר יעורר אלוהים את כולם יחדיו לחיים, יישבעו לו (המתחסדים)
כשם שנשבעו לכם, וידַמו כי יש תקווה להם. הלא כזב בפיהם. 19 השׂטן
השתלט עליהם והשכיחם את זֵכֶר אלוהים. הם מחנה השׂטן. הנמנים עִם
מחנה השׂטן ילכו לאבדון. 20 המתנגדים לאלוהים ולשליחו יהיו בשפָלים,
21 אלוהים כתב, הן אני אגבר, אני ושליחַי. אלוהים חזק ואדיר.

היינו לצורך עשיית מצוות או יציאה לקרב. **אלה אשר ניתנה להם הדעת:** פרשנים קובעים שמשתמעת מכאן עדיפות המלומדים על פני שאר המאמינים.

12 **תנו צדקה בטרם תיוועדו:** מפרשים שההוראה נועדה לצמצם את זרם הפונים להיוועד עם הנביא.

13 **כבר שב אלוהים מכעסו:** ביטל חובה זו. מפרשים שצו הצדקה לפני ההיוועדות נותר בתוקף יום אחד או עשרה. נותרה על כנה רק מצוות הזכאת הכללית. **זכאת:** ר' סורה 43:2.

14 **הלוקחים:** מזהים אותם עם המתחסדים (מונאפקון. ר' סורה 167:3). **האנשים אשר שפך עליהם אלוהים את חמתו:** מזהים אותם עם יהודי מְדינה שהיו בעלי בריתם של המתחסדים. **נשבעים לשקר:** המתחסדים נשבעים לשקר שהם מוסלמים.

16 **הרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים:** יש המפרשים כי תודות לשבועת השקר שלהם, המתחסדים מנעו מהמאמינים סיבה מספקת להכריז עליהם מלחמת קודש ("לחימה בנתיב אלוהים").

18 **כולם יחדיו:** המתחסדים והיהודים.

20 **יהיו בשפלים:** במדורי גיהינום העמוקים ביותר.

21 **כתב:** בספר הנצחי. ר' סורה 145:3.

22 לא תמצָא את המאמינים באלוהים וביום האחרון מתרועעים עם
המתנגדים לאלוהים ולשליחו, ולוּ גם יהיו אלה אבותיהם או בניהם או
אחֵיהם או קרוביהם. הללו, (אלוהים) רשם בלבם את האמונה וסייע להם
ברוחו. הוא יכניסם אל גנים אשר נהרות זורמים למרגלותיהם, ובהם
לנֶצח ישכנו. אלוהים יפיק רצון מהם והם יפיקו רצון ממנו. הם מחנה
אלוהים. הלא מחנה אלוהים הם אנשי החיל!

סוּרָה 59 הַהַגְלָיָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שוכני השמים והארץ מְסַפרים בשבח אלוהים, והוא האדיר והחכם.

2 הוא אשר גירש את בעלי הספר הכופרים ממושבותיהם, בהגלָיה
הראשונה. לא פיללתם כי יגורשו, והם דימו כי מבצריהם יהיו להם למגן
מפני אלוהים, ואולם אלוהים בא עליהם בלא ששיערו מֵאַין, והטיל מורא
בלבבם. הם החריבו את בתיהם במו ידיהם ובמו ידי המאמינים. לִמדו את
הלקח, כל אשר עיניהם בראשם! 3 אלמלא כתב אלוהים בספר כי יהיה
עליהם לְגלות, היה מעניִשם לאלתר. בעולם הבא צפוי להם עונש האש,
4 כי חלקו על אלוהים ושליחו. כל החולק על אלוהים, הנה אלוהים
מעניש קשות.

5 כל עץ תמר אשר תכרתו או תשאירוהו ניצב על שורשיו – ברשות
אלוהים תעשׂו זאת, למען ימיט קלון על המופקרים. 6 כל אשר חָלַק
אלוהים לשליחו משללם – אתם לא הזנקתם לא סוס ולא גמל כדי
להשׂיגו. אלוהים הוא המשליט את שליחיו על אשר יחפוץ. אלוהים

2 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2. **בהגליה הראשונה:** מפרשים שמדובר בהגלייתו של השבט היהודי אלנצ'יר ממדינה לח'יבַּר. היתה זו הגלייתם הראשונה בימי מוחמד, להבדיל מהגלייתם השנייה, בימי החליף עומר. **בלא ששיערו מאין:** מפרשים שהיהודים לא שיערו שהמוסלמים יעזו לפתוח במלחמה. **במו ידיהם ובמו ידי המאמינים:** מפרשים שהיהודים המובסים הרסו את בתיהם כדי שהמוסלמים לא ישתכנו בהם, והמוסלמים עצמם הרסו את מה שנותר מן המבנים.

3 **כתב:** בתורה שניתנה להם.

5 **כל עץ תמר אשר תכרתו:** מדובר במטעי הדקלים של יהודי מְדינה שהמוסלמים כרתו או העלו באש במסגרת המצור על מבצריהם. דומה שהיתר הכריתה נועד לבטל את דין התורה האוסר על השחתת עצי פרי בעת מצור על אויב (ר' דברים כ 19–20).

כל־יכול. 7 שללם של יושבי הקריות אשר חָלַק אלוהים לשליחו יינתן
רק לאלוהים ולשליח, לקרובי המשפחה, ליתומים, לנזקקים ולהֵלך בדרכים
– זאת למען לא יעבירוהו ביניהם העשירים שבכם. כל שהשליח נותן
לכם – אותו תיקחו, ואשר ימנע מכם – ממנו תימָנעו. הֱיו יראים את
אלוהים, כי אלוהים עונֵש קשות. 8 (השלל נועד) למהגרים העניים אשר
גורשו ממושבותיהם ומנכסיהם, והמבקשים להם פרנסה מעם אלוהים
והמבקשים להפיק רצון מלפניו, והמושיטים עזרה לאלוהים ולשליחו.
אלה אנשי האמת. 9 ואשר לאלה אשר יָשבו בנחלה לפניהם ואימצו את
האמונה, אלה רוחשים אהבה לאשר היגרו אליהם ואינם חשים צורך
בלבם לקבל את אשר קיבלו (המהגרים), והם מבכּרים אותם על עצמם,
חרף דלוּתם. הכובשים תאוותם לממון הם אנשי חיל. 10 (השלל נועד גם)
לבאים אחריהם, האומרים, ריבוננו, סְלַח לנו ולאַחֵינו אשר האמינו
לפנינו, ואַל תיתן בלבנו תרעומת על המאמינים. ריבוננו, אתה חומל
ורחום.

11 הלא ראיתָ את המתחסדים אומרים לאחֵיהם בעלי הספר הכופרים, אם

6 **אתם לא הזנקתם:** מפרשים שפסוק זה נועד לצדד בעמדת מוחמד שהחליט לא לחלק בין הלוחמים את שלל שבט נַצִ'יר, ולתת את כולו למֻהאג'רון, כלומר בני שבטו של הנביא, שהיגרו למְדינה ממַכה (ר' פסוק 8 להלן). הפרשנים מציינים כי השלל לא חולק בין כל הלוחמים בנימוק ששבט נַצִ'יר שכן בסמוך למְדינה ולכן לא היה צורך במסע מלחמה מפרך כדי להכניעם.

7 **יושבי הקריות:** מפרשים שמלבד מושבות היהודים במְדינה, מדובר כאן ביישובים אחרים בערב שנכנעו למוחמד. **לאלוהים ולשליח:** חמישית אחת מן השלל מוקצבת לאלוהים ולנביא הפועל בשמו, וארבע החמישיות הנותרות נועדו לקבוצות הנזכרות אחריהם, כולן מן השכבות החלשות. כללים אלה שונים מן הכללים שנקבעו לחלוקת השלל בסורה 41:8, ולפיהם רק חמישית תחולק בין הקבוצות הנמנות כאן, והשאר ללוחמים. ויש הגורסים כי פסוק זה עוסק רק בשלל שנפל בידי המאמינים ללא קרב, ואילו הפסוק בסורה 8 עוסק בשלל מלחמה, ולפיכך אין סתירה ביניהם.

8 **למהגרים:** ר' סורה 218:2.

9 **ישבו בנחלה לפניהם:** מפרשים כי ה"נחלה" היא העיר מְדינה, שתושביה הוותיקים (=האַנְצָאר) שכנו בה לפני שהגיעו המהגרים ממַכה. הפסוק מספר בשבח האנצאר, שוויתרו על חלקם בשלל נַצִ'יר לטובת המהגרים.

10 **לבאים אחריהם:** מפרשים שמדובר במהגרים שהגיעו למְדינה לאחר הניצחון על כל אויבי האסלאם. אחרים מרחיבים וגורסים שמדובר בדורות הבאים עד יום תחיית המתים, שלכולם נועד חלק בשלל של כופרים.

11 **המתחסדים:** ר' סורה 167:3. מפרשים שמדובר במנהיג המתחסדים, עבדאללה אבן אוּבַּי,

תגורשו, נצא עִמכם ולעולם לא נִשְמע לאיש בענייננכם. אם יילחמו
בכם, נושיט לכם עזרה. אלוהים מעיד כי כזב בפיהם: 12 אם יגורשו
(היהודים), לא יֵצאו (המתחסדים) עִמם, ואם יילחמו בהם (אויביהם), לא
יושיטו להם עזרה, ואם יושיטו להם עזרה, ייסוגו אחור, ולא ייוושעו.

13 היראה בלבם (של היהודים) מפניכם גדולה מיראתם את אלוהים, כי
הם עַם אשר לא יבין. 14 אין הם פורצים כאיש אחד להילחם בכם, אלא
רק בתוככי קריות בצורות או מעבר לחומות, ואולם זה בזה הם נלחמים
בגבורה. הם נראים לךָ מלוכדים, אך לבותיהם מפולגים, כי הם עַם אשר
דבר לא ישׂכיל להבין. 15 הם נמשלו לאלה אשר לפניהם טעמו לא מכבר
את פרי מעלליהם. צפוי להם עונש כבד. 16 (המתחסדים) נמשלו לשׂטן
המצַווה על האדם, כפוֹר! אך כאשר יכפור, יגיד לו, אין אני מחויב לךָ;
פוחד אני מאלוהים ריבון העולמים. 17 – שניהם גם יחד יהיו לנֶצח
באש. זה גמולם של בני העוולה.

18 הוי המאמינים, הֱיו יראים את אלוהים, ותבדוק כל נפש מה הכינה
ליום המחר, והֱיו יראים את אלוהים, כי אלוהים מכיר את מעשׂיכם לְפָנַי
ולִפנים. 19 אל תהיו כמי ששכחו את אלוהים והוא השכיחם את עצמם.
כל אלה מופקרים הם. 20 לא יִשוו זה לזה יורשי אש גיהינום ויורשי גן
עדן. יורשי גן עדן הם הזוכים.

21 אילו היינו מורידים ממרום את הקֻרְאָן הזה, ולוּ גם על הַר, היית‎ָ רואה
אותו שַׁח ונבקע מיראת אלוהים. נמשול את המשָלים הללו לאנשים,
למען יימלכו בדעתם.

22 הוא אלוהים אשר אין אלוה מִבַּלעדיו, היודע את הנסתר והנִגלה. הוא
הרחמן והרחום. 23 הוא אלוהים אשר אין אלוה מִבַּלעדיו, המלך, הקדוש,
המושלם, המגונן, הנאמן, האדיר, הגיבור, הנעלה. ישתבַּח שם אלוהים

שהבטיח עזרה ליהודי העיר מפני מוחמד אך לא עמד בדיבורו. **לאחיהם**: המתחסדים
והיהודים הם אחים לכפירה.

15 **לא מכבר**: מפרשים שמדובר בתבוסת השבט היהודי קֻינוקאע, שהיתה זמן קצר לפני
ההתקפה על נַצ'יר. ויש המפרשים שמדובר בתבוסת קוריש במלחמת בַּדְר.

19 **השכיחם את עצמם**: גרם להם לאבד את דרכם ולשגות בתעתועים.

21 **המשלים הללו**: כגון המשלת הכופרים לקודמיהם החוטאים, ולשטן המדיח, ודימוי הקוראן
וההר.

ויינון מעל השותפים אשר יצרפו לו. 24 הוא אלוהים היוצר והבורא ונותן
הצורה. לוֹ יאים השמות הנאים, ושוכני השמים והארץ מסַפרים בשִבחו,
והוא האדיר והחכם.

24 **השמות הַנאים**: שמות התואר הנמנים לעיל בפס' 22–24, וכן בסורות אחרות. ר' סורה
.180:7

סוּרָה 60 הָעוֹמְדוֹת לְמִבְחָן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי המאמינים, אַל תיקחו את אויבַי ואויביכם למגינים לכם, בגַלותכם
להם אהבה. הלא כפרו בָּאמת אשר נגלתה בפניכם, וגירשו את השליח
ואתכם, כיוון שהאמנתם באלוהים ריבּונכם. (אַל תעשׂו זאת) אם גמרתם
אומר לקום להיאבק למעני ולהפיק רצון מלפנַי. אתם רוחשים להם
אהבה בסתר, אך יודע אני את כל אשר תסתירו ואת אשר תגַלו, ומי
בכם אשר כך יעשׂה, יִתעה מעל הנתיב הראוי, 2 אם יְלכּדו אתכם, יהיו
עוינים לכם: ישלחו בכם את ידם ואת לשונם כדי לפגוע בכם לרעה.
רצונם הוא כי תשובו להיות כופרים. 3 לא יועילו לכם שארי בשׂרכם
ובניכם, כי ביום תחיית המתים יפריד (אלוהים) ביניכם. אלוהים מבחין
באשר תעשׂו.

4 אברהם ואשר היו אִתו הם הדוגמה והמופת לכם. הם אמרו לבני עַמם,
אין אנו מחויבים לכם ולאלה אשר תעבדו מבַּלעדי אלוהים. מאסנו בכם,
ואיבה ושׂנאה יפרידו בינינו לנצח, אלא אם תאמינו באלוהים לבדו. –
אך לא דברי אברהם אל אביו באומרו, אבקש מחילה למענךָ, אף כי לא
תעמוד לי כל זכות למענךָ אצל אלוהים.

1 **אויבַי:** הדובר הוא אלוהים. **בגלותכם להם אהבה:** ויש המפרשים: "בגלותכם להם (ידיעות בשל) האהבה (שאתם רוחשים להם)". המסורת גורסת שהפסוק נועד להזהיר את המאמינים השוהים במדינה לבל ימסרו לקרובי משפחתם האהובים שנשארו במֶכּה ככופרים את פרטי תוכניות המלחמה של הנביא נגדם. הפרשנים מצביעים על אדם מסוים מבין חברי הנביא, ששלח בסתר איגרת אל בני משפחתו במֶכּה, ובה אזהרה מפני התקפת מוחמד הקרובה. **באמת:** בדברי הקוראן. **גירשו:** ממֶכּה. **לקום להיאבק:** ר' סורה 218:2.

4 **אך לא דברי אברהם אל אביו:** אלה אינם דוגמה לכם, כי אין לבקש מחילה עבור חוטאים, למרות שכך עשה אברהם למען אביו החוטא, אך חזר בו. ר' סורה 47:19.

ריבּוננו, עליךָ ניסָמך, אליךָ נחזור בתשובה, ואליךָ סופנו לשוב.
5 ריבּוננו, אל תיתן לכופרים לרודפנו, וסלח לנו, ריבּוננו. הן אתה
האדיר והחכם.

6 הם הדוגמה והמופת לכם, לכל העורג אל אלוהים ואל היום האחרון.
כל הפונה עורף – הנה אלוהים הוא בלתי תלוי ומהולל.

7 אולי יואיל אלוהים להשכין אהבה ביניכם לבין אויביכם אשר בקִרבם.
הן אלוהים כל־יכול ואלוהים סולח ורחום.

8 אין אלוהים אוסר עליכם לכבד ולעשׂות צדק עִם אלה אשר לא יילחמו
בכם בשל הדת ולא יגרשוכם ממושבותיכם. אלוהים אוהב את העושׂים
צדק. 9 אלוהים אוסר עליכם לקחת לכם למגינים את אלה אשר לחמו
בכם בשל הדת וגירשו אתכם ממושבותיכם וסייעו לגרש אתכם. הלוקחים
אותם למגינים הם בני העוולה.

10 הוי המאמינים, בבוא אליכם המאמינות כמהגרות, הַעמידון למבחן.
אלוהים מיטיב לדעת מהי אמונתן. ואם תיווכחו לדעת כי מאמינות הן,
אַל תחזירון אל הכופרים. אין הן מותרות להם עוד, ואין הם מותרים
להן, ושַלמו להם את כל שהוציאו, ואין עוון עליכם אם תישׂאו אותן
לנשים לאַחַר שתשלמו את המגיע להן. אַל תדבקו בקשרי נישׂואין עם
כופרות, ודִרשו את אשר הוצאתם, וידרשו הם את אשר הוציאו. זהו לכם
משפט אלוהים. הוא ישפוט ביניכם, ואלוהים יודע וחכם.

11 אם יחמקו נשים מביניכם אל הכופרים, ואתם תילחמו בהם מלחמת

6 **הם:** אברהם והמאמינים אשר היו אתו. **היום האחרון:** יום הדין.

7 **להשכין אהבה...בקרבם:** מפרשים שאלוהים גרם לכופרים שבקרב אנשי מֶכּה להתאסלם (לאחר כיבוש מֶכּה), וכך השתררה אהבה בינם לבין המוסלמים.

8 **לעשות צדק:** מפרשים שפסוק זה בוטל בתוקף הצו על מלחמה כוללת בכופרים (סורה 5:9).

10 **בבוא אליכם המאמינות:** מפרשים שמדובר בנשים מבנות מֶכּה המכריזות על התאסלמותן ומצטרפות אל הנביא במדינה, וזאת בעקבות חתימת הסכם שביתת הנשק בחודיביה (בשנת 628) בין מוחמד ואנשי מֶכּה. הפרשנים קובעים שהפסוקים שלפנינו מאפשרים להשאירן במדינה אם הוכחה כנות אמונתן. **אין הן מותרות להם עוד:** פג תוקפם של קשרי הנישואין בין הנשים שהתאסלמו לבין בעליהן הכופרים. **שלמו להם:** לבעליהן הכופרים, את המוהר ששילמו בעבורן. **אשר הוצאתם...אשר הוציאו:** המוהר.

עונשין, שַׁלמו לכל אשר נטשום נשותיהם את מלוא הסכום שהוציאו. הֱיו
יראים את אלוהים אשר בו תאמינו.

12 הוי הנביא, בבוא אליךָ המאמינות להישבע לךָ אמונים, כי לא יצרפו
לאלוהים כל שותף, ולא יגנבו, ולא ינאפו, ולא ימיתו את ילדיהן, ולא
יעשׂו מעשׂה תרמית בין ידיהן ובין רגליהן, ולא ימרו את פיךָ בסרבן
לנהוג בדרך ארץ – קַבל את שבועתן ובקש למענן את מחילת אלוהים;
הן אלוהים סולח ורחום.

13 הוי המאמינים, אַל תיקחו לכם למגינים את האנשים אשר ניתכה
עליהם חמת אלוהים. הם נואשו מן העולם הבא כפי שכבר נואשו
הכופרים שוכני הקברים.

11 **שלמו:** מן השלל. מרבית הפרשנים גורסים כי הכללים הנזכרים בפסוקים אלה בנוגע לתשלום מוהר לכופרים או לקבלתו מהם, בוטלו בתוקף הצו המופיע בסורה 5:9, המכריז מלחמה כוללת בכופרים.

12 **בבוא אליך המאמינות:** המסורת גורסת כי לאחר כיבוש מַכּה (שנת 630), התאסלמו נשות הכופרים ונשבעו אמונים למוחמד בסביבות הכעבה. **לא ימיתו את ילדיהן:** ר' סורה 137:6. **מעשה תרמית בין ידיהן:** יש המפרשים שנאסר עליהן לאמץ ילד אסופי ולהציגו כבנן האמיתי. **ובין רגליהן:** לא יהרו למי שאינן נשואות לו, ואחר יציגו את היילוד כבנו של הבעל. **לנהוג בדרך ארץ:** מפרשים שמדובר בחובת הנשים להימנע ממנהגי האבלות שהיו מקובלים בקרב הנשים הלא מוסלמיות (יללות קינה, קריעת הבגד, פריעת השיער, פציעת הפנים, וכדומה).

13 **האנשים אשר ניתכה עליהם חמת אלוהים:** מפרשים שמדובר ביהודים.

סוּרָה 61 שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שוכני השמים והארץ מסַפרים בשבח אלוהים. הוא האדיר והחכם.

2 הוי המאמינים, מדוע תכריזו ולא תקיימו? 3 אלוהים מואס בזאת עד
מאוד, כי תכריזו ולא תקיימו. 4 אלוהים אוהב את הלוחמים למענו,
הערוכים שורות שורות, כמו היו מבנה יצוק.

5 משֶׁה אמר לבנֵי עַמו, בני עמי, מדוע פוגעים אתם בי? הן יודעים אתם
כי הנני שליח אלוהים אליכם. וכאשר סטו, נטע אלוהים את הסטייה
בלבבם, כי לא ידריך אלוהים את קהל המופקרים.

6 ישוע בן מרים אמר, בני ישראל, אנוכי שליח אלוהים אליכם, ובאתי
כדי לאשר את התורה אשר נגלתה לפנַי, ולבַשֵׂר על שליח שיבוא אחרַי
ושמו אַחְמַד. ואולם כאשר הביא להם את האותות הנהירים, אמרו, אלה
כשפים בעליל.

7 מנוּוָלים מכל הם אלה אשר בהיקראם אל האִסלאם, טופלים שקרים על
אלוהים. אלוהים לא ינחה את קהל בני העוולה. 8 הם מבקשים לכַבות

2 **תכריזו ולא תקיימו:** הפרשנים חלוקים באשר למה שהוכרז ולא קוים, וכמה מהם גורסים שמדובר במלחמת קודש שלא בוצעה כראוי.

4 **שורות שורות:** יש המפרשים שכאן ניתנת העדפה ללוחמים רגלים על פני פרשים.

5 **פוגעים אתם בי:** מפרשים שבני ישראל העלילו על משה שהוא מסתיר פגם גופני (שבר), או פגם מוסרי (שהרג את אהרן אחיו או שהוא אחוז שד ועושה כשפים). ור' במדבר יב.

6 **לאשר את התורה:** ר' סורה 50:3. **אחמד:** שמו של הנביא מוחמד בפי ישוע. האמונה היא שכשם שהתורה בישרה על בואו של ישוע, כך ישוע בישר גם הוא על הופעת מוחמד. הצורה "אחמד" היא אולי גלגול ערבי של הבשורות על בואו של "הפרקליט" בברית החדשה (יוחנן יד־טו). **האותות:** ר' סורה 39:2.

7 **האסלאם:** ר' סורה 112:2. **טופלים שקרים:** ר' סורה 21:6.

את אור אלוהים בהבל פיהם, ואולם אלוהים נחוש להפיץ את אורו, אף
אם יתעבו זאת הכופרים.

9 הוא אשר שלח את שליחו להביא את דרך הישר ואת דת האמת כדי
שישליטה על כל הדתות, אף אם יתעבו זאת המשתפים.

10 הוי המאמינים, הבה ואנחה אתכם אל עִסקה שתפטור אתכם מעונש
כבד: 11 הַאמינו באלוהים ובשליחו וקומו להיאבק למען אלוהים, בהקריבכם
את רכושכם ונפשותיכם. בזאת ייטב לכם, אם יודעים אתם. 12 אז יסלח
לכם על חטאיכם ויכניסכם אל גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם, ואל
משכנות נאווים בגני עדן. זוהי הזכייה הכבירה. 13 ועוד דבר אשר
תחשקו בו: ניצחון מעִם אלוהים והכרעה קרבה ובאה. בַּשֵׂר זאת למאמינים.

14 הוי המאמינים, הֱיו תומכיו של אלוהים, כמו שאמר יֵשׁוּעַ בן מַרְיַם
לתלמידיו, מי יהיו תומכַי לאלוהים? אמרו התלמידים, אנו תומכי אלוהים.
עדה מבני ישׂראל האמינה, ואחרת כפרה, ואנו סייענו ביד המאמינים
כנגד צריהם, והם ניצחו.

9 **המשתפים:** ר' סורה 96:2.
10 **המאמינים:** מפרשים שמדובר במאמינים שתהו מהי הדרך הטובה ביותר לרַצות בה את אלוהים.
11 **קומו להיאבק:** ר' סורה 218:2.
13 **הכרעה:** מפרשים שמדובר בכיבוש מֶכּה או בכיבוש הארצות שמחוץ לערב. ר' סורה 52:5.
14 **התלמידים:** ר' סורה 52:3.

סוּרָה 62 יום הַשִּׁשִּׁי

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שוכני השמים והארץ מְסַפרים בשבח אלוהים, המלך, הקדוש, האדיר
והחכם. 2 הוא אשר שלח אל בני אומות העולם שליח מקִרבם, למען
יקרא בפניהם את אותותיו ויזַכּכם וילמדם את הספר והחוכמה, שהרי
לפָנים היו בתעייה גמורה. 3 ואל אחרים מביניהם אשר טרם חָברו להם,
והוא האדיר והחכם. 4 זוהי ברכת אלוהים, ואותה ירעיף על אשר יחפוץ,
ואלוהים הוא מרעיף הברכה הכבירה.

5 אלה אשר הוטענה עליהם התורה ולא עמדו בה נמשלו לחֲמור נושׂא
ספרים. מה רעים הם אנשים אשר כמותם, המכחישים את אותות אלוהים.
אלוהים לא ידריך את קהל בני העוולה.

6 אֱמור, הוי היהודים, אם תטענו כי רק אתם מכל האנשים ידידיו
האהובים של אלוהים, כי אז קַוּוּ למות, אם אמת בפיכם. 7 אך הם לעולם
לא יקַוּוּ לכך, בשל כל אשר עוללו ידיהם זה כבר, ואלוהים יודע מי הם
בני העוולה. 8 אֱמור, המוות אשר תנוסו מפניו הַשֵׂג ישׂיגכם, ואז תשובו
אל יודע הנסתר והנִגלה, והוא יודיעכם את אשר עשׂיתם.

2 **בני אומות העולם:** הערבים. ר' סורה 20:3. **אותותיו:** ר' סורה 39:2.
3 **אשר טרם חברו להם:** מפרשים שמדובר במאמינים שעתידים היו להתאסלם בשלב מאוחר יותר, כגון הפרסים, או במאמינים בני כל הדורות הבאים של אומת האסלאם, עד עולם. גם הם נחשבים כמי שמוחמד נשלח אליהם, או כמי שממשיכים ללמוד את תורתו.
5 **אלה אשר הוטענה עליהם התורה:** היהודים.
6 **קוו למות:** עדיף לכם למות, כי בעלי בריתו של אלוהים זוכים בגן עדן.
7 **לא יקוו לכך:** בסתר לבם הם יודעים שהם חוטאים, זלפיכך אינם ממהרים למות, פן ילכו לגיהינום. **זה כבר:** בעולם הזה.
8 **יודיעכם:** ביום הדין.

9 הוי המאמינים, בהישמע הקריאה לתפילה ביום השישי, מהרו אל
(מקום) הזכרת שֵׁם אלוהים, והניחו את המיקח והממכר. בזאת ייטב לכם,
אם יודעים אתם. 10 ועם תום התפילה התפזרו בארץ ובַקשו לכם פרנסה
מעִם אלוהים, והַרבו להזכיר את שם אלוהים למען תעשׂו חיל.

11 בראותם אורחת סוחרים או הצגה של שעשוע, נפוצו ופנו לעברם,
והשאירוךָ עומד. אֱמור, כל השמור אצל אלוהים טוב מן השעשוע ומן
הסחר. אלוהים הוא הטוב שבמכלכלים.

9 **ביום השישי:** בערבית: יַוְם אלג'וּמְעה, שפירושו המדויק יותר הוא "יום (התפילה) בציבור". **(מקום) הזכרת שם אלוהים:** המסגד.

11 **בראותם אורחת סוחרים:** מפרשים שמדובר בדרשת יום השישי שנשא הנביא לאחר התפילה. קהל השומעים נטש אותו בעיצומה של הדרשה למראה שיירת סוחרים עמוסה במצרכים שהגיעה אל העיר, שבימים ההם שרר בה רעב. ויש אומרים שבשל כך הוחלט להקדים את דרשת יום השישי לתפילה, כדי למנוע את נטישת הקהל בטרם עת.

סוּרָה 63 הַמִּתְחַסְּדִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כאשר באו המתחסדים אליךָ, אמרו, אנו מעידים כי שליח אלוהים
אתה. – אלוהים יודע כי אתה שליחו, ואלוהים מעיד כי המתחסדים
מכַזבים. 2 שבועתם היתה להם למסווה, וכך הִרחיקו אנשים מעל נתיב
אלוהים. אכן הֵרעו לעשׂות, 3 כיוון שהֶאמינו ואַחַר כפרו, ונאטם לבם;
לכן לא יבינו. 4 בראותךָ אותם, יקסימךָ יפי תוארם, ובדַבּרם, אתה מטה
אוזן לדבָרם, ואולם הם כקרשים שהושארו ליד הקיר. הם חושבים כי כל
צעקה נגדם היא. הם האויב, לכן הישמר מפניהם, ומי ייתן ויכחידם
אלוהים. כיצד זה ישגו בשקרים?

5 כאשר אמרו להם, בואו למען יבקש שליח אלוהים מחילה עבורכם,
הפכו ראשיהם, וראיתָ אותם מסתלקים בשחץ, 6 אַחַת היא להם אם
תבקש מחילה עבורם ואם לאו – לא יסלח להם אלוהים לעולם, כי
אלוהים לא ינחה את קהל המופקרים. 7 הם האומרים, אַל תוציאו ממון
על האנשים אשר עִם שליח אלוהים, למען יָפוצו. ואולם אוצרות השמים
והארץ קניין אלוהים הם, אך לא ישׂכילו המתחסדים להבין. 8 הם

1 **המתחסדים:** ר' סורה 167:3.

2 **הרחיקו אנשים מעל נתיב אלוהים:** לפי כמה פירושים, תודות לשבועת השקר שלהם, המתחסדים מנעו מהמאמינים סיבה מספקת להכריז עליהם מלחמת קודש ("לחימה בנתיב אלוהים").

3 **האמינו ואחר כפרו:** מפרשים: האמינו בפומבי וכפרו בסתר לבם.

4 **יפי תוארם:** מפרשים שמנהיג המתחסדים עַבְדאללה אבן אוּבַּי היה יפה תואר ורהוט במיוחד. **כקרשים:** חסרי תבונה. **חושבים כי כל צעקה נגדם היא:** משל לפחדנותם וחששם פן התגלה שהם כופרים ודמם הותר.

7 **אל תוציאו:** ביטוי לרצון המתחסדים לשבור את מטה לחמם של המהגרים שבאו עם הנביא ממכּה, ולגרום להם לנטוש אותו.

אומרים, כאשר נשוב לאַלְמַדִינָה, יגרשו אדירי הכוח את הנקלים מתוכה.
ואולם לאלוהים הכוח האדיר, ולשליחו ולמאמינים, ואולם המתחסדים
לא יֵדעו.

9 הוי המאמינים, בל יסיחו נכסיכם ובניכם את דעתכם מִזֵּכר אלוהים.
אשר כך ינהגו, ילכו לאבדון. 10 הוציאו ממון מאשר פִּרנסנו אתכם,
בטרם יבוא המוות אל אחד מכם, ואז יגיד, ריבוני, התואיל לדחותני
לזמן־מה, למען אספיק לתת צדקה ואהיה בישרים? 11 אך אלוהים לעולם
לא ידחה איש בהגיע זמנו. הן אלוהים מכיר את מעשיכם לִפנֵי ולִפנים.

8 **כאשר נשוב:** מפרשים שהתנגדות המתחסדים לנביא התעוררה בעת מסע צבאי נגד שבטי כופרים, שבמהלכו פרץ סכסוך בין המתחסדים לבין כמה מן המאמינים. אז החליטו המתחסדים שכאשר ישובו למַדינה ינשלו את אנשי מוחמד מנכסיהם ויאלצו אותם לעזוב את העיר. **אדירי הכוח:** המתחסדים בעיני עצמם.

10 **הוציאו ממון:** ר' סורה 195:2.

סוּרָה 64 הַנּוֹפְלִים בַּפַּח

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שוכני השמים והארץ מסַפּרים בשבח אלוהים. לו המלכות ולו התהילה,
הוא כל־יכול. 2 הוא אשר ברא אתכם. יש בכם כופר ויש מאמין,
ואלוהים מבחין באשר תעשׂו. 3 ברא את השמים ואת הארץ למען תתגלה
האמת, וצר אתכם והיטיב לצַיּרכם. סופכם לשוב אליו. 4 הוא יודע את
אשר בשמים ובארץ, והוא יודע את אשר תצפינו ואת אשר תגַלו,
ואלוהים יודע חקרי לב.

5 האם לא שמעתם את אשר אירע לאשר כָּפרו לפָנים? הם טעמו את פרי
מעלליהם וצפוי להם עונש כבד. 6 זאת כי השליחים הֵביאו להם אותות
נהירים, ואולם הם אמרו, האם אנשים בשׂר ודם ידריכונו? הם כָּפרו
אפוא, ופָנו עורף, ואולם אלוהים לא היה זקוק להם. אלוהים הוא בלתי
תלוי ומהולל.

7 הכופרים טענו כי לעולם לא ייעורו (מן המוות). אֱמור, אדרבא, חַי
ריבוני! אכן יעוררוכם ויודיעוכם את אשר עשׂיתם. אין קל מזה לאלוהים.
8 לכן הַאֲמינו באלוהים ובשליחו ובָאוֹר אשר הורדנו ממרומים. אלוהים
מכיר את מעשׂיכם לִפנֵי ולִפנים. 9 יום הכינוס אשר בו יכַנסכם, הוא
היום אשר בו ייפלו בפח. אשר יאמין בריבונו ויעשׂה את הטוב, הוא
יכפר לו על עוונותיו ויכניסנו אל גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם.
נֶצח נצחים יהיה בהם, וזוהי הזכייה הכבירה. 10 הכופרים והמכחישים את
אותותינו הם יורשֵׁי האש. לנֶצח יהיו בה, ושם יהיה סופם המר.

8 **ובָאור אשר הורדנו:** הקוראן שגילינו לנביא.

9 **יום הכינוס:** מכינויי יום הדין. **ייפלו בפח:** מפרשים שהכופרים ייפלו בפח שיטמינו להם הצדיקים, בכך שאלה ייקחו לעצמם את גן עדן ולכופרים ייוותר רק גיהינום.

11 אין אסון מתרחש בלא שירשה אלוהים. כל המאמין באלוהים, הוא
ידריך את לבבו. אלוהים יודע כל דבר. 12 שִׁמעו בקול אלוהים ושִׁמעו
בקול השליח, ואם תפנו עורף, – על שליחנו רק למסור ברורות.
13 אלוהים, אין אלוה מִבַּלעדיו, ועל אלוהים ייסָמכו המאמינים.

14 הוי המאמינים, בין נשותיכם וילדיכם ישנם אויבים לכם, לכן הישָׁמרו
מפניהם, ואולם אם תמחלו ותחוסו ותסלחו – הנה אלוהים סולח ורחום.
15 נכסיכם ובניכם אינם אלא ניסיון, ואצל אלוהים השָׂכר הכביר. 16 הֱיו
יראים את אלוהים ככל יכולתכם ושִׁמעו והישָׁמעו והוציאו ממון למען
ייטב לכם. הכובשים תאוותם לממון הם אנשי חיל. 17 אם תַּלוו לאלוהים
בעין יפה, יכפילהו לכם ויסלח לכם. אלוהים מכיר טובה ושקול דעת,
18 יודע הנסתר והנִגלה, האדיר והחכם.

14 **אויבים לכם:** מפרשים כי לעיתים משפחת המאמין מונעת ממנו לעזוב את הבית ולצאת למלחמת קודש וכדומה, וכך נשלל ממנו שכר המצווה, ומבחינה זאת משפחתו היא אויבתו.

15 **ניסיון:** לראות אם לא יגבה לבכם בעושרכם ועוצמתכם.

17 **תלוו לאלוהים:** ר' סורה 245:2.

סוּרָה 65 הַגֵּטִין

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי הנביא, בהכריזכם על הנשים כמגורשות, שַׁלחו אותן עם תום
תקופת ההמתנה אשר בה הן מחויבות, ומְנו את התקופה והֱיו יראים את
אלוהים ריבונכם. אל תוציאון מבתיהן, ולא יֵצאו אלא אם יעשו תועבה
שאין ספק בה. אלה החוקים אשר ציווה אלוהים, וכל העובר על חוקי
אלוהים, גורם עוול לעצמו; לא תדע, אולי אחרי כן יחדש אלוהים
דבר־מה. 2 ובעומדן למלא את פרק זמנן, עליכם להחליט אם להחזיק
בהן כדת וכדין או להיפרד מהן כדת וכדין, והָקימו שני אנשי צדק
מקרבכם כעדים, והָעידו עדות אמת בפני אלוהים. כזאת נִדרש לעשׂות
כל המאמין באלוהים וביום האחרון. כל הירא את אלוהים, הוא ייתן לו
מוֹצָא, 3 וישלח לו פרנסה בלא שישער מֵאַין. כל הנסמך על אלוהים, הוא
ייתן לו את חלקו. הן אלוהים משיג את כל חפצו, ולכל דבר קבע
אלוהים מידה.

4 ואלה מנשותיכם אשר כבר נואשו מן הנידה, אם מתחבטים אתם –
תקופת הַמתנתן שלושה חודשים, וכן של אלה אשר טרם היתה להן נידה.
נשים הרות – יימשך פרק זמנן עד שֵׁיַּלדו את וְלָדָן.

1 **תקופת ההמתנה:** ר' סורה 228:2; סורה 49:33. **אל תוציאון:** לפני תום תקופת ההמתנה. **תועבה שאין ספק בה:** מפרשים שמדובר במעשה זנות בתוך תקופת ההמתנה, ואז יש לגרשן לצורך מיצוי הדין עמן. ויש המפרשים שהתועבה היא המריבות עם משפחות בַּעליהן, המחייבוּת את הוצאתן מהבית. **אחרי כן יחדש אלוהים דבר־מה:** מפרשים שאלוהים עשוי לחדש את אהבת הבעל לאשתו לפני תום תקופת ההמתנה. במקרה זה ניתן לבטל את הגירושים אם טרם הוכרזו בפעם השלישית.

2 **ובעומדן למלא:** בטרם נכנסו הגירושין לתוקף. **להחזיק בהן:** לחדש את הנישואין אם טרם הוכרז על הגירושין שלוש פעמים. **כדת וכדין:** תוך שמירה על כל המגיע להן. **ביום האחרון:** יום הדין. **מוצא:** מתלאות החיים.

כל הירא את אלוהים, הוא יקל עליו את דְבָרוֹ. 5 זהו דבר אלוהים אשר
הורידוֹ אליכם ממרומים, וכל הירא את אלוהים, הוא יכפר לו על
עוונותיו ויַרבּה לו שׂכר.

6 שַׁכּנו אותן באשר תִשכנו אתם, וכַלכלון ככל שתשׂיג ידכם, ואַל
תתעמרו בהן לדַכּאן. ואם הָרות הן, כַּלכלו אותן עד שיֵלדו את ולדן. אם
ייניקו את ילדכם, שַׁלמו להן את שׂכרן וכַלכלו את ענייניכם ביניכם
כדת וכדין. ואם תִתקשו, תיניק למענו אישה אחרת.

7 יוציא כל אדם כפי יכולתו, ואשר אמצעיו מצומצמים, יוציא מאשר
העניק לו אלוהים; לא יטיל אלוהים על נפש יותֵר מאשר העניק לה,
ולאַחַר כל קושי יביא אלוהים הקלה.

8 מה רבות הערים אשר דחו ביוהרה את צו ריבונן ושליחיו, על כן
נפרענו מהן בחומרה והענשנו אותן עונש נורא. 9 הן טעמו את פרי
מעלליהן, ואחרית מעלליהן היתה אבדון. 10 אלוהים הכין להן עונש כבד.
לכן הֱיו יראים את אלוהים, אתם המאמינים נבוני הלב.

אלוהים הוריד אליכם ממרומים דבר־תוכחה, 11 שליח הקורא בפניכם את
אותות אלוהים הברורים, למען יוציא את המאמינים ואת עושׂי הטוב
מחושך לאור. אשר יאמין באלוהים ויעשׂה את הטוב, הוא יכניסנו אל
גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם. נֶצח נצחים יהיה בהם, ואלוהים
יכלכלוֹ בעין יפה.

12 אלוהים הוא אשר ברא שבעה רקיעים, וגם בארץ כמותם. דְבָרוֹ עושׂה
דרכו מטה בינותם, למען תדעו כי אלוהים כל־יכול וכי אלוהים חולש
בידיעתו על הכל.

4 **נואשו מן הנידה:** מפאת גילן או בריאותן. **תקופת המתנתן:** בטרם יוכלו להינשא לאחר. **נשים הרות:** גרושות, וכן כאלה שהתאלמנו בתקופת ההיריון.
6 **שכנו אותן:** במהלך תקופת ההמתנה.
7 **יוציא:** כתשלום למינקת.
11 **שליח:** יש המפרשים שהוא גבריאל. וניתן לתרגם: "שלח שליח" (כלומר, את מוחמד).
12 **בארץ כמותם:** שבעה נדבכים במעמקי האדמה המקבילים לשבעת הרקיעים. ויש גורסים שהכוונה למדורי גיהינום. אחרים טוענים שהכוונה לשבע יבשות. **דברו:** גזרותיו. ויש המפרשים: דברי הנבואה היורדים אל הנביאים. **בינותם:** בין השמים והארץ.

סוּרָה 66 הָאִסּוּר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי הנביא, מדוע אסרתָ את אשר התיר לךָ אלוהים, בקוותךָ לפייס את
נשותיךָ? אלוהים סולח ורחום. 2 הן אִפשר לכם אלוהים להתיר את
שבועותיכם כדין, ואלוהים הוא מגינכם, והוא היודע והחכם.

3 הנביא גילה דבר סוד לאחת מנשותיו, אך היא גילתה אותו, ואלוהים
הודיע לו על כך. אז הטיח בה מקצת הדברים, והניח לאחרים. כאשר
הִגיד לה זאת, אמרה, מי גילה לךָ את הדבר? אמר, גילה לי היודע
והמכיר כל דבר לְפנַי ולְפנים. 4 אם תחזרו שתיכן בתשובה אל אלוהים
– הן שגה לבבכן. ואם תעשׂו יד אחת כנגדו, הנה אלוהים הוא מגינו,
וגבריאל והמאמינים עושׂי הטוב, ומלבדם המלאכים המסייעים בידם.

5 אם ייתן לכן גט, אולי ייתן לו ריבונו תחתיכן רעיות טובות מכן:
מתמסרות (לאלוהים), מאמינות, אדוקות, בעלות תשובה, עובדות
(לאלוהים), מסתגפות, בעולות, בתולות.

6 הוי המאמינים, שִׁמרו על עצמכם ועל בני ביתכם מפני אש אשר הדלק

1 **מדוע אסרת:** הפרשנים מסבירים שהנביא גזר על עצמו בשבועה להינזר מקשרים עם אחת משפחותיו (מָאריה הקופטית) כדי לפייס את נשותיו המקנאות. הפסוקים נועדו לשחרר אותו מן האיסור שגזר על עצמו. ויש המפרשים שגזר על עצמו להינזר מאכילת דבש.
2 **להתיר את שבועותיכם:** כופר התרת השבועה הוא בעשיית מעשי צדקה שונים.
3 **דבר סוד:** תוכן הסוד סתום וכן זהותה של האישה שפרסמה אותו. מפרשים שהיתה זו חַפְצָה אשת הנביא, ושהסוד נגע לגדולתו הצפויה של אביה עוּמַר, שעתיד היה להיות חליף. היא גילתה זאת לרעותה עָאאִשָׁה – אשה נוספת של הנביא ובתו של אַבּוּ בַּכְּר, מי שהיה עתיד להיות החליף הראשון אחרי מוחמד. הסוד נגע גם לגדולתו הצפויה של אַבּוּ בַּכְּר. אך יש המפרשים שהסוד נגע ליחסיו של הנביא עם שפחתו מָאריה. **הטיח בה:** גינה אותה על דברים שגילתה.

לה הם האנשים והאבנים. מופקדים עליה מלאכים קשׁחים ומשחיתים
אשר לא יפֵרו את פקודת אלוהים, ויעשׂו את אשר יורום. 7 הוי הכופרים,
אֵל תצטדקו היום, כי רק כפועלכם ישולם לכם.

8 הוי המאמינים, שובו אל אלוהים תשובה שלֵמה, ואולי יואיל ריבונכם
לכפר לכם על עוונותיכם, ויכניסכם אל גנים שנהרות זורמים למרגלותיהם,
ביום אשר בו לא ימיט אלוהים קלון על הנביא ועל המאמינים אשר אִתו.
אורם יהלך לפניהם ולימינם, ויגידו, ריבוננו, הַשלֵם לנו את אורנו וסלח
לנו, הן אתה כל־יכול.

9 הוי הנביא, קום להיאבק בכופרים ובמתחסדים והַקשֵה ידךָ עליהם.
בגיהינום ידורו – שם יהיה סופם המר.

10 אלוהים הביא כמשל לכופרים את אשת נֹח ואת אשת לוט: שתיהן היו
נשים לשניים מעבדינו, שניהם עושֵׂי טוב, ושתיהן בגדו בהם. שניהם לא
הועילו להן במאום אצל אלוהים, ולבסוף הוגד, היכנסו שתיכן אל האש
עִם הבאים אליה. 11 וכמשל למאמינים הביא אלוהים את אשת פַּרעֹה;
אמרה, ריבוני, הָקֵם לי אצלךָ בית בגן עדן והַצילני־נא מפרעה וממעשׂיו
והושיעני מקהל בני העוולה. 12 ואת מרים בת עמרם אשר לא חיללה את
תומת ערוותה; נפחנו בה מרוחנו והיא האמינה בדברי ריבונה ובספריו,
והיתה באדוקים.

6 **האבנים:** הפסילים.

7 **היום:** ביום הדין.

9 **קום להיאבק:** ר' סורה 218:2.

10 **שתיהן בגדו:** על אשת נֹח מספרים שנהגה לומר על בעלה שהוא משוגע. ור' גם סורה 46:11. על אשת לוט נאמר שנהגה להודיע לאנשי העיר מתי יש אורחים אצל בעלה (כדי שיבואו ויתעללו בהם).

11 **אשת פרעה:** מסופר שהיא האמינה במשה, וכעונש דן אותה פרעה לעינויים קשים. אלוהים הציל אותה והכניסה לגן עדן.

12 **מרים בת עמרם:** אם ישוע. ר' סורה 33:3. **נפחנו בה מרוחנו:** ר' סורה 91:21.

סוּרָה 67 הַמַּלְכוּת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 יתבָּרך מי שבידו המלכות והוא כל־יכול, 2 אשר יצר את המוות והחיים
למען יבחן אתכם ויֵדע מי בכם מיטיב לעשׂות מכולם. הוא האדיר
והסולח, 3 אשר ברא שבעה רקיעים זה מעל זה; לא תבחין בדבר
המקלקל את השורה בבריאת הרחמן. שׂא עיניךָ וּרְאֵה, היש שָׁם ולוּ סדק
אחד? 4 הבט שוב ושוב – עיניךָ ישובו נכלמות, יגעות.

5 עיטרנו את הרקיע התחתון בפנסים, ועשׂינום כדי לרגום את השׂטנים,
והכינונו להם עונש באש תבערה.

6 הכופרים בריבּונם ייענשו בגיהינום, ושם יהיה סופם המר. 7 כאשר
יושלכו אל תוכו תעלה באוזנם נשיפת רִתחתו, 8 והוא יחֲשב להתפוצץ
מזעם. כל קבוצה אשר תושלך אל תוכו, ישאלום שועריו, האם לא בא
אליכם כל מזהיר? 9 יגידו, אמנם כן, בא אלינו מזהיר, אך אנו הכחשנו
ואמרנו, לא הוריד אלוהים דבר ממרומים, ואתם שרויים בתעייה גדולה.
10 ויגידו, לוּ רק היינו מקשיבים ומשׂכילים להבין, לא היינו בין יורשי
אש התבערה. 11 הם יודו אפוא באשמה – הלאה יורשֵי אש התבערה!
12 היראים את ריבּונם בסתר, להם שמורה מחילה ושׂכר גדול.

13 הֲמתיקו סוד או דַברו בקול – יודע הוא חקרי לב. 14 האם מי שברא
איננו יודע? הוא אנין הדעת והמכיר כל דבר לִפנַי ולִפנים. 15 הוא אשר

2 **המוות והחיים:** המוות הארצי וחיי העולם הבא. ויש המפרשים בהוראת הזרע הדומם וחסר החיים שממנו נוצרים החיים.

5 **עיטרנו:** הדובר הוא אלוהים. **פנסים:** כוכבים. **לרגום את השטנים:** ר' סורה 18:15.

12 **בסתר:** ר' סורה 94:5.

הכשיר לכם את הארץ, על כן לכו בכל מרחביה ואִכלו מאשר ישלח
לכלכלתכם. אליו יקומו המתים לתחייה.

16 האם בטוחים אתם כי השוכן במרומים לא יבליע אתכם באדמה אשר
תתהפך? 17 או שמא בטוחים אתם כי השוכן במרומים לא יְשַׁלַּח בכם
ברד אבני חצץ? הן אז תדעו מה איומה היתה אזהרתי. 18 כבר הכחישו
בני הדורות הקודמים את האזהרות, ומה נוראה היתה תוכחתי. 19 האם
אינם רואים את העופות במרום פורשים ואוספים את כנפיהם? רק
הרחמן יחזיקם. בכל דבר הוא מבחין. 20 מי יבוא בגדודיו לעזור לכם
מפני הרחמן? הכופרים אינם אלא שבויי תעתוע. 21 ומי יפרנסכם אם
יחדל הוא לפרנסכם? ואולם הם בשלהם, מלאֵי יוהרה ותיעוב.

22 מי מישיר לכת ממי: ההולך וראשו בקרקע, או הצועד בגאון על אורח
מישרים?

23 אֱמור, הוא אשר יצר אתכם ונתן לכם אוזניים ועיניים ולב. מה מעט
תכירו טובה. 24 אֱמור, הוא אשר הפיצכם בארץ ואליו תיאספו.
25 יאמרו, מתי יתגשם האִיוּם הזה, אם אמת תדברו? 26 אֱמור, רק
לאלוהים הֵידע, וכל תפקידי להזהיד ברורות. 27 ואולם כאשר יִראוהו
מקרוב, ייפלו פני הכופרים ויוּגד להם, זה הדבר אשר ביקשתם.
28 אֱמור, תנו דעתכם: בין אם ישמיד אלוהים אותי ואת אלה אשר אִתי,
ובין אם יחוס עלינו – מי יגן על הכופרים מעונש קשה? 29 אֱמור, הוא
הרחמן, בו נאמין ועליו ניסָמך. עוד תדעו מי שרוי בתעייה גמורה.
30 אֱמור, תנו דעתכם: אם ייעלמו מימיכם באדמה, מי ימציא לכם מים
מפכים?

19 **הרחמן:** ר' סורה 30:13.
22 **הולך וראשו בקרקע:** משל לכופר. **הצועד בגאון:** משל למאמין.
27 **יראוהו:** ביום הדין. **הדבר אשר ביקשתם:** או: הדבר אשר טענתם (כי לא יתקיים).

סוּרָה 68 הַקּוּלְמוּס

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 נ.

אשבע בקולמוס ובכל אשר ירשמו! 2 אין אתה, בחסד ריבונךָ, אחוּז שֵׁד.
3 שמוּר לךָ שׂכר אין קץ, 4 ונֵיחנתָ בסגולות נשׂגבות. 5 עוד תִּראֶה, ויִראו
גם הם, 6 מי נטרפה דעתו. 7 ריבונךָ מיטיב לדעת מי תעה מנתיבו, והוא
מיטיב לדעת מי הם ישרי הדרך. 8 אַל תישָׁמַע אפוא למכחישים! 9 הם
רוצים כי תתרפס אתה ויתרפסו הם.

10 אַל תישָׁמע לכל מפזר הבטחות נִקלה, 11 מלעיז הולך רכיל, 12 מונע
טובה ושולח יד ופושע, 13 ועל כל זאת, בריון ומסתפח. 14 (אל תישָׁמע
לו גם אם) הון לו ובנים. 15 בהיקרא אותותינו בפניו, יגיד, סיפורי
מעשׂיות של קדמונים. 16 על כך עוד נטביע לו אות על החוטם.

17 ניסינו אותם כפי שניסינו את בעלי הבוסתן, בעת שנִמנו וגמרו לִגדוֹד

1 **נ.:** ר' סורה 1:2. **אשר ירשמו:** מפרשים שמדובר במַלאכים הרושמים את הגורלות בקולמוס, בספר שמימי.
2 **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
9 **יתרפסו:** מפרשים שמדובר ברצונם של הכופרים להניא את מוחמד מלתקוף את אליליהם, ובתמורה יסכימו הם למקצת דרישותיו.
13 **מסתפח:** בערבית: זַנִים, שהוראתו גם "בן זנונים". נוהגים לזהותו עם אלוַליד אבן אלמוגִירה איש מַכה, מראשי המתנגדים למוחמד. המסורת גורסת שלא ידוע מי היה אביו מולידו, ולפיכך השתייכותו לשבט קורייש היא על בסיס אימוץ בלבד. אחרים מזהים את הכופר עם אלאַחְ'נַס אבן שַׁריק, איש העיר טאיף שנספח על שבט קורייש.
16 **נטביע לו אות על החוטם:** מפרשים שהדבר יתרחש ביום הדין בעת שיסומן כחוטא. אולם המפרשים המזהים אותו עם אלוליד אבן אלמוגִירה מציינים שכבר במלחמת בדְר נגרמה לו צלקת באפו.

עם אור ראשון, 18 ולא אמרו, אם ירצה אלוהים. 19 בלילה פקדה אותו
פורענות מעִם ריבּוֹנךָ בעודם ישֵׁנים, 20 ונותרו בו עם בוקר רק אודים
עשנים. 21 בבוקר השכימו וזה אל זה קראו ואמרו, 22 הַשכּימו אל המטע
אם גמרתם אומר לִגדוֹד. 23 אז יָצאו והתלחשו לאמור, 24 שום אביון לא
ייכנס היום אל תוכו. 25 וכך הגיעו נחושים ודרוכים, 26 ואולם כראותם
אותו קָראו, אבדנו 27 ונותרנו חסרי כל! 28 אמר הנכבד שבהם, הן
שאלתי אתכם מדוע אינכם משבּחים את אלוהים. 29 אמרו, ישתבַּח שֵׁם
ריבּוננו, אכן היינו בני עוולה. 30 אז החלו להטיף מוסר זה לזה
31 ואמרו, אבוי לנו כי פרקנו עול. 32 אולי יואיל ריבּוננו לתת לנו טוב
ממנו תחתיו. אל ריבּוננו נערוג.

33 כזה הוא העונש, ואולם כבד ממנו עונש העולם הבא, אם יודעים הם.
34 ליראים מזומנים גני מנעמים אצל ריבּונם. 35 כלום נַשוְֶה בין
המתמסרים לבין החוטאים? 36 מה לכם? כיצד זה תשפטו? 37 היש בידכם
ספר לעַיין בו, 38 אשר תמצאו בו את אשר תבקשו, 39 או שמא קיבלתם
מאתנו ערוּבה שרירה וקיימת עד יום תחיית המתים כי תִזכו בכל המגיע
לכם על־פי שיפּוטכם? 40 שְׁאַל אותם מי מהם עָרֵב לזאת? 41 ואם
מצדדים בהם שותפים, יביאו נא את שותפיהם, אם אמת בפיהם.

42 ביום אשר בו תיחשׂף השוק וייקָראו להשתחוות בתפילה, ייבּצר מהם
הדבר. 43 מבטם ישפילו ויעטו כלימה. הן קרָאום להשתחוות זה כבר, כל

17 **בעלי הבוסתן:** מדובר בסיפור על שלושה אחים שהחליטו לגדוד בסתר את תמרי הבוסתן שירשו מאביהם כדי שלא יצטרכו להפריש חלק מן הפירות לנזקקים, כפי שנהג אביהם בימי חייו. לא ניתן להצביע ישירות על מקורו של סיפור זה מחוץ לקוראן.

18 **לא אמרו, אם ירצה אלוהים:** אי אמירת משפט זה (בערבית: אִן שָׁאאַ אללה), בעת החלטה לעשות מעשה, היא חטא. ר' סורה 24:18. ויש המפרשים: לא התכוונו להפריש מפִּריו (לאביון).

32 **טוב ממנו:** הפרשנים גורסים שלאחר שחזרו בתשובה זכו האחים בגן מלבלב שנתן פירות בשפע.

35 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.

36 **תשפטו:** תבחינו בין טוב לרע.

41 **שותפים:** יש המפרשים שהכוונה לאלילים. ר' סורה 96:2

42 **תיחשף השוק:** ביטוי שפירושו: יהיה צורך לעבור תלאות (חשיפת שוק כסמל לאיום). הכוונה למוראות יום הדין אשר ייחשפו לעיני הברואים. **ייבצר מהם:** מפרשים שגופם יתאבן ולא יוכלו לבצע את תנועות התפילה.

עוד יכלו. 44 הנח לי לטפל במכחישיו של אומֶר זה. נתגנב אליהם בלא
שיֵדעו מֵאַין. 45 אֶתֵּן להם שהות, ואולם מזימתי נחרצת היא.

46 וכי דורש אתה שׂכר מהם, ועקב זאת ישקעו בחובות? 47 האם
מחזיקים הם בסודות הנסתר, ואותם יכתבו? 48 לכן שׂא בעוז רוח את דין
ריבּונךָ, ואַל תהיה כבעל הדג אשר קָרא לאלוהיו במר נפשו. 49 אלמלא
השׂיגוֹ חסד ריבּונו, היה מוּטל אל היבשה בקלון, 50 ואולם ריבּונו בחר
בו ושׂם חֶלקו עם הישרים.

51 הכופרים כמעט שהפילוךָ במבטיהם, כאשר שמעו את דבר־התוכחה,
ואָמרו, אחוז שֵׁד הוא. 52 ואולם אין הוא אלא דבר־תוכחה אל שוכנֵי
העולָמים.

43 **זה כבר:** כבר בעולם הזה נדרשו להתפלל, ואז נמנעו מרצונם, בשל היותם חוטאים.

44 **הנח לי:** הדובר הוא אלוהים. **אומר זה:** הקוראן.

46 **ישקעו בחובות:** ר' סורה 40:52.

47 **סודות הנסתר:** ר' סורה 41:52.

48 **בעל הדג:** יונה הנביא. ר' גם סורה 87:21.

51 **דבר־התוכחה:** ר' סורה 104:12. **אחוז שד הוא:** מותמד.

סוּרָה 69 שְׁעַת הָאֱמֶת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שעת האמת! 2 איזו שעת אמת תהיה זאת! 3 הכיצד תדע מהי שעת
האמת?

4 בני תַ׳מוּד ועָאד הכחישו את ההולמת. 5 אשר לתַ׳מוּד, הם נִספו
בשואגת. 6 ועָאד הוכחדו בילֵל סופה משתוללת, 7 אשר ציווה (אלוהים)
כי תנשוב עליהם שבעה לילות ושמונה ימים רצופים. יכולתָ לראות את
האנשים מוטלים שָם כגזעי דקלים נפולים. 8 כלום תִראה מהם שׂריד?

9 חטאו פַּרְעֹה ואשר היו לפניו והערים ההפוכות, 10 והִמרו את פי שליח
ריבונם, והוא הִכה בהם מכה מוחצת. 11 כאשר גאו המים, נשׂאנו אתכם
בספינה השטה, 12 למען תשמש לכם אות הזכרה, ולמען תקלוט זאת
אוזן קשובה.

13 כאשר תישָמע תרועת שופר יחידה, 14 והארץ וההרים יינשׂאו וייכתשו
באחת, 15 אז תחול המתחוללת. 16 השמים ייחָצו לשניים, כי ביום ההוא
יתרופפו, 17 והמלאכים יתייצבו בקצותיהם, ושמונה ישׂאו מעל ראשיהם
את כס ריבונך. 18 ביום ההוא תועמדו בסך וייחָשׂפו צפונותיכם עד אחת.
19 אשר יימסר לו ספרו אל יד ימינו יגיד, הֵא לכם, קראו את ספרי.

1 **שעת האמת:** מכינויי שעת הדין.
4 **בני ת׳מוד ועאד:** ר׳ סורה 73:7, 65. **ההולמת:** מכינויי שעת הדין.
5 **שואגת:** קול צעקה ששיתק אותם.
9 **הערים ההפוכות:** ר׳ סורה 53:53.
11 **בספינה השטה:** בתיבת נח.
13 **תרועת שופר:** ר׳ סורה 73:6.
15 **המתחוללת:** מכינויי שעת תחיית המתים.
19 **ספרו:** הספר שבו כתובים מעשיו בעולם הזה. הצדיקים יקבלוהו ביום הדין אל יד ימינם.

20 אכן שיערתי כי לבסוף אעמוד מול חשבון מעשַׂי. 21 מזומנים לו חיים
מעֲנגים, 22 בגן במרומים, 23 אשר פירותיו בהישׂג יד. 24 – אִכלו ושתו,
ויערב לכם, בשׂכר מעשׂיכם משכבר. 25 ואולם אשר יימסר לו ספרו אל
יד שׂמאלו יגיד, הלוואי שלא נמסר לי ספרי 26 ולא הייתי יודע מהו
חשבון מעשַׂי, 27 וחבל כי לא מַתִי לעַד. 28 לא הועיל לי כל רכושי,
29 ואבדה סמכותי. 30 – תִפסוהו וכִבלוהו 31 ובאש התופת צְלוהו
32 ושׂימוהו בשלשלת שאורכה שבעים אמה. 33 הוא לא האמין באלוהים
הנשׂגב, 34 ולא נחלץ להאכיל את האביון. 35 לפיכך אין לו כאן היום כל
איש אמונים, 36 ולא ייזון מִדָּבָר בלתי אם כיחה. 37 רק החוטאים יאכלו
אותה.

38 נשבעתי בכל אשר תִראו 39 ובכל אשר לא תִראו – 40 זהו דברו של
שליח נכבד 41 ולא דבר משורר – מה קלושה אמונתכם – 42 ולא דבר
מתנבא – מה מעט זוברים אתם. 43 זהו חזון אשר הורד מעִם ריבון
העולמים.

44 אילו היה (הנביא) בודה ולו דבר אחד בשמֵנו, 45 היינו אוחזים בו ביד
ימין, 46 וגודעים את עורק לבו. 47 לא יוכל איש מכם למנוע בעדנו
מגשת אליו.

48 זהו אות הזכרה ליראים, 49 ויודעים אנו כי יש בכם מכחישים. 50 הוא
מקור דאבה לכופרים, 51 והוא האמת הוודאית. 52 לכן שַבח את שם
ריבונך הנשׂגב.

24 **אכלו ושתו:** פנייה לצדיקים.
30 **תפסוהו:** פנייה אל מעניו של הכופר בגיהינום.
40 **זהו:** הקוראן. **שליח נכבד:** מוחמד, אולם יש המפרשים שהכוונה למלאך גבריאל, שנשלח להביא למוחמד את דברי הקוראן.
41 **משורר:** ר׳ סורה 5:21.
42 **מתנבא:** ר׳ סורה 29:52.
44 **בשמנו:** הדובר הוא אלוהים.

סוּרָה 70 הָרְקִיעִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ביקש מי שביקש כי יבוא כבר העונש. 2 לכופרים נועד הוא, ואיש לא
ימנע את בואו 3 מעִם אלוהים בעל הרקיעים. 4 המלאכים והרוח מַרקיעים
אליו במשך יום השקול כנגד חמישים אלף שנה.

5 עמוד בעוז הרוח הראוי. 6 הם יְדַמו כי העונש רחוק, 7 אך אנו רואים
כי הוא הולך וקָרֵב, 8 ויבוא ביום אשר בו יהיו השמים כנחושת רותחת,
9 וההרים כצמר ינופצו, 10 ואיש לא ישעה אל קרוביו, 11 רק יבהו זה
בזה. החוטא יבקש לפדות עצמו מייסורי היום ההוא תמורת בניו
12 ואשתו ואחִיו 13 ובני שבטו הקרובים אשר אספוהו, 14 וכל יושבי
האדמה – ובלבד שייִנָצל. 15 אך לא ולא! תהא זו אש מתלקחת, 16 אשר
תקלוף את עור הקרקפת, 17 ותאסוף אליה את אשר נסוג אחור ופנה
עורף, 18 וצבר ואגר.

19 האדם קצר רוח הוא מברייתו. 20 בעת מצוקה הוא נרגן, 21 ובעת
רווחה הוא קמצן. 22 אך לא כן המתפללים, 23 המתמידים בתפילתם,
24 והמקצים חלק מוגדר מרכושם 25 לקבצן ולדלפון, 26 והמאמינים ביום
הדין, 27 והחרדים מעונש ריבונם – 28 אכן אין ביטחון מפני עונש

1 **ביקש מי שביקש:** מפרשים שמדובר בכופר שביקש להחיש את בוא העונש המובטח לכופרים, וזאת בלגלוג ובהתגרות. ניתן גם לתרגם: "שאל מי ששאל מהו העונש העומד לבוא". במקרה זה יש המפרשים שהנביא עצמו שאל מתי יבוא העונש על אויביו.

3 **הרקיעים:** בערבית: מַעָארִג', שהוראתו מדרגות או סולמות. מפרשים שהכוונה לרקיעים המשמשים כמדרגות למלאכים העולים אל אלוהים.

4 **הרוח:** מונח סתום המפורש בדרך כלל על המלאך גבריאל. **יום השקול כנגד חמישים אלף שנה:** יש המפרשים שהכוונה ליום הדין, שייראה לכופרים ארוך במיוחד בשל סבלם בו. ר' גם סורה 5:32.

24 **מקצים חלק:** מפרשים שמדובר במתן מס הצדקה (זַכָּאת).

ריבונם – 29 והשומרים על תומת ערוותם, 30 לִמְעַט עִם נשותיהם או
השפחות אשר בבעלותם – על כך לא יגונו; 31 ואולם החומדים נשים
מלבדן, כל אלה פרוצים הם. 32 – והשומרים נאמנה על פקדונות וחוזים
33 והמעידים עדות אמת, 34 ועל תפילתם מקפידים. 35 אלה יכובדו
בגנים.

36 מה להם לכופרים שהם חשים אליך, 37 ומתגודדים מימין ומשׂמאל?
38 האִם נכסף כל איש מהם להיכנס לגן עדן? 39 לא ולא! יודעים הם
ממה בראנו אותם. 40 לכן נשבעתי בריבון אופקי מזרח ומערב, כי יכול
נוכל 41 להחליפם בטובים מהם, ולא יסוכלו מעשינו. 42 לכן הנח להם
להיסחף ולהשתעשע עד אשר יפגשו את היום אשר הובטח להם, 43 יום
אשר יובהלו בו מתוך הקברים, כנדחקים לעלות אל במתו של אליל.
44 מבטם ישפילו ויעטו כלימה. כזה הוא היום אשר הובטח להם.

36 **חשים אליך:** כדי להתקלס בך. מפרשים שמדובר במתחסדים.

38 **להיכנס לגן עדן:** לשון סגי נהור, כלומר, לא זו הסיבה שהם חשים אליך, אלא רק כדי ללעוג לך.

39 **יודעים הם ממה בראנו אותם:** ממקור אפסי (נוזל הזרע).

סוּרָה 71 נֹחַ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שָׁלחנו את נֹחַ אל בני עַמו, וכה אמרנו לו, הַזהֵר את בני עמךָ בטרם
יבוא עליהם עונש קשה. 2 אמר, בני עַמי, אני מזהיר אתכם ברורות.
3 עִבדו את אלוהים והֱיו יראים אותו ושִמעו בקולי, 4 למען יסלח לכם
על חטאיכם וידחה את דינכם לזמן קצוב. בהגיע הזמן אשר קצב אלוהים,
הוא לא יִידָחה, לוּ רק ידעתם. 5 אמר, ריבוני, לילה ויום בבני עַמי
הפצרתי, 6 אך ככל שהפצרתי כן גברה סלידתם, 7 ובהפצירי בהם למען
תחוס עליהם, אטמו אוזניהם באצבעותיהם, הליטו עצמם בבגדם, עמדו
במִריָים ומלאו שחץ. 8 אז שבתי לקרוא להם במלוא גרוני, 9 ודיברתי על
לבם בגלוי ובסתר, 10 באומרי, בַּקשו מריבונכם מחילה, כי הוא מרבה
לסלוח. 11 אזי ישלח לכם גשמי ברכה, 12 וימציא לכם רכוש ובנים,
ויפריח לכם גנים, ויזרים לכם נהרות. 13 מפני מה אינכם רוצים כי יוקיר
אתכם אלוהים? 14 הן הוא ברא אתכם שלב אחר שלב. 15 הלא תִראו
כיצד ברא אלוהים שבעה רקיעים זה מעל זה, 16 וקבע בהם את הירח
להאיר ואת השמש כמנורה? 17 אלוהים הצמיחכם כצמח מן הארץ,
18 ואליה ישיבכם ואז ישוב ויקימכם. 19 אלוהים פרשׂ את הארץ כמרבד
לפניכם, 20 למען תלכו בכל נתיב וערוץ בה. 21 נֹחַ אמר, ריבוני, הם
הִמרו את פי והלכו בעקבות אלה אשר רכושם ובניהם לא הוסיפו להם
דבר זולת אבדון. 22 הם חרשו מזימה נוראה, 23 ואמרו, אַל תיטשו את
אֱלֵיכם, אַל תיטשו את וַדּ, סֻוָאע, יַגות׳, יַעוק, ולא את נַסְר. 24 הם הִתעו

4 **לזמן קצוב:** עד מועד המוות או עד מועד יום הדין.
14 **שלב אחר שלב:** משלב הזרע ואילך.
23 **וַדּ, סֻוָאע...:** חמישה אלילים מתקופת נח, ולפי המסורת המוסלמית, שבטי ערב המשיכו לעבוד להם בתקופה הקדם־אסלאמית.

רבים. אַל תוסיף לבנֵי העוולה בלתי אם תעִייה. 25 לבסוף הוטבעו בשל
חטאיהם, ואַחַר הושלכו אל האש, ולא מצאו להם תומכים כנגד אלוהים.
26 אמר נֹחַ, ריבוני, מְחֵה מעל פני האדמה כל תושב מן הכופרים. 27 אם
תשאירם, יַתעו את עובדיךָ ויולידו רק פושעים וכופרים. 28 ריבוני, מְחַל
לי ולהורַי ולבאי ביתי אשר האמינו, ולמאמינים ולמאמינות, והמט כלָיה
על בני העוולה.

24 **התעו:** האלילים, או מנהיגי הכופרים. **אל תוסיף:** פניית נח אל אלוהים.
25 **הוטבעו:** במבול. **האש:** מפרשים על אש גיהינום, בהוראת איום לעתיד. ויש גורסים שכבר נשרפו באש בעולם הזה לאחר שטבעו במים.

סוּרָה 72 הַשֵּׁדִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אֱמור, נִגלה לי כי חבורת שֵׁדים הקשיבה ואמרה, שמענו קֻרְאָן קסום
2 המדריך אל הבינה, על כן האמַנו בו, ולא נוסיף לצרף לריבוננו שותף
כלשהו. 3 הוא – יתרומַם שמו – ריבוננו הנשׂגב. הוא לא נטל לו בת זוג
ולא הוליד בן. 4 השוטה שבינינו נהג לומר דברי נבלה על אלוהים,
5 ואנו לתומנו סברנו כי בני אֱנוש ושֵׁדים לא יִבדו שקרים על אלוהים.
6 בני אנוש נהגו לבקש מחסה בבני שֵׁדים, וכך רק הוסיפו להם שחצנות.
7 גם הם חשבו כמותכם כי אלוהים לעולם לא יעורר לחיים שום יצור.
8 – גישׁשנו בשמים והִנה הם מלאים שומרים עזי נפש וכוכבי אש.
9 פעם נהגנו לשבת ולצותת, ואולם עתה אורב לכל מצותת כוכב אש,
10 ושוב איננו יודעים אם עומדים להביא קללה על יושבי הארץ או אולי
אומֵר ריבונם להביא ברכה עליהם. 11 עתה יש ישרים בקרבנו ויש גם
פחותים מהם, כי כבר התפלגנו סיעות סיעות, 12 והתחוור לנו כי לא
יהיה לאֵל ידנו לגבור על אלוהים בארץ, ולא נוכל לחמוק ממנו.
13 וכאשר שמענו את דבר דרך הישר, האמַנו בו. אשר יאמין בריבונו,
לא יחשוש מגזל ועוול. 14 יש בינינו מתמסרים ויש מושחתים: המתמסרים

1 **חבורת שדים:** ר' סורה 29:46.
3 **הוליד בן:** ר' סורה 116:2.
4 **השוטה שבינינו:** מפרשים שהכוונה היא לאִבְּלִיס, ראש השדים והשטנים.
6 **הוסיפו להם:** בני האדם לשדים. ויש המפרשים: השדים לבני האדם.
7 **גם הם:** השדים.
8 **גישׁשנו:** דבר השדים. **שומרים:** מלאכים. **כוכבי אש:** ר' סורה 18:15.
9 **לצותת:** לדברי אלוהים ומלאכיו, כדי להעבירם לבני האדם.
10 **ושוב איננו יודעים:** לאחר שגורשנו מן השמים שוב איננו יכולים לדעת מהן ההחלטות המתקבלות בפמליה של מעלה.

הם שוחרי היושר, 15 ואילו המושחתים יהיו עצי הסקה לגיהינום.

16 אילו שָׁמרו על הנתיב, היינו ממטירים להם מים בשפע, 17 למען
נסותם בזאת, וכל הפונה עורף לזֵכֶר ריבונו, הוא יוליכו אלֵי עונש חמור.

18 המסגדים קודש לאלוהים הם, ואַל תִפנו בתפילה אף לאחד מלבדו.

19 כאשר קם עֶבֶד אלוהים ופנה אל אלוהיו בתפילה, כמעט שרמסו זה
את זה בהצטופפם סביב לו.

20 אֱמור, רק אל ריבוני אפנה בתפילה, ולא אצרף לו כל שותף.
21 אֱמור, אין לאֵל ידי להעביר קללה מעליכם או להיטיב את דרככם.
22 אֱמור, לא יגן עלי איש מפני אלוהים, ולא אמצא מפלט מפניו. 23 לא
אוכל אלא למסור את דברי אלוהים ולמלא את שליחותו.

הַמַּמרים את פי אלוהים ושליחו, אש גיהינום מזומנת להם. נֶצח נצחים
בה יהיו. 24 כאשר יִראו את אשר הובטח להם, יֵדעו מי עוזריו חלשים
הם, ומי הוא הנחות במספרו.

25 אֱמור, אינִי יודע אם כל שהובטח לכם יבוא בקרוב, או יעכבוֹ ריבוני
למועד רחוק. 26 הוא יודע הנסתר ולא יגַלה לאיש נסתרותיו, 27 בלתי
אם לשליח אשר הואיל לבחור; יפקיד עליו שומרים מלפניו ומאחוריי,
28 לדעת כי מילאו את שליחות ריבונם. הוא חולש על כל אשר ברשותם,
ויודע הוא את מספרם של כל הדברים.

14 **מתמסרים:** ר' סורה 112:2.
16 **מים בשפע:** מפרשים שכוונת הפסוק לבצורת שממנה סבלו תושבי מֶכָּה בשל חטאיהם.
17 **למען נסותם:** כדי לבדוק עד כמה הם אסירי תודה.
19 **עבד אלוהים:** מוחמד. **כמעט שרמסו זה את זה:** השדים, בהצטופפם להאזין לו. ויש המפרשים שמדובר במאמינים בני האנוש.
25 **כל שהובטח לכם:** יום הדין.
27 **שומרים:** מלאכים.
28 **לדעת כי מילאו את שליחות ריבונם:** הפרשנים חלוקים בשאלה מי אמור לדעת (אלוהים או הנביא, או אולי השדים), ומי הם הממלאים את שליחות ריבונם (המלאכים או השליחים הנביאים).

סוּרָה 73 הַמִּתְעַטֵּף

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי המתעטף, 2 עמוד בתפילה לילה שלם בקירוב, 3 או מחציתו או
פחות במקצת, 4 או יותר, וקְרָא את הקֻרְאָן אט אט. 5 הן אנו מטילים
עליךָ דברים כבדי משקל. 6 שעות הלילה מגבירות את הריכוז ומקילות
על קריאה נכונה, 7 ואילו ביום מתרוצץ אתה שעות ארוכות. 8 הַזכּר את
שם ריבּונךָ ודְבַק בו בכל מאודךָ.

9 ריבּון המזרח והמערב, אין אלוה מבַּלעדיו, על כן עליו היסָּמך, 10 וּשׂא
בעוז רוח את דבריהם ופרוֹש מהם בדרך נאותה.

11 הנח לי לטפל במכחישים שטופי התענוגות, ותן להם אַרכּה קצרה.
12 מזומנות להם אצלנו שלשלאות ואש השְׁאוֹל, 13 ומזון קוֹצני אשר
יתניק את הגרון ועונש כבד, 14 ביום אשר ירעדו הארץ וההרים, וההרים
יתמוטטו למפולת של חול.

1 **המתעטף:** מפרשים שהנביא נהג להתעטף בבגדו בעת קבלת הנבואה, וזאת בשל פחדו מפני נטל ההתגלות הנבואית. ר' גם סורה 74.

4 **אט אט:** בניגון מתמשך.

5 **דברים כבדי משקל:** דברי הקוראן הטעונים מצוות וכדומה.

6 **שעות הלילה:** יש המפרשים: האשמורת הראשונה. וניתן לתרגם: "היקיצה בלילה".

7 **ביום מתרוצץ אתה:** בערבית: סַבְּח ("שוטטות"). ואולם ניתן להבין מילה זו גם במשמעות הפוכה: זמן רב למנוחה ושינה.

8 **הזכר:** יש המפרשים כי זוהי הוראה להתפלל גם ביום.

10 **פרוש מהם:** המצווה לפרוש מן הכופרים נתפסת כמבוטלת בתוקף סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. ואולם היו שתפסו הפסוק במישור הבין־אישי, והסבירו כי הכוונה לכך שיש לשמור בלב פנימה את הטינה לשונאים, אך להאיר להם פנים ולהימנע מהתנהגות גסה כלפיהם.

11 **הנח לי:** פניית אלוהים לנביא.

15 שלחנו אליכם שליח אשר יעיד עליכם כפי ששלחנו שליח אל פַּרְעֹה.
16 פרעה הִמרה את פי השליח ואנו הִכּינו אותו מכה נאמנה. 17 אם
כופרים הנכם, כיצד תחמקו מיום אשר בו תזרוק שֵׂיבה בבני נעורים,
18 ואשר בו יתבקעו השמים, ויתקיים אִיוּמוֹ?

19 זהו אות הַזכּרה, וכל החפץ ימצא נתיב אל ריבּונו.

20 ריבּונךָ יודע כי עומד אתה בתפילה קרוב לשתי אשמורות של הלילה,
מחציתו, או אשמורת אחת שלו, עִם קבוצה מאנשיךָ. אלוהים הוא הקוצב
את משך הלילה והיום, ויודע הוא כי אין בכוחכם להמשיך לעמוד במלוא
מכסתו, ועל כן שב מכעסו עליכם. קִראו אפוא בקֻרְאָן ככל שתוכלו.
יודע הוא כי עלולים להיות בכם חולים, ואחרים הנוסעים בארץ בבקשם
להם פרנסה מעִם אלוהים, ואחרים הלוחמים למען אלוהים. על כן קִראו
בו ככל שתוכלו, וקַיימו את התפילה ותנו זַכָּאת, והַלוו לאלוהים בעין
יפה. כל טובה אשר תקדימו לעשות למען עצמכם, תמצאו כי שׂכרה
גדול ועצום ממנה אצל אלוהים. בַּקשו את מחילת אלוהים, כי הוא סולח
ורחום,

17 **יום אשר בו תזרוק שיבה:** יום הדין.

20 **לעמוד במלוא מכסתו:** להקדיש את מרבית הלילה לתפילה. **זכאת:** ר' סורה 43:2. **הלוו לאלוהים:** ר' סורה 245:2.

סוּרָה 74 הַמִּתְכַּסֶּה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הוי המתכסה, 2 קום והזהר, 3 ואת ריבונך פָּאֵר, 4 ואת בגדיך טהר,
5 ומן הטומאה היעָקר, 6 ואַל תחונֵן בחסדך לשם רווח, 7 ועמוד בעוז רוח
לשם ריבונך.

8 בהישמע תרועת השופר, 9 אז יבוא יום קשה, 10 לא קל לכופרים.

11 הנח לי לטפל במי שבראתיו יחידי, 12 ונתתי לו שפע הון, 13 ובנים
העומדים לצִדו, 14 וסללתי לו את דרכו, 15 ואף־על־פי־כן יבקש עוד.
16 אך לא! הוא הִקשה את עורפו לנוכח אותותינו, 17 לכן אאלצהו
לטפס. 18 הוא חישב ותִכנן, 19 ואולם מות יומת חרף כל שתִכנן.
20 ושוב, מות יומת חרף כל שתכנן! 21 והוא בָּחַן, 22 והזעיף פניו
ובשׂטנה הביט, 23 הִפנה את גבו ונמלא שחץ, 24 ואז אמר, אין אלה כי

1 **המתכסה:** מפרשים שהנביא נהג להתעטף בבגדו בעת שהיה מקבל התגלות נבואית. מאידך, ההתכסות נתפסת גם כאות לפחד והסתתרות מפני מטלות הנבואה, כנרמז במסורות המספרות שבעקבות הופעתו הראשונה של המלאך גבריאל, מוחמד נס על נפשו וקרא, "כסו אותי, כסו אותי". ר' גם סורה 73.

4 **ואת בגדיך טהר:** מפרשים שטוהר הבגדים מסמל את טוהר לב האדם.

5 **הטומאה:** מפרשים כאן כעבודת אלילים.

8 **תרועת השופר:** ר' סורה 73:6.

11 **הנח לי:** פניית אלוהים אל מוחמד. הפרשנים מזהים את החוטא כאחד ממנהיגי קוריש (אלוַליד אבן אלמוגִירה), שדחה את דברי הקוראן ובחן דרכים להתנכל לנביא. **בראתיו יחידי:** הבאתי אותו לעולם בודד וחסר כל. ויש המפרשים: בראתי אותו בכוחות עצמי בלבד.

16 **אותותינו:** ר' סורה 39:2.

17 **לטפס:** מפרשים שיהיה עליו לטפס על הר של אש במשך 70 שנה, ואחר יצנח לגיהינום, ושוב יטפס, וחוזר חלילה.

אם דברי מכשפים, 25 דברי בשר ודם ותו לא. 26 אותו אֲצלֶה באש
התופת. 27 מה תדע על אש התופת? 28 – דבר לא תותיר, ולא תחדל.
29 את הבשר היא חורכת. 30 תשעה־עשר מופקדים עליה. 31 את המלאכים
עצמם הפקדנו על האש, וקבענו את מִספרם למען נבחן את הכופרים,
וכדי שיאמתוהו אלה אשר קיבלו את הספר, ויתחזקו המאמינים באמונתם,
ולא יפקפקו אלה אשר קיבלו את הספר והמאמינים, וכדי שיאמרו אלה
אשר פשה הנֶגע בלבם והכופרים, מה רצה אלוהים להדגים לנו בזאת?

כך יַתעה אלוהים את אשר יחפוץ ויַנחה את אשר יחפוץ. רק הוא מכיר
את גדודי ריבונך. רק אות הזכרה הוא לאדם.

32 לא ולא! אשבע בלבנה, 33 ובלילה בהימוגו, 34 ובשחר בהפציעו!
35 זוהי הקשה שבתלאות. 36 אות אזהרה היא לאדם, 37 לכל איש בכם
החפץ להתקדם או לסגת. 38 כל נפש עֲרֵבה למעשיה, 39 אבל לא אנשי
הימין. 40 הם ייאָספו אל גנים, וזה את זה ישאלו 41 על אודות החוטאים,
42 מה הורידכם אל אש התופת? 43 יגידו, לא היינו במתפללים,
44 ואביון לא האכלנו, 45 ונסחפנו עִם הנסחפים, 46 והכחשנו את יום
הדין, 47 עד אשר בא עלינו הקץ הוודאי. 48 לא תועיל להם השתדלות
המשתדלים. 49 מדוע יירתעו מפני אות ההזכרה, 50 כחמורי פרא מבוהלים
51 הנמלטים מן האריה? 52 יתר על כן, כל איש מהם מבקש לקבל
גווילים פרושׂים, 53 ואולם מן העולם הבא אינם חוששים כלל. 54 לא
ולא! אות הזכרה הוא. 55 אשר יחפוץ יזכרנו, 56 אך לא יזכרו אלא אם
יחפוץ אלוהים. אותו ראוי לירוא, והוא הראוי למחול.

25 **דברי בשר ודם:** רמז לטענות הכופרים שהקוראן אינו דבר אלוהים.

26 **אש התופת:** בערבית: סַקַר, שהוראתו בערבית "צריבה" או "חריכה".

31 **יאמתוהו:** היהודים יבדקו בספרי הקודש שלהם את מספר המלאכים שומרי גיהינום ויראו שהוא אכן תשעה־עשר. **אלה אשר פשה הנגע בלבם:** ר' סורה 10:2. **גדודי ריבונך:** המלאכים.

35 **זוהי:** אש גיהינום.

37 **להתקדם או לסגת:** יש המפרשים: להמשיך באמונה או לשוב אל הכפירה.

39 **אנשי הימין:** הצדיקים.

52 **לקבל גווילים פרושים:** מפרשים שעובדי האלילים דרשו לקבל מהשמים מגילות כתובות ובהן צו מפורש להאמין במוחמד, או אזכור מפורש של השכר המובטח להם ביום הדין, אם יאמינו בו.

סוּרָה 75 תְּחִיַּת הַמֵּתִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 נשבעתי ביום תחיית המתים, 2 ונשבעתי בנפש המתייסרת – 3 האם
סבור האדם כי לעולם לא נקבץ את עצמותיו? 4 אכן כן! יכול נוכל
לעצב מחדש אפילו את פרקי אצבעותיו. 5 ואולם האדם מתעקש להמשיך
ולפשוע, 6 ושואל מתי יום תחיית המתים? 7 אך כאשר יקפא המבט
בתדהמה, 8 ויאפל הירח, 9 ויקובצו השמש והירח יחדיו, 10 אז ישאל
האדם היכן המפלט. 11 לא ולא, לא ימצא לו מסתור! 12 ביום ההוא יבואו
לחנות מול ריבונך, 13 ובו ביום יודיעו לאדם מה הִקדים לעשות ומה
איחר. 14 אכן האדם יעיד נכוחה על עצמו, 15 ולו גם ישמיע את תירוציו.

16 אַל תניע את לשונך בחופזה כדי לשננו. 17 תפקידנו לכַנסו ולקוראו
בפניך, 18 וכקוראֵנו אותו, עקוב אַחַר קריאתו. 19 אַחַר נדאג להבהירו.

20 לא ולא! אתם אוהבים את העולם הממהר לחלוף, 21 ומניחים את
העולם הבא. 22 ביום ההוא יהיו פנים זורחות, 23 מביטות אל ריבונן,

3 **נקבץ את עצמותיו:** נקימו לתחייה.
9 **יקובצו:** מפרשים שהשמש והירח יזרחו יחדיו מצד מערב, או שאור שניהם יכבה ברזמנית. אלה הם כמה מסימניו של סוף העולם.
13 **מה הקדים לעשות ומה איחר:** יוצגו בפניו המעשים הראשונים והאחרונים שעשה, או המעשים שכבר עשה (עבֵרות) ואלה שטרם עשה (מצוות).
14 **יעיד נכוחה על עצמו:** יש המפרשים שאבריו יעידו על טיב מעשיו בעולם הזה.
16 **אל תניע את לשונך:** מפרשים שהנביא נחפז לשנן את הפסוקים שנגלו לו עוד בטרם סיים המלאך גבריאל להשמיעם באוזניו.
17 **תפקידנו:** הדובר הוא אלוהים. **לכנסו:** בלבך.
22 **ביום ההוא:** ביום הדין. **פנים זורחות:** פני הצדיקים.
23 **מביטות אל ריבונן:** לפי מרבית הפרשנים: רואות אותו פנים אל פנים. אחרים גורסים במקום "מביטות", "מצפות" (לגמולן).

24 וביום ההוא יהיו פנים קודרות, 25 חוששות ממהלומה מוחצת.

26 לא ולא! כאשר (תצא הנשמה) ואל הגרון תגיע, 27 וכאשר ישאלו,
היש רופא? 28 וייווכח (הגוסס) כי עתה הוא נפרד, 29 ושוק אל שוק
תילפת – 30 ביום ההוא אל ריבונך יובילוהו. 31 הוא לא האמין ותפילה
לא נשׂא, 32 רק הכחיש ופנה עורף, 33 וזחוח דעת שב אל ביתו. 34 –
קִצך קָרֵב! 35 ושוב, קִצך קָרֵב!

36 הדימה האדם כי יניחוהו לנפשו? 37 הלא היה רק טיפה של זרע נשפך,
38 ואז היה דם מעובה, וכך בָּרָאוֹ ועיצבו, 39 ועשׂאו צמד
מינים, זכר ונקבה. 40 האם לא יוכל להחיות גם מתים?

27 **רופא:** בערבית: רָאקִי, כלומר מרפא בלחשים וקמעות.
36 **כי יניחוהו לנפשו:** לא יוטלו עליו חובות ולא ייתן את הדין על מעשיו.
38 **דם מעובה:** ר' סורה 5:22.

סוּרָה 76 הָאָדָם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 האם אין פרק זמן בחיי האדם אשר בו אין הוא עדיין ישות של ממש?
2 בראנו את האדם מזרע מהול, ולמען נסותו, עשׂינוהו שומע ורואה.
3 אל הנתיב הובלנוהו, ואז יכיר טובה או יכפור.

4 לכופרים הכינונו שלשלאות וכבלים ואש תבערה. 5 בָּרֵי הלבב ישתו
מכוס שנמהלה בקַמפוֹר, 6 ממעיין אשר ממנו ישתו עבדֵי אלוהים, ואת
אפיקו יַטו כרצונם. 7 הם מקיימים את נדריהם ויראים מפני יום של רעה
מתפרצת, 8 וחולקים ממזונם, על אף אהבתם לו, לאביון, ליתום ולאסיר,
9 באומרם, נאכילכם למען חלות את פני אלוהים, ולא נצַפה מכם לגמול
ולתודה. 10 מפני ריבּוננו נירא, בבוא יום זעף קודר. 11 אלוהים שמָרם
מפני רעת היום ההוא וחָלַק להם מאור פנים ושׂמחה, 12 וגמל להם גן
עדן ומשי על כי עמדו בעוז רוח. 13 שם יסבו על ספות מוגבהות, ולא
יֵדעו לעולם להט שמש וכפוֹר, 14 וצלליו יִיטו עליהם, ופירותיו יקורבו
אליהם. 15 יסובבו ביניהם כלי כסף וגביעים צלולים כאלגביש, 16 –
כאלגביש, אף כי של כסף הם – ומדודים במידה. 17 יושקו שם כוס
שנמהלה בזַנגביל, 18 ממעיין הזורם שם ושמו סַלְסַבִּיל. 19 יעברו ביניהם
נערים בני אלמוות, ובהביטך בהם, ייֵרָאו לך כמרגליות פזורות. 20 בבכל
אשר תתבונן, שם תִראה מנעמים ומלכוּת גדולה. 21 יעטו בגדים בירוק,

1 **פרק זמן:** מפורש בדרך כלל על תקופת היות האדם ברחם אמו כעוּבָּר חסר צורה וזהות מוגדרת.
2 **זרע מהול:** מעורב בנוזליה של האישה ברחם.
5 **קמפור:** בערבית: כָּאפור. ויש אומרים כי זה שמו של נהר בגן עדן.
6 **את אפיקו יטו ברצונם:** כל צדיק יוכל להטות אל מקום מושבו את אחד מפלגי המעיין.
18 **סלסביל:** מילה יחידאית המציינת את שמו של מעיין הצדיקים, אך משמעותה סתומה.

רקומֵי משי וקטיפה, ויענדו צמידי כסף, וישקה אותם ריבּונם שיקוי זך.
22 כך תבואו על גמולכם, ויִזכו מעשׂיכם בתודה.

23 הן אנו הורדנו אליך את הקֻרְאָן ממרומים, חזור והוֹרֵד. 24 שׂא בעוז
רוח את דין ריבּונך, ואַל תישָׁמַע לשום חוטא או כופר מקִרבם. 25 הַזכר
בוקר וערב את שם ריבּונך, 26 והשתחוֵוה לו עִם ליל, וסַפר בשבחו
לאורך הלילה.

27 אלה אוהבים את העולם הממהר לחלוף ומשליכים מאחורי גוום את
היום הקשה. 28 אנו בראנו אותם, ואת אבריהם הידקנו היטב. אם נחפוץ,
נחליפם באחרים שכמותם.

29 זהו אות הזכּרה, וכל החפץ ימצא נתיב אל ריבּונו. 30 אך לא תחפצו
אלא אם יחפוץ אלוהים. אלוהים הוא היודע והחכם. 31 יפרושׂ את רחמיו
על אשר יחפוץ, והכין עונש כבד לבני העוולה.

23 **חזור והורד:** רמז להורדתו של הקוראן קטעים קטעים.
25 **הזכר בוקר וערב:** יש המפרשים כי נרמזות כאן חמש תפילות החובה, כולל שתי תפילות הלילה הנרמזות לדעתם בפסוק הבא.
27 **היום הקשה:** יום הדין.

סוּרָה 77 הַמְּשֻׁלָּחוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע במשולחות בשטף, 2 ובסוערות בסערן, 3 ובמפיצות בהפיצן,
4 ובמנתקות בנתקן, 5 ובמטילים את דבר־התוכחה, 6 לשם כפרה או
אזהרה! 7 אשר הובטח לכם יתחולל. 8 וכאשר יִכבו הכוכבים, 9 והשמים
יבוקעו, 10 וההרים יתפוררו, 11 והשליחים למועד יוזמנו – 12 מה נורא
הוא היום אשר אליו יועדו – 13 אל יום הפסיקה. 14 הכיצד תדע מהו יום
הפסיקה? –

15 אבוי למכחישים ביום ההוא!

16 האם לא הכרתנו דורות ראשונים, 17 ואת האחרונים אחריהם? 18 כך
נעשה לחוטאים –

19 אבוי למכחישים ביום ההוא!

20 הלא בראנו אותם מנוזל נפסד, 21 והִשכַּנו אותו במקום מִבטחים

4 **במנתקות בנתקן:** סדרת שבועות זו היא סתומה, ופורשה בדרך כלל על רוחות סערה. מקצתן פורשו גם על המלאכים, וכן על פסוקי הקוראן.
5 **במטילים:** נושאים אל הנביאים.
6 **לשם כפרה או אזהרה:** מפרשים שדבר־התוכחה הכלול בכתבי הנביאים ישמש ככפרה לצדיקים ואזהרה לכופרים.
11 **השליחים:** הנביאים שנשלחו אל האומות השונות. הם עתידים להעיד ביום הדין, איש איש על אומתו.
13 **יום הפסיקה:** מכינויי יום הדין.
16 **דורות ראשונים:** האומות הקדומות שאלוהים הכחידן בשל חטאיהן.
17 **האחרונים:** יש המפרשים שהכוונה לבני דורם של אברהם ולוט שהושמדו לאחר עמו של נח ולאחר בני עאד ות'מוד. ויש אומרים כי "האחרונים" הם בני דורו של מוחמד.
20 **נוזל נפסד:** נוזל הזרע.
21 **מקום מבטחים:** הרחם.

22 לזמן קצוב. 23 קצבנו, ומה טובים הם הקוצבים –

24 אבוי למכחישים ביום ההוא!

25 הלא יצרנו את האדמה כמשכן 26 לחיים ולמתים, 27 והצבנו עליה
הרים נטועים אֵיתָן ונישאים, ומים מתוקים השקינו אתכם –

28 אבוי למכחישים ביום ההוא!

29 צאו אל אשר הכחשתם. 30 צאו אל צֵל אשר לו שלושה ענפים. 31 לא
יָצֵל ולא יסוכך מאש להבה. 32 היא תתיז גִצים נִשׂאים כטירה, 33 כמו
היו עדרי גמלים זהובים –

34 אבוי למכחישים ביום ההוא!

35 ביום הזה לא יִפצו פֶּה 36 ולא יותר להם להצטדק –

37 אבוי למכחישים ביום ההוא!

38 זהו יום הפסיקה. עִם הראשונים כינסנו אתכם, 39 ואם תחבולה לכם,
חַבלו נגדי –

40 אבוי למכחישים ביום ההוא!

41 היִרֵאים יסתופפו בצֵל ועל מעיינות, 42 ופירות להם כאוות נפשם.
43 אִכלו ושתו, ויערב לכם, בזכות מעשיכם. 44 כך נגמול למיטיבים –
45 אבוי למכחישים ביום ההוא!

46 אִכלו והתענגו מעט, כי חוטאים אתם –

47 אבוי למכחישים ביום ההוא!

48 בהיאמר להם, כִּרעו בתפילה, לא יכרעו –

49 אבוי למכחישים ביום ההוא!

50 לאיזה אומֶר זולתו יאמינו?

29 **צאו אל אשר הכחשתם:** בואו אל מוראות יום הדין אשר לא האמנתם שיבואו.
30 **צל אשר לו שלושה ענפים:** מפרשים כי זה עשן אש גיהינום המיתמר אל על ומתפצל לשלושה עמודים.
38 **הראשונים:** הדורות שדחו את הנביאים שקמו לפני מוחמד.
50 **זולתו:** זולת הקוראן.

סוּרָה 78 הַחֲדָשָׁה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 על מה יתמהו אלה עם אלה? 2 – על החדשה הכבירה 3 אשר נחלקו
בה. 4 לא ולא! עוד ייווכחו לדעת. 5 ושוב, לא ולא! עוד ייווכחו לדעת.

6 הלא פרשׂנו את הארץ כיצוע, 7 וקבענו את ההרים כיתדות, 8 ואתכם
זכר ונקבה בראנו, 9 ואת השינה לכם נָתַנו למנוחה, 10 ואת הלילה
עשׂינו ככסות, 11 ואת היום עשׂינו למִחיה, 12 ושבעה (רקיעים) איתנים
נטינו ממעל, 13 ומנורה זוהרת הִתקנו 14 ומן העננים הנישׂאים ברוח
גשם נדבות הורדנו, 15 להצמיח בו דגן וכל צֶמח, 16 וגנים ענֻפים.

17 יום הפסיקה הוא המועד. 18 הוא יום אשר בו תישָׁמע תרועת השופר,
ותבואו גדודים גדודים, 19 והשמים ייפָּתחו כשערים, 20 וההרים יוסעו
ממקומם ויהיו חזון תעתועים. 21 גיהינום צופה ואורב: 22 אליו ישובו
פורקי העול, 23 ובו יבַלו עידן ועידנים. 24 לא יטעמו בו צינה ולא
משקה, 25 רק מי רותחין וליחה, 26 כתגמול הולם. 27 הם לא ציפו ליום
חשבון, 28 ואת אותותינו חזרו והכחישו, 29 ואולם אנו מָנינו בכתב כל
דבר. 30 טַעֲמו זאת, כי לא נוסיף לכם בלתי אם עינוי.

31 היראים יִזכו בפרס: 32 גנים וכרמים, 33 ונשים חטובות שדיים, בנות
גיל אחד, 34 וכוס עולה על גדותיה. 35 לא ישמעו שם לזות שׂפתיים ולא

2 **החדשה הכבירה:** הבשורות הכלולות בקוראן על יום הדין וכדומה.
7 **כיתדות:** כדי לייצב את הקרקע לבל תנוע תחת יושביה. ור' גם סורה 15:16.
13 **מנורה זוהרת:** השמש.
17 **יום הפסיקה:** יום הדין.
18 **תבואו:** פנייה אל הקמים לתחייה ביום הדין.
29 **מנינו בכתב:** רשמנו את כל מעשיהם בספר המעשים השמימי.
33 **בנות גיל אחד:** ר' סורה 52:38.

דברי נאצה. 36 זה הגמול מריבונך, ומַתָּת וחשבון, 37 מעִם ריבון השמים
והארץ ואשר ביניהם, הרחמן. איש לא יוכל לפנות אליו בדברים 38 ביום
אשר יתייצבו הרוח והמלאכים שורות שורות. איש לא ידבר זולת מי
שיתיר לו הרחמן, ואשר דבק באמת. 39 זה יום האמת, וכל החָפֵץ ימצא
לו נתיב לשוב אל ריבונו.

40 בזאת הזהרנו אתכם מעונש קָרֵב ובא: יום אשר בו יביט האדם אל כל
שעוללו ידיו זה כבר, והכופר יגיד, מי ייתנני עפר.

37 **רחמן:** ר' סורה 30:13.
38 **הרוח:** משמעותו סתומה, ויש המפרשים כי זהו המלאך גבריאל.
40 **כל שעוללו ידיו זה כבר:** המעשים שעשה בעולם הזה ואשר נרשמו בספר המעשים השמימי, ומוצגים בפניו ביום הדין. **מי ייתנני עפר:** ולא אראה את עונשי.

סוּרָה 79 הַמּוֹשְׁכִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 חַי המושכים עד תום, 2 וחַי השולפים בשולפם, 3 והמחישים בהחישם,
4 והמתחרים בתַחֲרם, 5 והמכוונים את הדברים! 6 ביום אשר תרעיד
הרעָדה, 7 ועוד אחת אחריה, 8 ביום ההוא יפרכסו לבבות, 9 ומבטיהם
ישפלו, 10 ויגידו, הייתכן כי היינו כבראשונה, 11 לאחר שהתפוררו
עצמותינו? 12 יגידו, זאת היא שיבה אומללה. 13 לא תִשָּׁמע אז כי אם
תרועה יחידה, 14 ואז יקיצו על פני האדמה.

15 האם הגיע לאוזניך סיפורו של מֹשֶׁה? 16 ריבונו קרא אליו בעמק
הקדוש מִשְׁנֵה קודש, לאמור, 17 לֵךְ אל פַּרְעֹה, כי גברה רִשעתו,
18 ואֱמור לו, התִרצה להזדכך, 19 ושאַנְחֶה אותךָ אל ריבונךָ, ותירא
אותו? 20 אז הֶראה לו (משה) את האות הגדול, 21 ואולם הוא הוסיף
להכחיש ועמד במְריו, 22 ופנה לשקוד על הרוע. 23 הוא גייס וקרא

1 **המושכים:** ביטוי סתום שרבו הפירושים לו, כגון שמדובר במלאכים הממונים על הוצאת נשמות הרשעים מתוך הגוף. אחרים פירשו על לוחמים המושכים בקשת.

2 **השולפים:** מפרשים שהם המלאכים השולפים את נשמות הצדיקים מגופם.

3 **המחישים...המתחרים:** יש המפרשים כי אלה המלאכים החשים להעלות את נשמות הצדיקים ומתחרים זה בזה מי יביאן ראשון לגן עדן. אחרים פירשו על סוסי מלחמה.

5 **המכוונים את הדברים:** המלאכים המנהלים את ענייני העולם.

6 **תרעיד הרעדה:** מסימני יום הדין. מפרשים כי זו תרועת השופר הראשונה, שתרעיד את העולם ותמית את כל היצורים. ר' סורה 73:6.

10 **היינו כבראשונה:** הוקמנו לתחייה.

13 **תרועה:** תרועת השופר השנייה. ר' סורה 73:6.

14 **פני האדמה:** בערבית: אלסָאהִרָה. ויש הגורסים כי זה שמו של הר ליד ירושלים, כלומר תחיית המתים תתרחש בארץ ישראל.

16 **משנה קודש:** ר' סורה 12:20.

20 **האות הגדול:** רמז למכות מצרים.

24 ואמר, אני ריבונכם העליון. 25 אך אלוהים הִכָּה בו כעונש על אשר
עשׂה באחרונה ובראשונה. 26 יהי זה לקח ליראים.

27 מה קשה יותר לברוא: אתכם או את הרקיע? הוא נטה אותו, 28 ואת
כיפתו הגביה ועיצב, 29 והחשיך את לילו והעלה את אור יומו, 30 ואת
הארץ פרשׂ אחר־כך, 31 והפיק את מֵימיה, ואת דשאיה הצמיח, 32 ונָטע
אֵיתָן את ההרים, 33 לסיפוק צורכיכם וצורכי מקנכם.

34 כאשר תבוא השולטת האדירה, 35 ביום אשר ייזָכר האדם באשר
עולל, 36 ואש השְׁאוֹל תעלה חשׂופה לעין כל, 37 אז לכל אשר פרק עול
38 וביכר את חיי העולם הזה, 39 – שְׁאוֹל יהא המסתור. 40 ואולם לכל
הירא פן יעמוד למשפט ריבונו, והכובש את יִצרו, 41 – גן עדן יהא
המסתור.

42 ישאלוּךָ על שעת הדין, מתי זה תגיע, 43 כמו לוּ ידעתָ דבר עליה.
44 ריבונךָ נוצֵר את כל הידוע עליה, 45 ואתה רק מזהיר את הירא מפניה.
46 ביום אשר יִראוּהָ, יִדְמו כי עבר עליהם רק ערב או בוקר.

24 **ריבונכם העליון:** פרעה מכתיר עצמו כשליט העליון של בני עמו.

25 **באחרונה ובראשונה:** או: "העָנישוֹ בעולם הזה ובעולם הבא".

27 **או את הרקיע:** מפרשים שבריאת הרקיע ואיתני הטבע מסובכת יותר מבריאת האדם, ולכן לא יקשה על אלוהים גם להקים את האדם לתחייה.

34 **השולטת:** מכינויי שעת הדין.

46 **עבר עליהם רק ערב או בוקר:** מאז שמתו. כלומר, השעה תגיע מהר מכפי ששיערו.

סוּרָה 80 הֵזְעִיף פָּנָיו

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הזעיף פניו ופָנה עורף, 2 כי עיוור פנה אליו. 3 ומי יודע, אולי יכול
היה להזדכך, 4 או להיזכר, והזיכרון היה מועיל לו. 5 ואולם רק מי
שאינו נזקק, 6 אליו אתה נִטפל, 7 אף כי אין זו אשמתך אם לא יזדכך.
8 ואולם החָש לפנות אליך, 9 ובלבו יראת שמים, 10 אליו אינך מואיל
להתפנות.

11 לא ולא! זהו אות הזכרה – 12 כל החָפֵץ יזכור – 13 רשום בגווילים
נאצלים, 14 נישׂאים וטהורים, 15 בידי סופרים 16 נכבדים ובָרֵי לב.

17 מוות לאדם! מה גדולה כפירתו! 18 וכי ממה בְּרָאוֹ? 19 בְּרָאוֹ מטיפת
זרע ותיכֵּן אותו, 20 אַחַר הֵקֵל יציאתו אל הנתיב, 21 אַחַר המיתוֹ ואל
קבר הורידו, 22 וכאשר יחפוץ, יקימוֹ לתחייה, 23 לא ולא! את מצוותיו

1 **הזעיף פניו:** מפרשים שהנביא פנה עורף לעיוור שבא לבקש ממנו הדרכה, ובשל עיוורונו לא חש שהנביא עסוק בהטפה לנכבדי שבטו. הנביא לא מצא לנכון להתפנות אליו, והעדיף להמשיך להטיף לנכבדים ממנו. הפסוקים נועדו להטיף מוסר לנביא על שהחמיץ הזדמנות להדריך את העיוור.

5 **אינו נזקק:** עשירי שבט קוריש שלא חשו צורך לקבל הדרכה ממוחמד.

13 **בגווילים:** דברי הקוראן מקורם בדברים הרשומים בגווילים שמימיים נצחיים. גם ספרי שאר הנביאים מקורם בגווילים אלה.

15 **סופרים:** מפרשים שמדובר במלאכים הממונים על הרישום בספרים השמימיים. אך יש המפרשים שאלה הם חברי הנביא העוסקים ברישום דברי הקוראן מפי הנביא. במקרה זה המונח "גווילים" מציין את טופסי הקוראן הארציים.

17 **מוות לאדם:** מפרשים כי זו קללה לכופרים.

19 **תיכן אותו:** בערבית: קַדָּרַהֻ. על־פי הפירושים: תיכן וקבע את שלבי התפתחות העוּבָּר, או את מבנה גופו של היילוד, או גזר מראש את שלבי חייו עד מותו. הבדלי הפירושים משקפים גישות שונות לשאלת הגזרה הקדומה (קַדַר) בקוראן.

20 **הקל יציאתו:** מן הרחם, אל נתיבות החיים.

לא קִיים. 24 יביט־נא האדם אל מזונו: 25 מָטָר הורדנו ממרום,
26 ותלמים פָּלחנו בקרקע, 27 ודגן בהם הנבטנו, 28 וענבים ותלתן,
29 וזיתים ועצי תמר, 30 וגנים עבותים, 31 ועצי פרי ונאות דשא, 32 כדי
צורכיכם וצורכי מקנכם.

33 כאשר יישָׁמע קול הנפץ, 34 ביום אשר ינוס כל איש מאחִיו 35 ומאמו
ומאביו 36 ומאשתו וילדיו, 37 אז יהיה כל איש טרוד בענייניו. 38 ביום
ההוא תהיינה פנים מאירות, 39 צוחקות וצוהלות, 40 וגם פנים אפורות
תהיינה ביום ההוא, 41 אפופות חשכה. 42 אלה הכופרים הרשעים.

33 **קול הנפץ:** מזוהה כתרועת השופר השנייה (ר' סורה 73:6).

38 **פנים מאירות:** פני הצדיקים.

סוּרָה 81 הָאֲפֵלָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כאשר תְאֻפַּל השמש, 2 ויצללו הכוכבים, 3 ויוסעו ההרים, 4 ותינטשנה
הנָאקות העומדות להמליט, 5 ותיאספנה חיות הבר, 6 ויעלו מי הים
באש, 7 ותזווגנה הנשמות, 8 וכאשר תישָאֵל הבת אשר נקברה חיים,
9 בעוון מה המיתוהָ, 10 וכאשר ייפָּתחו הגווילים, 11 ויקולף הרקיע,
12 ותולהט אש השאול, 13 וגן עדן יקורב – 14 אז תדע כל נפש מה ערך
מעשיה.

15 אכן נשבעתי בנחבאים, 16 הרצים והמתכנסים, 17 ובלילה ברדתו,
18 ובאור השחר בהפציעו! 19 זה דבָרו של שליח נכבד, 20 רב כוח אצל
בעל הכֵּס ואֵיתָן על מכונו. 21 שָם יישָמעו לו, והוא נאמן.

1 **תאפל:** ויש המפרשים: תקופל וכך ייאסף אורה.
4 **העומדות להמליט:** מילולית: בחודש העשירי להריונן.
5 **תיאספנה:** אל אלוהים, כלומר ימותו.
7 **תזווגנה הנשמות:** יצורפו לגוף ביום תחיית המתים, או: כל נפש תזווג עם המתאים לה, צדיק או רשע.
8 **הבת אשר נקברה חיים:** רמז למנהג ערבי קדם־אסלאמי להמית ילדות בעתות מצוקה ורעב.
10 **ייפתחו הגווילים:** כדי לסקור את מעשי הבריות שנרשמו בהם.
15 **בנחבאים...הרצים והמתכנסים:** יש המפרשים שמדובר בתנועתם המחזורית של כוכבי הלכת, או במנהגי חיות הבר.
17 **ברדתו:** או: בפנותו.
19 **שליח נכבד:** מפרשים שזהו המלאך גבריאל שנשלח עם הקוראן אל הנביא. ויש גורסים שמדובר בנביא עצמו.
20 **בעל הכס:** אלוהים.
21 **שם יישמעו לו:** המלאכים מצייתים לגבריאל בשמים. **נאמן:** מופקד על מסירת ההתגלות לנביא. ואולם אם מדובר במוחמד עצמו, כי אז הכוונה לכך שהכל מצייתים לו והוא נאמן לשמור את כל שהופקד בידיו.

22 לא אחוז שֵד חברכם, 23 ואכן ראהו אל־נכון באופק הברור, 24 ולא
ינצור בלבו נסתרות. 25 לא דבר שָטן ארור הוא, 26 על כן, אנה תִפנו?
27 אין הוא אלא דבר־תוכחה אל שוכני העולמים, 28 אל אלה מכם
החפצים להישיר לכת. 29 ואולם לא תחפצו אלא אם יחפוץ אלוהים ריבון
העולמים.

22 **אחוז שד:** ר' סורה 6:15.
23 **ראהו:** הנביא ראה את גבריאל. **באופק הברור:** ר' סורה 7:53.
24 **נסתרות:** שאלוהים גילה לו למענכם.
25 **דבר שטן ארור:** רמז להשמצות אויבי הנביא שטענו כי הקוראן אינו אלא דברי השדים כדוגמת שירת המשוררים ונבואות המתנבאים.

סוּרָה 82 הַהִבָּקְעוּת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 בהיבָּקע השמים, 2 ובהתפוצץ הכוכבים, 3 ובפרוץ מי הים, 4 ובהיהָפך
הקברים, 5 אז תדע כל נפש מה הִקדימה לעשׂות ומה איחרה.

6 בן אדם, מה הדיחךָ מעל ריבונךָ הנכבד, 7 אשר בראךָ ועיצבךָ ואיזן
אבריךָ 8 והרכיבךָ בכל דמות שבחר? 9 לא ולא! אתם מכחישים את הדין,
10 ואולם ניצבים עליכם שומרים 11 נכבדים, רושמים. 12 כל מעשׂיכם
להם ידועים.

13 בָּרֵי הלבב יִרווּ מנעמים, 14 ואילו הרשעים באש השאול. 15 ביום הדין
בה ייצָלו, 16 ולעולם ממנה לא יֵצאו. 17 הכיצד תדע מהו יום הדין?
18 ושוב, הכיצד תדע מהו יום הדין? 19 זה יום אשר בו לא תעמוד לשום
נפש זכות למען חברתה, וכל דבר יהיה ביום ההוא ביד אלוהים.

5 **מה הקדימה לעשות ומה איחרה:** ר' סורה 13:75.
9 **את הדין:** את יום הדין.
10 **שומרים:** מלאכים.
13 **מנעמים:** בגן עדן.

סוּרָה 83 הַמְחַסְּרִים בַּמִּשְׁקָל

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אבוי למחסרים במשקל, 2 אשר בקנותם מאנשים, יקפידו על מלוא
המידה, 3 ואולם במוכרם להם, יפחיתו במידה או במשקל. 4 האינם
סבורים כי יעוררום לחיים, 5 ביום הרה גורל, 6 יום אשר בו יקומו
האנשים אל ריבון העולמים?

7 לא ולא! מעשׂי הרשעים, הלא הם כתובים בסִגִ'ין. 8 הכיצד תדע מהו
סִגִ'ין? 9 זהו ספר חקוק. 10 אבוי ביום ההוא למכחישים, 11 המכחישים
את יום הדין. 12 לא יכחישהו בלתי אם הפושע השולח ידו, 13 אשר
בהיקרא לפניו אותותינו, יגיד, סיפורי מעשׂיות של קדמונים. 14 לא
ולא! מעלליהם פוררו את לבבם. 15 לא ולא! ריבונם יוסתר מהם ביום
ההוא, 16 ובאש השְאול ייצָלו. 17 אז ייאמר, זה הדבר אשר הכחשתם.

18 לא ולא! מעשׂיהם של בָּרֵי הלבב כתובים בעליון. 19 הכיצד תדע מהו
העליון? 20 זהו ספר חקוק, 21 אשר עֵדיו הם המקורבים. 22 בָּרֵי הלבב
יִרווּ מנעמים: 23 על ספות מוגבהות יֵשבו ויביטו, 24 ותֵראֶה את זיו
המנעמים נסוך על פניהם. 25 ישתו יין צלול המותיר ניחות, 26 ניחוח של
מוּשְק – כל אלה ראויים להיות משׂאת נפש – 27 אשר גמהל במֵי

7 **סג'ין:** מילה יחידאית סתומה המוסברת בין השאר כספר הכולל את מעשי הרשעים, או כסלע במדור התחתון בגיהינום.
15 **ריבונם יוסתר מהם:** תימנע מהם מחילת אלוהים.
18 **עליון:** בערבית: עִלִּיִּן, מילה יחידאית המוסברת כשמו של ספר הכולל את מעשי המלאכים והמאמינים, או כלוח ברקיע השביעי תחת כיסא הכבוד.
21 **המקורבים:** המלאכים המקורבים אל אלוהים.
22 **מנעמים:** בגן עדן.

תַסְנִים, 28 והוא מעיין אשר ממנו ישתו המקורבים.

29 החוטאים נהגו לצחוק למאמינים, 30 ובעוברם על פניהם היו קורצים
זה לזה, 31 ומששָבו (החוטאים) לבתיהם, גם אז לא חדלו להתל.
32 בראותם אותם אמרו, אלה הם התועים, 33 ואולם הם לא נשלחו
להיות להם לשומרים. 34 והִנה היום המאמינים מתקלסים בכופרים:
35 מעל ספות מוגבהות הם מביטים, 36 לראות האם כבר הושב לכופרים
כגמולם.

27 **תסנים:** מילה יחידאית המוסברת בהוראת מים ניגרים ממקור גבוה, והוא שמו של מעיין הצדיקים.

34 **היום:** ביום הדין.

סוּרָה 84 הַנֶּחֱצִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כאשר ייחָצו השמים, 2 ולריבונם יצייתו כראוי, 3 וכאשר תרוקע
הארץ, 4 ואת ליבתה תקיא ותיוותר חלולה, 5 ולריבונה תציית כראוי –

6 הוי בן אדם, עמלך תעמול עד שתגיע אל ריבונך, ואז תישא בתוצאותיו.
7 כל אשר יימָסר לו ספרו אל יד ימינו, 8 חשבון מתון ייֵעשה לו, 9 ואל
בני ביתו ישוב בשמחה. 10 וכל אשר יימסר לו ספרו מאחורי גבו,
11 יקרא, טוב מותי מחַיי! 12 ואולם באש תבערה ייצָלה. 13 שָׂמֵח היה בין
בני ביתו, 14 ודימה בנפשו (כי אל אלוהים) לא ישוב, 15 אך אלוהים
הבחין בכל אשר בו.

16 אכן נשבעתי בדמדומי השקיעה, 17 ובלילה ובכל אשר יכסה, 18 ובירח
במילואו! 19 הן מתגלגלים אתם ממצב למצב, 20 לָמה, אפוא, לא
יאמינו, 21 ולא ישתחוו כאשר ייקרא הקֻרְאָן לפניהם? 22 אכן הכופרים
מכחישים, 23 אך אלוהים יודע את הצפּוּן בלבם. 24 בַּשֵּׂר להם על עונש
כבד, 25 אך לא למאמינים ולעושי הטוב. להם מזומן שכר עד אין קץ.

6 **תישא בתוצאותיו:** או: תפגוש (באלוהים).

7 **ספרו:** ספר מעשיו בעולם הזה.

19 **ממצב למצב:** שלבי המוות והקימה לתחייה.

סוּרָה 85 כּוֹכְבֵי הַמַּזָּלוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בשמים אשר בהם כוכבי המזלות, 2 וביום המובטח, 3 ובַמֵּעיד
ובַמּוּעָד! 4 מוות לבעלי התעלה, 5 – האש רבּת הדלק. 6 בעודם ישובים
סביבה, 7 הֲזינו עיניהם באשר עוללו למאמינים: 8 הם נטרו להם אֵיבה
דק על כי האמינו באלוהים האדיר והמהולל, 9 אשר לו מלכות השמים
והארץ. ואולם אלוהים עֵד לכל דבר.

10 כל הרודף את המאמינים והמאמינות ואינו שב מדרכו, לו עונש
גיהינום ולו עונש השׂרֵפה. 11 המאמינים והעושׂים את הטוב, להם גנים
שנהרות זורמים למרגלותיהם. זוהי הזכייה הגדולה.

12 מהלומת ריבונךָ איומה היא. 13 הוא הבורא בראשית והבורא בשֵׁנית,
14 והוא המוחל והחומל, 15 ובעל הכֵּס ורב התפארת. 16 עשׂה יעשׂה את
אשר יַחפוץ.

1 **כוכבי המזלות:** ר' סורה 16:15.
2 **ביום המובטח:** יום הדין.
3 **במעיד ובמועד:** או: בנוכח ובמה שנוכחים בו. יש גורסים כי אלה ימים קדושים מסוימים בלוח השנה המוסלמי שהמאמינים נוכחים בטקסיהם (כגון העלייה לרגל) ומעידים על קדושתם. אחרים סבורים כי הכוונה ליום תחיית המתים. ויש גורסים שמדובר באלוהים או במלאכים או במוחמד או בכלל הנביאים המעידים על הברואים, או הנוכחים בטקסי הימים הקדושים.
4 **בעלי התעלה:** מפרשים שמדובר ברשעים שחפרו תעלה והשליכו מאמינים לתוכה והעלוה באש. הפרשנים חלוקים באשר לזהותם. יש הגורסים כי מדובר ביוסף אבן ד'ו אלנוּוַאס, המלך היהודי בתימן, שרדף את הנוצרים בני נַגְ'רַאן והוציאם להורג בשרפה. חוקרים בני זמננו הצביעו על דניאל ג כמקור אפשרי לסיפור.
13 **בורא בשנית:** ר' סורה 4:10.

17 ההגיע לאוזניךָ סיפור הגדודים 18 של פַּרְעֹה ותַ'מוּד? 19 הכופרים
עודם מכחישים, 20 אך אלוהים יסגור עליהם מכל עבר.

21 זהו קֻרְאָן רב תפארת, 22 בלוח גנוז.

18 **ת'מוד:** ר' סורה 73:7.
22 **לוח גנוז:** הטופס השמימי של הקוראן ושל כל שאר ספרי הקודש. הקוראן הארצי הוא העתק מדויק של הנוסח החקוק על לוח זה.

סוּרָה 86 הַמּוֹפִיעַ בַּלַּיְלָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע ברקיע ובמופיע בלילה 2 הכיצד תדע מהו המופיע בלילה? 3 זה
כוכב מנצנץ.

4 על כל נפש יש משגיח, 5 על כן יבדוק־נא האדם ממה נברא: 6 נברא
מִזרמת מים 7 הנובעים מחלציים וחזה, 8 (ואלוהים) יכול יוכל להשיבו,
9 ביום אשר ייחָקרו כל הצפונות. 10 אז לא יימָצא לו כוח ולא יקום לו
מושיע.

11 עֲדים השמים אשר לא יחדלו להמטיר, 12 ועֵדה הארץ הנבקעת! 13 זהו
דיבור נחרץ 14 ולא דבר לצון. 15 הם מבקשים להערים, 16 ואערים גם
אני. 17 תֵן אַרכּה לכופרים, הַארך להם קמעא.

4 **משגיח:** מלאך.
7 **מחלציים וחזה:** מחלצי הגבר וחזה האישה. כלומר, העובר שברחם נוצר ממזיגה של נוזלי הגבר שמקורם בחלציו ושל נוזלי האישה שמקורם בחזה.
8 **להשיבו:** להחיותו ביום תחיית המתים.
12 **הנבקעת:** מעל הצמחים הנובטים.
13 **זהו:** הקוראן.

סוּרָה 87 הָעֶלְיוֹן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 שַׁבּח את שֵׁם ריבּונךָ העליון, 2 אשר ברא ועיצב, 3 תִכנן והִנחה,
4 והצמיח כרי מרעה, 5 ואז עשׂה אותם קמֵלים ומשחירים.

6 אנו נקרא באוזניךָ, ולא תשכח, 7 בלתי אם את אשר ירצה אלוהים. את
הנִגלה והנסתר הוא יודע, 8 ועל נקַלה נָקֵל עליךָ. 9 לכן, הוכֵחַ, ככל
שיש בתוכחה להועיל. 10 היראים ייזָכרו, 11 ואולם יחמוק ממנה בן
הבלייעל, 12 אשר ייצָלה באש הגדולה. 13 לעולם לא ימות בה וגם חיים
לא יִראה בה.

14 השומר על הטוהר יעשׂה חיל, 15 והמזכיר את שם ריבּונו ומתפלל.
16 ואולם אתם מבַכּרים את חיי העולם הזה, 17 אף כי העולם הבא טוב
ונצחי ממנו. 18 כך רשום בגווילים הראשונים, 19 גווילי אברהם ומשה.

3 **תכנן והנחה:** מפרשים: תכנן את גורלו של האדם והנחהו בדרך שקבע לו לאורך חייו (בערבית: קַדַּרַ). או: קבע את שלבי התפתחות העוּבּר והוליכו בהם.
6 **נקרא:** את הקוראן, כלומר נלמדך אותו.
7 **את אשר ירצה אלוהים:** יש מבארים כי אלוהים נוהג להשכיח, כלומר למחות, פסוקים מן הספר, כפי שנאמר במפורש בסורה 106:2.
8 **נקל עליך:** מפרשים: נקל עליך את תהליך קבלת ההתגלות הנבואית. ויש המפרשים שמדובר בהנחיית הנביא אל החוק האסלאמי, הנחשב לחוק מקל.
19 **גווילי אברהם ומשה:** מפרשים שהיו אלה מגילות שכללו משלי מוסר, וכן את פסוקי הקוראן החותמים סורה זו. מגילות משה נגלו לו לפני התורה.

סוּרָה 88 הַכּוֹבֶשֶׁת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 האם הגיע לאוזניך סיפורה של הכובשת? 2 ביום ההוא יהיו פנים
נפולים, 3 עמלים מתייגעים, 4 באש לוהטת נִצלים, 5 שותים ממעיין של
רותחים, 6 ואוכלים רק קוצים, 7 שאינם מזינים ואינם משׂביעים. 8 ביום
ההוא יהיו פנים מדושני עונג, 9 שׂבעי רצון במעשׂיהם, 10 בגן עדן רם
ונישׂא, 11 אשר לעולם לא תשמע בו לזות שׂפתיים. 12 מעיינות בו
מפכּים, 13 ויצועים מוגבהים, 14 וגביעים ערוכים, 15 וכרים מצורפים
בשורה, 16 ומרבדים פרושים.

17 האם לא יביטו אל הגמלים - כיצד נבראו? 18 ואל השמים - כיצד
הוגבהו? 19 ואל ההרים - כיצד יוצבו? 20 ואל הארץ - כיצד שוטחה?
21 לכן, הוכֵחַ, כי אתה רק מוכיח, 22 ולא ניתנה לך סמכות עליהם.
23 ואולם כל הפונה עורף וכופר, 24 אותו יעניש אלוהים בעונש הגדול
מכל. 25 אכן, עוד ישובו אלינו, 26 ואז עלינו יהיה לבוא עִמם חשבון.

1 **הכובשת:** שעת הדין שמוראותיה אופפים את הברואים מכל עבר.
2 **ביום ההוא:** ביום הדין. **פנים נפולים:** של הרשעים יורשי גיהינום.
15 **מצורפים:** ר' סורה 20:52.
17 **גמלים:** בערבית: אִבִל. ויש קוראים אִבַּל (ל' דגושה), שפירושו עננים טעוני גשם.
20 **שוטחה:** נפרשה. הארץ נתפסת כאן כשטוחה ולא עגולה.
22 **לא ניתנה לך סמכות:** אינך רשאי להילחם בהם ולהכריחם להתאסלם. יש המפרשים שפסוק זה בוטל בתוקף סורה 5:9 המכריז מלחמה כוללת בכופרים. אחרים גורסים שהפסוק נותר על כנו, וזאת בהנחה שהוא אוסר על הנביא להילחם בכופרים שהחליטו להתאסלם, אבל לא בשאר הכופרים הנאחזים בכפירתם, ואשר נזכרים בפסוק הבא.
23 **ואולם כל הפונה עורף:** ניתן גם לתרגם: "פרט לכל אשר יפנה עורף". כלומר, באלה יש לנביא סמכות להילחם.
24 **בעונש הגדול מכל:** בגיהינום, שם יסבלו יותר מכפי שסבלו בעולם הזה.
25 **ישובו:** ביום הדין.

סוּרָה 89 הַשַּׁחַר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בשחר, 2 ובעשׂרת הלילות, 3 ובזוג ובפֶּרט, 4 ובלילה בהולפו!
5 האין די בשבועה זו לכל בעל תבונה?

6 הלא ראיתָ כיצד עשׂה ריבּונך בבני עָאד, 7 באִרַם בעלי העמודים,
8 אשר לא נבראו בארץ כמותם, 9 ובבני תַ'מוּד אשר חצבו בסלע
שבעמק, 10 ובפַּרעֹה בעל היתדות? 11 הם פרקו עוּלם בארץ, 12 ומילאוה
חמס, 13 וריבּונך הצליף בם בשוט ייסורים, 14 כי ריבּונך, עינו צופיה.
15 אשר לאדם, אם ינַסהו ריבּונו ויכבדהו וישפיע עליו מנעמים, יגיד,
ריבּוני כיבדני. 16 אך אם ינַסהו ריבּונו ויקצוב פרנסתו, כי אז יגיד,
ריבּוני השפילני.

17 לא ולא! אינכם מכבדים את היתום, 18 ואינכם נחלצים להאכיל את

2 **בעשׂרת הלילות:** יש גורסים כי אלה עשרת הימים הראשונים של החורש הקדוש ד'ו אלחִגַ'ה שבו נערכים טקסי העליה לרגל במֶכּה. אחרים מזהים עם עשרת הימים הראשונים או האחרונים בחודש רמדאן.
3 **בזוג ובפרט:** יש המפרשים שהזוג הם הגבר והאישה והפרט הוא אלוהים.
4 **בהולפו:** או: בהגיעו.
6 **עאד:** ר' סורה 65:7.
7 **אִרַם:** אֶרֶם. יש מסבירים כי אִרַם הוא שבט מבני עאד, ואולם אחרים סבורים כי זה שם מקום, ומזהים אותו עם דמשק או אלכסנדריה. **עמודים:** יש המפרשים כרמז לקומתם הגבוהה של בני עאר, או לעמודי המבנים שבנו. ואולם אם מרובר בשם מקום ולא שבט, יש לתרגם: "אִרַם בעלת העמודים". ואומנם ישנן אגדות על נפלאותיה ועושרה של "אִרַם בעלת העמודים".
9 **ת'מוד:** ר' סורה 73:7. **עמק:** נהוג לזהותו עם ואדי אלקוּרָא, צפונית למְדינה, על דרך השיירות מתימן לסוריה.
10 **היתדות:** ר' סורה 12:38.

הנזקק, 19 ואת הירושה תזללו בכל פֶּה, 20 ואת הממון תאהבו בכל
מאודכם.

21 לא ולא! בהיכָּתש הארץ עד דק, 22 אז יבוא ריבונך, ועִמו שורות
שורות של מלאכים, 23 וביום ההוא יובא גיהינום; ביום ההוא ייזָכר
האדם, אך מה יועיל לו הזיכרון? 24 אז יגיד, לוּ רק הקדמתי להתכונן
בעודי בחיים. 25 ביום ההוא לא יוכל איש להעניש כפי שיעניש הוא,
26 ולא יוכל איש לכבול כפי שיכבול הוא.

27 הוי, הנפש הבוטחת, 28 שובי אל ריבונֵך שׂבעת רצון ומפיקת רצון.
29 הצטרפי אל עובדַי, 30 ובואי אל גני.

19 **הירושה:** יש המפרשים שהכוונה לירושתם של יתומים.

סורה 90 חֶבֶל הָאָרֶץ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 נשבעתי בחבל ארץ זה, 2 כי יינתן לךָ הֶיתֵר בחבל ארץ זה, 3 – ובאב
וביוצאי חלציו, 4 אכן יצרנו את האדם לשאת בתלאה. 5 האם דימה
בנפשו כי איש לא יכריענו? 6 הוא אומר, הון עתק כיליתי. 7 האם דימה
בנפשו כי איש לא יִראהו? 8 האם לא נָתַנו לו עיניים 9 ולשון וזוג
שׂפתיים, 10 והובלנוהו לבחור בין הדרכים השתיים? 11 אך הוא לא
העפיל במעלה ההר. 12 הכיצד תדע מהו מעלה ההר? 13 – לקרוא דרור
לעבד, 14 או להאכיל ביום רָעָב 15 יתום קרוב משפחה, 16 או אביון
באשפתות. 17 יתֵרה מזאת: להימנות עִם המאמינים ועִם הקוראים זה לזה
לנהוג בעוז רוח ועִם הקוראים זה לזה לנהוג ברחמים.

18 אלה אנשי הימין, 19 ואילו הכופרים באותותינו הם אנשי השמאל.
20 אש סוגרת עליהם.

1 **חבל ארץ זה:** העיר מֶכה.

2 **יינתן לך היתר:** מפרשים כי הפסוק מבשר שאלוהים יתיר למוחמד לשפוך את דם כמה מאויביו בתחומי מֶכה הקדושה כאשר יכבוש אותה (בשנת 630), וניתן לתרגם: "תשכון בחבל ארץ זה".

3 **באב:** מזהים אותו עם אדם הראשון או עם אברהם.

10 **הדרכים השתיים:** דרך הטוב ודרך הרע.

11 **לא העפיל:** לא עמד באתגר. **מעלה ההר:** מפרשים: נתיב המפלט מגיהינום.

18 **אנשי הימין:** הצדיקים יורשי גן עדן.

19 **אנשי השמאל:** הרשעים יורשי גיהינום.

סוּרָה 91 הַשֶּׁמֶשׁ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בשמש ובאורה, 2 ובלבנה העולה אחריה, 3 וביום בגַלותו את
אורה, 4 ובלילה כאשר יכַסהו, 5 ובשמים ובמי שכוננם, 6 ובארץ ובמי
שפרָשׂה, 7 ובנפש ובמי שעיצבה, 8 ונטע בה את החטא והיראה! 9 השומר
אותה זַכה יעשׂה חיל, 10 והמטמא אותה ינחל מפח נפש.

11 פָּרקו בני תַ'מוּד את עולם והכחישו את האזהרות, 12 כאשר הגִיח
מתוכם בן הבליעל. 13 אז אמר להם שליח אלוהים, הניחו לנָאקַת אלוהים
לשתות את מנת מֵימיה. 14 ואולם הם הכחישו את אזהרותיו ועיקרוה.
ריבונם המיט עונשו עליהם כי חטאו, והכחידם עד אחד. 15 התוצאה לא
תפחידהו.

11 **ת'מוד:** ר' סורה 73:7.
12 **הגיח:** קם להרוג את הנאקה.
13 **נאקת אלוהים:** ר' סורה 73:7.
14 **עיקרוה:** קצצו את מיתרי רגליה ושתטוה.
15 **התוצאה לא תפחידהו:** יש המפרשים כי אלוהים אינו חושש להעניש את ת'מוד, ואחרים גורסים שמדובר בבן הבליעל שלא נרתע מלהרוג את הנאקה.

סוּרָה 92 הַלַּיְלָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בלילה ברִדתו, 2 וביום בעלותו, 3 ובבורא כל זכר ונקבה.
4 מעשׂיכם אינם זהים: 5 אשר למעניק ברוחב לב והיָרא, 6 והמאמין
בטוב – 7 על נקַלה נָקֵל עליו. 8 ואילו הכּילַי אשר אינו נזקק,
9 והמכחיש את הטוב – 10 על נקֻלה נקשה עליו. 11 לא יועיל לו הונו
עת ייפול. 12 קיבלנו עלינו להנחות אל דרך הישר, 13 ולנו האחרית
והרֵאשית.

14 הזהרתיכם מפני אש להבה: 15 ייצָלה בה רק בן הבליעל, 16 אשר
הכחיש ופנה עורף, 17 וממנה יורחק כל אשר גדולה יראתו, 18 המעניק
מהונו למען יזדכך 19 – לא למען הָשֵב גמול על חסד, 20 רק למען חַלות
פני ריבונו העליון. 21 לבסוף ישׂבע רצון.

6 **והמאמין בטוב:** באסלאם, או בגמול הטוב בעולם הבא.
7 **נקל עליו:** נוביל אותו בבטחה אל גן עדן.
8 **אשר אינו נזקק:** עשיר שאינו חש צורך לבקש את חסד אלוהים.
10 **נקשה עליו:** נוביל אותו בבטחה אל גיהינום.
13 **האחרית והראשית:** על־פי הפירושים: העולם הבא והעולם הזה.
21 **ישבע רצון:** בגן עדן.

סוּרָה 93 אור הַיּוֹם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע באור היום, 2 ובלילה היורד.
3 לא נטשך ריבונך ולא מאס בך.
4 אחריתך תהיה טובה לך מראשיתך,
5 ולבסוף יעניק לך ריבונך וְישׂבע רצונך.

6 הלא מצאך יתום ואספך,
7 ומצאך תועה והדריכך,
8 ומצאך נזקק והעשירך.

9 לכן את היתום אַל תעשוק,
10 ואת הקבצן אַל תסלק.
11 אשר לחסד ריבונך, עליו סַפר.

סוּרָה 94 הָרְוָחָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הלא הבאנו רְוָחה ללִבך,
2 ופרקנו את מעמסתך,
3 אשר הכבידה על גבך,
4 ורוממנו לך את זִכרך.

5 אַחַר הקושי תבוא הֲקָלה!
6 אַחַר הקושי תבוא הֲקָלה!
7 הִתעשת אם תיפול רוחך,
8 ואל ריבונך נְטֵה בערגה.

7 **תיפול רוחך:** בערבית: פַּרְגַּתַ, המפורש כ"תתפנה (מן התפילה וכדומה)". התרגום הוא ברוח שימושו של אותו שורש בסורה 10:28, העוסק בחרדתה של אם משה לגורלו בתיבה.

סוּרָה 95 הַתְּאֵנִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בתאנים ובזיתים, 2 ובהר סינַי, 3 ובחבל ארץ זה הבטוח!

4 בראנו את האדם בצלם רב יופי, 5 ואז עשׂינוהו נחות שבנחותים, 6 אך
לא את המאמינים ועושׂי הטוב. להם מזומן שׂכר עד אין קץ.

7 מה עוד יביאךָ להכחיש את הדין? 8 האם אין אלוהים שופט השופטים?

1 **בתאנים ובזיתים:** פירות מבורכים המסמלים צמדי מקומות קדושים, כמו מֶכה וירושלים, או דמשק וירושלים, וכו'. ויש הגורסים כי הם מייצגים שמות שני הרים בארץ ישראל.
3 **חבל ארץ זה:** מפרשׂים על מֶכה, שבשל קדושתה אסורה בה שפיכות דמים.
5 **נחות שבנחותים:** מפרשׂים על שלב הידרדרות האדם בזקנתו. ויש המפרשים כרמז לשהותו בשאול תחתיות.
7 **יביאך:** פנייה אל הכופר. **הדין:** יום הדין.

סוּרָה 96 טִפַּת הַדָּם

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 קְרָא בשם ריבּונךָ אשר ברא, 2 ברא את האדם מטיפת דם מעוּבּה.
3 קְרָא, הן ריבּונךָ הוא רב חסד, 4 אשר לימד בקולמוס, 5 לימד את
האדם את אשר לא יָדע. 6 לא ולא! האדם פָּרק עולוֹ, 7 כי ראה עצמו
בלתי נזקק. 8 ואולם אל ריבּונךָ ישובו הכל.

9 הראיתָ את האוסר 10 על עבד להתפלל? 11 שַׁוֵּה בנפשךָ! בין אִם יָשרה
דרכו, 12 או ציווה על יראת שמים – 13 שַׁוֵּה בנפשךָ! ובין אם הכחיש
ופנה עורף, 14 האם לא יֵדע כי אלוהים רואה? 15 לא ולא! אם לא יחדל,
נאחז בציצית ראשו, 16 ציצית כוזבת וחַטָּאה. 17 יזעיק־נא את מֵרעיו!
18 נזעיק אנו את מלאכי החבלה. 19 לא ולא! אַל תישָׁמע לו. השתחווה
וקְרַב.

1 **קרא בשם ריבונך:** הפסוקים הפותחים סורה זו נחשבים כראשונים שנגלו למוחמד בבוא אליו המלאך גבריאל.
4 **לימד בקולמוס:** לימד לכתוב בקולמוס, או: לימד את האדם באמצעות הקולמוס, כלומר מתוך כתבים.
7 **בלתי נזקק:** בשל עושרו אינו חש צורך לבקש את חסד אלוהים.
10 **עבד:** מוחמד. המסורת מספרת שאחד מאויביו (אַבּוּ גַ'הְל) זמם לפגוע בו בעת התפילה, וזאת כדי למנוע ממנו להשתחוות לאלוהים.
16 **ציצית כוזבת:** הכוונה לבעל הציצית.
19 **וקרב:** אל אלוהיך, מוחמד. ויש המפרשים כפנייה אל האויב: "קרב אל גיהינום".

סוּרָה 97 לֵיל אַלְקַדְר

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הורדנוהו ממרומים עם בוא ליל אלקַדְר.

2 מה תדע על ליל אלקַדְר?

3 ליל אלקַדְר טוב מאלף חודשים:

4 המלאכים והרוח מורידים בו ממרומים כל דבר שנגזר ברשות ריבונם.

5 ישׂרור השלום בו עד עלות השחר.

1 **הורדנוהו:** את הקוראן. **אלקדר:** פירושו "גורל", וכן "מעלה", "רוממות". ליל אלקדר נחשב למועד שבו החל אלוהים לגלות לנביאו את פרקי הקוראן. לילה זה נחשב גם למועד שבו נחרץ גורלם של הברואים, מדי שנה בשנה.

4 **הרוח:** מפרשים בין השאר על המלאך גבריאל היורד בליל אלקדר בראש המלאכים עם הגורלות שנגזרו לשנה הקרובה. אולם הוצעו גם פירושים אחרים לפסוק זה, שמבנהו התחבירי מעורפל למדי.

סוּרָה 98 הָרְאָיָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הכופרים מבֵּין בעלי הספר והמשתפים לא יכלו לחדול בטרם נגלתה
הראָיה בפניהם: 2 שליח מעִם אלוהים, המשמיע גווילים טהורים, 3 ובהם
כתובים נכוחים. 4 ואולם לאחר בוא הראָיה אליהם, התפלגו בעלי הספר.
5 הם לא נצטוו בלתי אם לעבוד את אלוהים, בייחדם לו את דתם
כחֲנִיפים, ולקיים את התפילה ולתת זַכָּאת. זאת היא הדת הנכוחה.

6 הכופרים מבֵּין בעלי הספר והמשתפים, באש גיהינום הם. לנֶצח יהיו
בה. הם הרעים שבברואים. 7 המאמינים ועושׂי הטוב הם המובחרים
שבברואים. 8 יבואו על גמולם אצל ריבונם בגני עדן אשר נהרות זורמים
למרגלותיהם. שָׁם יישארו לנֶצח נצחים. אלוהים יפיק רצון מהם והם
יפיקו רצון ממנו. זאת לירא את ריבונו.

1 **בעלי הספר:** ר' סורה 105:2. **המשתפים:** ר' סורה 96:2. **לחדול:** מכפירתם. ויש המפרשים: "לא יכלו לחדול להתקיים". כלומר נגזר עליהם שלא ימותו בטרם תבוא הראיה ותינתן להם הזדמנות להאמין.

2 **גווילים:** הקוראן. יש המפרשים שהכוונה לכך שהקוראן מחולק לפרקים רבים. וייתכן שהכוונה לגווילים השמימיים שהם מקורם של כלל כתבי הקודש, כמו בסורה 13:80.

4 **התפלגו:** לא כולם האמינו בו, למרות הראיה.

5 **חֲניפים:** ר' סורה 135:2. **זכאת:** ר' סורה 43:2.

סוּרָה 99 רַעַשׁ הָאֲדָמָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ברעוש הארץ את רעשה
2 ובפלוט הארץ את קרביה
3 ובאמוֹר האדם, מה היה לה?
4 ביום ההוא היא תספר את סיפורה,
5 כי כך הורה לה ריבּונהּ.

6 ביום ההוא יֵצאו האנשים קבוצות קבוצות,
למען יוצגו מעשׂיהם בפניהם:
7 כּל העושׂה טוב, ולוּ כמשקל גרגיר, יחזה בו,
8 וכל העושׂה רע, ולוּ כמשקל גרגיר, בו יחזה.

4 **סיפורה:** סיפור מעשי האנשים שחיו עליה.
6 **ביום ההוא:** ביום הדין. **קבוצות קבוצות:** צדיקים ורשעים בנפרד.
7 **יחזה בו:** בשכרו עליו.

סוּרָה 100 הַשּׁוֹעֲטִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בשועטים המתנשפים,
2 המתיזים רשפי גִצים,
3 הפושטים עם אור השחר,
4 מעלים ענן אבק,
5 ומבקיעים אל תוך הגדוד.

6 האדם הוא כפוי טובה לריבונו,
7 והוא עצמו יעיד על זאת.
8 הן לאהבת הבצע הוא מכור.
9 האם לא יֵדע כי בקום שוכני הקבר לתחייה,
10 ובהיחשׂף צפונות הלב,
11 ביום ההוא יכירם ריבּונם לִפנַי ולִפנים?

1 **בשועטים המתנשפים:** מפרשים בדרך כלל על סוסים בקרב. ויש המפרשים כרמיזה לעולים לרגל למֶכּה, העושים דרכם במסלול טקסי החג׳.

סוּרָה 101 הַהוֹלֶמֶת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 ההולמת!
2 איזו הולמת תהיה זאת!
3 הידעתָ מהי ההולמת?
4 – יום אשר יפוצו האנשים כפרפרים לכל עבר,
5 וההרים יהיו כצמר המנופץ.
6 כל אשר מאֹזניו כבדים יהיו –
7 חיי נועם מנת חלקו,
8 וכל אשר מאֹזניו קלים יהיו –
9 מחוז חפצו בבוֹר השחת.
10 הידעתָ בור זה מהו?
11 אש משתוללת.

1 **ההולמת:** אחד משמותיה של שעת הדין.
6 **כבדים:** במעשים טובים.
9 **מחוז חפצו:** מילולית: "אמו", המוסברת כאן במשמעות מופשטת. **בור השחת:** בערבית: הָאוִיָה. וניתן גם לתרגם: "(אמו תהיה) שכולה".
11 **אש משתוללת:** גיהינום.

סוּרָה 102 רְדִיפַת הַבֶּצַע

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 רדיפת הבצע הסיחה את דעתכם,
2 עד שבאתם עדֵי קבר.
3 לא ולא! לבסוף תדעו!
4 ושוב, לא! לבסוף תדעו!
5 לא ולא! לוּ רק ידעתם אל נכון,
6 את אש השְאוֹל רָאֹה תִראו.
7 ושוב, במו עֵינֵיכם רָאֹה תִראוהָ!
8 אז תִישָאלו ביום ההוא על אודות המנעמים.

8 **על אודות המנעמים:** האם הודיתם לאלוהים על מנעמיכם בעולם הזה.

סוּרָה 103 בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אשבע בשעת בין השמשות.
2 האדם לאבדון ילך,
3 אך לא המאמינים והעושׂים את הטוב והמצַווים
על האמת, והמצווים על עוז רוח.

סוּרָה 104 הַמַּלְעִיז

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אבוי לכל מלעיז חורץ לשון,
2 אשר צבר ממון וספָּרוֹ,
3 החושב כי ממונו ינציחהו.
4 לא ולא! תחת זאת יושלך אל תוך המרסקת.
5 וכי מה תדע על המרסקת?
6 אש אלוהים יוקדת,
7 את הלבבות אופפת,
8 עליהם סוגרת,
9 כעמוד מתפרצת.

2 **וספרו:** או: הכינוֹ לעת צרה.
4 **המרסקת:** בערבית: חוּטַמָה, ועל־פי הפירושים זהו אחד מכינוייה של אש גיהינום.

סוּרָה 105 הַפִּיל

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הלא ראיתָ מה עולל ריבּונךָ לבעלי הפיל:
2 הן שׂם את מזימתם לאַל,
3 ולהקות ציפורים שלח מעל,
4 לרוגמם באבני גוויל,
5 ועשׂה אותם כמוץ נֶאכל,

1 **בעלי הפיל:** הפרשנים מזהים אותם עם צבאו של אַבְּרָהָה, המצביא החבשי שעלה מתימן והטיל מצור על מַכָּה בסיוע פילים (בשנת 570 בקירוב).
4 **גוויל:** בערבית סִגִ'יל, מילה סתומה המוסברת בין השאר כאבנים עשויות חומר קלוי בשמש. קרובה בצורתה למילה סִגִ'ל שפירושה גוויל (סורה 104:21), ולכן כך תורגמה כאן.

סוּרָה 106 קֻרַיְשׁ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 בשל ההגנה שניתנה לבני קֻרַיְשׁ,
2 הֲגנתָם במסע החורף והקיִץ –
3 בשל כך יעבדו־נא את ריבּון הבית הזה,
4 אשר האכילם לעת רעב, והבטיחם מסַכּנה.

1 **הגנה:** בערבית: אִילַאף, מונח שפורש בין השאר כמציין את חסדו של האל, שאיפשר לשבט קוריש לכונן מערכת בריתות עם שבטי ערב ולנהל בבטחה מסעות מסחר סדירים שהביאו להם שגשוג וכבוד. בהתאם לפירושים אלה, נועדה הסורה שלפנינו לספר בשבח האילאף, ולקרוא לקוריש להכיר תודה לאלוהים על חסדו, ולעבוד אותו בלבד. **מסע החורף והקיץ:** מסעות המסחר של קוריש: בקיץ לסוריה ובחורף לתימן. ויש המפרשים: מסעות העולים לרגל למַכָּה שהביאו ברכה ועוצמה לקוריש.
3 **הבית הזה:** הפרשנים מאוחדים בדעתם שזוהי הכעבה במַכָּה, הידועה כ"בית אלוהים הקדוש".

סוּרָה 107 הַסַּעַד

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 רְאֵה מי מכחיש את הדין:
2 המסלק את היתום מעליו,
3 ואינו נחלץ להאכיל את האביון.
4 אבוי למתפללים,
5 אשר לא ייתנו דעתם לתפילה,
6 אשר רק מתחזים,
7 וסעד מונעים.

1 **הדין:** יום הדין. ויש המפרשים: "הדת", כלומר, דת האסלאם.
4 **למתפללים:** נהוג לזהותם עם המתחסדים. ר' סורה 167:3.
7 **סעד:** בערבית: מָאעוּן, כלומר כלי עבודה ביתיים שאותם נהוג להשאיל. ויש גורסים שמדובר במס הזַכַּאת.

סוּרָה 108 הַשֶּׁפַע

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 הן הענקנו לךָ את השפע,
2 לכן שׂא תפילה לריבונךָ וזבַח זֶבח.
3 שׂונאךָ הוא כרות הזרע.

1 **השפע:** בערבית כַּוְתַ'ר, מילה המוסברת בין השאר כשמו של נהר שנועד למאמינים בגן עדן, או כמתייחסת לשפע החסד האלוהי שבו זכה הנביא בעולם הזה.
3 **כרות הזרע:** הפרשנים מוצאים כאן רמז למצוקתו האישית של הנביא, שלא זכה להיות אב לבנים בוגרים, ומסבירים כי כפיצוי ניתן לו "השפע", והובטח לו ששונאיו הם כרותי הזרע האמיתיים, כלומר, תבוא עליהם כליה.

סוּרָה 109 הַכּוֹפְרִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אֱמור, הוי הכופרים,
2 לֹא אעבוד את אשר תַעבדו,
3 ולֹא אתם עובדים את אשר אעבוד,
4 ולֹא אני עובד את אשר עבדתם,
5 ולֹא אתם עובדים את אשר אעבוד.
6 לכם דתכם ולי דתי.

6 **לכם דתכם ולי דתי:** יש המפרשים כי יש כאן ויתור לכופרים, וגורסים כי הכרזה זו בוטלה בתוקף סורה 5:9, המכריז מלחמה כוללת בכופרים. אחרים גורסים שהפסוק נותר על כנו מאחר שאין בו ויתור אלא איום: אתם תבואו על עונשכם בשל דתכם, ואני אבוא על שכרי בזכות דתי. ור' סורה 139:2.

סוּרָה 110 הַנִּצָּחוֹן

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 כאשר יבוא הניצחון מעִם אלוהים וההכרעה,
2 וכאשר תִראה אנשים מצטרפים בגדודים לדת אלוהים,
3 אז שַבּח והלל את ריבּונךָ ובקש מחילה,
כי רוצה הוא בתשובת עבדיו.

1 **ההכרעה:** ר' סורה 52:5. הפרשנים גורסים כי כאן מדובר בכיבוש העיר מֶכּה בידי מוחמד (שנת 630).

סוּרָה 111 הַסִּיבִים

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 תֹּאבדנה יְדֵי אַבּוּ לַהַבּ, ויאבד אף הוא,
2 ולא יעמדו לו הונו וכל אשר זכה לו:
3 צָלֹה ייצָלה באש להבה,
4 ואִתו גם אשתו נוֹשֹאת העצים –
5 חבל סיבים לָה על צווארה.

1 **ידי אבו להב:** מפרשים במשמעות מופשטת, כלומר מפעלותיו. **אבו להב:** מילולית: "אבי הלהבה", וזה כינוי שניתן לדודו של הנביא מוחמד משום שהיה לו יופי מסנוור עיניים (שמו עַבְּד אלעוּזַּא). הוא מיאן להתאסלם והתנכל לנביא, ועל כן הקוראן נוסך משמעות אירונית בכינויו המחמיא ומבשר לו שיישרף בלהבות גיהינום.

2 **לא יעמדו:** ביום הדין. או: מה הועילו? **כל אשר זכה לו:** יש המפרשים שמדובר בבניו.

3 **אש להבה:** אש גיהינום.

4 **נושאת העצים:** מפרשים שהיא כונתה כך על שום שנהגה להשליך ענפים קוצניים לפני דלת ביתו של מוחמד, כדי לפגוע בו. גלגולם של הקוצים הללו הם העצים שבהם תוסק האש הממתינה לה בגיהינום. ויש המפרשים "נושאת העצים" במשמעות מופשטת: "הולכת רכיל", ומסבירים שנהגה להכפיש את שם מוחמד כדי להבעיר את אש השנאה אליו.

5 **סיבים:** בערבית: מַסַד, שפירושו חבל עשוי סיבי צמר או סיביו של צמח בתימן הקרוי מסד, או סיבי עץ התמר. מפרשים שבעודה בחיים נהגה אשת אבו להב להתהדר בענק פנינים. הוא יתחלף לה בגיהינום בחבל גס שבו תישא את עצי ההסקה. ויש המפרשים שהיא תישא על צווארה שלשלת ברזל מעין זו המתוארת בסורה 32:69.

סוּרָה 112 טֹהַר הָאֱמוּנָה

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אֱמור, הוא אלוהִים אחד,
2 אלוהים לעַד,
3 לא יָלַד ולא הוּלַד,
4 שָׁווה לו אין גם אחד.

2 **לעד:** בערבית: צַמַד, שהוראתו סתומה. מילה זו מציינת את אחת מתכונות אלוהים. בין השאר פורשה מלשון צמידות, כלומר, מי שקיים לצמיתות, או לחילופין, מי שנצמדים, או פונים אליו בכל דבר ועניין, כדוגמת ראש השבט בתקופה הקדם־אסלאמית.

סוּרָה 113 הַשַּׁחַר הַבּוֹקֵעַ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אֱמור, ישמרני ריבון השחר הבוקע
2 מפני רעתם של כל יצוריו,
3 ומפני רעתו של אופֶל בהאפילו,
4 ומפני רעתן של נושפות בקשרים,
5 ומפני רעתו של קנאי בקנאו.

1 סורה זו והבאה אחריה כוללות לחשים שנועדו לגרש את השטן והשדים, והן ידועות כסגולה בדוקה נגד עין הרע.

4 **נושפות בקשרים**: נושפות בחוטים או בחבלים שנעשו בהם קשרים. נשיפה או יריקה לעברם נועדה לצרכים מאגיים.

סוּרָה 114 בְּנֵי אֱנוֹשׁ

בשם אלוהים הרחמן והרחום

1 אֱמור, ישמרני ריבון בני אֱנוש,
2 מלך בני אֱנוש,
3 אלוה בני אֱנוש,
4 מפני רעתו של הלוחש הנחבא,
5 הלוחש בלבב אֱנוש,
6 מפני שֵׁדים ובני אֱנוש.

4 הלוחש הנחבא: השטן.

נספח א: סדר התגלות פרקי הקוראן

המסורת האסלאמית קובעת כי פרקי הקוראן (הסורות) כוללים את דבר אלוהים אשר נמסר לנביא מוחמד באמצעות המלאך גבריאל בתהליך שנמשך עשרים שנה, עשר במֶכּה ועשר במַדינה. את ההתגלות הראשונה קיבל מוחמד בהיותו בן ארבעים.

המסורת האסלאמית יודעת גם לספר מתי התגלתה למוחמד כל אחת מן הסורות, אך מסתבר שסדר ההתגלות המתואר במסורות הללו אינו חופף לסדר הופעת הסורות בקוראן המצוי בידינו. חוסר ההתאמה בא על פתרונו במסורות נוספות המתארות את עריכת הקוראן. מסורות אלה מספרות שמלאכת עריכת הקוראן נמשכה שנים לא מעטות לאחר מות מוחמד, ושהקוראן כולו נאסף מתוך מסמכים נפרדים שהיו מפוזרים בין כמה מחבריו של הנביא. קטעים אלה קובצו יחדיו והוברו זה לזה כמיטב שיפוטם של העורכים, ובסופו של דבר התקבלה סדרת סורות שסודרו על־פי גודלן: הארוכות ביותר הוצבו בראש הספר, והקצרות יותר בסוף. אבל ישנן חריגות לא מעטות מסדר זה, ופה ושם ניתן אף למצוא סורות שסודרו על־פי סדר התגלותן.

ספרי פרשנות הקוראן כוללים פרטים על זמן ההתגלות של כל סורה ועל נסיבות ההתגלות של הקטעים המרכיבים את הסורות השונות. פרטים אלה שימשו את חוקרי האסלאם המודרניים בבואם לשחזר את תולדות חיי הנביא והתגלות הקוראן. עלה בידם לשחזר את התפתחות תפיסת עולמו של מוחמד על ידי השוואה בין התוכן והמבנה של הסורות לבין זמן התגלותן המתואר במסורות.

החוקרים שמו לב בעיקר לכך שהסורות הקצרות (המצויות בסוף הקוראן) נחשבות ברובן לקדומות יחסית, כלומר התגלו לנביא בתקופת היותו במֶכּה, ואילו הסורות הארוכות ביותר משויכות לתקופה שבה מוחמד שהה כבר במַדינה. הסורות של מכּה הן קצביות ופיוטיות ואילו הסורות של מַדינה בנויות מפסוקים ארוכים יותר והאווירה בהן היא יותר עניינית ופרוזאית.

ואולם גם מקומם של חוקרים ספקניים יותר לא נפקד משורות המלומדים. אלה לא מיהרו להסכים עם המסורת האסלאמית הרואה בקיראן את אוסף ההתגלויות שהנביא מוחמד זכה להן. חוקרים אלה אינם משוכנעים כי הקוראן אכן משמר את

דברי נבואתו של מוחמד, ואף אינם בטוחים כי הקוראן נוצר בארץ ערב. חלקם סבורים כי הקוראן חובר שנים רבות לאחר מות מוחמד ההיסטורי, ואילו אחרים סבורים כי לפחות בחלקו הוא מבוסס על טקסטים שהיו קיימים לפני מוחמד.[1]

תהא אשר תהא דעתנו באשר למהימנות המסורת האסלאמית, אין ספק כי חשוב להכיר את עיקריה. מרבית המסורות קובעות כי הסורה הראשונה שנִגלתה למוחמד היא 96 (טיפת הדם), והסורה הראשונה שאותה השמיע בפומבי היא 53 (הכוכב). הסורה הראשונה שנִגלתה לו לאחר ההיג׳רה שלו ממֶכּה למדינה (שנת 622) היא 2 (הפרה). כמה וכמה מסורות גורסות כי הסורה האחרונה היא 110 (הניצחון), שנִגלתה לו במֶכּה במהלך העלייה לרגל האחרונה שלו (שנת 632). ואולם ישנם כמה קטעי קוראן אחרים הנחשבים אף הם כחותמים את מסכת ההתגלויות לנביא.

כל הסורות שנִגלו למוחמד לפני ההיג׳רה משויכות לתקופת מֶכּה, ואילו כל הסורות שנִגלו לו לאחר ההיג׳רה – כולל אלה שנִגלו לו בעת ששב למֶכּה – משויכות לתקופת מדינה. ישנו גם פסוק שלפי המסורת נִגלה למוחמד בדרכו ממֶכּה למַדינה, כך שאינו מֶכּה ולא מַדינה: סורה 28 פס׳ 85. ויש אומרים כי גם סורה 29 כולה נִגלתה לנביא בשלב ביניים זה. וכך טענו כמה פרשנים גם לגבי סורה 83. עולה מכאן כי הגדרת הפסוקים כמֶכּאים או מַדינאים אינה מציינת את מקום התגלותם אלא את זמן התגלותם בלבד. לדעת המסורת, היו פסוקים שנגלו למוחמד גם בארץ ישראל, כגון הפסוק העוסק במסעו הלילי (סורה 17:1). פסוק זה הוא מֶכּאי רק מבחינת הזמן אך לא המקום. הדברים אמורים גם במספר פסוקים מסורה 9, שנגלו למוחמד בעת מסע המלחמה לתַבּוּכּ המצויה בצפון ערב (שנת 9 להיג׳רה). פסוקים אלה הם מַדינאים אך ורק מבחינת הזמן. זו הסיבה לקיומה של מסורת המיוחסת לנביא, האומרת: "הקוראן ירד בשלושה מקומות – מֶכּה, מַדינה, אלשַאם [ארץ ישראל]".[2]

המלומדים המוסלמים אף נתנו סימנים מאפיינים שנועדו להבדיל בין התגלויות מתקופת מֶכּה לבין התגלויות מתקופת מַדינה. למשל, הם ציינו כי כל פסוק הפותח בנוסחה: "הוי האנשים" הוא ממַכּה, ואילו פסוקים הכוללים את הנוסחה "הוי המאמינים" הם ממַדינה. מלבד זאת, הם קבעו כי קטעים העוסקים באומות שנכחדו מן העולם בשל חטאיהן, וכן קטעים הכוללים דברי עידוד וחיזוק לנביא מוחמד נוכח רדיפותיהם של אויביו, הם ממֶכּה. לעומתם, קטעי מצוות והלכות הם ממַדינה.[3]

1 על מכלול הבעיות ר׳ הערך Chronology המופיע ב Encyclopaedia of the Qur'ān (Leiden, 2000).

2 ר׳ סִיוּטִי, אִתְקָאן, מהד׳ אבו אלפַצְ׳ל אִבְרָאהים (קהיר, 1985), א, 23.

3 ר׳ אלבַּיְהַקִי, דַלָאא׳יל אלנֻבֻּוַּה, מהד׳ קלעג׳י (בירות 1988), ז, 144.

המלומדים המוסלמים מתייחסים בדרך כלל אל הסורות השונות כאילו כל אחת מהן היא שלמות בפני עצמה, ואולם השלמות היא חלקית בלבד. הדבר אמור במיוחד בסורות שלפי המסורת ראשיתן היתה במֶכה, אך במהלך הזמן נוספו להן קטעים מאוחרים יותר, כולל כאלה ממַדינה. וגם להיפך: סורות ממדינה כוללים פסוקים המשויכים לתקופת מֶכה.

להלן שתי רשימות. האחת ערוכה על־פי סדר הסורות בקוראן שבידינו תוך ציון תקופתה של כל סורה, ואילו השנייה ערוכה על־פי סדר ההתגלות. הרשימה הראשונה נערכה על־פי הפרטים הנמסרים בפירוש הקוראן הידוע כ״תַפְסִיר אלגַ׳לָאלַיְן״, אשר חובר בידי צמד הפרשנים ג׳לאל אלדין אלמַחַלִי (מת 1459) וג׳לאל אלדין אלסֻיוּטִי (מת 1505). ואולם יש לציין כי בפירושים אחרים (ר׳ פתח דבר) ניכרים הבדלים מסוימים באשר לזמן התגלותן של הסורות השונות, ולעיתים הותאמה הרשימה לנאמר בהן.

הציון ״במֶכה״ או ״במַדינה״ המופיע לאחר שמה של כל סורה מלווה לעתים בקביעה: ״(הרוב)״. זאת במקרים שבהם מצביעים פרשני הקוראן על כמה פסוקים שאינם מן התקופה שבה נִגלה עיקר הסורה. מאידך גיסא, ישנם גם כמה וכמה סורות שלמות שהמסורת האסלאמית אינה תמימת דעים באשר לזמן התגלותן, ובמקרה זה יבוא הציון: ״במֶכה. ויש אומרים: במַדינה״, וכן להפך: ״במַדינה. ויש אומרים: במֶכה״.

סורה 1 – במֶכה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 2 – במַדינה.
סורה 3 – במַדינה.
סורה 4 – במַדינה.
סורה 5 – במַדינה.
סורה 6 – במֶכה (הרוב).
סורה 7 – במֶכה (הרוב).
סורה 8 – במַדינה (הרוב).
סורה 9 – במַדינה (הרוב).
סורה 10 – במֶכה (הרוב).
סורה 11 – במֶכה (הרוב).
סורה 12 – במֶכה (הרוב).
סורה 13 – במֶכה (הרוב). ויש אומרים במַדינה (הרוב).
סורה 14 – במֶכה (הרוב).

סורה 15 – במֶכה.
סורה 16 – במֶכה (הרוב).
סורה 17 – במֶכה (הרוב).
סורה 18 – במֶכה (הרוב).
סורה 19 – במֶכה (הרוב).
סורה 20 – במֶכה.
סורה 21 – במֶכה.
סורה 22 – במֶכה (הרוב). ויש אומרים: במַדינה (הרוב).
סורה 23 – במֶכה.
סורה 24 – במַדינה.
סורה 25 – במֶכה (הרוב).
סורה 26 – במֶכה (הרוב).
סורה 27 – במֶכה.
סורה 28 – במֶכה (הרוב).
סורה 29 – במֶכה (הרוב), ויש אומרים: במַדינה (הרוב).
סורה 30 – במֶכה.
סורה 31 – במֶכה (הרוב).
סורה 32 – במֶכה.
סורה 33 – במַדינה.
סורה 34 – במֶכה.
סורה 35 – במֶכה.
סורה 36 – במֶכה (הרוב), ויש אומרים: במַדינה.
סורה 37 – במֶכה.
סורה 38 – במֶכה.
סורה 39 – במֶכה (הרוב).
סורה 40 – במֶכה (הרוב).
סורה 41 – במֶכה.
סורה 42 – במֶכה (הרוב).
סורה 43 – במֶכה (הרוב).
סורה 44 – במֶכה.
סורה 45 – במֶכה (הרוב).
סורה 46 – במֶכה (הרוב).
סורה 47 – במַדינה. ויש אומרים: במֶכה.

סורה 48 – במַדינה.
סורה 49 – במַדינה.
סורה 50 – במֶכּה (הרוב).
סורה 51 – במֶכּה.
סורה 52 – במֶכּה.
סורה 53 – במֶכּה.
סורה 54 – במֶכּה (הרוב).
סורה 55 – במֶכּה (הרוב). ויש אומרים: במַדינה.
סורה 56 – במֶכּה (הרוב). ויש אומרים: במַדינה.
סורה 57 – במַדינה. ויש אומרים: במֶכּה.
סורה 58 – במַדינה.
סורה 59 – במַדינה.
סורה 60 – במַדינה.
סורה 61 שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת – במַדינה. ויש אומרים: במֶכּה.
סורה 62 יום הַשִּׁשִּׁי – במַדינה.
סורה 63 מִתְחַסְּדִים – במַדינה.
סורה 64 נוֹפְלִים בַּפַּח – במַדינה. ויש אומרים: במֶכּה.
סורה 65 גִּטִּין – במַדינה.
סורה 66 אִסּוּר – במַדינה.
סורה 67 מַלְכוּת – במֶכּה.
סורה 68 קוּלְמוּס – במֶכּה.
סורה 69 שְׁעַת הָאֱמֶת – במֶכּה.
סורה 70 רְקִיעִים – במֶכּה.
סורה 71 נֹחַ – במֶכּה.
סורה 72 שֵׁדִים – במֶכּה.
סורה 73 מִתְעַטֵּף – במֶכּה (הרוב).
סורה 74 מִתְכַּסֶּה – במֶכּה.
סורה 75 תְּחִיַּת הַמֵּתִים – במֶכּה.
סורה 76 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 77 – במֶכּה.
סורה 78 – במֶכּה.
סורה 79 – במֶכּה.
סורה 80 – במֶכּה.

סורה 81 – במֶכּה.
סורה 82 – במֶכּה.
סורה 83 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 84 – במֶכּה.
סורה 85 – במֶכּה.
סורה 86 – במֶכּה.
סורה 87 – במֶכּה.
סורה 88 – במֶכּה.
סורה 89 – במֶכּה.
סורה 90 – במֶכּה.
סורה 91 – במֶכּה.
סורה 92 – במֶכּה.
סורה 93 – במֶכּה.
סורה 94 – במֶכּה.
סורה 95 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 96 – במֶכּה.
סורה 97 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 98 – במַדינה. ויש אומרים: במֶכּה.
סורה 99 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 100 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 101 – במֶכּה.
סורה 102 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 103 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 104 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 105 – במֶכּה.
סורה 106 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 107 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 108 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 109 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.
סורה 110 – במַדינה.
סורה 111 – במֶכּה.
סורה 112 – במֶכּה. ויש אומרים: במַדינה.

סורה 113 – בְּמַדינה. ויש אומרים: בְּמֶכּה.
סורה 114 – בְּמַדינה. ויש אומרים: בְּמֶכּה.

הרשימה הבאה מביאה את הסורות על־פי סדר התגלותן (ללא התחשבות בפסוקים החריגים הכלולים בסורות מתקופה לא להן). היא נערכה על־פי מקור אסלאמי קדום יחסית שחובר במאה העשירית: ספרו של אבן אלצ׳ךַרְיס (מת 906 לסה״נ), פַצַ׳אאִ׳יל אלקֻראן.[4] הרשימה מיוחסת לפרשן הקוראן עַטַאא׳ אלח׳ראסאני שפעל בשלהי התקופה האומיית וראשית התקופה העבאסית (מת 757). מעניין שהרשימה כוללת 113 סורות בלבד, ללא סורת הפתיחה, דבר העשוי להעיד על כך שנוסח תפילה זה לא נחשב מלכתחילה כחלק מן הקובץ הקאנוני של הקוראן.

תקופת מֶכּה

סורה 96; סורה 68; סורה 73; סורה 74; סורה 111; סורה 81; סורה 87; סורה 92; סורה 89; סורה 93; סורה 94; סורה 103; סורה 100; סורה 108; סורה 102; סורה 107; סורה 109; סורה 105; סורה 113; סורה 114; סורה 112; סורה 53; סורה 80; סורה 97; סורה 91; סורה 85; סורה 95; סורה 106; סורה 101; סורה 75; סורה 104; סורה 77; סורה 50; סורה 90; סורה 86; סורה 54; סורה 38; סורה 7; סורה 72; סורה 36; סורה 25; סורה 35; סורה 19; סורה 20; סורה 56; סורה 26; סורה 27; סורה 28; סורה 17; סורה 10; סורה 11; סורה 12; סורה 15; סורה 6; סורה 37; סורה 31; סורה 34; סורה 39; סורה 40; סורה 41; סורה 42; סורה 43; סורה 44; סורה 45; סורה 46; סורה 51; סורה 88; סורה 18; סורה 16; סורה 71; סורה 14; סורה 21; סורה 23; סורה 32; סורה 52; הַר סורה 67; סורה 69; סורה 70; סורה 78; סורה 79; סורה 82; סורה 84; סורה 30; סורה 29; סורה 83.

תקופת מַדינה

סורה 2; סורה 8; סורה 3; סורה 33; סורה 60; סורה 4; סורה 99; סורה 57; סורה 47; סורה 13; סורה 55; סורה 76; סורה 65; סורה 98; סורה 59; סורה 110; סורה 24; סורה 22; סורה 63; סורה 58; סורה 49; סורה 66; סורה 62; סורה 64; סורה 61; סורה 48; סורה 5; סורה 9.

4 מהד׳ בדיר, דמשק, 1987, 33–34.

נספח ב: שבחי הקוראן

המסורת האסלאמית יורעת לספר בשבחי הקוראן ואף בשבחיהן של סורות בידדות. להלן עיקרי השבחים הנמנים באחד מן המקורות הקדומים שהוקדשו לשבחי הקוראן, ספרו של אבן אלצ׳ךַרְיס, פַצַ׳אאִ׳יל אלקוראן.[1] מספר זה נשאבו גם הפרטים על סדר התגלות הסורות הניתנים בנספח א. שבחים אלה חושפים את ממדי ההערצה לקוראן בקרב שכבות רחבות של מאמינים שייחסו לטקסט הקדוש סגולות נפלאות.

סורה 1

שבעת פסוקיה של הסורה מזוהים עם "שבעת האותיות החוזרים ונשנים" הנזכרים בסורה 87:15. היא מכונה "אם הקוראן" ונאמר עליה כי אין כדוגמתה בתורה ובברית החדשה, וכי מקורה באוצר החבוי תחת כס הכבוד.

סורה 2

סורה זו היא פסגת הקוראן, וכל בית שקוראים בו את הסורה אין לשטן שליטה על יושביו, ותספיק גם קריאת שני הפסוקים החותמים אותה. ואולם הפסוק הנשגב ביותר בה הוא "פסוק הכס" (מס׳ 255), ומקורו באוצר החבוי תחת כס הכבוד.

סורה 6

תחילתה של הסורה היא גם תחילתה של התורה, והסורה כולה הורדה אל הנביא בלילה אחד והמלאכים ליוו אותה בירידתה. כל הקורא את פסוקיה הראשונים, המלאכים יבקשו מחילה למענו ויבוא בשערי גן עדן.

1 עמ׳ 79–125.

סורה 18

כל הקורא את הסורה ביום שישי, יימחלו לו חטאיו בעשרת הימים הבאים, ויהיה מוגן מפגעי משיח השקר, הדג'אל (אנטיכריסט). יספיקו לכך גם חמשת פסוקיה הראשונים או האחרונים.

סורה 32

כל הקורא סורה זו יחד עם סורה 67, יירשמו לזכותו שבעים מצוות ויימחקו שבעים עברות.

סורה 36

סורה זו מבטיחה לכל קוראיה המאמינים את כל הטוב שבעולם הזה ובעולם הבא, ומגינה מפני כל הרע שבעולם הזה ובעולם הבא. ועל כן הסורה מכונה "המגוננת". כתיבת הסורה בדיו ושתיית המים שנמהלו בדיו אותיותיה מבטיחה מרפא וברכה ללא מצרים.

סורה 44

קריאת הסורה יחד עם כל שאר הסורות הפותחות באותיות ח.מ. מבטיחה גמול בגן עדן, וקריאת הסורה עצמה ביום שישי מבטיחה מחילת חטאים.

סורה 54

כל הקורא את הסורה מדי לילה יקום לתחייה ופניו מאירים כירח.

סורה 56

כל הקורא את הסורה מדי לילה יינצל מן העוני.

סורה 59

קריאת הפסוקים החותמים את הסורה מבטיחה שכר בגן עדן כשכר הקדושים, וכל הקורא אותם עם ערב, ישמרוהו המלאכים עד הבוקר, וכל הקורא אותם בבוקר, ישמרוהו המלאכים עד הערב.

סורה 67

הסורה מצילה את קוראיה מפני חיבוט הקבר.

סורה 99

קריאת הסורה שקולה כנגד קריאת מחצית הקוראן.

סורה 109

קריאת הסורה שקולה כנגד קריאת רבע הקוראן.

סורה 112

הסורה שקולה כנגד שליש הקוראן, ושינונה מאתיים פעם שקול כנגד חמש מאות שנה של מצוות.

סורות 114-113

שתי הסורות, ואיתן לעיתים גם סורה 112, מכונות "השומרות (מפני השטן)", וקריאתן יחד עם סורת הפתיחה שבע פעמים ביום שישי מומלצת כסגולה להגנת המלאכים עד יום השישי הבא.

מפתח העניינים

ההפניות ערוכות על־פי שם הסורה והפסוק, ויש לקרוא את המספרים מימין לשמאל. לדוגמה: 1:20 פירושו סורה 20 פס׳ 1. סימן הידוע הערבי "אל־", וכן אותיות השימוש העבריות, לא הובאו בחשבון בסידור האלפבתי. הסימן (ע) פירושו שיש לעיין בהערה לפסוק שצוין.